

Universitat de Lleida

L'obra de Jaume Agelet i Garriga. Estudi i edició

Enric Falguera García

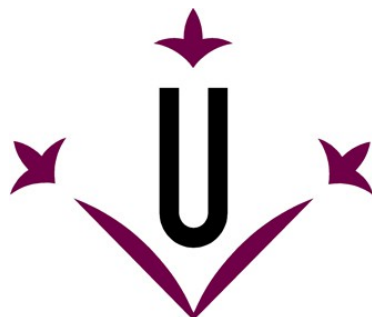
Dipòsit Legal: L.404-2014

<http://hdl.handle.net/10803/131996>

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

**L'obra de Jaume Agelet i Garriga.
Estudi i edició**

Enric Falguera García

Tesi doctoral dirigida per Xavier Masià Costa

Departament de Filologia Catalana i Comunicació
Facultat de Lletres
Universitat de Lleida

L'OBRA DE JAUME AGELET I GARRIGA. ESTUDI I EDICIÓ.

Volum I: Estudi

Justificació.....	pàg.1
1. Trajectòria vital	
1.1. Orígens familiars i inicis literaris.....	pàg. 7
1.2. París i la guerra civil.....	pàg.19
1.3. La llarga postguerra.....	pàg. 27
1.4. Mort i reivindicació.....	pàg. 35
2. Trajectòria poètica	
2.1. Concepció de la poesia. Els inicis.....	pàg. 47
2.2. Establiment d'una poètica (1924-1935).....	pàg. 57
2.3. Cel i pluja. La consolidació d'un model (1949-1953).....	pàg. 111
2.4. La trilogia del desencís (1955-1964).....	pàg. 153
2.5. Coda (1968-1979).....	pàg. 203
3. Trajectòria textual	
3.1. Línies generals.....	pàg. 215
3.2. El procés d'escriptura dels primers llibres (1924-1935).....	pàg. 217
3.3. La represa (1936-1955).....	pàg. 223
3.4. La primera revisió: <i>Obra poètica</i> (1954-1955).....	pàg. 227
3.5. Els darrers llibres (1959-1970).....	pàg. 229
3.6. La gran revisió: <i>Tria de versos</i> (1971-1981, 2008).....	pàg. 235
3.7. Les <i>Poesies completes</i> (1984).....	pàg. 243
4. Conclusions.....	pàg. 247
5. Bibliografia.....	pàg. 253

Volum II: Edició

Introducció.....	pàg.1
1. Criteris d'edició.....	pàg. 3
1.1.El text base. Aparat crític.....	pàg. 5
2. Taula de testimonis	
a) Volums.....	pàg. 7
b) Antologies i publicacions periòdiques.....	pàg. 17
3. Signes i abreviacions.....	pàg. 28
4. Edició dels llibres	
<i>Domassos al sol</i>	pàg. 29
<i>La tarda oberta</i>	pàg. 67
<i>Hostal de núvols</i>	pàg. 149
<i>Els fanals del meu sant</i>	pàg. 199
<i>Rosada i celístia</i>	pàg. 269
<i>Pluges a l'erm</i>	pàg. 379
<i>L'escalf del graner</i>	pàg. 451
<i>Fauna i flora</i>	pàg. 489
<i>Fonts de lluna</i>	pàg. 513
<i>La gàbia de la faula</i>	pàg. 561
<i>Hort vell</i>	pàg. 637
<i>Ocells al teulat</i>	pàg. 697

Annex

1. Justificació.....	pàg. 1
2. Carta a Antoni Bergós.....	pàg. 2
3. Carta a Pau Casals.....	pàg. 3
4. Cartes a Antoni Comas.....	pàg. 4
5. Cartes a Tomàs Garcés.....	pàg. 10
6. Cartes a Albert Manent.....	pàg. 23
7. Cartes a Marià Manent.....	pàg. 31
8. Cartes a Josep Pedreira.....	pàg. 72
9. Cartes a Ramon Xuriguera.....	pàg. 79

Justificació

L'objectiu d'aquesta tesi doctoral és donar a conèixer l'obra i la figura del poeta lleidatà Jaume Agelet i Garriga (1888-1982). Fa quinze anys vaig descobrir aquest autor en un cicle de conferències sobre escriptors ponentins realitzat a la Universitat de Lleida. Allí, el professor Valeri Mallol mostrava el seu entusiasme per un autor gairebé desconegut que, segons el seu parer, tenia una qualitat excepcional. Aleshores vaig córrer cap a la llibreria a comprar els dos volums de poesies completes publicats per l'Institut d'Estudis Ilerdencs el 1984. La poesia d'Agelet em va sorprendre. El resultat d'aquesta sorpresa és el treball que teniu entre les mans estructurat en dos volums: l'estudi de la vida i la poesia de Jaume Agelet i Garriga que podreu llegir en el primer dels volums i l'edició crítica de la seva obra en el volum segon.

La seva poesia, l'exquisidesa del seu vers, la simplicitat del seu llenguatge, la cruïlla de tradicions que assimilava el lleidatà, feien d'Agelet un cas excepcional perquè permetia estudiar un període de la literatura catalana, el d'entreguerres, especialment interessant per la confluència de diversos moviments: el simbolisme, el postsimbolisme, l'herència romàntica, i les avantguardes en uns anys de fort debat literari i això des de la perspectiva d'un poeta de Lleida.

Agelet crea una poesia que es construeix a si mateixa a partir d'uns elements referencials que descriuen un món ideal i que prenen una dimensió mítica: la mare, el record, els jocs i els sentiments infantils, els objectes de la llar i de la natura. Un univers clos en el qual el paisatge, teló de fons de tots els poemes, se'ns presenta amb una innocència pueril, viu i juganer, com la por que s'amaga per tots els racons: "La por, tota poruga, / que amenaça, indecisa, des de lluny". Els objectes, els animals, les plantes tenen una ànima pietosa, en clara referència al corrent franciscà, que els vivifica i que ho omple tot d'esperança, de color i de vida. D'aquí les contínues animitzacions, recurs recurrent del poeta, i l'ús de la sinestèsia per relacionar elements, idees i sentiments. De fet, Agelet és un poeta de sensacions, de construcció del vers per sobre del poema.

Per tal d'establir i de fixar aquest cosmos, el poeta fa servir dos símbols fonamentals: l'ocell, al·legoria recurrent en la tradició poètica del simbolisme, i

la finestra. El primer simbolitza el dinamisme i l'evolució, allò que és canviant en la vida, però també allò que ens és propi, que és característic de cadascú, perquè som éssers en tant que evolucionem i el jo es defineix com a tal a partir del canvi, del progrés, tal com l'ocell ho fa a partir del seu vol. La finestra, en canvi, és el símbol del traspàs entre la realitat i la ficció poètica. La porta a un paisatge, en què els protagonistes animats o inanimats i els sentiments són els de l'infant. Agelet, per tant, basteix una (re)creació de la seva infantesa. Per això, hi ha en aquesta poesia una absència gairebé incòmoda de sentiments adults, com ara l'amor. Es tracta d'una poesia infantil construïda a partir del record i des de la maduresa. Un món fictici que remet al somni. I d'aquí l'ús d'algunes imatges oníriques properes al surrealisme.

El poeta narra el món infantil, però ho fa des de la visió adulta. Es produeix aleshores la confrontació entre dos mons: el literari, que es correspon a l'univers infantil, i el real, marcat per la distància, freda i grisa, de la postguerra: "Que n'era de gran / el camí de l'horta, / quan jo era un infant [...]. Com s'és fet petit / i gris i esquifit!". És per això que ara visitar el paisatge infantil és un exercici ple de nostàlgia i melangia, una aventura elegíaca cap al passat. Agelet ofereix, doncs, una nova visió de l'arcàdia i planteja una resposta, basada en la dualitat adult-infant com a constituents de l'home, a la crisi d'identitat del jo pròpia dels principals corrents de pensament de les primeres dècades del segle passat.

La transformació simbòlica de la realitat, el paper de l'escriptura i l'art en la nostra societat, i l'existencialisme són nous temes que llegim en la poesia ageletiana dels anys seixanta. La mort és un dels eixos principals i l'única sortida possible a la dicotomia present-passat (o, el que és el mateix, infant-adult) que mostra la seva obra. L'altre eix central és l'anàlisi sobre la llengua i el seu poder transformador, vivificador.

Així Agelet construeix una obra sòlida i duradora que aglutina corrents i pensaments literaris al llarg de bona part del segle XX.

Iniciat l'estudi de la seva poesia que comptava amb uns precedents crítics de caràcter general com els estudis de Josep Romeu i Josep Borrell, la recerca es va centrar en reconstruir la biografia del poeta. La falta de testimonis orals, així com documentals va dificultar el traç de l'itinerari vital. A més, sovint els fets cabdals de la biografia ageletiana, com ara l'abandonament de la

carrera diplomàtica, la relació amb el règim franquista o la relació amb la seva dona, estaven mediatitzats per opinions prefixades, i sovint interessades, que es mantenien amb el temps al marge dels nous treballs crítics. Així, doncs, calia un estudi que establís les bases d'una nova aproximació de la biografia del lleidatà.

Aquest procés de reconstrucció biogràfica ha consistit essencialment en documentar la vida del poeta a partir de la informació extreta de la correspondència, publicada parcialment en forma d'annex d'aquest treball, i que ha permès aclarir alguns fets i omplir els buits que fins ara teníem sobre Agelet.

L'edició crítica de la poesia ageletiana, volum II del present treball, era també una assignatura pendent de la historiografia literària catalana. L'obra del lleidatà estava descatalogada del mercat editorial en tractar-se majoritàriament d'edicions d'autor, algunes de les quals publicades a l'estranger o en col·leccions que ja no existien. Així, l'únic accés a la seva poesia era l'edició de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, del 1984, igualment de difícil accés. A més, aquesta edició reproduïa els textos seguint l'edició d'*Obra poètica* de 1955 i per tant no permetia comprovar l'estat dels poemes en les edicions anteriors i, doncs, llegir-los en el seu context literari, tal i com el poeta els va originar. Calia una edició diacrònica que posés a l'abast del lector la poesia ageletiana des del seu primer estadi textual, les primeres edicions, fins al darrer, *Tria de versos*, i comprovar els canvis que el poeta anava operant al llarg dels anys. Amb aquesta intenció es publiquen els 586 poemes d'Agelet amb un aparat crític, genètic i evolutiu, que dóna compte de les variants textuais publicades tant en edicions de la seva poesia com en antologies o publicacions periòdiques, i que dóna a conèixer la revisió que el poeta efectuava de la seva obra als anys setanta i que havia de convertir-se en l'edició definitiva de la seva poesia.

En definitiva aquest treball vol ser una aproximació de conjunt a l'estudi de la vida i l'obra del poeta lleidatà Jaume Agelet i Garriga, des d'una triple vessant: l'anàlisi del valor literari i simbòlic de la seva poesia en relació amb els principals corrents poètics dels anys d'entreguerres, l'estudi de la seva biografia i la xarxa de relacions que va establir amb alguns dels principals escriptors catalans del segle XX i l'edició crítica de la seva obra. Tot plegat amb l'objectiu

de difondre-la, facilitar-ne la lectura i situar Jaume Agelet al lloc que li pertoca en la historiografia literària catalana. Aquest treball no hauria estat possible sense l'ajuda i els consells donats per un seguit d'amics i institucions. Les errades són únicament meves. Especialment, dono les gràcies al servei de biblioteques de l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Al Dr. Josep Romeu, per les seves converses sobre Jaume Agelet. A la Sra. Maria Terrades, per l'ajuda que m'oferí per consultar el seu material i pels seus consells. A la Sra. Elena Martínez, per les facilitats que em proporcionà en la consulta de l'arxiu privat del poeta, així com al Sr. Joan Agelet. Al Dr. Joan Ramon Veny pels consells i l'entusiasme. A Berta Casanova per la força i l'ajuda inestimable i és clar, al Dr. Xavier Macià, director d'aquest treball, sense l'ajuda del qual aquest estudi no hauria estat el mateix.

1. Trajectòria vital

1.1. Orígens familiars i inicis literaris. “*Arriba l’any nou amb hores nevades*”.

Jaume Agelet i Garriga ve al món a Lleida el 25 de juliol de 1888 a la casa familiar, número 18, de la plaça de la constitució¹ en la qual es feia el mercat de Lleida a l’època en què Agelet viu a la capital de Ponent:

“Jo enyoraré sempre aquella plaça d’abans, amb el reng de les verdures i altres mercaderies, i les taques vermelles dels pebrots i tomàtecs; la rica gamma de verds que oferien les fruites i verdures; aquell enrenou de carros i someres; i l’alegre xerradissa de les verduleres i l’heterogeni públic que allí acudia. Aleshores sí que la nostra plaça era encisadora, viva, joiosa” declarava el poeta a Antoni Hernández Palmés².

El poeta lleidatà prové d’una família aristocràtica d’ideologia monàrquica. El seu pare, Miquel Agelet i Besa, propietari de nombroses terres agrícoles en pobles dels voltants de la ciutat, com ara Albatàrrec, on posseïa un castell, fou un advocat de prestigi a la ciutat i el principal cap del partit liberal a la província de Lleida. Agelet i Besa fou diputat per Lleida i Solsona entre 1886 i 1901 pels liberals dinàstics i senador per la província de Lleida entre 1899 i 1900. El 1903 va esdevenir senador vitalici i el 27 de juliol de 1912 li fou atorgat pel rei Alfons XIII el títol de comte de Vinatesa per la seva tasca en favor de la monarquia d’Isabel II, esdevenint així el primer Agelet amb títol nobiliari. Títol que, posteriorment, heretaria el seu fill Jaume. La relació de Miquel Agelet amb la monarquia espanyola transcendeix la política i arriba a una relació propera. Així, per exemple, i a tall d’anècdota, quan el rei o algun dels seus ministres visitava la ciutat o la província circulava amb el cotxe del senyor Agelet, un dels primers i més luxosos de la ciutat. Miquel Agelet es casà dues vegades. Del primer matrimoni amb Ramona Garrell, nasqué el seu primer fill, Josep Agelet i Garrell. Aquest, també advocat, féu igualment carrera política com a diputat a corts. La segona esposa de Miquel Agelet fou Ramona

---

¹ Actualment plaça de Sant Joan, núm. 21. El poeta remarcava la data del seu naixement, sovint falsejada en algunes antologies i textos d’estudi com són, per exemple, *Lleida en la Renaixença literària de Catalunya* de Bonaventura Pelegrí, el *Llibre de la mort* antologat per Pere Ribot o el *Llibre de Nadal*, antologat per Tomàs Garcés, que el fan néixer el 1890.

² Vegeu, Antoni Hernández Palmés, “La gran humanitat del poeta Jaume Agelet i Garriga” dins DDAA, *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, IEI, 1983, pàg. 31.

Garriga i Serra que, tot i néixer a Barcelona, tenia els orígens familiars a la població lleidatana de Barbens. D'aquest matrimoni nasqué el poeta.

Jaume Agelet i Garriga és, doncs, fill del comte de Vinatesa i de Ramona Garriga i Serra, que morí vint dies després del naixement del poeta. L'absència materna és un fet que marca la personalitat introvertida i discreta del poeta. En el dietari inèdit "Reflexions esporàdiques" podem llegir: "31 d'agost, 1942. Sant Ramon. El Sant de la meva mare. Una cosa que no sabré mai que és: tenir una mare"³. El record de la mare absent és sempre present en la vida del poeta i en la seva obra, com passa per exemple en el poema "Cantilena del fill vell" del poemari *Rosada i celística* (1946) que reproduïm:

Oh mare que em dugueres com un cant
i com un món dins el teu si;
no nat encar, em veies, fulgurant,
amb l'or del sol novell, cada matí,
i em senties cantar,
joiós, d'àngel vestit,
al teu entorn!
En ta carn m'has sentit
a poc a poc granar
i coure com un pa
a dins del forn!

Obstinat he colpit
cada dia el teu flanc,
dintre la meva nit
il·luminada de la teva sang.

Ara, tot encongit,
ja vell, duent les claus
feixugues de la nit,
sóc ací de retorn,
i tot palpant la terra on ara jaus
cerco altra volta aquell escalf de forn!

---

³ Vegeu Maria Terrades, *Agelet i Garriga: biografía y documentación*, Lleida, IEI, 1984, pàg. 30.

Agelet realitza els primers estudis a Sant Ignasi de Sarrià, a Barcelona, i a l'Institut d'Ensenyament Secundari de Lleida. Més tard, inicia la carrera de dret a Deusto, on hi sojorna un any i, posteriorment, es llicencia a Madrid. A la capital castellana hi residia aleshores bona part de la seva família. És durant la seva estada en terres madrilenyes, amb divuit o dinou anys, que Jaume Agelet se sentirà atret pel goig d'escriure i on compon els primers versos:

“La lectura, en la meva adolescència, de les obres de Maragall que m’ensenyaren camins de poesia, fou un encantament. Encara dura. Més tard, vaig sentir altres veus també amb devoció, i entre elles fou la de Tagore, per a mi, una de les més entenedores.

A Madrid, essent estudiant, vaig escriure els meus primers versos: "Arriba l'any nou / amb hores nevades..."

Vaig obstinar-me a continuar-los sense reeixir. D'aleshores ençà i després d'algunes experiències similars, vaig començar a no tenir massa fe en l'acció de la voluntat tota sola. Va seguir un temps de silenci i d'inactivitat literària. Passada la trentena vaig començar a rimar”⁴.

El febrer de 1920, Agelet ingressa a la carrera diplomàtica, com a agregat, i té com a primer destí la ciutat de Viena. L'abril de 1921 es trasllada a Ciutat de Mèxic com a secretari d'ambaixada. El poeta queda impregnat del caràcter i el paisatge mexicà i aquest esdevé una de les fonts d'inspiració d'alguns dels poemes del seu primer llibre, com ara “Viaranys que s’enfilen cap amunt, afanyosos” o “Baixen barques que rellisquen” de *Domassos al sol*. Posteriorment, el poeta pren rumb cap a Washington, el juny de 1922 com a secretari d'ambaixada. Dos anys més tard, publica el seu primer poemari, *Domassos al sol*, a Barcelona. Durant aquests anys, Agelet no treballa activament en el servei diplomàtic i sembla que es dedica a progressar en la seva carrera professional: “he estat destinat a Madrid a l’ascendir. Jo creia, a ulls clucs que aniria a fora però el destí té les seves sorpreses. Hauria pogut anar a fora però travessant la mar i aquesta perspectiva no m’atreia gaire. Ací restaré uns mesos fins que pugui permutar amb un lloc que em convingui”⁵. La

---

⁴ Vegeu, *Lleida, vuit poetes*, Barcelona, Editorial Ariel, 1968, pàg. 16. Aquesta mateixa idea ja l’havia expressada molts anys abans a propòsit d’una entrevista i en ser interpellat pel seu primer vers, Agelet respon: "El vaig escriure a Madrid, quan tenia 18 o 19 anys i deia així: "Arriba l'any nou / amb hores nevades". Vegeu Pau Guimet, "Conversa amb J. Agelet i Garriga" dins DDAA, *Miscel·lània...* pàg. 21.

⁵ Escric a Ramon Xuriguera el 24 de desembre de 1928. Vegeu Annex carta 75.

tardor de 1929, obté un destí⁶, Suècia, però problemes burocràtics i de salut impedeixen la seva materialització:

“He ajornat indefinidament el meu viatge a Suècia. Quan estava a punt de realitzar-se s’aguditzaren els dolors reumàtics que venia patint i el metge m’ha prohibit anar-hi, no sols per la raó del clima si no pel gènere de vida a que obliga un lloc oficial a l’estranger que priva de seguir el regim alimentici que em cal. Paciència. En canvi ací puc fer la meua vida però que és d’ensopiment considerable”⁷.

Agelet, doncs, passa els seus dies entre Madrid i Lleida. Així, durant el 1928, el poeta participa activament de la vida cultural lleidatana. El 4 de febrer de 1928, la societat civil de Lleida li dedica un sentit homenatge. Hi participa la plana major de la ciutat i la premsa de l’època se’n fa ressò, especialment les publicacions *Vida lleidatana* i *Lleida* que publica una caricatura del poeta, un dels seus poemes i ressenya l’acte de la següent manera:

“A l’hotel Espanya el dia 4 a la vetlla s’hi reuní el nucli més autènticament representatiu de la Lleida espiritual. L’Agelet i Garriga rebé el sincer homenatge dels lleidatans en un acte senzill, cordial i solemne alhora. La cinquantena de començals que compartiren amb el senyor Agelet el pa i el vi la nit del dia 4, portaven al pit els versos clars de *La tarda oberta* i una guspira d’optimisme per l’esdevenidor de les nostres lletres”⁸.

En l’acte parlaren Josep Estadella (poeta), els Senyors Torres, Sol i Florensa, i el senyor Pinyol llegí poemes de l’homenatjat. A l’acte s’hi adheriren entre d’altres els poetes Mn. Anton Navarro i Josep Maria Junoy⁹.

El 21 de febrer l’associació “Xop-Bot”¹⁰ li dedica un nou homenatge. Agelet fa una primera lectura dels seus poemes a primers d’abril, a l’Ateneu Lleidatà, i una altra durant el mes de maig, al “Centre de Lleida i les seves comarques”. A més, dona la seva opinió sobre els principals temes de debat cultural de la ciutat. Així, davant de l’enquesta de la revista *Lleida* sobre el futur ús de l’antic hospital de Santa Maria, avui seu de l’Institut d’Estudis Ilerdencs, afirma:

---

⁶ Vegeu carta a R. Xuriguera del 17 d’octubre de 1929. Vegeu Annex carta 78.

⁷ Carta del 11 de juny de 1930. Vegeu Annex carta 80

⁸ Vegeu *Lleida*, núm. 65, 10 de febrer de 1928, pàg. 21.

⁹ Josep Romeu també esmenta aquest homenatge, però erra en la data en situar-lo el gener del mateix any.

¹⁰ El “Xop-Bot” era una tertúlia de la intel·lectualitat lleidatana que es reunia en un local de Gardeny per dinamitzar la cultura de la ciutat. Hi participaven des d’escriptors com Morera i Galícia, Jaume Agelet, metges i polítics com Humbert Torres, músics com Ricard Vinyes, etc. Per a més informació, vegeu Miquel Roig Nadal, *Xop-Bot*, Lleida, La Banqueta núm. 39, 2011.

“Crec que cal habilitar-lo per biblioteca, museu, arxiu i lloc de conferències culturals. Crec que cal fer d'aquest edifici nobilíssim, el nostre casal espiritual”. O davant la possibilitat d'enderroc de l'edifici de la Paeria, respon: “Estimo que cal reedificar-la tal com era primerament i al mateix lloc on era. Cal fer-ho per la seva valor artística i sobretot perquè serva la fisonomia espiritual i física de Lleida. La Paeria és el cap de la ciutat i un canvi de lloc o un medi nou seria desfigurar la nostra població i faria que Lleida no es reconegués a si mateixa. Si resulta petita que es facin gestions per comprar una casa del costat i si no es pot aconseguir, que es descongestioni desplaçant edificis subalterns amb altres edificis. No cal dir que això m'evita de significar que no crec encertat el trasllat de l'Ajuntament a l'Hospital. Aquest edifici hauria d'ésser destinat a casal de cultura”¹¹.

Després del període d'inactivitat diplomàtica, el 1931 Agelet es reincorpora al càrrec de secretari de segona a l'ambaixada espanyola de La Haia: “Acabo d'ésser enviat a la Legació de L'Haia. Hi seré dins d'un mes. Si passo per Barcelona, camí d'Holanda, faré el possible per veure-us. Si no us veies, a la dita Legació em teniu a les vostres ordres”¹².

És durant la seva estada a Holanda que contrau matrimoni amb Margaret Mary Royaards, filla d'un diplomàtic holandès i germana d'un representant diplomàtic destinat a Madrid. Era el 30 de març de 1932. El matrimoni no tingué fills i la relació entre tots dos fou més aviat distant. Viatjaven per separat, i mentre ell s'estava a París o viatjava a Catalunya, ella gaudia de viatges: “Sóc sol. La meva dona és a Suïssa per unes setmanes”¹³. Segons els testimonis orals, la passió de Margaret era el bridge i hi jugava hores i hores i, a més, li desplaïa que el seu marit fes composicions poètiques, inapropiades per uns personatges de la seva categoria social. Hem de tenir present que la senyora Agelet posseïa una gran fortuna¹⁴. Tanmateix, Margaret mantingué contactes amb alguns dels poetes catalans. Per exemple, hem pogut localitzar una carta de Margaret, l'única conservada de la senyora Agelet, adreçada a Marià Manent. En ella, Margaret dóna compte de les atencions ofertes a una de les filles de Manent de visita a París, en absència del seu marit, de visita a La Haia: “Senyor, el meu marit ha hagut de marxar el matí

---

¹¹ Vegeu *Lleida*, núm. 70, 25 d'abril de 1928, pàg. 4. Es refereix, naturalment, a l'Hospital de Santa Maria. Finalment, la pressió dels intel·lectuals lleidatans aconseguí el seu objectiu de no enderrocar l'edifici de govern.

¹² Carta a Ramon Xuriguera del 29 de maig de 1931. Vegeu Annex carta 83

¹³ Carta a Ramon Xuriguera del 10 de març de 1936. Vegeu Annex carta 101

¹⁴ Aquesta informació està extreta d'una de les principals estudioses del poeta Maria Terrades. Vegeu Maria Terrades, *Agelet i Garriga...* pàg. 18.

abans de l'arribada de la vostra filla. [...] Crec haver compres el vostre assumpte, però la meua capacitat de llegir el català és molt limitada. Estaré encantada d'acollir la senyoreta Manent a casa nostra"¹⁵.

Tot i això, l'esposa del poeta només va trepitjar Catalunya en una única ocasió amb motiu de les festes de celebració de les noces, la tardor de 1932: "Pensem anar a Espanya per la tardor. Ja ens hi veurem. Ens aturarem especialment a Catalunya que [Margaret] no coneix" diu en la carta del 15 de maig de 1932 a Agustí Calvet.

Agelet fa una vida tranquil·la a Holanda i les seves principals preocupacions són l'escriptura, els viatges i la visita a exposicions pictòriques. La pintura és una de les grans aficions del poeta. Aquest entusiasme ageletjà pel gènere queda ben palès en la correspondència inèdita que es conserva. Així, per exemple, en cartes adreçades a Marià Manent, Josep Romeu, Agustí Calvet o Ramon Xuriguera mostra el seu interès per les exposicions que es fan a París o Holanda: "He vist una col·lecció esplèndida de pintures d'un col·leccionista de Rotterdam. Clàssics i moderns enlluernadors", "Resto a Paris aquestes festes. Us espero el curs vinent. Hi ha molta pintura a veure". El seu interès se centra en els pintors preferentment de la contemporaneïtat com ara Vincent van Gogh ("Aci una exposició. Van Gogh molt bona. Coses de la primera època i de la segona al migdia de France"), Rouault ("He vist l'exposició de Rouault. El que he vist és el millor d'ell per al meu gust. He vist el quadre Buffet (crec que s'escriu així). No sé pas que dir-ne. Són coses que no sé si m'agraden o no m'agraden"), Rembrandt ("He pogut encara veure a Holanda l'exposició de pintures i dibuixos de Rembrandt ... Ha estat un esdeveniment. Hi ha pures meravelles"), o Bonnard; però també mostra el seu interès per autors d'èpoques anteriors com Goya o la pintura italiana del *quattrocento* i el *cinquecento*.

Agelet sovint utilitza la pintura com a transposició de la poesia i de l'art en general i aprofita els comentaris crítics sobre pintura per reflexionar sobre el paper de l'art i l'artista. Així, en parlar de Rouault expressa els seus dubtes sobre la capacitat de l'art conceptual d'expressar el sentit, l'ànima de les coses. El titlla de pura experimentació subjectiva, sense cap finalitat ni objectiu, sense capacitat de comunicar-se amb l'espectador, tot i que accepta la possibilitat que

---

¹⁵ Carta a Marià Manent del 11 d'agost de 1955.

l'objectiu sigui la mateixa experimentació, la mateixa obra d'art. Hem de tenir present que la poesia d'Agelet, el seu art, és preocupat molt de descriure nítidament el paisatge i expressar i transmetre les emocions que aquest produeix en el jo poètic. Emocions i sentiment que el lector pot arribar a copsar fàcilment gràcies a l'ús de les imatges, les associacions semàntiques que realitza i el lèxic que el poeta utilitza. D'aquesta manera el tema pictòric esdevé, també, una font d'inspiració per a la poesia ageletiana, com veurem més endavant, i com ho palesa un poema com "Davant un quadre d'Henri Matisse" d'*Hostal de núvols* de 1931.

Com hem dit, la vida del poeta a Holanda és plaent. Ho explica en una carta del 15 de maig de 1932 a Agustí Calvet: "La Haia té racons deliciosos. Amsterdam és una meravella. El paisatge ara està en el format bo. Hi ha camps extensíssims de flors, com a les nostres terres tenim camps de blat. A sis kilòmetres tenim la mar sempre tèrbola, però magnífica".

Durant la seva estada en terres holandeses, Agelet aprofita per conèixer el país a fons: "Aprofitant el temps clar he acabat de visitar els racons d'Holanda que no coneixia, encara. Malgrat que el país és petit de províncies, són ben diferents les unes de les altres. Tot Holanda és meravellós, començant per la raça" (Carta a Ramon Xuriguera del 28 de maig de 1934)¹⁶. A més, també viatja per tot Europa: Anglaterra, Suïssa, Bèlgica, Itàlia, Hongria, Alemanya, etc¹⁷. A través de la correspondència amb Ramon Xuriguera, podem resseguir els seus viatges:

"El motiu de la pressa fou que, retingut a Itàlia pel prestigi de tantes ciutats meravelloses que no coneixia encara, de sobte vaig adonar-me que no disposava més que de deu dies per anar a Madrid i tornar ací. És probable que a la primavera vagi a Catalunya amb més calma, cas de que no pogués ésser així, ho deixaré per a més endavant; ja estic cansat de fer viatges ràpids.

És difícil parlar d'Itàlia per dir coses que no hagin estat encara dites. No parlaré de les coses més belles sinó de les coses que he estimat més. A Roma, les fonts. A Siena, les pintures. A Pisa, el riu. A Florència... tot. El paisatge de l'Ombria, el més corprenedor i les ciutats de l'Ombria, tan adients al paisatge!

---

¹⁶ Vegeu Annex carta 93

¹⁷ Maria Terrades dona notícia d'aquests viatges. Vegeu, Maria Terrades, *Agelet i Garriga...* pàg. 20.

No he estat a Nàpols ni a Venècia. Una altra vegada serà” (Carta a Ramon Xuriguera del 24 de novembre de 1934)¹⁸.

Un dels darrers assumptes que realitza des de terres holandeses és el de la publicació del seu quart poemari: *Els fanals del meu sant*, el 1935. La publicació d'aquest volum resulta molt difícil i enutjosa pel poeta. Sembla que, inicialment, el poemari havia de veure la llum a la col·lecció “Biblioteca Lleidatana”¹⁹, després passa també sense èxit a Barcelona, on havia de publicar-se i, finalment, després de nombroses vicissituds el poemari acabarà editant-se a Holanda dos anys després de la data inicial prevista, com es pot resseguir en la correspondència amb Ramón Xuriguera: “He demanat a Bergós l'original del meu llibre, doncs, no puc esperar més. El publicaré en quan el rebi, millor dit, el donaré a la impremta de seguida que pugui, però no crec que surti fins d'ací uns mesos. El publicaré en silenci. Jo mateix no me n'adonaré. És tan vell i tan lluny de mi que gairebé em fa por. Aquest retard en la publicació ha fet que s'hagi esborrat en mi tota la il·lusió” (Carta a Xuriguera del 22 de febrer de 1933)²⁰. “*Els fanals apagats*. Ja som on estàvem fa més d'un any. És inexplicable. Aquell llibre està de desgràcia. Com aquesta trigança comencés a tenir aires de plaseria, un dia d'aquests demanaré l'original a l'impressor per tal de donar-lo a un altre. Hauré de canviar el títol i batejar el llibre així: *Els fanals dissortats*” (Carta a Xuriguera del 24 de novembre de 1934)²¹. “M'han retornat ja l'original del meu llibre, doncs com podeu figurar-us no he tingut més remei que demanar-lo per posar terme a una situació insostenible i inexplicable. Gràcies pels vostres amables oferiments que no hauria deixat d'acceptar si hagués persistit en la idea de publicar a Barcelona el llibre, però vist el que ha passat –del que ja tindrem ocasió de parlar quan vagi a Barcelona– he decidit d'escollir una impremta de la vora de casa. A la mà, per tal de veure si és possible publicar un llibre per compte propi o poguent-hi anar cada dia i veure com el componen [...] Tot l'ocorregut amb *Els fanals* en si esfereix i si tampoc puc aconseguir que surti el llibre, vigilant personalment la seva impressió, aprendré d'impressor. Guardeu el secret, doncs aquest llibre

---

¹⁸ Vegeu Annex carta 94

¹⁹ Desconeixem les raons per les quals Agelet no publica el llibre a la “Biblioteca Lleidatana”, tot i que probablement devien ser de tipus econòmic.

²⁰ Vegeu Annex carta 92

²¹ Vegeu Annex carta 94

ha estat anunciat ja tantes vegades que si hom sabés ara que intento publicar-lo ací, semblaria als pocs que segueixen les meves coses o que se n'assabenten, una vertadera broma. A més a més, no sé pas si l'original o la impremta no es cremessin, doncs, posats en el camí de les desgràcies no fora d'estranyar una nova tragèdia" (Carta a Xuriguera del 24 de novembre de 1934)²². "El llibre ja és a la impremta a punt de sortir, és a dir, a punt d'anar al cementiri, doncs, per a mi, un llibre meu publicat és un llibre enterrat. Ja no cueja més dins meu. És un mal somni passat. He destruït el manuscrit, no resta res de l'original. M'ha donat massa neguit, massa mal de caps" (Carta a Ramon Xuriguera del 5 d'abril de 1935)²³. Finalment, el 1935 el poemari surt a la llum. Agelet, aquell mateix any, després de set anys a Holanda, és traslladat a París, com a secretari de primera.

Durant aquests primers anys trenta, Agelet manté correspondència amb alguns dels escriptors i intel·lectuals més representatius del període d'entreguerres. Així, manté contacte amb Francesc Matheu, Josep Maria Junoy, Manuel de Montoliu, Agustí Calvet, Ramon Xuriguera i Tomàs Garcés. En la majoria dels casos és una simple relació formal, per agrair els comentaris realitzats per aquests crítics a alguns dels primers llibres ageletians. Només en algun cas, la relació és més sincera. És el cas de Ramon Xuriguera i Tomàs Garcés. Amb Ramon Xuriguera inicien una gran amistat que durarà fins a la mort d'aquest el 1966 i que comença amb l'agraïment per uns comentaris crítics de Xuriguera a la publicació de *La tarda oberta*²⁴. En la correspondència entre tots dos en els anys previs a la guerra civil, hi podem llegir les preocupacions d'Agelet sobre la publicació dels seus llibres, els dubtes sobre la qualitat de la seva obra i la necessitat de millorar-la, o els comentaris crítics del poeta a Xuriguera. De fet, Agelet té en Xuriguera el millor lector:

"Ací van algunes coses reformades i com no sé si tenen la mira de les altres del llibre, us les trameto amb el prec de que em digueu la vostra opinió, doncs jo no sé mai de valor de les meves coses i en aquests moments m'és encara més difícil judicar. Sé que m'heu de dir la veritat i acudeixo a vós. Voldria que

---

²² Vegeu Annex carta 94

²³ Vegeu Annex carta 96

²⁴ Vegeu Annex carta 71

anessin al volum el major nombre possible de coses però no voldria pas carregar-lo de composicions sense alè.

L'oració a "L'àngel de la guarda" em sembla fluixa i fàcil. L'he reformada però crec que no es serva. El meu dubte és que en el fons hi ha una veritat. Quan tenia set o vuit anys, potser menys, associava amb la mort l'obscuritat de la cambra, cada nit. Tenia el dubte de si veuria la llum novament. És més viu el fet que el poema. "Creu de terme" és una composició reformada. L'original ja la coneixeu i crec que la trobareu, com jo, retòrica; la forma que ara ha quedat ho és encara però menys. Tinc dubtes respecte d'aquesta composició. "Pals" potser és fluix o millor dit, lleuger, però no em sembla dolent" (Carta a Xuriguera del febrer de 1935)²⁵. El text és interessant per veure els aspectes que Agelet considera "febles" de la seva poesia i també per entendre les revisions i esmenes que fa a la seva obra. També és interessat per assenyalar l'origen d'alguns dels seus "motius", com ara el de l'obscuritat associada a la mort, provinent del record infantil.

La relació entre tots dos autors esdevé més pròxima quan Agelet realitza gestions per aconseguir una feina per a Xuriguera a París: "No cal dir-vos que estic plenament a la vostra disposició per a l'assumpte de París i en el moment que em digueu" (Carta a Xuriguera del 29 de maig de 1931)²⁶. També comenten l'obra d'altres escriptors: "He vist que hom ha atorgat a Carner el premi Folguera. Aquesta vegada la consagració oficial ha estat encertada. Però, jo em pregunto, per què li cal a ell la consagració oficial? Per què li cal a ell i a ningú?. O "He vist el llibre de poemes de Benguerel, el millor dels que he llegit dels joves" (Cartes del 31 de desembre de 1933 i del 28 de maig de 1934)²⁷. Cosa que significa que Agelet està al dia del que passa al país, poèticament parlant i, evidentment, que llegeix les novetats literàries.

Una altra relació cabdal per a la biografia ageletiana, que comença durant aquests anys, és amb Tomàs Garcés. Serà el poeta barceloní qui introduirà el lleidatà en els cercles literaris barcelonins (actuarà d'intermediari entre aquest i Manent amb qui acabarà forjant una bona amistat, Ribà o Josep Sebastià Pons, posem per cas) i qui publicarà o ajudarà que es publiqui bona

---

²⁵ Vegeu Annex carta 95

²⁶ També es refereixen al tema en altres epístoles com ara la del 18 de setembre de 1928, Vegeu Annex carta 73

²⁷ Vegeu Annex carta 93

part de la seva obra. Garcés és al darrera d'almenys cinc volums ageletians: *Hostal de núvols*, *L'escalf del graner*, *Obra Poètica*, *Fonts de lluna*, i *La gàbia de la faula*.

1.2. París i la guerra civil.

Entre el juliol i l'agost de 1935, Jaume Agelet i la seva esposa es traslladen a París: "Acabo d'ésser traslladat a París. No hi seré, segurament, fins el 15 d'agost. Ja us enviaré des d'allí la meva adreça. Fins a l'esmentada data seré a La Haia, ciutat que sento deixar, però em fa alegria retrobar París"²⁸. A la capital francesa, Agelet prossegueix la seva vida tranquil·la i dedicada a la cultura, com a La Haia: "Vaig sentir molt no poder acabar de veure plegats l'Exposició. Mes el deure em reclamava a Cancelleria" (Carta a Xuriguera del 12 de febrer de 1937)²⁹. El trobem escrivint als amics, agraint-los els seus comentaris i parlant-los dels seus poemes: "Gràcies mil per l'amabilitat constant de la vostra posició envers els meus versos", "Fins avui no he pogut enllestir els versos. [...] Els que trobareu inclosos són tots els que tinc. A mi no em plauen. Si sou del mateix parer que jo i no en publiqueu cap ho celebraré. I us prometo trametre per als "Quaderns" la primera composició que faci" (Cartes del 16 d'agost de 1936 i del 14 de setembre de 1935 a Garcés).

En aquesta darrera epístola Agelet comunica la que serà la seva primera adreça a París, (a la rue Jean Goujon, en el vuitè districte) i escriu una de les poques valoracions més o menys polítiques de la seva vida: "Aquests temps, com veieu, són ben agitats per a la meva professió"³⁰.

Agelet viu intensament l'esperit parisenc, tot i que a voltes se'n pugui queixar: "Ara està gairebé desert. Ahir dia de la Mare de Déu d'agost, Paris feia por de tanta soledat. El mes vinent s'hi podrà ja gaudir de l'emoció que li és característica, morta per a mi, a l'estiu" (Carta a Tomàs Garcés del 16 d'agost de 1935).

L'esclat de la guerra civil, es produeix quan el poeta exerceix com a diplomàtic a la capital francesa. Immediatament després de l'inici del conflicte bèl·lic, Jaume Agelet dimiteix del seu càrrec diplomàtic. És el 31 d'agost de 1936. Tradicionalment, s'han donat diverses raons que podrien justificar

---

²⁸ És d'una carta a Tomàs Garcés del 5 de juliol de 1935. La següent epístola és del 16 d'agost i té ja segell de l'ambaixada espanyola a París.

²⁹ Vegeu Annex carta 103

³⁰ És un comentari breu, però prou significatiu per la data d'escriptura (poc menys d'un any abans de l'esclat de la guerra civil) i per les escasses opinions públiques del poeta. Probablement Agelet es refereix a la situació d'inestabilitat que viu l'ambaixada parisenca de la República entre els diferents bàndols que la formen: republicans i monàrquics i també a la situació política europea amb l'ascens al poder a Alemanya del partit nacional-socialista, per exemple. Vegeu, Isidoro Monje Gil, "La embajada de España en París y el inicio de la guerra civil", a *Actas del Congreso Internacional de la guerra civil española*, Madrid, Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, 2007, pàgs. 311-323.

l'abandó per part del poeta de la carrera diplomàtica. Una de les primeres causes, que difon Maria Terrades, és l'assassinat de l'alcalde de Lleida, Joan Rovira Roure, i oncle d'Agelet, afusellat per un tribunal popular el 27 d'agost. Agelet, segurament commogut, presenta la dimissió només tres dies més tard. Un altre argument que s'ha donat és la fidelitat del poeta a la llengua catalana, prohibida per la dictadura, però aquest argument cau pel seu propi pes ja que una dimissió tan propera als inicis de la guerra no permetia veure el desenllaç d'aquesta i encara menys la posterior persecució franquista a la cultura catalana. "Agelet [...] no vuelve a reingresar en el cuerpo diplomático por ser su mundo el catalán, lengua prohibida con Franco".³¹ Dolors Sistac ho confirma: "Mentrestant, la guerra civil espanyola l'obligava, pel seu càrrec polític mateix, a prendre partit. No ho va fer. Monàrquic i liberal, un catalanisme literari mai no desmentit li impedí de passar al bàndol nacional."³² Albert Manent confirma aquesta voluntat neutral, apolítica, del poeta: "Ell, home conservador i ric, semblava predestinat a continuar dins la diplomàcia franquista, però el seu esperit de pau, de temença i el seu catalanisme tel·lúric, més que polític, el dugueren a ésser considerat "un exiliat blanc". I defensà fins a la fi aquesta postura"³³. Sembla que l'explicació de Manent és la mes assenyada i raonable.

Amb tot, hi ha encara una tercera raó, definitiva, que justifica l'abandó, o més ben dit la dimissió més o menys obligada, del càrrec diplomàtic. Sembla que Agelet i Garriga formava part d'un grup de diplomàtics que des de l'ambaixada espanyola a París conspirà per intentar un retorn del poder monàrquic aprofitant la situació de caos que provocà l'aixecament militar del 36³⁴.

La major part de l'estament diplomàtic, de procedència aristocràtica, no era en principi gens favorable al règim republicà. De fet, ja l'any 32 hi va haver

---

³¹ Vegeu per tots dos arguments, Maria Terrades, *Op. cit.*, pàgs. 18-19.

³² Vegeu Dolors Sistac, "Jaume Agelet i Garriga (1888-1981)" dins DDAA, *Lleidatans il·lustres*, Lleida, Edicions de la Clamor, 1995, pàg.7.

³³ Vegeu Albert Manent, "Jaume Agelet, poeta cosmopolita" dins *La Vanguardia*, Barcelona, any, núm. 38. 295, 26 de juliol de 1988, pàg. 48. "La guerra civil del juliol de 1936 el sorprengué en un càrrec a l'ambaixada francesa i, com que no es considerava ni "roig" ni "blanc", dimití i es retirà a la vida privada [...] El seu gest, tan digne en un home de família dretana, va lligat sobretot amb el seu catalanisme literari, ja que tenia un cert horror a la política". Vegeu, Albert Manent, "Jaume Agelet, poeta de la terra ferma" dins *La Vanguardia*, Barcelona, any, núm. 37. 365, 31 de desembre de 1985, pàg. 39.

³⁴ Bona part d'aquesta informació està extreta de l'expedient diplomàtic de Jaume Agelet i Garriga (AMAE, P-324/22811) i de les informacions proporcionades per l'article de Isidoro Monje Gil, "La embajada de España en París y el inicio de la guerra civil", a *Actas del Congreso Internacional de la guerra civil española*, Madrid, Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, 2007.

diversos casos de diplomàtics dimissionaris per desacord amb la República. Els intents de lleialtat cap al nou govern no acabaren de donar els seus fruits. Així, quan esclatà la guerra civil, una part considerable de l'estament diplomàtic presentà la seva dimissió o fou cesat³⁵. La majoria d'aquests diplomàtics s'apuntà a la insurgència i conspirà de manera diversa contra el govern legítim.

L'ambaixada a París tenia, aleshores, un paper fonamental perquè vehiculava les relacions amb altres ambaixades del continent europeu, i perquè el govern republicà centralitzà a la capital francesa la compra d'armament. A més, París acollia la major part dels monàrquics espanyols que vivien a l'estranger. Quan esclatà la crisi diplomàtica, aquests sectors també s'activaren i participaren en la conspiració. En realitat, el cap del moviment insurgent a París fou un monàrquic, José María Quiñones de León³⁶. El grup de Quiñones tenia com a objectiu neutralitzar les activitats de l'ambaixada republicana, especialment pel que fa a la compra d'armament per part del govern republicà. Aquest grup entrà en contacte amb Agelet almenys des del 22 de juliol del 36. El poeta conjuntament amb altres funcionaris col·laborà amb la causa rebel fins a la seva dimissió. És possible que la participació d'Agelet en el grup rebel fos amb la intenció d'evitar un bany de sang durant la guerra. El grup, que aconseguí materialitzar diversos sabotatges, comptava, com a membres més actius, amb els funcionaris Torres- Quevedo, Víturro i Kobbe, tot ells companys d'Agelet. La decisió final del govern francès de no intervenir en el conflicte espanyol i l'arribada del nou ambaixador reduí molt les activitats del grup de Quiñones. Finalment, per indicació d'aquest els funcionaris revoltats, entre els quals Agelet i Garriga, dimitiren el 30 d'agost de 1936 dels seus càrrecs i restaren a les ordres de Quiñones a París. Un decret de l'1 de setembre apartà el poeta del servei a la República.

Des d'aquell moment, Agelet ja no es mourà de la capital francesa fins als darrers anys de la seva vida, quan tornarà a Madrid, ja greument malalt, a casa d'uns familiars.

---

³⁵ En realitat sembla que només el 20% dels diplomàtics va mantenir-se fidel al govern republicà. Vegeu, Marina Casanova, *La diplomacia española durante la Guerra Civil*, Madrid, Ministerio de Asuntos Exteriores, 1996, pàg. 31.

³⁶ Quiñones de León era l'antic ambaixador a París d'Alfons XIII, dimitit l'any 31 i un membre actiu de la resistència contra la República fins i tot abans de l'aixecament militar del juliol del 36.

Acabada la guerra, l'agost de 1939, el ministre franquista català Serrano Suñer ofereix la possibilitat a Agelet de tornar a ingressar al cos diplomàtic. El poeta, però, rebutja l'oferiment, cosa que li suposa l'embargament de tots els seus béns durant un breu període de temps. En canvi, tan sols uns mesos després, el gener de 1940 el poeta demana el reingrés al cos diplomàtic, segons consta a l'arxiu del Ministeri d'Assumptes Exteriors. La petició de reingrés al cos diplomàtic és denegada el 28 de novembre del mateix any i Agelet la recorre el gener de 1941. Al març és separat, definitivament, dels serveis diplomàtics. El juny de 1977, després de la mort del dictador, li són reconeguts els serveis prestats, com a conseller d'ambaixada, i se li concedeix el passaport diplomàtic.

Segons l'expedient diplomàtic, Agelet al·lega motius de salut per no haver demanat el reingrés amb anterioritat. Sembla ser que a finals de 1939, Agelet pateix una depressió nerviosa important. A més, i segons Terrades, al costat del problema físic, pesava en l'ànim del poeta les represàlies republicanes contra familiars seus que s'havien quedat en zona republicana³⁷. Al costat d'aquestes causes és molt probable que els motius d'aquesta sol·licitud siguin econòmics. Agelet no era un bon gestor i, a més de ser enganyat pel seu administrador, va malvendre durant la postguerra moltes propietats familiars en terres lleidatanes, com ara el castell d'Albatàrrec, saquejat durant el conflicte i que malvengué el 1950, o la casa de Vilagrasa³⁸. De fet, per tal de guanyar diners, Agelet entra a treballar com a "assistant dans l'enseignement secondaire" al liceu Janson de Saily de París³⁹. En aquest liceu hi treballà entre 1948 i 1954, però segurament també va treballar en altres liceus. La seva feina com a docent no sembla impedir ni alentir la seva producció lírica. En aquests sis anys publica dos poemaris: *Rosada i celístia* i *Pluges a l'erm*. D'aquesta manera, entre les rendes familiars i la seva feina a l'educació és com Agelet es guanya la vida a París.

El poeta, doncs, roman a la ciutat francesa des del 36, lliurat en cos i ànima a la seva llengua, a la seva poesia, la seva vida, i rebent amablement les

---

³⁷ Vegeu Terrades, *Biografia*, pàg. 19. Les fonts consultades per Maria Terrades són orals i nosaltres no hem pogut confirmar-les.

³⁸ Segons informa Maria Terrades. Vegeu, Maria Terrades, *Op. Cit.* pàg. 23.

³⁹ Aquesta informació li devem amb agraïment al senyor Bernat Lesfargues, un catalanista francès, que coincidí amb el poeta al liceu esmentat i mantingueren una certa relació. Així, per exemple, Agelet li regalà un exemplar dedicat de *Pluges a l'erm*.

visites d'amics i coneguts.⁴⁰ Agelet es converteix en el que Albert Manent ha definit molt bé com un exiliat blanc. És a dir, algú que sense cap vinculació política, viu fora de Catalunya però per una decisió personal i no fruit de les circumstàncies socials o nacionals. En realitat, Agelet era molt gelós d'aquestes definicions i no li agradava gens que l'anomenessin com a exiliat. La prova és que l'octubre de 1965 respon amb una carta a la revista *Serra d'Or* en què puntualitza una afirmació inexacta del poeta i crític Francesc Vallverdú, publicada en aquesta revista, en el número de maig del 1965. Hi deia: "El Sr. Francesc Vallverdú, comentant un llibre de versos meu a *Serra d'Or* diu que «Agelet es troba fatalment entre els qui l'any 39 han de traspasar la frontera i després no tornaran». Aquesta afirmació és inexacta. El 1939 em trobava a l'estranger, on ja residia des de feia molts anys. El propòsit d'aquestes ratlles meves és exclusivament de restablir la veritat, sense que tinguin res a veure amb el fet que m'hagin pogut plaure o bé contrariar les paraules més amunt transcrites. Atentament us saluda J. Agelet i Garriga (Figueres)."

És evident que li desplaqueren les paraules i que no li agradà gens aquesta etiqueta d'exiliat.

Malgrat, doncs, la permanència voluntària a París, al llarg de la postguerra Agelet retornarà regularment a Catalunya, sobretot als estius, com anirem veient, per visitar els amics: Garcés, Romeu, Manent, etc i per tal d'enllestir gestions relacionades amb la publicació dels seus llibres.

El poeta era una persona discreta i solitària⁴¹. Acostumada des de ben jove a viure lluny de la seva ciutat nadiua per la seva condició professional, enviava els seus llibres a amics i compromisos, amb una migrada nota que resava: "Homenatge de l'autor", o bé "De part de l'autor, absent". El poeta, molt educat, es preocupava d'enviar exemplars dels seus llibres a aquells crítics que havien valorat la seva obra: "Sols quan els crítics són amics o persones que han mostrat, en alguna ocasió, un amable interès per les meves coses els trameto directament un exemplar. Gràcies per les adreces. No he rebut encara els exemplars que he demanat fa dies a Lleida. Així que els rebi en trametré un

---

⁴⁰ Tomàs Garcés, Miquel Lladó, Ramon Xuriguera o Octavi Saltor, entre d'altres, el visiten al seu pis de l'avinguda Pierre I de Servie de París.

⁴¹ Vegeu per a una anàlisi caracterològica del poeta, Josep Romeu, *Poeta essencial...*, pàg. 13.

a en Riba. En J. S. Pons ha canviat, segurament, d'adreça, doncs, el llibre m'ha estat retornat" (Carta a Tomàs Garcés del 5 de juliol de 1935).

Aquesta absència melangiosa és una constant en l'obra i la vida ageletianes, pensem per exemple en el record punyent de la mare absent. El seu aspecte gairebé gegantí contrastava amb el seu caràcter bonhomiós, que servava l'esperit infantil dins el cor, com expressa magistralment el poema "La por" del volum *Els fanals del meu sant*. El seu tarannà era educat, cerimoniós i molt divertit, i es mostrava com un gran conversador, sobretot de les seves dues grans passions, la poesia i la pintura,. Al poeta li agradava de tancar els sopars a casa seva amb lectures poètiques dels grans clàssics que paladejava com a menjar de Déus. Quan escrivia, s'oblidava de tot i vivia en la seva torre d'ivori. El seu món era un món líric, perdut i només possible en la literatura, per això Agelet no es volia comprometre, ni volia ser adscrit a cap bàndol ni pertanyia a cap cenacle literari i totes les seves amistats eren personals, individuals, sense formar grup. El seu món era una poesia que cantava l'univers infantil, del tot irrecuperable, però imaginat i recreat en termes literaris. L'altre, el món real de la postguerra, no li interessava i les seves preocupacions es cenyien a retrobar la inspiració poètica i en l'edició dels seus llibres: "He dit adéu a les lletres no sense sentiment. Fan bona companyia i donen un escalf que em manca. No se m'acut res i no pressento símptomes de represa". "Després d'adonar-me d'una errada important a *Obra poètica* (pàgina 131) que he pogut fer corregir en alguns exemplars, he vist que n'hi ha d'altres. N'he fet una llista que us trameto inclosa. Si voleu fer les correccions us ho agrairé" (carta del 12 de juny de 1955 a Marià Manent)⁴². "Fa temps que no escric. Em sembla que no escriuré mai més. No sé m'acut res. Prou sé que molts, estroncant-se una veu, han anat amb esforç i voluntat a cercar-ne una altra com féu Yeats. No sóc dels que cerquen, ans sóc dels que esperen. Ja sé també que aquests no són camins nous, sinó vells camins" (Carta a Josep Romeu del 15 d'octubre de 1954). "Pel que fa a les errades d'impremta, sóc l'home de la dissort". "Us recordo el meu desig de veure les proves un cop hagin estat corregides pel corrector". I a propòsit de l'antologia *Lleida, vuit poetes* afirma: "Uns quants versos meus queden desfigurats i alguns molt greument" (Cartes a Garcés del 12 d'agost de 1954 i del 15 de gener de 1969).

---

⁴²Vegeu Annex carta 33

El poeta, en realitat, defugia qualsevol compromís públic. Ja des de ben lluny: “Al sobrevenir la guerra en España, tenía que optar por renovar su fidelidad al gobierno republicano o adherirse al gobierno del caudillo Franco. Pero eso de tomar una decisión política le abrumaba. Su temperamento poético estaba muy por encima de los vaivenes políticos y decidió abandonar el ejercicio de su profesión, para retirarse a su domicilio de París y así poder dedicar todo su tiempo al cultivo de su auténtica vocación literaria, la poesía en lengua catalana”⁴³. Aquesta actitud la mantindrà, com veurem, al llarg de la seva vida. Aquest fet, però, no exclou que algunes de les visions que s’han donat de la figura d’Agelet especialment en relació al seu posicionament sobre la guerra civil i la posterior dictadura (com ara la que acabem de llegir), especialment aquelles que provenen de l’entorn familiar i difoses a través dels treballs de Maria Terrades, siguin una mica interessades i idealitzades en defensa d’una figura, la del poeta, que com hem assenyalat va defugir el compromís en una època en què calia comprometre’s.

---

⁴³ Declaracions de Hernández Palmés a *La Mañana*, del 22 de març de 1981, pàg. 7.

1.3. La llarga postguerra (1939-1970)

A principis dels anys quaranta, el poeta canvia de direcció a la capital francesa i es trasllada al número 3 de l'avinguda Pierre 1er de Servie al districte XVI de París. Durant aquests anys, Agelet participa de la vida cultural catalana a l'exili. Així, per exemple, forma part de la tertúlia que es reunia a casa del pintor Emili Grau Sala i que comptava amb l'assistència de Ramon Xuriguera, Just Cabot, Daniel Cardona, Josep Quero i Ferran Canyameras, entre altres. D'aquesta tertúlia sembla que va sorgir la idea de fundar "Cultura Catalana", una entitat que, des de l'exili francès, promogué i donà a conèixer la cultura catalana en tots els seus àmbits: literari, científic, filosòfic i artístic. És en el marc d'aquesta associació que Agelet conegué Armand Obiols i Mercè Rodoreda, a finals de 1946. A més, hem de tenir present que, a finals de la dècada, es produeix un retorn a Catalunya d'una bona part dels intel·lectuals exiliats a París. D'aquesta manera, la capital francesa queda més buida de referents catalans i un dels pocs que s'hi manté és el poeta de *La tarda oberta*⁴⁴.

Agelet també participa de les activitats que organitza "Les amis de la langue d'Oc", una associació d'occitanistes que pretenia mantenir i enfortir els tradicionals lligams entre catalans i occitans i que mantenia una estreta vinculació amb l'esmentada "Cultura catalana", on participaven a banda del mateix Agelet personatges molt propers a aquests com Bernat Lesfargues o Ramon Xuriguera⁴⁵.

El poeta també participa, tot i que des de la seva acostumada discreció, en els actes d'homenatge a prohoms de la catalanitat que es celebren a França. Així, el 1948 envia un telegrama d'adhesió a l'homenatge que se li fa al mestre Pompeu Fabra a Prada el febrer d'aquell any. La seva amistat amb Ramon Xuriguera el relaciona amb algunes de les activitats de l'exili català al país veí. Per indicació d'aquest, el nom d'Agelet passa a formar part d'una llarga llista de personalitats de l'exili i l'interior a les quals Pau Casals en nom del Patronat d'Edicions Proa de Perpinyà se'ls adreça demanant la seva adhesió. En efecte, l'any 1951 se li demana que formi part d'aquest patronat a

---

⁴⁴ Han tornat a Catalunya, per exemple, Rafel Tasis (1948) o Joan Baptista Xuriguera (1948).

⁴⁵ Deven la informació sobre la vida a l'exili francès a Josep Camps i Arbós, *Ramon Xuriguera (1901-1966): biografia, activitat cultural i literatura*, Barcelona, PAM, 2007.

través de la seva col·laboració econòmica i nominal en la creació d'Edicions Proa a l'exili. Agelet, enormement agraït, accepta la col·laboració econòmica, però defuig la seva participació directa, amb noms i cognoms, en la constitució del patronat, a causa de la seva vida allunyada de tota participació pública. Es confirmen un cop més els tòpics sobre la vida ageletiana: falta de compromís polític, soledat i discreció que l'obliguen a defugir la seva participació en l'organització de l'exili.

La resposta del poeta a la petició és la següent: "Senyor Pau Casals. Admirat mestre: Moltes gràcies per la vostra amabilíssima lletra. Una curta absència m'ha privat de respondre abans. Me n'excuso. Compteu amb la meva adhesió ben sincera a la lloable empresa d'Edicions Proa que de reeixir, com vivament desitjo, no dubto beneficiaria en alt grau, la nostra literatura. Agraint de veres la vostra atenció us prego, però, i sentint-ho molt, de prescindir de mi ja que per al lloc preeminent en que la vostra amabilitat desitja veure'm, lloc que m'honoraria en extrem, però que no s'adiu amb la vida retirada, retiradíssima que porto. (En altres ocasions similars he declinat l'honor que se'm proposava pel mateix motiu). Podeu, però, comptar amb la meva cooperació moral i diria que amb la material també si els meus limitats mitjans no fessin que aquesta no pugui ésser més que molt migrada. Seré de tot cor amb els catalans que al costat vostre s'identifiquin amb els nobles propòsits d'Edicions Proa. Repetint-vos l'expressió del meu agraïment us saluda el vostre devot admirador" (Carta a Pau Casals de l'11 de juny de 1951)⁴⁶.

Només un altre intel·lectual de la llista rebutja la seva adhesió: Carles Riba. Amb tot, com que Agelet deixa oberta la possibilitat de la col·laboració econòmica, Josep Queralt, un altre dels promotors de l'empresa, insta Xuriguera perquè convenci definitivament Agelet de participar econòmicament en el projecte. Agelet escriu a Xuriguera reiterant la seva posició i afegint problemes de salut com un argument més per rebutjar l'empresa: "He rebut una de les lletres de què parlàvem en la vostra, invitant-me a formar part del Patronat de Proa. Ja podeu suposar que el sol fet de figurar-hi vós representaria molt per a mi, però, no veig manera de conciliar els meus refusos constants a ocupar llocs amb l'acceptació en aquesta circumstància, tot i deixant de banda l'escassa afició que els hi tinc, per temperament. Vós heu

---

⁴⁶ Vegeu Annex carta 2

viscut, si mal no recordo, una llarga temporada, en el món dels nervis en revolta. En vam parlar fa anys tot i que cada cas és un món a part, no ignoreu perquè una preocupació, en aquests estats, fa perdre l'equilibri. Es camina com el que du un got d'aigua ple a la mà i ha de parar compte de que no el vessi. *Tirem-nos-ho tot a l'esquena*, em diu el mestre. Però no ho aconseguixo. Quan es viu en un estat com aquest val més tancar-se a casa. Ja ho faig de fa anys. No per molestar-me de què m'hi vinguin a trobar quan ho fan amb el noble propòsit d'honrar-me però em posen en una situació violenta, tant més quan no hi ha altre camí que respondre, no, a una amabilitat. He contestat que m'adheria a una tan lloable empresa, que es pot comptar amb el meu concurs moral, no gosant dir el mateix del material, posat que els meus mitjans limitats (així ho dic); aquest no potser més que molt reduït. Afegeixo que agraint molt l'atenció, demano que prescindeixi de mi per al lloc preeminent que se'm proposa, doncs, no s'adiu amb la vida retirada que porto. Que també que, per altres ocasions, he refusat llocs similars per les mateixes raons. En resum, una lletra oficial que m'ha produït una contrarietat natural, havent de refusar el lloc que amablement se'm proposa. Us ho dic a fi que n'estiguen assabentat i sento haver tingut que donar aquesta resposta. No cal dir que faré el que pugui per tal de cooperar, com ho dic en la meua lletra. Si hi ha una subscripció i s'accepten contribucions modestes, les soles possibles per a mi, jo hi seré”⁴⁷.

La col·laboració amb la causa catalana, en el cas d'Agelet, es cenyeix a les reivindicacions del fet lingüístic. El poeta, com hem comentat, se sentia molt proper a la llengua catalana i la seva literatura. Així, no dubta en participar en l'antologia homenatge a Pompeu Fabra, l'any 1968, publicada a Barcelona, i que tenia en Albert Manent i Joan Triadú els seus promotors, amb un poema que reflexiona sobre la llengua, “La tia Paula” que acabarà publicant-se en el volum *Pluges a l'erm* (1953).

L'estima del poeta per la llengua ja queda demostrada en unes declaracions de 1933: “He escrit per tal de servir l'idioma après a casa meua [...] Els meus versos em feien goig no pel que deien sinó per ésser d'expressió catalana”⁴⁸. Encara més, en el seu dietari personal demostra aquest

---

⁴⁷ Carta a Ramon Xuriguera del 11 de juny de 1951. Per a més informació sobre aquest tema, vegeu Josep Camps “Les edicions Proa de Perpinyà (1949-1965)” a *Els Marges*, Barcelona, núm. 72, pàgs. 45-76.

⁴⁸ Declaracions fetes a *La Revista*, any XIX, gener-juny de 1933, pàg. 139.

compromís amb múltiples reflexions: “Més irritant que la crueltat dels perseguïdors és la resignació, la indiferència dels perseguïts” escriu el 28 de setembre de 1950. “Catalunya és massa feble per imposar la seva personalitat i massa forta per deixar-se imposar la dels altres”. “Es té un idioma com es tenen les mans. El fet d’haver viscut sempre fora del país no és cap raó per mutilar-se. No sé si hi ha res tampoc per a que altres es sorprenguin. No he remarcat mai ningú que hagi trobat insòlit que Claudel escrigui en francès i que Basterra hagi fet versos en castellà, malgrat que tots dos hagin passat la major part de llur vida fora dels seus països respectius”. Una altra mostra d’aquest esperit lamentable d’humilitat es troba en el colofó de *Domassos al sol*, imprès a Barcelona, diu: “Aquest volum de poesies catalanes, anomenades *Domassos al sol*, etc”. No he vist mai cap llibre imprès en espanyol, a París en francès o a Londres en anglès en què s’hagi fet constar que han estat escrits en llengua espanyola, francesa o anglesa, respectivament”. O “La major part dels catalans treballa sense parar, ufanosos, obrint un forat profund per enterrar-hi la seva llengua”. “Passo de llarg quan penetro en pobles impurs, o sigui pobles bilingües”. “El que alguns anomenen “caliu” a la meua ciutat nadiua, és a dir, els fanalets de Sant Jaume, els gegants de la Santa Infantesa, les romeries de Butsenit i Granyena, els records de San Blas, són les olives, les anxoves, és a dir, els entremesos del dinar. Però el pollastre, el plat fort (l’idioma) s’està podrint, s’està envilit. Es passeja famèlic, espatllat. Troba les portes barrades. Dorm de fa anys al ras. És apedregat. Va cobert de parracs. Fa pudor de pidolaire”⁴⁹. I encara, a Ramon Xuriguera li escriu el 26 d’agost de 1949: “Però ens hem casat amb una llengua i en una església que no accepta el divorci” i en carta de l’1 de setembre de 1953 a Josep Romeu es lamenta de la vida grisa del franquisme a Lleida i, per extensió, a tot Catalunya: “Vaig a ésser a Lleida l’any passat. Impressió depriment. Fa tristesa veure tants catalans enterrar la llengua com si fos una nosa”.

Com veiem és entre finals de 1949 i 1950 que el poeta incideix en aquests pensaments sobre el català, coincidint amb els tímids inicis d’una lenta recuperació pública de la llengua i la literatures catalanes durant la dictadura i amb la publicació del seu primer llibre després de la guerra: *Rosada i celístia* (1949).

---

⁴⁹ “Reflexions esporàdiques”, publicades a Maria Terrades, Op. Cit., pàgs. 29-36.

Amb tot el catalanisme i la catalanitat de Jaume Agelet i Garriga se cenyeixen a la defensa de la llengua com un valor pairal, tradicional, idiosincràtic, i folklòric en el sentit de relatiu al poble, a la terra. És a dir una visió més propera al prohoms de la Renaixença més que no pas als intel·lectuals finiseculars i del primer terç de segle XX que a recer dels debats que hi ha hagut a Catalunya sobre la llengua i la nació catalanes presenten una posició més ferma, compromesa i decidida respecte el catalanisme⁵⁰.

Durant la llarga postguerra i malgrat residir a París, el lleidatà visita regularment la península Ibèrica. En els seus viatges aprofita per visitar amics i familiars. Així, fa llargues estades al Pirineu aragonès: “Ací fa hivern. A Sallent de Gállego, on he passat bona part de l'estiu, molt fred també i neu als cims. Allí les muntanyes són prodigioses, impressionats”⁵¹, a Madrid i la serra, a Sòria, Àvila i, naturalment, Lleida i Barcelona. És durant les seves visites a la capital catalana que enllesteix, com veurem, molts dels projectes editorials que realitzarà durant els anys 50 i 60.

Agelet també manté una intensa relació, durant la postguerra, amb Marià Manent. Ambdós poetes s'intercanvien comentaris sobre els seus llibres (són especialment significatives les valoracions sobre la poesia religiosa que realitzen i que comentarem amb deteniment al capítol “Concepció de la poesia. Els inicis”⁵²), es posen al dia d'informacions literàries catalanes i franceses, per exemple gràcies a una carta del lleidatà al barceloní sabem que el primer coneix personalment Josep Carner a qui va a veure a Brussel·les. Agelet, a més, esdevé el contacte manent per a les seves gestions a París: bàsicament encàrrecs editorials, comercials.

Una altra de les relacions que el poeta lleidatà estableix en terres franceses és amb Mercè Rodoreda. La relació entre Agelet i Rodoreda era cordial. El febrer de 1956, Rodoreda escriu a Rafel Tasis i, tot parlant de la mort de Puig i Ferrer, afirma: «Era, malgrat tot, una de les poques persones amb

---

⁵⁰ Per a més informació sobre les relacions entre pensament polític i literatura durant el primer terç del segle XX, vegeu, Josep Maria Balaguer, “Algunes consideracions generals sobre la literatura des de la fi dels noucentisme fins al final de la guerra” dins DDAA Història de la Cultura Catalana. Vol. IX. República, autogovern i guerra, Barcelona, Edicions 62, 1998, pàgs. 118-134.

⁵¹ Agelet tenia amistat amb un aragonès Pérez Olivan, cunyat de Margaret, i que havia estat secretari del comte de Barcelona durant els anys 30. La carta escrita des de Jaca a Josep Romeu és del 25 d'agost de 1954.

⁵² Vegeu pàgs. 45-46 del present treball.

qui podia parlar de coses nostres. Ell i l'Agelet»⁵³. Fruit d'aquesta amistat s'esdevé que el març de 1950 Rodoreda, conjuntament amb Armand Obiols, escriu una carta-poema a Josep Carner com a present per al dia del seu Sant. En aquest text, de to irònic, Agelet, amb la mateixa Rodoreda i Pin i Soler, hi apareix com un seguidor a ultrança de l'obra de Carner:

Si un àngel radiant d'ales de seda
sovint del Purgatori la fosca vall depreda
per encelar-ne els qui pagaren llur redreç
-amb dol s'hi paga, no amb diners-
no sigui avui per ell dia de veda!
Que us tregui mal que fos pel peu, a l'inrevés,
d'aquest estol que juga a qui us malmena més:
dels Pins, els Agelets, la Rodoreda
i, en tot discordes i mirant-se de través
amb ira no gens freda,
dels Canyameres falsos i els Puig i Ferreters.-
que són, per la malesa, conformes amb excés⁵⁴.

Un dels fruits d'aquesta relació és l'escriptura d'un pròleg per a la segona edició de *La plaça del diamant*⁵⁵. A més, Agelet intervindrà decisivament en les gestions per a la publicació de la traducció anglesa de la novel·la rodorediana. Així, és el poeta lleidatà qui posa en contacte Rodoreda i la traductora a l'anglès de la novel·la, Eda O'Shiel, a petició d'aquesta darrera: "Eda O'Shiel, irlandesa (University of Manchester. Department of German), m'escriu, en català, (també el parla) demanant-me la vostra adreça, car us voldria escriure expressant-vos el seu desig de traduir a l'anglès *La plaça del diamant* que ha

---

⁵³ Fragment reproduït de Montserrat Casals, *Mercè Rodoreda. Contra la vida, la literatura*, Barcelona, Edicions 62, 1991, pàg. 192.

⁵⁴ *Ibid.*, pàg. 155.

⁵⁵ El text inclòs en una carta del 28 de gener de 1963 diu: «Un llibre impressionant, sòlid, que quedarà. Els mots transcrits de Meredith, ¡com s'avenen amb l'essència de la novel·la! En efecte, un corrent de vida profunda la travessa des del primer capítol –un dels més reeixits. ¡Quin seguit de pàgines belles i suggestives! I la troballa de fer d'una casa un colomar. És la part més lírica del llibre, la més densa de somni. Hi volen els coloms i les ànimes. I la "plaça de vendre", descrita amb una admirable plasticitat; i els aparadors màgics de les petites botigues, i els interiors tan vius, i les pluges tan bellament pintades, tan carregades de meravella, i la vibració de els hores fosques, en dies tràgics; i el darrer capítol amb sorprenents llampecs de desvari! El lèxic és viu i ric i l'estil colpidor, categòric. Un estil que no dubta de si mateix, segur d'haver trobat el seu camí adient». Fins i tot, el poeta està al corrent del procés d'escriptura de la novel·la, perquè jutja el canvi de títol: «En coneixia el títol anterior. Ara el veig canviat i pel meu gust, amb encert».

llegit darrerament a Barcelona”⁵⁶. En efecte, el 1967 apareix a Londres una de les primeres traduccions de la novel·la⁵⁷.

Durant la dècada dels seixanta encara publica dos nous volums: *La gàbia de la faula* (1964) i *Hort vell* (1968) i l'antologia col·lectiva *Lleida, vuit poetes*. Aquesta antologia on publiquen a més d'Agelet, Manuel de Pedrolo, Guillem Viladot, Anton Sala-Cornadó, Josep Grau, Miquel Lladó i Concepció G. Maluquer és la resposta literària a l'estratègia de grup i a la reflexió crítica sobre la ciutat que Josep Vallverdú entre d'altres proposa a *Lleida, problema i realitat*, un llibre emblemàtic de 1967 que planteja la singularitat i la personalitat pròpies d'aquest territori amb la finalitat d'articular un moviment i una estratègia que presentin Ponent a Catalunya. Un projecte que amb el temps, tot i les bones intencions inicials, no va acabar de quallar. El promotor era Guillem Viladot, que volia crear un grup literari ponentí que esdevingués una referència al cap i casal i, doncs, li calia una tradició i Agelet representava aquesta tradició. L'antologia feta com a resposta a la barcelonina *Vuit poetes: Rosa Leveroni, Salvador Espriu, Josep Romeu, Josep Palau Fabre, Joan Barat, Joan Perucho, Joan Triadú, Jordi Sarsanedas* va significar per a Agelet un autèntic fiasco. El poeta, que sovint es queixava de les errades d'impremta, pateix en la present antologia un desastre difícil d'explicar. Ell mateix ens ho mostra en una carta del gener de 1969 a Viladot: “Pel que fa a les coses meves que veig en el llibre, no em sorprèn gens que la mala sort m'hagi escomès de bell nou. Ens coneixem de temps. A parer meu no crec que la fatalitat entri en les proporcions que, em sembla, suposeu en els accidents dels versos, accidents que jo en dic fruits amargs de la descurança. En les meves lectures, llevat – i ho dic amb sentiment – d'alguns llibres de casa nostra, no recordo haver-ne trobat gaires. Si es posa cura en un treball, és segur que no hi haurà sorpreses d'aquesta mena. Si es demanen proves fins que no hi hagi rastre d'errades, jo sé el bon resultat que dóna.

Adhuc alguns llibres meus han sortit sense, entre ells el darrer, a despit de que no sempre he estat afavorit en aquest terreny.

---

⁵⁶ Carta del 19 de gener de 1965. Vegeu Annex carta 174

⁵⁷ *The Pigeon Girl*. Traducció de Eda O'Shiel. Londres: André Deutsch, 1967.

En “Lleida, vuit poetes” no recordo haver vist versos accidentals més que alguns dels meus. Me n’alegro molt pels autors que s’han vist acompanyats per la sort.

Versos que vaig destinar a aquest llibre, en la seva forma definitiva, em tornen desfigurats. Veig espigar en lloc d’aspirar; No hi vol en lloc de No hi val; al meu bleix enlloc de el meu bleix. El Dia dels morts, una de les meves composicions preferides, faria riure si els morts no imposessin respecte. Vaig quedar-me atuït en veure que esdevenia grotesc pel fet que els “brancs” havien perdut la “r”. Per últim el cas insòlit que sota el títol de “La riuada” hom es trobi una “magnòlia” fa que no em pugui avenir que una cosa semblant hagi pogut passar desapercebuda. Això em mostra, a més a més de que la part del llibre que ocupa els meus versos estigui carregada d’accidents en comparació amb la resta del llibre, que les meves composicions no han estat corregides. No han estat afavorides tampoc pel relatiu consol de la fe d’errates”⁵⁸. Com veiem el poeta es queixa del procés d’edició del volum antològic i dels errors, a parer seu exclusius en la seva obra.

Durant els anys de postguerra a París, Jaume Agelet viu la poesia, fidel a un model i una llengua, al marge dels avatars històrics, de les modes o dels cenacles literaris, tot mantenint unes relacions d’amistat amb uns pocs fidels que li permeten establir alguns lligams amb la realitat del país i mantenir-se actiu com un dels poetes degans de les nostres lletres a finals de la dècada dels seixanta.

---

⁵⁸ Carta del gener de 1969 a Guillem Viladot.

1.4. Mort i reivindicació.

Durant els anys setanta, la salut d'Agelet va empitjorant progressivament, fins que a finals de la dècada se li declara una esclerosi cerebral que va deteriorant físicament i mentalment el poeta. Quan la seva precària salut li ho permet, Agelet treballa en un procés global i total de revisió de la seva obra. Un procés que comença pels volts de 1969 i que culmina el 1979 amb el títol de *Tria de versos*. Aquest procés queda explicat al capítol La gran revisió. *Tria de versos* (1971-2008) del present treball⁵⁹.

A París es troba completament aïllat, en companyia només de la seva esposa que, malalta, morirà el 21 de setembre de 1980. Amb la mort de Margaret i ja greument malalt, Agelet es trasllada a Madrid la tardor de 1980 a casa del seu nebot, on mor, d'un atac de cor, el 13 de març de 1981, als noranta-dos anys d'edat. Tal i com ell desitjava, el seu cos descansa actualment al cementiri de la ciutat de Lleida, en el panteó familiar, al costat de l'enyorada i estimada mare.

A l'enterrament, només hi assistiren el més propers i la notícia aparegué a la premsa lleidatana a l'endemà. Amb tot, la mort del poeta tingué un escàs ressò en els ambients culturals catalans que se'n feren un mínim eco, molts dies després⁶⁰. Agelet morí discretament com discreta fou la seva vida.

La tímida reivindicació del poeta comença, però, amb l'homenatge que el mateix any de la seva mort se li fa a la ciutat de Lleida en forma de cicle de conferències⁶¹ que, conjuntament amb els estudis de Tomàs Garcés i Josep Romeu⁶², contribueixen com afirma Maria Dolors Milà a "reparar l'oblit injust en què ha caigut l'obra d'Agelet i Garriga i advocar per ell el lloc que li correspon en el panorama de les lletres catalanes". El resultat d'aquest homenatge és la publicació d'una *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*⁶³ que,

---

⁵⁹ Vegeu pàgs. 219-226 del present treball.

⁶⁰ Tan sols, el poeta lleidatà Jordi Pàmias a l'*Avui*, i l'amic Tomàs Garcés a *Serra d'Or* dediquen sengles articles a glossar la figura d'Agelet i Garriga. Vegeu, Tomàs Garcés, "Jaume Agelet i Garriga, el poeta absent" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XXIII, núm. 262-263, 25 de juliol de 1981 i Jordi Pàmias, "Jaume Agelet, una ombra lterària per descobrir" dins *Avui*, Barcelona, any VII, núm. 1812, 31 de març de 1981.

⁶¹ Des del maig de 1981 fins al novembre del mateix any per la seu de l'Institut d'Estudis Ilerdencs se celebren tres conferències (impartides per Josep Romeu, Tomàs Garcés i Antoni Bergós) i una taula rodona (on hi participen entre d'altres Josep Borrell, Jordi Pàmias, Dolors Sistac i Josep Vallverdú).

⁶² Són *Els dotze llibres d'Agelet* de Garcés i *La poesia d'Agelet i Garriga i l'essencialitat del seu món* de Romeu, tots dos publicats a Lleida el 1981 per l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

⁶³ DDAA, *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, IIEI, 1983.

tot i el seu contingut espars amb breus apunts biogràfics i vitals de personatges lleidatans que el conegueren i la recuperació de textos sobre el poeta ja publicats anteriorment, conté un dels treballs crítics més acurats sobre la producció ageletina d'abans de la guerra⁶⁴.

A partir del moment de la seva mort comença una lenta però progressiva recuperació de l'obra ageletiana. En efecte, el 1984 i des de Lleida, sorgeix la iniciativa de publicar conjuntament els dotze llibres poètics de Jaume Agelet i Garriga. Aquesta iniciativa es converteix en les *Poesies Completes* publicades per l'Institut d'Estudis Ilerdencs i amb pròleg de Josep Romeu. No hi ha dubte que la publicació de la poesia completa del poeta de Lleida havia estat l'intent fins aleshores més important d'acostar l'obra ageletiana al públic i a la crítica, facilitant, així, l'accés al conjunt d'obra del poeta lleidatà. L'estudi de Romeu que encapçala l'edició, promoguda per l'Institut d'Estudis Ilerdencs, és el més important aparegut mai sobre el poeta fins aleshores i inicia una lectura del poeta que s'ha mantingut vigent fins als nostres dies. La introducció que Josep Romeu fa al conjunt d'obra poètica ajuda a situar en la tradició i a entendre la poesia del poeta lleidatà. Els dos volums publicats contenen els dotze llibres ageletians, segons les edicions *prínceps*, més dos poemes inèdits⁶⁵. El recull d'obra completa presenta, a més, un dels estudis més complets i valuosos de la poètica ageletiana. El gran mèrit de la publicació de *Poesies Completes* és, doncs, la difusió de la poesia ageletiana i oferir, per primer cop, al públic lector una lectura crítica, científica, de la poesia de Jaume Agelet i Garriga. Dos condicions imprescindibles i bàsiques per a un coneixement i una posterior reivindicació de la poesia de Jaume Agelet⁶⁶.

El mateix any es publica l'obra de Maria Terrades, *Biografia y documentación*⁶⁷. Es tracta de la primera aproximació biogràfica a la figura d'Agelet, que incorpora material inèdit com ara correspondència, fragments

---

⁶⁴ Ens referim al text de Josep Borrell, "Notes sobre l'obra poètica de Jaume Agelet i Garriga de 1924 a 1935", *Ob. Cit.* pàgs. 11-17.

⁶⁵ Molts dels llibres ageletians es trobaven exhaurits o bé eren difícilíssims de trobar. L'edició de l'Institut d'Estudis Ilerdencs apropa la poesia ageletiana al lector. Primer pas indispensable per a la seva difusió.

⁶⁶ La publicació d'aquesta important obra no va tenir un repercussió destacable i només hem sabut trobar una notícia del volum: Josep Romeu i Figueras, "Agelet i Garriga, Jaume: *Poesies completes*", *Butlletí. Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya*, Barcelona, Núm. 94, Tardor, 1995, pàg. 71-72.

⁶⁷ Maria Terrades, *Agelet i Garriga: biografia y documentación*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984.

d'un dietari personal i, fins i tot, la relació de llibres que formaven la biblioteca del poeta. El volum té un interès documental valuós però peca d'un excés de sentimentalisme i dóna massa importància a les fonts orals.

El mateix any, Josep Borrell, un dels crítics que ha encapçalat la reivindicació del poeta ponentí, publica un estudi de caràcter general sobre la literatura a Ponent: *Escriptors contemporanis de Ponent* en el qual, dins de l'apartat del noucentisme, analitza la figura del poeta lleidatà i li antologa cinc poemes dels llibres *Domassos al Sol*, *Hostal de núvols*, *Rosada i –Celístia* i *La gàbia de la faula*. El breu estudi que precedeix la tria poètica esdevé un encertat comentari de la poesia ageletiana i la selecció de poemes se centra en els llibres més destacats del poeta. Borrell divideix la producció ageletiana en tres etapes: els quatre primers llibres forneixen una primera etapa d'ascendència maragalliana, *Rosada i Celístia* forma la segona etapa de "major simbolització, subtilitat i precisió en l'ús del llenguatge poètic"⁶⁸. El llibre de 1949 incorpora, segons Borrell, la reflexió moral i parla sobre el pas del temps i l'auto contemplació. Finalment, de la tercera fase, la resta de la producció ageletiana, Borrell en destaca el llibre *Fonts de lluna*. L'estudi esdevé així un merescut i just homenatge a la figura del poeta lleidatà. Així, doncs el 1984 esdevé un any decisiu en la reivindicació del poeta.

Dos anys més tard, Borrell i Dolors Sistac publiquen a l'Editorial del Mall una antologia de poetes lleidatans: *Tres poetes simbolistes*. El volum dedicat a Josep Estadella, Jaume Agelet i Màrius Torres reuneix temàticament poemes d'Agelet. En la introducció, després d'un breu perfil biogràfic del poeta, Borrell i Sistac analitzen l'obra ageletiana. El pas del temps, la natura, l'amor i l'antropomorfisme són els temes que els dos estudiosos veuen en l'obra del lleidatà. Una poesia, segons ells, tècnica i amb un ús abundant i destacat de la imatge. Aquest llibre és un intent de situar els tres poetes lleidatans dins l'òrbita de la tradició literària generalitzada (i en el marc d'un dels seus corrents principals i més prestigiats) i, doncs, en el fons, el volum ambiciona dos objectius: reivindicació de l'obra dels tres poetes lleidatans i dignificació de la pròpia tradició local.

El grup "Caliu llerdenc", un grup constituït per prohoms de la burgesia local, de la cultura i la política a Lleida durant els anys del franquisme, amb

---

⁶⁸ Ibid, pàgs. 81-82

l'objectiu de fomentar, en petit cenacle, la cultura popular lleidatana, el lleidatanisme, sota uns ideals comuns típics i tòpics basats en el caràcter pairal i tradicional dels seus membres, aprofita el to d'alguns poemes ageletians per recordar el seu ideari⁶⁹. Així, utilitzen els poemes de Jaume Agelet per difondre el seu concepte de lleidatanisme. La reivindicació que aquest grup fa de l'obra ageletiana no és tant per la seva qualitat poètica com pel fet que la poesia d'Agelet, almenys una part, s'adiu amb la ideologia que els "caliuencs" tenen. El grup mantenia en secret les seves activitats, així que la difusió de la poesia ageletiana, en aquest cas, no es donava. en un cert sentit, la tasca del caliu ilerdenc persegueix l'efecte, diguem, contrari del que pretenien Borrell i Sistac. Entre els anys 1987 i 1994 s'han recollit en volum els textos que servien d'il·lustració al pensament caliuenc. Entre ells, nou poemes de Jaume Agelet⁷⁰. Poemes que representen estampes de la vida camperola, de la ciutat de Lleida o la seva horta. Es tracta d'una reivindicació local amb molt poca repercussió crítica i social que no ajuda a la reivindicació de la poesia ageletiana.

Joan Triadú el 1985, seguint part de la classificació que havia utilitzat a l'*Antologia de la poesia catalana (1900 – 1950)*, publica un estudi de conjunt sobre *La poesia catalana de postguerra*⁷¹. En l'anàlisi, Agelet apareix ressenyat en tres ocasions: una primera com a "noble poeta tradicional", més tard com a poeta "de la plenitud quotidiana" a propòsit de *Pluges a l'erm* i finalment, a l'apartat "Amb el prestigi antic de l'elegia..." a propòsit del llibre *La gàbia de la faula*. Triadú situa Agelet en la "línia més clara del simbolisme"⁷² com un dels representants més purs d'una tradició poètica antiga i valuosa, la que el crític més estima, el simbolisme.

El 1986, Jaume Bofill i Ferro, en l'estudi de poetes catalans moderns, dedica un breu espai a la figura d'Agelet⁷³. Jaume Bofill destaca d'Agelet la fidelitat i l'enyor de la terra, l'aparella amb Josep Sebastià Pons i el relaciona

---

⁶⁹ Sobre el "Caliu Ilerdenc" i el concepte de lleidatanisme vegeu, Miquel Pueyo, *Lleida: ni blancs ni negres però espanyols*, Lleida, Edicions 62, 1984, pàgs 123-127, 96-106.

⁷⁰ Es tracta dels poemes "Diada de Sant Blai a Lleida" de *Domassos al sol*, "Pujada de Sant Llorenç" de *La tarda oberta*, "Març" de *Hostal de núvols*, "El molinet de vent" de *Els fanals del meu sant*, "Primeries d'hivern", "Cançó del timó i "El ruc" de *Rosada i celístia*, i "A ca l'ocellaire" de *Fauna i flora*. DDAA, *Caliu Ilerdenc*, Vol. I- IV, lleida, Ilerda, 1987-1994.

⁷¹ Joan Triadú, *La poesia catalana de postguerra*, Barcelona, Edicions 62, 1985, pàgs. 84,117-120,162 i 165.

⁷² *Ibid*, pàg. 162.

⁷³ Jaume Bofill i Ferro, *Poetes catalans moderns*, Barcelona, Columna, 1986, pàgs. 224-225.

amb el surrealisme i el romanticisme. Es una breu i senzilla nota que serveix, un cop més, per no oblidar la figura del poeta lleidatà.

Aquesta discreta presència en la historiografia catalana de Jaume Agelet i Garriga, un poeta que no es vol oblidar, però que, en canvi, no es recorda suficientment, queda palesa, també, en el breu paràgraf que li dedica la *Història de la literatura catalana*⁷⁴. Enric Bou, dins el capítol dedicat a “La poesia noucentista”, relaciona Agelet amb Carner i el simbolisme. La principal obra historiogràfica de la literatura catalana dedica, només, dotze ratlles a resumir l’obra de Jaume Agelet i Garriga. El greuge de *la Història de la literatura catalana* vers l’obra del poeta de Lleida augmenta quan evidenciem que el breu comentari que li dedica es troba sota un epígraf incorrecte. Agelet no és un poeta noucentista, com ens vol fer creure el text d’Enric Bou, sinó un poeta postsimbolista. A més, Bou recau en l’error al mantenir la mateixa etiqueta pel lleidatà en el recent *Panorama crític de la literatura catalana* (2010), on el titlla de poeta noucentista menor. El brevíssim fragment de l’obra historiogràfica exemplifica a la perfecció la dualitat de criteris que s’aplica a l’estudi crític de la poesia ageletiana: l’esment del poeta per la seva singularitat i la suScinta explicació que es dona de la seva obra⁷⁵.

La història de la literatura catalana publicada per Orbis/62 el 1985 també dedica en el seu segon volum uns brevíssims comentaris a la poètica ageletiana. A l’apartat “la generació de la dictadura”, després de situar la poesia de tradició simbolista, enumera els poetes que en formen part: Josep Sebastià Pons, Tomàs Garcés, Marià Manent i Clementina Arderiu i entre els menors situa Agelet del qual diu: “Tampoc s’ha de desdenyar la personalitat de Jaume Agelet i Garriga (1888-1981), segurament un dels poetes més netament simbolistes i que fa una profunda assimilació dels grans romàntics anglesos (Wordsworth, Keats), entre d’altres més moderns”⁷⁶. La nota és obra d’Alfred Sargatal i incideix en els postulats defensats per Romeu un any abans: l’obra d’Agelet és una síntesi de romanticisme anglès i simbolisme.

---

⁷⁴ DDAA, *Història de la literatura catalana VIII*, Barcelona, Edicions 62, pàg. 147

⁷⁵ Jaume Agelet i Garriga és present en la gran majoria d’obres referencials de poesia catalana del segle XX (només la poesia catalana del segle xx i l’*Antologia general de la de la poesia catalana* de Castellet i Molas no l’antologuen). El poeta hi té una presència testimonial, però totes les obres referencials el ressenyen en les seves pàgines: esdevé una constant en la crítica catalana d’Agelet.

⁷⁶ DDAA, *Història de la literatura catalana II*, Barcelona, Orbis/Edicions 62, pàg. 220.

Probablement la principal reivindicació que es fa de la poesia ageletiana, durant aquest període immediatament posterior a la mort del poeta, arriba, també, des de Lleida. El 1993 s'edita una antologia, *Jaume Agelet i Garriga. Cent poemes* a cura de Maria Terrades i amb pròleg de Pere Gimferrer⁷⁷. Aquesta antologia, la més extensa feta mai sobre la poesia d'Agelet⁷⁸ i, doncs, la que posa més a l'abast del públic la seva obra, té el mèrit de pertànyer a una col·lecció divulgativa que pretén apropar la poesia a la societat. Es tracta, doncs, d'una tria conscient que ofereix el bo i millor de la poesia ageletiana per a un coneixement global i sintètic del poeta de Lleida. Agelet ja és a l'abast de tot aquell lector interessat. Un clar intent d'apropar la poesia d'Agelet a les noves generacions d'autors, lectors i crítics. Maria Terrades conclou en el pròleg: "Tant de bo aquesta antologia col·labori a col·locar el nostre poeta en el lloc que li pertoca!"⁷⁹. El valor de la reivindicació de l'antologia queda molt clar en el pròleg de Pere Gimferrer: "Un fet resulta evident: Jaume Agelet i Garriga és un dels grans poetes catalans del segle XX [...] en res no és inferior a Guerau de Liost, Marià Manent o Joan Vinyoli"⁸⁰. És, justament, en aquests anys que apareixen noves lectures de l'obra ageletiana des de la crítica catalana⁸¹.

Així, Isidor Cònsul en termes molt similars als de Pere Gimferrer, defensa la reivindicació del poeta lleidatà, "un poeta certament important en el panorama català del segle XX". Per a Cònsul, la poesia ageletiana és una "poesia d'herència simbolista [que] té el do de la musicalitat, una paleta plàstica que canta en llum i colors i una estratègia sensorial que l'apropa a les coses i als temes que tracta"⁸². Josep Maria Pujals també el reivindica en termes molt similars. Qualifica Agelet de poeta de paisatge, del sentiment del

---

⁷⁷ Jaume Agelet i Garriga, *Cent poemes*, Lleida, Pagès Editors, 1993.

⁷⁸ L'antologia antologa cent poemes dels tots els llibres ageletians. *Domassos al sol i L'escalf del graner* són els llibres que aporten menys poemes: quatre textos cadascun i *La tarda oberta* amb setze poemes és el poemari que dona més textos.

⁷⁹ Maria Terrades, "De l'edició" dins *Jaume Agelet: 100 poemes*, Lleida, Pagès Editors, 1993, pàg. 14.

⁸⁰ Pere Gimferrer, "Pròleg" dins *Jaume Agelet: 100 poemes*, Lleida, Pagès Editors, 1993, pàg. 7.

⁸¹ Ja des de la segona meitat dels anys vuitanta, crítics com l'Albert Manent, des de les pàgines de *La Vanguardia* i Josep Vallverdú reivindiquen la figura del poeta lleidatà. Vegeu, Albert Manent, "Jaume Agelet, poeta de la terra ferma" dins *La Vanguardia*, Barcelona, any, núm 37. 365, 31 de desembre de 1985, pàg. 39 i Albert Manent, "Jaume Agelet, poeta cosmopolita" dins *La Vanguardia*, Barcelona, any, núm. 38. 295, 26 de juliol de 1988, pàg. 48. O Josep Vallverdú, "Un centenari: Jaume Agelet i Garriga" dins *Revista de Catalunya*, Barcelona, any, núm. 21, Juliol-Agost de 1988, pàg i Josep Vallverdú, "Les clares ombres" dins *La Vanguardia*, any, núm. 38, 295, 26 de juliol de 1988, pàg. 48.

⁸² Vegeu Isidor Cònsul, "Jaume Agelet i Garriga. 100 poemes" dins *Serra d'or*, Barcelona, any XXXV, núm. 406, octubre de 1993, pàg 57.

passat i del record. Pujals parla de la capacitat de transmutació, d'animar l'inanimat que té la poesia ageletiana. Per al crític, Agelet recorda Rilke i Wordsworth i l'associa amb el simbolisme i el surrealisme. Finalment, acaba dient que Jaume Agelet fa poesia universal i que som davant d'un poeta veritable. "Although Jaume Agelet is a little known writer, he is one of the greatest 20th century Catalan poets"⁸³.

El 1995, David Castillo publica un poema "Amor" de *Rosada i celística a Cent poemes d'amor de la literatura catalana moderna*⁸⁴. Un fet ben significatiu, tenint en compte l'absència del tema amorós de la poesia ageletiana. Dos anys després, es publica, en la línia de les darreres reivindicacions, *l'Antologia dels poetes catalans* de Giuseppe Sansone⁸⁵. Setze poemes que donen un tast suficient de l'estil poètic de Jaume Agelet⁸⁶. Una mostra que situa el poeta lleidatà entre la colla de poetes de primera fila que acompanyen els dos grans mestres de la poesia catalana de la primera meitat del segle XX: Josep Carner i Carles Riba, tal i com ja reivindicava Pere Gimferrer.

Finalment, durant aquests darrers anys, a principis del segle XXI, han aparegut algunes publicacions, els estudis d'Enric Falguera, que han mirat d'analitzar críticament i moderna l'obra ageletiana i fer-ne una lectura global⁸⁷. Per una banda, l'estudi dels llibres ageletians que és *La poesia de Jaume Agelet i Garriga. Evolució i fidelitat* que vol ser una àmplia guia de lectura dels temes, símbols i trets característics de la poètica ageletiana, i que al seu torn

---

⁸³ Vegeu Joan Maria Pujals, "Jaume Agelet i Garriga. 100 poemes" dins *Catalan Writing*, Barcelona, núm. 12, setembre de 1994, pàg. 60. Aquest breu però complet estudi de la poesia de Jaume Agelet constitueix una de les mostres més lúcides d'anàlisi de la poètica del lleidatà en els darrers anys.

⁸⁴ David Castillo, *Cent poemes d'amor de la literatura catalana moderna*, Barcelona, Pirene editorial, 1995, pàg. 36.

⁸⁵ Giuseppe E. Sansone, *Antologia de poetes catalans. Un mil·lenni de literatura*, Barcelona, Galaxia Guttemberg. Cercle de lectors, 1997, pàgs 303-311. Els poemes de Jaume Agelet es recullen en el volum III : "De Maragall als nostres dies, Primera part". Els poemes són "Se sent la nit com udola", "Viaranys que s'enfilen cap amunt, afanyosos", "Fas via, enjoiada", "Sota els núvols argentats", "Pel carreró estret", "Delit d'ésser una font", "Plou", "Destí", "La noia de Santa pau", "La Padrina", "Plovisqueig", "Som herba, potser", "Insomni", "A muntanya", "Barques", i "Ja s'és cremat el teu desig".

⁸⁶ Si comparem el nombre de poemes d'Agelet amb els dels altres poetes de la seva corda: Marià Manent, Joan Vinyoli o Tomàs Garcés, la presència ageletiana a l'antologia no és gens desdenyable. Els tres primers poemes publicats corresponen a *Domassos al sol*, els dos següents a *La tarda oberta*, els poemes sis i set a *Hostal de núvols*, el vuitè i novè a *L'escalf del graner*, el desè a *Fons de lluna*, els tres següents a *La gàbia de la falla* i els tres darrers a *Hort vell*.

⁸⁷ Ens referim a *La poesia de Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Pagès editors, 2004 i a Jaume Agelet i Garriga, *Tria de Versos*, Lleida, Publicacions de la Univesitat de Lleida, 2008. Per a més informació sobre aquesta darrera vegeu, pàgs. 219-126 del present treball.

va originar un parell de comentaris crítics⁸⁸. I per l'altra, l'edició de l'obra poètica tal i com la volia el poeta amb les darreres revisions que va fer i que per primer cop veia la llum: *Tria de versos*. La publicació d'aquest volum ha donat peu a noves valoracions de l'obra del lleidatà⁸⁹. Una vegada més, però, el caràcter acadèmic de les publicacions, ha pogut ser un entrebanc per a la seva difusió. En aquest sentit, el 2000, la Universitat de Lleida va organitzar el I Simposi Jaume Agelet i Garriga que va ajudar a la difusió entre el públic acadèmic de l'obra del lleidatà i va plantejar els reptes de futur⁹⁰.

El poeta apareix també en els dos diccionaris sobre literatura catalana que s'han publicat darrerament. Així, l'any 2000 en el *Nou diccionari 62 de la literatura catalana*, Jaume Aulet sintetitza l'evolució poètica d'Agelet i en destaca el gust per la forma, la utilització del símbol, i l'interès pel món interior, el tema de la mort i la visió elegíaca de la infantesa. Aulet conclou que el món poètic ageletian "s'explica des de l'experiència, però també des de la cultura"⁹¹. El 2008, Olivia Gassol repassa els poemaris ageletians en la línia de la tradició crítica existent⁹².

L'any 2010 s'inicia un projecte vertebrat en sis volums que proposa presentar una visió actualitzada de la historiografia literària catalana i oferir un estat de la qüestió dels estudis literaris⁹³. Al volum, corresponent al segle XX "Del modernisme a l'avantguarda" i dins el capítol "Noucentisme: gèneres i autors", obra de Lluís Quintana i Vinyet Panyella s'hi fan referències a Agelet. Se'l qualifica de poeta menor noucentista i es redueix la bibliografia crítica

---

⁸⁸ Vegeu, Francesc Amengual, "Un nou estudi sobre Agelet i Garriga", *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 541, gener de 2005, pàg. 76 i Rubén Luzón, "Operació de rescat", *Caràcters*, València, núm. 30, gener de 2005, pàgs. 32-33.

⁸⁹ Es tracta de Jaume Subirana, "Jaume Agelet no és de Lleida", *El Periódico de Catalunya. Icult. Llibres*, Barcelona, 19 de novembre de 2008, pàg. 65; Josep Camps i Arbós, "Jaume Agelet i Garriga: *Tria de versos*", *Revista de Catalunya*, Barcelona, Núm. 252, Juliol-Agost 2009, pàg. 135-138; Vidal, Vidal, "El poeta de la boira", *Presència*, Barcelona, Núm. 2079, Gener de 2012; i Víctor Verdú, "Jaume Agelet. Flama en la nit", *Reduccions*, Barcelona, núm. 101, novembre 2012, pàgs. 81-112.

⁹⁰ L'única mostra publicada d'aquest simposi és l'article de Josep Romeu publicat per Jordi Prenafeta. Vegeu Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga i Josep Romeu: una amistat poètica", *Llengua & Literatura*, Barcelona, Núm. 20, 2009, pàgs. 245-255.

⁹¹ DDAA, *Nou diccionari 62 de la literatura catalana*, Barcelona, edicions 62, 2000, pàg.8.

⁹² DDAA, *Diccionari de la literatura catalana*, Barcelona, Enciclopèdia catalana, 2008, pàg. 32.

⁹³ Es tracta de DDAA, *Panorama crític de la literatura catalana*, Barcelona, Vicens-Vives, 2010.

ageletiana a només dos títols: el pròleg a *Pluges a l'erm* que realitza Josep Romeu el 1953 i l'article de Tomàs Garcés "El poeta absent" de 1981⁹⁴.

La darrera valoració crítica de l'obra ageletiana és l'article de Víctor Verdú, "Jaume Agelet. Flama en la nit"⁹⁵. Es tracta de l'estudi més complet sobre el poeta fet des dels treballs d'Enric Falguera. S'hi analitzen els principals símbols i tradicions de què s'abeura la poesia d'Agelet, tot seguint la línia crítica encetada per Romeu que situa Agelet com un poeta dins la tradició simbolista.

Al marge dels referents crítics, també hi ha hagut intents de posar a l'abast d'un públic majoritari l'obra d'Agelet amb la seva presència en antologies molt populars com: *50 poemes de Nadal per a dir dalt de la cadira*, la presència del poeta a internet⁹⁶ o com l'antologia que Pere Ballart i Jordi Julià preparen per a l'editorial Viena amb el títol de *Paraula encesa* i que comptarà amb dos poemes d'Agelet: "Tarda de circ" i "L'afusellat"⁹⁷.

Finalment, el darrer homenatge que la seva ciutat natal li ha ofert, va ser el concert de corals, organitzat per l'entitat de corals de Lleida, que l'abril de 2002 es va realitzar a la Seu Vella amb música de Josep Prenafeta⁹⁸.

En definitiva, la valoració que s'ha fet de la poesia ageletiana, majoritàriament, ha seguit les línies mestres establertes per Romeu i s'ha anat enriquint amb el pas dels anys amb les noves aportacions teòriques i en forma d'antologia fetes en la darrera dècada que han permès resituar l'obra i la figura d'Agelet al lloc que li pertoca.

---

⁹⁴ Tomàs Garcés, "Jaume Agelet i Garriga, el poeta absent" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XXIII, núm. 262-263, 1981, pàg. 61-63 i Josep Romeu, "Pluges fecundes" pròleg a Jaume Agelet, *Pluges a l'erm*, Barcelona, Óssa Menor, 1953, pàgs. 5-12.

⁹⁵ Víctor Verdú, "Jaume Agelet. Flama en la nit", *Reduccions*, Barcelona, núm. 101, novembre 2012, pàgs. 81-112.

⁹⁶ Es tracta de l'antologia *50 poemes de Nadal per a dir dalt de la cadira* a cura de Jaume Subirana i publicada per Ara llibres i a la informació sobre Agelet penjada dins l'espai web: <http://llettra.uoc.edu/ca/autor/jaume-agelet>.

⁹⁷ L'antologia és encara en fase de preparació i veurà la llum a finals del 2012 o primers de 2013.

⁹⁸ Els poemes musicats són: "La casa és buida, mes lleument sonora", "Xiscladissa de falzies", "Palpa aquest pa", "Parpallegen les campanes", "On aneu, ones rebels", "Fes via", "Floriré en la pau d'un bell matí?", "Ànima que pit endins", "Foc a terra" i "Vent d'Aragó".

2. Trajectòria poètica

2.1. Concepció de la poesia. Els inicis.

Pels volts de 1918, com ja ha estat dit, Jaume Agelet i Garriga compon els seus primers versos a Madrid. Eren uns versos de joventut i primers tempteigs. La influència de l'anomenada "generación del 27" castellana, especialment en l'ús d'una imatgeria molt lorquiana, barrejant els elements populars amb els de contingut més o menys avantguardista en alguns poemes, sobretot en els primers llibres, i d'un poeta com Juan Ramon Jiménez, especialment el de *Arias tristes* (1903) i *Elegías* (1907) és prou evident en l'obra d'Agelet.⁹⁹ A més, s'hi deixa notar una influència, com a paisatgista, de la "generación del 98"¹⁰⁰. Estudiosos de l'obra d'Agelet com Maria Terrades, Tomàs Garcés, Miquel Lladó o Samuel Gili Gaya constaten els punts de contacte entre la poesia del lleidatà i la dels poetes espanyols esmentats¹⁰¹. És Gili Gaya qui relaciona Agelet amb poetes com Jorge Guillen o Pedro Salinas especialment pel que fa a la visió cerebral, analítica del sentiment, a la insinuació més que al dir, a la fragmentació de la descripció, a l'ús de la imatge essencial¹⁰². Una anàlisi que coincidirà igualment amb l'evolució de la poesia juanramoniana cap a l'etapa dita intel·lectual, de la paraula despullada, del mot que significa. De fet, podem veure paral·lismes en l'evolució de la poesia del poeta andalús i la poètica ageletiana¹⁰³. A partir de les opinions de Gili Gaya la crítica identificarà Agelet amb aquests poetes d'expressió espanyola.

Cal tenir present que durant els anys vint es produeix un acostament entre les literatures catalana i castellana que tenen en Tomàs Garcés una figura pont¹⁰⁴. És el mateix Garcés qui dirigeix, per exemple, la secció "Gaceta

⁹⁹ Agelet s'inspira en els poetes castellans a l'hora de crear les seves pròpies composicions. Això és evident en poemes de record avantguardista com "A la teulada, els gats oliosos de lluna" del llibre *Hostal de núvols* o en el tractament del paisatge, a l'estil de Juan Ramon Jiménez.

¹⁰⁰ De fet, el deute amb Juan Ramon Jiménez passa pels poetes del 98 i en Agelet és evident en un poema com "Lluny, a sol ixent" del llibre *Domassos al sol*, deutor del paisatge de *Campos de Castilla* d'Antonio Machado.

¹⁰¹ Vegeu, per exemple, Tomàs Garcés, "Cataluña entre España: la poesía lírica en Cataluña" dins *Cuadernos de la Gaceta Literaria*, Madrid, 1930. O Miquel Lladó, "Libros y revistas. Rosada i celístia de Jaime Agelet y Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, Vol. III, Quadern. 3, 1951. Precisament a Tomàs Garcés també se l'ha relacionat amb poetes com Juan Ramon Jiménez o Pedro Salinas. Per a més informació vegeu, Valentí Soler, *Tomàs Garcés: periodisme i crítica*, Barcelona, PAM, 2010, pàgs. 170-176.

¹⁰² Vegeu, Gili Gaya, Samuel, "Pregón de nuestras fiestas mayores" dins *La Mañana*, Lleida, any XXIII, núm. 7750, 7 de maig de 1961.

¹⁰³ Sembla evident la relació entre un poema com "Intelijencia, dame" d'*Eternidades* (1918) de Juan Ramon Jiménez i un poema com "La tia Paula" de *Pluges a l'erm* (1953). Igualment la reflexió existencialista de llibres com *La gàbia de la falla* segueixen un camí proper a l'obra de l'andalús.

¹⁰⁴ Per a més informació vegeu, Valentí Soler, *Tomàs Garcés: periodisme i crítica*, Barcelona, PAM, 2010.

Catalana”, dins la revista madrilenya la *Gaceta Literària*, en castellà, amb l'objectiu de divulgar les lletres catalanes a la península. El primer poemari ageletíà serà ressenyat per Garcés en aquesta publicació¹⁰⁵. Malgrat les opinions de la crítica de relacionar la poesia ageletiana amb la generació espanyola de poetes del 27, aquestes concomitàncies no passen de ser coincidències, trets comuns d'una època, el substrat i bagatge poètic i cultural d'un període¹⁰⁶. Una cosa similar a la que succeeix, com veurem més endavant, amb la filiació maragalliana del poeta per part de la crítica.

No és, però, fins el 1924 quan Agelet es decideix a publicar el primer volum, *Domassos al sol*, a Barcelona. No publica el seu primer llibre de poemes fins a una edat molt avançada, 36 anys, malgrat reconèixer, com hem dit, que els seus primers versos són molt anteriors. Sembla fonamental en la decisió de publicar del poeta, el canvi de rumb que la poesia catalana emprèn a partir de 1915.¹⁰⁷ Un canvi que protagonitzen els principals poetes de l'òrbita noucentista: Carner o López-Picó i que Riba, en unes conegudes paraules, associa amb el coneixement de la literatura anglesa per part de Carner i formula així: “¿Qui farà l'estudi documentat, fonamental, del que ha canviat en la lírica catalana a partir de *La paraula en el vent*?¹⁰⁸ Agelet és un bon coneixedor de la poesia anglesa. Entre el llibres de la seva biblioteca particular hi trobem des de Francis Thompson, Walter de la Mare fins a T.S Eliot¹⁰⁹.

L'any 1914, Josep Carner publica *La paraula en el vent*. Un llibre que "justifica un canvi de to i d'imatge, canvi que vol que passi per una major interiorització [...] i per un decantament cap al lirisme".¹¹⁰ El poemari suposa un aprofundiment en la reflexió, sovint meditativa, del jo líric que es veu en el

---

¹⁰⁵ Tomàs Garcés, “Antologia. Jaume Agelet i Garriga” dins *La Gaceta Literaria*, Madrid, 15 octubre de 1929, pàg. 1.

¹⁰⁶ No deixa de ser significatiu en aquest sentit que a la biblioteca privada del poeta no hi consti cap volum dels poetes castellans referits. Vegeu Terrades, *Biografia...*, pàgs. 55-78.

¹⁰⁷ És a partir d'aquesta data que comença “un segon període, de relativització de les posicions inicials [noucentistes] en què aquesta poesia tan freda i cerebral dóna pas a una altra en què la pròpia intimitat, l'atracció per formes més musicals, esdevé d'allò més característic”. Vegeu Enric Bou, “La poesia noucentista” dins Joaquim Molas (dir.), *Història de la literatura catalana*, Barcelona, Ariel, 1987, Vol. IX, pàg. 104.

¹⁰⁸ Vegeu Carles Riba, “Comentari a l'elegia III de Bierville” dins *...Més els poemes*. Reproduït a Carles Riba, *Obres Completes, II*, Barcelona, Edicions 62, 1985, pàg. 575.

¹⁰⁹ El poeta es troba en contacte amb les lletres angleses almenys des de mitjan dels anys vint. A la seva biblioteca particular consta un volum de 1925 intitulat *The Oxford Book of English verse 1250-1900* i, com sabem, el 1927 publica a Windsor, Anglaterra, el segon segon poemari, *La tarda oberta*. Vegeu Terrades, *Biografia...*, pàg. 70.

¹¹⁰ Jaume Aulet, "Estudi introductori" dins *Antologia de la poesia noucentista*, Barcelona, Edicions 62, 1997, pàg. 32.

paisatge un element de correlació. Carner, a més, segueix la tradició paisatgística dels poetes anglesos, Wordsworth i Yeats, de manera similar a la que posteriorment seguirà Jaume Agelet.¹¹¹ La línia iniciada en *La paraula en el vent*, Carner la concreta i l'aprofundeix en un llibre posterior, *L'oreig entre les canyes*, de 1920. Un llibre anterior al volum ageletí que sens dubte motiva el poeta lleidatà a publicar, ja que la seva poesia segueix la tradició que Carner acaba d'encetar.

Una tradició que parteix dels models d'herència noucentista, encara actius, per aprofundir-los i renovar-los.¹¹² Així, els autors de tradició noucentista modifiquen els seus plantejaments a remolc de les últimes tendències líriques dels joves autors que s'aglutinen al voltant de *La Revista* de López-Picó i Joaquim Folguera. És en aquest sentit que s'entenen llibres com els citats de Carner, o *Vint cançons* de Tomàs Garcés, *La collita en la boira* de Marià Manent, *El poema espars* de Joaquim Folguera, o *L'ofrena* de López-Picó. Tots, volums publicats abans de 1924.¹¹³ La nova línia poètica ve definida per la simplicitat, la sinceritat, la puresa i el despullament, la contenció, la intensitat d'expressió, la reflexió sobre la poesia mateixa, la concepció del poema com un ens autònom, vàlid per si mateix, i l'emotivitat.¹¹⁴ L'expressivitat, el lirisme controlat, conscient, subordinat a l'arbitri del treball poètic, que no vol pas dir intel·lectual, és la clau de volta de la nova poesia. Una poesia que s'inspira en la natura i que la poetitza a partir de la imatge, recurs essencial de la nova

---

¹¹¹ L'aproximació a la paisatgística anglesa es produeix en Agelet en l'etapa de plenitud de la seva poesia, especialment de *Els fanals del meu sant* endavant.

¹¹² "Els anys vint i trenta es caracteritzen per una ànsia de renovació estètica [...] [Una] voluntat de renovació [que] passa bàsicament per un aprofundiment dels models [noucentistes] vigents [...] El patró literari en vigor és bàsicament d'herència noucentista, especialment en qüestions estilístiques (la peça ben feta), de llengua literària [...] i de prioritització de la poesia". Vegeu Jaume Aulet, "Els anys vint i trenta" dins Glòria Bordons i Jaume Subirana, *Literatura catalana contemporània*, Barcelona, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya i Proa, 1999, pàg. 146. L'herència noucentista és present en la majoria de poetes del postsimbolisme i Agelet no n'és una excepció. De fet, un llibre com *Domassos al sol* respon, en certa manera, a l'ideal estètic noucentista, d'arbitrar la realitat.

¹¹³ *Vint cançons* de Tomàs Garcés és de 1922, *La collita en la boira* de Marià Manent, de 1920, *El poema espars* de Joaquim Folguera, de 1917 i *L'ofrena* de López-Picó, de 1915.

¹¹⁴ "el plany aconsegueix una intensitat d'expressió, continguda i emotiva. Però en altres *Poemes* del grup que tanca el llibre, el romanticisme vuitcentista i un empelt en català reviu innecessàriament –oblidant el present guany de simplicitat i gràcia de motius– "Aquestes paraules són escrites per Octavi Saltor a la ressenya del llibre de Joan Arús *Nous Poemes*. I són un clar exemple del nou estat de coses i dels nous mèrits a l'hora de fer poesia. Intensitat d'expressió, contenció, emotivitat, simplicitat són mots que constitueixen els termes bàsics d'una manera de fer poesia i, al seu torn, de fer teoria literària que es posa en voga als anys vint a Catalunya. Vegeu Octavi Saltor, "Revista de Poesia", Barcelona, any I, núm. 2 (Març, 1925), pàg. 116.

poètica¹¹⁵, que té els seus orígens en el marc del simbolisme francès, de Baudelaire a Valéry, que tan bé coneixia Jaume Agelet.¹¹⁶

Tot i la influència del simbolisme francès, la poesia ageletiana beu, com el Carner de *La paraula en el vent*, de la tradició anglesa i, concretament dels poetes romàntics i neoromàntics. La natura idealitzada que descriu la poesia ageletiana prové, bàsicament, dels romàntics anglesos amb William Wordsworth al capdavant, amb qui, a més, compartirà la visió utòpica del món infantil¹¹⁷. El poeta lleidatà és un ferm seguidor de Wordsworth i planteja un tipus de poesia que gira la mirada vers un món que és hostil i que cal tornar a veure des de la perspectiva de l'experiència acumulada. Només trobant l'autèntic jo, el del nen, fixat en el passat, es podrà mirar el món com si d'un paradís es tractés. Un paradís que, en aquest cas, no és perdut, sinó associat a una tradició literària i lingüística que es va transmetent. Una visió del món que queda associada, també en la tradició, a un tipus de formes de poesia popular i a l'ús d'un llenguatge senzill i quotidià que sovint queda metaforitzat. La poesia d'Agelet, doncs, pren com a base l'ideari romàntic¹¹⁸ i el refon per tal que doni respostes als grans interrogants que es planteja l'home modern, singularment el de la identitat i coneixença del jo. En aquest sentit, és important la feina que realitzen un conjunt de poetes alemanys de les primeries del segle XX com H. von Hofmannsthal, o Rainer Maria Rilke, entre d'altres i la de poetes anglesos

---

¹¹⁵ Una poètica que ja a l'època queda ben definida. Així, un dels poetes capdavanters de la nova escola postsimbolista i sagaç crític literari, Joaquim Folguera, ja dona les claus del canvi. El 1919, a *Les noves valors de la literatura catalana* anota un denominador comú, basat en la imatge, per tota una generació de poetes, conjuntament amb el to confessional (el franciscanisme). Posa Carner al capdavant en el que Folguera anomena "el segon adveniment" de Carner, que constitueix l'etapa més valuosa de la poesia catalana fins al moment, de "plenitud", com ell l'anomena. Un dels trets que Folguera identificarà en la nova poesia és el de la puresa, a la qual Agelet, també identificat, hi anirà arribant progressivament, en una poesia cada cop més concreta, epigramàtica i senzilla. Vegeu Joaquim Folguera, *Les noves valors de la literatura catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1976.

¹¹⁶ Agelet coneixia de primera mà el simbolisme francès, per les seves llargues estades a París, tal i com ho demostra la seva biblioteca, o almenys la part de biblioteca que s'ha pogut conservar, on s'hi troben volums en original francès de poetes com Valery, Francis Jammes o Jean Cocteau. Per a un inventari de la biblioteca ageletiana, vegeu, Maria Terrades, *Op. Cit.*, pàg. 55-77.

¹¹⁷ Wordsworth no és l'únic representant d'aquest corrent poètic. Agelet es fixa també en William Blake, de qui a més tradueix poemes que resten inèdits. A més, cita en un dels seus reculls, *Els fanals del meu sant*, la divisa de Wordsworth: "The child is father of the Man". Aquest interès pel tema de la infantesa des de la perspectiva de la poesia anglesa també es compartit per altres poetes de generació com Marià Manent i Tomàs Garcés. Vegeu, Jordi Marrugat, "L'herència romàntica en l'obra de Marià Manent" dins *Els marges*, Barcelona, núm. 78, 2006, pàgs. 92-99. Vegeu, Josep Romeu, *La poesia de Jaume Agelet i Garriga i l'essencialitat del seu món*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1981, pàgs. 24-25.

¹¹⁸ Entenem aquest ideari com una ascendència romàntica que podem constatar en l'enyorança del paradís perdut de la infantesa, el paper de la nit i la natura en relació al jo, la visió totalitzadora de la realitat, o l'aprofundiment en el món dels somnis.

com Walter de la Mare. Una de les idees platejades pel neoromanticisme és que per escapar de les exigències de la realitat quotidiana, l'escriptor es refugiava en el regne de la fantasia i fugia de tota idea política i social per consagrar-se al culte de la bellesa¹¹⁹. Els neoromàntics sovint tenien una visió del romanticisme a través del simbolisme i és per això que la poesia de Jaume Agelet no es pot entendre sense aquests dos corrents literaris.

Hi ha encara dos influències més que afavoreixen la decisió de publicar del poeta de Lleida. D'una banda, el franciscanisme. Una corrent pietosa, d'animització d'éssers i objectes que recorre la poesia de la dècada i que uneix els esforços dels vells poetes d'herència noucentista i els joves poetes. El franciscanisme s'apropa al món, preferentment rural, natural, amb humilitat, cercant l'ànima interior de totes les coses, allò de positiu que hi ha en tot ésser, la petita i senzilla divinitat que s'amaga en l'interior de tot ésser creat, valorant la grandesa dels petits objectes, amb un profund amor a la terra i a la vida.

I de l'altra, el neopopularisme. A partir de la dècada dels anys vint comença a triomfar en la poesia catalana el corrent neopopular que té en la publicació de *Vint Cançons* de Tomàs Garcés, el 1922, un dels màxims exponents.¹²⁰ L'ús de la tradició popular, temes i estructures, reelaborada cultament és un altre dels factors que induirà Agelet a escriure i que, com hem vist, el relaciona amb la poesia europea de primers de segle.¹²¹

Domassos al sol suposa la presentació pública de Jaume Agelet i Garriga com a poeta. La publicació de l' *opera prima* no hauria estat possible sense els canvis que es produeixen en la poesia catalana i europea entre 1914 i 1924, any de publicació del poemari, i que defineixen el to de la poesia ageletiana al llarg dels anys¹²².

Jaume Agelet només publica quan el context literari de l'època facilita la recepció positiva d'uns textos que poden ser adscrits perfectament a una línia

---

¹¹⁹ Val a dir que aquest és el sentit també de la primera poesia de Juan Ramon Jiménez, poeta amb el qual com ja hem dit, Agelet presenta nombroses coincidències. Per a més informació vegeu, Javier Blasco, "Introducción" a Juan Ramon Jiménez, *Antología poética*, Madrid, Catedra, 1990, pàgs. 14-21.

¹²⁰ "Per raó d'aquesta atmosfera de renovació, un llibre d'un poeta molt jove adquirí categoria de símbol: les *Vint cançons* (1922) de Tomàs Garcés." Vegeu, Enric Bou, "La poesia postsimbolista (1915-1936)" dins Joaquim Molas (dir.), *Història de la literatura catalana*, Vol. IX, Barcelona, Ed. Ariel, 1987, pàg. 216.

¹²¹ Els temes i les estrofes populars són un dels temes recurrents en la producció del lleidatà.

¹²² Recordem que els poemes del llibre estan escrits entre 1918 i 1923 en ple procés de transformació de la poesia catalana. Sembla clara, doncs, la incidència que els canvis lírics tenen en la poesia ageletiana i en la decisió del poeta de publicar.

poètica postsimbolista, la mateixa que la crítica i les veus poètiques del país reclamen des del començament de la dècada i que permeten situar Jaume Agelet i Garriga en “l'època de plenitud de la poesia catalana”,¹²³ per mèrits propis.

A més de les influències esmentades, la concepció poètica d'Agelet, parteix de la paraula viva maragalliana: “Crec en la «paraula viva» de l'autor del *Cant espiritual*, en la missió rectora de la inspiració. Cal abandonar-se a l'impuls indefinible que engendra el vers. I aturar-se quan l'impuls s'atura”¹²⁴. De fet, el primer poemari ageletjà *Domassos al sol* és una referència a uns versos de Joan Maragall, trets de l'“Oda nova a Barcelona”, tal i com indica Samuel Gili Gaya¹²⁵ i Josep Romeu¹²⁶. Han estat molts els autors que han reconegut en aquest primer volum d'obra poètica la influència de Maragall: Tomàs Garcés, Maria del Carme Greoles, Josep Vallverdú, Maria Terrades o Josep Borrell. Manuel de Montoliu acaba situant Agelet en la tradició catalana a cavall entre Joan Maragall i la “paraula viva” i Joan Alcover i el rigor i la musicalitat¹²⁷. Tradicions que la crítica posterior anirà repetint situant Agelet entre el seu maragallianisme i el deute a la poètica noucentista, especialment Carner. Crec, però, que la influència maragalliana del primer volum es redueix a l'esmentada intertextualitat en el títol i a una visió de la natura, que és present en tot el poemari, d'admiració majestuosa, de oh! majestàtics, que es pròpia del poeta barceloní i compartida per una tradició poètica més que maragalliana. Ara bé, les coincidències es deuen a un substrat poètic comú fornit a partir del simbolisme amb una aproximació a la natura pura, senzilla, propera a la “paraula viva” que Maragall ajuda a introduir a Catalunya però que no li és

¹²³ Joaquim Folguera, *Les noves valors de la literatura catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1976, pàg. 81.

¹²⁴ Declaracions fetes per a l'antologia *Lleida, vuit poetes*. Vegeu, *Lleida, vuit poetes*, Barcelona, Ariel, 1968, pàgs. 15-16.

¹²⁵ El títol sembla extret dels versos: “Alces molts gallarets i penons i oriflames,/molts llorers, moltes palmes,/banderes a l'aire i domassos al sol.” de la vuitena estrofa de l'“Oda nova a Barcelona”. Pel comentari de Gili Gaya, vegeu Samuel Gili Gaya, *La fidelitat poètica de Jaume Agelet*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1972, Lleida, pàg. 7.

¹²⁶ Josep Romeu indica aquestes similituds però immediatament l'aparta de la línia de Maragall. “La iniciació de l'activitat poètica d'Agelet parteix de la seva devoció per la poesia de Joan Maragall i de l'adhesió als principis estètics fonamentals del mestre, als quals en llur base restarà fidel sempre, bé que, cal insistir-hi, en una notable proporció modificant-ne i ampliant-ne gradualment i en la pràctica els esquemem i l'abast teòrics d'origen”. Vegeu Josep Romeu, “Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial” dins Jaume Agelet, *Poesies Completes*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, Lleida, pàgs. 21-23.

¹²⁷ Manuel de Montoliu, “Breviari crític: Jaume Agelet i Garriga. *Domassos al sol*” dins *La Veu de Catalunya*, Barcelona, any XXXV, núm. 8929, 22-1-25, pàg. 5. Reproduït a Manuel de Montoliu, *Breviari crític, II*, Publicacions de l'Oficina Romànica, Biblioteca Balmes, Barcelona, 1925, pàgs. 25-27.

pròpia. De fet, un poeta tan aparentment allunyat de la “paraula viva”, com Carner, no la rebutjarà i l’aproximació que el príncep farà a la natura, tindrà molt de maragallianisme, en aquest sentit.¹²⁸ És per tot això, que podem parlar de maragallianisme a *Domassos al sol*, com ho podem fer en bona part de la poesia catalana dels anys vint i trenta. A més a més, Agelet associa Maragall a la inspiració, a una concepció poètica que fa néixer la poesia d’una font espiritual i màgica¹²⁹. Així, el 5 de febrer de 1955 escriu a Marià Manent: “Li diré que m’ha interessat molt especialment el fet d’haver subratllat la part de misteri que vostè veu a la meua poesia. Sense aquesta part de misteri, no seria potser més que poesia sensorial”. Un misteri que té els seus orígens poètics en l’ascendència romàntica. Però més enllà d’aquests referents culturals, sembla difícil parlar d’influència de Maragall en aquest primer llibre i menys encara en la resta de l’obra ageletiana.

A banda del pòsit romàntic, llegim en la poesia d’Agelet una notable influència simbolista¹³⁰: l’ús del vers lliure, l’impressionisme estilístic, la concisió del vers, la musicalitat de les paraules que remetent directament a la suggestió pròpia de la poètica simbolista. I encara, l’ús de la imatge, les animitzacions d’objectes, la sinestèsia, la reflexió metalingüística i metaliterària són trets de marcada ascendència simbolista. Però també postsimbolista: el símbol com a referent cultural i literari, com a eina que dota d’autonomia el poema, el lligam entre vida exterior i interior, la idealització de la realitat i en conseqüència la visió dual d’aquesta, o l’apropiació de la temàtica popular són elements que contribueixen a configurar una poesia que es troba a la cruïlla de diverses tradicions. Una poesia que beu “els seus supòsits estètics d’una forma gradual i hàbil, de tal manera que la seva constitueix una de les més enriquidores

---

¹²⁸ Segons Carner, espontaneïtat, “paraula viva”, i cura formal són necessàries per aconseguir una “dignitat literària”: “L’espontaneïtat és un deure en l’artista, l’acurament també”. Vegeu Josep Carner, “La dignitat literària” dins Josep Carner, *El reialme de la poesia*, Ed. 62, l’Alzina, 12, 1986, Barcelona, pàgs. 122-132. Aquesta conferència fou publicada per primer cop a *La veu de Catalunya*, el 2 de juny de 1913. Un discurs molt semblant fa Carner al pròleg: “En el llindar” de *La paraula en el vent*. Vegeu Josep Carner, *La paraula en el vent*, Ed. 62, El Cangur Plus, 262, 1998, Barcelona, pàgs. 53-54. Aquesta dualitat, espontaneïtat-cura formal, bé podria ser aplicada a Jaume Agelet, on resideixen l’eufòria del moment creador amb el rigor en el llenguatge i la forma, ja ben evidents a *Domassos al sol*.

¹²⁹ Vegeu *Lleida, vuit poetes*, Barcelona, Ed. Ariel, 1968, pàg. 15.

¹³⁰ Una influència ja assenyalada per Josep Romeu a Josep Romeu, “Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial” dins Jaume Agelet, *Poesies Completes*, Institut d’Estudis Ilerdencs, 1984, Lleida, pàgs. 23-24.

aportacions a la lírica catalana contemporània, però també, a causa de la seva elegant subtilitat, de les més difícils de percebre per a un lector distret”¹³¹.

Els deutes de la poesia ageletiana, però, no s’acaben aquí. En una carta a Marià Manent del 28 de juny de 1968 esmenta alguns dels seus poetes favorits: “coincideixo gairebé sempre amb les vostres preferències per uns poemes de determinats autors: Coleridge, Browning. No sóc, però, lector de Kipling, ni de tot Claudel, llevat d’alguns versos, entre els quals els primers de *La vierge à midi*. També Sant Joan de la creu, i Fray Luís de León són poetes de la meva predilecció entre els castellans. Jo afegiria Juan Ruíz”¹³². Al marge de les referències als autors de tradició anglesa i romàntica, en aquestes detectem el caràcter religiós, místic de la poesia ageletiana¹³³. En parlar de *Rosada i celístia*, Marià Manent realitza uns comentaris crítics molt encertats sobre l’obra del lleidatà: “He llegit i rellegit els poemes d’aquest volum, que és, indubtablement, el millor que ha escrit. Hi ha un ample registre poètic, que va des de l’emoció desvetllada per les coses humils i benignes [...] fins al sentiment del misteri còsmic i de les pregoneses del destí. [...] La imatgeria és nova, inesperada; el llenguatge és singularment noble; la música dels versos s’adapta sempre mestrívolament a l’emoció. Entre les nombroses peces d’antologia que conté *Rosada i celístia* em són especialment cars alguns poemes que tracten de la mort amb un contrallum cristià de sang i de vida. [...] Només sé de dos altres poetes europeus que hagin evocat la resurrecció de la carn amb tanta força” (Carta a Marià Manent del 10 d’abril de 1950)¹³⁴. Els poetes al quals es refereix Manent són Péguy i Ramuz. Agelet és un poeta cristià i així ho demostren alguns dels seus referents literaris (Maritain, Thompson, Jammes) i el tractament del tema de la mort¹³⁵.

Com veiem aquests poetes cristians també connecten Agelet amb el simbolisme, especialment en relació a l’ús d’un lirisme senzill i a la concepció del poema com una realitat espiritual representada des dels sentits físics, en

---

¹³¹ Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies Completes*, Institut d’Estudis Ilerdencs, 1984, Lleida, pàgs. 23.

¹³² Veure Annex. carta 63

¹³³ Justament l’únic poema que Agelet considera de Claudel té un marcat to religiós i cristià. No podem obviar que dins les tendències simbolistes, ja el 1949 Guy Michaud va assenyalar com a una d’elles neomisticisme catòlic. És evident que Agelet no és un místic, però sí que l’influïren pensadors i poetes de caràcter catòlic i que una part de la seva poesia pot explicar-se a través d’una visió catòlica de la mort. Vegeu, Guy Michaud, *Message poétique du symbolisme*, Ed. Nizet, Paris, 1949, pàgs. 527 i ss.

¹³⁴ Veure Annex carta 25

¹³⁵ Per a més informació vegeu pàgs. 129-132 del present treball.

particular des del color que evoca el paisatge i les qualitat pictòriques d'aquesta poesia.

2.2. Establiment d'una poètica (1924-1935)

El desembre de 1924, als trenta-sis anys, Jaume Agelet i Garriga publicava a Barcelona sota el segell de la impremta Oliva el que constitueix el seu primer llibre de poesia, *Domassos al sol*, d'una llarga bibliografia que abastarà dotze títols i quaranta-sis anys de presència poètica en la història de la literatura catalana. *Domassos al sol* recull vint-i-set poemes on la descripció del món rural, natural, íntimament lligada a la litúrgia, n'és el tema principal. En el llibre apareixen la majoria dels temes i símbols ageletians en estat elemental, tot just esbossats i que s'aniran desenvolupant al llarg de l'obra.

Domassos al sol és la visió, la descripció d'impressions d'un paisatge que, tot i fer referències a destins ben diversos de la geografia (hi ha poemes localitzats a Lleida, terra nadiua, però també a Àvila, Lucerna, Plymouth, Grinzing, Ciutat de Mèxic, Les Avants, Xoximilco i Cherbourg) té un caràcter universal, inconcret, però d'una proximitat, immediatesa i senzillesa contundents, senzillesa que també es present en l'estructura formal del poemari: amb rimes assonants i lliures, i un ritme simple, proper a la cançó popular, perquè allò que es destaca del paisatge són les escenes quotidianes, de la vida rural, camins, muntanyes i rius que esdevenen reflex d'una natura majestuosa, d'arrels tel·lúriques, d'una vida humil que desprèn tota la joia i tot el misteri de les coses creades, en una visió panteística del món, d'amor a la natura que caracteritza l'alè franciscà del recull. Segons el poeta francès Maritain, al poeta li interessa evocar "aquest fulgor de la realitat captat en les coses". Això és el que fa Agelet quan descriu el paisatge, la natura, i per això tota aquesta natura és la mateixa, parla un mateix llenguatge màgic que posa en comunió l'home i l'espectacle natural. Aquest procés, però, encara no es donarà a *Domassos al sol*, on només hi ha descripció del món més immediat. Descripció idealitzada del paisatge; un món natural que es presenta als nostres ulls ordenat, civil, amb cada element al seu lloc, complint la seva funció, tan carnerià!¹³⁶

Malgrat l'esmentat més amunt, és indubtable que Agelet utilitza el paisatge com un element d'identificació de la seva terra d'origen, Lleida.

---

¹³⁶ "Una natura...topificada amb la iconografia carneriana; és a dir, positiva perquè és ordenada i civilitzada. Cada element apareix als ulls del poeta quotidianament complint la seva funció" Vegeu Josep Borrell, "Notes sobre l'obra poètica de Jaume Agelet i Garriga" dins DDAA, *Miscel·lània...* pàg. 13.

Aquesta identificació la fan també alguns dels seus comentaristes, com Tomàs Garcés¹³⁷ o alguns dels poetes que li serveixen de model, com Antònio Machado. La idea de retorn a la terra a través de la poesia serà fonamental en l'obra ageletiana. El poeta s'entreté a descriure l'horta, les festes religioses, que adquireixen caràcter no localista, i, especialment, la boira, connotada positivament, que l'identifica amb els millors poetes lleidatans: des de Magí Morera a Màrius Torres passant per Josep Estadella. La boira esdevé la cançó de la terra (lleidatana) a "Ai, la boira plana":

“Jo sento la boira
com una cançó” (vv. 19-20)

Per a Agelet, la boira és quelcom de familiar, un element que vivifica, animitza el paisatge. La presència de festivitats lleidatanes i la seva iconografia i el paisatge emboirat assenyalen l'aparició del tema del lleidatanisme en la poesia ageletiana. Tema que tindrà un tractament més ampli en llibres posteriors, especialment a *Els fanals del meu sant*.

El llibre comença amb l'acte simbòlic d'obrir la finestra:

“Finestres obertes
i baf de celler” (vv. 13-14)¹³⁸

La finestra de la casa del poeta s'obre de bat a bat, donant entrada als elements de la natura penjats a l'ampit de la finestra com domassos al sol, vet aquí el significat, també simbòlic, del poemari. És a dir, domassos són cadascun dels elements, de les impressions de la natura que el poeta posa en cada poema, donant color de festa a l'espectacle poètic i natural. Un espectacle, únicament exterior, beneït pel sol. El sol, també present en el títol, esdevé símbol de vida, de llum, il·luminant tot el paisatge per poder veure bé el seu majestuós espectacle.

---

¹³⁷ Tomàs Garcés, "Carnet de les lletres. *Domassos al sol*" dins *La Publicitat*, Barcelona, any XLVI, núm. 15839, 24-XII-1924, pàg. 1.

¹³⁸ Es tracta del poema "Domassos al sol".

El poema comença amb la constatació que l'espectacle de la natura és una festa amb els domassos lluint al sol. La idea de llum sobre aquest paisatge ve reforçada pel símbol de la ginesta associat a la llum, com indica el mateix vers. L'exposició dels elements naturals és el que caracteritza aquest poema i, de fet, tot el recull. Davant dels ulls, en el poema "Domassos al sol", trobem enumerat el paisatge de la vida, ple d'admiracions, de forma gairebé exagerada, i que denota la fascinació que el jo sent pel camp que l'envolta: la noia que representa l'amor, les celebracions litúrgiques populars, el paller, el celler, les campanes, que esdevenen guia enmig de la boira i motiu de celebració per les festivitats, sempre positives; el sol, els carrers, la vida camperola, els ocells queden descrits en el poema i per extensió en tot el poemari. La flora amb la ginesta, l'element aquàtic: corriol, rieres, fonts que a través d'una animització (canten i el so de l'aigua en caure de la font és el seu cant), que és alhora imatge, deixen anar l'aigua enmig de la nit, vista positivament com un espai d'acolliment, de reflexió, d'intimitat amb aquesta natura observada joiosament. La imatge, amb animitzacions, d'aquest paisatge, constitueixen la seva essència i contribueixen a dibuixar l'espectacle. Amb dos mots principals, llum i aigua (amb els colors que hi estan associats: blau i groc, o daurat), el poema construeix el conjunt de les seves imatges, fent associacions dels termes susdits amb els elements de la natura. L'emoció, l'alegria per l'espectacle observat també esdevé matèria per a la imatgeria i així s'obre, es desperta a la natura en plena activitat. El jo, no explícit dins el poema, es troba dins la casa, esperant l'obertura del seu món per poder observar l'espectacle de la natura; així, les façanes es baden a la verdor natural, el baf de celler (aromes de la terra que penetren a l'interior i retornen de nou al seu món) circula per l'aire i les finestres s'obren a tot l'espectacle. La litúrgia també té un lloc en el poema: fins la figura de Crist, acollidora i plena de pietat per la força il·luminadora (i la llum és perdó) del sol. La pietat, revinguda per la joia, la força de la natura, supleix els mals moments i omple els cors; la natura, doncs, tot ho fa positiu i ho omple tot d'alegria. I amb la natura, la presència femenina, les joves fadrines, camperoles, models de virtut, festejades pels joves treballadors del camp. El jo presenta uns personatges ideals, que compleixen perfectament la seva funció. Tant el marc paisatgístic com els personatges que el poblen se'ns presenten ordenats, civils. I entre

aquests la dona de dones, la mare, exemple de virtut, de pairalisme, idea de retorn a la terra, d'amor i protecció d'aquesta terra. Una mare (que reapareixerà en el penúltim poema del llibre, iniciant el paper simbòlic d'acolliment, de retorn que tindrà en llibres posteriors), d'ulls blaus, com el cel, que representa el símbol màxim de regrés a la terra, de transcendència, immensitat en comunió amb aquesta, en un nou exemple d'utilització de la imatgeria per part del poeta. Una visió, de dins la casa estant, de la natura en tot el seu verd esplendor, ideal, perfecta, sublim i ben il·luminada, renovadora, amb una clara funció catàrtica; catarsi produïda pel sol i la seva llum. I l'aigua, camí permanent i renovat de vida (com succeeix al poema "Ai, ja baixen les tramades!"), símbol del pas del temps (com les campanes que marquen el ritme de la vida natural: callades en dies feiners, que canten per anunciar les festes) i l'etern retorn, aigua en moviment, evolució, canvi (que pot definir el procés del jo a la natura i a l'inversa, la seva comunicació) i aigua estàtica, que reté la força de la natura. Una natura admirada, joiosa que es fa present gràcies a les imatges que contenen grans animitzacions que identifiquen els diferents elements naturals enumerats: com la boira que s'escampa amb l'arribada dels primers raigs de sol, al poema "Domassos al sol":

"Fumera ajaguda!
Goig de picarol!
Cortina moguda
per un buf de sol! (vv. 33-36)

En Agelet, però, la visió es dona a través de la finestra. De casa estant, es veu un paisatge, un paisatge que ell no inventa sinó que descriu. Com diu Josep Borrell: "El poeta ja ha inventariat la realitat, s'ha amarat de paisatge, ha emmarcat el món amb el verb i l'adjectiu".¹³⁹ Intenta donar a la natura poètica les mateixes funcions, reals i simbòliques, de la natura real i aquest procediment és fet a través del recurs de la imatge, d'un intercanvi d'objectes per objectes, i de l'animització, és a dir, atorgar qualitats humanes als éssers inanimats, d'aquesta manera la natura poètica pren vida com la natura real. En el primer poema del llibre "Domassos al sol", la boira –un objecte, ens inanimat-

---

¹³⁹ Borrell, "Notes..." dins *Ob. cit.*, pàg. 13.

es converteix en “Fumera ajeguda”, un altre ens inanimat “fumera”, que pren vida a l’atribuir-se-li la condició humana d’ajeure’s. Aquests dos recursos: imatge i animització seran els més importants i originals del poemari.

L’itinerari poètic d’Agelet s’inicia amb una mirada cap al paisatge. El pas següent és l’observació i ordenació de tot allò que veuen els ulls del poeta, és a dir, de la realitat més immediata (que, com ha estat dit, pot respondre tant al paisatge lleidatà com sud-americà). Un cop l’enumeració dels elements de la natura ha estat feta, es passa a llur qualificació, l’adjectiu. L’epítet defineix, vivifica amb pulcra exactitud el nom, atorgant-li un do de majestuositat i alhora senzillesa. És l’ús d’aquests epítets el que colora el poemari, com pinzellades en un quadre; aquí els espais naturals vénen acolorits pel llenguatge i en la seva nova forma fixats en el poema. “fent l’inventari dels objectes de la realitat i fent-ne la tria a partir de llur grau de vitalitat, color i llum; a partir, podríem dir, de la fe en la bondat de la natura”¹⁴⁰ és que els trobem filtrats pel llenguatge –la finestra-, la poetització, feta d’imatges que relacionen els diferents elements de la natura, establint correspondències, identitats que creen un tot homogeni, natural, sovint atribuïnt la qualitat d’un objecte principal a conceptes o idees que hi estan lligades,¹⁴¹ on res s’inventa, tot s’extreu dels materials que forneix la natura, relacionant-los de la manera més original, sorprenent possible. És així com la imatge esdevé recurs bàsic, fonamental del procés de poetització de la natura, per la filtració de l’element real en element poètic a través del símbol de la finestra, convertida així en referent del procés de poetització, fet, i no ho podem oblidar, a partir del llenguatge (la paraula esdevé, així, el referent de la realitat al poema). Tal i com diria Carles Riba: “Crear és expressar amb paraules”; paraules seleccionades, triades i escollides per definir millor la realitat immediata: s’inicia un procés a la recerca de la “paraula pura” i

---

¹⁴⁰ Borrell, "Notes..." dins *Ob. cit.*, pàg. 13.

¹⁴¹ El procediment és molt habitual en la poesia de Jaume Agelet i, així per exemple, en el poema “Ja s’acosten les gavines” les aus es troben “xopes d’aire salat”. La qualitat humida i salada del mar (element principal) ha estat atribuïda a les gavines. Aquest procediment és similar, per no dir idèntic, a la sinestèsia, però es diferencia en què entre les qualitats relacionades i els diferents elements s’hi estableix una relació semàntica. Les gavines són ocells de mar, és a dir, d’aire salat xop. Aquest exemple és un dels molts que es poden extreure d’aquest primer llibre de poemes. L’ús del procediment vindrà definit per la utilització exacta de l’epítet.

procediments poètics clars: l'esmentada imatge¹⁴² i l'animització, en el marc del poema que allotja la natura, una natura objectiva, en estat pur:

“Porten blau de cel,
sentors d’herba fresca,
quietuds de postes
i d’albes enceses
de la primavera! (vv. 9-13)

En aquests versos del poema “Baixen els camins”, els camins són descrits, establint correspondències, a través de la imatge, a partir d’elements naturals com el cel, l’herba, la posta de sol, l’alba o la primavera. Els camins contenen tota aquesta natura, però alhora aquesta natura ve definida per epítets precisos: el blau del cel,¹⁴³ la frescor de l’herba o l’alba que és encesa per la visió del sol del nou dia vermellenc i resplendent com un foc. És a dir el poeta barreja elements sensitius com el color (blau de cel) amb elements abstractes (quietuds de posta) i tots dos caracteritzen els camins. Aquesta simbiosi entre el concret i l’abstracte és fonamental perquè remet a la visió dual de la realitat i a l’autonomia del poema pròpia del simbolisme. Especialment, aquí, l’element abstracte, quietuds, esdevé molt significatiu, perquè justament ens remet a dos moments del dia que són clarament de trànsit (posta i alba), és a dir, efímers, i que condicionen, en part, els altres dos: blau de cel i sentor d’herba fresca. Així, els colors i les olors els captem amb els sentits i els podem descriure amb els mots, mentre que les “quietuds”, no. Per a captar les quietuds necessitem una altra mena de sentits, més espirituals, més transcendents. Es pot dir el blau de cel, la sentor de l’herba, però com expressar el moment de trànsit lumínic que té lloc en el moment de la posta o de l’alba, com expressar allò que no és concret? Com es pot traslladar en paraula el sentiments que generen aquests altres sentits? Així queda plantejat un dels conflictes inherents al

---

¹⁴² Segons Greoles “les imatges són allò que permeten el millor coneixement del món del poeta. Ens revelen per quins mitjans les idees són traduïdes al llenguatge”. Greoles, *Ob. cit.*, pàg. 112.

¹⁴³ Utilitzant el procediment de definir els camins, en aquest cas, a partir de l’element principal: el cel i el seu color, blau, aclarint que són camins que provenen del cel i porten amb ells la joia d’aquest objecte de natura per excel·lència.

pensament simbolista: la impossibilitat del llenguatge de traslladar al fet poètic i de manera autònoma la realitat tant material, com sobretot immaterial.

Com veiem, el poeta no inventa res i extreu tot el seu material de la natura. Construeix una imatge de món natural a partir del món natural. I per fer-ho, sovint, utilitza la comparació, com al poema "Ja s'acosten les gavines":

“Lluny, la ratlla de la terra
vibra com un llavi fi.” (vv. 9-10)

“La imatge és, sobretot en els primers reculls, la constatació d’una semblança: l’adverbi “com” estableix les comparacions”.¹⁴⁴ L’aproximació al paisatge és produeix, doncs, comparant un element natural amb un altre, establint, així, la identitat, la correspondència i iniciant el procés de construcció d’un món natural poètic. El procediment utilitzat, per a la construcció poètica, sovint s’inicia amb la descripció objectiva, per exemple d’un camí, com succeeix a “Baixen els camins”, i passa a un estadi de representació simbòlica, metonímica a partir de la qual l’esmentat camí esdevé símbol que conté el paisatge que s’està construint.

La imatge, però, no només se serveix de la comparació per ser efectiva sinó que utilitza, encara, altres dos recursos: l’animització i la sinestèsia. Per donar vida a aquesta natura inventariada en el poema, Agelet utilitza qualitats humanes per definir, emmarcar l’element natural:

“Els camins arriben dolços,
fatigats de caminar.” (vv. 5-6)

Aquests versos del poema “Ve la tarda de desembre”, ens permeten analitzar també l’altre procediment utilitzat, la sinestèsia, per la qual els sentits es tornen polivalents i una sensació sensorial, majoritàriament colors, llum i sons, és atribuïda a una altra, sempre a través de l’epítet; així, els camins són dolços, atribuint una qualitat del gust a una de visual, i són dolços, fruit del cansament de tant caminar, atribuint una qualitat humana, cansar-se, a uns camins que, de

---

¹⁴⁴ Tomàs Garcés, "Jaume Agelet i Garriga, el poeta absent" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XXIII, núm. 262-263, 1981, pàg. 62.

sobte, esdevenen més propers, més humans: els camins són per caminar i realitzen la seva funció de grat i d'aquí la seva dolçor que ens arriba a nosaltres lectors, com si els poguéssim tocar. La clau de lectura del poema rau en adonar-se que es projecta en l'objecte (camins) allò que correspon al subjecte (caminant), de manera que disposem d'un bon exemple de fal·làcia patètica, és a dir, que els camins actuen com a correlat objectiu del "caminant" (així, sense personalitzar, perquè Agelet no especifica, sinó que generalitza).

Dels temes que tracta el llibre, el més important és l'evocació del món rural, les seves feines lligades a un calendari que ve definit per les festivitats religioses del camp. Així, "Mig arrosegant-se" fa referència a la setmana santa, la diada de la Mare de Déu de Butsénit és a l'estiu, "Ja passen les donzelles endolades" celebra la festivitat de Tots Sants i la diada de Sant Blai és pel febrer. Totes les estacions de l'any vénen emmarcades per una festivitat litúrgica, fet que insereix el lleidatà en una tradició en la qual també hi trobem Maragall o Carner. La resta de poemes del llibre també poden situar-se en una o altra estació, per exemple: a l'estiu, "Domassos al sol", "Ai, ja baixen les tramades!"; a l'hivern, "Ai, la boira plana, "Se sent la nit com udola"; a la tardor, "Aquest setembre s'han marcit les roses"; a la primavera, "Baixen els camins", "Fas via joiosa". L'estació que té una major presència al poemari és l'estiu, quan la llum del sol, que té igualment un paper simbòlic, il·lumina tot l'espectacle de la natura i el poeta se'n meravella. El sol permet contemplar el paisatge en tota la seva bellesa, bondat, grandiositat i senzillesa alhora. Potser els únics poemes on la temporalitat no és del tot clara són aquells situats geogràficament lluny de Ponent, en terres exòtiques. Associades a les estacions, apareixen les tasques quotidianes de la feina al camp: carros baixant ben carregats, tramades lliscant pel riu, molins funcionant per fer el pa, veremadores collint raïm, traguers treballant la terra...

La ruralia és present, també, en el lèxic dels poemes que fa referència a feines o estris del camp i, fins i tot, en les imatges, procediment bàsic del poema, que tenen com a base accions del món rural:

"Els ocells esmolats, anguniosos,
solquen el cel coent" (vv. 9-10)

En aquests versos del poema "La carena s'allarga escantellada", l'acció pagesa de solcar la terra esdevé la imatge d'uns ocells que fereixen, que circulen pels cel, incisivament, esmolats com les eines que s'usen per solcar, en ús d'un procediment habitual en aquesta poesia, de relació semàntica, d'atribució de qualitats d'un objecte a un altre que aprofita l'epítet, l'animització i la sinestèsia.

Domassos al sol esdevé un itinerari no només geogràfic del paisatge natural sinó també temporal, un temps marcat per les feines diàries i per les festivitats religioses. És aquest el primer intent, en l'obra d'Agelet, de fixar el temps en el poema, d'atrapar el record, l'instant en la memòria, combatent les lleis del pas del temps, fixar el record que intenta combatre l'oblit. El pas del temps serà un dels grans temes de l'obra ageletiana, aquí tot just insinuat en aquestes estampes que situen l'instant d'unes feines, avui perdudes. El lent passar inexorable de les hores, fins quan no ho sembla, queda magníficament fixat en aquests versos del poema "Veig, en obrint la finestra", mostra excel·lent dels procediments utilitzats pel poeta en aquest llibre. Adonem-nos que un cop més Agelet conjuga i distingeix la mirada de l'ànima, espiritual, "guaita" i la mirada dels ulls, sensitiva, "esguard":

"L'ànima guaita, esblaimada
i tremolosa, lliscar
les hores blanques i llises,
totes iguals a l'esguard." (vv. 19-22)

Només hi ha un poema que tingui com a tema central el "tempus fugit": "Tu i jo que anàrem d'infants" on es recorda el temps de la infantesa. El jo recorda l'amic de joventut que li resta sempre fidel, almenys en el record, i d'aquí la importància de fixar aquest record, i a través d'aquest amic es recorda tota la joventut i els primers amors. Aquest intent de fixar el record respon a una concepció cíclica de la vida, reforçada per la reiteració de símbols, la finestra en aquest cas, i el cicle estacional, on la idea de l'etern retorn és fonamental; en el poema esmentat la visió del paisatge retorna el jo a la joventut.

El tema de l'amor no apareix gairebé mai en el poemari i quan ho fa és de manera indirecta, com una referència més per definir el marc natural. Se'n descriu una dona ideal, model de pulcritud, de perfecció, propera als models

noucentistes,¹⁴⁵ i per això allunyada però, alhora, acollidora, representant de l'hospitalitat com a la cançó marinera "El ponent empeny les veles", on, penso, llegim uns dels versos més agosarats del llibre en qüestions d'amor¹⁴⁶ o al poema "Ve la tarda de desembre". Sovint la dona exerceix un paper de conservadora de la litúrgia perquè, majoritàriament, apareixen resant.

Hem parlat molt de la religió en el present llibre però no hem vist com apareix. Els poemes que tracten el tema es relacionen amb festivitats litúrgiques on la dona sembla tenir tot el protagonisme. Són poemes que parlen de la realitat exterior, com la resta del poemari, on la llum (Déu és llum)¹⁴⁷ és una característica general, símbol del perdó, de descripció de processons i aplecs religiosos, on no hi falten referències locals concretes, com la Verge del blau.¹⁴⁸ Com en la resta de poemes, no hi ha una identificació entre el jo i la festivitat religiosa, sinó que el món litúrgic es veu amb els mateixos ulls de bondat, de puresa, de pietat que la resta del paisatge, amb la gent joiosament congregada al voltant de la festa. La connotació positiva de la religió no amaga la presència de l'home pecador que duu el pes de la culpa a l'espera del perdó diví, que, òbviament, sempre és concedit:

"Un Crist encomana
la seva dolor.
Cau damunt les testes
claror de perdó."¹⁴⁹ (vv. 9-12)

Relacionat amb la vida religiosa hi ha la mort i la resurrecció de la carn. Aquí tan sols insinuada, esbossada, però que anirà prenent cos al llarg dels poemaris ageletians. Amb tot, un poema com "Lluny, sol ixent" apunta el tema i

---

¹⁴⁵ En el sentit de la ben plantada d'Eugeni d'Ors, tal i com explica Josep Murgades, "Eugeni d'Ors: verbalitzador del noucentisme" dins *El noucentisme: cicle de conferències fet a la Institució cultural de CIC de Terrassa, curs 1984-1985*, PAM, 1987, Barcelona, pàgs. 72-76.

¹⁴⁶ Són els versos 5-6 del poema que diuen: "Oh dona!, vaig com les veles/vers la joia del teu port! El poema és interessant per com s'associa l'estimada amb les gavines i el jo amb els mariners tornats d'un viatge; al port la barca d'ell i els ulls d'ella es troben desplegant la seva joia, com domassos al sol.

¹⁴⁷ La dicotomia claror-foscor apareix diverses vegades al llibre. La foscor serà associada a la por, negativament, i la claror a la salvació, a la vida. En llibres posteriors la nit i la foscor tindran una lectura més positiva, com espai per a la reflexió.

¹⁴⁸ El vers disset del poema "Mig arrossegant-se" no s'entén sinó es té present la imatge de la Verge Blava de la Catedral nova de Lleida; blava per un cop rebut que li féu sortir un blau, segons explica la llegenda.

¹⁴⁹ Es tracta del poema "Mig arrossegant-se".

relaciona el paisatge castellà, erm, amb el fossar que ens donarà sepultura i la llum, símbol de la vida eterna. Aquí, constatem els primers indicis del poeta de la resurrecció, de la vida després de la mort, del qual parla Marià Manent¹⁵⁰.

Domassos al sol és l'intent de recreació, en sentit estricte, de la natura, gairebé sempre positiva, plena de llum i vida, amb poques concessions al pessimisme o al dolor, enumerant-la primer i transformant-la, després, a través del filtre del llenguatge, de la poetització i els seus procediments, simbolitzats tots per la finestra amb la qual es veu la natura de dins la casa estant: imatges que relacionen els diferents elements naturals, tot comparant-los, combinant-los, en una de les funcions de la sinestèsia; les animitzacions donant-los vida, fent-los presents i propers; els epítets, amb l'ús de la sinestèsia, que acolorixen, defineixen precisament els objectes naturals. La imatge esdevé el gran recurs del llibre, definint-lo, caracteritzant-lo, donant-li títol. Amb la natura apareix el camp, la seva gent i les seves costums, laborals i litúrgiques, emmarcades en un espai universal i en un temps, que fuig i que cal fixar, que ve definit per aquests mateixos costums.

El jo inicia en aquest llibre un procés progressiu d'identificació amb la natura, d'unió, relacionat amb el cicle de l'any: cada estació duu a l'esperit un sentiment diferent: la primavera caliu, l'estiu estabilitat, la tardor malenconia, enyorança i l'hivern vida, intimitat.¹⁵¹ Al poema "Se sent la nit com udola", destacat per Manuel de Montoliu, el jo davant de la nit sent el neguit, la por que aquesta comporta, li fa mal, i descriu, encara molt distanciat, objectivant, un estat anímic paral·lel al del paisatge:

"Davant la llar embaumada
cruix l'esperit i la carn
i ma dolor furga dintre
i es fa espessa com un glaç"... (vv. 17-20)
"Tinc al cor la melangia
dels rellotges aturats" (vv. 23-24)

---

¹⁵⁰ Vegeu pàs. 45 del present treball.

¹⁵¹ Maria del Carme Greoles, *ob. cit.*, pàgs. 143-157.

Del poemari, com assenyala Garcés,¹⁵² destaquen “El ponent empeny les veles”, “Veig, en obrint la finestra...” i “Ara baixen les ramades”. Són aquests poemes, i el destacat per Montoliu, els que inicien el procés d’interiorització del paisatge a partir de grans conceptes, abstraccions, com la por, la soledat, l’amor o el pas del temps, que es recolzen en els elements del paisatge. Aquest procés culminarà en volums posteriors però en el present poemari dóna les primeres mostres.

La natura apareix ordenada, complint la seva funció i al jo no li resta altra cosa que admirar-la amb joia, senzillesa, majestuositat perquè ha transformat la natura en objecte poètic. Poesia que s’anirà essencialitzant, interioritzant en els propers llibres, però que en aquesta primera mostra és imatge pura. Tot el llibre és una imatge.

El 1927 sortia a la llum, a Windsor (Anglaterra), el segon llibre de Jaume Agelet i Garriga, *La tarda oberta* que representa un clara evolució en l’univers temàtic i conceptual de Jaume Agelet i Garriga. És un llibre més complex, més ben travat, on el poeta desplega els temes del llibre anterior i inicia un camí decidit cap a la interiorització. Camí que queda ja pal·lès en la primera especialment, i quarta seccions del llibre: “Camins interiors” i “Tiges”. Les altres dues seccions són: “Cireres i boires”, “La mar il·luminada”.

A la primera, “Camins interiors”, s’inicia un procés d’interiorització de la natura, procés que segueix amb una transformació del jo en un element més de la natura i que culmina amb l’associació definitiva, la comunió entre ànima i natura. La segona secció, “Cireres i boires”, és la joia pel paisatge, sovint d’arrels lleidatanes, amb la incorporació de l’univers temàtic d’Agelet i una novetat respecte a *Domassos al sol*: alguns poemes parteixen del paisatge per acabar amb una conclusió de caràcter general i reflexiu que els universalitza i defuig el localisme. La tercera secció continua la descripció del paisatge, aquest cop marítim i, al nostre entendre, és la secció paisatgística de major qualitat, especialment en l’ús de les imatges. Finalment, en la darrera secció, el paisatge s’essencialitza i comença a esdevenir torsimany del món interior. Un paisatge clarament marcat pel pas del temps. Res millor per definir aquesta secció que uns versos del poema "Floriré en la pau d'un bell matí?" en què la

---

¹⁵² Garcés, "Carnet de les lletres..." dins *Ob.cit.*, pàg. 1.

joia de la natura és present en l'interior del jo com si d'una nova flor, que creix, es tractés:

“Pudícia de la gràcia de florir!
S'aixecarien tiges en mon si,
trèmules de ma joia continguda.” (vv. 8-10)

Com es pot veure, és d'aquest segon vers d'on l'autor treu el títol de la seva última secció (“Tiges”), acomplint així un procés iniciat a la primera part amb la interiorització de la natura i culminat, ara, amb les primeres mostres de relació íntima entre el jo i el paisatge.¹⁵³

El títol del volum emmarca tot aquest procés en un espai temporal, el de la tarda:

“La tarda és una branca que s'inclina
esfullant-se entre núvols i oronells.” (vv. 7-8)

D'aquests versos del poema “Es gronxa l'hort amb son fullatge gai” deduïm que la tarda (element temporal presentat talment com si es tractés d'un vegetal: arbre) és un espai abocat a la seva pròpia fi. Veiem que s'inclina i s'esfulla, això sí, en els cels simbolitzats pels núvols i els ocells, símbols cars al poeta. La tarda és, doncs, l'avantsala d'alguna cosa, lògicament la nit, un espai tradicionalment apte per a la reflexió i el coneixement. El fet que aquesta tarda estigui situada a les altures reforça, pel simbolisme del cel, espai de reflexió, i no oblidem que aquest és l'espai on ens situem en el proper llibre, l'inici al coneixement interior que té la tarda. Coneixement inicial que ens ha de portar a un coneixement encara major que és el de la nit, el del mateix cel, que anirem descobrint a mesura que anem llegint i aprofundint en l'autoconeixement i que ens pot menar a la mort, escala final d'un procés de comunió amb la natura.¹⁵⁴

---

¹⁵³ El procés cap al jo es dona, només, en la primera i l'última seccions del llibre. Les seccions segona i tercera no presenten el tractament del jo i es limiten a descriure.

¹⁵⁴ Per una visió de conjunt de la relació entre la mort com a font de vida, de la nit com espai de la subjectivitat, de la relació entre paisatge i ànima, del paper de la infantesa... temes tractats per Agelet en els seus llibres, en la tradició literària, vegeu Albert Béguin, *El alma romántica y el sueño*, México DF, Fondo de Cultura Económica, 1954. O més recentment, George Gusdorf, *Le romantisme*, Payot, París, 1993. És evident que Agelet beu de la font romàntica, però també sembla clara la filiació religiosa que hi ha darrera el símbol del cel, com a lloc d'acollida darrer. No podem oblidar que *Hostal de núvols*, títol del següent volum, en part simbolitza justament això.

Així, la tarda es converteix en un espai obert, apte pel coneixement, la simbolització, penetració de la natura en relació al jo. Procés que no és definitiu, que no culmina, no som a la nit, som a la tarda, procés progressiu, d'assumpció de la relació amb la natura (l'element natural sempre hi és present) i de recerca del propi jo. Amb aquest llibre, el jo es col·loca a la línia de sortida de la natura com a correlat objectiu de l'ànima, unint, així, els dos móns dels que parla el volum.

La tarda oberta significa l'aprofundiment de la temàtica ageletiana. Si en el primer llibre apareixia la natura com a gran tema, ara aquesta natura, el món exterior es posa davant per davant del món interior en una clara evolució cap aquest darrer. Són temes presents en el poemari: el pas del temps, definit pels rellotges, des de la infantesa fins a la mort, o l'amor, sempre tangencial en la poesia d'Agelet. I la reflexió metapoètica, el valor i el paper de la paraula en la gènesi del poema i de totes les coses que habiten el món. Finalment, la temàtica litúrgica, tan present en el poemari anterior, ara esdevé secundària. Vegem-ho ara, començant pels temes menys importants en aquest recull: l'amor i la religió.

Quatre són els poemes que tenen com a anècdota les celebracions litúrgiques dins la secció "Cireres i boires", probablement la que presenta un menor grau d'evolució respecte a *Domassos al sol*. A diferència del llibre anterior, el tema litúrgic no emmarca el pas del temps, sinó que esdevé el marc a través del qual es vehicula una descripció, unes sensacions produïdes per l'observació d'algun acte religiós. Així a "Sant Crist del miracle" trobem un poema de pietat en què es descriu la figura del Sant Crist definida per dues característiques: una de física, el fet de tenir un braç despenjat de la creu, i una altra d'espiritual: la llum, símbol del perdó, propi de Déu. Els tres poemes restants expliquen tres moments litúrgics: el diumenge, el moment de passar el rosari i el diumenge de rams. Tots tres moments vénen definits per la llum, la puresa i el fum del perdó. A "Avui que és diumenge" i "Els palmons i les branques de llorer" tota la societat, especialment els nens, viuen aquests moments amb joia, il·lusió, vestits per a l'ocasió, preparats per rebre la claror del perdó. "Passa el rosari de l'aurora" té la mateixa intenció, però destaca la interiorització de la litúrgia que es relacionarà amb el procés d'interiorització

que trobem en el llibre. Aquí, però, és molt senzill, simple, tant que fins i tot ve marcat tipogràficament entre parèntesi:

“(Dins les cambres nostra carn
vibra i canta amb les campanes)” (vv. 13-14)

Veiem que el procés es produeix en dos sentits; d'una banda la litúrgia deixa d'ésser una cosa exterior, per passar a l'interior de la cambra, a l'altre costat de la finestra, i de l'altra les campanes i la carn queden associats i, doncs, exterior i interior es barregen en un mateix cant, vibració. Ja no és la descripció externa d'un acte litúrgic sinó la implicació, comunió del jo amb aquest acte, encara, però, de forma molt general.

El poema “Ara culls, Mabel, per a mi” es converteix en un més dels processos de contacte amb la natura, aquest cop a través de la figura d'una dona, “encarnació d'un objecte d'amor, tothora idealitzat, sol ser un estil de dona entre arquetípica i inabastable, més pròxima del model espiritualista preraphaelita que no pas del natural”.¹⁵⁵ Aquesta dona, divinitzada, entra en contacte amb la natura collint les roses i encomanant-l'hi la seva claror. Claror que prové de la mateixa natura, brillant, il·luminada. Una llum, símbol present al llarg del poemari, que, segons Guillem Viladot, és en Agelet “irradiación cósmica ... exaltación de un mundo interior optimista, afirmación de vida, sentimiento de esperanza”.¹⁵⁶ Després dels primers contactes es produeix una metaforització, una transformació progressiva de la noia en natura:

“quan camines lenta fas
una remor fulgent de branca”(vv. 7-8)

procés que s'acompleix al final del poema quan la remor i la claredat de les roses passen a ser una característica pròpia de la noia, ja caracteritzada com un element més de la natura (ja és branca, ja és claror), comprnent tot el seu misteri, tota la seva llum:

---

¹⁵⁵ Josep Borrell, Dolors Sistac, *Tres poetes simbolistes*, Barcelona, Edicions del Mall, 1986, pàg. 17.

¹⁵⁶ Guillem Viladot, "Notas sobre la poesia de Jaume Agelet i Garriga y panorama de la lírica leridana" dins *Ciudad*, Lleida, Vol. VII, quadern 8, 1955, pàg. 116.

“Ara que duu
la teva mà claredats blanques,
et veig omplerta del madur,
carnal misteri de les branques.” (vv. 18-21)

Aquest procés ens remet a un dels recursos que caracteritzen aquest llibre: el progressiu acostament a la metàfora, “del “com”, Agelet puja al verb que transforma les coses i crea identitats. Ja no es tracta de semblances ... ha arribat el triomf de la metàfora”.¹⁵⁷ La imatge, sovint, es transforma en metàfora, la comparació que definia les associacions en el primer llibre ara passa a ser metàfora, del “com” al “és”, com demostra el poema "El cel és morat":

“El cant del cloquer
és or que s'esbrava” (vv. 5-6)

La comparació deixa lloc a la metàfora i el cant del campanar ja no és com l'or sinó or. En una bella metàfora on el so de la campana ve metaforitzat a través de l'element que s'utilitza per fer la campana: l'or, que al ser tocat s'esbrava pels camins i que alhora metaforitza la llum del sol escampant-se arreu. La imatge no deixa de tenir protagonisme en el recull i *La tarda oberta*, com a llibre en què Agelet presenta la seva temàtica i recursos, no abandona l'ús de la imatge a través de la comparació:

“Les campanes matinals
es baden fresques com magranes”¹⁵⁸ (vv. 16-17)

La mort apareix en aquest poemari amb contundència en l'obra ageletiana. Tres poemes tracten directament el tema: “Quan vinguis, mort, entra en la meva cambra”, “En la mort de C.”, i “La blancor del llençol damunt

---

¹⁵⁷ Tomàs Garcés, "Jaume Agelet i Garriga, el poeta absent" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XXIII, núm 262-263, 25 de juliol de 1981, pàg. 62.

¹⁵⁸ Del poema "Ara culls, Mabel, per a mi"

mon pit” . Dos són poemes en què l'ànima del jo es prepara pel moment d'arribada de la mort i un tercer és la descripció del que hi ha després de mort. Altres poemes del llibre com “Floriré en la pau d'un bell matí? també accepten perfectament una lectura en aquest sentit.

“Quan vinguis, mort, entra en la meva cambra” és, al meu parer, un dels més bells poemes de tota l'obra ageletiana. S'hi dóna una visió plàcida, tranquil·la de la mort, una mort que es presenta com una continuïtat de la vida, com una fase d'un procés de coneixement, no com una fi. “El poeta no pot sentir la mort com un silenci, un acabar definitiu”¹⁵⁹ i és per això que l'espera calmadament a l'hora de major serenor, tranquil·litat, de major llum i perdó,¹⁶⁰ a primera hora del matí:

“Quan vinguis, mort, entra en la meva cambra,
a l'hora més serena,
a l'hora dels moixons
i les campanes fresques.
Entra-hi en fer-se dia, despullada,
amb una rosa encesa
i escalfa, arrecerada en el meu si,
ton cos ardent de gebre.” (vv. 1-8)

Aquest to, d'esperar la mort, amb tranquil·litat d'esperit, d'una mort que és alenada per l'escalfor dels vius, d'una mort que és natura, “idea d'una redempció ... per la continuïtat de la vida”,¹⁶¹ una mort que és vida, nova vida amb total comprensió, la retrobarem anys més tard en els poemes de mort de Màrius Torres, l'il·lustre poeta de la tradició lleidatana que, creiem, té en la visió ageletiana de la mort un dels precedents. Aquest poema fins i tot marca el ritme d'alguns poemes torresians com “Dolç àngel de la mort, si has de venir, més

---

¹⁵⁹ Josep Romeu, “Pròleg” dins Jaume Agelet i Garriga, *Obra poètica*, Barcelona, Editorial Selecta, 1955, pàg. 13.

¹⁶⁰ L'alba sempre ve definida a través d'aquests dos conceptes de llum, perdó i pietat. Vegeu a tall d'exemple el poema “Matí que et lleves clar” d'aquest mateix llibre.

¹⁶¹ Josep Romeu, “Pròleg” dins Jaume Agelet i Garriga, *Ob. cit.*, pàg. 14.

val".¹⁶² És clar, però que el tractament que fa Agelet del tema és molt deutor del preraphaelisme i de tota la literatura en què s'articula una veritable eròtica de la mort¹⁶³, mentre que en Torres, aquest vessant eròtic ha desaparegut del tot.

El paradís que trobem després de la mort és descrit al poema "En la mort de C.", un paradís natural emmarcat pel cel, la tradició religiosa hi és al darrera, on el so de les campanes dóna la benvinguda, so de celebració. La terra, les aus esperen pures, clares amb tota la seva significació l'ànima que així retorna a la terra que l'ha vist néixer,¹⁶⁴ a la natura amb qui vol compartir la vida. Així, la mort esdevé un altre camí per a la comunió amb el paisatge. Notem com l'element religiós que s'ha identificat amb el paisatge en el primer poemari, ara s'identifica amb la mort a través del simbolisme de la llum, les campanes i el cel. Com en la interiorització del paisatge, hem passat de la descripció exterior de les festivitats religioses a la interiorització del pensament religiós en la reflexió sobre la mort, aquí tot just encetada.

Tot i això, la mort també és silenci, soledat i paüra. Aquesta por davant la mort apareix al poema "La blancor del llençol damunt mon pit". Poema que parteix de l'anècdota de l'estada del poeta en un hospital de Washington. El poema es la por davant la mort que el sotja i la voluntat del jo per restar pur, per trobar la seva puresa i poder així encarar-se a la mort.

Aquestes dues visions, en part oposades, només es retroben en adonar-se que la mort només té sentit quan lliga el món dels vius i dels morts a través de l'escalfor dels cossos i els converteix en natura, en vida.

Molt lligat al tema de la mort, trobem el tema del pas del temps, que irremeiablement ens duu cap a aquesta. El pas del temps ve definit en el poemari per dos eixos principals: la infantesa i els rellotges.

"Fes via" és un poema on el rellotge és el protagonista i va marcant el pas lent de les hores, unes hores que de dia són representades com "clarors noves" i de nit com "fosca pensativa". El rellotge ve metaforitzat per elements

---

¹⁶² Màrius Torres, *Poesies*, Barcelona, Edicions 62, 1993, pàg. 51. Pere Gimferrer també fa notar la coincidència lírica entre Agelet i Torres: "el sentit còsmic anuncia Màrius Torres". Vegeu, Pere Gimferrer, *L'obrador del poeta (1970-1996)*, Barcelona, La Magrana, 1996, pàgs. 107-108.

¹⁶³ Vegeu, Philippe Ariès, *Història de la muerte en occidente*, Barcelona, Acantilado, 2000, pàgs 105 i ss.

¹⁶⁴ Maria del Carme Greoles, *Ob. cit.*, pàg. 206.

de la natura com el trill i la formiga que incansablement avancen en la seva feina, la de marcar les hores:¹⁶⁵

“Trill que esmicoles les hores
i ranqueges lentament
quan camines” (vv. 4-6)

Aquest pas del temps que marca el rellotge és vida, joia de viure i cal aprofitar aquest moment, en un rellotge que es va fent vell i amb ell, la pròpia vida.

La consciència del pas del temps queda definida en els objectes quotidians que ens recorden el passat i amb ells sentim una certa melangia. Un excel·lent poema on la quotidianitat recorda el passat i així es pren consciència del pas del temps és “La casa és buida, mes lleument sonora” del so del passat que perdura en miralls, cambres i rellotges que, aturats, evidencien el canvi de temps:

“Els rellotges, exhaustos,
tenen l'esguard parat i el llavi clos.” (vv.7-8)

Una gran animització que engega la màquina del record que permet fixar el passat i aturar el trànsit del temps.

El temps també ve marcat, no només pels rellotges o el record, sinó per les campanes, com ja succeïa, en part, en el llibre anterior i per les parts del dia, cada una essencialitzada, definida com succeeix a “Matinada”. A “S'estenen les boirades hivernenques” el pas del temps hi és present però, a diferència d'altres poemes on només s'hi constata el seu inexorable pas, ara, queda fixat en el poema amb els ocells i les campanes que constaten el pas de les hores però les fixen en el temps, a través del record i les aturen en el poema, per mitjà de la paraula, ajudats per un paisatge emboirat que fa que sembli que el temps no passi. Dos vessants del temps: pas, i fixació en el record que constaten les dues formes d'acostar-se a la natura. Dos vessants,

---

¹⁶⁵ Aquest poema mostra, clarament, com tot l'univers poètic ageletjà: ruralia, nit i dia, claror i foscor, pas del temps i mort queda associat en uns versos a través d'un acurat joc d'imatges.

pas (canvi) i fixació (realitat immutable) que són tema constant de la poètica contemporània¹⁶⁶.

El pas del temps i el record menen el jo cap a un espai, privilegiat, que és el món de la infantesa. Un món que ve definit, novament, per dos llocs que li són propis: les fires i el circ. L'adult arriba a la fira i en contempla tota l'alegria, la joia que encanta els infants. Un cop descrita, apareix el jo adult que amb delit vol cercar refugi, recer en la fira per tal de recuperar l'esperit d'infant que aquesta representa. Així el poema "A les fires" també presenta una evolució, un canvi, un pas cíclic del temps. Si al començament, els adults s'aturaven a les fires pels infants que hi volien jugar, al final del poema, cíclicament, l'adult torna a ser infant, tot recuperant el seu esperit:

“Amb delit jo cercaré,
oh barraca de la fira,
l'escalfor del teu recer... (vv.26-28)
per daurar amb el so humit
de platerets i cornetes
l'esperit” (vv. 33-35)

Fixem-nos que un cop més apareix la idea d'escalfor, que havíem associat a la mort. Ara, veiem que un altre camí per entendre el llenguatge de les coses, la seva ànima és recuperar la visió de l'infant, el retorn a l'edat d'or, que era la infantesa en els romàntics¹⁶⁷. Aquesta visió romàntica del món infantil serà una constant en l'obra ageletiana i ens permet afirmar que Agelet esdevé un poeta neoromàntic a l'estil, com ha estat dit, de Walter de la Mare o William Blake.¹⁶⁸. Retorn que es possible contemplant de vell nou els objectes que vèiem quan

---

¹⁶⁶ Diguem-ho en paraules de Josep M. Balaguer: “la poesia contemporània ha tendit a assumir una visió del món com a esdevenir en el qual el que vol expressar el poeta és allò essencial al canvi, allò que resta com a atemporal en la temporalitat en què el jo poètic es veu inserit La progressiva emfatització del caràcter dinàmic d'ela realitat, del jo i de les seves relacions, la inexistència d'un absolut que doni un punt de referència últim a la recerca d'un ordre que aquest poesia s'ha proposat, són trets que marquen la seva evolució des del simbolisme”. Vegeu, Josep M. Balaguer, “Introducció” a Bartomeu Rosselló-Pòrcel, *Imitació del foc*, Barcelona, Edicions 62, 1991, pàg.12.

¹⁶⁷ Adonem-nos que Agelet utilitza el verb daurar quan es refereix a l'intent de recuperació de l'esperit infantil en la visió de la fira. D'altra banda, Jaume Bofill qualifica de romàntica la poesia ageletiana: “la seva poesia...manté una actitud inequívocament romàntica.” Jaume Bofill, *Poetes catalans moderns*, Barcelona, Columna, 1986, pàg. 224.

¹⁶⁸ A partir de *Els fanals del meu sant* el retorn a l'edat daurada serà continu i el poema “El gegant de l'horta” serà ben significatiu en aquest sentit. Vegeu pàg s.164 i següents del present treball.

érem infants. Un retorn que no és fàcil i que només és possible penetrant en l'interior dels objectes, essencialitzant-los, entenent el seu llenguatge. "L'essencialitat no és quelcom que es descobreixi en la mirada, sinó un procés que cal treballar amb el despullament i la purificació de l'expressió i de l'activitat moral d'un mateix"¹⁶⁹.

La tarda oberta inicia el camí cap a l'essencialitat, cap a un llenguatge pur, senzill, concret que l'acosta a la lírica oriental.¹⁷⁰ Aquesta poesia es feta de sensacions, on el color hi juga un paper determinant en la definició dels objectes, on els estats d'ànim es relacionen amb la natura, on "la poesia neix, essencialment, d'un impuls metafòric, de la complaença misteriosa del qui sent la relació profunda dels éssers, i sap que hi ha una afinitat secreta entre realitats allunyades".¹⁷¹ Una poesia que en aquest primer estadi de definició d'una poètica Agelet planteja com un conflicte inicial entre el que és subjectiu i el que és objectiu.

Aquest conflicte el llegim en la primera secció del llibre: "Camins interiors" on per primer cop el poeta explora el costat de dins de la finestra de la poetització. El llibre comença amb un poema situacional. La nit, hem vist, esdevé l'espai de la reflexió, del pensament, l'espai propici per cercar la llum de l'interior. La foscor, la solitud i el silenci s'apoderen de l'espai on el jo s'abocarà i on intentarà aclarir els "obscur olors" de la natura. Aquest procés és un camí de llum, llum que l'il·lumina i que serà completa quan el procés s'hagi acomplert. En la descripció d'aquest procés de coneixement, paral·lel al d'essencialització, entren en joc tots els recursos que Agelet utilitza en el poemari: imatges i metàfores que es fonamenten en el color, en l'associació d'objectes de la natura a partir d'associacions semàntiques i en la concreció de mots abstractes en objectes concrets, palpables i amb contorns,¹⁷² com quan veu el record com "mans flonges i humides", o "El silenci s'enrosca com una

---

¹⁶⁹ Josep Borrell, "Notes...", dins *Miscel·lània...*, pàg. 14.

¹⁷⁰ Són diversos els crítics que relacionen Jaume Agelet amb aquest tipus de poesia: López-Picó, Ramon Xuriguera, i en menor grau Josep Romeu. El mateix Agelet reconeixerà els seus deutes amb la lírica oriental: "Mes tard, vaig sentir altres veus també amb devoció, i entre elles fou la de Tagore, per a mi, una de les més entenedores." Vegeu *Lleida, vuit poetes*, Barcelona, Ed. Ariel, 1968, pàg. 15.

¹⁷¹ Marià Manent, "Nota preliminar" a *La ciutat del temps* dins Marià Manent, *Poesia completa (1916-1986)*, Barcelona, Columna, 1986, pàg. 78.

¹⁷² Josep de la Riba, "El poeta de *La tarda oberta*" dins *ob. cit.*, pàg. 8. Aquest recurs és el que Maria del Carme Greoles anomena "concretació". Vegeu Greoles, *Ob.cit.*, pàg. 94.

heura / en el tronc solitari del meu pit.”¹⁷³ (vv. 5-6) o “La fosca fa bombolles dins la cambra.”¹⁷⁴ (v. 3). Un altre espai on el procés de coneixement es pot realitzar és en el somni.¹⁷⁵

Un cop emmarcat l’espai on iniciar el procés aquest comença, pròpiament, amb la interiorització de la natura, naturalitza l’ànima:

“La polsina del camí
els ulls i l’ànima entela.” (vv. 1-2)

Aquesta interiorització es converteix en essencialització, en simplicitat a la recerca d’allò essencial de la natura:

“Ai, si fos mon esperit
un bon manat d’herba fresca
i flairós respir de sol!”¹⁷⁶ (vv. 9-11)

on la llum li és característica. Un cop la interiorització es produeix, l’ànima actua igual que la natura, s’inicia un procés d’identificació:

“Quan tremolosa et desclous
punxes igual que una espiga.”¹⁷⁷ (vv.9-10)

Un procés que no ve definit sinó comparat. A l’igual que a *Domassos al sol* es produïa la comparació entre els elements naturals per definir, objectivar aquesta natura, ara, la comparació serveix per assimilar, definir la relació entre la natura i el món interior, entre el que és objectiu i el que és subjectiu. S’intenta objectivar l’ànima, subjectiva per definició, i aquest intent crea un lleuger conflicte (literari) entre objectivisme i subjectivisme. L’ànima inicia un

¹⁷³ Del poema "Camino enlluernat dins la tenebra".

¹⁷⁴ Vers extret del poema "Té avui, la llar, l'alè grogós de l'ambre".

¹⁷⁵ El somni és l’espai que es concreta en el poema “Em veig passar lentament” on el jo es desdobra i es veu en somnis com un riu que evoluciona i avança amb la tarda que precedeix la reflexió, el coneixement. El tema del somni també és un dels temes que tracta la poesia romàntica i serà un dels punts de partida del surrealisme, corrent literari que alguns crítics han vist en relació a Jaume Agelet. Com és el cas de Jaume Bofill i Antoni Comas. Vegeu Jaume Bofill, Antoni Comas, *Un segle de poesia catalana*, volum I, Barcelona, edicions Destino, 1981, pàg. 514. Vegeu també pàgs. 77-78 del present treball.

¹⁷⁶ Del poema "La polsina del camí"

¹⁷⁷ Del poema "Ànima que pit endins".

desplegament de tot el seu potencial. L'ànima és "qui transforma tot el ser del poeta i l'obliga a la comunió, a través del cant –el poema-, amb la natura":¹⁷⁸

"Dóna'm, ànima, el teu bleix,... (v. 1)
Dóna'm, ànima, el teu cor,... (v. 5)
Oh cos! fes-te rosa i sol,
fes-te gloriosa paraula;
clou-te com un ull cansat
i tanca per sempre l'ànima!" (vv. 11-14)

L'ànima, així, queda presonera d'un cos que l'acull i es relaciona amb la natura a través del llenguatge poètic. Llenguatge essencial que donarà nom a les coses, que les definirà tel·lúricament, que consistirà "a descobrir en l'ànima el principi de veritat de l'existència de tot".¹⁷⁹ Un cop descobert aquest principi, el procés culminarà amb la identificació, comunió de l'ànima, del jo, del subjectiu amb la natura, l'exterior, l'objectiu i la resolució del conflicte plantejat inicialment:

"No talléssiu les espines
del meu roserar florit" (vv. 1-2)

L'ànima, el cos ha esdevingut ja roserar, ja no hi ha lloc a la comparació, ara és definició. És natura en plena sintonia. És a partir d'aquest instant que s'iniciarà un nou procés cap al correlat objectiu, cap a la identificació d'estats d'ànim i paisatges, en una poesia que, en el fons, s'assimila a la poètica de Marià Manent, fins i tot en l'ús de les imatges fonamentades en sensacions de color, llum, "en què val més allò que és insinuat que no pas el que s'hi diu".¹⁸⁰ Aquest procés culminarà i es solidificarà en els llibres posteriors, però a *La tarda oberta* dóna les primeres mostres, com els poemes "Floriré en la pau d'un bell matí?" o "Darrera la pluja", un bell poema on la pluja és, ja, correlat objectiu d'un estat

---

¹⁷⁸ Josep Borrell, "Notes..." dins *Ob. cit.*, pàg. 15.

¹⁷⁹ Josep Borrell, "Notes..." dins *Ob. cit.*, pàg. 15. Com en el poema de "La tia Paula" de *Pluges a l'erm*.

¹⁸⁰ Enric Bou, "Marià Manent" dins Joaquim Molas (dir.), *Història de la literatura catalana*, Vol. IX, Barcelona, Ariel, 1986, pàg. 250. Fixem-nos en un poema com "La mar s'apaga serena" d'una gran concreció lírica, epigramàtica.

anímic trist, negatiu, que cal superar però que està descrit genèricament, no utilitzant el jo, i per tant sense poder parlar de correlat en sentit estricte. Aquests estats vénen relacionats de forma epigramàtica, en una nova mostra que tot aquest procés aguditza la concreció lírica, l'essencialisme de la poesia ageletiana, amb elements de la natura.

Veiem que la natura sempre és present en l'obra de Jaume Agelet i Garriga, fins i tot quan no és tema central, quan el tema es centra en la reflexió interior, en el pas del temps, la mort o l'amor, cadascun d'aquests temes es relacionen amb la natura que passa a ser matèria poètica permanent, font constant dels poemes. Oliveres, la mar, amb una secció del llibre on és tema únic i on, segurament, hi trobem les millors imatges del recull, carrers i paisatges esdevenen tema central de molts dels poemes del poemari i símbols que contenen l'espectacle natural. Ara bé, hi ha també una evolució respecte el volum anterior: de la descripció de paisatges localitzats, concrets del primer llibre passem a uns paisatges vagues, generals, sense cap altra localització que el seu color. Color que, de vegades, és el resultat també d'un estat anímic.¹⁸¹

Novament, en aquesta descripció de la natura ja interioritzada, i així essencialitzada, hi juguen un paper fonamental els recursos estilístics. Com en el llibre anterior, la imatge i la sinestèsia tenen un paper protagonista al costat de la metàfora. Aquests recursos es basen en el color, així:

“Les gavines volen blanques,
suaument blaves de mar” (vv.1-2)

El blau del mar es encomanat a les gavines, que reben la qualitat acolorida de l'objecte principal del poema, el mar. L'ús del color, també, proporciona al poeta la possibilitat de jugar amb l'antítesi, així l'alba s'escampa com una ombra, sempre fosca, però caracteritzada per la seva llum, puresa que podem associar al color blanc:

---

¹⁸¹ No estic totalment d'acord amb l'opinió de Ramon Xuriguera que veu en el paisatge de *La tarda oberta* un correlat objectiu de l'ànim del poeta. Això passa només de vegades, de forma primerenca. Els poemes en ells mateixos descriuen paisatge i el procés, que el poeta ha anat seguint, tot just ens permet associar paisatge i ànima. És, en tot cas, en la tria dels paisatges i els seus colors on podem detectar un cert estat anímic, no en els poemes.

“S’ajau sobre el món
com una ombra blanca”¹⁸² (vv. 19-20)

Un altre tipus d’imatge que utilitza molt Jaume Agelet és la imatge construïda a partir d’associacions semàntiques. Vegem-ho a través d’un poema que també es caracteritza per la seva essencialització:

“Per l’escala
puja olor
tota ardent de nova brisa.
Ara un llum de ganxo es frisa
i regala vermellor
quan darrera el porticó
passa el vent flairós de brisa.” (vv. 1- 7)

D’entrada, cal fer notar com es continua utilitzant un recurs ja conegut, les animitzacions dels objectes. L’olor del segon vers és l’olor del llum de ganxo que empesa per la brisa puja per l’escala. La brisa és ardent perquè amb ella es trasllada la flama, amb la seva calor, i la vermellor del llum. La vermellor és fruit del color de la flama del llum de ganxo. Fixem-nos en l’ús del color. I el vent flairós és a conseqüència de la flaire que proporciona el llum de ganxo escampat a causa de la mateixa brisa. En un poema ben senzill, els diferents elements es relacionen entre ells creant tot un seguit d’associacions internes que permeten entendre el poema completament, sense que cap adjectiu, cap epítet se’ns aparegui gratuït, sense sentit, dins el poema. Aquest lligams semàntics són molt habituals en la poètica ageletiana.

Una novetat del poemari és la naturalització, és a dir, la descripció d’objectes concrets a partir d’elements naturals, que el poeta fa no només de l’ànima, sinó de qualsevol objecte, que d’aquesta manera entra a formar part del món natural: “els pals, penjolls de cel”¹⁸³ (v. 5).

---

¹⁸² Del poema "Obro el finestró"

¹⁸³ Extret del poema "Les barques solquen la terra del mar".

Continuem trobant imatges on s'associen els diferents elements naturals com al llibre anterior. A "Torrents cantadors", els torrents són associats als ocells i a "On aneu, ones rebels" les ones ferotges en el mar són metaforitzades en flors:

"Com marciu les flors del mar
trencant les tiges de l'aigua!" (vv. 13-14)

Agelet continua utilitzant elements propis del món rural, pagès que tan bé coneix per construir les seves imatges, així: "la boira és com una bresca". El paper de la imatge és tan important en el recull que sovint hi ha poemes on la imatge sembla el veritable tema del poema, i no un pretext.¹⁸⁴

En tot el procés cap a la comunió amb la natura, el llenguatge, la paraula hi té un paper destacat. És la paraula la que permet establir un coneixement profund, definir les coses, els elements naturals i és per mitjà d'ella que arribem a assolir aquest coneixement, que entrem en contacte amb la natura. Així, els elements quotidians tenen ànima atorgada, creada per la paraula que a través de la poesia desvetlla aquesta ànima i la mostra als ulls del jo. La paraula, el verb crea, defineix els objectes, els dona ànima, els fa viure poèticament.¹⁸⁵ Poema que a través de la paraula és recreació de la natura i la seva ànima. Una recreació, que limitada al fet poètic, al marc de la finestra, és presenta ja com a insuficient:

" Des de ma finestra ardent
el món és com una gàbia" (vv. 36-37)

Així, la finestra simbolitza la visió subjectiva, poètica, del món, com la gàbia que ambivalentment expressa l'obertura al món, la creació poètica, lliure i autònoma, i els límits que els barrots imposen, és a dir, els límits del llenguatge, de la paraula per reproduir la realitat, especialment la més espiritual i

---

¹⁸⁴ Antoni Comas parlant de la sinestèsia, tan usual en el poeta i tan fonamental en la construcció d'imatges, diu: "sembla, no un mitjà, sinó el fi mateix, l'objectiu del poema". Antoni Comas, "Presència d'un poeta absent" dins *Mirador. Estudis sobre literatura i història dels països catalans*, Barcelona, Biblioteca Serra d'Or, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985, pàg. 140.

¹⁸⁵ És aquest el tema principal d'un llibre molt posterior de Jaume Agelet i Garriga, *La gàbia de la falla* on es fa una reflexió del paper de la paraula en el procés de construcció poètica en un to, però, molt diferent del que apareix en el present volum.

immaterial¹⁸⁶. És des de la finestra (poetització) que el món esdevé gàbia (poesia). Els aspectes negatius que aquests límits suposen encara no són presents, només en trobem la constatació¹⁸⁷. En un principi, la transformació de la realitat en realitat poètica és positiva perquè ens permet acostar-nos a l'espectacle natural, interioritzar-lo i entendre'l. I la paraula ens permet recrear aquest espectacle, objectivar-lo i fer-ne correlat objectiu des del jo.

La tarda oberta ajuda a l'establiment d'una poètica on, a través d'una finestra, s'inicia un procés d'objectivació de la natura que a poc a poc anirà interioritzant-se fins establir-se una comunió entre l'element exterior i l'interior, basada en l'objectivisme, que permet a partir d'aquest moment parlar de correlat objectiu entre paisatge, sempre present, i estat anímic. Aquest procés d'interiorització és paral·lel a l'ús d'una poesia més essencial, a una major concreció lírica basada en l'ús de la imatge, els jocs sinestèsics amb el color i la metàfora, gran novetat del recull. Els temes ageletians es consoliden en aquest volum: amor, mort, pas del temps, reflexió sobre la condició de la poesia i la paraula, el món de la infantesa, la introspecció. Tots, camins que per mitjà del pont de la paraula, la poesia cerca la comunió entre el jo i la natura.

Jaume Agelet i Garriga publica el 1931 a l'Editorial Altés de Barcelona *Hostal de núvols*. Amb aquest llibre, el poeta consolida una poètica basada en la natura, la relació del jo amb el paisatge i la voluntat d'associar-se, com un tot únic, a uns paratges que li són propis. El llibre està dividit en tres seccions més un poema sobre els núvols que dóna sentit al títol del poemari. La divisió per seccions, però, no és tan homogènia com en el llibre anterior i temes com el de la mort o la nit es troben repartits en diferents seccions. El poemari representa un hostal dels diferents elements de la natura, simbolitzats, pels núvols, i dels elements del món interior, correlat objectiu d'aquesta natura, acollits en el cel que pot tenir referències maragallianes i religioses, i que conté tota la natura en la seva immensitat, majestuositat, misteri, senzillesa i sentit a través del llenguatge.

La primera secció del llibre es titula "Les platges espirituals" i com ja havíem vist a "camins interiors", primera secció de *la tarda oberta*, representa

---

¹⁸⁶ En un poema, "Sota els núvols argentats" que, com hem vist en altres ocasions, el poeta conjuga les realitats materials (ocells) amb les immaterials (brins de llum) en un joc de correspondències i metàfores.

¹⁸⁷ Aquest esdevindrà el tema central del poemari *La gàbia de la falla*. Vegeu pàgs. 171 i següents del present treball.

un itinerari per l'interior del jo, un camí d'introspecció cap al correlat objectiu. Després d'un procés d'objectivització, naturalització de l'ànima, que vèiem en el llibre anterior, on observàvem les primeres mostres de relació, identificació entre el jo i la natura, ara, aquesta identificació està plenament consolidada i l'ànima és un camí de desig, d'assoliment d'un objectiu: la comunió amb la natura, un camí on el dia i la nit, l'alegria i la tristor hi tenen cabuda, un camí que, aquí, és de doble direcció, perquè també es presenta a l'inversa, és a dir, si abans era un camí de fora, de la natura, a dins del jo, a l'interior, ara el camí és de dins, del jo, a l'exterior. L'ànima surt enfora a participar de l'espectacle de la natura. La natura forma part del jo i el jo de la natura:

“Els moixons s'enganxen
a l'esquer de l'ànima”

L'ànima ja no són els moixons, procés de l'exterior a l'interior, sinó que l'ànima ha trencat la barrera del cos i campa, lliurement, per la natura, és esquer dels moixons, que així, queden atrapats per l'ànima, formant un tot homogeni, establint un paralelisme entre interior i exterior i assolint, així, l'objectiu: la comunió amb la natura, feta a través del correlat objectiu. Així, natura i jo creixen junts:

“Creixem amb la blavor del matí clar
i amb la joia verda de les planes.”

l'assoleixen un grau de relació profund, en totes direccions, que permet parlar de correlat objectiu, de mirall d'ànima i natura,¹⁸⁸ perquè allò que succeeix a la natura, li succeeix al jo:

“El nostre cor es comença a badar
a dintre la rojor de les magranes.”

La prova d'aquesta indistriabilitat és el poema “Van asclant un pi”. En el poema, la caiguda del pi ve anotada, fins i tot tipogràficament (entre parèntesi), pels efectes que aquesta caiguda produeix en l'ànima, que cruix i es branda

---

¹⁸⁸ Com indica el poema “Mirall”.

com el pi. Ara bé, el procés cap a la identificació amb la natura no és fàcil, ni absent de dolor:

“Dolor, dintre el cos
vas rosegant l’os
de l’ànima avara;”

Per bé que aquest dolor sigui necessari per una millor identificació i una millor comprensió del món natural: “I et tornes, dolor, rogenc oli nostre”.

Veiem que aquest procés no és pròpiament un trajecte clar d’introspecció, d’espiritualitat, de coneixement del propi jo, com apuntava Josep Sebastià Pons¹⁸⁹. És més aviat una etapa d’interiorització del paisatge, dels sentiments i un camí de comunió amb aquest paisatge. Aquesta espiritualitat, entesa com a reflexió existencial, la trobarem en llibres posteriors de Jaume Agelet i, només puntualment, en aquest poemari, en poemes solts o que poden arribar a actuar com a espai on situar el mecanisme d’associació amb la natura, un espai que és, sobretot, literari, poètic.

El marc on situar tot aquest procés és, com en el llibre anterior, el somni, la nit. Nit fosca, però amb un raig de llum. El tema de la nit és central en la secció, “Les nits i les albes” on apareixen dos vessants de la nit. Aquesta és l’espai propici a la reflexió, al pensament que avança i creix, possiblement en somnis, però la nit és també l’espai de foscor on sense un llenguatge adequat, el poètic, per comprendre la natura es converteix en un espai de tenebra. És a dir, la nit, per si sola és un espai de tenebra i foscor que cal entendre per poder gaudir dels seus avantatges i, aleshores, es transforma en un espai de comprensió i comunió entre els éssers naturals, el jo inclòs, que dóna els seus fruits:

“Nit que ets un hort de tenebra...
dóna’ns les fruites de gebre
del teu arbre corsecat.”

---

¹⁸⁹ Josep Sebastià Pons, “Dos poetes” dins *La Publicitat*, Barcelona, any LIII, núm.17806, 9 de setembre de 1931, pàg. 3.

La nit es presenta com un espai de tenebra, corsecat, però que pot donar el fruit de la comprensió, de la vida, “el record vivent, d’estrelles” que són com ferides que evocuen el color vermell de la sang, signe inequívoc de vida, i que il·luminen i donen vida a la negror de la nit. Així, si es comprèn el llenguatge de les estrelles, es pot caminar vers l’infinit, sinó, només ens queda l’arbre corsecat de la nit, una foscor incompresa però que cal acceptar com un element més de l’admirada natura.¹⁹⁰

Al seu costat, l’alba apareix sempre positivitzada, sempre relacionada amb el cel i els conceptes de llum i claror, perquè és el temps on podem observar l’espectacle de la natura i la vida que hi ha en ella.

El somni, creat en la nit, és present en un poema tan complex, i que remet, també, al que podríem dir-ne reflexió existencial, com “Sóc dintre meu”.¹⁹¹ El jo, en el poema, entra en el somni, és a dir, en l’interior del jo, oblidant els sentits i el pensament que els motiva,

“Sóc dintre meu
i sóc absent.”

en un món sense límits on el contacte racional amb la natura produït durant el dia, l’alba, deixa lloc a un contacte sensitiu, interior, pur, propi del misteri de la nit. Els termes en el tractament del tema del somni poden relacionar aquest poema amb determinats corrents d’avantguarda, com ara el surrealisme. Relació que també trobarem en altres poemes del llibre i que converteixen *Hostal de núvols* en un dels llibres més complexos i valuosos del seu autor.¹⁹²

---

¹⁹⁰ El simbolisme de les estrelles com a ferides i la idea de la nit com un element més de la natura forma part de l’explicació que Maria del Carme Greoles dona de la nit com a matèria poètica a Greoles, *Ob. cit.*, pàgs. 166-170. Creiem que podem anar més enllà al veure la nit com un espai, propiament fosc, però capaç d’èsser il·luminat amb la força de la natura, de la poesia, com un espai de contacte profund, pur, amb l’essència del paisatge, com una forma més d’assolir el correlat objectiu.

¹⁹¹ No podem estar-nos de relacionar aquest poema i el seu contingut amb la idea que transmet un famós poema de J.V. Foix, “És quan dormo que hi veig clar”.

¹⁹² Els lligams amb el surrealisme ja els han assenyalat altres comentaristes de l’obra ageletiana: Jaume Bofill, Antoni Comas, Maria del Carme Greoles o Pere Gimferrer, en relacionar-lo amb Federico García Lorca. Vegeu Jaume Bofill i Ferro, *Poetes catalans moderns*, Barcelona, Columna, 1986, pàgs. 224-225 i Pere Gimferrer, “Jaume Agelet i Garriga” dins *L’obrador del poeta*, Barcelona, La Magrana, 1996, pàgs. 106-108. L’ús de temes moderns com el pallaso, la relació de certs poemes amb Lorca o Matisse, així com l’ús de la imatge i de les sorprenents associacions semàntiques que fa el poeta lleidatà són altres elements que acosten el poemari als corrents surrealistes.

Així, una de les vies per reconstruir el paradís perdut, la realitat literària d'unió amb el paisatge és el somni (en el cas del poeta de Lleida, del son i la son, també símbols de la mort). Agelet vincula son i infantesa, de manera que el període de son és un temps d'encanteri i de transformació de la realitat. El temps en què pensem en “La por” o en els “timoners encantats”¹⁹³. Un estat que facilita la creació. Així, el son s'associa a la creació poètica i permet construir un món ideal a partir de la realitat del jo, però forjat en el record, des del present i amb la mirada posada en el passat. Un procés que consisteix en l'essencialització de la realitat a partir de l'ús metonímic de certs elements naturals i d'objectes quotidians, com ara els diferents animals: gats, peixos, ocells que surten en la poesia d'Agelet, com ara en el poema “la baldufa”, o com l'horta lleidatana¹⁹⁴.

És d'aquest món de somni, doncs, d'on neixen les imatges més sorprenents de la seva poesia: “A la teulada, els gats oliosos de lluna / juguen amb boles de foscor” i els pretesos lligams amb les avantguardes¹⁹⁵. El món dels somni és recurrent en la poesia ageletiana, com ho és en altres poetes de l'època, com Tomàs Garcès¹⁹⁶ o Marià Manent, i constitueix una realitat construïda líricament que pot arribar a substituir, i en moltes ocasions ho fa, la realitat real¹⁹⁷.

---

¹⁹³ Dels llibres *Els fanals del meu sant* i *Pluges a l'erm*, respectivament.

¹⁹⁴ És ben significatiu la presència d'animals en l'obra del lleidatà. Uns referents molt del gust dels infants. El poema “La baldufa” és de *Rosada i celstia*.

¹⁹⁵ Del poema “Els gats oliosos de lluna” del volum *Hostal de núvols*. Han estat aquest tipus d'imatges les que han justificat certs contactes del poeta lleidatà amb les avantguardes, cosa que ens sembla exagerada. Agelet es limita a servir-se d'una tradició que, en aquests anys, ja presenta diverses reelaboracions dels moviments avantguardistes per a usos més populars o tradicionals, com és el cas de F. G. Lorca o J. V. Foix. Vegeu, Josep Maria Balaguer, “Introducció” a Bartomeu Rosselló-Pòrcel, *Imitació del foc*, Barcelona, Edicions 62, 1991, pàg. 51 i J. V. Foix “Algunes consideracions sobre la literatura d'avantguarda” dins *Revista de Poesia*, Barcelona, Vol.2, núm. 2, març de 1925, pàgs. 65-70.

¹⁹⁶ Precisament Garcés comenta el volum a propòsit de les seves relacions amb el món dels somnis. Vegeu Garcés, Tomàs, “Les lletres: Notes i documents. *Hostal de núvols*” dins *La Publicitat*, Barcelona, any LIII, núm. 17. 744, 7 de març de 1931, pàg. 7.

¹⁹⁷ Agelet, pel que fa a aquest tema es troba més a prop de Tomàs Garcés que no pas de Marià Manent. De fet, podríem aplicar les paraules de Garcés al poeta lleidatà quan el primer parla de la relació entre llenguatge i somni: “Crec això sí, en una doble funció heroica de la poesia: elevar la realitat a somni, encadenar el somni a la realitat” I afegiríem a través del llenguatge. Vegeu “Almanac literari. Somni i llenguatge” a *La Veu de Catalunya*, 3 de desembre de 1933. No podem oblidar tampoc que Garcés publica el 1927 un poemari intítulat *El somni* on assistim a la construcció d'un univers simbòlic que pretén unir la realitat ensomniada i la realitat viscuda. Per a una matisació del tractament del tema del somni en aquests poetes, vegeu Albert Manent, *Tomàs Garcés, entre l'avantguarda i el Noucentisme*, Barcelona, Edicions 62, 2001, pàgs. 63-66, Valentí Soler, *Tomàs Garcés: periodisme i crítica*, Barcelona, PAM, 2010, pàgs. 140-146, Jordi Marrugat, “L'herència romàntica en l'obra de Marià Manent” dins *Els marges*, Barcelona, núm. 78, 2006, pàgs. 99-101 i Marià Manent, *Poesia, llenguatge, forma*, Barcelona, Edicions 62, 1973, pàgs. 136-138. La presència del somni en la nova poesia catalana ja l'estudia per

Si el somni i la nit permeten la reflexió, aquesta reflexió sobre la pròpia existència és cíclica com la que presenta el poema “Aquest afany d’ésser a demà”. Una existència cíclica, on “cada objecte, cada font, cada hora del dia [es manifesta] en l’etern vaivé de tot”.¹⁹⁸ La nostra vida és com el riu, l’aigua que passa eternament per un mateix punt però sempre renovada, diferent. Una idea d’existència cíclica i d’etern retorn a un mateix punt d’origen, de pertinença que en la poesia ageletiana és, sense cap mena de dubte, la natura. “El demà és present en l’avui”,¹⁹⁹ present, passat i futur es confonen i barregen en un tot unitari, una mostra més de la recerca d’unitat que busca el jo poètic de Jaume Agelet i Garriga:

“Aquest afany d’ésser a demà
cada matí! ...
I ésser el ble
d’avui
i el ble d’ahir!”

Un caràcter cíclic, el d’aquesta poesia, que es manifesta en l’ús dels temes, sempre els mateixos, i en la utilització de determinats símbols: colors, com el vermell simbolitzant la vida, l’aigua, font de vida;²⁰⁰ el fum com a símbol d’expansió lligat al néixer d’un nou dia, o les abelles i la mel lligades també al despertar, al concepte de llum,²⁰¹ un altre dels símbols cars al poeta i que apareixen en el present poemari. Tot, amb la intenció de reviuere, representar la natura, el paisatge, el paradís d’infant, mitjançant el record que perdura en la poetització, la finestra.²⁰²

---

exemple Manuel de Montoliu en un excel·lent article “Poesia com a somni”. Vegeu Manuel de Montoliu, *Llenguatge i poesia. Quatre assaigs*, Barcelona, Publicacions de *La revista*, 1929, pàgs. 131-136.

¹⁹⁸ Josep Borrell, Dolors Sistac, “Pròleg” dins *Tres poetes simbolistes*, Barcelona, Edicions del Mall, 1986, pàg. 17.

¹⁹⁹ Josep Vallverdú, “Un centenari: Jaume Agelet i Garriga” dins *Revista de Catalunya*, Barcelona, Nova etapa, núm. 21, juliol-agost 1988, pàg. 121.

²⁰⁰ Hi ha en el present llibre un poema que tracta la idea del jo associat, en forma de correlat objectiu, a una font i a la sang de la ferida. La font i la sang simbolitzen la vida, pel raig incessant. Font i sang, vida, queden, finalment, associats a la paraula creadora de vida poètica. Es tracta del poema “Delit d’ésser una font”.

²⁰¹ Maria del Carme Greoles, *Ob. cit.*, pàg. 158-164.

²⁰² Aquesta idea cíclica i de record del paisatge és anotada per Francesc Parcerisas en un article sobre un altre poeta que presenta aquestes i altres concommitàncies amb la poesia de Jaume Agelet, Josep Sebastià

L'existència, però, ens mena cap a la mort. Tres són els poemes dedicats al tema de la mort en el present llibre. La mort és vista exteriorment, a través d'un joc de metàfores, com un element més de la natura en una aproximació serena on l'última estada forma part de la vida i la natura.²⁰³ A poc a poc es va interioritzant el sentiment de mort i amb aquesta interiorització va apareixent la por. Ara bé, no és una por al que la mort representa com a punt final de la vida, sinó que és una por a un canvi de situació, d'escenari. Així, la mort no és la fi, sinó una nova etapa més plena on els sentits continuen desperts, vius. "En el fons ... no concep la mort com un acabament, això que sap que "la sang i el fang" li han estat donats per a morir. Els morts, els sent vivents, com si encara els torbessin el vent i la pluja, com si ... fossin els nostres cinc sentits els que perduren en els qui jauen sota terra".²⁰⁴ Així els morts, com a morts vivents, "Vénen, erts i crescuts" menjant "la fruita tendra" i deixant les engrunes del pa damunt la taula:

"Damunt la taula, avui,
el pa blanc s'esmicola com la cendra."

Destaquem l'ús de la comparació a partir de les associacions d'idees, cendra i mort en aquest cas. Aquest morts donen el seu alè a l'estança i mantenen el seu escalf, per això la mort, en Agelet, sempre s'associa a un cos ardent, a una vida eterna, tot incidint en el concepte cristià de resurrecció.

La tercera, i última, secció del poemari, que presenta una unitat per sobre de la divisió per seccions, és "Estampes de color". En la secció, i en el llibre en general, el color serveix al poeta com a nexa d'unió entre estats anímics i paisatges. Aquesta secció presenta, per primer cop en l'obra ageletiana, poemes on l'anècdota n'és la principal protagonista. Són poemes, podríem dir, de circumstàncies. Com el que parteix de l'anècdota d'un espectacle de dansa. O els que s'escriuen a partir d'una pintura.

Pons. Vegeu Francesc Parcerisas, "Soledat i consol. Tot llegint l'*Obra poètica* de Josep Sebastià Pons" dins *Els Marges*, Barcelona, any IV, núm. 10, maig 1977, pàgs. 107-116.

²⁰³ "És la mort qui sosté la vida, i l'ésser no desapareix, sinó que alena en aquell mateix que ha creat." Josep Romeu "Pròleg" a Jaume Agelet, *Obra poètica*, Barcelona, editorial Selecta, 1955, pàg. 14.

²⁰⁴ Tomàs Garcés, "Jaume Agelet i Garriga, el poeta absent" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XXIII, núm. 262-263, 25 de juliol de 1981, pàg. 63.

Que Agelet és un poeta pintor ho confirma les afirmacions que a propòsit de la publicació d'*Hostal de núvols*, el 1931, precisament el poemari ageletian amb més poemes de caràcter pictòric de la seva producció, fa Manuel de Montoliu a *La Veu de Catalunya*:

“Heus ací un líric que ja des del primer dels quatre llibres de poesia que porta fins avui publicats s’afirma com un rar temperament pictòric dintre la nostra poesia ... com un dels rars poetes per als quals la ploma fa l’ofici de pinzell, la paraula, de color, i la imaginació de paleta ... cada un dels seus llibres venia a ésser una exposició d’esplèndides aquarel·les de dibuix nítid i de tonalitats clares i lluminoses”. “El notable del cas de Jaume Agelet és que ell ha sabut donar intuïtivament al vell problema de la relació de la poesia amb la pintura una solució nova i original... Són pocs... els pintors en poesia que sàpiguen, en el grau que mostra Jaume Agelet, salvar els perills de la immobilitat inherent a la pintura”.²⁰⁵ Els perills dels quals parla Manuel de Montoliu queden resolts en la poesia ageletiana amb l’ús de la sinestèsia i “l’intercanvi de sensacions [que] produeix en el lector una impressió de dinamisme” on el tema de la llum i el color hi juga un paper fonamental donant-hi la qualitat pictòrica.²⁰⁶

Efectivament, quan Agelet es posa a escriure poesia també fa pintura. I per assolir els resultats desitjats utilitza uns recursos ben concrets: la imatge i la comparació, els verbs i adjectius de moviment i la sinestèsia. Vegem-ho amb alguns exemples concrets.

Agelet té diversos poemes dedicats a temes directament relacionats amb la pintura²⁰⁷. Alguns d’ells, per la seva significació, són: “A classe de dibuix”, “Bodegó”, “Colors”, “Davant d’un quadre d’Henri Matisse”, “Esbós”, “Esguardant una pintura de Jansem”, i “Moment de Delft”²⁰⁸. Així, en el poema “Moment de Delft”:

---

²⁰⁵ Manuel de Montoliu, “Breviari crític: Poesia i pintura” dins *La Veu de Catalunya*, Barcelona, any XLV, núm 12309, 1 de desembre de 1935, pàg. 10.

²⁰⁶ Fins al punt que Greoles veu en un poema com “Davant d’un quadre d’Henri Matisse”, “una composició cubista”. Vegeu Maria del Carme Greoles, *Ob. cit.*, pàg. 48.

²⁰⁷ Tot i que no ens consta que el poeta pintés mai. Agelet té, també, un poemari il·lustrat pel pintor Xavier Valls. Es tracta de *Fauna i flora* publicat el 1959.

²⁰⁸ El darrer d’aquests poemes és inèdit en llibre. La resta pertanyen, com hem dit, a *Hostal de núvols*, tret de “A classe de dibuix” que pertany a Plugues a l’erm (1953), “Esbós” a *Hort vell* (1968), i “Esguardant una pintura de Jansem” dins *Ocells al teulat* (1970).

L'aigua al canal és densa de verdor;
s'hi gronxen unes barques de boirina.
Ara un cigne replega sa claror;
blanqueja el moll silenci una gavina.
Un carrer avança, llarg de soledat
i vora l'aigua groc, marcit, tremola.
El fred, esgarriat,
pels carrerons, palpant els murs, rodola.

Febrer, 1935.²⁰⁹

ens descriu un paisatge de manera molt plàstica, quasi impressionista. Probablement, aquesta descripció sigui fruit de la contemplació del quadre del pintor holandès Johannes Vermeer: "Vista de Delft"²¹⁰. En el poema es descriuen tots els elements del quadre, i s'hi observa un element fonamental: la llum. Una llum només intuïda, en penombra, grisa, gràcies a la presència de la boirina, el verd dens, gairebé fosc, del canal, el cigne que replega sa claror i el fred. El color també hi és present gràcies a l'adjectivació, però també als verbs (blanqueja), als substantius que ràpidament queden associats a un color (la gavina i el cigne, blancs), el groc de l'aigua i el gris del fred i la boira. El joc de contrastos lumínics del quadre queda ben palès en el poema. A més a més, Agelet salva la tradicional immobilitat de la pintura amb els verbs de moviment i les imatges i personificacions: "Un carrer avança", "Fred esgarriat", "El fred rodola", "S'hi gronxen unes barques"...

Aquests recursos també entren en acció en altres poemes. Fixem-nos, per exemple, en el poema "Bodegó",²¹¹ on l'adjectivació contribueix a donar moviment a la natura morta: "S'apilen cireres bategants" o "com unes llesques de pa sangonent", on visualitzem a través de la comparació la fresca vermellor degotant de la síndria. A més a més, utilitza verbs de moviment per a objectes inanimats "paneres que es decanten", i el recurs més sorprenent de tots: la

---

²⁰⁹ *La Revista*, gener-juny de 1935, p. 43.

²¹⁰ El quadre s'exposa en un museu de La Haia, ciutat on vivia i treballava Agelet entre 1928 i 1935. Per tant coincideixen les dates plenament. A més, es conegut l'interès del poeta per la pintura i les condicions plàstiques de la seva obra.

²¹¹ S'apilen les cireres bategants / al bell fons de paneres que es decanten / i serveu fosques, invisibles mans. // Hi ha tallades de síndria dins la plata, / com unes llesques de pa sangonent, / i raïms blanquinosos i escarlata / igual que uns flocs de claredat roent. // Pengen fulles verdoses que degoten / la dolçor tardoral dels fruits madurs. / Al fons del quadre les colors reboten; / hi ha sabors clares i pinyols obscurs.

incorporació d'un element inexistent en qualsevol natura morta pictòrica però que contribueix des de la seva absència a mobilitzar l'escena: "serveix fosques, invisibles mans". La personificació del quadre es produeix amb l'aparició de les mans que, en tant que invisibles, tothom sap que no es troben en la pintura, però donen volum i projecció vital a la panera de cireres i, doncs, al quadre. Així, Agelet a través de l'acurada descripció ens ofereix el quadre en totes les seves dimensions de color i d'espai. De fet, Agelet utilitza sovint adjectius que donen la impressió que poden tocar els objectes que qualifiquen o ens fan entrar ganes de tocar-los, com passa amb aquestes mans invisibles que ens fan present la natura morta. El poeta viu la realitat a través del món visual i molt sovint aquestes impressions òptiques impliquen el tacte.

Com hem anat veient, el poeta se'ns presenta com un mestre del clarobscur. Ja ho havia fet a "Moment de Delft" on els colors clars i foscos es barregen com en una pintura. Ara, ho tornem a trobar: "Al fons del quadre les colors reboten; / hi ha sabors clares i pinyols obscurs". Amb una gran senzillesa descriptiva ens ofereix una visió de conjunt de la llum o l'absència de llum del quadre.

La tècnica del clarobscur no només la fa servir per construir poemes d'inspiració pictòrica. "A la teulada, els gats oliosos de lluna" és un poema que no parteix de cap motiu pictòric inicial i que és un exemple manifest del contrast entre foscor i llum en la poesia ageletiana²¹². És més, és un magnífic exemple de com Agelet utilitza els recursos, diguem-ne de caràcter pictòric en textos que no tenen el seu origen en aquest art. Així, l'adjectivació i els verbs conviden al moviment: els gats juguen, caminen, esguarden, llepen, el tremolor és vívid, els lloms són fulgurants... el joc lumínic és evident en el contrast entre els gats il·luminats per la lluna enmig de la foscor del carrer: "Els gats oliosos de lluna / juguen amb boles de foscor", o en el contrast nit i lluna: "esguarden / la troca atapeïda / d'un estel", "Llepen la negra mel / de la nit entumida" o "el gebre / que escampa la celístia / sobre els amples ampits / de les finestres

---

²¹² A la teulada, els gats oliosos de lluna / juguen amb boles de foscor; / caminen deixondits, / presos d'un vívid tremolor. // Amb els lloms fulgurants de tenebra / els gats, a mitjanit, / clapegen, lleus, / el gebre / que escampa la celístia / sobre els amples ampits / de les finestres apagades, / damunt els ràfecs enramats. // Els gats, / a les teulades, / esguarden / la troca atapeïda / d'un estel. // Llepen la negra mel / de la nit entumida.

apagades". I heus ací un bon exemple d'imatge construïda a partir de la sinestèsia, un dels recursos més utilitzats pel poeta.

La sinestèsia consisteix a atribuir la qualitat de l'objecte principal a conceptes i idees que hi estan lligades. Així, per exemple, a "Les gavines volen blanques, / suaument blaves de mar", la blavor del mar ha estat atribuïda a les gavines. A vegades l'objecte principal no està expressat i l'hem de buscar a través precisament del color: "Pi vacil·lant de veu obscura, / embolcallat d'un alè blau" on l'alè blau és el cel gràcies a l'associació del color: cel blau. De fet, la sinestèsia serveix per lluitar contra la tradicional immobilitat pròpia de la pintura i la poesia efràstica. L'intercanvi de les sensacions produeix en el lector una impressió de dinamisme i la llum i el color, com hem vist, hi tenen un paper clau²¹³. En el poema anterior, fixem-nos com la blancor del gebre és associada als estels, seguint el procés explicat abans, en contrast amb la foscor de les finestres o com els gats són oliosos de lluna, és a dir plens de llum per la densitat de l'oli, o com "el fred rodola", "les colors reboten" o "Volen altes les fulles de claror". Un bon exemple de poema sinestèsic és "Esbós"²¹⁴. És l'aproximació a un paisatge on el crit de l'oronell és fresc, el núvol llis revola, el vent és apegadís, el doll embarbussat, i el bedoll es gronxola. Tot de sensacions associades a elements de la natura que reapareixen vivificants, plens d'ànima, i que esdevenen el correlat anímic del poeta. Agelet també utilitza el color per pintar les seves idees abstractes i així l'ànima és morada en el poema "Dóna'm, ànima, el teu bleix", la mort és blanca a "El fred de la mort" o el fred és gris en el poema "Moment de Delft".

Un altre exemple d'aquests procediments és "Colors"²¹⁵. Un poema on aquests s'associen als diferents elements de la natura: el verd a l'esbarzer, el roig a la cirera, el groc al sol, l'alè blau que és el cel, el trauc sangonent de la font viva és l'aigua, el blanc és l'escuma viva de crinera o el capvespre (amb un nou joc de llums) és la claredat àuria que s'ajau. Semblantment és el poema "A

---

²¹³ Maria del Carme Greoles també analitza els efectes del color i la llum en la poesia d'Agelet i afirma que les seves "coloracions s'apropen als pintors francesos de la segona meitat del segle XIX". Vegeu, Greoles, (1970: 47-48).

²¹⁴ Ve d'un campanar vell / un crit fresc d'oronell. // Com somni que fugís / revola un núvol llis. // Les altes planes ruixa / un vent apegadís / i vermell de maduixa. // El fontinyol és verd / i embarbussat el doll. // Va gronxolant-se, gerd, / angèlic, el bedoll.

²¹⁵ Rojor rodona de cirera! / Punxa abrاندada d'esbarzer! / Escuma viva de crinera! / Forment de sol sobre el carrer! // Fresc saltiró de qualque oliva! / Branca que encén el ventijol! / Trauc sangonent de la font viva! / Raïm inflat de vent i sol! // Pi vacil·lant de veu obscura, / embolcallat d'un alè blau! / Ocell que dalt del cel fulgura! / Claredat àuria que s'ajau!

classe de dibuix”²¹⁶. Aquest poema és un dels pocs textos ageletians que no tenen aparentment moviment i ens el presenta com un quadre estàtic. El poema és la descripció de diferents elements naturals: la lluna, el sol, la pruna, la pluja i el vent, però també d'estats anímics, com el goig. Així, s'associa els uns amb els altres a través dels colors. La descripció de la natura en aquest poema com en l'anterior evoca també un to franciscà, d'amor per les coses senzilles. Hi ha, però, en el text un fet significatiu: així com la majoria dels elements descrits poden dibuixar-se, els elements centrals del poema la pluja i el vent, que aglutinen tots els colors, són de difícil representació pictòrica, a més, són també centrals perquè reuneixen el conjunt de la natura en habitar el bosc. Finalment, el poema acaba amb la planúria, una reflexió metaartística que, deserta i blanca com el paper del poeta o la tela del pintor, permet (re)crear el paisatge a través del llapis de colors o les paraules, tots dos elements, un cop més, d'un mateix Art. I és que Agelet no concep pintura i poesia com dues arts diferents que estableixen un diàleg entre elles, sinó com una sola art. No escriu poemes sobre pintura sinó que tots els seus poemes són pintures per la utilització que fa del color i les sensacions i sentiments vinculats a aquest. I, novament aquí, veiem un altre punt de contacte amb el pensament de Manent²¹⁷.

Quan la creació remet a l'objecte recreat com succeeix a “Davant d'un quadre d'Henri Matisse”²¹⁸, aleshores el poema reproduïx la sensació d'indeterminació de la pintura, el traç impressionista i el poema esdevé poc precís a través del lèxic utilitzat: “Brilla tèbia l'escata” (en el que és un nou exemple de sinestèsia), “és blancor que s'escorre”, “llum blanca que es desfà”, i, finalment, el peix que vessa en la plata. Ara, els colors van esllanguint-se, es fan imprecisos per reproduir l'obra de Matisse. El mateix succeeix en el poema

---

²¹⁶ Amb llapis groc faré la lluna / i faré el sol amb llapis roig, / amb llapis negre faré el goig / i amb un de blau faré la pruna. // Amb llapis llarg, de cent colors, / faré la pluja i les remors / dels vents que habiten la bosquíria, / i amb llapis blanc, d'un blanc eixut, / faré la freda solitud/ de la planúria.

²¹⁷ Efectivament, Marià Manent, com ja hem dit en part, té interès per l'art que explica les petites coses, que engloba la meravella de l'ésser, que gravita entre la realitat i la ficció i el somni, que tradueix una part del misteri de la natura, que en revela el misteri interior i que esdevé, en definitiva, un correlat objectiu del poeta o artista. Manent expressa aquestes idees en alguns articles, fixeuvos especialment en “Art, atzar i natura”, “Aquell bocí de paret”, “Natures mortes del segle XX”, i “Abstracció i natura”, que apareixen recollits a Marià Manent, (1981).

²¹⁸ Un peix vivent jau en la plata. / Brilla tèbia l'escata / i la pell d'argent bla / és blancor que s'escorre, / llum blanca que es desfà; / pell densa, / llenca de boirines / damunt el tremolor de les espines. // I com una aigua pesant / i espessa vessa, suau, en la plata, / el peix de viva escata.

“Esguardant una pintura de Jansem”²¹⁹ on l’estil difuminat del pintor francès es trasllada al poema: “Un món, tot lent, / que es va fonent / i despullant, silent”.

Jaume Agelet i Garriga, doncs, escriu poesia com pintaria un quadre, a pinzellades senzilles, precises, impressionistes, metafòriques i sensuals, d’una extraordinària sensibilitat, que tradueixen la natura i el jo líric en un tot unitari que és l’obra d’art²²⁰. Una obra que és transparent, que recupera el record de la infantesa i el seu paisatge, que és el que pinta el poeta. “Veure el món en un gra de sorra” que deia Blake, per això serveix l’art, per aturar el temps i revelar-ne el misteri, l’encís de les coses properes a l’home, tot parafrasejant Manent. Escriu Agelet que “els dies són pintats de vent”, com també ho són els seus versos. Del vent de l’art.

La modernitat que suposa un poema dedicat a un quadre d’Henri Matisse ve, en el llibre, reforçada per la presència d’elements d’avantguarda significatius; sobretot en el poema “A la teulada, els gats oliosos de lluna”. Aquest poema recorda els recursos utilitzats pel surrealisme a la manera de Federico García Lorca²²¹ a *Poeta en Nueva York*. L’ús de la imatge a partir d’associacions d’idees, aparentment no lògiques, és un recurs habitual en la poesia ageletiana,

“A la teulada, els gats oliosos de lluna
juguen amb boles de foscor;”²²²

la utilització del vers lliure i, a través de la sinestèsia i l’epítet, l’enriquiment del llenguatge poètic són trets que, provinents de la poesia francesa de la segona meitat del segle XIX, acaben ancorant en la tradició surrealista, que els posa d’actualitat, i són aprofitats per Jaume Agelet: “Llepen la negra mel /de la nit

---

²¹⁹ El rostre és plor i plor el cabell, / pluja de plor la llum que cau / i aquell ciri tan alt de flam vermell / i de fum blau. // Un món, tot lent, / que es va fonent / i despullant, / silent.

²²⁰ Una correspondència entre les arts que també busquen altres poetes com Marià Manent o Stéphane Mallarmé, poetes cars a Agelet, de la mateixa tradició i que els porta a interessar-se per exemple per la poesia xinesa.

²²¹ Ja Pere Gimferrer veu la influència de García Lorca en la poesia ageletiana al parlar d’un poema com “Els llops i la lluna blanca”. Pere Gimferrer, “Jaume Agelet i Garriga” dins *L’obrador del poeta (1970-1996)*, Barcelona, La Magrana, 1996, pàg. 106. Les relacions entre el poeta andalús i el català no s’aturen en les semblances poètiques sinó que mantingueren una estreta relació d’amistat, segons dona notícia Maria Terrades, *Agelet i Garriga: Biografia y documentación*, Lleida, Institut d’Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 39.

²²² La parafrasi d’aquests versos és clara. Els gats reben l’influx de la lluna, definida per la seva blancor, i reben el mateix color escampat pels raigs com si d’una taca d’oli es tractés. El joc dels gats amb boles de llana es metaforitzat en la foscor de la nit durant la qual els gats juguen.

entumida”, “els moixons de volada lluminosa / sagnen ferits pels esbarzers del vent”, “La mort és una punxa desclavada”, o “Branca que dintre el pensament fulgura, / apagada a les mans.”

Imatges, sovint ja transformades en metàfora, que en aquest llibre assoleix definitivament el seu estatus,²²³ que utilitzen la sinestèsia, els epítets i amb ells el color, les sensacions creades per associació d'idees per descriure, sentir la vida nocturna dels gats a la llum de la lluna, el vol dels ocells a través del vent com a símbol del pas i retorn de la vida, la mort i el seu sentiment, i la nit, espai de reflexió, respectivament. Uns recursos que Jaume Agelet ja domina i utilitza, reiteradament, per configurar el seu món poètic, literari, la seva recreació de la natura i amb ella de l'ànima, de la unitat enyorada.

En la línia de progressió lírica, Jaume Agelet evoluciona, clarament, amb molta més precisió i seguretat que a *La tarda oberta*, cap a una poesia epigramàtica construïda a partir de sensacions de paisatge, de sentiments, que al seu torn estan basades en l'adjectivació i la sinestèsia. Unes sensacions, sentiments que tracten de copsar, i ens mostren en la seva misteriosa senzillesa, el profund secret de l'ànima de totes les coses, dels elements que ens envolten en una aparent, i només aparent, quotidianitat entesa com a vulgaritat, simplicitat. Una poesia que ens acosta, sintèticament, a allò que té de més essencial la natura i el que és el mateix per Agelet, l'ànima humana. Una poètica que reconstrueix els nostres sentiments fent possible així el màgic acte de la comunicació, a partir d'allò insinuat en el poema i susceptible de ser identificat, entre el jo poètic i el lector. Un bon exemple de poema epigramàtic, és el poema “Hivern”. En aquest poema, a partir de les sensacions de fred, blancor, soledat, puresa... se'ns descriu un paisatge hivernal, observat des del jo, i passat pel filtre del jo, establint així un paral·lelisme entre el jo i el paisatge. És el joc retòric de sinestèsies i imatges el que ens apropa al concepte d'hivern i ens hi sentim identificats.

L'espectacle de la natura reapareix a través de la finestra, especialment en la darrera secció del llibre. El primer poema d'aquesta secció és la constatació del coneixement que suposa l'acostament a la natura. La finestra,

---

²²³ Ens trobem en el llibre poemes sencers que són tots ells una metàfora, com el poema “Nit. Carro negre amb rodes de silenci” o un poema que destaca Tomàs Garcés, “Jaume Agelet i Garriga...” dins *Ob. cit.*, pàg. 62, “Plou”.

de dia, emmarca el paisatge, la natura, admirada, positiva. Aquesta visió es consolida de nit, en reflexió, en un procés d'interiorització, de subjectivació que consisteix en la recreació, en la comprensió del misteri d'aquesta natura que, un cop més, un matí més, reapareix als ulls del poeta transformada en matèria poètica i en relació amb la natura real, en plena comunió. I cada cop amb un major coneixement del seu misteri:

“I cada matí
portes, oh finestra,
la joia d'ahir.”

Finestra que porta, en una nova mostra d'idea cíclica de la poètica ageletiana, la natura sempre igual en la seva joia però sempre renovada, recreada. La natura, delicada, intimista, descoberta en llur secret, representada pel vent, la llum i tot el seu camp semàntic, el març, els núvols i el cel, l'estel, els ocells, l'aigua, el dia i la nit, la mort i la vida, tota la natura feta colors, feta admiració, objectivada i transformada en poesia, en llenguatge. Matèria primera, essencial d'aquesta poesia, que tot ho domina amb l'únic objectiu d'establir-hi relació, contacte, d'interioritzar-la, per comprendre-la, de descobrir el seu secret per tal d'arribar a ser ànima, a formar part d'aquesta natura. Una ànima naturitzada. Una ànima que s'objectivitza “a través d'un correlat pertanyent al món de la natura”.²²⁴

Hostal de núvols canta a la natura com a matèria poètica, com a pretext literari. Una matèria que des de fora i des de dins esdevé centre temàtic del llibre. Una natura que passa a ser correlat objectiu de l'ànima i aquesta, al seu torn, correlat objectiu de la natura. Un camí que se'ns presenta en uns espais ben concrets: la nit, amb la mort, i el somni, marcs de la reflexió, del coneixement del món que envolta el poeta i el dia, joia natural, com sempre a través de la finestra. I tot en una poesia cada cop més essencial, epigramàtica, feta de sensacions, colors, imatges transformades en metàfores, que poden arribar a inscriure's en els corrents surrealistes però que, en realitat, responen

---

²²⁴ Tal i com diu Enric Bou a propòsit de Marià Manent. Vegeu Enric Bou, "La poesia postsimbolista. Marià Manent" dins Joaquim Molas (dir.), *Història de la literatura catalana*, vol. IX, Ariel, Barcelona, 1986, pàg. 252.

al quefer poètic, a l'ofici de Jaume Agelet i Garriga, a la seva manera personal d'assumir la tradició literària i fer-ne poesia senzilla, breu, total.²²⁵

Els fanals del meu sant veuen la llum a Haarlem (Holanda) el 1935. Es tracta del quart llibre que publica Jaume Agelet i Garriga. Aquest poemari significa l'evolució i la consolidació dels postulats aconseguits a *Hostal de Núvols*, això és, el correlat objectiu entre interior del jo i natura i el trasllat poètic, essencial en el seu lirisme, d'aquest correlat. Una poesia que mostra als ulls del lector uns paisatges, una natura bella, perfecta, bàsica i sempre relacionada amb el jo.

El volum representa el retorn als orígens. Uns orígens que són, indubtablement, els de l'horta lleidatana, el seu paisatge, però també són els records del jo, de la infantesa del poeta, records que es relacionen amb aquest paisatge i tots els elements quotidians que el conformen. El poemari és record i aquest record li dóna una unitat per sobre de la divisió física del poemari en dues parts, una de paisatgística i una altra de sensitiva.

El títol del llibre remet a una llegenda de la ciutat de Lleida, segons la qual, Sant Jaume passà per Lleida en la seva peregrinació cap a terres gallegues. Ho feu de nit, i davant la manca de llum es clavà una estella al peu. Des d'aquell dia s'ordenà il·luminar els llocs per on passà el sant i, en commemoració d'aquest fet, cada any, els nois i noies de la ciutat, fan una processó amb fanalets de llum que recorden el pas del sant per la ciutat i l'episodi de l'estella i la llum. El sentit del títol, aparentment tan enigmàtic, queda clar amb la referència a la llegenda i a la processó que els infants lleidatans fan en honor del sant fins al Peu del Romeu, lloc on pernoctà, tal i com explica la nota introductòria que encapçala el llibre, treta de la *Corònica Universal del Principat de Cathalunya* de Hieronym Pujades. Aquest poemari, pel simbolisme del títol, tindrà un referent clar: Lleida, i més concretament, la ciutat de la infantesa del poeta banyada amb els tints de la melangia. El simbolisme del títol encara va més enllà: els fanals, portadors de llum, seran

---

²²⁵ Poden aplicar-se, a la poesia ageletiana d'aquesta època i posterior, quan el procés de concreció comença a estar consolidat, els comentaris de Carles Riba a *La collita en la boira* de Marià Manent recollits a Carles Riba, *Obres completes, II*, Barcelona, edicions 62, 1985, pàg. 229.

símbols de claredat, d'una llum que tenyirà tot el poemari.²²⁶ La llum, la blancor, símbol de puresa en la poesia ageletiana i l'alba, espai primer del dia on es duu a terme l'aprenentatge de la nit, es presenten com un correlat de la pròpia infantesa.²²⁷ Així, aquest volum serà connotat positivament, la infantesa remetrà el jo a un món, únic, paradisiac, on el record de l'horta i la seva quotidianitat seran els portadors d'aquest món de llum. *Els fanals del meu sant* serà un autèntic capbussament en la nostàlgia, però no en una de malencònica, sinó plena de vida, de llum, de caliu com un camí de puresa, il·luminat cap a la recuperació de l'esperit de l'infant, retrobant així un contacte directe, pur amb la natura, objectiu de la poètica ageletiana.

Que Lleida, l'horta i el seu paisatge són protagonistes del volum ho manifesta el títol de la primera part, "Càntirs de terra", la més extensa, i el primer poema "A l'horta". Un poema que, com el primer de *Domassos al sol*, i aquesta no serà l'única referència al primer llibre, és programàtic i dóna el ventall de tot allò que podrem anar desgranant al llarg del poemari: un paisatge, el de l'horta, ple de llum, claror (el sol) i vida (l'aigua i els ocells) definit pel camí, el vent i el blau del cel, el verd de la natura i les oliveres.²²⁸ En definitiva, tot l'univers simbòlic de Jaume Agelet definit a través de la imatge-metàfora i la sinestèsia. Fins i tot sembla que aquest paisatge sigui el del primer llibre, ordenat, objectiu, on la comparació és encara la protagonista,

"El verd viu de l'horta
bull com aigua al sol" (vv. 6-7)

És clar que al costat d'aquesta comparació descobrim com el procés de concreció lírica, d'afinació poètica es va consolidant amb metàfores com aquesta: "sentir el frec d'una guspira en la pregona obscuritat"²²⁹, referint-se a la presència d'un estel, o imatges d'una gran bellesa, que relacionen món

---

²²⁶ Guillem Viladot veu en la llum un dels temes fonamentals de la poètica ageletiana i, en concret, a *Els fanals del meu sant* parla d'una accentuació de l'element de la llum. Vegeu Viladot, "La obra poètica de Jaume Agelet i Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, Vol. VIII, quadern 8, 1955, pàg. 116.

²²⁷ Aquest correlat s'exemplifica al poema "Carrer a l'alba" on la primera llum del dia, correlat de la infantesa, il·lumina un carrer que veu passar, també, el coneixement, la saviesa adquirida durant la nit. La maduresa, el pas pel graner, com reflectirà un llibre de l'any 55, del poeta, li permet reflexionar i recuperar la llum primera.

²²⁸ Oliveres que tenen dedicats un parell de poemes: "Elegia a la mola feixuga" que aixafa les olives i "Clares oliveres".

²²⁹ Extret del poema "Rusc".

exterior (la pluja) i món interior (l'enyorament): "La pluja clava lleu sos claus / d'enyorament, aguts i blaus"²³⁰ (vv.8-9).

"Càntirs de terra" és l'exposició del paisatge de l'horta de Lleida. Agelet reprèn així un dels temes, que ja apareixia escampat aquí i allà en els seus primers llibres, que identifiquen i singularitzen la poesia de ponent i que té en Magí Morera i, sobretot, en Josep Estadella, els seus màxims representants.²³¹ Durant els anys vint a Lleida creix la consciència diferenciadora respecte Barcelona i s'intenta potenciar la idea de Lleida i el Ponent com a contrapunt de la capital catalana²³². Aquesta potenciació es fa fonamentant-se en el passat gloriós, amb la Seu Vella com a emblema i en la recerca de les arrels en el camp. És el que es coneix com a pairalisme. Aquest es dona, bàsicament, en la literatura, tenint els seus orígens en la figura de Pleyan de Porta i Magí Morera. A l'hora de construir uns referents lleidatans per a la literatura i basant-se en els orígens pagesos i camperols de les terres de Lleida, és l'horta el gran tema pairal. Els tòpics del camp i la Seu, esdevenen signe d'identitat d'un tipus de poesia, molt arrelada a la terra, i d'una manera de concebre el país. Així, els poetes lleidatans del primer quart de segle construiran la seva obra a partir d'uns elements identificatius de la seva lleidatanitat: l'horta, principalment, però també la seu vella i el seu campanar, la vida pagesa, la boira o els carrers i els racons tradicionals de la ciutat.²³³ Agelet no en serà pas un excepció i són molts els poemes en aquest o altres llibres que tenen l'horta, carrers o racons de la ciutat, com a tema principal.

Hem dit que aquest llibre segueix el model paisatgístic de *Domassos al sol*. Arbres, ocells, abelles, teulades, pedres i carrers, pous i espais de temps poblen el paisatge descrit a *Els fanals del meu sant*. Podem afegir-hi també *La tarda oberta*, però hi ha uns canvis fonamentals que cal tenir en compte. El que

---

²³⁰ Del poema "La pluja".

²³¹ Greoles ja manifesta la vinculació a la poesia lleidatana del llibre ageletí. Vegeu Maria del Carme Greoles, *L'obra poètica de Jaume Agelet i Garriga*, tesi de llicenciatura dirigida pel Dr. Antoni Comas, Universitat de Barcelona, 1970, pàg. 39.

²³² Recordem la participació ciutadana en assumptes d'urbanització i projecció de la ciutat com el museu Morera o la conservació de La Paeria. Vegeu pàgs. 4-5 del present treball.

²³³ Sobre aquest tema vegeu Joan Ganau, *La idea de ciutat a Lleida*, Lleida, Pagès editors, 1992. El tema és molt interessant i serveix per englobar tot un període de la poesia lleidatana, que segurament és el més fecund, des de finals del segle XIX fins la primera meitat del XX amb un seguit de concomitàncies temàtiques i de forma. Aquesta mateixa unitat va ser la base per una antologia, *Lleida, la boira, la seu...* on figuren poemes de Jaume Agelet i Garriga. Vegeu F. Esteve, *Lleida, la boira, la seu...*, Lleida, Pau Guimet editor, 1986,

en l'etapa anterior era descripció objectiva de la natura, una natura exterior i allunyada dels verals lleidatans va progressant a poc a poc cap a una interiorització d'aquesta natura i un procés d'unió, comunió entre el paisatge i l'ànima de l'home. Aquests guanys, Agelet els té presents quan escriu *Els fanals del meu sant*. A base de la repetició dels elements propers al poeta i, no ho oblidem, propers a les terres de Lleida, aquests "esdevenen essencials per reiteració progressiva i volguda".²³⁴ És a dir, els elements del paisatge deixen de ser simples elements constitutius d'aquest per passar a ser una part del propi jo. La natura, de la qual formem part, té el seu propi llenguatge, els seus fruits i el procés poètic que ha anat descabdellant el poeta ens mena a la comprensió d'aquests fruits a través de la consolidació d'uns símbols, peces de natura, transformades en "un llenguatge ric i precís, al·lusiú i multireferencial, mai banal o superflu" que converteix el llenguatge en objecte poètic i alhora en "símbol dens de significat".²³⁵

El poema "El llum de ganxo" exemplifica aquesta diferència. D'entrada, la quotidianitat, els elements de la nostra existència són també protagonistes del paisatge amb el mateix dret que ocells, arbres i rierols. Ja hem assenyalat que aquest poemari és record exterior i interior, d'objectes i sensacions. I és a través de les imatges o metàfores que Agelet associa la quotidianitat amb la natura:

"fas claredat de raïm
i socarres el polsim
de la fosca." (vv. 16-18)

Diu el poeta, referint-se al del llum de ganxo. L'ús d'objectes quotidians i les referències constants a uns mateixos elements de la natura, que s'eleven així a la condició de símbols, fan dels objectes, elements vius, propers, càlids. El poema descriu la funció del llum en una casa. La clau ens la forneix la llum, la claror que defineix tant el llum com el raïm. Aquesta llum, vida en definitiva, és el llenguatge, el secret de la natura que a través de la poetització hem de

---

²³⁴ Josep Borrell, Dolors Sistac, *Tres poetes simbolistes*, Barcelona, Edicions del Mall, 1986, pàg. 17.

²³⁵ Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial", dins Jaume Agelet, *Poesies Completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 14.

comprendre i assimilar com a part de nosaltres mateixos. Així, la llum, el llum i el raïm es converteixen en paraules d'un mateix llenguatge: el de la natura, el de la poesia, el de l'interior del jo, tot u. Un llenguatge que se'ns fa comprensible gràcies al símbol, a la transformació progressiva i reiterativa del paisatge de l'horta en símbol "de la recerca del llenguatge universal ... la descoberta de l'infinit mitjançant l'aplicació sistemàtica de la sinestèsia".²³⁶

Recurs que serveix a Agelet per apropar, dotar de vida les coses i per connotar la quotidianitat. És la poètica ageletiana un veritable univers simbòlic, construït a partir de l'admiració de la natura, la de l'horta lleidatana,²³⁷ que pren caràcter universal. L'obra ageletiana és la reconstrucció poètica d'un món oblidat, l'infantil, com ho evidencia aquest poemari: recerca i reconstrucció del paisatge, a través dels objectes i els records de l'infant.

Ens aturarem ara en alguns dels espais que configuren l'itinerari espacial de *Els fanals del meu sant*. Un passeig que centra la seva atenció, un únic cop, en la figura femenina.²³⁸ Una dona, treballadora del camp, que transporta un càntir ple d'aigua, ple de vida i llum:

“un càntir groc,
color de foc” (vv. 9-10)

Un càntir que rep les qualitats del sol, aquí metaforitzat en càntir. I una noia que rep, igualment, aquestes qualitats de vida, de llum i que les transmet pel carrer per on passa. La noia, però, no és com l'aigua o el sol sinó que porta “un pas/ d'aigua i de sol”, acomplert ja el procés de relació i identificació entre la natura i l'home, simbolitzat a través de la llum.

Així, la llum és protagonista absoluta del volum. Aquesta llum pren colors, formes i sentiments diferents segons l'estació de l'any. D'aquesta manera, el pas del temps ve marcat per la llum. Una llum, com succeïa a *Domassos al sol*, que ve definida per les festivitats litúrgiques, que un cop més

---

²³⁶ Josep Borrell, "Notes sobre l'obra poètica de Jaume Agelet i Garriga" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983, pàg. 16.

²³⁷ En el sentit pairal del terme.

²³⁸ Només el poema "Maria del Roser" tracta la feminitat. Ja succeïa a *La tarda oberta* i el poema "Hortolana lleidatana". Aquest llibre conjuntament amb *Domassos al sol* representen, com hem dit, l'establiment de la poètica ageletiana i la base paisatgística sobre la qual es fonamenta l'observació de l'horta que es descriu en el present volum.

marquen el pas del temps i que donen una visió cíclica de la realitat i, és clar, de la mateixa poesia ageletiana, a través de l'ús continu de símbols, per exemple. Aquesta llum és definida per uns colors que en Agelet sempre s'associen a un paisatge, a un temps o a un estat anímic.

"Nadal", definit per la blancor, és un poema de sensacions de puresa i claredat reforçades pel color que el caracteritza. A més, l'època hivernal, en Agelet, és època de vida, de concepció d'aquesta vida, com passa en la litúrgia cristiana, amb el naixement de Jesús. Precisament, un dels trets que caracteritzen el poema és la barreja d'objectes quotidians, tan habitual en aquesta poesia, amb objectes propis de la iconografia cristiana: àngels i nimbes. Abans de l'hivern, la tardor, època de senectud, de reflexió serena, davant la mort, del que ha estat la vida. Aquesta estació, en Agelet, sovint ve emmarcada per una acció del camp: la recol·lecció del raïm de la vinya, que li proporciona aquest color vermell, característic de l'època de l'any. Un color que també és claror; una claror proporcionada per la relació entre tots els elements de la natura que Agelet poetitza i que van més enllà de la relació sinestèsica:

"Ara els raïms, entre els pàmpols,
són gotes de sol gemat." (vv. 19-20)

"Al cel hi ha pàmpols de vinyars marcits." (v. 16)

"A la vinya, de posta embolcallada,
madura, gota a gota, la claror"²³⁹ (vv. 19-20)

L'estiu també ve definit per un altre fruit del camp: les cireres i, és clar, per la claror: "gota lluent de claror dura" diu a la cirera, per la llum i el groc, aquí representat, òbviament, pel sol. Un poema "Cireres de juny", molt plàstic, pot representar aquesta estació, on trobem un equilibri perfecte entre la descripció aparentment objectiva del cirerer i els recursos: imatges i sinestèsies que subjectivitzen la descripció i relacionen el cirerer amb el seu entorn natural i simbòlic. I finalment, la primavera, esclat de colors, "Entra l'aire nou / i les

---

²³⁹ Es tracta dels versos dels poemes "Setembre vermell" i "Capvespre a la vinya", respectivament.

colors remou"²⁴⁰ (vv. 6-7) de vida que torna a l'activitat, una activitat un cop més definida pel calendari litúrgic.

La litúrgia no se circumscriu, únicament, a marcar el pas del temps, també defineix activitats ben quotidianes, com una missa descrita exteriorment, però sempre amb el correlat de la natura: "S'agita el cant amb vinclaments d'espiga". O una creu de terme enmig del camí, una creu que també queda descrita a partir d'elements naturals que s'hi relacionen, que la modelen: "La densa olor del sec herbatge / grata sa pedra panteixant". Una creu marcada per la soledat.

La mort, també lligada a la litúrgia i a la seva significació cristiana, és present al poemari. El primer cop que apareix és a propòsit d'un objecte que marca el pas del temps: la campana. "La meuca" és una campana que toca quan mor el bisbe. Una campana que és descrita i que per la seva singularitat neguiteja el jo, unint així l'exterior i l'interior del jo:

"esmola el seu bec picant
als meus polsos neguitosos" (vv. 8-9)

una metàfora de la campana inquietant el jo. Una inquietud que serà la mort, una mort metaforitzada en fang: "Ara, al llit, els llençols tenen / una lleu frescor de fang", que suposa l'acompliment d'un cicle però el retorn a una nova vida; El fang de la mort recorda que aquesta és una etapa més de la vida, trànsit i eternitat que vénen marcades pels repics de la meuca. La mort és també tema de dos poemes més de clara simbologia: "Cementiri" i "Els xiprers". En tots dos, aquests elements de mort vénen definits per la natura. En el segon poema, els xiprers, a més, són descrits en relació a la nit, equiparant nit i mort, a la recerca de l'infinit, de transcendència. El més interessant del poema són les imatges que utilitza el poeta per descriure els xiprers: "Amb punxes de claus", "Tiges dels estels" .

"Cruix, a la vora, com un os, / la melangia d'una branca." És un vers del poema "Cementiri" on la natura (branca) defineix amb el seu cruixir les sensacions que es tenen, com la melangia, en un cementiri, representat per l'os dels cadàvers.

---

²⁴⁰ Del poema "Primavera a l'ermita".

D'aquest procediment d'associar elements dispersos a partir d'allò que tenen en comú en resulten imatges sorprenents, agosarades i innovadores com les que donen lloc al poema "Els llops i la lluna blanca".²⁴¹ Un poema que posa de relleu l'ús que fa dels recursos més propers a la poesia castellana del 27.²⁴² Recursos que a través d'aquests procediments: imatges, sinestèsies i epítets van associant i relacionant entre si, tots els elements de la història: paisatge i personatges, i així la nit, la lluna, les ovelles, i els llops es relacionen i viuen una història que sembla sortida d'un conte popular però que pren unes dimensions d'elaboració estètica (com Lorca que, partint d'elements populars, crea uns poemes d'una alta elaboració estètica), amb imatges que descriuen un paisatge gèlid, desolador:

"La fam dels llops és nodrida
de fred i de lluna blanca." (vv. 1-2)

Fixem-nos com aquí el color serveix per designar l'objecte de la fam: les ovelles i la lluna, solitària, marcant el desesper dels llops.

"Ara duen l'alta lluna
a la boca, esbocinada." (vv. 23-24)

Ara, el desesper dels llops s'ha acabat. Han aconseguit el seu objectiu: duen l'ovella a la boca i amb ella, la lluna, el fred i la desolació, i qui sap si també els somnis o al contrari, el somni s'ha aconseguit? És aquesta transformació de la realitat, el més interessant del poema; transformació que es duu a terme a través de l'esmentada construcció d'imatges, dels contrastos cromàtics: el blanc de la lluna i les ovelles; el negre dels llops i la nit i a través de repeticions sintàctiques, pròpies d'aquesta manera lorquiana: el mot fam, els epítets acompanyant els noms insistentment, tot descrivint un paisatge erm, desolat i

---

²⁴¹ Aquest és un dels dos poemes que no tenen l'horta de Lleida com a protagonista. L'altre és l'anterior, "Primavera a l'ermita".

²⁴² Hi vam fer referència en parlar en el llibre anterior de la influència de Federico Garcia-Lorca i Juan Ramón Jiménez en la poesia aegletiana. Vegeu principalment, entre d'altres, pàgs 40-41 del present treball.

els versos d'estructura sintàctica paral·lela, verb més nom, i en aquest poema, sobretot, nom més verb.

Dos poemes eleven el to del poemari cap a una certa transcendència, a la recerca d'una reflexió existencial i sobre la pròpia poesia que s'anirà intensificant en els propers llibres. El cel és una part fonamental d'aquesta natura que una i una altra vegada el poeta descriu. Agelet veu el cel, la "Celístia", que donarà títol al proper llibre ageletjà, com:

"Un dens eixam d'estels escadussers
amb un afany il·luminat camina." (vv.1-2)

Fixem-nos com el cel també es defineix amb un altre dels símbols de la natura, del seu llenguatge, les abelles, l'eixam (en un ús magnífic de l'oxímoron, una forma més de representació literària, de recreació del paisatge, amb aquest dens eixam d'estels escadussers). Natura i cel formen un tot que pren dimensions de reflexió. El lligam entre cel i natura també ve definit per la llum. Aleshores el jo, com sempre en aquests casos, col·lectiu, utilitzant la primera persona del plural, apareix per abastar, relacionar-se amb els estels que poblen el cel al llarg de la nit, espai de recerca, renovant cada nit la pròpia solitud, la reflexió, i, en última instància, la recerca del lligam secret entre jo i natura. El jo busca els seus orígens en el cel: "Sentim que són amunt nostres arrels", en la transcendència amb un clar rerefons religiós. I en la nit, espai per recuperar un origen perdut i enyorat: el món d'infant, món que cerca el poeta en aquest recull. Celístia serà, doncs, el punt d'unió entre terra i cel, l'espai per a la reflexió sobre nosaltres mateixos, els nostres fets i els mecanismes que ens poden permetre fer aquesta mateixa reflexió.

Aquest espai també es simbolitza en el poemari per la cambra en soledat o per l'hort, espai pur, perfecte d'unió entre natura, cel i jo, el món poètic, "la consecució de la saviesa [...] d'aconseguir de bastir la torre d'ivori somiada".²⁴³ Un espai que no renega de la mort, sinó que l'assimila com una forma més de coneixement.

La segona part del poemari, "Bitlles i cèrcols" amb una cita de William Wordsworth ben aclaridora del sentit últim d'aquesta segona part, i del llibre en

---

²⁴³ Josep Borrell, "Notes..." dins *Miscel·lània...*, pàg. 16.

general, és la recerca d'un destí, el de la infantesa, perquè aquesta és la base, el paradís perdut de l'home²⁴⁴ que el poeta té l'oportunitat de recuperar a través de la poesia, de la paraula poètica.

El primer poema d'aquesta secció presenta una estructura de cançó (també utilitzada a *Domassos al sol*), tipus d'estrofa que s'adiu al món infantil. Les repeticions pròpies del gènere, així com l'ús de diminutius i el tema del poema, un molinet de vent, remetent al món de l'infant.²⁴⁵ I esdevé correlat de la natura,

"Molinet d'aspes dolces,
rosa roja, guspira" (vv. 5-6)

descriu el procés que duu el jo cap al món d'infant que representa el molí. Tot en el poema és joia, és meravellós, com ho és el món infantil, però el molinet apareix "consirós", pensatiu i transcendent pel seu valor simbòlic com a correlat de la infantesa; conscient del seu paper de representant d'aquesta, és, alhora, l'element que es relaciona amb el present del jo, la maduresa, i des d'aquest present es valora el passat, la infantesa. Un passat des del qual es comença el poema i que es recrea i es valora gràcies al llenguatge poètic que alhora n'és el seu límit, la frontera²⁴⁶.

El passeig sentimental pel món infantil arriba a un dels seus punts culminants en el poema "A estudi els bancs són verds". Una memoració del passat escolar, sempre positiva, joiosa; un passat relacionat amb la natura: "La llum és mel i vi a la finestra", i amb la imaginació:

"La mar, al mapa, es mou enjogassada.
Al bell fons del tinter
hi ha ninots, veles blanques." (vv. 15-17)

---

²⁴⁴ La cita de Wordsworth és "El nen és el pare de l'home". Evidentment, aquesta sentència és la base del volum però el poeta anglès no és bàsic només per aquesta citació sinó perquè la seva forma de veure el paisatge, de descriure'l és similar a la d'Agelet; n'és una de les seves fonts. El deute d'Agelet amb Wordsworth també ha estat assenyalat per Romeu, entre d'altres. Vegeu Josep Romeu, "Jaume Agelet..." dins Jaume Agelet, *Poesies ...*, pàgs. 24-25.

²⁴⁵ La utilització d'una joguina com a tema del poema també es present en el poema "El cavall de cartó" on la imaginació, que permet creure que aquest cavall és real i cavalca, és l'element més important del poema.

²⁴⁶ Sobre els aspectes limitadors de la descripció del paradís infantil vegeu pàgs 118-119 del present treball.

El poema ens ofereix imatges molt belles, com la que tanca el poema, que assenyala el cansament, la lentitud del pas del temps en la infantesa, el gaudi màxim, sense més preocupacions que la de ser feliç:

"Les hores, al jardí,
salten, lasses, les tanques." (vv. 18-19)

La por és un sentiment infantil que Agelet també descriu en dos poemes del recull. Al poema "La por", aquest sentiment és descrit a través d'imatges, i algun oxímoron, epítets negatius, foscos i de neguit que donen el to del poema:²⁴⁷

"La por, tota poruga,
que amenaça, indecisa, des de lluny." (vv. 31-32)

El món infantil és retratat a partir de múltiples records: l'any nou es descrit a través del món de les bruixes, l'emoció del primer enamorament, els exercicis cal·ligràfics del poema "Pals", els records litúrgics (processons definides per la blancor, la llum i la passió del vermell²⁴⁸ o l'oració, molt infantil, a l'àngel de la guarda) o el record de l'infant en el celobert de casa. "Celobert" és un bon exemple de poema on la natura i el celobert d'un edifici es barregen i confonen a través dels procediments habituals:

"Revolen, en eixam, vidres eixuts
a les finestres altes." (vv. 3-4)

El poema mostra, excel·lentment, el contrast entre la feina diària, feixuga ("Estesa ací i allà, la roba humil") i la joia, il·lusió del nen ("un clar minyó / avia [...] / les flames d'unes grues d'il·lusió") en una oposició infant/adult que planteja

---

²⁴⁷ Greoles comenta l'ús de fonemes foscos com la [o] en aquest poema. Greoles, *Ob. cit.*, pàg. 131. Manuel de Montoliu qualifica aquest poema d'"assaig definitiu d'estilització artística d'una sensació eterna de l'ànima infantil". Sobre la por, Montoliu comenta: "La por infantil adquireix en la fantasia creadora del poeta, el prestigi i la fascinació de tot un mite, una balada mig d'encís, mig d'esglai, que ens obre les portes d'un món de màgia i d'encantament". Vegeu Manuel de Montoliu, "Breviari crític: poesia i pintura" dins *La Veu de Catalunya*, Barcelona, any XLV, núm. 12309, 1-12-35, pàg. 10. Recollit, també, a Greoles, *Ob. cit.*, pàgs. 131 i 136.

²⁴⁸ Aquest poema "Jorn de processó" destaca també per presentar, d'una banda, l'exterior del jo, la descripció de la processó, i de l'altra, l'interior del jo, el significat d'aquesta processó que, en la nit, esdevé estrelles, símbol de totalitat, de comunió entre el jo i la natura.

de manera encara molt primerenca la dualitat de l'individu i el seu intent de transformació del món.²⁴⁹

Els fanals del meu sant, en definitiva, representa el triomf dels procediments habituals en Jaume Agelet: la imatge i la metàfora, la sinèstesia i l'ús de l'epítet per construir, recrear un món poètic que és el de l'horta lleidatana i els seus paisatges, el de l'alba, la llum i un món poètic que és el de l'infant i els seus somnis, la seva imaginació. Un camí cap al passat, possible gràcies a la paraula poètica.

---

²⁴⁹ Fixem-nos en l'adjectiu que acompanya el nen: clar, lluminós. La imatge final pot recordar les imatges de Salvat-Papasseit en el contrast entre dos móns: el real, trist i miserable, i el feliç, de l'infant. Ja Tomàs Garcés relaciona aquesta segona part del llibre amb la poètica salvatiana. Vegeu Tomás Garcés, "*Els fanals del meu sant...*" dins *Ob. cit.*, pàg. 32.

2.3. Cel i pluja. La consolidació d'un model (1949-1953)

Rosada i celística apareix publicat catorze anys després de l'aparició de l'anterior volum poètic de Jaume Agelet i Garriga. La guerra civil i el triomf de les tropes de Franco ha suposat l'arraconament de la cultura catalana a l'àmbit de la clandestinitat i la presència pública de la literatura catalana és molt complicada. Enmig d'aquest panorama es publica, el 1949 i a Lleida, *Rosada i celística*, un llibre de poemes que suposa, en paraules de Miquel Lladó, "indiscutiblement la obra maestra de Agelet i Garriga".²⁵⁰

Es tracta d'un poemari coherent, travat, que recull tots els temes ageletians i els ofereix al lector com un camí a seguir, en el qual Agelet plasma tot el seu univers poètic amb gran eficàcia, culminant així les troballes progressives que el poeta ha anat assolint en els llibres anteriors i que es poden reduir a dos grans temes relacionats entre si: l'aproximació conscient a la natura a través de la recreació del món natural, que és la pròpia poesia, i el pas inexorable del temps que ens mena cap a una mort inevitable, que és un retorn a la natura. La infantesa i l'amor són els eixos complementaris d'aquest itinerari poètic. Un itinerari que es debat entre la necessària evolució (el camí que cal recórrer per assolir la comunió amb la natura) i la voluntat de fixar aquesta evolució, cada etapa del camí, per tal de veure allò que hem assolit i allò que encara ens resta aconseguir.

Rosada i celística consta de tres parts: "Ocell i finestra", "Cels de paper d'argent" i "Relotge d'arena". En tots tres casos, els títols són ben significatius del contingut de la secció. En aquesta primera part, com en altres moments de la poètica ageletiana, descobrirem una aproximació ordenada a la natura, una natura perfecta complint la seva funció, una natura metaforitzada. Una natura que no és només paisatge rural sinó també el paisatge de la llar. Un paisatge que també és introspecció, descripció del món interior, associat, definitivament, a l'exterior. Aquesta aproximació es dona a través d'un dels símbols més importants de la poesia ageletiana: la finestra que és el punt de mira, la poetització, la recreació de la natura. La finestra és la fixació de l'instant,

---

²⁵⁰ Miquel Lladó, "El último libro de Agelet i Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, vol. V, Quadern. 7, 1953, pàg. 108. Josep Romeu el defineix com "la cresta de l'onada" de la producció ageletiana. Vegeu, Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 14.

recreat i fixat poèticament. Per contra, l'ocell, present també en el títol d'aqueta primera secció i un altre dels símbols importants de la poètica ageletiana, és el símbol "de la transitorietat de les coses",²⁵¹ de l'inexorable pas del temps, però alhora és símbol del record, de la presència del record en l'home i en el poeta, de la lluita contra el temps i la voluntat de transcendir-lo i el record no és res més que la fixació de l'instant, de la lluita contra el temps. És a dir, si la finestra és la fixació d'un món poètic, l'ocell és cada etapa d'aquest camí, en continua evolució, però és també el record de cada etapa fixada en el símbol i la poetització. "L'ocell" del títol de la primera secció pot ésser entès com a símbol de la transitorietat de les coses, de l'instant que fuig i de la caducitat del món esplendent, al mateix temps que de llur captació sensitiva i mental i de permanència de llur imatge transcendida i fixada a l'ànima i al poema contra el temps per virtut del record i de la paraula escrita."²⁵²

La segona secció, "Cels de paper d'argent", és un retorn a l'origen, al món infantil i a la mort. Tots dos retorns tenen en la natura llur eix vertebrador. La preocupació pel pas del temps, la mort temerosa i, alhora, redemptora²⁵³ i l'ànima animitzadora d'objectes i éssers són els temes de la tercera i darrera secció de *Rosada i celístia*: "Relotge d'arena". Un títol que marca la consciència del pas del temps i més enllà, la consciència que aquest temps passat és insalvable, perdut, irrecuperable ni tan sols a través del record, a través del poema.

El poemari comença amb un poema que exemplifica a la perfecció el contingut del símbol ocell. Es tracta del poema "Ocells emigrants". El poema comença amb una pregunta retòrica sobre els motius que allunyen els ocells dels teulats i campanars que els acollien fins feia ben poc. Al costat del nou vol dels ocells, hi ha "teulats encara plens de sol / i campanars amb campanes calentes." (vv. 4-5) És a dir, el record, la seva presència encara és possible veure-la, dibuixar-la. L'ocell representa, doncs, camí, evolució i record. Evidentment, és un poema fonamental per entendre el llibre. Marca l'inici d'una nova etapa, d'una nova evolució, però, i sobretot, marca la necessitat de fixar

---

²⁵¹ Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 14.

²⁵² Josep Romeu, *Ibid* pàg. 14.

²⁵³ "una redempció de la mort per la continuïtat de la vida". Vegeu, Josep Romeu "Pròleg" a Jaume Agelet i Garriga, *Obra poètica (1924-1955)*, Barcelona, Editorial Selecta, 1955, pàg. 14. Una mort que esdevé vida com en la tradició cristiana.

poèticament l'etapa viscuda que s'està acabant. El poema permet, sense gaires dificultats, una lectura en clau biogràfica. Jaume Agelet i Garriga, com l'ocell del poema, és un home que viu lluny de la terra que estima. El poeta també ha de viure del record i també ha de construir un nou camí, una nova realitat des de l'exili, fent balanç del passat.

Així *Rosada i celístia* és el rastre que deixen aquests ocells en marxar, el rastre d'uns records que cal anar reconstruint per omplir el seu buit. I aquest rastre són els poemes del llibre; cada poema és un record, un intent de transcendentalitzar el pas del temps, de combatre'l, de fixar una evolució cap a la comunió amb la natura. Per això els ocells es relacionen amb diferents elements naturals a través d'imatges en el poema: "Passeu, talment un riu d'onades lentes".

Així, el poemari és síntesi de l'obra ageletiana anterior, és el record, la fixació definitiva del seu itinerari poètic i vital, a partir de la qual, iniciar, descobrir nous camins pels quals avançar. Uns poemes que esdevenen el rastre que omplirà "la buidor pregonada de l'espai." (v. 9) Uns poemes que són petjades, fixades poèticament, d'un camí cap a la natura, que és el camí poètic triat per Jaume Agelet, simbolitzada en tota la seva grandesa per l'ocell. Ara, fa balanç i es prepara per un nou camí, el que hem anomenat de l'experiència. *Rosada i celístia* culmina l'establiment d'una poètica. A partir d'aquest llibre s'inicia una nova etapa en la producció poètica de Jaume Agelet i Garriga, en què l'accent es posa en la pròpia existència de l'home, en el seu destí, més que no pas en la seva relació amb la quotidianitat i la natura, com passa en les primeres obres del poeta lleidatà. L'ocell simbolitza tot aquest procés i aquest primer poema sintetitza el significat de conjunt de tot el poemari.

"Ocells al fossar" és un poema que com l'anterior ajuda a comprendre l'ocell com a gran símbol ageletian. Ara, el rerefons del poema és la mort, la presència del pas del temps que caldrà combatre. Aquest poema s'articula a través de dos eixos principals. D'una banda les associacions semàntiques entre el cel, les flors i la mort partint d'elements naturals i de l'altra, l'associació entre cançó i vida. Relacionant tots dos eixos, els ocells. Són "els rams de cel" els que identifiquen les tombes del fossar i els ocells volen en aquest cel cantant "cançons vives i fresques com les fulles" (v. 4). La cançó dels ocells esdevé

l'element que dóna vida A/en aquest paisatge. El vol dels ocells transporta la vida, la cançó dins les corones de flors i així

"Salten enjogassats, de creu en creu,
penjant corones de cançons arreu" (vv. 5-6)

Amb el seu cant, els ocells escalfen la terra dels morts, és a dir van donant vida a l'ànima d'aquests morts, que a poc a poc van esdevenint morts vivents.²⁵⁴ L'ànima d'aquests morts es va transformant, va rebent vida. Aquesta vida es atorgada pels ocells que "enterren la cançó dins les brises" (v. 10). Així, la cançó esdevé el veritable element vivificador, el veritable element de transformació, de vida que necessiten els morts per passar a formar part d'un tot amb la natura. És el motor que mou l'engranatge que permet superar les limitacions del temps i de la mort i assolir la comprensió del misteri natural. La cançó és el llenguatge de la natura, i, doncs, és la poesia, la veritable poesia, el vertader cant poètic de la natura que el poeta tracta de reproduir, de recrear per assolir els seus objectius: combatre el temps, la mort i arribar, purament, a fusionar-se amb la natura. Convertir-se en ocell.

La idea de la poesia, de la cançó, com a força transformadora, com a força vital d'evolució, de fer camí, com un dels mecanismes per combatre l'efímer de les coses es troba en els principis bàsics de l'obra de Joan Salvat-Papasseit.²⁵⁵ Crec que Jaume Agelet, com Salvat, veu l'art, la poesia com a expressió d'un procés de coneixement, que en Agelet és coneixement de la natura. Així, la pròpia escriptura esdevé un procés de coneixement, el resultat del qual és la poesia, la cançó que incideix en la realitat tot transformant-la. El poeta crea una realitat paral·lela que pot influir en la realitat. Aquest concepte de recreació de la realitat és present des del primer llibre de l'Agelet i respon al principi estètic postsimbolista. Acabada la guerra amb un país i una cultura que

---

²⁵⁴ Cal recordar que, en Jaume Agelet la mort no és res més que un canvi d'estat, una evolució, una transformació en la qual no es perd cap sentit físic, sinó al contrari, es guanya en la comprensió de la natura.

²⁵⁵ No és el primer cop que es relaciona Jaume Agelet i Garriga amb Salvat-Papasseit. Ho ha fet Tomàs Garcés a Tomàs Garcés, "*Els fanals del meu sant* per Jaume Agelet i Garriga, Haarlem, 1935" dins *Quaderns de Poesia*, Barcelona, any I, núm. 2, juliol, 1935, pàg. 32. Ara, proposem una relació més de fons, de teoria poètica, de punt de partida d'una concepció poètica, encara que els objectius a assolir siguin molt diferents, poèticament i vitalment, entre tots dos. Pensem en la relació que tenen dos poemes com "Aquest afany d'ésser a demà" d'Agelet i "Tot l'enyor de demà" de Salvat.

cal recuperar, *Rosada i celística* esdevé la proposta ageletiana de reconstrucció, de transformació de la realitat. Tot proposant un model de realitat basat en els principis i lleis naturals que el poeta intenta reproduir en els poemes per tal d'entendre el llenguatge de la natura, el seu funcionament i poder-s'hi relacionar sense limitacions. És un model evasionista que proposa una realitat poètica, capaç d'influir en la realitat real, per escapar de la trista i grisa quotidianitat.

Altres poemes del llibre plantegen una lectura en relació al concepte d'evolució i fixació que hem exemplificat en el símbol de l'ocell. "Cel romeu" és un poema on es formulen un seguit de preguntes retòriques sobre el camí, la direcció que emprenen el cel i els núvols. Ara bé, aquest cel conté tot un microcosmos d'elements naturals i esdevé progressivament, per obra de la imatge, flors i arbres florits, ramats i ones, sol i fum sempre harmonitzats a través de la sinestèsia. Un món poètic en constant transformació (el cel es transforma en diferents elements naturals) però que també és fixació, fixació de cada etapa, en el poema; segurament, el símbol que millor permet entendre aquesta dualitat és l'ona, sempre diferent però sempre igual, sempre evolucionant, però sempre present, fixa. El desconeixement del punt d'arribada ens assenyala que l'important no és el lloc al qual ens dirigim sinó el camí, les successives transformacions. La transformació, l'escriptura, el poema és l'aprenentatge, no la fita. El poema és un instrument no una finalitat. I així, poema rere poema es va assolint l'objectiu, es va evolucionant. Evolució que esdevé coneixement. Un coneixement que no ha d'ésser presentat com a quelcom ja fet que ha d'ésser assumit, sinó com una adequació, una transformació progressiva de la realitat i, amb ella, del lector, que camina conjuntament amb el poema i amb el poeta en la creació d'una nova realitat.

La idea de camí, doncs, apareixerà repetidament en aquest poemari. "Alta muntanya" és un poema on el camí és, a nivell simbòlic, un camí de llum, cap a la reflexió, la soledat que representa la muntanya. Un camí cap a l'abisme, que pot ser entès com la mort, en què la llum que crema és l'element catàrtic d'una nova vida:²⁵⁶ la que hi ha després de la mort o la sorgida d'una reflexió solitària, en relació amb la natura dalt d'un cim. Allò que cal destacar

---

²⁵⁶ Com l'au fènix que es crema en apropar-se al sol i reneix de les seves cendres. El present poema recorda aquest animal mitològic per l'ús del foc, la llum, el sol i la cendra que fa servir el poema.

del poema és que es tracta d'un camí de transformació del jo, un camí caracteritzat per la llum, la claror i la soledat pròpies del cim de la muntanya.

El poema té una lectura més simple: l'ascens a una muntanya i la descripció del paisatge que el caminant es va trobant. Un paisatge sempre descrit en relació a diferents elements naturals. Un paisatge que no s'allunya del descrit a *Domassos al so*,²⁵⁷ però que presenta una elaboració simbòlica que no tenia en el primer volum i una elaboració formal més gran: els elements naturals que es relacionen a través de les imatges ja no són comparacions, sinó metàfores:

"El cel, tot escampat a la carena,
és fet de fulla nova i d'or d'estany". (vv. 3-4)

"Llum de terra" és un poema on es sintetitza el món poètic que Jaume Agelet construeix. La terra simbolitza tot el món natural que constitueix el seu món poètic: el cel, els ocells, els arbres i rellotges, el graner, la llum, el color i les noies, el sol, el riu, l'aigua, el cirerer i la posta, la boira,²⁵⁸ l'oliva i els carros feinejants de l'hort. Tot és present, tot s'hi relaciona a través de la imatge, de la metàfora i la sinestèsia:

"Hi ha escalf polsinós dins els graners,
i, als balcons, claredat de carderoles," (vv.4-5)

"Fa l'alfàbrega olor roent de noia:" (v. 9)

"Al riu hi ha cel feliç. El cirerer
té vermellor de posta i d'alba viva." (vv. 11-12)

Tot rep la llum de la terra, llum clara que és vida. La terra vivifica la natura, li dóna força, és l'esclat de la natura que llegim a les tres primeres estrofes, però

---

²⁵⁷ Per exemple, el del poema "Viaranys que s'enfilen cap amunt, afanyosos".

²⁵⁸ Hi ha en el poemari una imatge preciosa de la boira vista com una "Nit blanca, polsinosa de sol blanc! extreta del poema "La masia emboirada".

la terra "xucla ombres de morts". La terra és també el lloc on van a parar els cossos dels difunts. És a dir, la llum de la terra prové d'aquesta mateixa terra que acull la mort. La terra esdevé així punt de partida i punt i final d'un trajecte. Idea de retorn, idea cíclica de la vida en què la llum que desprenen els morts un cop han assolit la comunió amb la natura, s'escampa per tota la natura, vivificant-la, donant-li vida. Així la mort esdevé naixença, renovació i transformació (tot seguint la idea cristiana de resurrecció) i la terra, el graner de l'experiència on aquesta evolució és possible, perquè l'important no és la mort com a etapa final d'un llarg camí, sinó l'experiència del camí que ens permet veure la mort com a font de vida. A l'última estrofa del poema, la terra xucla la vida (mort) per donar llum (vida) a la natura (el raïm) i a l'home (l'arbre):

"I la terra que xucla ombres de morts
com l'aigua ardent...
dóna llum de raïm als ceps retorts
i verdor fresca a l'arbrissó que puja." (vv. 23-26)

S'ha completat la transformació, l'evolució que, a més, ha quedat fixada poèticament.²⁵⁹ Una fixació que permet mitjançant la poetització combatre la caducitat de les coses, transcendir-les, i, mitjançant la idea de transformació. Una sortida que té, com sempre, al centre, la natura.

Tres són els poemes que tenen com a tema central el pas del temps²⁶⁰ partint del pretext d'un rellotge. "Cloquer a la finestra" és el més senzill de tots. És la visió, com tres pensaments, de tres rellotges que funcionen o no en relació amb elements de la natura: un rellotge a punt de caure per la tramuntana, un que sembla rebre la força del so de les campanes i un tercer que no pot funcionar correctament perquè es troba clavat "com una rel" (v. 10).

"Rellotge de la nit" és un clar poema de pas del temps en què la fosca, la nit ajuda a moure el rellotge i, així, el temps avança inexorable, però plaent,

---

²⁵⁹ Aquesta idea d'etern retorn, cíclica de la vida, la dualitat evolució-fixació, es present, també, en el poema "Els carros eterns". El feinejar dels carros passant sempre pel mateix lloc, fa que sembli que no es moguin, que sempre estiguin fixos en un mateix punt, per això semblen eterns. Però, malgrat tot, evolucionen, hi ha coses que canvien, que els fan diferents. Sempre passen pel mateix punt, però sempre són diferents i evolucionen amb el sol i la pluja, l'hivern i l'estiu, com l'aigua del riu.

²⁶⁰ El pas del temps, també, és el tema de rerefons del poema "La vella" en què es narra la desaparició d'una vella que admirava la lluna i els ocells.

sense aturador. A mesura que la nit avança ho fa també el temps i el neguit. El text es pot llegir com un poema en què la por instintiva, el neguit davant l'avanç del temps i la proximitat de la mort (la nit) augmenten. El poema és una bona mostra de l'ús de la imatge per part d'Agelet a través d'animitzacions i sinestèsies. De fet, el poema és l'encadenament de quatre imatges que relacionen nit i rellotge:

"El pèndol mogut
per un vent eixut
i vivent de fosca
es gronxa golut" (vv. 1-4)

"Les hores embasta
amb un fil obscur" (vv. 8-9)

"Es mou cada agulla
menada pel dit
negrenc de la nit" (vv. 10-12)

Finalment, "Rellotge de golfa" és un poema en què el cloquer ha deixat de fer la seva funció, ha quedat fixat en un estadi del temps. El rellotge anterior era inexorable evolució. El poema destaca pel desplegament metafòric, l'ús dels procediments. El temps passa: el sol i el gel, el fred i la pols esdevenen elements del poema que marquen una evolució, però el rellotge marca sempre la mateixa hora, ple de pols, i esdevé un element que assenyala la presència i l'absència de temps, fixant, així, l'atenció en els procediments: la imatge. Reprodueixo tot el poema com a mostra excel·lent de com Agelet i Garriga construeix a partir d'un element de la quotidianitat un univers poètic, fet de natura, a partir de la imatge i la metàfora:

"S'han estimbat les hores mortes
dins el rellotge de paret,
i les agulles, primes, tortes,
s'han aturat, grogues de fred.

Dins de la seva buida entranya
on es floreixen sol i gel,
fila el silenci, com l'aranya,
el tremolor grisenc d'un tel.

Pintat de pols de blau i lluna,
corcat de sons, penja retut.
Sempre assenyala tres quarts d'una
sota el boiram del vidre brut." (vv. 1-12)

El vers 9 culmina el procés: el rellotge que ja no funciona, que ha mort, assoleix la immensitat, la comunió amb la natura, assoleix qualitats pròpies de la natura: "pintat de pols de blau i lluna".

L'ampli ventall de temes i símbols que Jaume Agelet tracta en el present poemari queda ben palès en tres poemes del recull que poden llegir-se com a poètiques de l'autor. Fins al present llibre, llegíem poemes sobre la poesia mateixa, però ara llegim poemes sobre la gènesi de la pròpia poesia. Així, a "Volada d'ocell", l'ocell esdevé un cop més el símbol totalitzador de la natura: l'ocell rep el seu cant (la poesia) de la natura, que esdevé el llenguatge d'aquesta. L'ocell voleia pel cel assolint la immensitat, la totalitat que aquest representa: "Com ditada de cel es posa al blanc" (v. 8). Fins en l'ànima de l'home ressona el seu cant. Així, el poeta és l'ocell i el seu cant la poesia que cerca la comunió amb la natura; una poesia que ha de ressonar en l'ànima del lector, preparar-li l'esperit i que ha de reproduir el so de la natura, per formar part d'un mateix tot. Si l'ocell ja és natura, el poeta ho haurà d'intentar amb el seu cant, el seu llenguatge, el de la poesia i els seus procediments. Un llenguatge que sovint esdevé insuficient.

Si el poema anterior era una declaració de principis de l'origen i els objectius de la poesia ageletiana i de la funció del poeta, "Aura" és la descripció del procés creador. L'aura, un vent que desfà els núvols i en el seu bufar, com a element de la natura, desvetlla el seu secret que romania guardat en el bosc. Aquest bosc, o per extensió, la natura és l'espai poètic i el vent és la inspiració que en bufar desvetlla els secrets del bosc, desvetlla les característiques del

llenguatge natural que la poesia haurà de reproduir i recrear en el seu particular bosc. Una recreació, un desvetllament que haurà de comptar amb els procediments necessaris que ordenaran els elements del bosc, de la poesia, poèticament.²⁶¹ Procediments que fan tornar "totes sonores les muntanyes. / Sembra blavor pels alts planells" (vv. 8-9)

La poesia, en definitiva, "Duu tremolor vivent de plor" (v. 4), com un nen que neix i amb el seu plor dóna vida a tot allò que té al voltant. Així, la inspiració vivifica el poema, com el vent vivifica el bosc, i la natura i el poema vivifiquen el lector.

Aquesta és una lectura simbòlica del poema i el text pot tenir una lectura més literal: la descripció de com el vent desfà els núvols i deixa al descobert la majestuositat de la natura, del bosc. El seu buf passa per tot arreu, vivificant-ho, transformant-ho tot.²⁶²

"No diré pas el cant que em furga endins" de la tercera secció del llibre sembla una veritable declaració de principis poètics en què el jo manifesta que no escriu fins que el neguit, l'emoció (llegeixis inspiració) de l'espectacle observat el deixa. Un procés que compara amb la natura i en que el cor (sentiment) i la sang (emoció) tenen un paper important:

"No diré pas el cant que em furga endins
fins que em caigui del cor, així com cau dels pins
la blavor resplendent; no pas abans que cessi
el seu bull encrespat dins de ma sang;" (vv. 1-4)

Una dada interessant del poema és la referència a la mort que hi ha en els versos finals:

"fins que el so es torni ble
i cera fràgil el meu cant" (vv. 5-6)

---

²⁶¹ Adonem-nos que aquí s'harmonitza a la perfecció els conceptes d' "espontaneïtat" maragalliana i d'"arbitrarietat" orsià, en termes similars als que presentava Josep Carner. Vegeu Josep Carner, "La dignitat literària" dins Josep Carner, *El reialme de la poesia*, Barcelona, Edicions 62, 1986, pàgs. 122-132.

²⁶² El vers 8 del poema, per exemple, pot tenir aquesta lectura literal: les muntanyes esdevenen sonores pel soroll que fa el vent en bufar-hi.

Fins que l'emoció de viure, de gaudir no l'abandoni no dirà el seu cant, no farà poesia; és a dir, el seu últim cant, el veritable poema, el millor, serà la mateixa mort, el deixar el món dels vius per viure en comunió amb la natura per sempre més. L'últim poema serà fer esclatar tota l'emoció continguda d'una vida d'observació majestuosa de la natura. I aquest esclat serà possible quan el jo conegui el significat d'aquesta natura. Significat, cant autèntic, només possible en la mort.

El resultat final d'aquest procés poètic és "Pi, que t'he plantat". Un poema en què el pi creix en relació amb la natura i ha de dir les paraules que li ensenya el vent. És possible traslladar la relació entre vent i pi a una relació entre lector i poeta. I veure com el lector d'aquesta poesia ha d'entendre el missatge que se li transmet i ha de créixer (espiritualment) en relació a aquest missatge: les paraules que ensenya el vent (la natura i el poeta).

Rosada i celística és un llibre de natura. I el gran tema d'aquesta primera secció del poemari és la natura, la descripció poètica d'una natura perfecta, ordenada i joiosa, resplendent. Una natura que no és només bosc i flors sinó que també és llar, el parament de la casa familiar, els carrers i les cases de poble. Una natura, en sentit ampli, que es troba en cada objecte, en cada racó de la quotidianitat del poeta, perquè natura no és només un paisatge, és un sentiment interior, un estat d'ànima, una sensació redemptora, propera al franciscanisme, que acosta al més profund de l'ésser, a l'única veritat possible: el coneixement del propi jo i la relació amb la transcendència: Déu, la mort i l'origen comú de totes les coses.

Una admiració total davant l'espectacle de la natura; una admiració que es constata en les nombroses exclamacions que omplen les pàgines del poemari. Una admiració pels objectes quotidians per la seva significació, pel misteri de la seva ànima, més enllà de la seva funcionalitat aparent i provisional, més enllà de la seva senzillesa i simplicitat.²⁶³ Un bon exemple d'aquesta admiració és el poema "Test al balcó". El jo poètic admira la bellesa de les flors plantades al test, per damunt de la funció decorativa, funcional, del

---

²⁶³ Josep Romeu defineix aquesta admiració, aquest estat d'esperit que és la natura en la poesia ageletiana, tot dient: "En aquest llibre ressalta un dels leitmotiven més significatius de l'obra d'Agelet, consistent a atribuir un sentit redemptor i continuístic a les coses i a la vida, per damunt l'aparent provisionalitat de tot i la nostra païra instintiva davant l'anihilació ineludible." Josep Romeu, "Jaume Agelet..." dins Jaume Agelet, *Poesies...*, pàg. 14.

test en un balcó de ciutat. L'admiració per les flors es produeix a partir de l'ús de sinestèsies i imatges que relacionen els diferents elements naturals: el camp, el cel, el vent, amb el color que els representen: verd, blau i vermell, respectivament, per mitjà de la relació semàntica entre aquests elements i la descripció sinestèsica:

"Quines flors de vent
al test bonyegut,
i quin verd content,
quin vermell molsut! (vv. 1-4)

Així, el que era un simple test es converteix en un aplec d'elements naturals: la terra, la llum i els ocells no hi poden faltar:

"Com s'enganxa al verd
un cant de moixons!" (vv. 9-10)

Tot, per descriure un microcosmos format per cel i terra en què la flor, el test és al centre, viu i mort. Una mort, que a més, és llum, una nova naixença:

"Oh el pètal que cau
rebregat de llum!" (vv. 15-16)

El test s'ha convertit en metàfora de la natura, de la vida i de la vida més enllà de la mort perpetuant aquest valor continuístic i redemptor de les coses, mitjançant la imatge i la sinestèsia, l'ús precís de la paraula i les relacions semàntiques entre elements naturals que ajuden a entendre la natura com un tot únic. Procediments tots ells que ja es troben des dels primers llibres d'Agelet, tot i que a poc a poc es van afinar, essencialitzant, esdevenint més concrets. La paraula va esdevenint cada cop més perfecta en la seva missió de traslladar al poema el llenguatge natural. Així, el poeta crea poemes epigramàtics, essencials que són un sol pensament, una sola imatge.

"Fum de la llar" o "Camí pobre de muntanya" són exemples d'aquest tipus de poesia essencial.²⁶⁴ En el primer, el fum de la xemeneia és un arbre, en direcció al cel, que s'esmuny fràgil:

"Oh fum,
mut en l'aire, negra llum." (vv. 3-4)

En el segon, llegim una descripció d'un camí de muntanya desèrtic, migrat, sense ocells, amb pedres i vent. El transcrivim sencer per analitzar com exemplifica el procediment pel qual un camí es descrit per imatges a partir d'altres éssers del món natural:

"Amb petges de cel
i magres timons,
lluient de l'eixut
cridar dels moixons,
davalles ossut,
groc com el forment
i amb flaire de vent" (vv. 1- 7)²⁶⁵

A "La taula parada" el parament de la llar és posat en relació amb la natura evidenciant que es tracta d'una mateixa cosa, que tots dos tenen un mateix estat d'esperit que comparteixen amb qui sap trobar-lo: el poeta, que l'ofereix al lector. De fet, la taula està parada amb productes de la terra: el pa, l'oli, la poma... Destaca la imatge en la qual la sal és comparable a la neu:

"Cel d'encís hivernal
[...]
deixa'ns damunt la taula
uns grans eixuts de sal!" (vv. 13 i 15-16)

---

²⁶⁴ "Xuclen el got llavis de lluna" és un altre exemple de poesia en què a partir del color vermell dels llavis, del vi i el clavell, es relacionen tots els elements del poema, fins i tot la nit i la pruna, formant una unitat, també procedimental, que és la que busca la poesia ageletiana. Cal destacar la imatge primera on els llavis són descrits en la seva forma lunar. Caràcter epigramàtic té, també, el poema "Arbre sec".

²⁶⁵ Adonem-nos que sense el títol no sabríem ben bé a què es refereix.

"Cuina pagesa" és un magnífic exemple del "leitmotiven" citat per Josep Romeu. A través d'excel·lents imatges els elements inanimats o abstractes de la cuina prenen vida, es fan presents:

"A la cuina la penombra
té la sabor de fums morts.
A dins de l'armari l'ombra
devora pomes dels horts." (vv. 1-4)

reflectint la idea ageletiana d'animització de tot, ja present a *Domassos al sol*, més enllà de la seva existència present, de la seva provisionalitat. Elements com la cadira i el setrill de l'oli reben i donen vida. No són simplement objectes, són fragments de vida dels altres, de la natura i transmeten aquesta vida, un cop més, a qui és capaç de sentir el màgic misteri de la natura, l'ànima amagada en el més profund de l'ésser:

"La cadira foradada
serva el son vivent dels gats." (vv. 7-8)

"i fa una clapa de llum
el setrill ple d'oli nou." (vv. 15-16)

Els gats i la llum són la vida que aquests objectes transmeten i retenen eternament, són l'ànima que els vivifica, que els converteix en natura.

Aquest sentiment redemptor i continuístic dels objectes es pot atribuir també a elements naturals, com les flors i els arbres.²⁶⁶ Aquest sentiment, de fet, és atribuïble al conjunt del poemari.

Sovint en el poemari la descripció de la natura és fa a través d'elements que s'hi veuen associats per mitjà de l'ús de la imatge. És el cas de poemes

---

²⁶⁶ Molts són els poemes de la secció dedicats a la flora: "L'espígol", "Cançó del timó", "Flors boscanes", "Magnoliera d'Albatàrrec" o "Les olives"... Aquests dos últims responen perfectament al sentiment redemptor. L'últim es posat d'exemple per Romeu en aquest sentit. Vegeu Josep Romeu, "Jaume Agelet..." dins Jaume Agelet, *Poesies...*, pàgs. 14-15.

com: "Vela blanca", "Mur emblanquinat de l'hort", "Quinqué" o "Els carros eterns". En altres ocasions, la natura hi és descrita directament: "Prades altes", "La guineu", "Magrana" o "L'estany i el cel". Al poema "La guineu" l'agilitat de la guineu ve reforçada no només pel tema i per l'ús dels recursos expressius sinó per la mètrica amb la utilització de versos curts, trisíl·labs, que donen aquesta sensació de velocitat i agilitat.

El cicle temporal també és present en aquesta primera secció. Dues estacions prenen més importància: l'hivern, amb poemes com "Nadal a les palpentes" o "Primeries d'hivern", i la primavera, representada per tots els poemes florals del llibre. L'estiu té referències concretes, per exemple al poema "Volada d'ocell", i no és el marc temporal clar de cap poema i la tardor hi és totalment absent. Tot és joia, majestuositat, admiració davant l'esplendorós espectacle de la natura, en plena vida.

Tenen un paper important, com en els altres llibres els procediments: la imatge, la sinestèsia, les associacions semàntiques, en la construcció d'un univers poètic en el qual el fonamental és establir una unitat entre el jo poètic, la matèria poètica (el pretext) i la natura. Així, les relacions semàntiques, l'articulació d'un poema o una estrofa a partir d'un o dos conceptes procedents de la natura són uns dels mecanismes més utilitzats pel poeta. L'última estrofa de "La pluja el sol cava" s'estructura a partir dels conceptes de rosa i pluja. La rosa pren característiques de la pluja: el plor, una magnífica imatge del ploure, i la pluja rep la condició d'olorosa de la rosa. A més, rep el color blau del cel:

"La rosa plorosa
es desfulla al trauc.
Oh pluja olorosa
vestida de blau!" (vv. 21- 24)

"Llogarret" és un excel·lent poema en què uns carrers mitjançant la imatge van rebent tota la força, l'esplendor de la natura:

"El sol fa tels de teranyina
de cap a cap dels carrerons.
Cada teulada que s'inclina

degota cel sobre els balcons." (vv. 1-4)
[...]
"Silenci blau." [...] (v. 8)
"Llunes negades dins els clots
d'aigua de pluja envermellida!" (vv. 21-22)

La sinestèsia permet atribuir qualitats d'uns éssers a uns altres facilitant la comunió de tot el cosmos ageletjà. Així,

"Tornen els bous olorosos de terra" (v. 1)
[...]
"Duent, al pèl, fines lluors de posta,
rentats de cel els ulls," (vv. 5-6)

És a dir, els bous són natura, formen part d'ella, perquè són al mateix temps: bous, terra, llum i cel. No hem d'oblidar que la lectura pot ser sempre literal i els versos transcrits poden ser una meravellosa descripció del color que pren el pèl dels bous, tots suats, després d'un dia llarg de treball a la terra. Una i altra lectura no són, de cap manera, excloents; de fet, es recolzen mútuament.

La primera secció del llibre acaba amb dos versos del poema "L'espígol" que sorprenen, si prenem en consideració el conjunt dels poemes de la secció:

"Car som presos, com ell, de tot l'enyor
de la brisa morada i de la serra" (vv. 7-8)

Apareix l'enyor. L'enyor de la natura cantada idealment, perfectament pel poeta.²⁶⁷ És l'enyor d'una època en què el missatge de la natura, la seva ànima, era comprensible pel jo, per l'home. Un passat només recuperable a partir del record, de la fixació del record que, alhora, assenyalarà l'inexorable pas del temps²⁶⁸. L'època enyorada, l'època del passat, que cal recordar, l'etapa de

---

²⁶⁷ L'enyor de la natura, de tot allò que ens envolta, és el motiu central del poema "Blau trist" de la tercera secció del llibre.

²⁶⁸ El poema "Fa fred i plou", de la tercera secció del llibre, mostra, clarament, com a través del record, del pensament, el jo poètic combat el neguit exterior. Quan a fora van mal donades, el jo es replega

comunió amb la natura oblidada, és la infantesa. Quan el llenguatge de la natura era comprensible perquè era el mateix llenguatge de l'infant.

Així, aquest últim poema introdueix la segona secció del llibre "Cels de paper d'argent". Una secció que parla de la infantesa i que permet identificar aquesta etapa enyorada amb el món infantil. Un món infantil poblat de jocs, d'amics, però cantat des de la perspectiva de l'adult i, per tant, amb l'ombra angoixosa del temps, de la mort.

"Cels de paper d'argent" és un viatge a la infantesa. El paper d'argent és un element dels jocs infantils que pot simbolitzar el cel o els seus estels. Si prenem el cel com un símbol d'immensitat, de comunió amb la natura, l'objectiu d'aquesta secció serà recuperar aquesta comunió, curar l'enyor expressat en el poema anterior, a través d'un viatge poètic al cel de la infantesa, per recuperar l'esperit de l' "edat d'or" perduda, l'ànima pura de l'infant.

La primera referència al món infantil la trobem en l'estructura del poema "Germà gran". Una estructura de cançó infantil plena de repeticions i paral·lelismes amb versos d'art menor, anisosil·làbics i rima consonant.

El fet que es tracti d'un viatge poètic fet des del món de l'adult, permet introduir en la secció temes no propis de l'infant com l'amor a una noia. Un amor cap a una jove més gran, per això, la presència altiva, distant d'aquesta que, com sempre en la poesia ageletiana, apareix idealitzada, llunyana, com una bella dama trobadoresca. La noia ve definida per la natura (cel i violes) i és tot el món per a l'infant:

"Veig trist i alegre el món
en la corba suau
i llisa de ta galta." (vv. 3-5)²⁶⁹

Els jocs infantils es descriuen en el poemari sempre associats a elements naturals. Així, la baldufa és un fruit²⁷⁰ més d'aquesta natura definit per una llum, una brillantor, una energia que desprèn i captiva qui la mira.

---

interiorment i recorda l'escalfor de la natura per sortir-se'n. Això, demostra que el record és important però també la capacitat d'introspecció.

²⁶⁹ Es tracta del poema "Antonieta".

²⁷⁰ L'associació entre la baldufa i la natura es produeix a través del color vermell de la baldufa i les rajoles, que es relaciona amb el vermell de la rosa.

A "Sol i aigua d'abril", a pesar del dia plujós de l'exterior, el món de l'infant, representat per l'aula, és ple de sol, de llum. I, el contrast entre l'exterior i l'interior, és possible perquè l'infant i el seu món representen la llum, el misteri de la natura i la seva comprensió, la unitat. No hi ha correlat objectiu entre l'interior del jo i el seu exterior. No és necessari, no cal, perquè l'infant ja és natura, ja duu en el seu interior el misteri, el llenguatge de la natura. Infant i natura són u. El món infantil és un món ple. Aquesta plenitud és la que el jo adult intenta recordar, recuperar, amb el present viatge. A través del record intenta transformar la seva realitat present, dur-la cap al seu objectiu.

El món infantil apareix en el poemari, també, de forma indirecta, a través de pretextos que remeten el jo al record.²⁷¹ Així, el circ li permet fer un poema sobre el més anodí, vulgar, d'un circ, el descans dels treballadors del circ. El poema remet a un element típicament infantil, però des d'una visió adulta, la de la quotidianitat. De fet, el més interessant del poema és la poetització d'aquesta quotidianitat, del menys poètic que hi ha en un circ, la poetització de, per exemple, l'equilibrista fumant. Una poesia que s'apropa al més senzill, que sap trobar el misteri de les coses simples.

Tan senzill, tan quotidià com l'infant a escola. "Dècima al senyor mestre", a més de ser un exercici poètic de versificació: una estrofa de 10 versos heptasíl·labs i rima consonant (abbaaccddc), que respon a l'estructura del títol,²⁷² és un poema on el jo ja adult ("ara que llanguim als bancs" v. 10) recorda el món de l'infant a l'aula, quan el sol il·luminava les lletres i la imaginació, perfectament llegible com la poesia. Una imaginació fonamentada en la natura:

"Fent cantar el grill de la faula,
i en comptes de nombres blancs
que faci el guix uns pollancs" (vv. 5-7)

És, des de la maduresa, el vent dels records que ens porta aquells moments, aquella aula, aquell esperit, tot desitjant que aquest vent mogui, de nou, les

---

²⁷¹ En la primera secció del llibre, hi ha un poema que pel tema, els àngels, pot remetre a aquest món infantil. Els àngels, com l'infant, donen vida, llum, significat a tot allò que els envolta.

²⁷² Aquest tipus de dècima, la més perfecta, és l'anomenada espinela.

fulles i permeti el retorn d'aquell esperit, d'aquella comprensió, d'aquella natura, d'aquella imaginació, d'aquella poesia. Aquest poema és una excel·lent síntesi del significat de la secció: el record, el retorn, al passat a través de la imaginació, de la poesia, per tal de recuperar l'esperit infantil, per recuperar, justament, aquella imaginació, aquella poesia. Poesia que era natura.

També recuperant el passat des del present, el poema "Quiosc de diumenge" és un dels poemes més complexos del llibre. El poema és el record d'un quiosc ple de joguines i dolços que feien les delícies de l'infant, quan tot era majestuós, esplèndid, el quiosc era natura i el nen feliç. Aquest record en retrobar-lo a la memòria, a partir del procediment proustià, s'ha convertit en agre i espès. La vivència passada era joiosa, el record present és insuficient perquè només recorda l'aparença de la vivència antiga i no la seva significació profunda: el lligam nen-natura.

A més, el contrast entre la vivència i el record fa adquirir al jo consciència del pas del temps. Hi ha un clar contrast entre la vivència i el record. Hi ha, doncs, en el poema, dos temps: el de la vivència infantil i el de la construcció del poema, el del record. Fins ara, el record era l'element que el jo tenia per salvar la distància, el pas del temps, entre l'infant i l'adult, i recuperar l'esperit del nen. Ara, per primer cop, s'insinua la insuficiència del record, de la mateixa construcció del poema, per recuperar l'estat d'ànima de l'infant. El record pot ser vàlid, pot servir momentàniament, durant l'espai de temps que es triga en recordar, en escriure o llegir el poema, però, immediatament després, la realitat present, la de l'adult, és l'única realitat vàlida. Una realitat tenyida d'una pols agra i espessa.

Recordem que la fixació en el record és només una etapa, una petjada en el camí, en l'evolució. Una etapa transitòria. Allò veritablement important és fer camí, acumular records. L'aprenentatge no són els records, sinó el propi camí, no el passat, sinó el present construït per la memòria. És a dir, l'esperit d'infant el recuperarem no a partir dels records, sinó avançant en una mateixa direcció: la de la transformació, l'evolució cap a la unitat. Aquests ens ajudaran però no són suficients. El present poema posa l'èmfasi en aquesta insuficiència i, doncs, en la necessitat d'evolucionar, de continuar recordant, de continuar fent poesia, malgrat les limitacions. El record, doncs, ja no serveix per transformar la pols del present, és només una ajuda, un lligam amb el passat i

el que aquest representava. Ara, des de la maduresa, l'únic camí que sembla definitiu, vàlid per a l'home, pel jo, és el de la mort.²⁷³

La mort més tràgica, la de l'infant, és el tema de tres dels poemes de la secció.²⁷⁴ La presència de la mort en la secció va apareixent esglaonadament. Primer, l'infant bordeja la mort, la son del poema "Vorejant la son". Es prepara per accedir al món del més enllà, en un diàleg amb la mateixa son. Un món poblat per elements naturals: llunes i estels, cels, vent i pletes i per elements infantils: fades i sirenes, gegants i àngels que fan més atractiva l'aproximació de l'infant al món de la son, de la mort. L'infant, doncs, es disposa a fer un llarg viatge: "-Emmena-ho tot en granS farcells." (v. 8).

El següent poema, "Marià, infant", és el viatge. Es tracta d'un poema que desplega el tema de L'"Ubi sunt", construït a partir d'interrogacions retòriques, en què l'infant mancat momentàniament de vida i paraula, només és llum, llum de natura fins que obre de nou els sentits, ja en el món que cercava. L'infant, mort jove, es veu abocat a un viatge per al qual no està preparat, que no s'esperava i per això es mostra vacil·lant, desubicat, mut, buit de significat, sense saber on és i què passa. La mort l'ha deixat sense sentits. A poc a poc, es va situant, acomodant, al nou món al qual ha arribat. Veu una pilota, recupera els sentits. S'adapta a un nou món, el de la mort, que li omplirà els sentits després del trànsit, del viatge. Per fi ha arribat al seu destí. L'infant torna a néixer. I la mort és un nou naixement. Sembla molt clara, com hem anat apuntant aquí i allà, la relació entre aquesta visió de la mort i el concepte cristià de resurrecció. Agelet, sense ser un poeta religiós, utilitza sovint la religió com a transfons dels seus poemes²⁷⁵ i té, com ha estat dit, en alguns poemes cristians, el seu model poètic. Sens dubte, el referent cristià és al darrere de la cosmovisió de la mort en Agelet²⁷⁶.

Un destí que s'acompleix en un excel·lent poema, "Nena morta", en què una nena es prepara per anar a una nova escola, la mort. El més destacat és que res canvia en la vida d'aquesta nena. Es vesteix "com si avui fos

---

²⁷³ Les conseqüències d'aquesta conclusió seran un desencís, l'enyor, un decaïment i l'enarboració del tema de la mort com a gran tema de la poesia ageletiana.

²⁷⁴ La importància del tema es fa palesa quan a la mort es dediquen una quarta part del total de poemes d'una secció que té com a pretext el món infantil.

²⁷⁵ Pensem sobretot en poemes dels primers llibres *Domassos al sol* i *La tarda oberta*, tal i com hem vist. Vegeu, entre d'altres, pàgs. 56-58, 67 del present treball.

²⁷⁶ Recordeu les paraules de Marià Manent a propòsit d'aquest tema i els referents esmentats. Vegeu pàg. 45.

diumenge" (v. 5) i es prepara plena d'il·lusió per anar a l'escola. La mort és presentada continuísticament, sense ruptures. És un canvi d'un món sensitiu per un altre de millor, més lluminós. La mort, doncs no és un trauma, un mal, una preocupació, sinó una continuïtat, un canvi que no afecta per a res la persona, un canvi de situació comparable a una nova naixença. Una naixença plena de vida, de sentit, plena de comprensió.²⁷⁷

Una naixença per la qual ens anem preparant al llarg de la vida, perquè la nostra vida és una caminar cap a la mort:²⁷⁸

"Anem cavant el jaç per al repòs
i decantant el cos
cap a la terra;" (vv. 3-5)

"Jorns i més jorns" és un poema que camina cap a la mort, una defunció dolça, bella, una mort reveladora.²⁷⁹ Una mort presentada per mitjà d'una gran imatge:

"quan l'ombra nostra, en plors,
s'enganxi lenta al cos
com el roquer la molsa."(vv. 7-9)

En tant que el traspàs és naixença, els morts que descriurà la poesia ageletiana són morts vivents, difunts que conserven tots els seus sentits, com la nena del poema. "Finestres de maig" és un poema on els morts des de les seves tombes es mostren neguitosos, alterats per l'arribada d'un nou inquilí al cementiri, talment com si estiguessin vius. El punt de contacte entre el món subterrani dels expirats i el món exterior dels vius és la finestra, símbol per excel·lència de la poesia d'Agelet, símbol d'unió de dos mons: l'interior i l'exterior, el món real i el poètic. Justament, és la finestra la que, ara, uneix dos

---

²⁷⁷ "No concep la mort com un acabament, això que sap que "la sang i el fang" li han estat donats per a morir. Els morts, els sent vivents, com si encara els torbessin el vent i la pluja, com si [...] fossin els nostres cinc sentits els que perduren en els qui jauen sota terra." Tomàs Garcés, "Jaume Agelet i Garriga, el poeta absent" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XXIII, núm. 262-263, 1981, pàg. 63.

²⁷⁸ El poema respon a la tradició del *Contemptu mundi* medieval. I pot recordar el versos de Pere March, "Al punt c-om naix comensa de morir" de la cobla I. Vegeu, Pere March, *Obra completa*, Barcelona, Editorial Barcino, 1993, pàg. 131.

²⁷⁹ Amb el poema "Jorns i més jorns" iniciem l'estudi del tema de la mort que podem llegir en la tercera secció del llibre.

nous mons: el de la vida i el de la vida després del trànsit, en el qual l'alè dels vius es barreja amb el dels morts. Una finestra que és la sortida al món natural, al món dels vius, que tenen els difunts. Un món que encara els queda lluny, que només poden veure per la finestra, oberta només quan un nou inquilí els ve a visitar. És el primer contacte amb el món dels vius, són les primeres constatacions de la vida més enllà de l'expiració. Com succeïa en els poemes de mort infantil, l'aproximació a la mort es produirà paulatinament, en progressió.

El següent poema, "La complanta del mort" és l'adaptació al món mortal. El difunt sota terra sent la fredor del seu cos i de la nova terra erma, mentre mira per la finestra com la natura fa la seva vida: els fruits cauen i els ocells volen. Un mort poetitzat en tercera persona. La nit, la foscor, s'apodera dels seus sentits. Aquest difunt encara s'ha d'adaptar a la seva nova situació, entendre-la. A poc a poc, s'adona que els fruits que cauen aporten la seva llum a aquesta terra que l'acull. Una terra que li dóna el seu alè, una terra que rep l'escalfor de la natura, del xiprer. El difunt comença a entendre la seva situació, comença a veure llum, a entendre el misteri de la natura, a comprendre que no és mort, que gaudeix de tots els sentits per observar el món que l'envolta, que comença a tenir una ànima que vivifica. Un mort que, ara, parla en primera persona.²⁸⁰ Ha sentit la por, el neguit davant la mort, però comença a veure, a gaudir dels avantatges del traspàs, a assumir-la plenament; per això acaba el poema amb un crit d'esperança:

"Pogué esguardar
amb nines glaçades
i de cop tremir
amb la carn corcada!" (vv. 24-27)

Un crit per fer vàlids els sentits en plena mort.

Un cop els morts han pres consciència de la seva condició, del seu paper, de la seva importància, de la transformació positiva que sofreixen, ja són capaços d'usar els seus nous sentits, la seva nova escalfor, ja poden vivificar,

---

²⁸⁰ El canvi de persona respon a la necessitat de marcar una doble visió respecte a la mort. Una exterior, en tercera persona, presidida per la fredor de la mort i una en primera persona, interior, del propi mort, que relata el procés d'adaptació a la mort, veient-la, finalment, com una transformació positiva.

ser pertot, per totes les coses, animitzar cada objecte, cada racó, donar-li el valor continuístic i redemptor present en tota l'obra ageletiana.²⁸¹ Així, "Alba a Josafat" és, ja, el poema dels morts vivents, dels morts que són en nosaltres, en tot allò que ens rodeja. És l'alba simbòlica d'aquests difunts que després del procés d'adaptació en la mort, la nit, veuen la puresa i blancor d'una llum, el dia, admirats, també, ells mateixos de la seva transformació, de la seva nova condició de vida. Tot esperant entendre, definitivament, la veu de la llum, la veu de la natura, per reunir-se, eternament, amb ella:

"Es descolguen, els morts, amb les mans blanques,
s'aixequen amb els ulls d'argila plens,
[...]
Es redrecen, es palpen admirats,
[...]
amb la seva sentor de fruit madur.
Esperen que la veu que alta ressona
es faci entenedora a cadascú." (vv. 1-2, 9, 14-16)

De fet, la poesia ageletiana continuarà cantant la natura en llibres posteriors, després del desencís provocat per la consciència de les limitacions del temps, del record i de la poesia, perquè la natura és la veu dels difunts. I si la mort és l'única sortida plenament vàlida a la comunió amb la natura, la presència dels morts en aquesta fa que sigui obligada l'admiració del paisatge com a camí correcte, com a via de comprensió del seu misteri. S'admirarà la natura, perquè el seu secret serà l'escalf dels difunts, l'objectiu anhelat pel jo poètic: aprendre del misteri de la mort, de la natura, i l'únic camí encertat, per damunt de qualsevol limitació.

Finalment, el poema "Tot just encesa l'alba" és la narració del despertar d'una llar a punta de dia, quan tot torna a la vida i l'infant delerós espera en va la mare morta. En aquest poema es barregen la concepció de la por nocturna,

---

²⁸¹ Aquest és el sentit d'un poema, que esdevé pregària, com "Rèquiem", en el qual es demana que la mort no sigui negativa, sinó que es tingui per positiva, que les ferides que deixa es transformin en vida, en vida transcendent i que els morts siguin per tot arreu, cedint la llum que, la seva nova vida, els produeix. Demana, també, que els vius no patim, que aprenguem a veure aquesta nova vida al nostre voltant, en tota la natura, perquè la natura conté l'escalf d'aquests morts, perquè en la natura els trobem, en formen part. I aquests morts són presents i vius en la natura i en el propi jo. I en els altres. "És la mort qui sosté la vida, i l'ésser no desapareix, sinó que alena en aquell mateix que ha creat." Vegeu Josep Romeu "Pròleg" dins Jaume Agelet i Garriga, *Obra poètica...*, pàg. 14.

il·luminada per la llum de l'alba, i la presència de la mort. Aquesta mort que es troba per tot, en la natura, en la llar i que en el poema ve representada per la mare absent. Una expiració que és la nova llum de l'alba després de la negra nit. El poeta juga amb el doble sentit d'alba: la del matí i la de la nova vida ajagut sota terra. El poema és la descripció de com, A/en l'alba, el mas i els seus habitants tornen a la vida:

"A l'alba, el pare baixa de la nit;
roden ombres desfetes a l'escala.
Ve l'avi tot d'alcova entenebrit
i alena, el jorn, als vidres de la sala." (vv. 1-4)

Versos que mostren l'ús que fa Agelet de la imatge. Els personatges reben les qualitats sensorials de l'alba, són definits, el seu deixondiment és definit, per mitjà de les circumstàncies exteriors, del que genera la natura. El pare baixa de la nit, és a dir, es desperta. L'avi es troba entenebrit, mig despert, mig adormit encara d'alcova, és a dir, de nit, de son. L'alba és unes ombres entre la llum del nou dia i la foscor de la nit. Ombres, animitzades que giren: l'alba es precipita sense aturador. El jorn, també animitzat, es fa present cada cop amb més força. La idea que ens transmeten les imatges d'aquesta primera estrofa és que el dia comença amb força, la nit queda enrere, i el seu esclat és ja inevitable.

El desig de retrobar la mare difunta que no baixa les escales, permet llegir, simbòlicament, el poema des de la perspectiva d'aquesta mort. El títol del poema: "El jorn ressuscitat", la mare morta, el retorn de la paraula, l'ànima i l'escalf als objectes quotidians permeten llegir l'alba com la nova vida després de l'expiració, una vida en què percebem el significat complet, el nom, el sentit, l'existència plena de les coses, en què la paraula en majúscula crea el veritable sentit de la vida, dóna nom, existència als objectes, els dota de realitat.²⁸²

L'oposició entre nit i dia amb els valors positius que el jo líric aplica sobre el jorn enfront la negra nit, apareix diverses vegades al llarg del poemari. Ja en la primera secció, destaquen dos poemes que descriuen una nit vista

---

²⁸² És el sentit, el concepte de paraula, de paraula poètica, que crea realitats, del poema "La tia Paula" del volum *Pluges a l'erm*.

negativament, paorositament, i el jo, com la natura, desitja l'arribada del dia, de l'alba, imatjada en el poema "Pressentiment de l'alba" d'una forma contundent:

"penja l'entranya de la lluna morta,
degotant, groga i roja, a l'horitzó." (vv. 3-4)

Es produeix un contrast entre llum i nit, una llum que il·lumina, que calma, la feredat del paisatge nocturn. Un contrast que podem llegir també als poemes "El quinqué" i "Cançó del fanal de la cantonada".²⁸³

En l'altre poema destacat de la primera secció, "Al jaç", els homes treballadors tornen de la feina al camp disposats a dormir, a passar una bona nit:

"dormiten oblidats de l'alta nit
respirant tenebrors..." (vv. 7-8)

L' "alta nit" és aquella obscuritat que permet l'autoconeixement, l'espai de reflexió ideal per relacionar-se amb la natura, aquella fosca que podem identificar amb la mort, amb l'alba nocturna i de la qual aquest home treballador també en forma part, encara que no ho sàpiga. El nocturn descrit en aquests poemes, en canvi, és feréstec, tenebrós. És la manifestació de la por a la foscor, a la mort. L' "alta nit", la de la solitud, la reflexió, el coneixement no la llegim fins a la tercera secció del poemari.²⁸⁴

Efectivament, "Corprès de nit" és un poema adreçat a "l'alta nit". Una obscuritat que el jo escolta i a la qual canta. Una foscor que li produeix una llum interior. Ja no és llum exterior que combat la fosca, és coneixement, llum interior produïda per la mateixa nit, aquella obscuritat que, en autoreflexió, ens aporta saber. Una llum produïda, en el poema, per la menja d'una fruita. La meditació nocturna permet descobrir la llum amagada en els elements naturals i, així, la fruita té llum que encomana al jo.

---

²⁸³ En aquest últim, la llum del fanal és comparada a la llum natural i perd el combat.

²⁸⁴ La nit connotada positivament la llegim, també, al poema "A l'hoste nocturn" d'aquesta última secció i al poema "Lluna vella" de la primera secció del llibre.

"Al bell peu de la claror" és un peregrí que avança per un camí en el moment de transició entre nit i dia. El jorn ja despunta, però el caminant encara serva el record de la foscor. D'una nit profitosa. El més interessant del poema és la idea de camí. El caminant, que a nivell simbòlic, va cremant etapes de la vida en què l'important és fer camí. El camí és aprenentatge, un itinerari, que són els poemes, que alhora que s'avança fixa en la memòria. El poema, situat a la tercera secció del llibre, reforça la lectura de llegir *Rosada i celístia* com un camí d'aprenentatge, d'evolució cap a la natura, reforçant una opció poètica, i de transformació de la realitat.

Tot i la unitat del poemari, hi ha petites diferències entre les seccions. Més que diferències, evolucions lògiques de la poètica ageletiana que reforcen aquesta unitat del recull. Si la primera secció era, en part, descripció exterior, admirada, de la natura, la tercera secció és l'esclat del correlat objectiu. Un poema com "Punxa d'arç" és un bon exemple.²⁸⁵ El jo líric es relaciona, es barreja, amb l'arç a través de la confusió entre la sang i la reïna:

"Oh punxa nua
i fina! Oh sang
- roja reïna
que cau del flanc!" (vv. 7-10)

Es recupera l'esperit de relació íntima entre el jo i la natura dels llibres ageletians.

Si la natura és la finalitat del poeta, l'amor serà un dels mitjans que utilitzarà per assolir aquest fi. En aquesta secció, molts dels poemes van adreçats a un tu femení, circumstància que no deixa de sorprendre en el conjunt de la poesia ageletiana. Un tu que, com en d'altres ocasions, ve definit en relació a la natura. És una dona imatjada per elements naturals:

"Ulls, horitzons, paratges
amb un esplet d'ocells

---

²⁸⁵ "El jorn canta" és un altre exemple.

de bategants plomatges." (vv. 1-3)²⁸⁶

Un poema adreçat a una noia, com els anteriors, però que pot ser susceptible d'una lectura més simbòlica, és "Com un bosc els teus ulls". La lectura simbòlica consisteix a interpretar el bosc, i doncs, en última instància, la dama i l'amor, com l'espai poètic sobre el qual bastir l'obra. Un bosc misteriós, desordenat, sorprenent que recorda un somni.²⁸⁷ Un bosc on tots els elements per construir una bona poesia, per desxifrar el seu misteri hi són, però cal saber interpretar-los. És a dir, tots els elements de comunió, d'unitat amb la natura ja es troben en el paisatge, el que cal fer és saber trobar-los i aquesta és la funció de la poesia: posar ordre en aquests elements, identificar-los, recrear-los en el poema. Al llarg del poema passem de llegir un bosc convuls que representa tota la complexitat del món interior, a llegir un bosc sistematitzat, ordenat per la recreació poètica, fent més assequible el misteri natural. L'aigua que brolla de les seves fonts ens pot continuar semblant misteriosa, fosca, però en la mesura que s'ha simplificat, ordenat, s'ha fet més propera, més nítida:

"Bosc delirant, rentat de pluges brunes

[...]

Bosc animat de negres fontanelles

amb aigua d'una fosca salabor!" (vv. 1 i 7-8)

Hem insinuat la importància de l'amor en la recreació poètica del món natural que ens permet entendre el seu misteri. El poema "Arribes al casal blava de pins" destaca per l'aparició d'un tu que penetra, que entra, dins el món del jo per rebre l'aprenentatge que el jo ha anat acumulant en el seu itinerari poètic. La culminació de la trobada interna entre jo i tu en el si del jo és el poema "Amor". Un poema que completa la idea de correlat objectiu que presenten els poemes d'aquesta secció i complementa la idea de mort que hi

---

²⁸⁶ Són versos del poema "Els ulls de Beulah". Són poemes cantats a una dama definida per natura. A banda del ja citat, són altres poemes adreçats a un tu femení: "Caterina", "Arribes al casal blava de pins", "Assumpta i el diumenge", "En ma joia creada" i "Plor de Maas".

²⁸⁷ No és el primer cop que la poesia ageletiana utilitza el tema del somni per explicar l'exploració introspectiva, el descobriment del secret de la natura, que ha d'efectuar el jo líric i la seva poesia. El deliri és una característica del somni que apareix en el present poema: "Bosc delirant..." (v. 1). Sobre el somni vegeu pàg. 77-78 del present treball.

podem llegir. El poema és un bon exemple de correlat en el poemari entre un jo i un tu i entre tots dos i la natura:

"Tot és u: dia llarg i curta nit.
Ja no ets un afany ni una ferida.
En tu visc enterrat i diluït
en mi vius enterrada i diluïda." (vv. 11-14)

L'amor esdevé una via clara que permet assolir la comunió amb la natura i, així, entendre el seu llenguatge, el seu misteri. És a dir, hi ha en l'aproximació a l'amor d'aquest poemari, un altre itinerari que comença amb l'entrada del tu en el món interior del jo per conèixer els aprenentatges d'aquest darrer; que segueix amb la relació unitària de jo i tu i, per tant, amb una millor comprensió del món natural i que culminarà en el llibre següent, *Pluges a l'erm* en què el tu amb la lliçó apresada partirà del jo per seguir el seu propi camí. És per això que l'amor es revela com una via correcta d'accés a la comunió, juntament amb la mort.

Precisament, la referència a l'enterrament i la situació del poema en el llibre²⁸⁸ permeten entendre que la consecució d'aquest amor perfecte s'ha produït en la vida després de la mort. És un cop difunt que el jo líric aconsegueix l'amor màxim, infinit, i, amb ell, la unió definitiva amb la natura. La llum, l'alè, l'escalfor ja no ve de fora, de la natura, ja no cal, perquè el propi jo des de l'amor, des de la mort, és llum, alè, escalfor. Així, l'amor esdevé una etapa en l'itinerari cap a la mort, cap a la comunió.²⁸⁹ I tots dos, amor i mort, són camins bàsics per on el jo o el tu han de passar en la seva recerca, en la construcció del seu món poètic.²⁹⁰ Aquest tu pot ser identificable, en última instància, amb el lector.²⁹¹ És a través de la poesia, que el lector i el poeta han recorregut un camí junts i tots dos han assolit un objectiu comú: la comprensió

---

²⁸⁸ El poema es troba situat després del poema dedicats al tema de la mort i precedeix els dos últims poemes que, igualment, són dues reflexions sobre la mort.

²⁸⁹ Una comunió vista com un camí de llum, vista com a destí final d'aquest itinerari. La llum de la unitat és el tema del poema "Fulgors en el camí".

²⁹⁰ Una recerca no exempta de dubtes. És el sentit del poema "Enllà dels dies" d'aquesta tercera secció del poemari. Un enfilall de interrogacions retòriques sobre què hi ha més enllà de la mort, qui l'habita, com és el paisatge, com hi arribarem? És el dubte, la inquietud davant una nova etapa, davant un trànsit, una transformació.

²⁹¹ Sembla clar que el tu del poema és, immediatament, un tu femení, identificat amb l'estimada o, fins i tot amb la mare.

del misteri de natura, la comunió. Jaume Agelet implica, així, el lector en la construcció del seu univers poètic, el fa creure en les possibilitats de la realitat paral·lela que està construint poèticament.

Són els dos darrers poemes del recull, dos grans poemes en què la idea de la mort va acompanyada per la idea de l'etern retorn i, doncs, d'evolució-fixació. En el primer, "Paraules del pare al fill" és el fill que manté viu en el seu interior la veu del pare, sentint la seva escalfor. La vida continua i això permet redimir la mort dels seus efectes. El pare ja mort, continua vivint, en el fill, alenant per tot arreu i protegint el fill, il·luminant-lo des del seu món fosc, tenebrós, però, en realitat, ple de llum, de llum autèntica, de llum natural:

"tu creixeràs en l'aire de ma mort:
caminaré prop teu i sense atur.
Et veuré blanc en el meu món obscur." (vv. 3-5)

La mort no és la fi, és continuïtat de la vida, una vida que perdurà en els fills, en els hereus; i la seva mort no és tal, perquè l'escalfor de la seva ànima continua bategant en els vius.

"Cantilena del fill al pare" és un dels millors i més coneguts poemes de Jaume Agelet que forma una mena de díptic amb l'anterior. L'etern retorn és el tema de que tracta. L'home neix de la terra i torna joiós a la terra en morir. Entremig, el cant, la vida que és evolució. El poema és farcit de grans imatges, com l'estada del jo al ventre de la mare:

"dintre la meva nit
il·luminada de la teva sang."(v. 14-15)

o com la del ventre matern, vist com un forn, al qual el jo líric vol retornar:

"En ta carn m'has sentit
a poc a poc granar
i coure com un pa
a dins del forn!
[...]

Ara, tot encongit,
ja vell, duent les claus
feixugues de la nit,
sóc ací de retorn,
i tot palpant la terra on ara jaus
cerco altra volta aquell escalf de forn!" (vv. 8-11 i 16-21)

En definitiva, *Rosada i celístia* és la culminació d'un procés poètic i la peça clau per entendre el sentit que, en part, prendrà la producció poètica de Jaume Agelet i Garriga a partir del present poemari. La descripció d'un itinerari poètic cap a la comunió amb la natura, fixant cada etapa, cada parada en el camí, però sempre tenint present que l'important és fer camí, la descripció de la natura, ordenada, relacionant-la amb el jo mitjançant el correlat objectiu, el pas del temps i l'intent de frenar-lo mitjançant el record, el retorn al món de la infantesa, i la incapacitat del record per aturar el temps, per transformar la realitat, i, finalment, l'evolució cap a la mort i l'amor, en certa manera una mateixa cosa, com a úniques sortides possibles per aconseguir els objectius proposats: la transformació, la recreació de la realitat són els eixos temàtics del poemari. Una recreació basada en la natura i en la mort, com a fonts de redempció i salvació. *Rosada i celístia* és la construcció d'una realitat poètica basada en la natura, una natura que conté mort. I una mort que, en Agelet, esdevé vida plena de sentits. Un món poètic senzill, molt ben definit des del primer a l'últim poema, amb una idea molt clara del que vol, i que aspira a ser reconegut com a tal.

Pluges a l'erm, publicat el 1953, a Barcelona, en el redós d'una col·lecció important i de prestigi de l'època, Óssa Menor, amb pròleg de Josep Romeu, presenta una clara línia de continuïtat respecte el llibre anterior i significa la consolidació dins l'espai literari català de Jaume Agelet i Garriga com a poeta.²⁹²

Efectivament, el present poemari suposa la continuïtat de temes: la mort, l'amor, la natura com a eix central i la infantesa, d'intenció i d'estructura

---

²⁹² "Pluges a l'erm assenyala la plenitud de la maduresa", afirma Joan Triadú. Vegeu Joan Triadú, *La poesia catalana de postguerra*, Barcelona, Edicions 62, 1985, pàg.120.

formal respecte el volum anterior, *Rosada i celística*.²⁹³ Miquel Lladó parla de "la tierra y el hombre que vive enraizado a ella" com a tema fonamental del llibre.²⁹⁴ *Pluges a l'erm*, però, afina més la sensibilitat per una major preocupació per la pròpia existència, donant pas a la nova etapa de l'obra ageletiana; una existència en la natura i en la mort. Hi ha en tot el poemari una idea omnipresent: la presència d'una ànima en totes les coses que perdura més enllà del fi de la vida.

El títol del llibre simbolitza la vida (la pluja) en un camp erm, és a dir, que no dóna fruits, en el qual no es pot plantar res. Un camp mort. Aquesta pluja el pot fer útil per al conreu. *Pluges a l'erm* és, doncs, un cant a la vida. A la vida present en la natura, en el món de l'infant i a l'existència després de la mort, la màxima expressió de la vida. Un "erm" que és també el país. Una Catalunya que, com en el poemari anterior, es vol refeta, en què la pluja pugui fer créixer una nova realitat: la resposta del poeta a la crisi²⁹⁵.

El poemari es divideix en tres seccions: "Barca d'ànimes", "Vermell de poma" i "Nous fulls de cartipàs". En aquest cas també el títol és significatiu del contingut de cada secció del poemari que, com en tots els llibres anteriors, manté una profunda unitat. El llibre és un itinerari per l'existència de l'ésser humà amb "un desarrollo retrógrado. "Barca d'ànimes" o la fuga en el tiempo, "vermell de poma" o la juventud, y "Fulls de cartipàs" o la remota infancia. Esta inversión es sin duda muy significativa. Quiere decir, por de pronto, que el llanto carnal de la cuna se convertirá en sonrisa solar a la hora de la muerte".²⁹⁶ Al nostre entendre, la segona secció del poemari representa l'aprenentatge, l'aproximació impressionista a la natura. Un coneixement que ja hem llegit en altres llibres i que pot representar-se perfectament com la joventut i maduresa,

---

²⁹³ Miquel Lladó des de les pàgines de *Ciudad* destaca la línia de continuïtat que suposa *Pluges a l'erm* respecte el llibre anterior. Vegeu, Miquel Lladó, "El último libro de Agelet i Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, vol. V, Cuadern. 7, 1953, pàg. 108. El mateix Lladó afirma que el poeta ens dóna "el mensaje de la belleza y el amor".

²⁹⁴ El mateix Lladó afirma que el poeta ens dóna "el mensaje de la belleza y el amor". Vegeu, Miquel Lladó, "*Pluges a l'erm*" dins *La Mañana*, Lleida, any XV, núm. 4858, 11 de juny de 1953, pàg. 5.

²⁹⁵ Jaume Agelet, com altres poetes de l'època, mantenia "intacta una actitud lírica d'uns poetes que havien cercat sempre l'harmonia entre les vicissituds de la vida immediata i la pròpia intimitat, malgrat els trasbalsos exteriors i els esdeveniments funestos que havien viscut o encara vivien. [...] Llur fidelitat era tota donada [...] de fer de l'expressió poètica una pura afirmació de catalanitat i de l'adhesió personal a unes formes de viure determinades." Vegeu, Joan Triadú, *Ob. cit.*, pàgs. 117-118.

²⁹⁶ Miquel Lladó, "El último libro..." dins *Ob. cit.*, pàg. 108.

l'etapa central, de l'ésser, després de la pèrdua del món infantil i just abans de l'encarament amb la mort.

Certament, si el llibre anterior s'acabava parlant de l'òbit, ara, la mort esdevé la fita redemptora de la primera secció del poemari. La mort dóna vida i, a través d'aquesta, es redimeix. Un camí cap al més enllà en què "les hores" no passen en va, sinó que són un traçat joiós cap al destí final, un traçat no exempt de por, de neguit:

"Oh la paüra
de jeure mort,
al fons de l'hort,
en terra obscura! (vv. 5-8)²⁹⁷

Malgrat aquesta instintiva paüra a la mort, allò que caracteritza el poemari, i que permet la superació de la por, és "la convicció de la perdurabilitat de l'ànima en els éssers vivents o soterrats, tant se val. [...] l'obsessiva reacció afirmativa de la continuïtat vital, de la relació que lliga vius i absents, que no pas morts a causa de la fluència espiritual que els vivifica".²⁹⁸ Relació, que uneix els dos móns, simbolitzada en la barca²⁹⁹ del títol d'aquesta primera secció, que uneix els vius i els difunts. El poemari més que de la mort pròpiament parla del camí a la mort,³⁰⁰ del procés que ens duu fins l'últim alè de vida, fins a "la casa inconeguda":

"Ja som davant la nostra porta
i no sabem qui ens obrirà,
quina presència viva o morta
de cop i volta ens sobtarà." (vv. 1-4)

---

²⁹⁷ La presència de la por davant la mort, la podem llegir al poema "Colgat en terra obscura".

²⁹⁸ Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies Completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 16.

²⁹⁹ Aquest barca, de ben segur, remet a la tradició clàssica en què a través d'una barca governada per Caront es creuava la llacuna Estígia que separava el món dels vius del món dels difunts.

³⁰⁰ de "la companyia del record, de la lenta i humaníssima meditació de la mort". Vegeu, Josep Romeu, "Pluges fecundes" pròleg a Jaume Agelet, *Pluges a l'erm*, Barcelona, Óssa Menor, 1953, pàg. 5.

Un lligam entre vius i absents que es manifesta en la pervivència dels morts en els vius:

"trobar en la nostra veu
el so de llur paraula!" (vv. 10-11)³⁰¹

i que és el que caracteritza una bona part dels poemes de "Barca d'ànimes".³⁰² És d'aquesta manera que l'òbit i la por que produeix poden ser superats. És "el visatge", herència de pares a fills que permet transcendir la mort com a experiència física per convertir-la en parada final, però no definitiva, plena de vida i coneixement. "Espiga", en el mateix sentit, és un gran poema en el qual el jo poètic transformat en espiga recull l'herència dels pares i transmet el seu gra als fills.³⁰³

"sóc espiga que porta
claror del pare mort
i de la mare morta.

El jorn que seré endut,
si deixo al sòl eixut
mal que no sigui un gra,
tornaré a granar,
de bell nou seré espiga
amb promesa de pa." (vv.2-10)

Hi ha, però, una altra visió de la mort en el poemari. Una visió més exterior: la mort com una presència ara amenaçadora, en el poema "Afusellat", ara quotidiana, potser per això en primera persona, a "Guardià de cementiri".

Abans, però, de jeure definitivament sota terra hi ha un període d'adaptació a la nova situació, al nou món per descobrir. Un període d'ubicació en la nova vida. Augmenta, aquí, la preocupació per la pròpia existència, pel

---

³⁰¹ Del poema "Viure amb els morts".

³⁰² "El visatge", "Retorn", "Viure amb els morts" i "Espiga" són poemes que es caracteritzen per aquest lligam.

³⁰³ Josep Romeu realitza una lectura del tema de la mort i la seva transcendència a través de l'herència de pares a fills en el mateix sentit que hem fet nosaltres. Vegeu Josep Romeu "Pluges fecundes" dins Jaume Agelet, *Pluges...*, pàgs. 6-8.

sentit d'aquesta davant l'òbit i per la utilitat d'aquesta mort en el procés de comunió amb la natura. El jo té una perspectiva diferent de la mateixa realitat que abans descrivia, la perspectiva que li dóna la mort. Els poemes que tracten aquest aclimatament en la mort són: "La casa inconeguda", "Cançó de bressol", "La visitadora" i "Cruïlla". En tots hi llegim el primer contacte amb el món dels difunts, que per exemple en el primer poema esmentat queda metaforitzat en una casa:

Perduts dessota el nostre sostre,
sens reconèixer el que s'hi veu,
ni nostres mans, ni el nostre rostre,
preguntarem d'on ve la veu
que dins ressona i que és la nostra.

Penetrarem tots malfiats
dins les nostres fosquedats (vv. 5-11)

Si la defunció és un camí correcte per assolir la comunió amb la natura, també ho és l'amor. Una relació amorosa que unifica els amants en una comunió on cada element és independent:

"Creixes bon punt la meva joia creix:
passes com l'aigua ran de mes riberes." (vv. 4-5)³⁰⁴

Aquest lligam entre amants i paisatge és el tema dels poemes: "Al fons de mes internes primaveres" i "T'has arrencada de ma pell". Aquest últim destaca per la relació que s'estableix entre el tu i el jo. El tu es defineix en funció del jo, que és qui li dóna les qualitats per viure en natura, per ser natura.³⁰⁵ El camí del tu serà alliberar-se del jo, de la seva relació de dependència, un cop hagi acomplert l'aprenentatge: el viure i estimar en natura.

Amor i mort atorguen al jo una nova visió de la realitat en què el correlat ja és una conquesta. Així, el correlat objectiu entre el jo i la naturalesa es constata en molts poemes del llibre.³⁰⁶ A "Sóc arbre avui" el correlat és produeix

---

³⁰⁴ Del poema "Al fons de mes internes primaveres".

³⁰⁵ En una herència semblant a la que el poeta proposa a "El visatge".

³⁰⁶ "Boira endins", "Invocació als ocells" i "Caliu de la hivernada" són poemes de correlat objectiu. En certa manera ho és també "A una vella serventa", en el qual una dona de fer feines es descrita a partir de

a través del símbol de l'arbre, símbol de l'home en natura i fet de natura, que s'alimenta de la pluja, que té les arrels a la terra, i cerca l'infinit, la transcendència, representada pels estels:

"Sóc arbre per sentir batre les pluges
i gotejar l'estel." (vv. 5-6)

Un dels grans guanys del present poemari és, sens dubte, el poema "La tia Paula". Un poema en què la paraula esdevé el centre de l'univers del jo poètic:

"Fa llum cada paraula:
n'he fet el vi i el pa que ara em nodreix;" (vv. 27-28)

La paraula crea, animitza, dóna vida i el jo n'ha fet el seu aliment bàsic. La paraula crea els objectes; els éssers, sense mots per definir-los, no existirien. És gràcies a la paraula, que podem crear, recrear poèticament la natura, que la podem definir, que podem descriure el seu meravellós espectacle, apropar-nos-hi. Vet aquí la importància, el lloc central que té el mot en la poètica ageletiana. Evidentment, sense paraula tampoc no hi hauria poesia. Una poesia que és el camí del poeta i del lector cap a la natura. Una poesia que, pels procediments que fa servir, és ella mateixa natura i que no podria esdevenir una realitat sense la paraula.³⁰⁷ La paraula crea, perquè té ànima i el poeta fa servir aquesta paraula per recrear, fidelment, el seu món en forma d'imatge, de metàfora:

"M'ensenyàreu un jorn que d'aquest sostre
que plana, trèmul, damunt nostre,
cal dir-ne cel,
que d'aquell llum humit
que lluu dintre la nit,
cal dir-ne estel;" (vv. 1-6)

---

les seves tasques domèstiques. Tasques descrites a partir d'elements naturals. Un procediment habitual en la poesia ageletiana.

³⁰⁷ Romeu interpreta la paraula, el "llenguatge com a única possibilitat d'identitat personal i de coneixença de la realitat". Josep Romeu, "Jaume Agelet ..." dins Jaume Agelet, *Poesies ...*, pàg. 17.

Josep Romeu llegeix "La tia Paula" com "el record rediviu dels morts, una mena de nova naixença d'ells per gràcia del misteri del verb que ens han tramès [...] Aquesta morta parenta que tingué la transcendental missió d'ensenyar a parlar un infant, bleixa avui encara i viu, en certa manera, en els llavis del poeta".³⁰⁸ És a dir, un poema que va més enllà de la lloança a la paraula com ens creador i que el situa en la tradició ageletiana dels morts vivents.³⁰⁹

La mort, l'amor i el correlat objectiu amb la natura són els tres temes d'aquesta primera secció de *Pluges a l'erm*. Un camí des de la mort i l'amor fins al correlat del qual ens "Duem a l'horitzó, com una ofrena, / l'encantament dels ulls." (vv. 7-8)³¹⁰

Aquest encantament és el paisatge. Així, la primera part del poemari és un camí cap a l'horitzó, la mort, un camí on ens duem els guanys obtinguts durant el viatge: l'espectacle natural. Un espectacle que constitueix la segona part del poemari i que, des de la mort estant, és completament comprensible i, per tant, des de l'òbit, es té una nova visió més plena d'aquest. És com si la primera secció de *Pluges a l'erm* fos l'anada cap al territori de la mort per fer-hi estada definitiva i des d'aquest cantó de riba (el de la mort) veure, plenament, la natura. Visió que constituïria la segona secció del poemari.³¹¹ Una visió que des de *Rosada i celística* podem aplicar a la lectura d'aquest llibre de poemes, en clara continuïtat. El fet que la natura sigui vista des del coneixement que proporciona la mort, en un ordre, podríem dir no natural, fa que en aquest poemari es faci evident la tasca de recreació de la natura que duu a terme el poeta, fa evident el joc literari, la literaturització. I que aparegui el tema metaliterari en la poesia ageletiana.

"Vermell de poma", títol de la segona secció del llibre és el fragment de l'últim vers de "T'has arrencada de ma pell" i simbolitza, com hem dit, el

---

³⁰⁸ Josep Romeu, "Pluges fecundes. Pròleg" dins Jaume Agelet, *Pluges...*, pàg. 8.

³⁰⁹ Joan Triadú llegeix el poema en la línia de l'heretage que els pares deixen als fills i un dels "benifets que li atorgaren els desapareguts [és] ... el gran do de la llengua pròpia." El català, una situació d'exclusió pública i cultural esdevé, així, un dels grans guanys de la poesia ageletiana. Vegeu, Joan Triadú, *Ob, cit.*, pàg. 120.

³¹⁰ Es tracta del primer poema del llibre "Caminem, caminem amb joia d'aire".

³¹¹ A l'estada a la riba (de la mort) el poeta s'endu la "madura dolcesa, el dolor, les més pures aspiracions [...] l'arcana consciència d'ésser [...] rostres i visatges, el record i l'esperança, els vells amors redreçats en les "internes primaveres" del poeta, la remembrança". Vegeu, Josep Romeu, "Pluges fecundes" pròleg a Jaume Agelet, *Pluges ...*, pàg. 6.

paisatge.³¹² Vermell és sang, és vida i la poma esdevé un símbol totalitzador de la natura. Així, "Vermell de poma" és una descripció de la natura constituïda també pels objectes quotidians.³¹³

"Han mullat les parets escumes d'ona;
les albes han tenyit vidres, teulats.
A les rajoles de rojor pregona
neden uns peixos argentats." (vv. 1-4)³¹⁴

La segona secció del poemari és la visió de l'ànima interior dels objectes i els éssers, que permet relacionar-los amb la natura mateixa.³¹⁵ El poeta coneix el misteri natural perquè coneix la mort, el seu significat transcendental, superador, la seva íntima relació amb el paisatge, perquè ha assolit una comunió perfecta amb la natura, perquè forma part del món natural, com un tot únic i global.³¹⁶ Ara, el poeta ens ofereix una visió completa d'aquest, una visió per poder gaudir, tot observant, de l'espectacle natural amb tot el coneixement, amb tota l'experiència. És produeix un acostament a la naturalesa, un acostament fet a través d'un enfilall d'imatges, de metàfores, que associen els diferents elements, mitjançant associacions semàntiques i que permeten descriure'ls:

"Els estels es fan xinxetes.
La claror calla a la font.
Les teulades de la son
cruixen quan el sol es lleva;" (vv. 8-11)³¹⁷

---

³¹² Miquel Lladó veu en la fidelitat a "la tierra y el hombre que vive enraizado en ella" un tema central de *Pluges a l'erm*. És aquest acostament a la terra, a la natura allò que defineix "Vermell de pomes". Vegeu, Miquel Lladó, "*Pluges a l'erm*" dins *La Mañana*, Lleida, any XV, núm. 4858, 11 de juny de 1953, pàg.5.

³¹³ "És la casa pintada com un món" que resa el poema "La casa tot just pintada". Aquesta és la visió que Agelet té de tot allò que l'envolta. La natura és una casa que, al seu torn, és el món, i tot és vàlid a l'hora de definir-la, de descriure-la.

³¹⁴ Del poema "La casa tot just pintada".

³¹⁵ "esa virtud de captar el espíritu fisonómico que flota sobre las cosas que contemplamos y que no vemos -la faz espiritual que se nos esconde tras su cara material. De aquí ese mágico poder de descubrir y reproducir la Vida con los colores más auténticos- la vida milagrosa de las cosas vulgares". Vegeu Miquel Lladó, "El último libro de Agelet i Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, Vol.V, cuadern, 7, 1953, pàg. 108.

³¹⁶ Guanyats assolits en els llibres anteriors, especialment a *Rosada i celística*.

³¹⁷ Es tracta del poema "La son fumejant".

Es relacionen els diferents elements de la natura amb l'espai més humà: la llar familiar. Una descripció del món natural que ho abasta tot i un paisatge que penetra, per exemple, en la llar escampant la seva força, la seva simplicitat, en una forma més de correspondències:

"Ploricós, el sol
travessa cortines
i aboca al llençol
pomes, mandarines." (VV. 1-4)

Al costat d'aquest paisatge d'elements quotidians, fet a la mida de l'home,³¹⁸ en llegim un fet d'arbres i camins, de rierols i aigua, de primavera i estiu, de boira i fred, de muntanya i mar. Una natura resplendent:

"Heus ací la primavera.
S'encén el fanal del món." (vv.1-2)³¹⁹

que s'observa des de la poesia, des de la finestra que dóna al món poètic, simbolitzada en aquest fanal obert al món. Un fanal poètic que la recrea i la fa adormir-se tendrament:

"Quan el sol roent es pon
els ocells
beuen l'aigua de la son." (vv.1-3)

Uns versos del poema "A la font" que descriuen amb la tècnica ageletiana habitual, el vesprejar d'aquesta natura bella, perfecta que el poeta i els seus lectors admiren i comprenen.

Una natura que, també, esdevé transcendental, reflexiva, com el gall que canta la nit i és el torsimany del seu secret, del seu misteri, de la seva ànima,

---

³¹⁸ "Los temas más insignificantes [...] encuentran en el poeta el eco de unas estrofas incisivas, brillantemente coloridas, pero limitadas austeramente en su desarrollo, cuya perfección solo puede explicarse por una retina agudísima y un experimentado oficio". Vegeu JEM, "Poesia tradicional" dins *Destino*, Barcelona, any XVII, núm. 929, 27 de juny de 1943, pàg. 20.

³¹⁹ Del poema "La primavera a la porta".

de la vida interior³²⁰. Dues maneres de veure un mateix paisatge, en la visió poètica de Jaume Agelet i Garriga.

L'aproximació a l'espectacle del món natural es fa, en aquest com en la resta de llibres ageletians, basant-se en el lirisme, l'expressió pura, emotiva, en la "sencillez y la concentración".³²¹ L'estil del poeta lleidatà es fonamenta en "llur expressivitat i força", en "la frase ràpida, però emotiva i contundent, la precisió i l'esquematisme concís, lapidari".³²² En un reguitzell d'imatges i metàfores que, mitjançant l'associació semàntica dels diferents elements naturals, la sinestèsia, l'epítet, l'animització dels éssers animals i els objectes i l'ús de la llum i el color, transformen la natura en matèria poètica:³²³

"Se sent un crit
tot angoixós
de cel ferit
entre la sang de la fumera." (vv.4-7)

Aquests versos del poema "Cacera" exemplifiquen l'ús de la imatge que practica Jaume Agelet. El caçador mata la seva presa i se sent el crit angoixós. L'animal mort és un element més del paisatge, per això el cel resta ferit i el fum de l'escopeta deixa anar la sang. Tot és una sola cosa, una unitat natural. Agelet relaciona els diferents elements exteriors entre ells, configurant aquesta anhelada unió. Una aproximació a l'espectacle exterior concisa, elemental i serena.³²⁴

Destaca, formalment, el poema "Vent d'Aragó" en què el poeta utilitza un recurs onomatopèic, l'al·literació, per descriure el fort bufar del vent mitjançant l'ús de la fricativa alveolar (sonora i sorda):

"Vent descarnat, vent que es despulla

---

³²⁰ Vegeu els poemes "Estels" i "Panís".

³²¹ JEM, "Poesia tradicional" dins *Ob, cit.* pàg. 20.

³²² Josep Romeu, "Pluges fecundes" pròleg a Jaume Agelet, *Pluges ...*, pàgs. 10-11.

³²³ Recursos que són els habituals en la poesia ageletiana i marquen una línia de continuïtat respecte la seva producció anterior. De fet, Agelet sempre ha poetitzat la natura de la mateixa manera en un procés que, això sí, cada cop s'ha anat fent més precís, exacte, especialment en l'ús de l'epítet, la sinestèsia i les associacions semàntiques.

³²⁴ "Ara tot és dit simplement, generosament com el plor de les pluges damunt la terra". Vegeu Josep Romeu, "Pluges fecundes" pròleg a Jaume Agelet, *Pluges ...*, pàg. 6.

[...]

topa amb els murs i es desfà a trossos
amb ses espines d'esbarzer." (vv. 1 i 6-7)

Miquel Lladó destaca la gran plasticitat de la poesia ageletiana, "una exquisita emotividad contemplativa, que se entretiene captando y reproduciendo sobre el papel [...] el espíritu sutil que flota sobre los seres y elementos de la naturaleza".³²⁵ Una virtut que es atribuïble al conjunt de l'obra poètica de Jaume Agelet i que comença a dibuixar-se a *Hostal de núvols*. Una senzillesa que transforma els estels en "ous de llum" al poema "Estels":

"i el cel -immens ponedor-
va emplenant-se d'ous de llum." (vv.4-5)

I de la natura, el poemari passa a la infantesa. "Fulls de cartipàs", la tercera secció del llibre, és el record. La presència dels anys d'infant que, ara, el poeta recorda de nou i reproduïx poèticament, com un camí més, el tercer, per assolir la comunió, la comprensió amb la natura. Aquesta tercera porta al misteri de la natura ve exemplificada pel poema "Nit amunt". El somni de l'infant és un món de descobriment, d'exploració de l'interior del jo, un camí, una evolució, cap a l'autoconeixement, en un període de la vida en què l'ésser és en ple contacte amb la natura, és, per tant, un camí cap al coneixement del misteri natural, un camí cap a la comunió amb la natura:

"Pugem com fumerol,
amunt, dins de la nit, [...]
La nit alta fa estesa
d'ombres ací i enllà. [...]
Entrem en un món clar [...]
on tot, vivent hi gira

---

³²⁵ Miquel Lladó, "El último libro ..." dins *Ob. cit.*, pàg. 108. Josep Romeu al pròleg de la primera edició de *Pluges a l'erm* afirma: "Aquesta elementalitat dels temes preferits, alguns extremament humils, fa que es concentri la visió lírica i confereix al poeta el do d'una intensa penetració que els trascendeix. Sobta en tota aquesta obra una pregona, una insondable atracció pel misteri, per un més enllà dels objectes i de les paraules". Vegeu, Josep Romeu, "Pluges fecundes. Pròleg" dins Jaume Agelet, *Pluges...*, pàg. 9. Romeu defineix a la perfecció el sentit de la poesia ageletiana, especialment des de *Rosada i celística* i fins a *Ocells al teulat*.

com cavallets de fira. (vv. 1-2, 7-8, 13, 15-16)

El somni és el fum que penetra en la nit. L'alta nit és la natura, lluminosa on tot és present, com en un etern retorn, com cavallets de fira que van i venen.

La idea de l'etern retorn és present en el poemari: els mèrits de la infantesa es perden en l'edat adulta, però el record i l'observació de la natura, en forma de poesia, així com la mort, permeten recuperar aquells mèrits: el coneixement del món natural. Així, "El cotxe de Balaguer" rememora els dies joiosos de l'infant que al so dels picarols se sentia feliç o "A classe de dibuix" el poeta exemplifica l'estret lligam existent entre l'infant i la natura per mitjà dels colors, els de la natura i els dels llapis:

" Amb llapis groc faré la lluna
i faré el sol amb llapis roig ...
Amb llapis llarg, de cent colors,
faré la pluja i les remors
dels vents..." (vv. 1-2 i 5-7)

A "La cortina animada de la meva cambra" l'associació infant-natura es produeix mitjançant la cambra infantil i la imaginació del nen.

"Fulls de cartipàs" és un retorn poètic a l'edat d'or, punt d'obligada referència, i una nova aproximació al paisatge, a la terra, única font poètica de Jaume Agelet i Garriga.

Pluges a l'erm esdevé, així, la continuació lògica del procés poètic ageletjà que té en el poemari anterior una de les crestes de l'onada. *Pluges a l'erm* és, doncs, una nova cresta de l'onada, un nou punt àlgid de la producció poètica de Jaume Agelet, que afina els guanys i el programa poètic assolits a *Rosada i celístia* i que supera l'anterior llibre en "la seva despullada i essencial veritat, amb l'extraordinària força d'un llenguatge i uns recursos expressius de difícil i treballada simplicitat, com l'exponent més alt de l'alta poesia de Jaume Agelet i Garriga".³²⁶ Respecte a *Rosada i celístia*, el present poemari aprofundeix en la visió de la mort, i en conseqüència de la natura, per establir una realitat: un món fet de i per natura, que és el món poètic i vital de Jaume

---

³²⁶ Vegeu Josep Romeu, "Pluges fecundes" dins *Ob, cit.* pàg. 11.

Agelet i Garriga. Un món a la recerca del misteri insondable que amaga aquest paisatge exterior. Un secret que permet transcendir la vida humana, en forma de visatge i record, i que permet entendre, en part, el perquè de les coses, el perquè d'una realitat trista i gris, la dictadura. Un món en què vius i absents es barregen en una unitat anomenada natura. D'aquí la insistència del poeta en la seva descripció, en la recerca d'allò que té de més profund, més essencial, més pur, aquest paisatge, aquesta mort. Una unitat en què no pot faltar l'enyorat temps de la infantesa. Perquè tot en Jaume Agelet és el mateix: fidelitat a un paisatge, a una terra, a uns records, i a una tradició poètica.

2.4. La trilogia del desencís (1955-1964)

Jaume Agelet i Garriga publica el 1955, a la Biblioteca Selecta, el volum de la seva obra poètica completa fins al moment, set volums de poesia i trenta-un anys de trajectòria com a poeta. L'últim llibre de poemes recollit en el volum recopilatori veia la llum el mateix any 1955, a Barcelona, dins la casa editora Atenes A.G. sota el títol de *L'escalf del graner*. Un poemari que inaugura l'aspecte més reflexiu de l'obra poètica d'Agelet i Garriga.

El llibre fa balanç dels guanys obtinguts fins al moment, en un sentit semblant a *Pluges a l'erm*, però planteja una novetat: el dubte, la pregunta sobre el per què de les coses. Aquest qüestionar-se els objectius, els plantejaments de l'itinerari poètic ageletjà és nou en la producció del lleidatà. Aquesta circumstància marca un cert canvi en els temes del poeta i dibuixa una nova direcció que s'ampliarà i consolidarà en els llibres posteriors.³²⁷

L'escalf del graner representa l'ànima, l'esperit de l'experiència. De l'experiència vital i poètica que ha assolit el poeta, en els dos poemaris anteriors: la participació del jo en l'espectacle de la natura. Un procés que l'autor ofereix al lector, com ja succeïa a *Rosada i celística*, per tal que aquest assolixi els mateixos guanys, els mateixos objectius que el jo. Un lector que seguint l'itinerari del poeta podrà arribar al mateix estadi que ell: la comunió en un tot natural, en definitiva, la superació de la por a la mort i la superació de la mateixa mort, vista no com a final de la vida, sinó com una herència perpètua i immortal. Lector i jo caminen per un mateix viarany, amb uns mateixos objectius i comparteixen un mateix desig. *L'escalf del graner* és el fruit de l'experiència poètica, és el retrat de l'ànima interna de la natura i del jo, ofert al lector, en profit seu, perquè aquest fidel seguidor pugui esdevenir també una part del paisatge, perquè aquest pugui, igualment, ser, on és el poeta, al bell mig de l'espectacle de la natura.³²⁸

---

³²⁷ Especialment a la secció "Cançons morades" de *Fons de lluna* i a la secció "La crida del alba i de la nit" del llibre *La gàbia de la falla*.

³²⁸ *L'escalf del graner* "parteix de la intensificació d'aquell seu sentit d'"escalf" anímic que ell aplicava al món, a les figures, les persones i les presències, actuals o pretèrites, i es concreta en el símbol del fruit col·lectat, guardat al "graner" de l'experiència vital i poètica i ofert amb llarguesa per a profit d'altri." Vegeu, Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 19.

La novetat del recull, però, rau en el fet que aquest retrat del jo poètic, no és un retrat innocent, descriptiu i expressiu, sempre relacionat amb la natura, sinó que és un retrat en què el dubte, el per què fem el que fem, el sentit i el per què de la comunió amb la natura apareixen per primer cop en la producció de Jaume Agelet i Garriga. El cert és que es tracta d'una primera ombra de dubte, uns primers moments de vacil·lació que es resolen ràpidament: la resposta, la solució als dubtes plantejats es troba en la natura. Una solució que és oferta en forma d'observació atenta, profunda de la natura, en la descoberta, del seu ja conegut secret.³²⁹ De fet, el dubte apareix en la primera secció del llibre i especialment en els primers poemes. Després, tot torna a la normalitat, és a dir, a la descripció de la natura en tot el seu misteri, en un tot únic i indestructible del qual el jo (i el lector) també en formen part. Un retorn a la natura, ja present en la primera secció del poemari, que esdevé tema únic de la segona part del llibre. Una nova aproximació al paisatge, a un paisatge sempre present en el record del jo.³³⁰

L'escalf del graner és, doncs, la recerca interior, l'escalf d'ànima que permet relacionar-se amb la natura i acarar-se a la mort. La primera secció del poemari, sense títol,³³¹ es qüestiona el sentit de la vida i de la mort. I és que la recerca del sentit en aquesta primera secció es fonamenta en saber trobar el significat de la vida i de la mort.

En certa manera, aquest llibre és un tornar a començar, una nova aproximació a la natura, ja no descrivint-la, sinó buscant en el paisatge les respostes als dubtes que planteja el jo poètic. Per això, el llibre comença amb el poema "Obro la finestra". Es torna a obrir la finestra³³² a l'espectacle de la natura, torna a iniciar-se la poetització del paisatge, com es feia a *Domassos al sol*, però, ara, amb el bagatge que li dona l'experiència assolida en el seu llarg recorregut poètic. Per tant, el paisatge que el jo observa des de la finestra, aquella mateixa finestra, és diferent, més complex, més profund. Però, allò que

---

³²⁹ Conegut perquè els poemaris anteriors han anat posant al descobert aquest secret: la comunió en un tot únic.

³³⁰ No podem oblidar que Agelet, primer per la seva tasca diplomàtica, i després per la seva permanència voluntària a París, viu sempre allunyat del paisatge, de la natura que descriu, constantment, en els seus llibres. És per això que el record, la presència d'aquest record, de les imatges del seu paisatge, el de l'horta de Lleida, és un tema present, de rerefons, al llarg de tota l'obra ageletiana.

³³¹ Aquest és l'únic cas en la producció ageletiana, en què un llibre dividit en seccions no duu títols que les encapçalin.

³³² O la porta, consagrada com a símbol, en aquest poemari, d'obertura al món exterior i interior, de la poetització, del trasllat de la realitat a una realitat poètica.

no ha canviat, des dels primers llibres, és la manera de traslladar, poèticament, la natura al poema, mitjançant l'ús dels recursos expressius que emprà Jaume Agelet.³³³ En aquest nou paisatge simbolitzat pel pi, d'aquest primer poema, barreja de terrenalitat i transcendència, el jo s'interroga per allò que veu, per quin significat té aquesta natura que veu des de la finestra, i que representa un estadi nou de la poesia ageletiana: la plena visió de l'ànima, del sentit profund, tel·lúric, dels objectes i els éssers:³³⁴

"Obro la finestra.
Ha nascut un pi.
On mena la tarda?
D'on torna el camí?
I aquest blau que plana
pel cel, què vol dir? (vv. 1-6)

L'inici de la poetització ve emmarcat per la finestra. Una poetització que ens presenta el naixement d'una nova natura, plena de misteris per al jo. Des d'aquesta nova perspectiva, que afinarà el caràcter concret i epigramàtic de la poesia del lleidatà, apareix el dubte representat pel recurs de la interrogació retòrica. Unes preguntes, de tradició clàssica,³³⁵ que ens menen a un període de trànsit, simbolitzat en el poema per la tarda que, inevitablement, ens duu a pensar en un moment vital de trànsit, l'esdevenir de la vida a la mort. És per això, que la mort és present en el rerefons d'aquestes preguntes.

Així, davant del dubte cal reafirmar aquesta relació entre la natura i el jo, i aquest es demana "A la mar", símbol d'aquesta natura, poder ser com ella, poder sentir la seva immensitat, puresa i harmonia, la seva vida interior, poder conèixer les respostes als dubtes plantejats:

---

³³³ L'ús de la imatge i la metàfora, el correlat objectiu a partir d'associacions semàntiques diverses, l'epítet i la sinestèsia continuen sent els recursos expressius que doten aquesta poesia de la llum i el color que la singularitzen com una poesia pictòrica, plena de plasticitat i expressivitat. Com ja hem dit en repetides ocasions, els conceptes de plasticitat o expressivitat en l'obra ageletiana són dos dels ítems que més i millor s'adeqüen a la seva poesia i que han estat més repetits pels estudiosos del poeta: Josep Romeu, Maria Terrades, Manuel de Montoliu, o Guillem Viladot, entre molts altres.

³³⁴ Aquest nou estadi poètic és el que formen *Rosada i celstia* i *Pluges a l'erm*, dos llibres d'una absoluta unitat.

³³⁵ El tema de l'*ubi sunt* de Sèneca és un dels temes clàssics de la literatura que, aquí, Agelet recull per remarcar aquesta nova situació poètica produïda per l'assoliment dels objectius marcats a l'inici del camí, l'any 24.

"Fes-me blau i enyorós de llunyania
[...]
Cobreix-me d'harmonia!" (vv.1 i 4)

"Davant del mar", el poeta espera la resposta, el significat de la vida interior, el sentit de l'aproximació al paisatge, i tot el que rep com a resposta és el so, el moviment de les onades:

"T'interrogo debades, vella mar,
i tota la resposta
és un seguit d'onades fressejant" (vv. 4-6)

Una resposta aparentment insuficient, mancada de significat, però que conté tota l'essència d'aquesta poesia. Les ones, símbol de la vida, de l'anar i venir en el tràfec quotidià, la contínua idea d'evolució, s'imposen a les roques, símbol d'allò negatiu, d'allò que pot impedir l'assoliment dels objectius, com per exemple, les mateixes interrogacions retòriques del primer poema. El viure és, doncs, més important que preguntar-se per què vivim, és més interessant actuar que aturar-se a reflexionar. Les respostes que busca el jo al voltant del significat que té l'acostament al paisatge es troben en la mateixa reflexió interior, en el mateix paisatge, en el vent, símbol totalitzador de la natura.³³⁶ L'important no és preguntar-se per què ens apropem a la natura, sinó apropiarnos-hi, perquè així assolirem allò que ens proposem. I aquesta aproximació només depèn del jo, de la seva voluntat d'acostar-se a la natura, i de la poetització, de la recreació del paisatge. Així, ara, es produirà un retorn a la natura com a font de coneixement, com l'única superació possible a les angoixes humanes: el pas del temps i la mort. Un retorn poètic que s'inicia en la nit, espai de reflexió adient per valorar, i oferir al lector, el sentit d'aquesta nova i plena natura.

Efectivament, una nit que reforça la idea que el coneixement, el camí correcte, és en l'interior. Una nit que és introspecció. El poema "A un foc

---

³³⁶ Aquest símbol el llegim en el poema "Els vents duen roses" en què el vent transporta roses i goig i ho omple tot. La resposta als dubtes expressats pel jo en el primer poema del llibre és en el vent, en un paisatge obert de bat a bat a l'exercici saludable de la poetització i la lectura.

d'estels obrim la porta" és un d'aquells que tot ell és una metàfora, un seguit d'imatges que representen la nit. A poc a poc, ens anem adormint i la son envaeix el nostre cos fins que adormits aprenem que som en contacte amb la natura, i que aquest contacte, aquest coneixement, la llum que il·lumina la nostra ànima interior, el nostre escalf, surt amb la natura, en l'hora fosca que:

"És mar que engoleix
i sorra que colga." (vv.7-8)

El procés d'acostament a la natura culmina en el poema el "Molí", símbol d'un jo en plena participació de la vida natural. El molí que rep la seva força, la seva vida, de l'aigua del riu, per tant de la natura, existeix per poder fer pa, un fruit que té el seu origen en aquesta natura, però que és el resultat de l'elaboració, per part de l'home. Així, home i natura queden associats. D'aquí, la importància del viure en natura, perquè ella ens proporciona el ble necessari per tirar endavant. L'aigua del riu, símbol de la vida, a través del molí, fa pa. El molí esdevé, doncs, el transmissor de la vida natural, de la seva llum. Aquest molí simbolitza l'home que rep l'herència dels difunts, com el molí l'aigua, i deixa una herència als qui vindran, com el pa fet al molí. Molí i ésser són torsimanyes de la natura, del misteri de viure, viaranys en contínua evolució entre dos pols: la vida i la mort, un mateix visatge ofert per profit dels demés. Una idea la d'aquest poema que és relaciona amb un altre heretatge, aquell entre pares i fills del poema "Cantilena del fill vell" de *Rosada i celístia*, on justament una de les imatges que simbolitzen l'herència materno-filial és el pa.

La mort és el destí. Una mort que és vida i part inseparable de la natura:

"Ets raïm d'ambre trepitjat,
cançó per l'alta nit collida,
bocí de terra pasturat" (vv. 3-5)

És inevitable, la vida existeix per morir, com el raïm per ser trepitjat i la terra per ser llaurada. L'òbit és el cim més alt, més profund de la relació, del contacte amb el paisatge.

Observem com tots els poemes segueixen un fil argumental coherent, en un permanent *crescendo* que ens apropa a l'escalf de la natura. Un apropament que ja s'havia produït en la poesia ageletiana, amb menys coneixement. Des de *Domassos al sol* i fins *Els fanals del meu sant* la poesia de Jaume Agelet s'acosta vers la natura. Ho fa a poc a poc, tot adquirint el coneixement necessari per assolir el correlat objectiu. Ara, el procés ja s'ha fet, només hi llegim un recordatori, ràpid i sintètic, per aprendre a valorar aquest procés, la importància del paisatge, i els guanys obtinguts. En definitiva, per aprendre a viure, a evolucionar en comunió amb la natura, sense plantejar-se el sentit d'aquesta unió, d'aquest tot.

Jaume Agelet deixa molt clar, en el moment de posar tota la seva producció en un sol recull als ulls dels lectors, quina és la seva filosofia poètica i vital, quin és el sentit de la vida i quin el nostre destí. Un "Destí" en què anem obrint i tancant portes, descobrint i aprenent, evolucionant, fins que en la mort, ja formant un tot amb la natura, ens sentim plens de vida, en perfecte encaix amb el paisatge que ens envolta i ens ha vist néixer, i puguem ser collits, finalment, "com la poma a la branca." El procés de poetització, doncs, després de l'observació atenta de la natura, s'endinsa en la mort, en la recerca de l'ànima. L'evolució poètica, com la vital, s'obre pas enmig del paisatge (la vida) fins arribar a assumir la mort, a la unió amb la natura i a l'herència deixada als fills: el senyal de la presència anímica, vivificadora del pare que venç, així, l'escull del pas del temps i arriba a la immortalitat.

Una vida, que el poeta recomana viure en solitud, activament, sempre en evolució, buscant petits objectius que se superen i que queden com una etapa del camí, com una breu i provisional conclusió que et permet anar endavant, superar-se. Una vida plena d'amor:

"Viure com herbei prim
a dalt del cim;
cantar amb el vent al pla; (vv. 1-3)
[...]
donar amb escreix
la nostra amor, el bleix;
sentir com cada jorn

s'obre i es tanca" (vv. 6-9)³³⁷

La segona part de *L'escalf del graner* centra la seva atenció en el graner. Un graner que simbolitza l'experiència de l'observació directa de la natura. Una visió que es gaudeix al màxim, sabent que l'únic interessant, l'únic important, és veure, viure i gaudir de l'espectacle que ofereix el paisatge. Un espectacle que comença amb la llum del sol, amb l'esclat dels colors de la natura. Una natura, que un cop més, no és només paisatge, sinó també la llar, aquella natura més propera, més familiar. El primer poema, "Ai, quin sol!" ens situa enmig d'un dia viscut intensament, ple de llum, que és l'ànima d'aquesta natura, en què tot funciona, tot és al seu lloc i l'observador atent pot fruit plenament de l'espectacle.

Novament es produeix un progressiu acostament, primer vers les muntanyes, símbol de la transcendentalitat de la natura, de la relació entre terra i cel, de la seva majestuositat i de la solitud necessària per assaborir i reflexionar. Després vers la nit, espai d'introspecció. Una nit imatjada en un llac, en què de nou, tot sembla complir a la perfecció la seva tasca dins els mecanismes naturals:

"L'obscuritat emplena
el llac pur de la nit;
cau runa de cel negre,
desferres de jorn trit." (vv. 1-4)

Aquest poema "El llac pur de la nit" representa molt bé l'ús de la imatge en Agelet. Aquest recurs expressiu li serveix per relacionar el paisatge i el jo poètic (o el tu), en un tot homogeni, que tradueixi el sentit unitari, còsmic, que té la seva poètica.

Jaume Agelet practica, en aquesta segona secció del poemari, un acostament a la natura basat en la litúrgia, la reflexió metafísica, la descripció del paisatge i la presència d'un tu poètic, que relaciona poesia i lector. La voluntat d'oferir el coneixement paisatgístic als altres s'evidencia en la

---

³³⁷ El tema del destí final del jo queda palés en els dos últims poemes de la primera part del llibre: "Portes" i "Destí".

presència d'un tu manifest en alguns dels poemes d'aquesta segona part. Així, el tu es relaciona amb la natura i esdevé paisatge:

"Que és agafadís
el verd dels teus ulls,
i el que es fa al pendís!" (vv. 1-3)

El "Verd primaveral" unifica la natura i el tu, que passa a ser natura per correlat semàntic a través del color.

El màxim exponent de la presència d'un tu en aquesta poesia és el poema "Beulah".³³⁸ Representa la deessa natura que il·lumina la nit i el paisatge, que dóna fruits i fa camí, evoluciona, imprimint alegria. Un tu, en aquest cas femení, que esdevé mare protectora de tota la natura. La relació del tu amb la natura, aquí, és més forta que mai, perquè aquest tu femení³³⁹ és el creador de tota la natura, és natura mateixa, amb els seus dons:

"Obres la nit que avara es tanca,
amb sols d'estiu fas via
i dónes fruit amb goig de branca." (vv. 1-3)
[...]
"culls als arbrets de la sendera
fruits de tardor, de llum desclosa,
amb tèbies mans de primavera.

Mare esdevens de cada cosa." (vv. 7-10)

Com ja succeïa a *Domassos al sol*, la litúrgia esdevé un dels temes del poemari, i un nou camí d'aproximació a la llum natural. La presència d'un tema que no apareixia amb força des de *La tarda oberta* reforça la idea que el present poemari és un recomençar, un reacostament al paisatge amb el

---

³³⁸ Altres poemes que tracten aquest tema són "Verd primaveral" i "La noia de Santa Pau". En el primer la noia és com la natura, en el segon la noia ja és natura. És el procés que veiem des de *Domassos al sol* fins *Hostal de núvols*, amb noies sempre definides a partir d'elements naturals. "Beulah" suposa la creació de la natura, l'origen.

³³⁹ El fet de tractar-se d'un tu femení, pot fer que puguem llegir el poema en un sentit amorós i deduir que l'amor és una altra porta a la natura, encara més, que l'amor és natura mateixa.

bagatge de l'experiència acumulada en els llibres anteriors. Aquesta idea ajuda a entendre que amb *Pluges a l'erm* s'acaba un cicle en la poetització de Jaume Agelet i Garriga, i amb *L'escalf del graner* s'inicia una nova manera de veure la natura, en la qual té cabuda la reflexió, el dubte, el qüestionar els motius i la utilitat d'aquesta visió, en definitiva, qüestionar/ratificar el propi model poètic.³⁴⁰

Una litúrgia representada per nades, estables, àngels i pastors, que en el poema "Ofrenes a la Mare de Déu"³⁴¹ posa en relació l'infant i la litúrgia com una manera més de comprendre l'ànima interior que bateja en la natura, en què nen i verge, metaforitzats en natura, es relacionen com un tot únic, perquè la pietat també està feta de natura.

Les arrels metafísiques d'aquesta nova etapa de la poesia ageletiana cristal·litzen en el poema "El cavador". Aquest poema posa al descobert l'escalf interior de la terra i la seva unitat amb el cel. El cavador escolta la terra, el seu llenguatge, però no sent res. És aquest silenci el cant de la terra, el seu llenguatge, perquè la terra no diu res, sinó que ha de ser hom qui penetri en ella i hi descobreixi el seu llenguatge, el seu secret. La terra només parla a qui vol sentir-la, a qui persevera en el seu coneixement, a qui s'interessa per ella, és a dir, al poeta i al lector de la seva poesia, una poesia tel·lúrica. El secret és esdevenir terra per, en silenci, com una part d'ella mateixa, sentir el seu mut cant, cantar amb ella. És clar que com més hi penetres, com més t'identifiques, menys segur estàs d'allò que tens, d'allò que saps i més i més has de conèixer, per tant, com més frueixes del silenci terrestre, més gran serà aquest silenci, però també, més gran es fa la pròpia saviesa.

Les muntanyes, el retorn a la llar familiar després d'una jornada de treball, el poble, la festa cívica del diumenge, la nit i l'alba, les feines quotidianes, els animals i plantes que poblen el bosc, l'horta i la natura més salvatge, sempre imatjats, sempre animitzats en associacions semàntiques que

---

³⁴⁰ L'any 1955 comença a entrar amb força en el panorama poètic català el model de poesia realista. És lògic, doncs, pensar que Agelet, malgrat ser lluny del país, pugui arribar a qüestionar-se el seu model poètic i incorporar aquests dubtes a la seva obra. Un model, l'ageletà, el postsimbolista, a pesar de tot gens estrany: són de l'època els reculls poètics de Josep Romeu, Joan Vinyoli o Tomàs Garcés, entre altres.

³⁴¹ Altres poemes que tracten el tema són: "La fusteria de Sant Josep", "Trompetes i àngels" i "Nadala".

parteixen d'elements naturals, configuren el paisatge ageletà, els motius poètics a partir dels quals construeix la seva poesia:³⁴²

"Es sent, de part de fora, al carreró,
el galop dels cavalls de la claror. (vv.1-2)
[...]
Penetra el jorn amb minses ales: (v. 4)
[...]
Apar que als junts de l'alta finestreta
tot un eixam d'abelles faci mel." (vv. 7-8)

L'alba arriba amb tota la seva esplendor, amb tota la seva vida i llum a despertar l'alcova i la natura, que amb els primers raigs del sol torna a l'activitat. Cavalls, sol, abelles es desperten i fan despertar, a través de la imatge i l'animització, la natura artificial de l'alcova. Dues natures, interior i exterior, que per l'efecte màgic de la poesia de Jaume Agelet esdevenen una de sola.

Si el poemari havia començat expressant un dubte, unes vacil·lacions, acaba joiosament. L'espectacle de la natura ha estat d'una majestuositat tal que l'única possibilitat que li resta al jo és cantar, exclamar amb força, l'esplendor del paisatge, de la natura i fer arribar a tothom la bona nova, "El bon temps que vindrà". Un temps, ple de llum i vida, en què l'espectacle meravellós, radiant, de la natura es farà present en tots aquells que entenguin i gaudeixin del missatge, i el sentit d'escalf de la poesia de Jaume Agelet i Garriga.

Quatre anys després, el 1959, Jaume Agelet i Garriga publicava a Lleida, la seva ciutat natal, en la impremta del mestre Pau Guimet, *Fauna i flora*. El

---

³⁴² Val la pena destacar en aquest sentit el poema "Velers". Un magnífic exemple de correlat objectiu construït entre les cases d'un poble anònim i els seus habitants i uns velers i els seus mariners, movent-se pels carrers-mar:

"Els estrets carrers
de la blanca vila
es tornen velers,
amb blaus mariners
que passen en fila.
[...]
Al cor del matí
S'infeln les cortines
- veles onejants-." (vv. 1-5 i 7-9)

poemari, un conjunt de 22 poemes, és el llibre més breu de la producció poètica ageletiana. Un únic tema omple les pàgines del volum: la natura, petites pinzellades de natura a partir de la descripció d'animals, preferentment ocells, i plantes del paisatge lleidatà. Poesia sensitiva, com afirma José Maria Portugués, que "exige la máxima concreción en el lenguaje, la desnudez más exagerada, la expresión más pura y confortante. Cuatro palabras sólo han de bastar para decirlo todo".³⁴³

En efecte, els poemes que llegim en el present volum són d'una afinada tradició epigramàtica. Una tradició que s'adiu perfectament als preceptes de concreció lírica als quals s'adscriu la poesia d'Agelet.

"Prodi de blancors
i madeixa de planys!

És la senzilla i concreta definició d'un corder que llegim en el poema "Anyell".³⁴⁴ Aquesta voluntat de senzillesa, de retratar "el pequeño mundo de una fauna y flora familiar"³⁴⁵ amb un profund amor pels éssers de la natura respon a una concepció franciscana de la vida, que ja havíem observat en altres reculls del poeta.³⁴⁶

Després d'un llarg itinerari líric en el coneixement profund de la natura, ara, la poesia ageletiana torna a la descripció senzilla de la natura. Un paisatge simple, de "pobres bèsties" a les quals el poeta dóna "En la diada de la benedicció de les pobres bèsties", tot el seu escalf, el seu suport, la seva creença, perquè aquestes criatures de la natura en la seva immensa simplicitat, en l'escalf de la seva petita i gran ànima, formen part indissoluble, imprescindible del tot universal que canta la poesia del lleidatà:

---

³⁴³ José Maria Portugués, "*Fauna i flora* de Agelet i Garriga" dins *Labor*, Lleida, any VII, núm. 220, Abril de 1959, pàg. 18.

³⁴⁴ El color del corder serveix per definir-lo. A més, l'aspecte visual del xai fa qualificar-lo de madeixa, utilitzant el sentit textil de la llana i d'anyell, en un sentit litúrgic que fa que esdevingui el plany dels pecadors.

³⁴⁵ Mariano Gomà, "*De Fauna i flora*" dins *Ciudad*, Lleida, any XI, núm. 8, Agost de 1959, pàg. 126.

³⁴⁶ Ja, en els primers poemaris de Jaume Agelet observem aquesta relació amb el franciscanisme, propi de la poesia dels anys vint, que consisteix, recordem-ho, en expressar l'amor que el poeta sent per tota la creació. Una poètica que posa l'accent en la sensibilitat, "poètica de sensibilitat" l'anomena Octavi Saltor, en l'admiració majestàtica per les petites meravelles de la natura. Vegeu, Octavi Saltor, "Una poètica de sensibilitat" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any V, núm. 57, primera època, setembre de 1959, pàgs.14-15.

"bèsties que a l'establia
viviú en la foscor, que la pobra alegria
que als vostres cors es cria
tingui avui més gerdor
i que arreu la pastura
sigui bona, ben pura." (vv. 21-27)

La simplicitat que transmeten aquests poemes, Agelet l'aconsegueix mitjançant l'ús dels seus recursos expressius habituals: metàfores i imatges, epítets i sinestèsies, animitzacions i associacions semàntiques, construïdes a partir dels diferents elements de les planúries lleidatanes:³⁴⁷

"La lluna blanca la flaira;
la frega el rostre del dia.
Oh sa esponjosa verdor!
Passa l'aire
i destria
el foc de la seva olor." (vv. 1-6)

Així, a "L'alfàbrega" el poeta utilitza tots els recursos expressius de què disposa. Tot el poema és una imatge de la planta. Els elements naturals, com la lluna i el dia, prenen qualitats que no els són pròpies, s'animitzen i ajuden a descriure la planta. Els epítets ajuden a concretar la descripció. L'alfàbrega, finalment, es relaciona amb els altres elements naturals, com ara l'herba, la lluna o el foc, mitjançant el color o la força de l'olor que desprèn la planta comparada a la força del foc.

Fauna i flora és la voluntat de fixar la natura. Una natura plena de significat, plena de sentit, en perfecta harmonia amb el tot. Una fixació que se centra en aspectes concrets d'aquest paisatge: els éssers i les plantes que el formen, amb característiques concretes, ben visibles a l'ull de l'excursionista atent i que Agelet trasllada mimèticament a les pàgines del seu llibre. Aquesta voluntat de fixar la natura contra la fugacitat del temps i la descripció

---

³⁴⁷ "La sensibilitat d'Agelet i Garriga ho transfigura tot. Cadascun dels seus sentits és polivalent: el tacte troba colors, la vista sent perfums." Tomàs Garcés ho afirma a propòsit de *Fons de lluna*, però és vàlid per *Fauna i flora*, com per la resta de llibres ageletians. Vegeu, Tomàs Garcés, "Pròleg" dins Jaume Agelet i Garriga, *Fons de lluna*, Barcelona, Quaderns de Poesia, 1960, pàg. 8.

meravellosa del paisatge són les característiques del present poemari que queden ja definides en la cita que encapçala el volum.³⁴⁸ La recreació de la natura perfecta, en estat pur. Es tracta de fixar espais de paisatge en el bosc poètic per poder-los admirar sempre que sigui necessari. És la construcció d'un món natural, perfecte, en què tot funciona complint la seva tasca universal.

El llibre, un dels dos de la producció ageletiana no dividit en seccions, conjuntament amb *Domassos al sol*,³⁴⁹ és la culminació de l'espectacle de la natura assolit en el poemari anterior. Si la resolució als dubtes plantejats a *L'escalf del graner* havia estat la natura, ara aquesta natura es presenta en tota la seva esplendor, en tota la seva vitalitat. Ocells, gats i bous, anemones i roses, peixos i galls, poblen aquesta natura recreada i fixada en l'ideal poètic del poeta. "Galls de nit" és un poema que evidencia com el present poemari segueix la línia dels seus predecessors en la recerca de l'ànima de la natura, en el misteri de la nit, en què el gall, símbol del poeta, és el torsimany d'aquest secret, el guia en la recerca.

La fixació de la natura respon, també, a una voluntat de fixar el temps, de fixar aquell paisatge que el jo poètic ha conegut i que, ara, davant la proximitat de la mort vol retenir en un últim intent de transcendir la mort, de combatre-la, d'aturar el pas inexorable del temps. D'aquesta manera el contrast entre el paisatge de joventut, aquell que en tota la seva esplendor recrea el jo líric i el paisatge, la realitat del moment fa aparèixer en l'esperit del poeta l'enyor, activat per la presència del record:

"és picada d'enyor, lluent, la canya
de la gàbia d'atzur." (vv. 12-13)

L'ocell engabiat "A ca l'ocellaire" enyora l'atzur, la gran gàbia del cel, en què es pot moure en llibertat i en total relació amb la natura que l'envolta. "Peixos", un

---

³⁴⁸ Una cita del poeta romàntic anglès John Keats (1795-1821): "and gathering swallows twitter in the skies", és a dir "i les orenetes aplegades piulen en el cel".

³⁴⁹ No és aquesta l'única concomitància amb el primer poemari ageletjà. *Flora i fauna* coincideix amb *Domassos al sol* en l'ús de la rima assonant i els versos d'art menor, en la contenció i expressivitat líriques i en el to franciscà del recull. És, doncs, un cert retorn a la simplicitat descriptiva del primer volum del poeta lleidatà. Cal tenir present, però, que la natura que descriu *Fauna i flora* és ben diferent de la natura objectiva del primer llibre ageletjà. Ara, la natura descrita, plena de simbolisme, aprofita els guanys obtinguts en els volums anteriors, especialment a *Rosada i celistia*, *Pluges a l'erm* i *L'escalf del graner*.

altre poema del llibre, també narra l'enyorança que un peix sent del mar, del seu paisatge, quan és obligat a viure en una peixera:³⁵⁰

"A la peixera
tot és oblit
i lleu sendera,
peix entristit." (vv. 6-9)

Aquesta enyorança mena al record, al record d'un temps passat que intentem recuperar i del qual sentim enyorança. Per tant, l'enyor, la melangia, implica una profunda consciència del pas del temps, d'allò que deixem enrera, d'allò que perdem i, de fet, esdevé una manera de transcendir, de superar el temps. El record, l'enyorança serveix per lluitar contra el pas de les hores, perquè recordar equival a no oblidar i tot recordant, fixem, retenim l'instant. Per això, el record i l'enyor són armes contra el temps i contra la mort. Armes que permeten fixar el paisatge, la natura, en tota la seva significació, retenir-la poèticament, com una manera més de perpetuar el missatge vital i poètic d'Agelet: l'entesa amb la natura, la comunió natural.

L'enyor que podem llegir en aquests poemes és l'enyorança de la natura més profunda, veritable, plena de sentit i significat. És l'enyorament que els éssers de la natura senten, allunyats d'ella. Tots ells troben a faltar l'escalf d'ànima que la natura els proporciona, la relació íntima que es produeix entre el paisatge i els seus habitants. Aquell sentit d'escalf que, igualment, busca la poesia ageletiana. Un sentit d'unió que la poètica del lleidatà ha trobat, però del qual se'n va distanciant.

Efectivament, la poesia de Jaume Agelet i Garriga entra en un període de desencís, d'allunyament del misteri pregon de la natura, de buit espiritual, de profund enyor d'un món, que a voltes, sembla perdre's, esvanir-se. Aleshores, el paper del record i l'enyorança en la reconstrucció d'aquest món natural és fonamental perquè permet la poetització del món ageletjà, i llavors, tot es pot salvar.

---

³⁵⁰ No podem oblidar que Jaume Agelet és un perfecte enyoradís de la seva terra natal des del seu exili voluntari de París.

Així, el 1960, tan sols un any després de *Fauna i flora*, Jaume Agelet publica a Barcelona, dins la col·lecció dels "Quaderns de poesia" dirigida per Tomàs Garcés i amb un pròleg del poeta barceloní, *Fonts de lluna*. Per primer cop en l'obra d'Agelet el desencís, el pessimisme, la frustració esdevenen temes importants, essencials, d'un recull.

El present poemari, un dels de major elaboració simbòlica de la producció ageletiana, simbolitza la recerca de l'escalf d'ànima, de la flama interior que vivifica els éssers i els objectes. Una flama que remet al món transcendent, a la unitat universal que posa en relació tots els elements de la natura, descrita pel poeta. És en l'àmbit de la transcendència que comprenem el misteri del paisatge, que desvetllem llur secret, per això, aquesta transcendència no s'assoleix fins a la mort. *Fonts de lluna* cerca aquesta vida interior que mena al transcendent. Però amb una gran novetat: el desencís, la incapacitat d'assolir aquesta transcendència, el fracàs en la relació amb la natura. Un fet insòlit en la poesia de Jaume Agelet, que singularitza el present poemari i li configura un pes específic dins la producció literària del lleidatà.

El títol del poemari³⁵¹ sorgeix de l'últim vers del poema "Rera la nit hi ha una altra nit", un poema que resumeix el contingut essencial del llibre. El jo líric cerca l'alta nit, aquella pregonia que amaga els secrets de la natura que el poeta intenta descobrir. Una nit més profunda, més significant, que amaga la veritable ànima de les coses. Una nit, feta de natura, de llum i de vida, que canta el seu misteri. El gall del poema, veu d'aquest paisatge, la mateixa veu del poeta, transmet el sentit d'aquesta "altra nit". Una nit que, en un camí únic, ens duu fins la vida eterna, una mort plena d'ànima, de sentit. Així, "Fonts de lluna" simbolitza la recerca de la transcendència en la vida natural. Una vida representada per la font i una transcendència simbolitzada en la lluna. El títol és, doncs, el símbol de la vida plena, en comunió amb la natura, una vida que coneix el secret de la natura i que només és possible en la mort. Per això, el poemari acaba parlant de la mort, punt culminant en la transcendència. El llibre,

---

³⁵¹ Tomàs Garcés informa que Jaume Agelet li envia set títols possibles pel llibre. Això, d'una banda, demostra l'esperit perfeccionista d'Agelet, de constant revisió de la seva obra, i de l'altra, a jutjar pels diferents títols, sembla clar que el sentit últim del recull és l'assoliment de la unió amb la natura en un procés inevitable que duu a la mort. Els títols que esmenta Garcés són: "Fonts de lluna", "La crida de la nit", "Aigua vagabunda", "Bonança i elegia", "Corre l'aigua i canta", que esdevindrà el títol d'una secció del llibre següent: *La gàbia de la falla*, "Cap a l'altra riba" i "El cloquer emboirat".

per tant, és la visió de la vida com un camí, una evolució constant cap a la natura, cap a la transcendència, és a dir, cap a la mort.³⁵²

Fonts de lluna es divideix en tres seccions que reflecteixen aquest procés evolutiu cap a la mort. Tres seccions que responen als tres temes principals del poemari: la natura en tota la seva significació, l'enyor i el record, i la mort, amb la consciència del pas del temps. "Cançons morades", el títol de la primera secció del poemari, representa la constant evolució, la vida en natura, que simbolitzen les cançons de la secció, cançons que canten al paisatge. El color morat del títol simbolitza la transcendència³⁵³. Una transcendència, com la lluna del títol del poemari, que representa la vida interior, l'àmbit personal on cercar l'escalf d'ànima, el propi i el dels altres. Un transcendent que, més enllà de la recerca personal, representa l'espectacle natural, la immensitat del paisatge i la mort.³⁵⁴

Si el llibre ens duu a la mort com a punt final de l'itinerari poètic, les cançons, d'aquesta primera secció, són les etapes d'aquest camí, l'evolució introspectiva fins a l'assoliment total del coneixement natural. Per això, el llibre comença marcant la necessitat de buscar aquesta "altra nit", de buscar la natura, posar-la davant els ulls, escutar-la fins al final. Així, la primera secció del llibre és l'establiment, la recreació de la natura viva, plena, en tota la seva significació. L'exemple més clar de recreació d'aquest paisatge familiar és el poema "Beulah, prop i lluny". El poeta recupera la deessa natura i la fa cantar, viure, en tota la seva esplendor:

"només sé que lluia l'arbreda
[...]
només sé que la terra glatia
i que el mar onejava, cantant,
i de sobte de blau s'encenia." (vv. 2 i 6-8)

---

³⁵² Aquesta visió de constant evolució de la poesia ageletiana, vista ella mateixa com un llarg camí cap a la comunió amb el paisatge, és una constant de l'obra ageletiana, i és la visió que ofereixen poemaris com *Pluges a l'erm* o *L'escalf del graner*.

³⁵³ Com el símbol del vent morat de la poesia vinyoliana que apareix per exemple en el poema "Prou" de *Tot és ara i res*.

³⁵⁴ El morat, barreja de blau (natura i immensitat) i vermell (vida) esdevé un símbol clar de l'objectiu poètic ageletianà. A més, és el color de la litúrgia, sovint associat amb la mort. Sense oblidar que el blau simbolitza el cel i és al cel on, en la tradició cristiana, van a parar els morts.

L'esclat del paisatge és joiós. Tota la natura és immensa, plena de significat. Una natura viva, que evoluciona, tot cantant, cap a la transcendència.

El sol, la muntanya, l'amor esdevenen camins per arribar al paisatge, a una natura lluminosa, significant, com passa a "Nit de candelera". Un altre poema en què la nit té un significat profund, totalitzador, simbolitzat per la llum de les candeles, present a tot arreu. Una llum vivificadora, una llum que il·lumina la fosca nit, la nit ignorant del seu secret. Un poema que relaciona llum i litúrgia amb la transcendència. Un nou element cristià de la poesia ageletiana.

Malgrat la majoritària presència de la natura en aquesta secció, d'una natura majestuosa, el tret més destacat, el més sorprenent, és l'articulació de l'enyor com a motiu literari. "Boireta" és un cant a la boira, típica del paisatge lleidatà, però el poema destaca per un fet: la boira no deixa veure el paisatge que amaga l'esplendor verd de l'horta. Això fa que en el jo poètic comenci a créixer una sensació d'enyor, de record d'aquell paisatge que hi és, però que no es pot veure. El poema simbolitza la recerca d'aquella natura amagada, del secret natural que cal descobrir, però en tant que aquest secret es conegut i ara no s'hi pot accedir, apareix el record d'aquell paisatge i l'enyor. Així, la boira exemplifica a la perfecció els dos objectius del present volum: la recerca interior de la natura, per sobre les aparences i l'enyor que sorgeix quan aquesta recerca no és possible o resulta infructuosa³⁵⁵. En tant que el recorregut poètic ageletjà ja ha descobert la natura amagada rera el paisatge quan, ara, no és possible accedir a aquesta natura, el record i l'enyor s'activen. A mesura que avancem en la lectura del poemari, la sensació d'enyor i, doncs, de fracàs en la relació amb el paisatge augmentarà.

El punt culminant d'aquest procés vers l'enyor i el desencís és l'últim poema de la secció: "Cançó del fred i l'enyor". En el text es produeix una clara associació entre el fred i l'enyor i aquests dos amb símbols que han anat apareixent en el llibre: el sol que es pon, la boira o el color morat. Tots símbols d'enyor. Per tant, el títol de la secció també remet a l'enyor del paisatge, a

---

³⁵⁵ Recordem les declaracions del poeta a propòsit de la boira: "A Lleida hi havia aleshores una cosa que vostè no ha tingut la sort de veure: una boira espessa i plana. Aquesta és essencialment animadora. Una tarda d'hivern amb sol, de 3 a 5, és una cosa ensopida, incolora. En canvi, si travesseu els carrers i els camps en boira veureu que tot vibra". Vegeu Pau Guimet, "Conversa amb J. Agelet i Garriga" dins DDAA, *Miscel·lània...* pàg. 24.

l'enyor d'una natura plena. Així, el record i l'enyor actuen en plena hivernada, tot recordant les calors estivals:

"Oh fred plantat al cor!
Oh enyor! Oh lentes fumeroles
de ses flametes d'or!" (vv. 9-11)

És clar que recordar és viure, és recrear, i l'enyor instal·lat en el jo poètic esdevé, així, un mecanisme més de poetització de la natura.

A "Cançó de la noia blanca", l'enyor és el motiu que impulsa la redacció del poema i la recreació del món. El poema és un cant a una dama, símbol de la natura concretat en l'ametller. El jo intenta acostar-s'hi, agafar-li una flor, és a dir, participar de l'espectacle natural. Ella vol ser partícip de la comunió entre la natura i el poeta. Una unió que és el que enyora l'ametller, però en la seva enyorança recrea la mateixa unió, la posa de manifest. L'enyor fa néixer la flor que és el símbol d'aquesta relació, el plor de la noia que enyora que el jo líric no la culli i el que permet recrear-la. Així, la flor no es cull en el poema i això fa aparèixer l'enyor, la recança per una relació no satisfeta i la impossibilitat de reproduir literàriament els elements dels paisatge:

"Prou, si goso, colliré
una flor a l'ametller
del teu cos. Oh flor que plora
rosada del teu voler!" (vv. 11-14)

Per això, perquè la relació amb la natura esdevé incompleta, el poema següent: "Camins d'amor" recompon, reconstrueix aquesta relació i es converteix en una recreació completa, ara no basada en l'enyor, de la natura. Una poetització que amaga l'ànima del paisatge:

"No sé pas si s'endevina
que un foc, entre els mots, camina" (vv. 7-8)

Cal saber mirar la natura per entendre el seu llenguatge, igual com cal saber llegir la poesia ageletiana per entendre el seu missatge. Dues possibilitats per conèixer un mateix missatge: la relació universal en un tot únic, en un mateix escalf de tota la natura.

Ara bé, la recreació poètica no deixa de ser un artifici que utilitza i fa servir recursos expressius per apropar-se al llenguatge natural, per traslladar-lo al text. Així, com sabem, la imatge, la metàfora, el símbol són característiques bàsiques d'aquest procés de recreació:

"Parles d'una clavellina
amb la veu d'un fontinyol." (vv. 1-2)

Un procés de trasllat mimètic de la natura que és creada artificialment, poèticament. Tot i això, la poetització presenta el mateix valor que la natura real, per això, la flama del paisatge camina entre els mots del poema amb independència, amb efectivitat:

"un foc que crema tot sol,
sense rastre de boirina,
ni d'estels, ni d'oratjol." (vv. 9-11)

perquè el foc representa l'ànima universal de la natura, i no de cap element en concret, simbolitza el secret universal del paisatge. La poetització del paisatge assoleix, doncs, les seves fites: "la comunicació immediata i lluminosa [amb la natura] a través del despullament essencial i pur del verb".³⁵⁶ La poesia és, encara, el camí veritable per a la comunió amb la natura.

Naturalment, a banda de la lectura metaliterària del poema, aquest pot llegir-se des de la perspectiva amorosa, que anuncia el títol. El tu literari i el jo líric parlen de la natura, la poetitzen. El tu mitjançant recursos expressius, i el jo, en tant que mestre i guia, des del coneixement profund, directe, essencial del llenguatge natural.³⁵⁷ El camí, pel qual tots dos poetitzen el paisatge, és

---

³⁵⁶ Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 30.

³⁵⁷ D'aquí l'ús de dues persones del verb en el poema. La segona per referir-se més clarament al procés de poetització i la primera per a definir amb claredat el coneixement íntim, concís i pur que es té de la

l'amor, el foc de l'amor, que es converteix en eix vertebrador de la natura, capaç de transformar l'esperit al qual prepara per a la unió amb aquesta.

És aquesta natura majestuosa la que enyora el poeta en la segona secció del llibre: "Música a la cantonada". El primer poema d'aquesta part, com sempre definidor del conjunt de la secció, "Passada la joia de Nadal", ve definit pel pas del temps, el record i l'enyor, com a fonts de superació de l'esdevenir dels dies. El Nadal ha passat i, ara, es recorda, s'activa l'enyor d'un temps passat que ja no es té, que ha perdut la seva màgia, la seva vitalitat. És això el més important del poema: la realitat que queda després del Nadal és una realitat desencisada, desfeta, incompleta. L'enyor, sembla, que ja no és capaç de reconstruir la realitat i, si ho fa, és de manera incompleta. S'ha avançat un esglaió més en el procés poètic, un esglaió importantíssim: la natura amb la seva joia, sembla no poder-se recrear, almenys de manera efectiva:

"És buit el bressol
i freda la palla" (vv.11-12)

Ara, la natura no respon a la crida del poeta, no executa la seva funció, deixa de ser l'interlocutor del jo líric.

Aquest desencís, també, es generalitza a la natura quotidiana, com llegim a "La llar deserta". La casa familiar apareix buida, derrotada pel pas dels dies. Malgrat aquesta aparença, en el fons, la natura acaba imposant-se, triomfant per sobre el desencís. Quan l'enyor no pot recrear la natura, no pot treure a la llum la natura amagada rera la boira, és el mateix paisatge que esclata, joiosament, a través de la poetització. La natura continua bategant amb força en l'esperit del poeta. L'important és descobrir l'ànima interior de les coses, bé sigui a través del record i l'enyor, bé sigui directament per mitjà del paisatge.³⁵⁸

---

natura. El poeta separa nítidament el que és el llenguatge natural, inherent en tota cosa, i el procés de reproducció d'aquest llenguatge: la poesia. Tot destacant el fet que la seva poesia ha assolit la descoberta, el trasllat perfecte d'aquest llenguatge natural al llenguatge poètic: tots dos comparteixen la mateixa flama.

³⁵⁸ En un mateix sentit llegim el poema "Absència" de la tercera secció del llibre. El jo poètic, en la solitud inicial, sent una sensació de desencís, immers en la nit, desorientat. A poc a poc el poeta va penetrant en la foscor, va veient la llum dels estels, l'interior de la nit i es pregunta pel seu significat. És la nit profunda, plena de significat, en la qual el jo pot contactar amb la natura, pot llegir el seu missatge. Per això, perquè aquesta nit representa l'espai d'introspecció, l'apropament al paisatge, és que "S'aturen,

Així, a "Música a la cantonada" llegim tant poemes en què la natura se'ns presenta, novament, plena, pura, com poemes en què és l'enyor que, per sobre de l'aparent destrucció, ens mostra la natura. Aquesta dualitat la té "La llar deserta", en què la buidor és superada per una natura salvadora, que comprèn. Una natura en què hi brilla la primavera, el sol, la lluna, hi volen els ocells i la vida omple tots els racons.

La reflexió interior, la introspecció, és el que més interessa el poeta, per això, "Frescor de llum s'inicia" parla de la nit, espai de reflexió per excel·lència.³⁵⁹ La nit és l'espai de comprensió dels misteris naturals, d'allò que es veu majestuosament de dia. El poema des de la poetització, l'alta finestra del tercer vers, espia la nit, n'aprèn dels seus misteris, per poder de dia mostrar les ensenyances, per poder ser natura a la llum de l'alba. El text narra el pas de la nit al dia, el pas del temps. Un pas de les hores que és superat per la poetització que, en l'exposició de la natura, esdevé l'element salvador de la tràgica realitat del temps. El pas del temps, almenys, serveix per veure la cambra il·luminada pel sol, per veure els objectes, en tota la seva esplendor, per constatar els aprenentatges nocturns. Per il·luminar el foc interior.

Un foc, simbolitzat en el "Foc a terra", un tríptic que descriu el foc i la seva doble funció: la de generador de vida natural, de vida interior i, alhora, el pas del temps, la mort. En el primer poema de la sèrie es presenta la foguera naturitzada. El foc és natura, amb tota la lluminositat d'aquesta. Però, alhora, en la segona estrofa és la mort, el pas del temps: el "sol cansat que se'n va a jòc". Quan això s'esdevé, el jo, convertit en branca, està preparat per entrar en la plenitud de la flama, de la natura, de la mort. La branca, natura morta consumida, que va al foc, espera ansiosa la mort, el moment d'unir-se definitivament amb el paisatge.

---

lentament, els rellotges del món". El temps s'atura per permetre la reflexió, el coneixement del món interior.

³⁵⁹ El tríptic "Nocturns" parla, igualment, d'aquesta nit de reflexió. Una nit, descrita per mitjà d'éssers de la natura, que deixa pas a l'alba. Inicialment és una nit fosca, misteriosa, que, a poc a poc, la llum dels estels va il·luminant. És la recerca del món interior que simbolitza el conjunt del llibre. La fosca il·lumina el jo poètic i el lector, elegits entre aquells que no hi veuen res, que no senten la seva veu. Aleshores, tots dos entren en la nit, la comprenen. La foscor presenta però algunes mancances, i esdevé insuficient per conèixer tots els misteris naturals, amaga part dels seus secrets, massa madura pel jo, i no sembla suficient per assolir la comunió amb la natura: "Baixen, gràvids, els estels, / les boires desfan llurs vels. / La nit crema de tan pura / i l'anem tu i jo escalant, / corpresos. De tant en tant / la palpem negra i madura. (vv.1-6)

Preparat per la unió amb la natura, per ser consumit pel foc, el jo poètic demana, en el segon poema, que aquest foc li transmeti el seu secret, el seu esperit. La flama, aquest foc etern, que consumeix ha de ser el guia en la mort, en la crema, perquè pugui ser plena de sentit, sense ombres. Finalment, el jo segur del guiatge del foc hi entra en contacte i la flama esdevé la llum que guia en el món de les tenebres.

Cremant dins la flama, el jo líric, guiat fins aquí per l'ànima incandescent, ha de buscar, cercar en la nit amb l'ajuda de la natura, de l'experiència assolida, el foc interior que batega en tot ésser, la comunió amb la natura. Així, es posa en evidència que la natura, punt d'origen i destí de la poesia ageletiana, té un final: tard o d'hora és consumida per un foc etern. Una flama que, paradoxalment, és l'ànima interior, l'objecte de recerca que cerca aquesta poesia. Per tant, la consecució de la comunió amb la natura només és possible, veritablement, amb la mort.³⁶⁰

Si la recerca interior de l'espectacle natural i aquesta mateixa explosió de paisatge, com a "Rectoria de muntanya", ocupen bona part dels poemes de "Música a la cantonada", equitativament, el desencís, la natura incapaç d'oferir els seus secrets al jo líric o el jo poètic incapaç de comprendre el llenguatge natural esdevenen protagonistes absoluts de la secció, especialment en els darrers poemes. Paradigma d'aquesta doble visió de la relació entre paisatge i el poeta és el poema "Colgat en l'escalfor del llit" en què el jo, segurament recordant el sentiment de por infantil que Agelet ha poetitzat en altres llibres, busca l'escalfor d'ànima, l'abraçada de la natura, des del llit, en la solitud de la nit. En una intimitat adient per a la recerca interior. Però la resposta, l'escalf no arriba. La nit es dibuixa freda, sense aquella calor de vida que animitza la natura. No hi ha contacte entre el paisatge i el jo. La relació no és fluida. Les mancances es posen al descobert.

Unes mancances que es confirmen en el poema "Cant incert". L'epítet ja posa de manifest que la relació entre el poeta i el paisatge és dubtosa. De fet, el jo líric no coneix, no distingeix la veu de la natura: "No sé si és cant / d'ocell o bé de pi" (vv. 1-2). Presència el meravellós espectacle que li ofereix la natura,

---

³⁶⁰ Aquesta mort plena, dolça, és la que espera pacientment, amb l'experiència acumulada dels anys, i el consegüent enyor i record del temps passat "La padrina". El pas del temps esdevé, però, positiu, perquè permet entendre el misteri natural i anhelar la mort com un retorn a la infantesa, a la natura. Un retorn ple de significat.

però no sap llegir el seu llenguatge, no hi sap veure l'ànima interior, no l'entén, i es meravella que un pi pugui cantar millor que un ocell. Dubta del que sent, de la relació entre els elements de la natura. Desconeix que el cant, tant se val qui l'emet, és el cant de la natura, la veu interior del paisatge que li transmet el seu missatge, que el fa partícip del seu món. I en el seu dubte desvia l'atenció d'allò veritablement important: el cant únic de la natura.

Aquesta incertesa origina l'enyor. L'enyor d'una natura plena, essencial. Un paisatge com el que recorda, i doncs enyora, "Als cantons de la nit". Ara, en el marc nocturn, en la introspecció necessària, en el record, es recupera, es reconstrueix el món poètic, es recrea la natura, també a través de l'amor,³⁶¹ perquè la poetització és possible i l'escalf d'ànima de la natura encara pot embriagar el poeta. La mateixa lectura admeten poemes com "El vestit penjat d'un clau" que recorda i enyora els balls del diumenge, reconstruïts a partir del record de les taques i arrugues que encara són visibles en el vestit.

El record i l'enyor d'un temps passat serveixen per superar i per poetitzar la natura grisa, l'etapa de desencantament que el poeta està vivint.³⁶² Un bon exemple d'aquesta poetització del record és el poema "El gegant de l'horta" perquè contrasta les dues visons, la infantil i la d'adult, d'un mateix paisatge. Agelet basteix una (re)creació de la seva infantesa. Per això, hi ha en aquesta poesia una absència gairebé incòmoda de sentiments clàssics, adults, com l'amor. Efectivament, el poeta no publica pràcticament cap poema de temàtica amorosa i les poques referències o interpretacions susceptibles d'ésser llegides amb una vesant amorosa, Agelet decideix eliminar-les. Així, per exemple, quan revisi la seva obra, el poema "Oh masovera endreçada" de *Domassos al sol*, perdrà la darrera estrofa d'un clar contingut sensual, fins i tot eròtic:

Quan acabis la farina
vull buidar tot mon graner
dins la calma de ta sina.
Et voldria per muller:

---

³⁶¹ El poema es dirigeix, de nou, a un tu literari, en què el record i l'enyor de la cabellera, del bes i de la mirada d'ella, permet atribuir-lo a un tu femení. Alhora que, com passa en molts altres poemes ageletians, aquesta dona és fruit de la natura i representa la seva unitat, la seva majestuositat.

³⁶² El record és el tema del poema "Fullejant un àlbum de vells retrats".

si fossis encar fadrina,
quin plaer!

La mateixa operació la realitza amb altres poemes d'*Hostal de núvols*.

Així, doncs, es tracta d'una poesia infantil, que expressa els sentiments d'un nen, però construïda a partir del record, i des de la maduresa. El poema "El gegant de l'horta" comença amb el record infantil de l'horta lleidatana esplèndida, paisatge perpetu en la poesia ageletiana.³⁶³ Una natura en esclat joiós, que al poeta li sembla gegant. Aquesta horta gegantina es recorda des de la maduresa. Una maduresa més trista, menys idíl·lica, en què l'horta es veu més petita, més vulgar i menys esplèndida. El poeta comparteix el protagonisme del poema amb el gegant de l'horta. Un gegant que no ha perdut l'esperit de l'horta, a diferència del jo, i que continua en plena relació amb el seu paisatge, en forma part, com si d'un nen es tractés. Es posa, doncs, en contraposició l'esperit infantil que el gegant no ha perdut i l'esperit infantil perdut en la maduresa del poeta. I, de fet, es contrasta, un contrast dolorós i greu, el jo líric, ple de natura dels llibres anteriors, que equival al gegant del poema, i el jo poètic trist i decebut, representat pel jo adult d'aquest poema. El jo ha perdut la capacitat de meravellar-se davant l'espectacle del paisatge, de comunicar-s'hi, ha perdut la innocència infantil, constatable en la consciència del pas del temps:

"els ànecs, les fures,
em semblen figures
innocents, de fang." (vv. 24-26)

ha perdut la capacitat d'entendre la natura i, en canvi, ha guanyat en pessimisme, en consciència tràgica de la mort, en consciència d'una realitat mediocre que cal superar.

És el període del dubte i del desencís, just en els llibres més trascendents i inquietants de la producció ageletiana, aquells que no fan

---

³⁶³ Tant Tomàs Garcés com Albert Manent o Miquel Dolç coincideixen en la fidelitat poètica de Jaume Agelet, en el retorn perpetu a la seva terra nadiua. Vegeu, Tomàs Garcés, "Pròleg", dins Jaume Agelet i Garriga, *Fonts de lluna*, Barcelona, Quaderns de Poesia, 1960, pàg. 8, Albert Manent "Fonts de lluna", dins *Ob. cit.*, pàg. 19 i Miquel Dolç, "Fonts de lluna per Jaume Agelet i Garriga" dins *Destino*, Barcelona, any XXV, núm. 1257, 9 de setembre de 1961, pàg. 32.

referència explícita al món infantil³⁶⁴. Així, la mort, tot resseguint la tradició romàntica, esdevé una solució: la del retorn a un espai oníric, el paradís perdut, que representa els orígens i, per tant, la infantesa. L'hora suprema esdevé, doncs, un símbol de l'univers infantil que el poeta vol reviure, però que només pot viure a través de la poesia, de la paraula: "fa llum cada paraula"³⁶⁵. D'aquí que la seva poesia es construeixi a partir de la tensió creada entre la fixació de la memòria i l'esdevenir i, així, els rellotges se'ns poden presentar sempre aturats en un punt, malgrat que el temps i la pols demostrin que mai s'han pogut aturar, com vam veure en l'extraordinari poema "Rellotge de golfa": "S'han estimbat les hores mortes / dins el rellotge de paret. [...] Sempre assenjala tres quarts d'una / sota el boiram del vidre brut."³⁶⁶

D'aquesta manera, el jo es construeix a partir de la superposició d'experiències que representen el pas del temps i l'edat adulta i, doncs, entra en contradicció amb la descripció del paisatge poètic que ha quedat retingut en el passat. La visió que s'ofereix és una visió elegíaca, plena de recança i melangia, d'un món que ja no existeix i que s'ha de reconstruir a partir i dins del poema, des de la perspectiva d'un jo diferent al protagonista dels poemes. És aquesta dualitat de perspectives del jo el que dóna tensió al text, a l'hora que modernitza un tema tradicionalment romàntic, com és el del paradís perdut, des d'una perspectiva en sintonia amb els corrents de pensament dels primers anys del segle XX que plantegen la crisi del jo i la seva posterior transformació i canvi, mitjançant l'antítesi pluralitat-unitat de l'individu³⁶⁷.

En conseqüència, la poesia de Jaume Agelet no evoluciona perquè no vol evolucionar, ja que fa una tria conscient per uns temes: la infantesa, la mort, la natura que simbolitzen una sola cosa: l'infant i el seu món, l'únic perill per al qual és el pas del temps, i per a combatre'l el poeta té el record i la fixació del record en el poema. És justament per això que el poema pren identitat per si mateix i es converteix en un ens autònom. És, per tant, una poesia inalterable, molt personal, que construeix un mite. El mite del nen que tots portem a dins.

---

³⁶⁴ Recordem-ho es tracta de *L'escalf del graner* i *Fonts de lluna*, principalment.

³⁶⁵ Vers 27 del poema "La tia Paula" del llibre *Pluges a l'erm*.

³⁶⁶ Del poema "Rellotge de golfa" de *Rosada i celística*.

³⁶⁷ Un procés que amb formes i intencions diferents comparteixen altres poetes de tradició simbolista com el Rilke d'*Elegies a Duino* o el Riba de les *Elegies a Bierville*. En Agelet la recança no apareix en els primers llibres i cal esperar a *Els fanals del meu sant* i, especialment als llibres dels anys seixanta: *Fonts de lluna* i *La gàbia de la faula*, per veure-hi amb més detall aquesta dualitat.

Així, la trista realitat s'imposa: el pas del temps i la vellesa, la proximitat de la mort són inevitables, i a més, en el marc de la realitat real, la dictadura franquista no sembla tenir final. Fins ara, la natura, en el seu esclat esplèndid recreava idealment aquesta realitat. Una recreació que arriba fins a molts poemes de *Fonts de lluna*. Però, la realitat real influeix en la realitat poètica i acaba per transformar aquesta realitat literària en una realitat igualment desencisada, trista i freda, gris, en una realitat que ja no és res més que "Rosegons" de la realitat ideal, plena de natura i vida, que el poeta intenta bastir. Al poeta li queden, aleshores, dues sortides: la reconstrucció del món natural mitjançant els fragments que pot rescatar de la memòria poètica i la mort, punt final d'un llarg itinerari vers la natura que permet superar el desencís actual per establir una comunicació definitiva amb el paisatge.³⁶⁸ La primera sortida li permet reconstruir la realitat ideal, i emprar el record, l'enyor, com l'últim gran mecanisme de recreació de la realitat poètica que permet assaborir el gust per la natura. Queden les engrunes que encara fan possible la poetització, la reconstrucció d'una natura, potser no plena de significat, potser no majestuosa, però encara possible, perquè la natura perfecta, la poetització ideal encara es pot llegir en el present poemari. La confiança en el paisatge, en la recerca de l'ànima interior continua infranquejable.

La segona sortida, la mort, entesa com a sortida evasionista, una mort literària, és, també, la solució, la salvació a la situació social del país, de l'intel·lectual en plena dictadura³⁶⁹. Per això, la mort és la protagonista, juntament amb el desencís, de la darrera secció del llibre, "Ones al roquissar", perquè amb l'òbit tanquem el cicle vital i poètic ageletjà. Els poemes són ones que van a les roques a morir, per tant, hi llegim una natura, uns sentiments del jo poètic propers a la mort. Una única excepció descobrim, el poema "L'estranger". Un homenatge a la immigració, a l'exiliat, en un període en què molts, el mateix poeta, són exiliats, voluntaris o no, i en què tots viuen en un país que no és el seu, el de la dictadura, estrangers en un món que no comprenen. Però, també, és un estranger, aquell que s'apropa a la natura i no

---

³⁶⁸ "El món del poeta va de la lluminositat roent al clarobscur. [...] Aquest contrast de llums es dona també en l'esperit del poeta, que oscil·la entre la joia continguda però encesa, i el pensament [...] de la caducitat del nostre pobre fang". Vegeu Albert Manent, "*Fonts de lluna*" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any III, núm. 8, Agost de 1961, pàg. 19.

³⁶⁹ L'exili, l'autoexili, l'escriure i no poder publicar, situacions quotidianes durant el franquisme, equivalen a la "mort literària" de l'escriptor.

l'entén, no la sent seva, no s'hi sent identificat, i desitja integrar-s'hi, buscar el rostre conegut, el somni, la llum, el misteri del cel que li permeti associar-se amb el paisatge.

El camí cap a la mort és el primer tema que llegim a "Ones al roquisser". Un camí que s'inicia amb la consciència de la mort. Som fang i en fang ens convertirem sembla ser la màxima que podríem aplicar a "Fang". El poema descriu com el cos es desfà amb el pas dels anys i es barreja amb la terra, punt de partida i punt final de l'ésser. No podem oblidar que aquesta barreja, aquesta unió és la fita poètica ageletiana, que en aquest poema s'assoleix. Retrobem la figura de l'home, mescla de cel i terra, de transcendentalitat i de terrenalitat, que retorna al paisatge, en l'etapa final de la vida.

De la consciència de la mort al camí cap a l'òbit, per la "Sendera dura". Un poema que tracta de l'itinerari vital des de la visió pessimista que ens mostra el poemari. Un trajecte en què la natura queda al marge, no hi participa, es mostra aspriva a la relació amb el jo líric. El vent, símbol de la comunicació entre el jo i el paisatge ja no bufa, no transmet el seu llenguatge, sinó que asseca, mata la relació entre poeta i natura. En aquest poema la sensació de fracàs, de desolació augmenta, perquè la natura no mostra cap interès en relacionar-se amb el jo i apareix bel·ligerant, completament negativa. Malgrat tot, encara que sigui tan fosca, tan distanciada, la natura pot ser poetitzada, la poetització del desencís.

La desolació continua en altres poemes de la secció com ara "Les pluges lentes". L'escalfor d'ànima que busca el poeta en el seu itinerari es va fonent a favor del fred, l'enyor i la tristesa. La natura ja no ajuda a sentir aquella calor i el temps va apoderant-se a poc a poc de l'ànima. Enlloc d'escalf, de tendresa, de vida, en el paisatge hi trobem desolació, fredor, cansament:

"Sota un cel ras
ens enfonsem en un estany de glaç
a poc a poc.
[...]
No hi val el sol d'estiu
ni aquell escalf de niu
del cel de primavera.

[...]

Es fan els dies magres
amb llums cansats i llavis agres
i ens van acompanyant
sense tendresa, sense cant. (vv.1-3, 6-8, 17-20)

És una natura derrotada només salvable a través del record i de l'enyor que se sent per l'espectacle perdut. Un enyor palpable en el record de l'estiu i la primavera transformades en un hivern físic i psíquic que congela l'esperit de la natura. Un esperit batut que només es pot superar, definitivament, amb la mort.

Efectivament, la mort és l'absoluta protagonista dels cinc últims poemes de la secció. Inicialment, prenem consciència que som fets per a morir. La mort és el veritable visatge que els pares deixen als fills. La mort i el record, l'enyor per l'ahir i la joia pel demà: "Jo t'he nodrit amb pa i amb vi. / T'he fet, oh fill per a morir." (vv.1-2)³⁷⁰.

Un demà que, paradoxalment, és l'apropament indefugible a l'òbit. Vet aquí la tràgica conclusió del poema, de l'obra poètica ageletiana i de la vida: el desig, la joia pel demà, per continuar vivint, culmina en la mort. Una mort, això sí, que pot ser plena, significant, si en prenem consciència, si acceptem que demà morim en total unió amb la natura.³⁷¹ Una mort que el jo líric espera amb serenitat, tranquil·litat, coneixedor que el destí que l'espera és millor que el camí que ha seguit, que les coses que ha vist o ha deixat de veure. Cansat ja de fer camí, un xic decebut, el poeta espera, superant l'inevitable paüra, l'òbit ple, que li transmetrà tot el llenguatge de la natura, que és "llum del camí fosc".³⁷² Una mort que és natura, ocell i boira, una

"son
sense faç
que bequeja el meu front." (vv. 11-13)³⁷³

---

³⁷⁰ Del poema "Jo t'he nodrit amb pa i amb vi".

³⁷¹ Una mort en què habiten els morts ageletians que busquen la llum en la tenebra i prenen consciència de la recerca.

³⁷² Darrer vers del poema "Senyora i serventa".

³⁷³ Del poema "La son sense faç".

per dormir serenament al bressol del paisatge, acaronats per la seva llum, girant els fulls del viure:

"En el meu jaç de mort maldaré sol:
comptaré els graons de cada estona,
clavat a l'aspre sòl,
ert i quiet en la foscor pregona.

Dels dies giraré, pausat, els fulls,
las de viure un silenci que no acaba
i d'esguardar el buit amb closos ulls." (vv. 1-7)

El poeta ja no mira el buit, sinó la plenitud assolida en la mort.

En tant que la mort és la finestra a la natura, a una natura plena de significat, aquesta natura també té un lloc en les pàgines de la tercera secció del poemari, tot mantenint la dualitat entre la natura joiosa, que caracteritza els anteriors llibres d'Agelet, i la natura recreada a partir del record i de l'enyor del paisatge esplèndid, que caracteritza el present recull. "Dies avall" i "Passes fugisseres" són poemes que reclamen un lloc per la natura, en tota la seva esplendor, en tota la seva màgia. Una natura que, a primer cop d'ull, sembla desoladora, però que en el seu interior conserva la calor d'ànima que el poeta busca. Una natura que, malgrat el desencís de molts dels poemes de *Fonts de lluna*, encara reclama ser el centre d'atenció, el lloc que li pertoca en la producció literària de Jaume Agelet i Garriga.³⁷⁴

Fonts de lluna és la poetització de la desolació, del desencantament. Una poetització que permet, a través del record i l'enyor, recrear literàriament la natura joiosa, gran protagonista de la poesia ageletiana. Dues natures, una joiosa i una altra grisa, que defineixen aquest poemari amb una única intenció: assolir la comunió amb el paisatge, una unió, que esdevé possible, gràcies al

---

³⁷⁴ Tomàs Garcés defineix a la perfecció, en un breu i magnífic pròleg, *Fonts de lluna* a partir de la dolcesa del viure, de l'ombra punyent" del pas del temps, de "la presència de la mort", de la pietat, atribuïble al franciscanisme propi de la poesia ageletiana, que tot ho domina i de la recerca "incansable, [de] l'altra banda del mirall". Una recerca per la cara oculta de la natura que omple la nit "de lluminàries d'esperança". Vegeu Tomàs Garcés, "Pròleg" dins Jaume Agelet i Garriga, *Fonts de lluna*, Barcelona, Quaderns de Poesia, 1960, pàgs. 7-10.

record, a l'enyor, a l'amor i a la poetització, però sobretot, gràcies a la mort, etapa final, culminat del procés de poetització, i per tant també, la fi de la recreació poètica, de l'obra literària de Jaume Agelet i Garriga.

El 1964 Jaume Agelet i Garriga publicava un nou llibre de poesia, *La gàbia de la falla*, a Lleida. Un poemari imprès a les Arts gràfiques Ilerda que "suposa una noble superació del decaïment"³⁷⁵ de *Fonts de lluna*. Allò que més destaca del poemari és la teorització del procés poètic que emprà Jaume Agelet per reproduir la natura literàriament i que queda exemplificat en el títol del llibre. El present volum és, a més, la continuació de la recreació exultant, joiosa, de la natura.

Efectivament, *La gàbia de la falla*, títol del volum posa de manifest l'objectiu principal que pretén assolir el poemari: reflexionar sobre el procés de poetització. El llibre anterior, *Fonts de lluna*, s'emparava en la poetització, en la recreació poètica de la natura, davant els primers indicis de fracàs, de desencís, en la relació entre el jo literari i el paisatge. Encara que aquesta relació entrés en crisi, la reproducció de la natura estava garantida gràcies al trasllat literari d'aquesta natura, plena o desencisada. Allò que comptava era fer possible el petit miracle de la poesia, poder parlar literàriament de la natura. Ara, Jaume Agelet posa al descobert els mecanismes a través dels quals transforma el paisatge en matèria literària. Uns mecanismes que posen en entredit la poetització i, per tant, la validesa de l'aproximació a la natura que intenta la poesia ageletiana. Uns procediments que tenen com a punt de partida la llengua.³⁷⁶

La paraula crea la poesia i la natura, una natura poètica que es reproduïx en el poema, en "El bosc màgic". El poema d'aquest títol dóna el sentit del llibre, de la imatge que encapçala el volum. Aquest bosc és ple de llum i natura, però ple, també, de paraula, una paraula que el crea, el defineix. Esdevé així un bosc màgic, una gàbia de la falla:

---

³⁷⁵ Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 19.

³⁷⁶ Recordem que Jaume Agelet té diversos poemes en què la llengua és el tema central. En aquest sentit destaca "La tia Paula", poema en què la llengua és l'ens creador de la natura i els éssers, en què les coses existeixen a partir del moment en què tenen un nom, és a dir, el nom fa la cosa i existim des del moment en què ens podem dir. Vegeu pàgs. 134-135 d'aquest treball. Val a dir que Jaume Agelet es mostra molt preocupat pel tema de la llengua catalana i el seu futur. Vegeu Maria Terrades, *Agelet i Garriga: biografia y documentación*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 32.

"Al bosc, avui, d'or i verdor tan ric,
ens sobta el seu murmuri de paraula.
L'ombradiu s'hi escampa, fredolic.
Oh màgic bosc! Oh gàbia de la faula!" (vv.1-4)

S'associen, doncs, les quatre paraules, els dos conceptes: màgic, bosc, gàbia i faula. Quatre mots que es repetiran en altres poemes del llibre.³⁷⁷ I tots ells relacionats amb el "murmuri de paraula" que singularitza el bosc. El bosc és la realitat, una realitat quotidiana, normal, que esdevé màgica a partir de la paraula, de la faula creadora que poetitza la realitat transformant-la en una realitat màgica, poètica. Així, la paraula, la faula, crea el bosc màgic, la realitat literària. Una realitat literària, un bosc màgic, una poetització, que necessita d'unes regles, unes normes, uns procediments per poder funcionar, igual que la realitat quotidiana. Uns mecanismes que són els de la poesia, els del llenguatge simbòlic de "La tia Paula" o "Camins d'amor",³⁷⁸ els del procés de poetització, unes limitacions retòriques, que constitueixen la gàbia, la gàbia de la faula, és a dir, les regles, procediments formals i expressius, que limiten la recreació màgica de la natura, la realitat literària, que el poeta vol crear a través del llenguatge. Un llenguatge que, al seu torn, té múltiples sentits, connotatius i denotatius, que dificulten la comprensió del missatge poètic.³⁷⁹ El resultat és la consciència que la poesia, la poetització, no és vàlida per assolir la comunió amb la natura, no és suficient per apropar-se al paisatge, perquè presenta massa limitacions, massa dificultats. Així, l'únic recurs que feia possible l'aproximació a la natura que havia sortit airós del llibre anterior, la poesia, ara, també es revela insuficient, amb mancances.³⁸⁰

---

³⁷⁷ Per exemple en el poema "Verdaguer, collint màgiques paraules".

³⁷⁸ Aquest últim poema pertany al llibre *Fons de lluna* i es pot llegir el seu comentari a la pàg.

³⁷⁹ Un bon exemple d'aquesta dualitat del llenguatge, del sentit literal i figurat, són els poemes que tanquen el poemari. Tots ells poden llegir-se literalment, o bé mitjançant una lectura figurada a partir del concepte de la mort. Destaquen en aquest sentit poemes com "Relotge vestit d'acer i d'or" o "El foc -mata vermella-".

³⁸⁰ Josep Romeu a partir dels poemes "Som herba, potser" i "El bosc màgic" basteix la seva encertada, i que seguim, lectura metaliterària de *La gàbia de la faula*. "Notem que el poeta identifica el "bosc" "màgic" amb el "murmuri de paraula" que se'n desprèn i l'embolcalla, i tot seguit amb la "gàbia de la faula"; d'on deriva una seqüència verbal progressiva que enllaça els mots, és a dir: "paraula", "màgia", "bosc" i "gàbia". Per aquest camí podem interpretar que, amb la "paraula" -el verb, el llenguatge- i la "màgica" "fabulació" que la posa en acte, el poeta ordena creativament el món dispers, el "bosc", dins un sistema que desitja coherent i il·luminador, i que vol expressar aquest cosmos que ell ha ordenat, mitjançant el clos formal del poema, la "gàbia". Però aquesta "gàbia", estretament connotada amb

És en aquest sentit metaliterari que hem de llegir els poemes "El bosc màgic", "Verdaguer, collint màgiques paraules", "Som herba, potser" i "El poeta ingenu". Quatre poemes, com les quatre paraules que donen sentit al títol del poemari, que constitueixen una profunda reflexió sobre el fet poètic i sobre el sentit de la poesia ageletiana.

El poeta pren consciència que la poetització està subjecta a interpretacions, a significats diversos que en limiten la seva capacitat, ja prou limitada en el si de la gàbia formal.³⁸¹ Tot l'objectiu d'assolir la comunió amb la natura es posa en entredit. La poetització de la natura, el trasllat del misteri natural, de l'ànima interior del paisatge al poema, ara, es revela insuficient, perquè la poetització és incapaç de representar tot aquest escalf d'ànima, tot el secret natural en els límits formals del poema, i el llenguatge poètic esdevé incapaç per traduir inequívocament el missatge clar de la natura. La seva veu clara i pura queda distorsionada en els diferents sentits de la paraula, en l'ús de símbols i recursos que en limiten la seva força, la seva validesa. El misteri natural queda reduït a unes interpretacions, lectures, i a un poema que han de transmetre tot el món natural. El poeta i el lector, doncs, no poden accedir a la natura, a la comunió amb el paisatge, no poden entendre el seu llenguatge, el seu significat, la seva intenció i queden incapacitats per dur a terme la seva tasca. La poesia no és un bon camí cap al paisatge i les seves limitacions posen de relleu la incapacitat del poeta per acostar-se a la natura, per recrear el món natural i manifesta així, els dubtes, la inseguretats sobre l'existència, sobre el llenguatge i sobre la mateixa poesia que té, en un intent per reubicar-se de nou en el món vital i poètic, per preguntar-se pel sentit de la vida:

"¿Som herba, potser,
dels dies pastura?"

---

l'ambivalència del mot "faula" i amb la imatge del "bosc", suggereix que la llibertat del llenguatge hi és qüestionada, en la mesura que les nostres possibilitats d'actualitzar-la són subjectes a forts mancances inevitables, i que el recipient formal esdevé imperfectament clos i resolt, incapaç, per tant, de contenir una combinació verbal prou correcta perquè tradueixi les vivències del poeta". Vegeu Josep Romeu, "Ob. cit.", dins Jaume Agelet, *Ob. cit.*, pàg. 29.

³⁸¹ Seguint les agudes opinions de Josep Romeu, veiem, ara, com el llenguatge limita la capacitat creadora de la poesia, la seva capacitat per reproduir la natura: "posa de relleu la qualitat ambigua de tot llenguatge, en el doble sentit que qualsevol realització verbal ofereix equívocament multiplicitat de referències, reals o il·lusòries." Vegeu Josep Romeu "Ob. cit.", dins Jaume Agelet, *Ob. cit.*, pàg. 29.

¿Som aigua insegura
d'un pobre reguer?

¿Ens crea la falla?

¿Som l'eco darrer
d'alguna paraula
que hom no sap d'on ve?" (vv. 1-8)

El poema ple d'interrogacions retòriques és un dels millors exemples en tota la poesia ageletiana de la qüestió metafísica, existencial. El poeta es pregunta què som, d'on venim, es pregunta sobre la pròpia existència. Una existència que ve definida per la seva relació amb la natura (vv. 1-4) i pel dubte, exemplificat en les preguntes retòriques que constitueixen el poema. El fet de plantejar-se de nou el sentit de la vida s'explica pel fracàs de la poesia, del model vital emprat fins al moment, pel fracàs del llenguatge com a camí cap a la natura, que en traduïa llur secret, llur llenguatge. Un fracàs que mena, inevitablement, al dubte, a la reformulació plantejada en aquest poema. Així, es relaciona la "falla", la poetització, amb l'existència i tot plegat amb la natura en una relació no satisfeta que s'ha de replantejar.

L'existència del poeta, fins al moment, es basava en la recerca poètica de la natura, la recreació, que ara es desmunta, perquè la poesia es mostra incapaç de transmetre la llum del paisatge. És la decebedora constatació del poemari que posa en evidència que la nostra existència és també insuficient, mancada de sentit. Una existència que no resolt els dubtes: què som?, d'on venim?, que no aclareix el sentit de la vida i de la mort, perquè la paraula, la poesia és limitada, al no reproduir fidelment la natura, per respondre aquestes preguntes. Una resposta que es troba en la natura, que el poeta no pot recrear, perquè naixem de la terra i morim a la terra, perquè som part del paisatge. Una existència que depèn de la natura i que la poesia, el llenguatge no pot explicar.³⁸²

---

³⁸² Naturalment, la resposta a les preguntes formulades en el poema "Som herba, potser" és afirmativa, perquè la paraula, la falla, ens crea, ens defineix, en som fills i la natura és l'àmbit en el qual vivim, neixem i morim, com afirma tota la producció poètica ageletiana. La consciència, doncs, que la nostra vida és una falla, una ficció, un intent de recrear la nostra relació perduda amb la natura però alhora, una

En aquest mateix sentit podem llegir "El poeta ingenu". Un advertiment a tot aquell que, decidit a fer poesia que traslladi al text escrit l'ànima de la natura, cregui que la seva poesia és natura en estat pur, "llum diamantina". Un poema que evidencia que cal ser conscients de les limitacions que la poetització imposa: llengua, recursos expressius, esquema formal i no deixar-se endur per aparences, per falsedats.

Malgrat aquesta trista i decebedora conclusió que posa en entredit tota la poesia de Jaume Agelet i Garriga, un poeta que creu en la poesia com a camí cap a la unió amb la natura, la poètica ageletiana és optimista, viva per definició i així, el fracàs, la frustració no és tant. I tot i que la poesia esdevé insuficient per recrear a la perfecció la natura, per transmetre el seu llenguatge, continua sent un dels millors camins per acostar-s'hi. No és, però l'únic camí, l'amor, el record i l'enyor, la música i la mort són camins que ens acosten a la natura, única protagonista del recull, malgrat les limitacions de la seva recreació.³⁸³

Així, el poema "El bosc màgic" després de constatar les limitacions de la poesia, "la gàbia de la faula", continua descrivint el bosc com ho havia fet fins ara, ple de natura, de vida, de llum, però conscient de les limitacions de la seva descripció. És la recreació de la natura, de la realitat feta poema, passada pel filtre de la poetització, de la faula.

El poema "Verdaguer, collint màgiques paraules" posa de manifest millor que cap altre text, com l'evidència dels límits en la poetització no atura els afanys del poeta per fer poesia i, d'aquesta manera, apropar-se a la natura:

"Collíreu, com espígol, la paraula
on s'emmirallen bosc i cel,
plena de so de faula
i de sentor de rel." (vv. 1-4)

---

recreació insuficient, mancada, que no pot tornar-nos el món natural del qual havíem sortit és la gran paradoxa del llibre, i de la vida: un intent fracassat de retorn a la natura. Un intent, ara, més debilitat per la incapacitat de la poesia per assolir la comunió amb la natura.

³⁸³ El poema "Acordió" de la segona secció del llibre exemplifica que hi ha altres camins per intentar apropar-se a la natura, per exemple el de la música. L'acordió i el paisatge estableixen una relació a través de la música, perquè el so que emet l'instrument és una de les recreacions del so de la natura. Per això, música i natura s'uneixen a partir del so. Un mateix so per l'acordió que per la natura. Un so que recrea el món natural, però que, alhora, també posa de manifest, mitjançant la melangia, l'enyor, que hi ha una distància entre el so natural i el so naturalitzat de l'acordió.

La paraula màgica simbolitza la poesia, plena de faula, de poetització, de límits formals i símbols, representants dels límits del procés poètic, però i, alhora, plena de natura. Una paraula que conté, igualment, natura: espígol, cel, bosc i rel. És a dir, malgrat les limitacions, com ja succeïa a *Fonts de lluna*, la natura triomfa per sobre de tot. I és que val més una aproximació imperfecta a la natura, que un oblit total del paisatge.³⁸⁴ El poema és, doncs, una aproximació a la natura centrant-se en el valor creador de la paraula, en allò que té de natura, imperfecta, però natura, per sobre dels seus límits.

Potser la constatació que la poesia és insuficient per recrear la natura, en el fons, no és tan tràgica, desencisada. Així, Jaume Agelet després de confiar en la poetització com a sortida pel desencís produït a *Fonts de lluna*, ara, tracta el tema de la poetització, de la seva poètica amb sinceritat, com un procés en què es produeix un trasllat des del bosc real a un bosc màgic governat per la faula, el llenguatge poètic, limitat en els símbols, en els significats, en els recursos i en la transmissió de la natura, dins la gàbia formal del poema. El poeta explica a *La gàbia de la faula* el procés que segueix la seva poesia en la tasca d'aproximar-se a la natura. Un apropament imperfecte, però un apropament. Una imperfecció que fa que el poeta no entengui la natura,³⁸⁵ que tingui por de la nit, de la mort i que fins i tot es trenqui la relació, la comunicació, amb el paisatge, i hi descobrim una natura incomprensible, fins i tot derruïda.³⁸⁶ Per això, per aquesta imperfecció, ens sobrevenen els dubtes, ens preguntem el sentit de la vida, les raons per parlar de la natura, però al final, malgrat les nombroses dificultats, sempre hi ha la natura, el coneixement paisatgístic que, òbviament no és ple. Una plenitud en la unió amb la natura que s'aconsegueix només en la mort.

Aquest fet posa en evidència la total unitat de la poesia ageletiana. La poesia ens duu fins a la natura, un camí que resulta imperfecte i insuficient i que posa en qüestió tota la nostra existència encarada a la comunió amb el

---

³⁸⁴ Recordem que a *Fonts de lluna* la poetització de la natura era el més important, encara que fos la poetització del desencís.

³⁸⁵ En el present volum hi ha poemes en què el jo literari no acaba d'entendre el sentit de la natura, les seves reaccions i es mostra distant respecte aquest paisatge. Són exemples d'aquesta relació limitada amb la natura els poemes: "Vent irat" i "La riuada".

³⁸⁶ Com succeïa en els poemes més pessimistes de *Fonts de lluna*, o en el poema "Vila vella a Tossa" del present volum.

paisatge. A través de la poesia, de la natura, apreníem que la mort era l'assoliment dels objectius, ara, és aquesta qui omple les mancances de la poesia. Així, esdevé el punt i final de tot el procés, sigui un procés ple en què la poesia ens apropa a la natura i, doncs, a la mort, o bé, sigui un procés en què la poesia resulta insuficient i la mort és l'única que garanteix la comunió amb l'entorn. És per això que Jaume Agelet parla tant de la mort, un tema que esdevé central en la seva poesia. L'òbit ens fa comprendre el sentit de la natura, de la vida, de la poesia, fins i tot amb les seves limitacions, necessàries, perquè la mort esdevingui el veritable objectiu de la poesia ageletiana.

I és per això que "El poeta ingenu" posa l'incís en la ingenuïtat. Malgrat que la poesia continuï reflectint la natura, continuï sent una aproximació al paisatge, no ho és en tota la seva profunditat i cal no ser ingenus creient que la poesia transmet la "llum diamantina" de la natura. Malgrat tot, l'artifici literari és el principal camí cap a la natura, que es continua cantant joiosament, tot i les limitacions de la poetització.

Efectivament, la natura esplèndida, joiosa, en plena consciència del seu significat, és la que podem llegir en les dues primeres seccions de *La gàbia de la faula*: "Corre l'aigua i canta" i "Les cançons".³⁸⁷ La natura queda descrita en el transcurs de la vida, del temps, simbolitzat en el pas de l'aigua del títol de la primera part. Una natura viva, en plena evolució, en plena esplendor. El primer poema, "Neixen els jorns amb ulls d'infant", posa de manifest aquesta natura exultant.³⁸⁸ Narra el naixement esclatant de la natura, dels dies. Uns dies que neixen innocents, com l'infant, perquè només pensen en la meravellositat de l'espectacle natural i no en els seus límits, en les seves mancances, no pensen en el temps que no s'atura, en la mort. Són uns dies plens de vida, joia i

---

³⁸⁷ El títol de la primera secció reprén un dels títols proposats per al poemari *Fons de lluna*. Vegeu, Tomàs Garcés, *Els dotze llibres d'Agelet*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1981, pàg. 22. El mateix Garcés afirma: "no cal fer massa cas dels títols de les seccions en els llibres del nostre poeta, perquè ja sabem que tenen límits sovint trencadissos i travessables". Efectivament, aquesta afirmació dubtosa en els altres poemaris del poeta lleidatà esdevé d'allò més exacta en el present recull, ja que la divisió en seccions, especialment la primera i la segona, no obeeix a cap distribució temàtica o cap procés poètic sino més aviat com diu Garcés "al desig d'establir una pausa o respiració dintre un conjunt nodrit de textos". Vegeu, Tomàs Garcés, *Ibid*, pàg. 23.

³⁸⁸ Són d'altres els poemes que parlen de la natura en tot el fervor del seu espectacle. Així, "Ací, per l'abrupta via", "Cel fresc de cant d'alosa", "Cel novell", "L'herba", "Invocació a la bona pluja", "A les envistes d'un poblat", "Alba al defora", "Serra amunt", "Racó de muntanya", "El goig és cull de bon matí", "Joia al carrer", entre altres, tracten de la natura, el paisatge en plena activitat, en plena joia de viure.

coneixement natural, que activen la vida en natura perfecta, ordenada, harmònica, en què cada objecte, cada ésser realitza la seva funció:

"Neixen els jorns amb ulls d'infant
i desvetllen el cant
de l'ocellada." (vv. 1-3)

El paisatge representa, igualment, la unitat de l'univers i així, un poema com "Arbre robust de vida lenta" simbolitza l'home en natura, barreja de cel, transcendència, i terra, vida, com una mostra més que la natura és una unitat de tots els elements que la conformen. Una unitat buscada pel poeta. El poema que tanca la primera secció del poemari "Beneïda sigui tota cosa" és un cant majestuós a tots aquests elements que conformen el paisatge: la pluja, el cel, el foc, el pa, la nit, la vida i la mort, als quals ofereix el seu amor, ple d'una profunda espiritualitat franciscana.³⁸⁹

"Deu caure neu en algun lloc" és un poema que destaca, perquè és a través de la neu i la sensació de fred, allò que a *Fons de lluna* era motiu de tristesa i desencís, que es descriu una natura en ple funcionament, en ple ordre, amb una ànima interior ben escalfant. En aquesta natura, la pluja, senyal de vida, també hi té un paper destacat. "Plovisqueig" és el resultat del plugim en el paisatge i com aquest vivifica els diferents elements. Una natura que es relaciona amb el jo literari a partir de la pluja, perquè el pensament, com l'aigua de la pluja, llisca suaument pel paisatge. El poema destaca per l'ús dels recursos expressius, els habituals en el poeta,³⁹⁰ especialment en la construcció del poema a partir d'imatges, com per exemple:

"L'hora és cristall desfet." (v. 4)

---

³⁸⁹ Mariano Gomà insisteix en aquest alè franciscà. Vegeu Mariano Gomà, "Un nuevo libro de Jaume Agelet i Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, vol. XVII, quadern 2, febrer de 1965, pàg. 27. Miquel Dolç afirma "Lo que cuenta en la poesía de Jaume agelet es la vida intensa, íntima y humanísima que comunica siempre a sus contactos con la naturaleza". I afegeix "En esta "jaula de la fábula" está encerrada toda la magia del bosque y, en una irradiación más amplia, todo el encanto de la tierra." Vegeu, Miquel Dolç, "Nuestro paisaje desde París" dins *Diario de Mallorca*, any, núm , 1 de setembre de 1965, pàg. 20.

³⁹⁰ Recordem: l'epítet i la sinestèsia, la imatge i la metàfora, l'animització d'éssers i objectes de la natura i les associacions semàntiques entre els diferents elements de la natura que donen lloc a sorprenents imatges: "remoreig d'un col·loqui de fulles" del poema "Camí solitari", vers 3, en què el so de les fulles provocat pel vent es associat al col·loqui, discussió humana que dona lloc a aquesta imatge en què el so de les fulles sembla la xerrera d'un grup de persones.

referint-se a l'hora en què plou.

El llibre torna a tenir un marcat caràcter epigramàtic, essencial, a la recerca del lirisme més pur, de la concreció lírica. "Son sus versos, cortos, escuetos, limpios de retóricas falsas, no busca en fantasías ni se adorna con oroles, busca y rebusca en su interior, en el tesoro de sus recuerdos alacenados amorosamente [...] Sus versos tienen el cuidado de orfebre, la palabra justa y seleccionada".³⁹¹ Així, Jaume Agelet es manté fidel al seu estil senzill, concret i concís en la construcció poètica.³⁹²

Els camins són l'indret pel qual el jo poètic arriba a la natura. Aquest apropament al paisatge és imperfecte i, aleshores, l'enyor i el record reapareixen en la ment del poeta. "Camí solitari" és un poema en què el jo literari camina a la recerca de l'eterna voluntat de conèixer profundament la natura, envoltat d' "ombres que se'n van", senyal inequívoc que el temps no s'atura i que el record d'antics caminants, el pes de la tradició personal i poètica, guia els passos esmaperduts del poeta. "Boira del vell carreró" mostra l'enyor com a motiu literari. La boira impedeix de veure el carrer. Immediatament sorgeix el sentiment de l'enyor, del temps que fuig, d'allò que ja no podem veure, gaudir, i per això ho recordem i ho enyorem. Una boira, perfectament imatjada que ho domina tot:

"Vagareges a l'atzar,
[...]
amb el teu oneig de mar.

Ets, allà, al nostre balcó,
alfàbrega, tota blanca,
que ha perdut la seva olor." (vv. 5, 8, 11-13)

Una boira imatjada en alfàbrega que enyora la seva olor de flor.

---

³⁹¹ Mariano Gomà, "Un nuevo libro de Jaume Agelet i Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, vol. XVII, quadern 2, febrer de 1965, pàg. 27.

³⁹² "Els seus poemes són ... de poca dimensió ... però llur perfecció mateixa ens fa intuir la perseverant exigència de l'autor en cisellar-los". Són "poemes plens de lirisme que han de trobar ressó en l'esperit del lector." Vegeu, Miquel Guinart, "Els llibres: *La gàbia de la faula* d'Agelet i Garriga" dins *Vida Nova*, Montpel·lier, núm. 37, setembre de 1966, pàgs. 39-40.

El millor exemple de poema dedicat a l'enyor en el present poemari és, segurament, "Recordança d'una vella fusteria". És la natura que enyora l'època passada, l'època d'unió plena amb la natura, ara, que aquesta unió no és possible: la fusta enyora l'arbre del bosc, malgrat que encara queda un regust de natura, "una olor de bosc / plorós de reïna." (vv. 11-12). És la constatació de la poetització imperfecta posada de relleu en el present recull. Aquest enyor, record, fa prendre consciència del pas de les hores: el martell clavava claus mentre el rellotge feia sonar les hores. Ara, ni martell ni rellotge funcionen. El temps ho ha matat. El martell clavava les hores que marcaven la fi de la fusteria. Un temps que es va apoderant de nosaltres irremeiablement. Així, el poema manifesta com el record i l'enyor posen de relleu la consciència del pas del temps, com a constatació del *tempus fugit* i com a mesura per detenir el seu pas. D'aquí, la necessitat de fixar la natura, les etapes de l'evolució, per poder combatre el pas dels dies, l'extinció de la nostra existència, per poder deixar el rastre de la nostra experiència.

Aquest és l'objectiu del símbol de l'ocell en la poesia ageletiana. Efectivament, "Ocells al matí" és un poema en què l'ocell, símbol habitual en la poesia d'Agelet, i, concretament, del present poemari, és el representant de la natura, de la fixació de la natura en el poema. És l'intent de retenir la màgia natural en el clos de la poesia i, alhora, és l'intent de fixar poèticament la natura contra el pas del temps, contra la corrupció de l'esdevenir. Davant les dificultats d'arribar a la natura, de poetitzar la natura, de retenir-la en la gàbia del poema, més que mai, el poeta ha d'intentar fixar espais de natura per combatre l'evolució constant del paisatge i de la poesia. Ja que res és igual, tot evoluciona en una eterna espiral.³⁹³

Així, l'ocell simbolitza aquesta dualitat: fixació i evolució de la natura. L'ocell, en tant que element del paisatge, conté natura, és la plasmació, la fixació d'una porció de natura en el poema i, doncs, d'una part del misteri natural que queda fixat, retratat en la poetització. Una part en constant evolució i, precisament per això, impossible de retenir en un poema, així és com la poesia, també, es revela incapaç de retratar l'ànima natural. El paisatge

---

³⁹³ La idea que la vida és un cicle, un etern retorn en què mai tot es igual queda pal·lesa, també, al poema "Formigues", en el qual les formigues recullen el menjar per l'hivern com cada any. Un mateix menjar en situacions ben diferents: de l'estiu a l'hivern.

evoluciona incansablement, la mateixa obra poètica ageletiana és un exemple d'aquesta constant evolució. L'ocell que el poeta veu i recrea en el poema és ja diferent de l'ocell que veu instants després. La llum, el color de la natura ha canviat. Tot canvia incansablement, perpètuament. Aquesta evolució constant és un dels motius que impedeixen a la poesia reproduir la natura, perquè la poesia és incapaç de retratar aquesta evolució en un poema, com és incapaç de definir un objecte a causa dels múltiples significats que té una paraula, com és incapaç de reduir el món natural a uns símbols i un poema. És així, com l'ocell esdevé per la seva capacitat de ser captat en un poema i, alhora, per la seva continua mobilitat, el símbol per excel·lència d'aquesta natura sempre igual i sempre diferent.³⁹⁴

"Ocells al matí" és un poema construït a partir d'interrogacions retòriques en què els ocells són el símbol de la natura, el cant que acompanya el poeta en el seu camí vital i poètic. Un cant que és el d'avui i el d'ahir, un cant que roman sempre igual: el cant de la natura que conserva com un eco la seva ànima, però que pren sempre formes diferents segons l'ocell, l'època de l'any o del dia. Un cant sempre fix però en constant evolució:

"Oh aquest cant d'avui,
al llarg del camí,
amb ecos d'ahir!" (vv. 11-13)

Un símbol de la natura que el poeta intenta atrapar no sense dificultats.

L'ocell és una de les armes del poeta per combatre el pas del temps, com ho és l'enyor, el record i la poetització. La fugacitat de les hores és una constant temàtica de "Corre l'aigua i canta", com dóna a entendre el mateix títol de la secció. El títol de la secció remet a aquesta fugacitat de la vida, alhora que dóna mostra de la idea d'etern retorn que simbolitza l'ocell: l'aigua sempre passa, és l'esdevenir dels dies, pel mateix indret (fixació) però sempre és diferent, renovada, és la perpetua evolució. Una evolució que, també, manifesta, doncs, el defugir temporal. Una evolució del temps que es posa de

---

³⁹⁴ L'ocell com a símbol de la fixació i evolució del temps no és nou en la poesia ageletiana i podem donar-li aquest sentit ja a *La tarda oberta*. És un nou exemple de fidelitat i coherència en l'obra del lleidatà. Vegeu pàgs. 56-66 del present treball.

manifest en el pas del dia a la nit, del vesprejar, de les estacions de l'any, o de camins que condueixen el poeta a destins llunyans. El temps és el rerefons de la gran majoria de poemes d'aquesta primera part. Així, per exemple, "Colors de les estacions de l'any" és un conjunt de quatre poemes, un per cada estació en què llegim l'evolució de la natura. L'esclat esplendorós ple de llum i color de la primavera, la calma i tranquil·litat de l'estiu, que representa la maduresa de l'esclat juvenívol de la primavera, el record i l'enyor de la joia del passat que, a poc a poc, es va perdent durant la tardor, resultat final dels fruits estiuencs i l'hivern en què el fred, la blancor, el pas de les hores i la mort esdevenen presències familiars:

"Les hores de color de cap al tard
amb camins on la neu és pols de fred
malden desabrigades. Un esbart
d'ocells esbulla
un esplet
de blancor.

El dia ens encomana el seu tremor.
Al bosc, la neu és erta fulla." (vv. 1-8)³⁹⁵

Els únics poemes que semblen tenir com a tema literari la fugacitat del temps són els dos poemes sobre els rellotges del llibre: "Rellotge vestit d'acer i d'or" i "El rellotge de ca la ciutat". Tots dos poemes reflecteixen el pas de les hores que marquen els rellotges. En el primer, el poeta demana al rellotge que s'aturi, que deixi de marcar les hores durant la nit per poder trobar el descans, el silenci necessari per a la reflexió. En el segon, en canvi, el tic-tac del rellotge és un escalf, una protecció contra el fred hivernal, una mostra que el paisatge, la vida continua com sempre malgrat el temps. El rellotge marca el ritme de la vida ciutadana. Paradoxalment, aquesta tranquil·litat que dóna saber que la vida flueix és, alhora, el camí més segur cap a la mort, cap a un fluir inexorable de les hores. Fins i tot quan a l'estiu el rellotge sembla encomanar-se de la calma del paisatge, l'angoixa sobrevé al jo líric, perquè l'aturada del rellotge

---

³⁹⁵ De l'últim poema de la sèrie, el dedicat a l'hivern.

significa l'aturada de la vida i, doncs, la mort; encara que, insistim, el fet que el rellotge no deixi de funcionar ens porti igualment a l'òbit. La mort esdevé, sempre, el port final del trajecte.

La nit és, també, un element essencial en la descripció meravellosa de la natura. Així són molts els poemes que tracten aquest moment del jorn³⁹⁶. Una nit pura, ben il·luminada pels estels, que escampa la seva transcendència i immensitat:

"Tot l'atzur
de la nit s'esbandeix." (vv. 4-5)³⁹⁷

El poeta estableix una relació amb la nit en què el temps s'atura per poder reflexionar, perquè aquesta és l'espai per excel·lència de la reflexió introspectiva. "Au nocturna" és un poema que posa de relleu la importància de la nit com espai de reflexió i d'aproximació a la natura. Una nit que és, també, el temps de preparació de tot allò que es pot fer durant el dia. És el temps de pensar en la natura diürna, en la manera de fruit de l'espectacle natural. Ara bé, un espectacle que ara, en la nit, no es té i que s'enyora. Aquest enyor provoca una certa por. La nit és, doncs, també, un espai de solitud i paüra:

"Jo penso, escoltant
la seva complanta,
que potser és un cant
dolorós que enyora
algun sol perdut." (vv. 4-8)

Un lloc per plantejar la relació entre el jo líric i la natura, tot i les mancances, les desconeixences que provoquen la por que genera l'enyor i, en conseqüència, la reflexió sobre una natura brillant, majestuosa. És una nit, aparentment, negativa, misteriosa, però que conté tot l'esperit de la natura, tot un món ple de vida.

---

³⁹⁶ "Nit clara de novembre", "Fi de tarda", "De cara al cel nocturn", "El vespre arriba al camp", entre altres, tracten la nit positiva, l'espai de reflexió per acostar-se a la immensitat de la natura i intentar assolir la relació amb el paisatge, sempre des de la solitud, la introspecció.

³⁹⁷ Del poema "Nit clara de novembre".

Un món que, de vegades, el poeta no entén. Un món que representa la nit negra, negativa, incapaç de transmetre els missatges de la natura. És l'altre costat de la natura, és l'exemplificació del fracàs de la relació amb el paisatge: la natura incomprensible, derruïda, lluny de l'ànima del poeta. Quatre són els poemes en les dues primeres seccions que fan referència a aquesta incapacitat de comunicar-se amb la natura. "Vent irat" és un poema en què la natura hi apareix des d'una òptica negativa, com succeïa a *Fonts de lluna*. Es descriu la natura incontrolada que posa en dubte l'ordre natural i la creença del jo líric en el paisatge. Un jo poètic, ferit per la natura, que, ara, veu com aquestes ferides s'eixamplen perquè continua sense entendre el seu missatge i la poesia no li és suficient per entendre'l. El vent, portador de l'esperit del paisatge, posa daltabaix la natura, li trenca l'ordre establert. El paisatge ja no es presenta ordenat, exercint cada cosa la seva funció, sinó que es descriu desbocat. La natura es veu als ulls del jo, desordenada, en plena fúria, i aquest nou ordre de coses fa trontollar l'ànima "malalta" del poeta i, per tant, la seva creença cega en el paisatge. Un jo literari que es troba "malalt", perquè present una natura escapçada, que no entén, que l'assalta, i que li deixa al descobert, sense la protecció del paisatge, l'esperit, dèbil, indefens, en el dubte sobre la comprensió de l'espectacle natural:

"es clava al pit de ple
i eixampla, irat, cada ferida;
[...]
Ens deixa a trossos el vestit
damunt la carn malalta.
Esquerda l'esperit
i el castell blau del cel assalta. (vv. 7-8 i 13-16)

El mateix sentit té el poema "La riuada". Una natura desbocada, descontrolada trenca l'ordre del paisatge i fa trontollar la relació unitària que s'estableix entre el cel, la terra i l'aigua, símbol de vida. Una relació que simbolitza l'existència i que, ara, es posa en dubte. Un dubte que fa plantejar al

poeta la seva situació existencial en relació a la natura i preguntar-se quin sentit té aquesta relació.³⁹⁸

La culminació de la sensació de desencís és el poema "Vila vella de Tossa". Un poema que descriu un poble en runes, completament abandonat on la mica de llum que hi arriba és una "llum podrida" per la seva manca d'utilitat. De fet, la natura, la llum, la lluna, el mar contribueixen innocentment al desgast del poble, amb la seva acció sobre les cases abandonades, ajuden a l'estat ruïnós de la vila. La conclusió és esfereïdora: la natura exercint la seva funció, i no en un estat desbocat, contribueix a la mort, destrucció, del poble, de la natura a mida humana, de la recreació social de la natura. Només hi ha una natura pura, plena, i tot intent de recreació, per part de l'home, d'aquesta natura és limitat, acaba forçosament en ruïnes, perquè la natura autèntica acaba imposant, innocentment, la seva veu.³⁹⁹

La segona secció del llibre, "Les cançons",⁴⁰⁰ presenta un dels altres camins cap a la unió amb la natura, l'amor.⁴⁰¹ Així, "La noia de claror" és la descripció d'una noia definida per la llum.⁴⁰² El paisatge es meravella, resplendeix, al pas de la noia. Una noia bella, amb una bellesa feta de natura, de la mateixa que resplendeix al pas de la xicota. L'associació entre noia i natura és tan gran que quan la noia brilla, la natura també ho fa i viceversa. Un poema en què, sota el pretext del tu femení al qual s'adreça, permet llegir l'amor com a camí vers aquesta noia i, doncs, la natura.

"Verd de fulla, verd de prada" també utilitza el mateix mecanisme d'adreçar-se a un tu per definir la natura. Aquest cop el tu literari és la mateixa natura, associats semànticament pel color verd dels ulls, el mateix color de la

---

³⁹⁸ Uns plantejaments existencialistes que es posen de manifest en la tercera secció del llibre: "La crida de l'alba i de la nit".

³⁹⁹ És, exactament, això el que passa amb la poetització, incapaç de reproduir la natura perquè aquesta, més poderosa, no pot encabir-se en el poema.

⁴⁰⁰ El sentit d'aquesta secció el dona Miquel Dolç: "La tierra puede transformarse en una nueva grandeza espiritual a través de la canción". Vegeu, Miquel Dolç, "Nuestro paisaje desde París" dins *Diario de Mallorca*, 1de setembre de 1965, pàg. 20. La cançó serveix el poeta per apropiarse, novament, a la natura, per intentar extreure-li el sentit d'escalf de la seva ànima.

⁴⁰¹ Aquesta relació amb la natura, exemplificada en un poema com "Fruit matinal ofert en cada branca", no es produeix a través de la poesia només, sinó també mitjançant altres camins, com per exemple el somni. Un somni que permet establir contacte amb la part més profunda del paisatge, però que també representa la por. Per a la nit, a la buidor que pot representar, per a les ombres que provoca la xinxeta. "Fulguren llums obscures" i "Insomni" són dos poemes que tracten el somni com un espai de reflexió, d'acostament a la natura.

⁴⁰² Com ho eren les noies dels primers llibres ageletians, especialment de *La tarda oberta*. És una altra mostra d'aquest cert retorn als orígens poètics de Jaume Agelet que es va produint des de *Fauna i flora*.

natura. El verd defineix la natura i la noia de manera que totes dues són una mateixa cosa: el paisatge viu, penetrant, intel·ligent. Una mirada verda que esdevé el camí cap a la natura. Uns ulls que cerquen qui els entengui, qui els sàpiga llegir. Una mirada que busca un company, que és el poeta, amb qui compartir el camí cap al paisatge, el camí de vida.

"Nova cançó de bressol", l'últim poema de la secció narra l'adormir-se en natura i amb la natura. És un poema que mena a la son definida pel paisatge. Ara bé, aquesta son pot ser la son mortal, l'òbit. És la son profunda, la que duu a l'altra riba, penetra profundament en el misteri natural i embolcalla l'ànima amb l'escalf del paisatge. És la comunió amb la natura, un retorn a l'edat d'or perduda: la infantesa. Per això, és una nova cançó de bressol, perquè tornem a ser infants, que recuperen el ple contacte amb la natura, que s'adormen en un espai nou, la mort.

Una mort i la consegüent reflexió existencial a les portes de l'òbit que caracteritzen la tercera i darrera secció del poemari, "La crida de l'alba i de la nit".⁴⁰³ Ja hem comentat que el primer poema de la secció "Som herba potser" és la constatació de les limitacions de la poesia i, doncs, de l'existència del poeta i el replantejament de les relacions existencials entre el poeta, la natura i el mitjà que les ha d'unir: la poesia. Aquest replantejament és el gruix de la secció. Una part que ve encapçalada per una cita d'Andrew Marvell: "But at my back I always hear / Time's winged chariot hurrying near...".⁴⁰⁴ Un lema que defineix el tema del pas del temps i la necessitat de combatre'l mitjançant el record, l'enyor i la fixació poètica d'aquests sentiments, abans que el carro de la mort no ens atrapi definitivament.⁴⁰⁵

La darrera secció de *La gàbia de la faula* és una aproximació al món interior, una meditació personal sobre l'existència en què "els seus pensarosos monòlegs atenyen també una profunditat metafísica abismal, prenyada de

---

⁴⁰³ Romeu assenyala les concomitàncies entre el títol d'aquesta secció i el títol del llibre de Francis Jammes *De l'Angélu de l'aube à l'Angélu du soir*. Vegeu, Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 24.

⁴⁰⁴ "Però darrera meu sempre sento el carro alat del temps, que s'apropa de pressa". Andrew Marvell és un poeta i prosista anglès del segle XVII (1624-1678), autor d'exquisits poemes amorosos. En aquesta secció podem comprovar quines són les principals influències foranes en la poesia ageletiana: d'una banda, el simbolisme francès, representat en Jammes, el poeta pietós, i de l'altra, la interpretació del paisatge provinent de la poesia anglesa, especialment del romanticisme.

⁴⁰⁵ Sobre aquest tema vegeu Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 25.

simbolismes transcendents, de torbadora pregonesa".⁴⁰⁶ Una introspecció que s'inicia, perquè el jo literari es veu a si mateix com un "Esgarriat". El jo ha sabut que la poetització no pot traslladar al text escrit tot l'esperit de la natura i, per tant, s'ha de replantejar la seva existència basada en l'acostament a la natura, a través del poema. El poeta inicia aquest replantejament des de l'únic lloc possible, l'interior del jo, des de la introspecció i inicia aquesta reflexió sentint-se "esgarriat". Esgarriat perquè no pot entendre la natura, perquè el paisatge no l'acompanya en el camí de vida, perquè la poesia dins de la seva gàbia no li permet acostar-se a la natura.⁴⁰⁷ Una natura que el poeta, mancat, només intueix:

"Sols l'eco del meu pas m'és companyia,
[...]
En aquesta hora resplendent,
ni un senderó, ni un riu, ni un nuvolet em guia
[...]
Sento la inútil claredat del dia. (vv. 1, 8-9 i 11)

El poeta sent la claredat del dia, però no l'entén, li resulta insuficient per relacionar-se amb el paisatge i el veu "irreal", solitari. Aleshores, compren la poetització, la irrealitat de la recreació literària, i les seves limitacions per descobrir l'ànima de la natura. El poeta, doncs constata, tristament, inútilment, el seu esgarriament.⁴⁰⁸

Un cop assumida la nova condició, el poeta mira de situar-se en el nou espai que li ha tocat viure. "Nits d'estels envermellida" és un poema epigramàtic

---

⁴⁰⁶ Octavi Saltor, "La gàbia i la gerra" dins *Círculo catalán*, Madrid, octubre de 1965, pàg. 7. En el mateix sentit, Guillem Viladot afirma: "Solo, desnudo de mundo, sin convencionalismos, sin reglas previas, por encima de toda metafísica consoladora, el poeta está frente a su límite". Vegeu, Guillem Viladot, "La gàbia de la faula, de Jaume Agelet i Garriga" dins *Destino*, Barcelona, any XXVIII, núm. 1458, 17 de juliol de 1965, pàg. 34.

⁴⁰⁷ La sensació de desencís, de recança, de pas del temps és present en el poema "Se n'anaren les velles primaveres". Un poema en que el jo líric situat a l'hivern troba a faltar la natura esclatant de la primavera i sent enyor per les il·lusions, els desitjos i els anhels no complerts, de manera que la sensació de frustració, de pèrdua de la natura s'apodera del poeta que camina enmig d'un trajecte sense vida, sense lligams amb la natura.

⁴⁰⁸ El poeta pren consciència dels seus límits, del " tiempo que nos limita y anula, el tiempo que habitamos yertos de tristeza de las cosas que no podemos ser, o abrazados por las ansias de seguir siendo una trascendencia que, como la tierra que pisamos, vemos imposible". Vegeu, Guillem Viladot, "La gàbia de la faula, de Jaume Agelet i Garriga" dins *Destino*, Barcelona, any XXVIII, núm. 1458, 17 de juliol de 1965, pàg. 34.

d'*ubi sunt* en què el jo líric en la nit, espai d'introspecció i reflexió, pregunta, de nou, quina és la llum i la veu de la nit.⁴⁰⁹ El jo observa la vida, la natura que hi ha en la nit, però ignora quin sentit té aquesta natura, què significa la nit, perquè no pot arribar a comunicar-se amb ella. El poeta sap que la seva fita és la natura, sap que s'hi ha de relacionar, però li cal trobar el camí més correcte. Després de les limitacions de la poesia, el jo líric és conscient de les seves mancances i, per tant, es pregunta quin camí ha de seguir ara, quin lloc ha d'ocupar en l'existència. La resposta, en un clar alè d'optimisme, continua sent, és clar, la poesia.

"Turons de solitud" remet a la mateixa recerca d'un lloc adient per apropar-se a la natura. Una natura, límit del camí, que es presenta eixuta i sense vida. En solitud, el poeta passa per camins metafòrics a la recerca d'un paisatge que ja no hi és i vol retrobar. Una recerca, però, que en aquest poema, voreja el límit de la vida i el camí simbòlic representa, també, la mort, el retrobament definitiu amb el paisatge que donava sol i ombra al camí vital i poètic, i que, ara, es veu erm d'escalf. El poeta sent la veu de l'òbit que el persegueix en la seva obstinada i limitada recerca de la natura:

"Al cor de la tarda ardent,
crida una veu. No és el vent,
[...]
¿Què vol donar-me entenent
la passa que ara m'encalça,
i l'empenta que el cos sent
i que l'ànima em trasbalsa?"

Hi ha tot al llarg de la ruta
una ombra que m'abassega
i un ull tenaç que m'escruta." (vv. 1-2 i 7-13)⁴¹⁰

---

⁴⁰⁹ Recordem que la nit, per la seva condició d'espai de reflexió, esdevé el marc ideal per aquest nou plantejament existencial, de reubicació que està efectuant la poesia ageletiana.

⁴¹⁰ Es tracta del poema "Companyons de ruta".

Una veu, un ull, una ombra, que transmet al poeta el seu missatge: la comunió amb la natura, només possible en plenitud amb la mort. Una veu, com indica el títol de la secció, que crida entre la vida, el dia, i la mort, la nit, i que acompanya el poeta en la seva existència. Una veu que és la seva pròpia ànima, que és la poesia mateixa.

Situats en un nou estadi de la relació amb la natura, acceptades les limitacions que presenta la comunicació amb el paisatge, el poeta torna a la natura, a beure de la vida natural, i el dia trist d'abans es transforma en un dia joiós, esplèndid. I, llavors, l'ànima del jo s'asserena amb aquest nou contacte grandíols amb la natura:⁴¹¹

"He begut a la font. Al meu entorn,
de cop i volta, veig que el jorn,
suara emmusteït i tot blanc de polsina,
es torna gerd i s'il·lumina." (vv. 1-4)

Com afirma Josep Romeu el poema representa l'acceptació de les limitacions, a partir de l'experiència vital i poètica que el poeta ha anat desgranant poema rera poema, per tal de reiniciar en plena consciència la relació majestuosa amb la natura.

El millor contacte amb el paisatge és la mort. Per això, els darrers poemes de "La crida de l'alba i de la nit" parlen de l'òbit. "El retrat de la padrina parla" és un poema sobre la fugacitat de la vida i la consciència que els morts, en visatge, viuen en els fills, en els néts. La veu de la padrina es perpetua en la veu del nét, en la veu dels vius, als qui transmet la seva ànima, el seu escalf. El retrat de la padrina, mitjançant la parla, el llenguatge, traspassa als vius el seu escalf de natura.

"Planyeu la humana faç", "La tènue lluïssor", "Bonança" i "Convalescència" són poemes que presenten una forta unitat. Representen, respectivament, l'evolució de l'home que, en recança, perd el contacte amb la

---

⁴¹¹ "Però el subtil discurs d'aquets poemes [...] acaba per comunicar-nos un missatge de gran serenitat, per tal com hi són finalment acceptades les limitacions de la condició humana i la seva dignitat redimida pel dolor i la sofrança, a partir de l'experiència vital pastada en el reducte de la intimitat de l'autor." Vegeu Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 20.

natura, els sentiments cap a ella, fins que, a poc a poc, va obrint-se de nou a la llum natural. Tots quatre poemes simbolitzen, al seu torn, el procés cap a la mort. Primer una mort negativa, buida de significat, per la qual se sent por, després, lentament, es va superant aquesta paüra i es va acostant a l'òbit, penetrant en el seu significat profund, coneixent aquest significat.

Situats, clarament, en l'àmbit de la mort, el poemari es tanca amb dos poemes en què l'òbit n'és el motiu literari. "Cant dels majors" és el cant dels morts que donen alè i que sobreviuen en tots els racons de la llar, en cada objecte i ésser. Són els morts vivents, tan típicament ageletians, que viuen en els descendents dotant-los de natura i en plena comunió amb el paisatge. Uns morts que, inevitablement, fan por, però que són el secret d'ànima que el poeta busca, l'alenada que permet viure dia i nit. Uns difunts que habiten la mort, "El fred de la mort". Un òbit ple de sentit, que simbolitza el viure cap a la mort, el viure cap a la comunió amb la natura. Un viure no exempt de paüra, de por al buit, i més, quan les limitacions de la poetització dificulten la relació amb el paisatge, el camí per la vida plena, i la mort, i provoquen el dubte en el poeta. Un titubeig, però, que no supera el desig, la confiança de viure plenament en natura, eternament.

La gàbia de la faula és una manifestació més del dubte que assalta el poeta en la seva relació amb la natura des dels darrers llibres. Una dubitació que en el present poemari s'adreça a la poetització, a la poesia. Un torsimany de la natura, la poètica, que esdevé insuficient, a causa de la llengua, l'ús de símbols per reproduir la realitat i de l'estructura formal del text, i que fa trontollar el concepte d'existència de l'autor. Aleshores, la relació amb la natura es trenca, entra en un període de crisi, de frustració i desorientació, d'*ubi sunt* existencial. Però l'experiència del jo líric, en el seu llarg trajecte, poètic i vital, aconsegueix fer superar la crisi. El poeta accepta les limitacions de la poesia i, sense ingenuïtat, torna joiosament a la natura, a la recreació literària com una forma d'assolir les fites proposades a l'inici del camí, perquè la natura, la poesia, és el valor més gran en l'obra artística de Jaume Agelet i Garriga.

2.5. Coda (1968-1979).

Hort vell i *Ocells al teulat* són els dos darrers títols de la llarga producció poètica de Jaume Agelet i Garriga. Dos poemaris que es caracteritzen per la seva voluminositat i per no aportar cap novetat significativa a la poètica ageletiana. La natura, en totes les seves formes d'expressió, el pas del temps i el record, centrat en el temps de la infantesa, la mort i l'amor són els temes dels dos últims llibres de poemes d'Agelet. Publicats el 1968 i 1970 respectivament, representen, doncs, una continuació i un tancament del cicle poètic ageletjà.

Hort vell està dividit en dues seccions: "Vent a les eres", una descripció fidel de la natura i "Corrues d'ombra", en què la descripció de la natura s'amplia amb poemes de reflexió sobre la vida i la mort. Un dels elements més destacables del poemari és la cita que l'encapçala. Una cita del poeta americà Archibald MacLeish que dóna sentit al poemari i que defineix a la perfecció el sentit últim i definitiu de la poètica ageletiana.⁴¹² La cita dóna la clau de lectura del present llibre. Agelet que havia intentat durant tota la seva producció poètica retenir, fixar, recrear, en el poema, la naturalesa, a través de la seva poesia, havia fracassat en aquest intent. O almenys, aquesta sembla que era la conclusió a la qual s'arribava en el poemari anterior, *La gàbia de la faula*. La natura no podia quedar plenament recreada en el poema, perquè el llenguatge, la paraula, i doncs, la poesia, es revelava insuficient, incapaç, per a retenir i reproduir tota la màgia, tota la immensitat i profunditat de l'espectacle natural. Així, la faula, la paraula, era una gàbia que impedia la recreació de la natura i la poesia fracassava en el seu intent de ser natura, de copsar la natura i esdevenir un element més del món natural.

Agelet, després d'arribar a aquesta tràgica conclusió, després de tocar fons i de posar en dubte una part del seu model poètic, troba una solució. Una solució que li proporciona la poesia en llengua anglesa, un dels seus grans referents poètics. El poema, la poesia, no cal que reproduïxi la natura, que la recreï, això no és possible, i, a més, no té sentit, perquè el llenguatge, la paraula, i la mateixa poesia, són natura, tenen valor per si mateixos i formen

---

⁴¹² La cita que encapçala el llibre d'Agelet diu: " A poem should not mean / but be." És a dir: un poema no hauria de significar / sinó ser, existir". Pel poeta americà el poema no pot dir res, pot no tenir sentit, significat, però la seva sola existència ja li dóna un valor. El poema té un valor, una existència, un significat per si mateix, independentment del que signifiquin, del valor que tinguin, les paraules que en ell es troben.

part, com la boira, l'aigua o els ocells del món natural. El poeta entén que el poema té validesa com a ens autònom, que té ànima, que és una porció de natura. El poema per si mateix té valor, significat, independentment del què digui. Les paraules que constitueixen el text poètic ja configuren un univers amb significat propi, tan valuós com la natura que Jaume Agelet pretén reproduir literàriament. Així, el text poètic equival, s'igual a la naturalesa i la poesia esdevé un camí vàlid, paral·lel, equivalent, a la natura mateixa⁴¹³.

És ara més que mai, en la poètica ageletiana, el vers que truca a la porta, independent, sabedor de la seva transcendència, del seu significat. "Agelet nos recuerda, con una cita de Macleish, que en un poema lo que cuenta no es su significado, sino su existencia".⁴¹⁴ Així, el poeta recupera els vells temes, la vella descripció exterior de la natura, sabent, ara, que cada poema, cada descripció no és una recreació, sinó un equivalent natural. Per això, *Hort vell* i *Ocells al teulat* recuperen temes i representen una clara línia de continuïtat temàtica respecte als llibres anteriors, però, amb un canvi de perspectiva fonamental: el poeta i el lector s'enfronten a aquests temes, a aquests tòpics, amb una visió nova, ideal, perfecta, que culmina joiosament, en plena llum, la poesia de Jaume Agelet i Garriga.

El retorn als temes de sempre, però amb aquesta nova perspectiva queda clar en un poema com "Escalant delerosos la muntanya":

"Escalant delerosos la muntanya,
verdor de pins
ens acompanya.
Vivim l'afany asprívol dels camins." (vv. 1-4)

L'ús de la primera persona del plural identifica, d'una banda el lector i el poeta, i de l'altra, el paisatge, que descriu simplement, sense grans imatges: "verdor de pins" amb el lector i el poeta. Ja no es descriu la natura a partir de grans imatges, ja no es produeix correlat objectiu, simplement poeta i lector, la poesia, és natura i la "vivim" directament, sense intermediaris. Som nosaltres,

---

⁴¹³ Seguint també la línia de pensament de Valéry i la seva concepció de l'autonomia del text poètic.

⁴¹⁴ Josep Faulí, "La poesia de nuestra hora" dins *Diari de Barcelona*, Barcelona, any CLXX, núm. 212, 5 de setembre de 1970, pàg.11.

lectors, poeta, qui som paisatge, qui en formen part com la verdor, els camins o la nit. Una visió de la natura molt diferent, tot i la identitat de tema, d'un poema, "Viaranys que s'enfilen cap amunt, ufanosos", molt similar a aquest, del poemari *Domassos al sol*.⁴¹⁵

El títol del poemari, *Hort vell*, representa, doncs, el tancament del cercle poètic de Jaume Agelet i Garriga. Agelet torna als orígens, a la natura descrita amb simplicitat, amb essencialitat, però amb el bagatge de l'experiència, de la poesia viscuda, del llarg camí fet. Torna a l'hort vell, la natura de sempre, tema únic de la poesia ageletiana, però amb el guany del bagatge poètic, amb el triomf de saber que aquest vell hort és poesia, és una natura, per si mateix. És una nova visió de la natura, de l'era, de l'hort, plena de vida, d'ànima, de significat transcendent. És una nova vida, plena d'experiència, que s'obre als ulls del lector, del poeta, com el pa, símbol d'aquesta nova vida del poema "Palpa aquest pa":

"Palpa aquest pa, calent encar del forn,
tu que has tocat l'espiga!" (vv. 1-2)

És aquest el sentit de la primera secció del poemari, "Vent a les eres". La vida, la nova vida natural, omple el paisatge, l'era. La poesia feta natura ho inunda tot, ho vivifica tot, com el vent. Aquesta primera secció, doncs, descriu estacions, paisatges, sentiments i sensacions, animals i objectes, oficis, tots temes clàssics de la poesia d'Agelet.⁴¹⁶ Així, una poesia que comença descrivint objectivament la natura, que relaciona la natura amb el jo poètic, que recrea el paisatge a través de la imatge, de la paraula, i que posa en dubte aquesta recreació, acaba convertint-se en natura, en la mateixa natura que el poeta tracta de descriure inicialment. Un procés poètic que culmina en aquest poemari i que tanca tot un itinerari a la recerca de l'ànima natural, una ànima que és present en el poema mateix, que té vida pròpia, sentit propi, significat.

---

⁴¹⁵ En el poema del primer poemari ageletianà descobriem una natura, simbolitzada en els camins que pugen la muntanya, descrita objectivament, exteriorment. En el poema d' *Hort vell*, la natura és igualment descrita exteriorment, però ja no d'una forma objectiva, sinó que és descrita subjectivament, perquè el jo forma part d'aquesta natura, de la seva pluralitat. No hi ha correlat, associació del jo amb la natura. El jo és un tipus de natura, un tot, justificat en el nosaltres del poema. El poema ha deixat de descriure externament els camins, per ser la poesia mateixa un camí cap a la natura, per a ser natura mateixa.

⁴¹⁶ Destaquen poemes com "A muntanya", "Fum", "Un rellotge", "Octubre, pluvia", "Una alba", "Barques" o "Boira que passa silent", a més dels ja citats en el present treball.

El camí ha arribat a la seva fi, al seu objectiu, que no és un altre que arribar a formar part de la natura. I això la poesia ageletiana ho assolirà a *Hort vell*.

Lògicament, un dels mecanismes a través dels quals la poesia esdevé natura és la imatge, constituent essencial del poema ageletà.⁴¹⁷ La imatge esdevé, doncs, un dels trets identitaris d'aquesta natura poètica que el poeta desvetlla en el present poemari. Així, a *Hort vell* podem llegir algunes de les imatges més encertades de la poesia de Jaume Agelet:⁴¹⁸

"Enceta el cor
del juny, cada formiga.
Es gronxa el jorn com una espiga
i en serva l'or." (vv. 10-13)⁴¹⁹

simbolitza la lassitud i la calma d'un mes de juny en plena canícula lleidatana. O "Vibra el metall / del jorn." del poema "Diada de Santa Cecília" que representa l'ànima, l'energia, d'un dia, la vida que omple de música la natura. O bé, el llostrejar d'un nou dia, ple de vida al poema "A les riberes de l'alba":

"Es tanca la ferida d'un estel.
Neix el jorn. Aleteja tota cosa." (vv. 1-2)

La poesia d'Agelet continua sent essencial, concreta i epigramàtica:

"Amb posat de vell,
per un mar de sorra,
navega un camell." (vv. 1-3)⁴²⁰

"Corrués d'ombra", la segona secció del llibre, aprofundeix en els aspectes més reflexius, existencialistes de la temàtica ageletiana. Així, el

---

⁴¹⁷ "en él [Agelet] la imagen, el centelleo de la metáfora, triunfa sobre la simple retórica." Vegeu, Josep Faulí, "La poesía de nuestra hora" dins *Diari de Barcelona*, Barcelona, any CLXX, núm. 212, 5 de setembre de 1970, pàg.11.

⁴¹⁸ Joan Ripoll també destaca l'ús de la imatge en poemes "con un claro sentido del ritmo ... y de la metáfora" d'Agelet. Vegeu, Joan Ripoll, "Brújula del lector" dins *Buenos días*, Sabadell, any, núm.11 de setembre de 1969, pàg.7.

⁴¹⁹ Del poema "Hora de juny".

⁴²⁰ Del poema "Camell"

record, la infantesa i la mort tenen cabuda en aquesta segona i última secció d'*Hort vell*. La secció comença amb un poema que referma el sentit del poemari. Un poema que interpreta a la perfecció l'ànima del paisatge i associa en un mateix tot, paisatge, ànima, poeta i lector:

"Enyorosos anem pels senderols,
entre els arbres sorpresos del boscatge,
tot sentint-nos, com ells, acompanyats i sols." (vv. 3-5)⁴²¹

Tots són una mateixa cosa, són natura. Així, se supera la gàbia de la faula del llibre anterior, com ho demostra el poema "Fóssim saules". Lector i poeta, poesia i poema són saules d'un bosc ple de literatura, ple de poesia, ple de faula. Ara, la faula ja no és un límit, és una realitat. Una realitat ben natural:

"Fóssim saules
i oms i pins
al bell fons d'un bosc de faules,
sentint com, brancam endins,
en nit obscura, l'oratge
batega i fa remolins." (vv. 1-6)

El pas del temps i la mort són una presència constant en la secció i en la vida. La visió de la mort és la d'una mort que espera, que va nodrint la vida de tot ésser. Una vida que és camí cap a la mort:

"Deixa la mort el seu pa
rossejant damunt la taula.
[...]
Cap hora no passa en va.
[...]
i el bell infant que somica,
van nodrint-se amb aquest pa." (vv. 1-2, 6, 9-10)⁴²²

---

⁴²¹ Del poema "L'ànima i el bosc".

⁴²² Del poema "El pa de la mort".

Una mort que, naturalment, no és vista negativament sinó plena de vida, d'ànima que vivifica. Una mort que tanca amb el poema "Les ombres que m'encalquen" el llibre. Així, aquesta vida que condueix a la mort és una vida plena cap a una altra vida en ple contacte amb la natura. Un contacte que el record del món infantil també garanteix:

"En el meu món d'infant
em feien companyia
unes serres de cant". (vv. 1-3)⁴²³

Hort vell suposa, doncs, un pas en la poesia de Jaume Agelet i Garriga. Un pas cap a la natura, cap a la concepció del poema com un ens autònom, en ple contacte amb la natura que té validesa per si mateix, que és una natura en ell mateix. Així, Agelet tanca el seu procés d'aproximació a la natura d'una manera perfecta, modèlica. Torna al seu paisatge, al dels primers llibres, torna a la descripció, però no de manera externa i objectiva, sinó des de dins d'allò que descriu, com a part integrant d'un tot anomenat natura, i en el qual la poesia, la poesia ageletiana, n'ha esdevingut un perfecte torsimany.

Ocells al teulat, l'últim llibre de la producció ageletiana, és el resultat de l'experiència poètica, del llarg camí cap a la natura, una síntesi de tot aquest procés des de la nova perspectiva en plena integració amb el paisatge.

Efectivament, el darrer llibre de poemes de Jaume Agelet i Garriga, un extens poemari de cinquanta poemes dividits en quatre seccions, representa una síntesi dels temes i característiques de la poesia ageletiana al llarg dels quaranta-sis anys de producció poètica. És, doncs, una mena de llibre recopilatori, sense cap novetat ni tret destacat. La primera i darrera secció són les més interessants, mentre que "Nous fulls de cartipàs", segona secció del llibre i "Breu bestiari", tercera són seccions clarament menors. "Nous fulls de cartipàs" consta de quatre poemes que remetent al món de la infantesa, als records escolars del jo poètic i "Breu bestiari" consta de quatre poemes més, en què el poeta descriu animals, tal i com ho havia fet anys abans a *Fauna i flora*, un altre llibre menor d'Agelet.

---

⁴²³ Del poema "En el meu món d'infant".

"El so de les hores", primera secció del poemari és un conjunt de poemes breus, epigramàtics, que tenen en la natura el tema central. El llibre s'inicia amb un poema "La veu del bosc aquesta nit" que referma la idea que la natura, el paisatge i, doncs, la poesia tenen ànima. Una llum, una veu, vivificadora que omple de vida, de transcendència, de significat, la natura i la poesia.⁴²⁴ Un dels temes més interessants d'aquesta primera secció que, a més defineix el títol de la secció, és el pas del temps i la fixació d'aquest temps en el poema. Les hores passen, amb el so de campanes que marca el ritme lent, però vivaç de la vida quotidiana:

"Van envellint dins une surnes
de cel, amb sols
i aus nocturnes" (vv. 1-3)⁴²⁵

Un so, unes hores, que queden captades pel poema, com instants de natura que la poesia reté i defineix. Unes hores que s'obren cap a la transcendència, cap a la natura, cap a una mort lenta però segura, que ens ompli de vida:

"Les campanades
obren uns clots a l'iniit
i van gronxant-se
damunt les tiges de la nit." (vv. 1-4)⁴²⁶

Una vida que, doncs, ve representada, també, per la mort, present en aquesta primera secció del llibre,⁴²⁷ però que té el seu paper més destacat en la darrera secció del poemari, "Colors del vespre".

Una secció amb "composiciones más interiorizadas y de temática más profunda y que caen, por lo mismo, en el núcleo más esencial y la cuerda grave de la obra de Agelet".⁴²⁸ Una mort que, en soledat: "La soledat m'apar / llepolia;

---

⁴²⁴ Els elements naturals, les estacions, les campanes, símbols del pas del temps i la fixació d'aquest temps en la poesia, els oficis o l'alba i la nit són els temes que poblen els poemes d'aquesta primera secció del llibre.

⁴²⁵ Del poema "Campanes".

⁴²⁶ Del poema "Les campanades".

⁴²⁷ És el poema "A uns infants morts".

⁴²⁸ Maria Terrades, *Jaume Agelet i Garriga*, tesi doctoral dirigida pel dr. Rubio, Murcia, Universitat de Murcia, 1982.

/ em sento ben avar / del gaudi que em confia",⁴²⁹ esdevé el darrer tema del llibre i, doncs, de la poesia ageletiana.⁴³⁰ Una mort ferma, segura, plena de llum i vida, viscuda en plena consciència del que significa:

" S'enderroca el teu cos, a poc a poc
-ombra, amb els anys, en serà cada engruna-
Es glacen ja les cendres del teu foc.
Va amuntegant el temps en aquest lloc
la massa inerta de la meva runa.
[...]
Que brilli la celístia dintre la nit que et tanca." (vv. 1-5, 9)⁴³¹

La mort ens duu a la natura, com ho fa l'amor. En aquest recull hi ha dues composicions que poden adscriure's a la temàtica amorosa.⁴³² En totes dues, l'amor esdevé un element d'aproximació a la natura, de naturització i a "Sylvie" l'amor es converteix en un antídote contra el pas del temps, en un lligam a través del record amb el passat adolescent, un món més proper a la natura que el món adult.

Una aproximació a la natura que ja ha assolit les seves fites més altes a *Hort vell*, que constitueix un nou llibre en la concepció poètica ageletiana. Òbviament, el repàs a tota la producció d'Agelet que significa el present poemari no podia començar d'una altra manera que assenyalant els grans guanys assolits en el poemari anterior. Així, "El llibre nou" és la constatació del nou caràcter, del nou significat, de la poesia ageletiana, font de vida, font de natura.⁴³³

"Calent encara de la meva sang,
el llibre que he bastit

---

⁴²⁹ Del poema "La soledat".

⁴³⁰ No oblidem que Jaume Agelet té 82 anys quan publica *Ocells al teulat*. I veu la mort com una cosa propera. Així, doncs, la mort en aquests poemes és sinònim, també, de vellesa, de decadència del cos.

⁴³¹ Del poema "In memoriam"

⁴³² Es tracta de "Prada d'amor" i "Sylvie"

⁴³³ Josep Romeu diu a propòsit d'aquest poema: "el poema, testament de vida i d'ànima, és, a pesar de les múltiples limitacions de la creació poètica, una realitat en ell mateix, un ésser individuat, un testimoni d'experiències interioritzades i una credencial d'identitat, però també una generosa ofrena als altres perquè s'hi reconeguin." Vegeu, Josep Romeu, "Jaume Agelet i Garriga, poeta essencial" dins Jaume Agelet, *Poesies Completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984, pàg. 30.

em sembla un esvoranc
obert en el meu pit.
De la veu meva espill,
és de l'ànima el clos.
Oh llibre nou, setrill
de l'oli del meu tros!" (vv. 1-8)

Ocells al teulat clou, doncs, l'obra poètica de Jaume Agelet i Garriga, un dels poetes més destacats de la poesia catalana del segle XX, amb un compendi de poemes que, partint dels guanys assolits per la poètica ageletiana en la identificació amb la natura, repassa la trajectòria del poeta en el seu camí literari forjat a partir de dos grans temes: la natura i la mort. Dos temes, en realitat un de sol, a la recerca de la puresa, de l'ànima, d'éssers i objectes, de la simplicitat i la universalitat de tot ésser. Una simplicitat i una universalitat com les que constitueixen l'obra poètica del lleidatà Jaume Agelet i Garriga.

3. Trajectòria textual

3.1. Línies generals

L'edició crítica d'un corpus poètic tendeix a fixar una hipòtesi de text segons la darrera voluntat de l'autor⁴³⁴. En el cas de l'obra lírica ageletiana aquesta voluntat última de l'autor és complexa i esdevé encara una hipòtesi de reconstrucció. Agelet emmalalteix i mor en ple procés de revisió i correcció de la seva poesia i, doncs, no dóna per tancat, no fixa definitivament un text. Amb tot, el procés de revisió era ja molt avançat i la documentació conservada ha permès una reconstrucció del text, d'aquesta darrera voluntat, que és l'edició de *Tria de versos* el 2008 [= *TdV*]. Malgrat això, aquesta edició no és obra del seu autor sinó de la feina de recopilació, ordenació i edició realitzada pel curador del text i, per tant, planteja alguns problemes des del punt de vista de la filologia d'autor. Però, l'existència d'aquesta edició de conjunt i la seva hipòtesi de treball invalida l'anterior fixació conjunta definitiva dels textos ageletians que era *Obra poètica* de 1955 [= *OP*]. Així les coses i davant les dificultats de fixar la voluntat última de l'autor, però també de mantenir la darrera versió publicada, s'ha optat per editar els textos en els estadis corresponents a la primera i única edició de cadascun dels llibres i constatar així, amb una clara voluntat historicista, l'evolució de les variants al llarg de la història textual del poemari⁴³⁵.

La present edició de la poesia d'Agelet, doncs, proposa una lectura sincrònica dels poemes que constitueixen el corpus ageletian en el moment de la publicació de cada poemari i una lectura crítica de l'evolució d'aquests poemes al llarg dels anys. Així, per exemple, podem llegir el text de *Domassos al sol* de 1924 [= *DS*] i comparar-lo amb el text publicat a *Obra poètica*, a *Poesies Completes* de 1984 [= *PC*] i a *Tria de versos*, per centrar-nos tan sols en les edicions que apleguen els llibres en un sol projecte.

Totes dues lectures són complementàries. La primera permet fer-se càrrec del model lingüístic i literari d'Agelet en cada cas, de l'estadi primigeni dels textos, de la seva concepció original fruit de les circumstàncies socials, històriques, literàries o personals. La segona permet observar la selecció crítica que l'autor va exercir en els poemes que integren el seu corpus: quins poemes

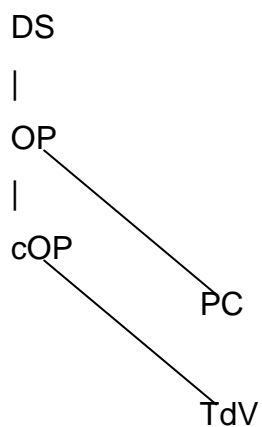
---

⁴³⁴ Vegeu pel concepte de voluntat darrera, Alberto Blecha, *Manual de crítica textual*, Madrid, Castalia, 1983, pàg. 189

⁴³⁵ Més encara quan tres (*Fauna i flora*, *Hort vell* i *Ocells al teulat*) dels dotze poemaris ageletians tenen en la primera edició, la voluntat darrera del seu autor.

no van passar a formar part de cap altre llibre? Quins poemes van ser profundament o parcialment revisats i incorporats a altres reculls? Comparar els estadis del text possibilita seguir i valorar la progressió que han experimentat els poemes, apreciar l'ofici del poeta i el seu mestratge, i constatar les línies essencials de la seva obra i l'evolució temàtica i estilística a partir dels diferents estadis del text.

L'evolució textual dels dotze llibres editats aquí presenta una línia de revisions que va des de la primera edició controlada per l'autor del conjunt dels poemaris ageletians (*OP*) fins a la darrera de les revisions (*cOP*) on cada element es basa en una revisió de l'anterior i, revisat, proporciona la base per al següent. A partir dels principals testimonis conservats amb intervenció de l'autor, aquesta filiació genètica troncal podria estar representada per l'esquema següent:

On EP és la primera edició de cada volum. Aquest tronc central es ramifica cap avall en testimonis pòstums.

3.2. Els procés d'escriptura dels primers llibres (1924-1935)

Fins a la publicació de *Domassos al sol* el 1924 no disposem de mostres públiques de la poesia ageletiana⁴³⁶. No sabem, doncs, res del procés d'escriptura del volum. En canvi, quan la tardor de 1927 dóna a conèixer *La tarda oberta*, Agelet ja havia publicat alguns poemes del recull a la premsa. En concret es tracta de "A les fires" i "Ara que el vent esmola l'estelada" a *La Nova Revista*⁴³⁷; "Frisança de llums" a *La Revista*⁴³⁸; "La polsina del camí", "Pujada de Sant Llorenç", "Baixo de dalt de la muntanya", "Es gronxa l'hort", i "Tarda de circ" a *Vida Lleidatana*⁴³⁹. Aquest mateix procediment és el que fa servir Agelet per donar a conèixer públicament alguns dels textos que aplegarà a *Hostal de núvols* el 1931. Així, entre 1928 i 1930 podem llegir a *Vida Lleidatana* "Nit que ets un hort de tenebra", "Quan la finestra s'esbatana", "Finestra clement" i "Infants a la platja"⁴⁴⁰; a *La Revista* "A la teulada els gats oliosos de lluna" i "Mirall"⁴⁴¹; a *La Nova Revista [LNR]* "Finestra clement", "Davant d'un quadre d'Henri Matisse" i "Sobre el Tamesi"⁴⁴²; i a *Lleida* "Nit. Carro negre amb rodes de silenci" i "Delit d'ésser una font"⁴⁴³. Igualment, hi ha catorze poemes de *Els fanals del meu sant* que apareixen publicats amb anterioritat a 1935. Es tracta de "A estudi els bancs són verds", "Capvespre a les vinyes" i "Teulades" que llegim a *La Revista*⁴⁴⁴; "Llum de ganxo" a *La Nova Revista*⁴⁴⁵, "Elegia a la mola feixuga", "El molinet de vent", "Ara, Maria del Roser", "La meuca", "Cireres de

---

⁴³⁶ Com sabem, les dates d'escriptura dels primers poemes es circumscriuen entre 1918 i 1923. Els epígrafs d'alguns poemes del primer llibre, com "Viaranys que s'enfilen cap amunt, afanyosos" escrit camí de la Ciutat de Mèxic o "Baixen barques que rellisquen" escrit a Xoximilco confirmen aquestes dates d'escriptura, ja que Agelet viu a Mèxic durant el 1921.

⁴³⁷ *La Nova Revista*, (Barcelona): Vol. III, núm. 9, setembre de 1927, pàgs. 12-14.

⁴³⁸ *La Revista*, Barcelona, any XI, núm. CCXXV, febrer de 1925, pàg. 69.

⁴³⁹ *Vida Lleidatana*, (Lleida): "La polsina del camí", any I, núm.6, 15 de juliol de 1926, pàgs. 82, "Pujada de Sant Llorenç", any I, núm.6, 15 de juliol de 1926, pàgs. 83, "Baixo de dalt de la muntanya", any I, núm.6, 15 de juliol de 1926, pàgs. 83, "Es gronxa l'hort", núm. 28, 15 de juny de 1927, pàg. 101, "Tarda de circ", núm. 30, 15 de juliol de 1927, pàg. 191

⁴⁴⁰ *Vida Lleidatana*, (Lleida): "Darrera aquesta foscor", núm. 45, 1 de març de 1928, pàg. 79, "Quan la finestra s'esbatana", núm. 47, 1 d'abril de 1928. Pàg. 108, "Finestra clement", núm. 62, 1 de gener de 1929, Pàg. 5 i "Infants a la platja", núm. 100, 25 de novembre de 1930, pàg. 270.

⁴⁴¹ *La Revista*, Barcelona, any XV, Gener-juny de 1929, Pàgs. 17-18.

⁴⁴² *La Nova Revista*, (Barcelona): "Finestra clement", núm. 21, setembre de 1928, pàgs. 28, 31 i 32. "Davant d'un quadre d'Henri Matisse", núm. 21, setembre de 1928, pàgs. 31 i "Sobre el Tamesi", núm. 21, setembre de 1928, pàgs. 32. Aquest últim poema no apareix a *Tria de versos*.

⁴⁴³ *Lleida*, (Lleida): núm. 65, 10 de febrer de 1928, pàg. 4 i "Qui tingués com la font", núm. 67-68, març de 1928, pàg. 7.

⁴⁴⁴ *La Revista*, (Barcelona): "A estudi els bancs són verds", "Capvespre a les vinyes" i "Teulades", Any XVI, juliol-desembre de 1930. Pàgs. 6-7. "Teulades" no apareix a TdV.

⁴⁴⁵ *La Nova Revista*, Barcelona, núm. 21, vol. VI, setembre de 1928. Pàgs. 29-30.

juny”, “Jorn de processó”, “Els xiprers”, “El pa de Nadal”, “Els carros curulls” i “Celobert” que trobem a *Vida Lleidatana*⁴⁴⁶.

La col·lació de tots aquests textos del període d'entreguerres ens permet comprovar com operava el poeta a l'hora de construir el poema. D'entrada observem, i és un procés generalitzat en les revisions ageletianes del període, que les versions publicades en revista són més extenses que les recollides en volum, cosa que evidencia l'evolució cap a la síntesi i la concisió que pren la seva lírica, que es va configurant cada vegada més com una poesia essencial. Aquest procediment, tot i que en menor mesura, es manté en les revisions dels llibres posteriors⁴⁴⁷. Lògicament, la supressió de versos implica una reestructuració de les estrofes del poema, però mai un canvi en les característiques del vers. Les modificacions més substancials són, però, de contingut. Els elements enumeratius es redueixen i els poemes guanyen una major càrrega simbòlica i lírica. Aquesta reducció afecta especialment als referents religiosos, molt presents en els primers llibres del poeta i que, a poc a poc, va eliminant dels seus versos: (“i dónes colors de santes / a les noies”). La supressió de versos i referents religiosos és un mecanisme que Agelet continuarà aplicant a la revisió que fa dels primers llibres tant per a l'edició d'*Obra poètica* com per a *Tria de versos*⁴⁴⁸.

Un dels motius que fa vacil·lar més el poeta en el procés d'escriptura d'aquests poemes és el títol. Fins a la publicació de *Els fanals del meu sant*, Agelet rebutja intitular específicament els poemes i per això en el tres primers poemaris apareixen sense títol o amb el primer vers com a títol: “En les

---

⁴⁴⁶ *Vida Lleidatana*, (Lleida): “L’oliva grisenca”, núm. 40, 15 de desembre de 1927. Pàg. 383, “Ara torno de fira”, núms. 49-50, 1 de maig de 1928. Pàg. 161, “Ara, Maria del Roser”, núm. 51, 1 de juny de 1928. Pàg. 202, “Vibra tèrbola la meuca”, núm. 60, 1 de novembre de 1928. Pàg. 396, “El fruit vermell que al cirerer fulgura”, núms. 70-71, 1-15 de maig de 1929, “Jorn de processó”, núm. 74, 1 de juliol de 1929, Pàg. 240, “Amb punxes de clau”, núm. 81, 1 de novembre de 1929, Pàg. 433, “El pa de Nadal”, núm. 85, 2 de gener de 1930. Pàg. 4., “Els carros curulls”, núm. 93, 5 de maig de 1930. Pàg. 137, “Celobert”, núm. 96, 1 de juliol de 1930. Pàg. 204. Els poemes “Ara, Maria del Roser”, “Els carros curulls” i “Celobert” no són triats a TdV.

⁴⁴⁷ Així, per exemple, al poema “Les olives” de *Rosada i celístia*, el poeta suprimeix els dos darrers versos del text publicat el febrer de 1947 a *La Nostra Revista*. Val a dir que la supressió de versos és un procediment que desapareix pràcticament del tot a partir de *Pluges a l’erm* (1953).

⁴⁴⁸ A *Obra Poètica* Agelet suprimeix versos de “Boirines soles, cels alts” i “El ponent empeny les veles” de *Domassos al sol* i de “Març”, “Duc un vestit”, i “Duc feixugues de fosca les parpelles” de *Hostal de núvols*. A *Tria de versos* les supressions afecten a “Domassos al sol”, “Ara baixen les ramades”, “Diada de sant Blai, a Lleida”, “A la mare de Deu de Butsènit, i “Mig arrosegant-se” de *Domassos al sol*. Aquest darrer poema també presenta moltes supressions a *Obra poètica*; a “Dóna’m, ànima, el teu bleix”, “La polsina del camí”, “Oliveres”, i “Sant Crist del Miracle” de *La tarda oberta*; i a “Per la finestra el cel entra blau i sonor” de *Hostal de núvols*.

composicions [...] crec que el títol és una cosa absent del moment de l'emoció de produir i per consegüent, tinc certa temença que s'hi veuria com a cosa afegida"⁴⁴⁹. Així, les variants dels primers versos (les discrepàncies entre la versió publicada en revista i la que acaba publicant-se en volum) modifica el títol d'algunes composicions. Per exemple, "Darrera aquesta foscor" esdevé "Nit que ets un hort de tenebra" i "Qui tingués com la font", "Delit d'ésser una font" a *Hostal de núvols*. El criteri d'intitular el poema amb el primer vers es manté pels primers poemaris en el moment de revisar les composicions per a l'edició d'*Obra poètica* de 1955.

En canvi, quan el 1935 publica *Els fanals del meu sant* tots els poemes ja contenen un títol específic, més concret i significatiu, revelador del contingut del poema⁴⁵⁰. La raó del canvi la podem trobar segurament en el consell i l'orientació d'alguns dels lectors ageletians. Tomàs Garcés i Ramon Xuriguera específicament. Així, els poemes que l'any 1929 apareixien a *Vida Lleidatana* amb el primer vers com a títol, el 1935 ja es publiquen amb un nou títol genèric. Es tracta de "L'oliva grisenca" → "Elegia a la mola feixuga", "Ara torno de la fira" → "El molinet de vent", "Vibra tèrbola la meuca" → "La meuca", "El fruit vermell que al cirerer fulgura" → "Cireres de juny" i "Amb punxes de clau" → "Els xiprers" de *Els fanals el meu sant*⁴⁵¹. Tot plegat ens permet situar la decisió d'intitular els poemes pels volts de 1930.

Si analitzem amb detall les versions publicades en revista i les versions que formen part dels reculls poètics ageletians comprovarem que en gairebé tots els casos es produeixen petites variants formals relacionades amb la puntuació, però els retocs més substancials es produeixen en sis poemes: "La polsina del camí" de *La tarda oberta*, "Nit que ets un hort de tenebra" i "Delit d'ésser una font" de *Hostal de núvols*, i "Elegia a la mola feixuga", "El molinet de vent" i "La meuca" de *Els fanals el meu sant*⁴⁵². Els canvis tendeixen a sintetitzar el significat, a reduir-ne la càrrega lírica i dramàtica, a omplir el poema d'optimisme, i a dotar-lo d'unes imatges més sòlides, tot eliminat

---

⁴⁴⁹ Vegeu, Pau Guimet, cit., p. 23.

⁴⁵⁰ Només en el poema "Jorn de processó" coincideix títol i primer vers, però el títol revela el contingut del text. Val a dir que el poeta ja havia utilitzat aquest títol genèric, diferent del primer vers, en algunes composicions del llibre anterior de 1931. Per exemple "Dia dels morts", "Bodegó", "Davant d'un quadre d'Henri Matisse", "A l'estel d'una finestra", "Colors", "Març", i "Infants a la platja".

⁴⁵¹ El primer títol és tal i com apareix a la revista i el segon com ho fa en volum.

⁴⁵² En aquest cas anotem el títol tal i com apareix en volum.

repeticions innecessàries i reduint-ne el conjunt de versos. Vegem-ho a tall d'exemple amb el poema "Nit que ets un hort de tenebra" d'*Hostal de núvols* que en la versió publicada a *Vida lleidatana* du per títol "Darrera aquesta foscor..."⁴⁵³:

DARRERA AQUESTA FOSCOR

Darrere aquesta foscor
vindrà el fontinyol de l'alba?

Serà rosa l'horitzó?

Sentiré la passa balba

5 del jorn amb sol als cristalls,
amb claps de llum com escates
i amb recòndits miralls
dels rius i de les cascates?

Hi ha la puresa del jorn

10 rera aquestes serres d'ombra?

Veuré el dia i el retorn
d'ocells vestits de penombra
que des de cimals de llum
cauen en el llac de l'aire?

15 Tindrà la claror perfum?
Tornarà el dia cantaire?

La nit és hort de tenebra
amb fum de jorn apagat,
amb negres fruites de gebra

20 i amb batecs de sol colgat.

Nit d'estels silenciosos.

Ardent flam d'ombres retort.

És aquesta nit d'ulls fosos

NIT QUE ETS UN HORT DE TENEBRA

Nit que ets un hort de tenebra
amb fum de jorn apagat,
dóna'ns les fruites de gebre
del teu arbre corsecat

Nit que ara tota et travessa
el glavi agut del xiprer.

Veire tremolós que vessa
perfum, llangor de llorer.

Nit que fulgures vermella
al bell fons de l'infinit.

(Cada estel és una abella,
en el rusc fresc de la nit).

Rera les finestres vives,
totes profundes d'enyor,
passes amb lluors asprives
i amb ciris de tenebror.

⁴⁵³ *Vida Lleidatana*, (Lleida): "Darrera aquesta foscor", núm. 45, 1 de març de 1928, pàg. 79.

l'humit forat de la mort?

25 Mes ara ja gota a gota
la blanca rosada, cau
-esquitx d'alba que en la pau
de mon ànima rebota-.

Quan vingui el jorn diré: salve!
30 eixint de ma tenebror
i abocant-me a la claror
de les finestres de l'alba.

Aquest poema sofreix nombrosos canvis i una veritable essencialització del seu contingut. El poeta elimina la successió de preguntes retòriques amb què comença la versió de *Vida Lleidatana* que volen situar el tema del poema, però que en realitat no el concreten i en dispersen el missatge, i passa directament a personificar la nit, tema central del poema, a partir d'imatges que prenen com a referent els elements de la natura i que permeten definir la nit com a espai central per a la reflexió poètica ("les fruites de gebre") i, doncs, per al coneixement de la natura ("Nit que ara tota et travessa / el glavi agut d'un xiprer"). La personificació aguditza el caràcter líric del poema i conjuntament amb unes imatges més elaborades ("Cada estel és una abella, / en el rusc fresc de la nit") ajuda a donar intensitat als versos. A més, el poeta també elimina les dues estrofes finals de la versió de 1928 que situen el pla del poema en l'alba, cosa que treu tensió poètica i valor líric a la nit i, per tant, a tot el text. De fet, en aquesta versió el tema no és la nit sinó el dia i aquesta és vista només com el pas previ i imprescindible per rebre el nou dia que suposa la contemplació de l'esclat joiós dels elements naturals. Hi ha, doncs, un canvi en el punt de vista del poema i en posar la nit com a referent central en la versió de *Hostal de Núvols*, Agelet se situa de ple en la tradició romàntico-simbolista⁴⁵⁴.

---

⁴⁵⁴ Per a més informació sobre aquests poemes vegeu Enric Falguera i Xavier Macià, "Presència de Jaume Agelet i Garriga a les revistes literàries del període d'entreguerres" dins *Les revistes literàries a la Catalunya d'entreguerres*, Lleida, Aula Màrius Torres i Pagès editors, 2008.

3.3. La represa (1936-1955)

El gener de 1936 es publica a *Quaderns de poesia* un poema d'Agelet, "La complanta del mort" que ens confirma que el mètode de treball i escriptura d'Agelet continuava igual: la versió publicada en revista és lleugerament més extensa que la publicada en volum. En l'edició de *Rosada i celístia* on acabem llegint el poema s'eliminen els versos següents: Escalfor del cuc / que joíós davalla /a xuclar la llum /dins mon si amagada! (vv. 3-6)⁴⁵⁵. El poema, com passava amb les composicions publicades el 1935, ja duu un títol genèric en la versió dels *Quaderns*. La resta no presenta variants importants.

L'esclat de la guerra civil i l'exili voluntari del poeta a París impedeixen que Agelet continuï editant amb regularitat els seus poemes⁴⁵⁶. Com passa amb la cultura catalana, la poesia ageletiana viu en l'ostracisme i tret de la publicació de cinc poemes a l'*Antologia general de la poesia catalana* de Martí de Riquer, Miquel Vergès i Joan Teixidor publicada a Barcelona al número 100 de la col·lecció dels *Quaderns Literaris*⁴⁵⁷, no trobem cap composició ageletiana publicada a Catalunya entre el 1936 i 1949, any de publicació de *Rosada i celístia*.

En canvi, sí que podem llegir tretze poemes d'Agelet el 1947 a París, ciutat on residia, a les pàgines de la *Revista de Catalunya*. Tots aquests poemes sortiran publicats dos anys després a *Rosada i celístia* sense pràcticament cap variant. Agelet continua escrivint i revisant. Durant els primers anys de la dècada dels cinquanta treballa en el volum *Pluges a l'erm*. El juny de 1951 el poeta escriu a Josep Pedreira⁴⁵⁸: "li prego m'avisí poc abans de la data que li calgui l'original de *Pluges a l'erm* doncs, amb el temps transcorregut d'ençà que li vaig trametre el que té al seu poder, he fet esmenes imprescindibles com en "Caliu d'hivern" i he escrit noves composicions que voldria afegir al llibre tot suprimint-ne d'altres". I encara: "Li agrairia un mot acusant-me rebut d'aquesta lletra, doncs sabent que ha arribat a les seves mans, estaré tranquil de que, si el llibre es publica, podré fer-hi les

⁴⁵⁵ *Quaderns de poesia*, Barcelona, any II, núm. 6, gener de 1936, pàg. 21.

⁴⁵⁶ Recordem que el lleidatà publicava un llibre cada 3 o 4 anys.

⁴⁵⁷ Els poemes són "Dia dels morts" i "A la teulada els gats oliosos de lluna" de *Hostal de núvols* i "Vila en festa", "A estudi els bancs són verds" i "Els llops i la lluna blanca" de *Els fanals del meu sant*. Vegeu Martí de Riquer, Miquel Vergès i Joan Teixidor, *Antologia general de la poesia catalana*, Barcelona, *Quaderns Literaris*, 1936, pàgs. 477-479.

⁴⁵⁸ Pedreira fou l'ànima dels "Llibres de l'Óssa Menor" en el número 19 de la qual aparegué el maig de 1953 el poemari ageletjà.

modificacions, en el text, esmentades”. Agelet, a banda de revisar el contingut i l’estructura dels textos, com acabem de veure, tindrà molta cura del procés d’edició dels llibres i vigilarà molt atentament les errates i els errors d’impressió. El poeta, arran de diverses converses amb l’editor, creu oportú col·laborar econòmicament amb el projecte dels Llibres de l’Óssa Menor que dirigia Pedreira enmig dels primers indicis d’obertura cultural del regim franquista⁴⁵⁹: “En Prim o el seu fill l’aniran a veure i li entregaran les tres mil pessetes de què parlarem com a ajut a les publicacions de llibres de poesia” (Carta a Josep Pedreira de l’1 de juny de 1951)⁴⁶⁰.

Gràcies a l’ajuda del poeta el projecte del barceloní tira endavant i permet un espai fonamental per a les publicacions de poesia catalana: “Havia parlat amb el poeta de les eternes dificultats pecuniàries. Jaume Agelet i Garriga m’oferí el seu ajut, que vaig acceptar. Les tres mil pessetes d’aleshores, em semblaven un capitalàs. En realitat, foren un ajut que permeté que l’Óssa Menor continués rodant uns quants temps més”⁴⁶¹.

Així mateix, Pedreira s’ofereix a publicar-li un volum de poesies. En efecte, Agelet li envia un exemplar del que serà *Pluges a l’erm*, abans del juny de 1951, però en la carta esmentada afegeix: “Si les publicacions van endavant com desitjo, li prego m’avisi poc abans de la data que li calgui l’original de *Pluges a l’erm*, doncs, amb el temps transcorregut d’ençà que li vaig trametre el que té al seu poder, he fet esmenes imprescindibles [...] i he escrit noves composicions que voldria afegir al llibre tot suprimint-ne d’altres [...] Potser seria millor que li tornés a trametre l’original complet”⁴⁶².

El procés d’edició del volum s’allargarà un parell d’anys i no és fins el 1953 que es publica el poemari, no sense alguns desencontres entre el poeta i l’editor. Així, Agelet escriu el 10 d’abril de 1953: “Estimat amic: rebo la vostra lletra que m’ha donat dos surts; el primer en veure que em posa, una vegada més Josep en lloc de Jaume, i el segon en llegir quan esmenta el títol del llibre, de l’erm en lloc de a l’erm”⁴⁶³. En la correspondència s’aprecia com el poeta es queixa d’errors d’impremta i poemes que no havien de figurar en el llibre,

---

⁴⁵⁹ La col·lecció l’havia engegat Pedreira el 1949 i durant els anys cinquanta s’hi publicaren autors com Salvador Espriu, Carles Riba, Pere Quart o Màrius Torres, entre molts d’altres.

⁴⁶⁰ Vegeu Annex carta 65

⁴⁶¹ Fragments inèdits d’uns esborranys de memòries de Josep Pedreira.

⁴⁶² Vegeu Annex carta 65

⁴⁶³ Vegeu Annex carta 67

perquè no es trobaven en les darreres galerades i que, finalment, acabaran publicant-se, l'abril de 1953.

Sembla evident, doncs, que la publicació de *Pluges a l'erm* fou lenta i complicada. Però excepcionalment comptà amb l'ajut inestimable d'Obiols i Rodoreda: "D'aquesta feta acabaré cardíac. Figureu-vos (no sé si us ho havia ja dit) vaig rebre fa algunes setmanes un telegrama de l'editor anunciant-me que el llibre estava imprès. En enviar-me les galerades, em posà un mot dient-me que s'havia esgarriat part de l'original i em demanava que reconstituís el llibre i que li trametés tot seguit, doncs, havia de sortir el dia de Sant Jordi, festa del llibre. Jo vaig pensar que reconstituir-lo era tant com ajornar la publicació fins al segle XXI. Li vaig dir que publiqués sols els poemes que figuraven a les galerades (és a dir les dues primeres parts, de les quatre de que constava el llibre, per tal de no complicar les coses). Vaig corregir les proves a correuita amb l'amable ajut de Mercè Rodoreda i Obiols, doncs, sovint l'autor no s'adona de les faltes" (Carta a Xuriguera del 6 de maig de 1953)⁴⁶⁴.

Aquestes dificultats en la publicació dels volums ageletians és una constant en tota la seva producció. L'any 1955 publica un poemari, *L'escalf del graner* en la qual hi intervé Tomàs Garcés, qui li proposarà esmenes i fins i tot un canvi en el títol. Originàriament el volum havia d'intitular-se *Grives al vinyar*. Agelet, una vegada més, expressa els seus temors per les errades: "Pel que fa a les errades d'impremta, sóc l'home de la dissort [...] Us recordo el meu desig de veure les proves un cop hagin estat corregides pel corrector" (Carta a Garcés del 12 d'agost de 1954). En aquest cas, el procés d'edició no arriba a un any i el gener de 1955 el llibre veu la llum.

Si bé la cura per les errates i errors d'impressió ja preocupen el poeta per a la publicació dels primers llibres⁴⁶⁵, és durant els anys cinquanta i seixanta que prenen una major importància. "He corregit alguns errors d'impremta importants en les proves rebudes. Comprenc que és difícil per a un

---

⁴⁶⁴ Vegeu Annex carta 159

⁴⁶⁵ Així en l'entrevista a Pau Guimet del 1928 respon a la pregunta "¿Se us presentà alguna dificultat en imprimir el vostre darrer llibre a Anglaterra?": "Sincerament -ens respon- us he de dir que he restat admirat de la pulcritud i correcció amb què m'han imprès el llibre a Windsor. Al portar l'original a l'impremta em digueren: no farem més faltes que les que hi hagi a l'original. I, efectivament, en les primeres proves que em donaren per a fer les esmenes pertinents no recordo haver trobat més de dues errates, quedant amb això confirmat el que primerament varen dir-me". Parlen, naturalment, de *La tarda oberta*. I en relació a *Els fanals del meu sant* escriu a Ramon Xuriguera el 21 d'abril de 1935: "Com a l'impremta no entenen la llengua he tingut que fer de corrector de proves i llegir-les cent vegades lletra per lletra".

corrector veure'ls quan es tracta no d'errors ortogràfics sinó d'errors de sentit dels que sols l'autor pot adonar-se. Si el corrector veu escrit jorn trist (pàg. 21) creu que no hi ha res a tocar però l'autor sap que no és trist sinó trit (és a dir triturat segons el diccionari) i si veu calor de conreu tampoc ho troba estrany però l'autor sap que ha escrit color i no calor (pàg. 36). Us prego de fer reveure les pàgines on he corregit els errors d'impremta" escriu a Tomàs Garcés el 4 de desembre de 1954. Agelet parla de *L'escalf del graner* que es publicarà el gener de 1955.

Cal distingir molt bé aquesta doble vessant de revisió d'Agelet: d'una banda la preocupació per la publicació i la revisió i correcció d'errors d'impremta i de l'altra la refecció de significat i continguts dels poemes.

Els poemes d'aquests dos darrers llibres no tenen una bona recepció a la premsa periòdica i tan sols dos poemes de *Pluges a l'erm*: "Fred de gener" i "Encís d'hivern" es publicaran en una revista, *Acción católica*.

3. 4. La primera revisió: *Obra poètica* (1954-1955)

Si bé, com hem vist en els llibres de preguerra, els canvis operats en alguns textos són ben significatius entre les versions aparegudes en revista i les recollides en volum, també és ben cert que el poeta quan edita un poemari dóna per tancat el procés creatiu i d'escriptura referent a aquell volum: "Jo no tinc cap amor a les coses fetes. El goig, per a mi, és el moment de produir. Després res em fa fred ni calor. A voltes fins i tot, em reca haver produït. No llegeixo a penes els meus llibres, puix una vegada impresos ja em semblen una cosa morta. No crec més que en l'esdevenidor" afirma a Pau Guimet el 1928⁴⁶⁶. Així les coses no és fins el 1954, amb sis volums publicats, que inicia el projecte d'*Obra poètica*⁴⁶⁷.

La primera referència del qual és del 1952, quan escriu a Garcés: "Moltes gràcies també pel que em dieu sobre la publicació d'*Obra poètica*. Hi treballo. Esmeno algunes coses i en deixo de banda d'altres que sento avui que em són estranyes" (Carta a Garcés del 26 de gener de 1952). Agelet pensa en Josep Pedreira, que, com sabem, li havia publicat *Pluges a l'erm* l'any anterior tot i que amb algunes dificultats⁴⁶⁸, per publicar *Obra poètica*. Una carta adreçada a Tomàs Garcés el 12 d'agost de 1954 és la següent referència que tenim del volum recopilatori: "Vaig telefonar a Pedreira, endebades com amablement m'oferíreu de parlar-li sobre la publicació d'*Obra poètica*". Com veiem el projecte sembla estar molt definit perquè fins i tot té ja un títol. En la mateixa carta Agelet ens informa que ha establert contacte amb l'altre gran editor del país en aquells moments, Josep Maria Cruzet: "Vaig tenir el plaer de saludar en Cruzet que em rebé molt amablement". Les converses devien anar bé, perquè dos mesos després el llibre comença a prendre forma: "escriuré tot seguit a Romeu que m'ha dit que havia quedat amb vós que ell faria el

---

⁴⁶⁶ Vegeu, Pau Guimet, cit., p. 23. O encara escriu a Ramon Xuriguera el 5 d'abril de 1935: "El llibre ja és a la impremta a punt de sortir, és a dir, a punt d'anar al cementiri, doncs, per a mi, un llibre meu publicat és un llibre enterrat. Ja no cueja més dins meu. És un mal somni passat. He destruït el manuscrit, no resta res de l'original".

⁴⁶⁷ Abans del volum de la Selecta els poemes ageletians havien aparegut en diverses antologies: *Llibre de nadal* de Tomàs Garcés (1951), *Antologia de la poesia catalana (1900-1950)* de Joan Triadú (1951), *Llibre del mar* de Josep Romeu (1953), *Anthology of catalan lyric poetry* i *Panorama de la poesia catalana* de Joan Triadú (1953), *Llibre de la mort* de Pere Ribot (1953) i *Antologia amorosa* de Marià Manent (1955).

⁴⁶⁸ En una carta a Pedreira del 13 d'abril de 1953, Agelet lamenta l'embolic de proves de composició del llibre: "Vaig oblidar llavors de pregar-li que destruís el primer original a fi d'evitar confusions". Vegeu Annex carta 68

pròleg”⁴⁶⁹. Durant els sis mesos següents Agelet treballa en la correcció de proves i galerades i en la tria de poemes per al volum: “Fins avui no he acabat d’enllestir la llista que em demanàreu de poemes que podien, si calia, suprimir-se. No sé pas si he encertat o no. Com veureu hi figuren 29 composicions. No sé pas si en el cas que calgui suprimir-ne, aquest nombre serà suficient. Si no ho és, us prego de dir-m’ho. Quan sapigüeu si hi ha supressions i llur abast us agrairia de fer-m’ho saber”⁴⁷⁰. Com veiem, la supressió de poemes per a *Obra poètica* és una idea de Garcés i la decisió final del nombre de poemes a suprimir sembla que es trobi també en mans del poeta barceloní. Agelet, doncs, sembla seguir les instruccions garcesianes. Al final, les composicions suprimides seran tan sols sis: “Oint a Gabriela Mistral”, “La neu que cau ensonyada” i “Oh masovera endreçada” de *Domassos al sol*, “La dolça mar remorejava” i “Fa nit” de *La tarda oberta* i “L’home que canta sol” de *Rosada i cellístia*. Els poemes suprimits no tenen un denominador comú i la supressió sembla correspondre a criteris estrictament de gust personal.

Pel que fa als poemes que l'autor manté en l'edició d'*Obra poètica*, es produeixen molt poques variants respecte a les edicions individuals dels poemaris. Els canvis són fonamentalment de puntuació, de distribució de versos, correccions lingüístiques (“aturmentat” per “turmentat”, per exemple, del poema “Vaixell al port” de *Pluges a l'erm*) i alguna variant lèxica com ara: “Colra la creu” que a l'edició de 1955 esdevé: “Va emmorenint-la” del poema “Creu de terme” de *Els fanals del meu sant* o “vivents” del poema “Clam de la terra assedegada” que esdevé “ardents” a *Obra poètica*. Tot i la cura que autor i editor posen en l'edició, les errades són inevitables i en l'edició de *Selecta* se'n produeix una de la qual Agelet se'n queixava amargament: “minestra” substitueix l'original “finestra” al poema “A estudi els bancs són verds” de *Els fanals del meu sant* en l'edició conjunta.

---

⁴⁶⁹ Carta a Garcés del 23 d'octubre de 1954. Vegeu Annex carta 9. Sembla que a banda dels desencontres entre Agelet i Pedreira, que, a més, apostava més pels poetes més moderns, com ara Salvador Espriu de qui publica la seva *Obra Lírica* el 1954, per la publicació de *Pluges a l'erm* i les possibles gestions de Garcés amb Cruzet, aquest tenia molt d'interès en el poeta lleidatà com es dedueix del que li escriu a Josep Pla el 17 de març de 1955: “Rebrà junt amb la present els exemplars que demana, amb l'*Obra poètica* de l'Agelet, que jo trobo un llibre deliciós i d'una poesia a la meva mida. Ja me'n dirà alguna cosa”. Vegeu, Josep Pla, Josep Maria Cruzet, *Amb les pedres disperses. Cartes 1946-1962*, edició de Maria Josepa Gallofré, Barcelona, Destino, 2003, pàg. 526.

⁴⁷⁰ Carta a Garcés del 23 d'octubre de 1954. Malauradament no hem trobat cap font documental que conservi aquesta llista. Vegeu Annex carta 9

3.5. Els darrers llibres (1959-1970)

Dels cinc llibres publicats durant aquests anys només de *Fonts de lluna* i de *La gàbia de la faula* disposem de fonts documentals que ens permetin resseguir el procés d'escriptura i edició dels poemaris. En tots dos casos, i devem suposar que en els tres restants també, el poeta repeteix el mateix mètode. Escriu, revisa i suprimeix, ressegueix amb atenció al procés d'edició i publica.

Efectivament, en la correspondència amb Tomàs Garcés comprovem com s'esdevé el procés d'escriptura de *Fonts de lluna* (1960). El lleidatà envia composicions al barceloní i, després d'un procés de revisió, vol suprimir-les: “No tinc interès a que es publiqui cap dels meus poemes que vaig indicar que podrien quedar exclosos, llevat potser de “Camins d'amor”. Vaig oblidar d'indicar-ne d'altres que per mi també poden quedar fora” (Carta del 7 de setembre de 1959). Aquests altres poemes són: “El goig”, “Bonança”, “Invocació a la bona pluja”, “Herba”, “Maltempsada” i “Caminant”⁴⁷¹. Certament, “Camins d'amor” formarà part de *Fonts de lluna*, mentre que la resta de poemes que vol suprimits acabaran formant part de reculls ageletians posteriors⁴⁷². De tots aquest poemes suprimits només conservem en el seu estadi primitiu un: “Herba” que en la versió definitiva de *La gàbia de la faula* només conserva l'últim vers: “Oh joia tendra de la terra dura!” tal i com Agelet volia: “Aquest poema l'havia proposat per ésser suprimit. L'he refet per salvar el darrer vers. No sé pas si ho he aconseguit” (Carta del 7 de setembre de 1959). El poeta no queda satisfet però, i no serà fins sis anys després que publicarà el poema completament modificat, tret de l'últim vers.

Les modificacions que Agelet proposa per al llibre també atenyen al títol: “Estic dubtant sobre el títol. “Fonts de lluna” em sembla menys tradicional que “Cloquer emboirat” en el que havia pensat”⁴⁷³ i a versos aïllats: “Figuren en la llista inclosa [...] també el canvi d'algunes paraules i rectificació d'alguns

---

⁴⁷¹ Malauradament no conservem aquets textos, com tampoc la primera llista de poemes exclosos.

⁴⁷² Així, “Bonança”, “Herba” i “Invocació a la bona pluja” formaran part de *La gàbia de la faula* el poemari següent, “Maltempsada” d'*Hort vell*, mentre que “El goig” i “Caminant” no seran inclosos en cap volum.

⁴⁷³ El títol definitiu, com sabem és el proposat per Garcés, *Fonts de lluna*.

versos” (Carta del 7 de setembre de 1959). En efecte, Agelet lliura a Garcès una llista de nou poemes amb modificacions⁴⁷⁴:

“poncella” → “rosella”

“La nit sols té” → “I només té” del poema “Rera la nit hi ha una altra nit”

“cada estel, de nit, fa un niu / i la lluna fa garberes” → “cada estel, de nit, fa niu, / i la lluna alça / garberes”

“i sagna un sang vermella” → “Regalim de sang vermella”

“Oh nit que mor i que viu! → “de la nit que mor i viu! del poema Cançó de muntanya”

“hi ha pa i hi ha mel” → “hi ha pa, hi ha mel” del poema “Rectoria de muntanya”

“Amb un so de grills” → “Entre un so de grills” del poema “Nocturns”

“i verd de bri” → “i un verd tan fi” del poema “Cant incert”

“reconeixem, de cop, son rostre” → “i tot seguit reconeixem son rostre”

“quan es va el dia desvetllant/ i el cel penetra a casa nostra; / quan esguardem finestra enllà / i l'horitzó ens ve a cercar / i es fa de dia al sostre” → “quan es va desvetllant / el dia que penetra a casa nostra; / quan esguardem finestra enllà / i l'horitzó que ens ve a cercar / pinta de cel el sostre”

“Mengem plegats el nostre pa” → “mengem plegats el pa” del poema “L'estranger”

“Van fent-se els dies magres” → “Es fan els dies magres” del poema “Les pluges lentes”

“i m'ha deixat cel a les mans?” → “i m'ha pos at cel a les mans?” del poema “Passes fugisseres”

“És per mor” → “és potser”

“dels camins” → “pels camins” del poema “La son sense faç”

Totes les modificacions acaben apareixent en l'edició definitiva de *Fonts de lluna*, menys dues, una del poema “L'estranger” que es manté com en el primer estadi i una altra del poema “Cançó de muntanya” que presenta una nova variant⁴⁷⁵. Com veiem, les variants són molt poc significatives i demostra que Agelet, durant aquests anys, modifica molt poc les composicions. De fet,

⁴⁷⁴ La primera part de la columna és la lliçó i la segona la variant substitutiva.

⁴⁷⁵ Concretament els versos que no es modifiquen són: “reconeixem, de cop, son rostre” del poema “L'estranger” i els versos “Regalim de sang vermella” presenten una nova variant que serà la definitiva: “Reguerol de sang vermella”.

alguns dels canvis adoptats són suggeriments de l'editor de l'obra, Tomàs Garcés: “Us agraeixo molt les vostres suggestions sobre els retocs a fer en algunes composicions. Trobo que amb els retocs queden sensiblement millorades. Els he adoptat tots”⁴⁷⁶. Aquest retocs es refereixen, per exemple, a la supressió del segon fragment de “Foc a terra” o del poema “Camí de neu” que, certament, no forma part de *Fonts de lluna*⁴⁷⁷.

A banda de la correcció de proves pel procés d'edició final: “Aquest matí he rebut les proves, claríssimes, amb una sola errada d'una certa importància. Les altres que hi ha, molt poques, són de detall. Avui mateix us retorno les proves corregides”⁴⁷⁸, el darrer assumpte que preocupa Agelet és el pròleg amb el qual es complementarà l'edició de 1960. Agelet formula alguns interrogants sobre la manera com Garcés ha plantejat el pròleg: “Com em dieu que no m'estigui de dir-vos francament el meu parer sobre les modificacions o rectificacions que em semblin convenients, goso proposar-vos que es suprimeixi, si us sembla, el primer paràgraf del pròleg. Crec que estic molt lluny dels camins de Claudel i em sembla massa extraliteràries les circumstàncies que en aquell ens associen”⁴⁷⁹. I encara afegeix: “Desitjaria veure suprimides paraules referents a càrrecs que ja no tinc i desitjaria, veure-les suprimides per raons que us explicaré quan tingui el plaer de veure-us. I també algunes altres paraules referents als llibres publicats fora”[...] Us envio les dos primeres pàgines del pròleg on són esborrades les paraules que desitjaria veure suprimides. Com veureu una ratlla vermella assenyala les ratlles que voldria rectificades”⁴⁸⁰. Agelet, doncs, controla en aquest ocasió fins el contingut del pròleg garcesià.

Un procés similar d'escriptura podem resseguir per a *La gàbia de la faula* (1964). Agelet construeix un volum, que lliura a Garcés a l'espera de comentaris, a partir del qual treballar, tot suprimint i modificant versos: “Temo haver volgut aprofitar l'avinentsa d'ésser aquest el darrer llibre que publiqui, encabint-hi massa coses, sobre tot en la primera part”. El poeta vacil·la sobre quins poemes han de configurar el volum: “El títol és tret de la composició “El

---

⁴⁷⁶ Carta del 19 de setembre de 1959.

⁴⁷⁷ Com que no conservem les versions primeres no podem certificar l'abast d'aquests canvis. “Camí de neu” apareixerà publicat a *Ocells al teulat* (1970).

⁴⁷⁸ Carta del 2 de juny de 1960. Vegeu Annex carta 12

⁴⁷⁹ Carta del 11 de març de 1960.

⁴⁸⁰ Carta del 29 de març de 1960. Vegeu Annex carta 11

màgic bosc” que em sembla poc lograda. Deixar-la de banda fóra – potser és una mania meva – deixar el títol sense justificació. Tenia el propòsit de reservar-li el primer lloc. No he gosat. Queda en segon lloc”⁴⁸¹. En una carta a Tomàs Garcés del 7 de setembre de 1959 Agelet li envia dues versions d’un mateix poema:

Àvida, entoma el frec plugim,
I la verdor brilla més pura.

El crit del vent la dreça al cim.
Oh joia tendra de la terra dura!

Humil sota la roda i la petjada,
És el jaç tou del cel, en nit
obscura.

Brilla, molla de pluja, refiada.
Oh joia tendra de la terra dura!

El poema “L’herba”, que acabarà publicant-se al poemari *La gàbia de la faula* en la forma que reproduïm en primer lloc, té almenys dues versions. La primera que Agelet inclou en l’esmentada carta a Garcés i la segona, tal i com es publica el 1964. Com veiem, entre les dues versions conservades, només resta el darrer vers. Just l’objectiu del poeta: “Aquest poema l’havia proposat per ésser suprimit. L’he refet per salvar el darrer vers. No sé si ho he aconseguit”. Com observem, el procés de fixació definitiva del text en Agelet pot durar anys.

Així, doncs, Agelet treballa sobre un corpus gran de poemes que degudament revisat, amb supressions de composicions incloses, esdevé el poemari publicat. Hem vist que aquest és el mètode de treball ageletjà per a tots els seus llibres, especialment els publicats a la postguerra.

Els comentaris que Garcés li retorna confirmen les opinions del poeta lleidatà. El llibre es presenta irregular: “Com vaig dir-vos, el fet de creure que el llibre projectat serà el darrer llibre meu, em va moure a encabir-hi massa coses. Veig que també hi haveu trobat caigudes. A despit de les supressions que hi he fet, sento, com vos, que encara hi resten. La vostra opinió em dóna la certitud que no és una mania meva el creure que el llibre necessita una nova revisió”⁴⁸². D’aquesta nova revisió ja no tenim proves documentals. El que sí és

---

⁴⁸¹ Carta del 11 de gener de 1964. En l’edició definitiva de 1964 el poema “El màgic bosc” ocupa el novè lloc. Vegeu Annex carta 15

⁴⁸² Carta del 27 de febrer de 1964. Vegeu Annex carta 16

segur és que el desembre de 1964 a Lleida, sense la intervenció directa de Garcés, es publica *La gàbia de la faula*.

Tot i no disposar de proves documentals, hem de pensar que el procés d'escriptura i composició dels dos darrers llibres ageletians (*Hort vell*, 1968 i *Ocells al teulat*, 1970) és el mateix que el que acabem de veure. Agelet aplega els poemes esparsos que té escrits, els tria, revisa, i publica⁴⁸³.

---

⁴⁸³ La prova que confirma aquest mètode de treball, com hem vist, és que poemes que en el procés de composició de *Fonts de lluna* o *La gàbia de la faula* no considera per ésser publicats, els recupera per aquests darrers volums. És el cas, recordem-ho, de “Maltempsada” que publica a *Hort vell* i “Camí de neu” que ho fa a *Ocells al teulat*. Res, doncs, fa pensar en un canvi en el procés d'escriptura dels poemaris.

3.6. La gran revisió. *Tria de versos* (1971-2008)

Després de publicar l'últim volum d'obra lírica, la Fundació Vives-Casajuana, amb Antoni Bergós⁴⁸⁴ al capdavant, proposa un nou projecte a Agelet: revisar i recopilar la seva producció poètica per establir un corpus definitiu de poemes. El procés de composició dels llibres ageletians feia necessària aquesta recopilació. Tal i com feia amb cadascun dels poemaris, calia revisar i triar els poemes que constituïrien la seva poesia completa. Més encara quan els quatre primers volums estaven exhaurits⁴⁸⁵ i la majoria dels llibres posteriors devien ser de difícil accés per al públic ja que es tractava d'edicions d'autor d'un tiratge limitat. Així, doncs, calia revisar els textos, corregir errades, resoldre vacil·lacions mètriques i lingüístiques i calia deixar-se aconsellar per crítics i amics, com ho havia fet en els poemaris anteriors⁴⁸⁶. El mateix Agelet ho confirma: "Estic preparant una 'Tria de versos', suprimint-ne alguns i esmenant errades d'impresió. També hi faig canvis que eren necessaris"⁴⁸⁷. Aquesta és la primera constància documental que fa referència a *Tria de versos*. Uns mesos més tard, a la revista del *Centro comarcal leridano* hi llegim una nota que diu així: "El nostre poeta Jaume Agelet i Garriga es troba treballant en la preparació d'una segona edició del seu primer llibre de versos 'Domassos al sol', notablement corregida, i també d'un gran llibre que, amb el títol de 'Tria de versos' aplegarà gairebé tota la seva obra. Amb una pulcritud acurada, donarà aquí una versió definitiva a les seves creacions"⁴⁸⁸.

L'abast de la revisió, el defineix el poeta en una carta a Antoni Comas: "El mateix motiu ha interromput una tria de versos que preparo, esperant refer-me una mica. No mancaré pas de trametre-li, per tal d'evitar-li una molèstia, així que tingui llesta aquesta tasca, un exemplar d'"Obra poètica' on constaran les esmenes, supressions i noves versions de versos fetes posteriorment a les que ja vaig enviar-li. Pel que fa a les dels llibres posteriors li enviaré una curta

---

⁴⁸⁴ Antoni Bergós fou un advocat lleidatà i un activista cultural que dirigí *Vida lleidatana* i *Occident* i que, durant la postguerra, vetllà per la difusió de la cultura catalana, amb la direcció de la Fundació Vives-Casajuana, i lleidatana a Barcelona amb la direcció, per exemple, del Centre Comarcal Lleidatà de la capital catalana.

⁴⁸⁵ Així consta al final de l'edició d'*Ocells al teulat* el 1970.

⁴⁸⁶ Pensem en Tomàs Garcès i l'edició de llibres com *Fonts de lluna* i *La gàbia de la falla*.

⁴⁸⁷ Carta a Tomàs Garcès del 27 d'agost de 1971.

⁴⁸⁸ *Centro comarcal leridano*, Barcelona, número 166, desembre de 1971, pàg. 14. Fixem-nos en el caràcter definitiu d'aquesta obra i, per tant, en la voluntat explícita de fixar definitivament el corpus ageletjà.

llista car hi ha poquíssimes modificacions”⁴⁸⁹. És a dir, revisa i modifica especialment els llibres anteriors a 1955 i, en canvi, els llibres posterior estan sotmesos a modificacions menors. Aquest fet es confirma quan llegim en una altra carta a Comas: “Estic revisant els meus llibres. En alguns, entre els primers, les errades pròpies i d’impresora són nombroses. He fet canvis, no sense recança, i supressions de versos, de fa anys, que m’han semblat marcits. Sóc refractari de fer modificacions però he conegut els dies anteriors a les normes en què cadascú escrivia com volia. Aquest fet i el d’haver viscut molts anys lluny del nostre ambient literari, han deixat un rastre en mi”⁴⁹⁰. És a dir que realitza canvis per adequar els llibres a la normativa fabriana i per mirar d’adaptar-los als principals corrents literaris catalans.

El poeta posa fil a l’agulla a la revisió el mateix 1971 i hi treballa fins 1976, any en què es queixa de la lentitud i dificultats en l’elaboració del llibre que havia de dur un pròleg d’Antoni Comas: “El mes vinent farà un any que [Comas] no m’ha donat cap notícia dels versos” escriu a Antoni Bergós. I a Comas: “Vaig preguntar-li si tenia ja escrit el pròleg i vostè em contestà que per Nadal de l’any passat l’escriuria [...] Si jo fos jove m’esperaria; ara sóc vell i estic malalt i tinc naturalment pressa. No dubto que es farà càrrec de les circumstàncies que m’empenyen a publicar”⁴⁹¹. Agelet, doncs, constata que el projecte va lent i no avança. Efectivament, Antoni Comas no va realitzar el pròleg i el volum no va veure mai la llum. Amb tot, entre els anys 1977 i 1979, el poeta torna a revisar sistemàticament tots els llibres i fixa definitivament els textos⁴⁹², però tal i com havia afirmat uns anys abans hi ha uns poemes que no queden inclosos en la revisió de la seva obra: “L’estat de la meua salut no em permet de revisar, fins avui, alguna part que quedarà inèdita en *Tria de versos*, com més curta millor”⁴⁹³. En efecte, aquests poemes són els que pertanyen als volums *Fauna i flora*, *Hort vell* i *Ocells al teulat*⁴⁹⁴.

---

⁴⁸⁹ Carta del 29 de setembre de 1971. Vegeu Annex carta 4. Aquest plantejament de treball, com veurem, es correspon amb el material conservat del poeta relatiu a la confecció de *Tria de versos*.

⁴⁹⁰ Carta del 12 de gener de 1972. Vegeu Annex carta 5

⁴⁹¹ Carta del 11 d’octubre de 1976. Vegeu Annex carta 7

⁴⁹² Són aquests els anys que figuren en els volums autògrafs que constitueixen el text base de l’edició de *Tria de versos* (2008) i, també, els que figuren en la documentació que ofereix Maria Terrades en la seva tesi doctoral.

⁴⁹³ Carta a Comas del 11 d’octubre de 1976. Vegeu Annex carta 7

⁴⁹⁴ Vegeu Jaume Agelet, *Tria de versos*, pàgs. 33-77.

Finalment, el projecte ageletjà de *Tria de versos* va veure la llum en una edició a càrrec d'Enric Falguera el 2008. Aquesta edició és l'intent de restituir el corpus textual amb el qual treballava el poeta per a *Tria de versos*. Així, es presenta la versió última i definitiva, revisada per l'autor, de la poesia de Jaume Agelet i Garriga. Un text que té en compte les versions que el poeta va realitzar durant la dècada dels setanta i, per tant, es tracta d'un volum que modifica, en part, el text ageletjà tal i com el coneixíem i presenta una nova dimensió de la seva lírica. L'edició, seguint la voluntat de l'autor, selecciona els poemes publicats en volum i en fa una tria, com resa el títol, que vol esdevenir definitiva i dóna a conèixer versions inèdites dels poemes que ajuden a comprendre millor el procés d'evolució, de maduració, de l'escriptura ageletiana i donen compte dels canvis en els centres d'interès del poeta, així com de la construcció formal del poema.

L'edició de 2008 és el resultat de la col·lecció exhaustiva de tots els testimonis trobats, com veurem, tant manuscrits com impresos: primeres edicions, material publicat en revistes i diaris, poemes publicats en antologies o volums recopilatoris, els volums autografiats d'OP que formen el llegat Agelet⁴⁹⁵ i les còpies disperses de treball del poeta que constitueixen un corpus difícil de classificar, i que vam anomenar *Plec*. Certament, el text base de l'edició de *Tria de versos* el constitueixen els volums d'*Obra poètica* autografiats i que, per tant, es corresponen als set primers poemaris de l'autor. Aquests volums són *cOP*, i un parell de còpies més (*c1OP*, *c2OP*) que presenten unes poques divergències amb el text base representat per *cOP* i que es publicaven en l'aparat de *Tria de versos*. N'és un exemple el poema "Baixen la roba del terrat" de *La tarda oberta* on al vers 6 tots els testimonis editen "la rossor" mentre *c1OP* publica "sa rossor".

A més a més, també es consignaven els volums autografiats de *Fonts de lluna (FL)* i *La gàbia de la faula (GF)*. Així, ens adonarem que hi ha tres volums que no presenten versió revisada per l'autor: *Fauna i Flora*, *Ocells al teulat* i *Hort vell*, tal i com hem vist probablement per motius de salut. Amb tot, el poeta també va treballar sobre dos d'aquests poemaris, tot i no enllestir la tasca de

---

⁴⁹⁵ És el nom que donem als volums autògrafs que es conserven en un domicili particular de Madrid i que contenen la versió última i definitiva de l'obra ageletiana. Es tracta dels volums als qual hem fet referència en la carta a Antoni Comas del 29 de setembre de 1971. Vegeu Annex carta 4

revisió. Del tercer, *Fauna i flora*, no tenim cap font documental que ens confirmi que el poeta hi treballés, revisés textos o, ben al contrari, volgués suprimir els poemes d'aquest llibre en la seva tria de versos. El producte d'aquest treball és el conjunt de materials dit *Plec* que l'edició de 2008 té present a l'aparat crític en un aparat genètic. *Plec* és un conjunt de documents que formaven part del material amb el qual treballava Agelet per a configurar *Tria de versos*. Es tracta d'una còpia de treball del poeta que no presenta cap mena d'organització, almenys en la forma en què ens ha arribat, a través de les mans de Maria Terrades que compon i edita les fotocòpies de tot aquest material⁴⁹⁶ i que dóna compte del procés de revisió que el poeta efectua en els poemes, les vacil·lacions i dubtes que té, el procés de reorganització dels textos dins els respectius llibres, les variants que durant un temps considera alternatives, les variants rebutjades i la decisió d'incorporar o rebutjar poemes als volums pertinents⁴⁹⁷.

L'edició de *Tria de versos* el 2008 és la reconstrucció de la tasca endegada per Agelet als anys setanta i la culminació d'un procés que, a mans del poeta, no sabem com hauria acabat, almenys en relació als tres volums que no acaba de revisar. Amb aquest projecte el poeta té un doble objectiu: d'una banda selecciona poemes i d'altra banda revisa, retoca o refà els que prèviament ha triat. Ens trobem, doncs, davant d'un procés, en el qual la part més destacada és la de tria i selecció. Agelet decideix revisar i escollir els poemes de la seva producció que formaran part del seu corpus últim amb l'objectiu d'oferir una obra unitària.

Per fer-ho té en compte tres criteris: el primer és que el poema hagi estat triat per formar part d'alguna antologia, o publicat en alguna revista o diari. Així, per exemple, deu dels vint-i-dos poemes seleccionats per a *Domassos al sol* i catorze dels trenta-nou de *La tarda oberta*⁴⁹⁸ apareixen en antologies o publicacions periòdiques que Agelet coneixia⁴⁹⁹.

---

⁴⁹⁶ Maria Terrades és la componedora del material, avui en dia perdut, i que dóna a conèixer com a annex a la seva tesi doctoral. Vegeu Maria Terrades, *Jaume Agelet i Garriga*, Tesi doctoral dirigida pel Dr. Luís Rubio, Universitat de Múrcia, Múrcia, 1982. El treball només està publicat en part i avui per avui és l'única font que permet l'accés a aquesta documentació. Allò publicat és Maria Terrades, *Agelet i Garriga: biografia y documentación*, Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1984.

⁴⁹⁷ Per a més informació sobre *Plec* vegeu Jaume Agelet, *Tria de versos*, pàgs. 38-39.

⁴⁹⁸ “Quan vinguis, mort, entra en la meva cambra”, el llegim al *Llibre de la mort* [RIB], “Camino enlluernat dins la tenebra “ i “Xica oliva” apareixen a *Lleida vuit poetes* [LLE]. Bofill i Ferro i Antoni Comas [BIC] trien “Cirerer vestit de sol”, “Els palmons i les branques de llorer” i “Pluja daurada de

El segon criteri és que algun vers del poema hagi estat citat en el pròleg o en alguna ressenya dedicada al poemari. Així, per exemple, observem com els textos citats en el pròleg de Josep Romeu a *Obra poètica* formen part de poemes seleccionats tots ells per a *Tria de versos*⁵⁰⁰. El mateix succeeix amb els poemes de *Fons de lluna* citats per Tomàs Garcés al pròleg de l'edició de 1960⁵⁰¹ o amb el poema de *Domassos al sol* del mateix títol citat per Octavi Saltor a la *Revista de poesia*.

I, el tercer i darrer criteri és que el poema no es circumscriu a cap anècdota personal o temporal que li resti força lírica. Així suprimeix alguns antropònims o topònims i, en especial aquells versos que fan referència a l'àmbit de l'amor. D'aquest darrer tret n'és una mostra el poema "Duc un vestit" on el vers "i les sento, joïoses, als meus dits" substitueix els versos " us tinc / amb els meus dits / ben apretats", molt més suggerents, de la primera edició d'*Hostal de núvols*. En el mateix llibre, el títol "En vostres ulls sagna la nit" substitueix l'enigmàtic títol original de 1931: "A M. F:".

El resultat és una reducció a gairebé la meitat dels poemes publicats. Així, d'un total de 568 poemes apareguts en volum, el poeta en tria 334⁵⁰². Els llibres que més revisa i tria Agelet són els de preguerra i la immediata postguerra perquè com hem dit són els que més s'allunyen lingüísticament i estètica del model literari construït per Agelet als anys seixanta i setanta. En

---

tardor". Carles Soldevila [SOL] presenta "Gavines blanques sobre el mar", "Baixen la roba del terrat", "Els palmers i les branques de llorer". I, finalment, Bonaventura Pelegrí [PEL] publica "Xica oliva", "Diades de juny" i "La nit, amb l'or fresc dels blats". A més, la revista del *Centro Comarcal Leridano* [CCL] publica "Camino enlluernat dins la tenebra" i "La primavera ha vingut", "Hortolana", "Pujada de Sant Llorenç", i "S'estenen les boirades hivernenques". *Lleida* [LEI] només antologa "Xica oliva" i "Camino enlluernat dins la tenebra". *La Nova Revista* [LNR] publica "A les fires" i "Ara que el vent esmola l'estelada". *La Revista* [LRE] edita "Frisança de llums" i *Vida lleidatana* [VLL], "La polsina del camí", "Pujada de Sant Llorenç", "Baixo de dalt de la muntanya", "Es gronxa l'hort", "Tarda de circ", "Oh ma finestra", "Oliveres" (que apareix reproduït dos cops), "Hortolana" i "Pluja daurada de tardor".

⁴⁹⁹ Josep Romeu, al *Llibre del mar* [RO1], en selecciona dos poemes: "Llums que dormiu sobre el mar" i "Boirines soles, cels alts" i, al *Llibre de la muntanya* [RO2], dos poemes més: "Baixen els camins" i "Ara baixen les ramades". Bofill i Ferro i Antoni Comas [BIC] reproduïxen quatre poemes: "Domassos al sol", "Lluny, a sol ixent", "Ja arriben de lluny" i "A la mare de Déu de Butsenit". A l'antologia *Lleida, vuit poetes* [LLE] veiem dos poemes ja reproduïts en altres antologies: "Ja arriben de lluny" i "Boirines soles, cels alts". I *Vida lleidatana* publica "Diada de Sant Blai a Lleida".

⁵⁰⁰ Els poemes citats i seleccionats són: "No diré pas el cant que em furga endins", "Amor", "A estudi els bancs són verds", "Paraules del pare al fill", "Rèquiem", "La complanta del mort", "Ocells emigrants", "Els llops i la lluna blava" i "La taula parada".

⁵⁰¹ Es tracta dels poemes "Passes fugisseres", "Senyora i serventa", i "L'estranger". A més dels que enumera i que Agelet també tria: "Les pluges lentes", "Dies avall", "Absència", "La son sense faç", "Bona son", "En el meu jaç de mort", i "Jo t'he nodrit amb pa i amb vi".

⁵⁰² No tenim constància, com hem dit, que Agelet volgués incloure cap poema de *Fauna i Flora* a *Tria de Versos*.

efecte, els llibres entre 1946 i 1955 veuen suprimits més del cinquanta per cent de textos i *Els fanals del meu sant*, de 1935, de gairebé aquest percentatge. En la resta dels casos se'n suprimeix aproximadament una tercera part. Vegem-ho en l'esquema següent:

Títol del volum	Poemes que conté en total el volum	1a secció	2a secció	3a secció	4a secció	Total de poemes seleccionats a <i>Tria de versos</i>
<i>Domassos al sol</i>	30					22
<i>La tarda oberta</i>	64	5	19	5	10	39
<i>Hostal de núvols</i>	39	6	6	13		25
<i>Els fanals del meu sant</i>	50	18	8			26
<i>Rosada i celística</i>	93					45
<i>Pluges a l'erm</i>	62	16	10	3		29
<i>L'escalf del graner</i>	32	3	12			15
<i>Fauna i flora</i> ⁵⁰³						
<i>Fonts de lluna</i>	35	7	6	12		25
<i>La gàbia de la faula</i>	60	27	4	13		44

⁵⁰³ Com sabem no disposem de dades que ens permetin afirmar si tria textos de *Fauna i flora*.

<i>Hort vell</i>	53	27	19			46
<i>Ocells al teulat</i> ⁵⁰⁴	50			16	2	18

Un cop feta la selecció, Agelet revisa i corregeix els poemes triats. La revisió afecta, sobretot, tres aspectes: gramaticals, temàtics i lírics. En l'àmbit gramatical, el poeta resol els arcaïsmes presents en els primers volums, així com aquelles solucions prefabrianes que llegim en els poemaris, especialment dels d'abans de la guerra:

la dolçor autumnal dels fruits madurs HN del poema “Bodegó” → la dolçor tardoral dels fruits madurs

Davant d'un quadre d'Henri Matisse HN del poema homònim. → Davant d'un quadre d'Henri Matisse

Porto penjolls de <sombra> adolorida HN del poema “Duc feixugues de fosca les parpelles” → Porto penjolls de boira adolorida⁵⁰⁵.

La tasca del poeta també consisteix en la recerca de la síntesi lírica per tal d'adequar-se a l'estil de poesia construïda a partir d'imatges, de pinzellades de realitat. Així, un dels procediments més utilitzats per Agelet és el de la supressió d'estrofes senceres que fan que el poema guanyi en agilitat i per tant esdevingui més sintètic, plàstic i impressionista. Un procediment que el poeta utilitza especialment per als primers llibres, com llegim, per exemple, en els poemes “El ponent empeny les veles”, “Mig arrossegant-se”, o en el poema “Domassos al sol” de *Domassos al sol* on, en el darrer dels quals, els versos

Sol sobre els teulats
i el sol a la cara!
Pits joves colrats!
Ulls blaus de la mare!

⁵⁰⁴ Com també sabem no tenim documentació de primera mà sobre els darrers poemaris d'Agelet, però sí podem inferir com hauria estat la seva tria a partir del material de *Plec*. Deixa fora dues terceres parts dels poemes i la selecció afecta, fins i tot, l'estructura del llibre. No tria cap poema de les seccions “Breu bestiarí” i “Colors del vespre” i només selecciona setze poemes de “El so de les hores” d'un total de trenta-un i dos dels quatre poemes de la secció “Nous fulls de cartipàs”. El procés de revisió és profund, però, malauradament, no el podem confirmar.

⁵⁰⁵ En primer lloc transcrivim el text en l'edició de 1931 i en segon lloc el text publicat a *Tria de versos*.

Bancal que verdeja
al cap del carrer!
Aigua que fresqueja
dins del càntir ple! (vv. 25-32)

es converteixen a *Tria de versos* en: “dels dies feiners! // Fumera ajaguda!”.

Finalment, el tercer procediment utilitzat pel poeta és l'eliminació de qualsevol referent o anècdota personal, com ja hem comentat, i en especial aquells que fan referència a l'àmbit de l'amor des d'un vessant més eròtic, un tema que desapareix pràcticament per complet de la producció ageletiana. N'és una mostra el poema “Oh, masovera endreçada” de *Domassos al sol*, que, suprimit en l'edició d'*Obra poètica*, es recupera a *Tria de versos* però sense l'erotisme del primer estadi: “Quan acabis la farina / vull buidar tot mon graner / dins la calma de ta sina. / Et voldria per muller: / si fossis encar fadrina, / quin plaer!” es converteix en “Ara, l'aire, al teu entorn, / té una lleu rojor de forn”.

3.7. Les *Poesies completes* (1984)

La darrera gran operació editorial al voltant de la poesia ageletiana és la publicació el 1984 de les *Poesies completes*, a càrrec de Josep Romeu. El llibre tenia l'objectiu de recopilar tots els textos poètics ageletians en un sol volum i facilitar l'accés del lector a una poesia que ja feia anys que estava descatalogada. Romeu publica tots els poemes que Agelet havia editat en volum i ho fa seguint *Obra poètica* per als llibres anteriors a 1955 i les primeres edicions per als volums posteriors. Com que el mateix Agelet havia suprimit textos en l'edició de 1955, Romeu els recupera en apèndix tal i com es van publicar en la primera edició dels volums corresponents⁵⁰⁶. Es dona la circumstància que tots els poemes que Romeu recupera, el mateix Agelet ja havia volgut recuperar-los per a *Tria de versos*. Finalment, hi publica dos poemes inèdits en un segon apèndix⁵⁰⁷. Romeu dóna compte del projecte de tria de versos i lamenta desconèixer “on paren avui els originals d'aquesta antologia, que ens hauria permès la reproducció dels textos segons que l'autor els havia establert de manera definitiva”⁵⁰⁸.

La intervenció del curador és prou significativa encara que en comptades ocasions. La majoria de les intervencions són de caràcter formal, com ara en la puntuació (per exemple edita “Degota llum, l'horitzó,” amb una coma entre “llum” i horitzó” que no incorpora cap altre testimoni en el poema “Boirines soles” de *Domassos al sol*). Només ens uns pocs casos les variants són lèxiques, sense modificar substancialment el significat del vers, però matisant-lo. Així, en el poema “A les fires” de *La tarda oberta*, Romeu edita “amb llums” en lloc de “amb uns llums” com la resta de testimonis, tot generalitzant el sentit del vers i en el mateix poema publica “joiosa lluminosa”, probablement una errada, en lloc de “joia lluminosa” com tots els altres testimonis. En el poema “Oliveres”, tots els testimonis consignen “amb el llur argent” mentre que *Poesies completes* publica “amb llur argent”, eliminant l'article davant del

---

⁵⁰⁶ Són els poemes “Oint a Gabriela Mistral”, “La neu cau ensonyada” i “Oh masovera endreçada” de *Domassos al sol*, “La dolça mar remorejava”, i “Fa nit” de *La tarda oberta* i “L'home que canta sol” de *Rosada i celística*.

⁵⁰⁷ Es tracta dels poemes “Deliris de campanes” que segueix el tema del so de les campanes que escampa el seu coneixement natural i “L'infant mira al seu entorn” dedicat al naixement d'una seva neboda.

⁵⁰⁸ Josep Romeu, “Nota editorial” a Jaume Agelet i Garriga, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984.

possessiu, seguint les recomanacions de Fabra⁵⁰⁹. En el poema “Quan la finestra s’esbatana” d’*Hostal de núvols* llegim “brancades” i en un altre vers “i el cel” en tots els testimonis i en canvi trobem respectivament “branques” i “o el cel” a l’edició de 1984. En el poema “Picant pedra” de *Els fanals del meu sant* Romeu substitueix “polsinosa” per “polsina”. I al poema “El cavall de cartró” “el mur” del conjunt de testimonis es transforma en “un mur” a *Poesies completes*. En un altre poema “Plor de Maas” de *Rosada i celística* “emboira” esdevé “emboirina” en l’edició de Romeu i en el poema “La noia de Santa Pau” de *L’escalf del graner* “amb passa” es converteix el 1984 en “i amb passa”. I en el volum *Hort vell*, al poema “Palpa aquest pa”, Romeu elimina l’article del sintagma “Oh la claror”. La mateixa operació la realitza al poema “A segona classe” d’*Ocells al teulat* on edita “canta lliçons” en lloc de “canta les lliçons”. Fixem-nos que la majoria dels canvis tenen a veure amb l’ús de l’article definit i indefinit.

Els canvis esdevenen més significatius quan modifica ostensiblement el significat del mot i, per tant, del vers. En el poema de *Rosada i celística* “Saó”, Romeu escriu “bat” quan la resta de testimonis consignen “baf”. Es tracta possiblement d’un error de transcripció, però. El mateix succeeix en el cas del poema “El fum de la llar” de *Rosada i celística* on “de cop” publicat en tots els testimonis, esdevé “de cap” en l’edició de l’Institut d’Estudis Ilerdencs. O en el poema “Passa la joia de nadal” de *Fons de lluna* on tots els testimonis indiquen “planes, llaura” mentre Romeu publica “plantes llaura”. L’error és evident.

Significatiu és el canvi de gènere “tota vibrant” en tots els testimonis, “tot vibrant” en l’edició de 1984 que modifica substancialment el significat del vers i l’estrofa en canviar el punt de vista en el poema “T’has arrencada de ma pell” de *Pluges a l’erm*. En un altre poema de *Fons de lluna*, Romeu, probablement per indicació del poeta, edita una de les variants que Agelet incorpora a *Tria de versos*: “L’alta finestreta” enlloc de la variant que transmeten la majoria dels testimonis “L’altra finestreta”. El canvi és mínim, però la lectura del vers i el seu significat queden substancialment modificats. Una altra errada és la supressió del vers “ben marcada” del poema “Llum de ganxo” de *Els fanals del meu sant*.

Romeu també proposa canvis institucionals com el mot “recó” que normativitza a “racó” en el poema “El jorn canta” de *Rosada i celística*. Al

---

⁵⁰⁹ Vegeu els usos de l’article definit en la *Gramàtica catalana*, pàg. 29

poemari *Pluges a l'erm* llegim en el poema "Guardià de cementiri" "mantes flors" en tots els testimonis tret de Romeu que edita "moltes flors". I en el poema "Fóssim saules" d'*Hort vell* Romeu publica "sense confins" en lloc de "sens confins" de la resta de testimonis.

També hi llegim intervencions ortogràfiques com "nounada" en l'edició de Romeu i "nou nada" en la resta de testimonis en el poema "Per la finestra, el cel, entra blau i sonor" d'*Hostal de núvols* o com "els vessants" en l'edició de 1984 i "les vessants" en la resta de testimonis en el poema "El desconhort del vent" de *Pluges a l'erm*. O com les vacil·lacions "se/es" en casos com "es sentiran" en tots els testimonis i "se sentiran" en l'edició de Romeu i "du" o "llu" que publica Romeu i "duu" i "lluu" la resta de testimonis.

En general, doncs, Josep Romeu intervé tan sols per modernitzar i normalitzar el vers i corregir errors de componedor amb la voluntat d'oferir un text respectuós i fidel a l'original ageletjà.

4. Conclusions

La vida del poeta Jaume Agelet i Garriga ha estat una vida que, com la seva poesia, s'ha ocultat sovint sota uns tòpics: fidelitat a la llengua, vida retirada i contemplativa, aïllament personal, exili, que han dificultat la comprensió de l'home i l'obra. En les pàgines anteriors hem intentat desvelar aquests tòpics, alguns parcialment certs: Agelet sempre escriu en català en uns anys difícils, però es manté al marge de la resistència cultural catalana, i d'altres no del tot exactes: Agelet no era un exiliat, sinó un català a París per decisió pròpia que passava llargues temporades a la península, que es relacionava amb diferents personalitats de l'època i que ens ha llegat una epistolari que esdevé una font fonamental per conèixer l'exili català a París i les relacions entre l'interior i l'exterior. Un epistolari que caldrà estudiar detingudament, més enllà de la informació que ens proporciona per a la construcció del text ageletian i la història textual dels seus poemes. No hi ha dubte que les informacions sobre pintura o literatura són una font valiosíssima que caldrà en un futur tenir molt en compte.

La reconstrucció de la biografia del poeta ha posat de relleu tres informacions bàsiques, que la bibliografia ageletiana sobre el tema no havia tractat: 1) l'abandó de la carrera diplomàtica és com a conseqüència d'una dimissió forçada pel compromís monàrquic del poeta, 2) que durant la seva estada a França Agelet treballa intermitentment en un liceu escolar i 3) l'obsessió del poeta per les errades i la constant revisió de la seva obra. Agelet és un poeta que viu per a la seva poesia.

Com a conseqüència hem pogut establir la història textual dels poemes ageletians fins a la gran revisió de *Tria de versos* i oferir així als lectors una edició sincrònica i diacrònica a la vegada.

Així podem llegir una poesia personal, que no està subjecta a cap tipus de moda, a cap circumstància temporal, ni històrica, ni tan sols espacial⁵¹⁰, i que es manté fidel a un moviment: el simbolisme i les seves derivacions del període d'entreguerres, això és el postsimbolisme. Ara bé, aquesta vinculació simbolista no menysté l'arrel romàntica de la seva poesia: la visió del món infantil i la relació amb la natura, base de la poètica ageletiana, són elements clarament romàntics. No obstant això, el gruix del pensament literari ageletian és

---

⁵¹⁰ No oblidem que *La tarda oberta* i *Els fanals del meu Sant* duen peu d'impremta de Windsor (Anglaterra) i Haarlem (Holanda) respectivament.

la tradició simbolista: l'ús que fa dels símbols, les referències a la poesia popular, l'ús del llenguatge, de la imatge i de la metàfora com a recurs essencial i un cert decadentisme en l'enyorança d'un món ideal que es perd constitueixen el gruix dels elements simbolistes. Després hi llegim la reflexió sobre la creació literària i la capacitat del llenguatge de crear o de recrear la realitat en uns postulats que segueixen els patrons del postsimbolisme. Una veritable cruïlla de tradicions.

El poeta ens ofereix una poesia senzilla, descriptiva, essencial que, en part, li ve del descobriment de la poesia xinesa i del tractament que aquesta fa de l'associació entre paisatge i ànima, entre forma i contingut i que experimenta amb els sentits, com ho fa un infant. Potser per això, la seva no és una obra hermètica, pura, sinó ben propera a l'home. Ens trobem, així, davant de la construcció d'un món vist des de la perspectiva del nen, o almenys des del record del nen. El paisatge, teló de fons de tots els poemes, se'ns presenta amb una innocència pueril, viu i juganer, com la por que s'amaga per tots els racons: "La por, tota poruga, / que amenaça, indecisa, des de lluny". Els objectes, els animals, les plantes descrits tenen una flama interior que ho omple tot d'esperança, de color, de vida. És el deute amb el corrent franciscà. Es tracta d'una poesia en la que trobem la visió infantil del cosmos, que juga a relacionar elements i idees amb un ús freqüent de la sinestèsia. Un món fictici que remet al somni i d'aquí la vinculació amb el surrealisme que la crítica ha volgut veure. Nosaltres entenem, però, que el somni en Agelet més aviat remet a un temps d'encanteri i de transformació de la realitat, a un espai on és possible fer realitat la ficció infantil, talment com el poema fa possible la realitat, de manera que ficció i realitat es confonen, esdevenen cares d'una mateixa moneda, visions polièdriques d'una mateixa realitat, seguint novament els postulats postsimbolistes.

Per això, perquè tot és u, el poeta dibuixa un univers tancat i clos, farcit d'elements referencials, que prenen una dimensió mítica i simbòlica: la mare, el record, els jocs i els sentiments infantils, els objectes de la llar i de la natura: camins, muntanyes..., que descriuen un món ideal. Així, per tal d'establir i fixar aquest cosmos Agelet fa servir dos símbols fonamentals: l'ocell, símbol recurrent en la tradició poètica del simbolisme, i la finestra. El primer, simbolitza el dinamisme i l'evolució, el segon la finestra és la porta a un paisatge, en què

els protagonistes animats o inanimats i els sentiments són els de l'infant. Agelet, per tant, basteix una (re)creació de la seva infantesa. Per això, hi ha en aquesta poesia una absència gairebé incòmoda de sentiments clàssics, adults, com l'amor. Es tracta d'una poesia infantil, que expressa els sentiments d'un nen, però construïda a partir del record, i des de la maduresa.

Hi ha en els versos d'Agelet una gran preocupació pel pas del temps, per la infància perduda, pel paradís perdut. I és aquesta pèrdua el que qüestiona el cosmos recreat pel poeta. Només el record pot combatre l'esdevenir temporal. És el període del dubte i del desencís, just en els llibres més trascendents i inquietants de la producció ageletiana, aquells que no fan referència explícita al món infantil⁵¹¹.

Un altre dels temes que més interessin el poeta, sobretot a mesura que anem avançant en la seva producció, és la mort. Aquesta és vista com una nova naixença, com un estat d'esperit, com el retorn definitiu al paradís. La mort, doncs, no és el punt i final del camí, i d'aquí les relacions amb la visió cristiana de la vida i la mort, sinó una solució que resol tots els problemes plantejats pel jo i la construcció literària d'aquest a través del record i la poesia. Així, a mesura que la seva obra avança el tema hi és més present, perquè es percep com l'única sortida possible a la dicotomia present - passat, o el que és el mateix món adult - món infantil.

En conseqüència, la poesia de Jaume Agelet no evoluciona perquè no vol evolucionar, ja que fa una tria conscient per uns temes: la infantesa, la mort, la natura que simbolitzen una sola cosa: l'infant i el seu món, l'únic perill per al qual és el pas del temps, i per a combatre'l el poeta té el record i la fixació del record en el poema. És justament per això que el poema pren identitat per si mateix i es converteix en un ens autònom a la manera mallermeniana. És, per tant, una poesia inalterable, molt personal, que construeix un mite. El mite del nen que tots portem a dins.

---

⁵¹¹ Recordem-ho es tracta de *L'escalf del graner* i *Fonts de lluna*, principalment.

5. Bibliografia

- Agelet i Garriga, Jaume, *Poesies completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984.
- Agelet i Garriga, Jaume, *Cent poemes*, Lleida, Pagès Editors, 1993
- Agelet i Garriga, Jaume, *Obra poètica*, Barcelona, Editorial Selecta, 1955.
- Agelet i Garriga, Jaume, *Pluges a l'erm*, Barcelona, Óssa Menor, 1953.
- Agelet i Garriga, Jaume, *Fonts de lluna*, Barcelona, Quaderns de Poesia, 1960.
- Agelet i Garriga, Jaume, "Informacions de *La Revista*" dins *La Revista*, Barcelona, any XIX, gener-juny de 1933, pàg. 139.
- Alpha, "Paperam: *Domassos al sol*" dins *L'Esquella de la Torratxa*, Barcelona, any XLVIII, núm. 2397, 3 de febrer de 1925.
- Alpha, "Paperam: *La tarda oberta*" dins *L'Esquella de la Torratxa*, Barcelona, any LI, núm. 2537, 3 de febrer de 1928.
- Associació internacional de llengua i literatura catalanes, "Dolors Sistach i Sanvicen" dins *Repertòri Catalanòfils, 2 i 3*, Barcelona, PAM, 1984 i 1988, pàgs. 118.
- Aulet i Amela, Jaume, "Estudi introductor" dins *Antologia de la poesia noucentista*, Barcelona, Edicions 62, 1997.
- Aulet i Amela, Jaume, "Els anys vint i trenta" dins Glòria Bordons i Jaume Subirana, *Literatura catalana contemporània*, Barcelona, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya i Proa, 1999.
- Aulet i Amela, Jaume, "Jaume Agelet i Garriga" dins DDAA, *Nou diccionari 62 de la literatura catalana*, Barcelona, edicions 62, 2000
- Balaguer, Josep Maria, "Algunes consideracions generals sobre la literatura des de la fi dels noucentisme fins al final de la guerra" dins DDAA *Història de la Cultura Catalana*. Vol. IX. "República, autogovern i guerra", Barcelona, Edicions 62, 1998.
- Balaguer, Josep Maria, "Introducció" dins Bartomeu Rosselló-Pòrcel, *Imitació del foc*, Barcelona, Edicions 62, 1991.
- Balakian, Anna, *El movimiento simbolista*, Madrid, Guadarrama, 1969.
- Béguin, Albert, *El alma romántica y el sueño*, México DF, Fondo de Cultura Económica, 1954.

- Benguerel i Llobet, Xavier, "Llibres: *La tarda oberta*" dins *Joia*, Badalona, Any I, núm.1, Març de 1928.
- Bergós, Antoni, "De lleidatania: *Els fanals del meu sant*" dins *La Tribuna*, Lleida, Any II, núm 138, 17 de maig de 1935.
- Bergós, Antoni, *La secreta potestat lleidatana de Jaume Agelet i Garriga*. Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1981.
- Bertran i Pijoan, Lluís, "Llibres i revistes: *La tarda oberta*, llibre de poemes de Jaume Agelet i Garriga" dins *La paraula Cristiana*, Barcelona, any IV, núm 7, gener-Juny de 1928.
- Bofill i Ferro, Jaume, *Poetes catalans moderns*, Barcelona, Columna, 1986.
- Bofill i Ferro, Jaume, i Comas, Antoni, *Un segle de poesia catalana*, Barcelona Destino, 1968.
- Bofill i Ferro, Jaume, i Comas, Antoni, *Un segle de poesia catalana*, Barcelona Destino, 1981.
- Boixerau, Merce, "Lleida, vuit poetes" dins *Tele-Estel*, Barcelona, any IV, núm. 131, 17 de gener de 1969.
- Borrell, Josep i Sistac, Dolors; *Tres poetes simbolistes: Estadella, Agelet i Torres*, Barcelona, Ed. del Mall, Barcelona, 1986.
- Borrell i Figuera, Josep, *Escriptors contemporanis de ponent. 1859-1980*, Lleida, Quaderns de divulgació ciutadana, Ajuntament de Lleida, 1984, pàgs. 81-84.
- Borrell i Figuera, Josep, *L'Estrof. Revista de poesia*, Lleida, núm. 4, Hivern-primavera, 1981.
- Borrell i Figuera, Josep, "Notes sobre l'obra poètica de Jaume Agelet i Garriga de 1924 a 1935" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983.
- Bou, Enric, *Poesia i sistema. La revolució simbolista a Catalunya*, Barcelona, Empúries, 1989.
- Bou, Enric, "La poesia postsimbolista (1915-1936)" dins Joaquim Molas (dir.), *Història de la literatura catalana*, Volum IX, Barcelona, Ariel, 1987.
- Bou, Enric, "La poesia" dins Joaquim Molas (dir.), *Història de la literatura catalana*, volum X, Barcelona, Ariel, 1987.

- Camps i Arbós, Josep, *Ramon Xuriguera (1901-1966): biografia, activitat cultural i literatura*, Barcelona, PAM, 2007
- Cardona, Osvald, "Absència i fidelitat de Jaume Agelet i Garriga" dins *Centre Comarcal Lleidatà. Butlletí interior informatiu*, Barcelona, Any XXI, Núm. 243, Juliol i agost de 1978.
- Cardós, Carlos i Romeu, Josep, *Tres estudios sobre literatura catalana*, Madrid, Rialp, 1955.
- Carner, Josep, *El reialme de la poesia*, Ed. 62, l'Alzina, 12, 1986, Barcelona.
- Carner, Josep, *La paraula en el vent*, Ed. 62, El Cangur Plus, 262, 1998, Barcelona.
- Castells, Enric, *50 lleidatans*, Vol. III, Lleida, Ed. Ribera i Rius.
- Clivilles, E. "Els fanals del meu sant" de Jaume Agelet i Garriga dins *El Matí*, Barcelona, Any VII, núm. 1857, 18 de maig de 1935.
- Clivilles, E. "Les lletres: Els fanals del meu sant de Jaume Agelet i Garriga" dins *La Tribuna*, Lleida, any II, núm. 141, 21 de maig de 1935.
- Chacón, Joan, "Figures lleidatanes; Jaume Agelet i Garriga" dins *Centro Comarcal Leridano*, Barcelona, any I, núm. 6, Agost de 1958.
- Colàs, Ferran, "L'espontaneïtat clarivident d'Agelet i Garriga" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983.
- Colet i Giralt, Josep, "En el 87 aniversari del poeta Jaume Agelet i Garriga" dins *Centro Comarcal Leridano*, Barcelona, any XVIII, núm. 210, agost de 1975.
- Colet i Giralt, Josep, "Jaume Agelet i Garriga en el seu 88 aniversari" dins *Centro Comarcal Leridano*, Barcelona, any XIX, núm. 221, Juliol i agost de 1976.
- Colomines, Joan, "Lleida, vuit poetes" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XII, núm. 125, 15 de desembre de 1970.
- Colomines, Joan, "Temps de poesia" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XI, núm. 123, desembre de 1969.
- Comas, Antoni, *Antologia de la literatura catalana*, Barcelona, Andros, 1987.
- Comas, Antoni, "Presència d'un poeta absent" dins *Mirador. Estudis sobre literatura i història dels països catalans*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Monteserrat, 1985.

- Cònsul, Isidor, "Jaume Agelet i Garriga. 100 poemes" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XXXV, núm. 406, Octubre de 1993.
- DDAA. *Corona literaria oferta a la mare de Déu de Montserrat*, Barcelona, Abadia de Montserrat, 1957.
- DDAA, *El noucentisme: cicle de conferències fet a la Institució cultural de CIC de Terrassa, curs 1984-1985*, PAM, 1987, Barcelona.
- DDAA, *Quaderns de lectures catalanes*, Barcelona, Edició de Miquel Arimany, 1975.
- DDAA, *Lleidatans il·lustres*, Lleida, Edicions de la Clamor, 1995.
- DDAA, *Caliu Ilerdenc*, Vol. I-IV, Lleida, Ilerda, 1987-1994.
- *Diccionari biogràfic I*, Barcelona, Ed. Albertí, 1966.
- Dolç, Miquel, "Fonts de lluna per Jaume Agelet i Garriga" dins *Destino*, Barcelona, any XXV, núm. 1257, 9 de setembre de 1961.
- Dolç, Miquel, "Jaume Agelet, poeta y diplomático" dins *Las Provincias*, València, 20 de setembre de 1950.
- Dolç, Miquel, "Nuestro paisaje desde París" dins *Diario de Mallorca*, 1 de setembre de 1965.
- Esteve, Francesc, *Lleida, la boira, la seu...*, Lleida, Pau Guimet editor, 1986.
- Falguera, Enric, *La poesia de Jaume Agelet i Garriga. Evolució i fidelitat*, Lleida, Pagès editors, 2004.
- Falguera, Enric, "Grives al vinyar, la relació epistolar entre Jaume Agelet i Tomàs Garcés" dins *Serra d'Or*, núm. 562, Barcelona, octubre de 2006.
- Falguera, Enric, "Introducció, aparat i notes" dins Jaume Agelet i Garriga, *Trià de versos*, Lleida, Biblioteca Literària de Ponent, UdL, 2008.
- Falguera, Enric i Macià, Xavier, "Presència de Jaume Agelet i Garriga a les revistes literàries del període d'entreguerres" dins *Les revistes literàries a la Catalunya d'entreguerres*, Lleida, Aula Màrius Torres i Pagès editors, 2008.
- Falguera, Enric, *Jaume Agelet i Garriga. Una ombra per descobrir*, Lleida, Alfazeta, 2010.
- Falguera, Enric, "La pintura d'un poeta: el cas de Jaume Agelet i Garriga" dins *Actes del Quinzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Barcelona, PAM, 2010.

- Farran i Mayoral; "Jaume Agelet: *Domassos al sol*" dins *La Paraula Cristiana*, Barcelona, any I, núm. 1, Gener – Juny de 1925.
- Faulí, Josep, "La poesia de nuestra hora. Agelet i Garriga" dins *Diario de Barcelona*, Barcelona, any CLXX , núm. 212, 5 de setembre de 1970.
- Faulí, Josep, "Dieciocho poetas en dos antologías" dins *Diario de Barcelona*, Barcelona, any CLXXVIII, núm. 10, 11 de gener de 1969.
- Folguera, Joaquim, *Les noves valors de la literatura catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1976.
- Fuster, Joan, *Literatura catalana contemporànea*, Barcelona, Curial, 1971.
- Fuster, Joan, *La poesia catalana II*, Palma de Mallorca, Editorial Moll, 1956.
- Fuster, Joan, "Letras catalanas: herejes y cruzados. Versos de Agelet i Garriga" dins *Destino*, Barcelona, any XXV, núm. 1225, 28 de gener de 1961.
- Ganau, Joan, *La idea de ciutat a Lleida*, Lleida, Pagès editors, 1992.
- Gaziel [Calvet, Agustí], *Obra completa*, Barcelona, Selecta, 1970.
- Gallofré, Maria Josepa, *L'edició catalana i la censura franquista (1939-1951)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991.
- Garcés, Tomàs, "Jaume Agelet i Garriga, el poeta absent" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XXIII, núm. 262-263, 25 de juliol de 1981.
- Garcés, Tomàs, *Els dotze llibres d'Agelet*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1981.
- Garcés, Tomàs, *Notes sobre poesia*, Barcelona, Ed. Altès, 1933.
- Garcés, Tomàs, "Carnet de les lletres: *Domassos al sol*" dins *La Publicitat*, Barcelona, any XLVI, núm. 15839, 24 de desembre de 1924.
- Garcés, Tomàs, "Carnet de les lletres: *La tarda oberta*" dins *La Publicitat*, Barcelona, any XLIX, núm. 16757, 1 de desembre de 1927.
- Garcés, Tomàs, "Cataluña entre España: la poesia lírica en Cataluña" dins *Cuadernos de la Gaceta Literaria*, Madrid, 1930.
- Garcés, Tomàs, "Les lletres: Notes i documents. *Hostal de nuvols*" dins *La Publicitat*, Barcelona, any LIII, núm. 17. 744, 7 de març de 1931.
- Garcés, Tomàs, "“Les lletres. Revista de llibres”" dins *La Publicitat*, Barcelona, any LIII, 21 de juny de 1931.
- Garcés, Tomàs, "Els fanals del meu sant" dins *Quaderns de Poesia*, Barcelona, any I, núm. 2, juliol de 1935.

- Garcés, Tomàs, "Antología. Jaume Agelet i Garriga" dins *La Gaceta Literaria*, Madrid, 15 octubre 1929.
- Garcés, Tomàs, *El llibre de nadal*, Barcelona, Selecta, 1951.
- Garcés, Tomàs, *Prosa Completa I*, Barcelona, Columna, 1988.
- Garcés, Tomàs, "De fang i de maduixa" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any XI, núm. 119, Agost de 1969.
- Garcés, Tomàs, "Escrits amb data" dins *Els Marges*, Barcelona, any VII, núm.18-19, Gener-Maig de 1980.
- Gassol, Olívia, "Jaume Agelet i Garriga" dins DDAA, *Diccionari de la literatura catalana*, Barcelona, Enciclopèdia catalana, 2008
- Gili Gaya, Samuel, *Tres poetas de Lérida*, Lleida, 1963.
- Gili Gaya, Samuel, *La fidelitat poètica de Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1971.
- Gili Gaya, Samuel, "En el IEI apertura de curso de la catedra de cultura catalana" dins *La Mañana*, Lleida, any XXXIII, núm. 10035, 16 d'octubre de 1971.
- Gili Gaya, Samuel, "Pregón de nuestras fiestas mayores" dins *La Mañana*, Lleida, any XXIII, núm. 7750, 7 de maig de 1961.
- Gili Gaya, Samuel, "Pregón de fiestas" dins *Centro Comarcal Leridano*, Barcelona, any VIII, núm. 90, agost de 1965.
- Gimferrer, Pere, "Jaume Agelet i Garriga" dins *L'obrador del poeta*, Barcelona, La Magrana, 1996.
- Gomà, Mariano, "De Fauna i flora" dins *Ciudad*, Lleida, vol. XI, núm. 8, agost de 1959.
- Gomà, Mariano, "Un nuevo libro de Jaume Agelet" dins *Ciudad*, Lleida, Vol. XVII, núm. 2, febrer de 1965.
- Gomila, Gumersind, "Carnet de liseur: poemes catalans" dins *Tramontane*, Rosselló, any XXXIV, núm. 320, abril de 1950.
- Gomila, Gumersind, "L'oeuvre poétique de Jaume Agelet i Garriga" dins *Emission Culturelle du Centre de Relations Catalanes de I.E.O. Ràdio Perpignan*, Perpinyà, 27 de setembre de 1955.
- Greoles, Maria del Carme, *L'obra poètica de Jaume Agelet i Garriga*, Tesi de llicenciatura dirigida pel Dr. Antoni Comas, Barcelona, Universitat de Barcelona.

- Guansé, Domènec, "Arts i lletres: Poemes de Jaume Agelet i Garriga" dins *Germanor*, Santiago de Xile, any L, núm. 603, gener de 1961.
- Guimet, Pau, "Conversa amb Jaume Agelet i Garriga" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs.
- Guinart, Miquel, "Els llibres: *La gàbia de la faula* d'Agelet i Garriga" dins *Vida Nova*, Montpel·lier, any XII, núm. 37, setembre de 1966.
- Gusdorf, George, *Le romantisme*, Payot, París, 1993
- Gutiérrez, Fernando, "Selección y prologo" dins *Poesia Catalana Contemporania*, Barcelona, J. Janés Editor, 1947.
- Gutiérrez, Fernando, "La hora de un poeta" dins *Destino*, Barcelona, any XIX, núm. 921, 2 d'abril de 1955.
- Guzman, Josep R., *Les teories de la recepció literària*, València, Publicacions de la Universitat de València, 1995
- Hernández, Antoni, "La gran humanitat del poeta Jaume Agelet i Garriga" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983.
- Hernández i Agelet de Saracíbar, Maria Pilar, "Lleida en la poesia d'en Jaume Agelet i Garriga" dins *Ilerda*, Lleida, Nova etapa, núm. 50, 1992-93.
- Iser, Wolfgang, *El acto de leer*, Madrid, Taurus, 1987.
- Jauss, Hans Robert, *Experiencia estética y hermenéutica literaria*, Madrid: Taurus, 1992
- JEM, "Escaparate: *Pluges a l'erm*" dins *Destino*, Barcelona, any XVII, núm. 929, 27 de juny de 1953.
- Junoy, Josep Maria, "Correo literario: *Els fanals del meu sant* por Jaime Agelet" dins *La Vanguardia*, Barcelona, any LIV, núm. 22248, 3 de juliol de 1935.
- Junoy, Josep Maria, "Correo literario: *La Revista*. Quadern de 1935. Any XXI. Gener-Juny" dins *La Vanguardia*, Barcelona, any LIV, núm. 22224, 5 de juny de 1935.
- *Lleida, vuit poetes*, Pròleg de Josep Vallverdú, Barcelona, 1968.
- Lopez-Pico, Josep Maria, "L'endemà de cada dia, IV recull (1923-1926)" dins *Publicacions de la Revista*, Barcelona, 1926.

- Lladó, Miquel, "*Pluges a l'erm*" dins *La Mañana*, Lleida, any XV, núm. 4858, 11 de juny de 1953.
- Lladó, Miquel, "El último libro de Agelet i Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, Vol. V, núm. 7, 1953.
- Lladó, Miquel, "*Obra poética* de Jaume Agelet i Garriga" dins *Labor*, Lleida, any III, núm. 84, 25 de juny de 1955.
- Lladó, Miquel, "Un llibre català imprès a Londres" dins *La Veu de Catalunya*, Barcelona, any XXXVII, núm. 9846, 2 de desembre de 1927.
- Lladó, Miquel, "Llibres catalans: *Rosada i celístia*" dins *Germanor*, any XXXIX, núm. 547-548, gener-febrer de 1950.
- Lladó, Miquel, "Libros y revistas. *Rosada i celístia* de Jaime Agelet y Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, Vol. III, Quadern. 3, 1951.
- Llates, Rossend, "Llibres damunt la taula: *La tarda oberta*. Poesies de Jaume Agelet i Garriga" dins *La Nau*, Barcelona, any I, núm. 54, 3 de desembre de 1927.
- Dolç, Miquel, "Escapate: *Fonts de Lluna*" dins *Destino*, Barcelona, any XXV, núm. 1257, 9 de setembre de 1961.
- Malé, Jordi, *Les idees literàries al període d'entreguerres. Antologia de textos*, Lleida, Pagès Editors, 2012.
- Manent, Albert, "Jaume Agelet, poeta de la terra ferma" dins *La Vanguardia*, Barcelona, núm. 37. 365, 31 de desembre de 1985.
- Manent, Albert, *Un segle de vida catalana*, vol.II, Barcelona, Ed. Alcides, 1961.
- Manent, Albert, "Jaume Agelet, poeta cosmopolita" dins *La Vanguardia*, Barcelona, núm. 38. 295, 26 de juliol de 1988.
- Manent, Albert, "*Fonts de Lluna*" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any III, núm. 8, Agost de 1961.
- Manent, Albert, "Jaume Agelet i Garriga" dins *Gran Enciclopèdia Catalana*, Vol. I, Barcelona, Ed. 62, 1986.
- Manent, Marià, *Antologia amorosa*, Barcelona, Selecta, 1955.
- Manent, Marià, "Nota preliminar" a *La ciutat del temps* dins Marià Manent, *Poesia completa (1916-1986)*, Barcelona, Columna, 1986.
- March, Pere, *Obra completa*, Barcelona, Editorial Barcino, 1993.

- Marrugat, Jordi, "L'herència romàntica en l'obra de Marià Manent" dins *Els marges*, Barcelona, núm. 78, 2006.
- Guy Michaud, *Message poétique du symbolisme*, Paris, Ed. Nizet, 1949.
- Monje Gil, Isidoro, "La embajada de España en París y el inicio de la guerra civil", a *Actas del Congreso Internacional de la guerra civil española*, Madrid, Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, 2007
- Montoliu, Manuel de, "Breviari crític: Jaume Agelet i Garriga: *Domassos al sol*" dins *La Veu de Catalunya*, Barcelona, any XXXV, núm. 8929, 22 de gener de 1925.
- Montoliu, Manuel de, "Breviari crític: Jaume Agelet i Garriga: *La tarda oberta*" dins *La Veu de Catalunya*, Barcelona, any XXXVIII, núm. 9882, 1 de febrer de 1928.
- Montoliu, Manuel de, "Breviari crític: Poesia i pintura" dins *La Veu de Catalunya*, Barcelona, any XLV, núm. 12309, 1 de desembre de 1935.
- Montoliu, Manuel de, *Breviari crític (II)*, Barcelona, Publicacions de l'oficina romànica, Biblioteca Balmes, 1925.
- Montoliu, Manuel de, *Breviari crític (III)*, Barcelona, Publicacions de l'oficina romànica, Biblioteca Balmes, 1931.
- Niko, "Jaume Agelet i Garriga" dins *Lleida*, Lleida, any V, núm. 65, 10 de febrer de 1928.
- Niko, "*Obra poètica*" dins *La Vanguardia*, Barcelona, any LXXI, núm. 27634, 13 d'abril de 1955.
- Pàmias, Jordi, "Jaume Agelet, una ombra literària per descobrir" dins *Avui*, Barcelona, any VII, núm. 1812, 31 de març de 1981.
- Pàmias, Jordi, "La maduresa creadora d'Agelet i Garriga" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983.
- Parcerisas, Francesc, "Soledat i consol. Tot llegint l'*Obra poètica* de Josep Sebastià Pons" dins *Els Marges*, Barcelona, any IV, núm. 10, maig 1977.
- Pons, Josep Sebastià, "Les lletres i les arts: dos poetes" dins *La Publicitat*, Barcelona, any LIII, núm. 17. 806, 3 de setembre de 1931. Traducció de Lettres Catalanes.

- Pons, Josep Sebastià, "Lettres Catalanes" dins *Le Mercure de France*, París, any XLII, tom CCXXX, 15 d'agost de 1931.
- Pons, Josep Sebastià, "Lettres Catalanes" dins *Le Mercure de France*, París, Any XLI, tom CCXXIII, 1 d'octubre de 1930.
- Pons, Josep Sebastià, "Lettres Catalanes" dins *Le Mercure de France*, París, Any XLVII, tom CCLXVI, núm. 904, 15 de febrer de 1936.
- Portugués, Jose Maria, "Fauna i flora" de Jaume Agelet i Garriga" dins *Labor*, Lleida, any VII, núm. 220, abril de 1959.
- Pueyo, Miquel, *Lleida: ni blancs ni negres però espanyols*, Lleida, Edicions 62, 1984.
- Pujals, Joan Maria, "Jaume Agelet i Garriga. 100 poemes" dins *Catalan Writing*, Barcelona, any. VII, núm. 12, setembre de 1994.
- Renan, T. "La tarda oberta" dins *El País*, Lleida, any XLVIII, núm. 4281, 2 de desembre de 1927.
- Riba i Bracons, Carles, *Obres completes, II*, Barcelona, Edicions 62, 1985.
- Riba i Bracons, Carles, "La darrera evolució de la poesia López-piconiana" dins Carles Riba, *Obres Completes III*, Barcelona, Edicions 62, 1985.
- Riba, Josep de la, "El poeta de *La tarda oberta*" dins *Revista del Centre de Lectura de Reus*, Reus, any IX, núm. 177, gener de 1928.
- Ribot, Pere, *Llibre de la mort*, Barcelona, Selecta, 1953.
- Ripoll, Joan, "Brujula del lector" dins *Buenos Días*, Sabadell, núm.11, setembre de 1969.
- Riquer, Martí de, Vergès, Miquel, Teixidor, Joan, *Antologia general de la poesia catalana*, Barcelona, Quaderns literaris, 1936.
- Romeu i Figueres, Josep, "La poesia d'Agelet i Garriga i l'essencialitat del seu món", Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1981.
- Romeu i Figueres, Josep, "Proleg" dins Jaume Agelet i Garriga, *Obra Poètica*, Selecta, Barcelona, 1955.
- Roses, Teresa, "Dues entrevistes amb Agelet i Garriga" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983.
- Ruiz i Calonja, Joan, *Història de la literatura catalana*, Barcelona, Teide, 1954.

- Sagarra, Josep Maria, "Antepalco: Agelet i Garriga" dins *Destino*, Barcelona, any XXIV, núm. 1212, 29 d'octubre de 1960.
- Saltor i Soler, Octavi, "Aproximació humana i literària al poeta lleidatà Jaume Agelet i Garriga" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983.
- Saltor i Soler, Octavi, "El libro de la semana: Toda la poesia de todo un poeta" dins *Momento*, Barcelona, any V, núm. 232, 25 d'agost de 1955.
- Saltor i Soler, Octavi, "Una poètica de sensibilitat" dins *Serra d'Or*, Barcelona, any V, núm. 57, primera època, setembre de 1959.
- Saltor i Soler, Octavi, "Poesia para ser leída: pausas en el tiempo" dins *El Correo Catalán*, Barcelona, any LXXXVI, núm. 26015, 17 de maig de 1961.
- Saltor i Soler, Octavi, "Les síntesis metafòriques del lleidatà Jaume Agelet Garriga" dins *Noticia Catalana. Boletín del Círculo Catalán de Madrid*, Madrid, Octubre 1971.
- Saltor i Soler, Octavi, "Viajeros siderales" dins *El Correo Catalán*, Barcelona, any LXXXVI, núm. 10 de desembre de 1961.
- Saltor i Soler, Octavi, "Llibres catalans: la gàbia i la gerra" dins *Círculo Catalán de Madrid*, Madrid, octubre de 1965.
- Saltor i Soler, Octavi, "Lleida i els seus poetes" dins *Círculo Catalán de Madrid*, Madrid, gener de 1969.
- Saltor i Soler, Octavi, "Conferència d'Octavi Saltor sobre poetes lleidatans" dins *Centro Comarcal Leridano*, Barcelona, Any XIII, núm. 154, desembre de 1970.
- Saltor i Soler, Octavi, "Domassos al sol, Poemes de J. Agelet i Garriga" dins *Revista de Poesia*, any I, núm. 5-6, setembre-novembre de 1925.
- Saltor i Soler, Octavi, "Els 90 anys del poeta lleidatà Jaume Agelet i Garriga" dins *Centre Comarcal Lleidatà. Butlletí interior informatiu*, Barcelona, Any XXI, Núm. 243, Juliol i agost de 1978.
- Saltor i Soler, Octavi, "Els noranta anys d'un poeta: Jaume Agelet i Garriga" dins *Diario de Lérida*, Lleida, any XIII, núm. 3801, 8 d'agost de 1978.
- Saltor i Soler, Octavi, "Llibres" dins *Revista de Poesia*, Barcelona, any I, núm. 2, març de 1925.

- Santaeulàlia, Josep Navarro, *Qüestió de mots. Del simbolisme a la poesia pura*, Barcelona, La Magrana, 1989.
- Sansone, Giuseppe, *Antologia de poetes catalans. Un mil·lenni de literatura*, Vol. III, Barcelona, Galàxia Gutenberg: cercle de lectors, 1997.
- Sanuy, Ignacio Maria, "Breviario poético: Noticias de un poeta casi olvidado" dins *La Mañana*, Lleida, any XII, núm. 3750, 9 de juliol de 1950.
- Sistac Sanvicen, Dolors, "Els mots a l'obra poètica de Jaume Agelet i Garriga: raons literàries, raons profundes" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983.
- Soldevila, Carles, "La vida literaria: Jaume Agelet i Garriga: *Rosada i Celístia*" dins *Diario de Barcelona*, Barcelona, any CLIX, núm. 24, 28 de gener de 1950.
- Soler, Valentí, *Tomàs Garcés: periodisme i crítica*, Barcelona, PAM, 2010.
- Subirana, Jaume, *50 poemes de Nadal per a dir dalt de la cadira*, Barcelona, Ara llibres, 2008.
- Subiràs, Marçal, "Dades sobre el postsimbolisme a Catalunya" dins DDAA, *Estudis de llengua i literatura catalana XXXVIII. Homenatge a Arthur Terry*, Vol. II, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.
- Tasis, Rafel, *Un segle de poesia catalana*, Barcelona, Selecta, 1968.
- Teixidor, Joan, "Les lletres i les arts: llibre de versos" dins *La Publicitat*, Barcelona, any LVII, núm. 18879, 9 de maig, de 1935.
- Teixidor, Joan, "Les lletres i les arts: esquema de la poesia catalana contemporània" dins *La Publicitat*, Barcelona, any LVII, núm. 18894, 21 de maig de 1935.
- Teixidor, Joan, "Media columna: Jaume Agelet i Garriga" dins *Destino*, Barcelona, any XXXII, núm. 1678, 29 de novembre de 1969.
- Terrades, Maria, *Agelet i Garriga: biografía y documentación*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984.
- Terrades, Maria, *Jaume Agelet i Garriga*, tesi doctoral dirigida pel Dr. Rubio, Murcia, Universitat de Murcia, 1982.
- Torres, Màrius, *Poesies*, Barcelona, Edicions 62, 1993.
- Triadú, Joan, "Llibres de cada mes: La ciutat de Lleida i el seu biògraf" dins *Forja Virtèlia*, Barcelona, any XV, núm. 136, novembre de 1960.

- Triadú, Joan, "Pròleg" dins *Antologia d'Homenatge a Pompeu Fabra*, Barcelona, Eler, Les hores extremes núm. 4, 1968.
- Triadú, Joan, *La poesia catalana de postguerra*, Barcelona, Edicions 62, 1985.
- Triadú, Joan, *Nova antologia de la poesia catalana*, Barcelona, Selecta, 1964.
- Triadú, Joan, *Antologia de la poesia catalana (1900-1950)*, Barcelona, Selecta, 1951.
- Triadú, Joan, *Panorama de la poesia catalana*, Barcelona, Ed. Barcino, 1953.
- Triadú, Joan, *Anthology of catalan lyric poetry*, Oxford, The Dolphin Book, 1953.
- Vallverdú, Francesc, "Poesia. La gàbia de la faula per Jaume Agelet i Garriga" dins *Serra d'Or*, any VII, núm. 5, maig de 1965.
- Vallverdú, Josep, "El verbo leridano de Agelet i Garriga" dins *Labor*, Lleida, any V, núm. 182, 11 de maig de 1957.
- Vallverdú, Josep, *De Morera i Galícia a Guillem Viladot*, Lleida, Pau Guimet editor, 1980.
- Vallverdú, Josep, "Jaume Agelet i Garriga, noranta anys" dins *La Mañana*, Lleida, any XXXIX, núm. 13576, 25 d'abril de 1978.
- Vallverdú, Josep, "Un centenari: Jaume Agelet i Garriga" dins *Revista de Catalunya*, Barcelona, Nova etapa, núm. 21, Juliol-Agost de 1988.
- Vallverdú, Josep, "Les clares ombres" dins *La Vanguardia*, núm. 38. 295, 26 de juliol de 1988.
- Vallverdú, Josep, "No haver-lo estudiat" dins *Miscel·lània homenatge al poeta Jaume Agelet i Garriga*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983.
- Ventura, Joan, "Els 83 anys de Jaume Agelet i Garriga" dins *Centro Comarcal Leridano*, Barcelona, Any XIV, núm. 161, Juliol de 1971.
- Veny, Joan, "dialectalismes en els poetes lleidatans" dins *Homenaje a Samuel Gili Gaya*, Barcelona, 1979.
- Verdú, Víctor, "Jaume Agelet, flama en la nit" dins *Reduccions*, Barcelona, núm. 101, Novembre de 2012.

- Viladot, Guillem, "Notas sobre la poesia de Jaime Agelet y Garriga y panorama de la lírica leridana", Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1954.
- Viladot, Guillem, "Un año de poesia catalana" dins *Labor*, Lleida, any IV, núm. 116, 4 de febrer de 1956.
- Viladot, Guillem, "*La gàbia de la faula* de Jaume Agelet i Garriga" dins *Destino*, Barcelona, any XXVIII, núm. 1458, 17 de juliol de 1965.
- Viladot, Guillem, "La obra poética de Jaume Agelet y Garriga" dins *Ciudad*, Lleida, vol. VII, quadern 8, 1955.
- Warning, Rainer (ed.), *Estética de la recepción*, Madrid, Visor, 1989
- Xuriguera, Ramon, "El poeta de *La tarda oberta*" dins *Lleida*, Lleida, any V, núm. 63, 10 de gener de 1928.
- Xuriguera, Ramon, *L'aportació de l'occident català a l'obra de la Renaixença*, Barcelona, Biblioteca catalana d'autors independents, 1936.

Introducció

Quan el 1984 Josep Romeu publicava les *Poesies completes* de Jaume Agelet i Garriga es posava a l'abast del públic una obra literària de difícil accés a causa de les dificultats de trobar les primeres edicions dels volums publicats pel poeta lleidatà. Igualment l'edició d'*Obra poètica* de l'editorial selecta era difícil de trobar i, a més, no incloïa els llibres publicats després de 1955. L'edició de Romeu incloïa tota la producció ageletiana, tot incorporant algunes modificacions de l'editor¹. Vint-i-quatre anys després, Enric Falguera publicava l'edició de *Tria de versos*. O el que és el mateix la poesia ageletiana en la forma definitiva com la volia el seu autor. Els textos segons la darrera voluntat del poeta Agelet. Aquesta edició proposava una lectura del poeta diferent, perquè alguns dels textos especialment els dels volums publicats abans de la guerra civil presentaven moltes variants substancials respecte a la forma com els coneixíem fins aleshores. A més, l'edició de 2008 proposava una selecció dels poemes que permetia avaluar el grau d'exigència del poeta en relació a la seva pròpia obra i constatar quines eren les línies mestres de la seva poesia i quins temes o símbols anaven modificant-se o desapareixent al llarg dels anys. En definitiva, constatar l'evolució textual de la poesia ageletiana.

Així, es feia absolutament necessari disposar d'una edició crítica que partint del text de les primeres edicions anés presentant en aparat l'evolució i els canvis que aquest mateix text rebia de part del poeta i dels seus editors. Una edició que permetés resseguir cronològicament el procés de composició, revisió i edició dels poemes d'Agelet.

Els textos que presentem a continuació són aquesta edició. Editats per volums, de forma cronològica, mostren com a text base els poemes tal i com es van publicar en les primeres edicions de cadascun dels volums, seguits d'un aparat crític.

---

¹ Per a més informació, vegeu pàg. 227 i següents del volum I del present treball.

1. Criteris d'edició

Els llibres els presentem ordenats de forma cronològica, tal i com es publiquen i mantenim així la tradició textual. L'ordre dels poemes dins els volums és, en tots els casos, el de la primera edició. Quan algun poema apareix en un ordre diferent a l'establert en algun testimoni ho assenyallem en aparat, com succeeix als poemes “Pujada de Sant Llorenç” i “La mar es regira ardent” de *La tarda oberta*, i “Primeries d'hivern” de *Rosada i cellístia*.

Respectem sistemàticament la disposició dels components de cada llibre (distribució en seccions, epígrafs, citacions, disposició tipogràfica del text, llocs de composició, títols...) tal i com apareixen a les primeres edicions. Consignem, igualment, totes les variants substancials i formals que presenten els textos. Així com informem de les distintes tradicions impreses dels textos i les seves variants amb l'objectiu d'analitzar els canvis operats pel poeta i conèixer el procés de redacció i revisió de l'obra ageletiana.

CRITERIS ORTOGRÀFICS I MORFOSINTÀCTICS

A) Respectem sempre l'ortografia, morfologia i el lèxic de les edicions de referència, ja que són les revisades per l'autor i a més presenten un elevat grau de correcció. En cap cas alterem el recompte sil·làbic o l'estructura del vers, malgrat es produeixi una evident incorrecció gramatical com per exemple a “La sombra dels xiprers ens vela els rostres” del poema “Ja passen els donzelles endolades” de *Domassos al sol*. També respectem les formes dialectals com “istiu” del poema “Cirerer vestit de sol” de *La tarda oberta*.

B) Però, hem sotmès el text a una revisió ortogràfica general. Així hem regularitzat l'accentuació, la dièresi, l'ús del guionet, l'apòstrof, la geminació, les majúscules i les minúscules, i l'accent circumflex. I també alguns casos d'error ortogràfic com succeeix a: *Fauna i flora* on hem corregit “bolva” per “volva” al poema “Papalló de muntanya” i hem elidit l'accent de “bota” al poema “Carderola”. En el volum *La gàbia de la faula* hem corregit “arbricell” per “arbrissell” al poema “Bonança”. Igualment hem regularitzat i corregit tots els “tiva” que Agelet escriu per la forma correcta “tiba”.

C) No incloem com a variants aquells mots que conserven l'accent circumflex o l'accent volat per distingir les paraules agudes actualment acabades en –r. Tampoc atestem com a variant l'accent circumflex per referir-

se a verbs acabats en doble u: duu. En canvi sí que consignem com a variant la doble forma duu/du.

D) No corregim la vacil·lació en l'ús de les formes es/se del pronom reflexiu: se / es sent. Atestem, però, en aparat la forma descartada.

E) Conservem, també, la vacil·lació "al damunt de / a damunt de" que el poeta no resol, així com la de "en mig / enmig" i "mitja nit / mitjanit".

F) Conservem i anotem la vacil·lació "e/o" típica del català nord-occidental: rodona/redona, "e/a": racó/recó. En canvi, la vacil·lació o/u la corregim per tractar-se d'un error ortogràfic i no dialectal, en el cas nord-occidental. Per exemple "ensunyada" que passa a "ensonyada" en nombrosos poemes, com per exemple "Em vaig passar lentament" de *La tarda oberta*.

G) Consignem en variant els canvis produïts en l'ús de la lletra majúscula i minúscula quan es refereix a l'àmbit de la religió. Canvis que són simptomàtics del procés de revisió de l'autor, com succeeix per exemple al poema "Lluny, al sol ixent" de *Domassos al sol* i que tendeixen a escriure en minúscula els termes referents a la religiositat.

H) Computem com a variant les modificacions estròfiques, és a dir els versos que en un testimoni formen part d'una mateixa estrofa i en un altre es produeix canvi d'estrofa.

En relació a la puntuació:

A) Respectem escrupolosament la puntuació dels originals publicats per l'autor. Només esmenem els casos de coma que dificulten la lectura i comprensió del vers o aquells casos que són un clar descuit de componedor o corrector i, a més, presenten una tradició textual, com succeeix, per exemple, amb el vers: (La rosa ha maldat}→ La rosa ha maldat,) del poema homònim del volum *Fauna i Flora*. En aquest sentit, mantenim la presència o absència de signes de puntuació i exclamació a l'inici o enmig del vers.

Quant a la tipografia els criteris aplicats són els següents:

- els noms de publicacions periòdiques i els títols dels llibres van en cursiva.
- el lloc dels textos va en rodona.
- els títols dels poemes i les seccions van en rodona i en majúscula
- les dedicatòries i en els epígrafs els escrivim en cursiva.

1.1. APARATS CRÍTICS

Per tal de comprendre i poder resseguir millor el procés de reescriptura dels poemes ageletians, hem dividit cada aparat en quatre segments diferents. En el primer segment, hi llegim un primer bloc en què donem notícia dels testimonis que configuren la tradició textual: edicions, antologies i publicacions periòdiques controlades per l'autor en què apareix cada poema. A continuació, donem a conèixer un segment amb l'aparat genètic amb les variants anteriors a la publicació del poema en volum.

En el segon segment donem un aparat de variants en què s'hi consignen totes les variants substancials que es refereixen a canvis de versos o paraules, propis del procés de revisió del text, vacil·lacions dialectals o morfològiques i canvis en la puntuació o en l'ús de majúscula quan afecten el sentit del vers. No recollim variants formals, (com ara errors ortogràfics o de composició, del tipus: “blé”, “gonfarons”, “sed”, “cindria” o “quadro”). En canvi, sí que consignem aquells casos que, tot i tractar-se d'un error, afecten el còmput rítmic i mètric del vers com passa a “la pista tibanta” del poema “Tarda de circ” de *La tarda oberta* o que afecta al sentit global del vers com passa al poema “A estudi els bancs són verds” del llibre *Els fanals del meu sant* on un dels testimonis [OP] publica “minestra” quan hem de llegir “finestra” en un error del qual Agelet es queixava amargament. Esporàdicament, consignem en aquest aparat les variants que presenten els tres volums d'*Obra Poètica*, entre ells, quan un d'aquests mostra alguna discrepància amb el text publicat a *Tria de versos*, com succeeix, per exemple a: (6. sa] → la c1OP) del poema “Baixen la roba del terrat” de *La tarda oberta*.

En l'aparat de variants la unitat crítica està formada pel lemma, precedit del número de vers on podem llegir el fragment, seguit d'un claudàtor i les diferents variants amb la sigla corresponent a l'edició a què pertanyen. Si aquestes variants presenten una numeració de vers diferent de la del text base també la consignem. Quan es tracta d'una variant destitutiva la distingim amb la paraula “Abans” que precedeix el número de vers que li correspon a la lliçó. A més, al final de la variant anotem el número de vers que li correspon en l'edició respectiva. Per exemple:

Abans 5.   Finestra ets espill?
                  Ets gorc encantat

de l'ànima en pau?

Tapís, amb un brill

recòndit i blau? (vv.5- 9) *VLL LNR*

del poema "Finestra clement" d'*Hostal de núvols*. En aparat, en els casos que consignem variants destitutives, hem respectat la grafia original de les primeres edicions per evitar possibles modificacions de l'estructura fonètica i poètica del text, sobretot en el cas dels poemes més antics. En el cas de les variants instauratives, com en el poema "Jorn de processó" de *Els fanals del meu sant*, les anotem amb la paraula "Després" seguida de la variant respectant, com hem assenyalat anteriorment, la grafia original i la numeració corresponent.

En el tercer segment s'hi consigna un aparat evolutiu que parteix de *OP* i arriba fins el material espars anomenat *Plec*. Com que la filiació d'aquest material respecte a la resta de testimonis és complexa constitueix un segment diferenciat.

Finalment, en el quart segment atestem les variants no controlades per l'autor i que corresponen a les dues grans edicions de la poesia ageletiana, *PC* i *TdV*.

2. Taula de testimonis

L'obra editada de Jaume Agelet i Garriga consta de dotze poemaris, més tres volums que apleguen la seva obra poètica. Agelet publica des d'indrets ben diversos, però amb una certa regularitat: *Domassos al sol* (Barcelona, Oliva de Vilanova impressor, 1924), *La tarda oberta* (Windsor, Oxley & son, 1927), *Hostal de núvols* (Barcelona, Editorial Altés, 1931), *Els fanals del meu sant* (Haarlem, Joh. Enschedé en Zonen, 1935), *Rosada i celístia* (Lleida, Arts gràfiques Ilerda, 1949), *Plugues a l'erm* (Barcelona, Óssa menor, 1953), *L'escalf del graner*, (Barcelona, Atenes A. G., 1955), *Fauna i Flora* (Lleida, Arts Gràfiques Ilerda, 1959), *Fonts de lluna* (Barcelona, Quaderns de Poesia, 1960), *La gàbia de la faula* (Lleida, Arts Gràfiques Ilerda, 1964), *Hort vell* (Sabadell, Joan Sallent editor, 1968) i *Ocells al teulat* (Sabadell, Joan Sallent editor, 1970). A més es publiquen l'*Obra Poètica* (Barcelona, Selecta, 1955), *Poesies completes* (Lleida, IEI, 1984), i *Tria de versos* (Lleida, Publicacions Universitat de Lleida, 2008).

Per preparar la nostra edició, que respecta el text original, hem tingut en compte les primeres edicions dels volums ageletians que han servit de text base. A més, en aparat hem considerat l'edició de la Selecta de 1955, la de Romeu de 1984 i *Tria de versos*. Naturalment, també hem pres en consideració les variants aparegudes en publicacions periòdiques i antologies en vida del porta i, per tant, sotmeses al seu control, com veurem després.

A) VOLUMS

Citem sempre a partir de la primera edició de tots els poemaris, també de l'única edició d'*Obra Poètica*, de *Poesies Completes* i de *Tria de versos*. De cada volum, anomenat per les sigles que hem emprat en l'aparat de variants, n'indiquem la referència bibliogràfica completa i una breu descripció material del llibre. A més, consignem els apartats que té el volum, així com la quantitat de poemes que conté cada apartat i el poema d'inici i de final de cada secció. Els volums s'han disposat en ordre cronològic, tal i com va fer Agelet.

DS *Domassos al sol*, Barcelona, Oliva de Vilanova impressor, 1924. Edició d'autor.

- Coberta: el títol del volum i el nom de l'autor en negreta, emmarcats per un doble filet rectangular en tinta vermella.
- Contracoberta: empresa editora i ciutat de publicació.

- Pagina 3: emmarcat pel doble filet en tinta vermella, el nom de l'autor, el títol del volum amb l' epígraf «Poesies» i la data de publicació en xifres romanes.
- Pagina 4: justificació del tiratge («D'aquest llibre se n'han impres 50 exemplars en paper Japó, numerats del 1 al 50, i 200 exemplars en paper de fil, numerats del 51 al 250»). L' exemplar consultat per a la nostra edició, que pertany al fons de la biblioteca de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, és el número 74 de la serie de paper de fil i enquademació en rústica .
- Pagina 5: el primer poema. Tots els textos apareixen emmarcats amb el mateix filet doble en tinta vermella.
- Nombre de pagines relligades: 66.

TO *La tarda oberta*, Windsor, 1928. Edició d'autor.

- Coberta: cartoné en verd amb lletres daurades que indiquen el títol de l'obra i el nom de l'autor.
- Pàgina 3: Títol en tinta negra
- Pàgina 4: Inscripció: "Del mateix autor *Domassos al sol* (poesies) 1924. Oliva de Vilanova, impressor, Barcelona".
- Pàgina 5: en tinta negra el nom de l'autor, el títol de l'obra, l'any d'edició, la casa editora: "Oxley & son printers to the king" i la ciutat d'edició.
Pàgina 7: en la mateixa tinta títol de la primera secció "Camins interiors" formada per 8 poemes: de "Camino enlluernat dins la tenebra" fins a "Quan vinguis, Mort, entra en la meva cambra".
- Pàgina 17: títol de la segona secció "Cireres i boires" amb 28 poemes: de "Cirerer vestit de sol" a "Oliveres".
- Pàgina 59: títol de la tercera secció "La mar il·luminada" amb 12 poemes: de "Les gavines volen blanques" fins a " Les barques solquen la terra del mar".
- Pàgina 77: títol de la quarta secció "Tiges" amb 18 poemes: de "Matinada" a " Tarda de circ".
- Pàgina 103: Taula.
- Nombre de pagines relligades: 110.

HN *Hostal de núvols*, Barcelona, Col·lecció la Branca, editorial Altés, 1931.

- Sobrecoberta: color cru on hi figura el nom de l'autor, el títol del volum a un cos de lletra superior, el segell de la col·lecció i el lloc i any de publicació en xifres romanes i tot en tinta negra.
- Pàgina 3: en tinta negra les mateixes informacions que abans, més el nom de l'editorial i l'any de publicació en nombre aràbics.
- Pàgina 5: títol.
- Pàgina 7: el primer poema.
- Pàgina 9: títol de la primera secció del llibre "Les platges espirituals" que inclou des del poema "Faig via amatent" a "La mort creua les mans del pensament", un total de 11 poemes.
- Pàgina 27: títol de la segona secció, "Les nits i les albes", amb 7 poemes: de "Nit. Carro negre amb rodes de silenci" a "Nit que ets un hort de tenebra"
- Pàgina 39: títol de la tercera secció "Estampes de colors" amb 20 poemes: de "Finestra clement" a "Sobre el Tàmesi vibren".
- Pàgina 68: "Del mateix autor: *Domassos al sol*, poesies, 1924, Oliva de Vilanova impressor, Barcelona. *La tarda oberta*, poesies, 1927, Oxley & son, Windsor. En preparació: *Els fanals del meu sant*". El volum consultat pertany a la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, enquadernat en rústica.
- Nombre de pàgines relligades: 72.

FS *Els fanals del meu sant*, Haarlem, Joh. Enschedé en zonen, 1935. Edició d'autor.

- Coberta: Cartoné amb el dibuix d'uns tradicionals fanalets de Sant Jaume, daurats sobre un fons vermell. La resta és de color clar.
- Pàgina 3: nom de l'autor, el títol i l'any de publicació en xifres romanes en tinta negra.
- Pàgina 4: nom de l'editor, la ciutat i el país de publicació.
- Pàgina 5: Transcrit un fragment de la llegenda de Sant Jaume: "*Tenen en Leyda una capella de sanct Jaume al carrer del Peu del Romeu: y es fama continuada de pares à fills, que lo sanct en aquest seu passatge posà allí. Y los minyons la nit de la festa del sanct, van ab llanternetes de*

paper ab lums: à las quals diuhen sanct Jaumet en memoria de la predicació que lo Apostol feu en dita ciutat. Hieronym Pujades, *Coronica Universal del Principat de Cathalunya.* – Barcelona, en casa de Hieronym Margarit. Any 1609. (Li. IV, cap. VI)”.

- Pàgina 7: primera secció del llibre, “Càntirs de terra”, amb 35 poemes de “A l’horta” fins “Cementiri”.
- Pàgina 55: segona i darrera secció del volum: “Bitlles i cèrcols” amb 15 poemes de “El molinet de vent” fins a “L’endemà de Sant Silvestre”.
- Pàgina 57: citació: “The child is father of the man. William Wordsworth”.
- Pàgina 81: taula.
- Pàgina 87: “Del mateix autor: *Domassos al sol*, poesies, 1924, Oliva de Vilanova impressor, Barcelona. *La tarda oberta*, poesies, 1927, Oxley & son, Windsor. *Hostal de núvols*, poesies, 1931, col·lecció “La branca”, editorial Altés, Barcelona”. L’exemplar consultat correspon a la Biblioteca de l’Institut d’Estudis Ilerdencs.
- Nombre de pàginbes relligades: 90.

RC *Rosada i celística*, Lleida, Arts Gràfiques Ilerda, 1949. Edició d’autor.

- Coberta: nom de l’autor en negreta, el títol en tinta vermella, l’any de publicació en xifres romanes, l’empresa editora i el lloc de publicació, tot en negreta.
- Pàgina 5: títol de l’obra.
- Pàgina 7: el mateix text que a la coberta.
- Pàgina 8 hi figura el llistat de llibres publicats per l’autor i l’any de publicació, amb l’única anotació “esgotat” en referència a *La tarda oberta*.
- Pàgina 9: Títol de la primera secció. El títol dels poemes i la primera lletra de cadascun d’ells estan impresos en tinta vermella. El volum consultat pertany a la Biblioteca de l’Institut d’Estudis Ilerdencs, enquadernat en rústica.
- Pàgina 127: taula.
- Pàgina 133: exemplar número 90 en paper offset dels 250 exemplars posats a la venda i numerats en aquest tipus de paper. Igualment se’n informa que s’han imprès tres exemplars en paper de fil “Biblos”

assenyalats A, B, i C i signats per l'autor i 50 exemplars en paper de fil "Guarro", numerats del 1 al 50. En total 300 exemplars, tots numerats.

- Nombre de pàgines relligades: 136.
- PE *Pluges a l'erm*, Barcelona, Col·lecció "Els Llibres de l'Óssa Menor", 1953.
- Coberta: de color crema i emmarcada per tres franges vermelles hi figura el nom de l'autor en negreta, el títol del volum en vermell i amb un cos de lletra molt superior al de la resta, l'autor del pròleg, Josep Romeu, també en negreta i en un cos de lletra inferior i en negreta el títol de la col·lecció i el lloc de publicació.
  - Portada: s'hi reproduïx el que observem a la coberta, sense el color vermell del títol ni l'emmarcat.
  - Pàgina 1: títol en tinta negra.
  - Pàgina 2: llibres publicats per l'autor: "Del mateix autor: *Domassos al sol*, 1924 (exhaurit), *La Tarda oberta*, 1927 (exhaurit), *Hostal de núvols*, 1931 (exhaurit), *Els fanals del meu Sant*, 1935 (exhaurit), *Rosada i celística*, 1949".
  - Pàgina 4: justificació del tiratge (30 exemplars estampats sobre paper de fil, numerats, 1 al 30 i una edició corrent de 360 exemplars, sense numerar). El volum descrit correspon a aquesta última tirada. El volum conté un pròleg de Josep Romeu i Figueres i està dividit en tres seccions: "Barca d'ànimes" amb 25 poemes, de "Caminem, caminem amb joia d'aire" fins a "La tia Paula", "Vermell de poma" amb 31 poemes compresos entre "Camí ral" i "La casa tot just pintada" i "Fulls de cartipàs" amb 6 poemes, des de "El cotxe de Balaguer" i fins a "Timoners encantats". El volum, amb enquadernació rústica, pertany al fons de la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Ilerdencs.
  - Pàgines 59-60: índex.
  - Nombre de pàgines relligades: 64.
- EG *L'escalf del graner*, Barcelona, Atenes A. G, 1955. Edició d'autor.
- Coberta: color crema, hi figura el nom de l'autor, el títol del poemari, amb un cos de lletra superior al de la resta, i el lloc i l'any d'edició en negreta.
  - Portada: com a la coberta.

- Pàgina 45: índex.
- Pàgina 47: “La present edició de *L’escalf del graner* de Jaume Agelet i Garriga ha estat enllestida als obradors d’Atenes A. G de Barcelona, el dia 3 de gener de 1955”. El volum està dividit en dues parts sense títol. La primera, des del primer poema, “Obro la finestra” fins a “Destí” amb 10 poemes i la segona des de “Ai, quin sol” fins a “El bon temps que vindrà” amb un total de 22 poemes.
- Nombre de pàgines relligades: 48.

OP *Obra Poètica*, Barcelona, Selecta, 1955.

- Sobrecoberta blanca i rosa que duu escrit en negreta el nom de l’autor, el títol complet, és a dir, *Obra poètica (1924-1955)* i un dibuix d’una finestra emmarcant un paisatge de poble i uns ocells volant, a més de la secció a la que correspon el volum: “poesia”, en lletres roses. Al llom s’hi llegeix el nom de l’autor, el títol de l’obra, l’anagrama de la col·lecció, el nom de la col·lecció, el número i la secció
- Coberta: Al llom hi consta també en lletres verdes el nom de l’autor i el títol de l’obra i el mateix dibuix ja descrit anteriorment.
- Portada: nom de l’autor, el títol complet de l’obra, l’autor del pròleg, l’anagrama de la col·lecció, l’editorial i el lloc de publicació.
- Contraportada: col·lecció, la secció, el títol, el número d’edició i l’any de publicació.
- Pàgina 5: es repeteix el dibuix de portada i el títol de l’obra en negreta
- Pàgina 6: fotografia del poeta i la reproducció de la seva signatura. El volum, amb pròleg
- Pàgina 9: “notícia biogràfica”.
- Pàgina 11: pròleg de Josep Romeu i Figueras. El volum inclou els llibres següents: *Domassos al sol* (pàgs. 35-65), *La tarda oberta* (pàgs. 71-145), *Hostal de núvols* (pàgs. 151-198), *Els fanals del meu sant* (pàgs. 205-262), *Rosada i celístia* (pàgs. 267-235), *Pluges a l’erm* (pàgs. 379-446) i *L’escalf del graner* (pàgs. 451-484). L’exemplar, amb enquadernació en cartoné de color verd, és el número 167 de la col·lecció Biblioteca Selecta.
- Nombre de pàgines relligades: 254.

- FF *Fauna i Flora*, Lleida, Pau Guimet impressor, 1959. Edició d'autor.
- Coberta: color crema on hi consta, en negreta, el nom de l'autor, el títol, l'autor de les il·lustracions que acompanyen a cadascun dels poemes, Xavier Valls i al peu, en una lletra amb un cos inferior a la resta, el lloc de publicació, Lleida, l'edició: Arts Gràfiques Ilerda i l'any de publicació, en xifres romanes.
  - Portada: com la coberta.
  - Contraportada: dipòsit legal.
  - Pàgina 9: citació del poeta anglès John Keats escrita en cursiva que resa: "... and gathering swallows twitter in the skies". L'exemplar consultat pertany a la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Ilerdencs. El volum, amb enquadernació rústica, inclou els poemes acompanyats d'il·lustració. El llibre no està dividit en seccions i consta de 22 poemes.
  - Nombre de pàgines relligades: 53.
- FL *Fonts de lluna*, Barcelona, Quaderns de Poesia, 1960.
- Sobrecoberta: de color crema, on duu imprès el nom de l'autor, el títol, l'any i el lloc d'edició en negreta. Al mig de la sobrecoberta en un lloc central en color verd l'anagrama de la col·lecció. Aquesta estructura tota en negreta es reproduïx a la portadella.
  - Contracoberta: Indicació del número de la col·lecció, el tres.
  - Pàgina 1: El volum, que forma part de la biblioteca privada de l'autor d'aquesta tesi, té una
  - Pàgina 2: la tirada de l'edició és de quatre-cents exemplars en paper offset.
  - Pàgina 3: reproducció de la sobrecoberta.
  - Pàgina 5: pròleg de Tomàs Garcés. El volum presenta una divisió en tres seccions: "Cançons morades" amb 9 poemes, de "Rera la nit hi ha una altra nit" a "Cançó del fred i de l'enyor", "Música a la cantonada" amb 12 poemes, de "Passada la joia de Nadal" a "El vestit penjat d'un clau" i "Ones al roquisser" amb 14 poemes de "L'estranger" a "En el meu jaç de mort".
  - Pàgina 61: taula.

- Pàgina 63: s'hi fan constar els llibres publicats per l'autor: "*Domassos al sol*, 1924 (Esgotat), *La tarda oberta*, 1928 (Esgotat), *Hostal de núvols*, 1931 (Esgotat), *Els fanals del meu sant*, 1935 (Esgotat), *Rosada i celística*, 1949, *Pluges a l'erm*, 1953, *L'escalf del graner*, 1955, *obra poètica- 1924-1955*, 1955, *Fauna i Flora* (amb il·lustracions de Xavier Valls), 1959".
  - Pàgina 65: "La present edició de "Fonts de lluna" de Jaume Agelet i Garriga, ha estat enllestida, als obradors de "La Polígrafa" de Barcelona, el dia 22 de juny de 1960".
  - Nombre de pàgines relligades: 68.
- GF *La gàbia de la faula*, Lleida, Arts Gràfiques Ilerda, 1964. Edició d'autor.
- Coberta: nom de l'autor, el títol, la data de publicació en xifres romanes, l'editorial i el lloc de publicació impresos en negreta
  - Portada: el mateix que a la coberta.
  - Pàgina 8: títol de la primera secció. Els títols dels poemes i de les tres seccions del llibre estan editats en majúscula: "Corre l'aigua i canta" amb 36 poemes que van de "Neixen els jorns amb ulls d'infant" a "Beneïda sigui tota cosa", "Les cançons" amb 5 poemes de "El goig es cull de bon matí" a " Nova cançó de bressol" i "La crida de l'alba i la nit" amb 19 poemes que van des de "Som herba, potser" a "El fred de la mort". L'última secció s'encapçala amb una citació del poeta anglès Andrew Marvell, en cursiva, que diu: "...But at my back I always hear Time's wingèd chariot hurrying near...". El volum és relligat i enquadernat en rústica.
  - Pàgina 86: taula.
  - Pàgina 91: s'hi fan constar els llibres publicats pel mateix autor: "*Domassos al sol*, 1924 (Esgotat), *La tarda oberta*, 1928 (Esgotat), *Hostal de núvols*, 1931 (Esgotat), *Els fanals del meu sant*, 1935 (Esgotat), *Rosada i celística*, 1949, *Pluges a l'erm*, 1953, *L'escalf del graner*, 1955, *obra poètica- 1924-1955*, 1955, *Fauna i Flora*, (amb il·lustracions de Xavier Valls)1959 i *Fonts de lluna*, 1960".

- Pàgina 93: “Aquest llibre de poesies “La gàbia de la falla”, de Jaume Agelet i Garriga, s’ha acabat d’estampar a Lleida, als obradors “A. G. Ilerda”- P. Guimet, el 16 de desembre de 1964”.
  - Nombre de pàgines relligades: 96.
- HV *Hort vell*, Sabadell, Joan Sallent impremta, 1968. Edició d’autor.
- Coberta: de color verdós, en negreta el nom de l’autor, el títol del poemari, en un cos de lletra superior, i l’any d’edició en xifres romanes. També apareix dibuixat a tinta vermella un ocell amb una espiga al bec.
  - Contracoberta: segell de la casa editora.
  - Pàgina 3: títol del llibre en negreta.
  - Pàgina 5: es reproduïx la coberta sense el dibuix de l’ocell.
  - Pàgina 7: citació de Archibald MacLeish: “A poem should not mean but be”. El llibre està dividit en dos seccions: “Vent a les eres”, amb 31 poemes inclosos entre “A muntanya” i “Boira de passa silent”, i “Corrues d’ombra” amb 22 poemes des del poema “L’ànima i el bosc” fins a “Les ombres que m’encalquen”. Pàgina 73: taula
  - Pàgina 77: llistat de títols de l’autor.
  - Pàgina 79: dipòsit legal i l’adreça de l’impremta Sallent. El volum té encuadernació rústica.
  - Nombre de pàgines relligades: 80.
- OT *Ocells al teulat*, Sabadell, Joan Sallent impremta, 1970. Edició d’autor.
- Coberta: de color crema, el nom de l’autor en negreta, el títol del poemari en un cos de lletra superior i a tinta vermella i l’any d’edició en xifres romanes i, també, en negreta. Sota el títol hi ha el dibuix de dos ocells i un estel en negre². Contracoberta: segell de la casa editora.
  - Portada s’hi reproduïx la coberta sense el dibuix.
  - Pàgina 3: títol del volum en negreta.
  - Pàgina 4: dipòsit legal i l’adreça de la impremta. El llibre està dividit en quatre seccions: “El so de les hores” que abasta els poemes “La veu del bosc aquesta nit” fins a “Aleteja l’amor en ta mirada” amb un total de 31

---

² No és el primer cop que una edició d’un poemari ageletian duu el dibuix d’un ocell a la portada. Passa també en el llibre anterior i a *Obra poètica*. És ben significatiu que aquests volums duguin aquesta il·lustració, un símbol car al poeta i que, com hem vist, representa la fugacitat de les coses i l’intent de fixar literàriament aquesta fugacitat. Un altre volum, *La tarda oberta*, també s’il·lustra amb un altre dels símbols ageletians, la finestra.

poemes, “Nous fulls de cartipàs” amb quatre poemes, de “La rateta” fins a “Punició”, “Breu Bestiari” que conté quatre poemes més, des de “El lloro xafarder” fins a “Muricec” i “Colors del vespre” amb 11 poemes, des de “El llibre nou” fins a “Les darreres passes”.

- Pàgina 69: taula
- Pàgina 72: llistat de llibres publicats per l'autor amb esment del títol, any d'edició, editorial o casa editora, lloc d'edició i informació sobre la disponibilitat del volum. Tots els llibres d'abans de la guerra estan exhaurits, tal i com especifica l'exemplar.
- Nombre de pàgines relligades: 74.

PC *Poesies Completes*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1984. Es tracta de dos volums que inclouen els poemaris següents: Volum I: *Domassos al sol* (pàgs. 35-65), *La tarda oberta* (pàgs. 71-145), *Hostal de núvols* (pàgs. 151-198), *Els fanals del meu sant* (pàgs. 205-262), *Rosada i celístia* (pàgs. 267-235). Volum II: *Pluges a l'erm* (pàgs. 379-446), *L'escalf del graner* (pàgs. 451-484), *Fauna i Flora* (pàgs. 489-510), *Fonts de lluna* (pàgs. 515-558), *La gàbia de la faula* (pàgs. 563-633), *Hort vell* (pàgs. 641-696) i *Ocells al teulat* (pàgs. 701-757).

- Coberta: fotografia familiar de Jaume Agelet de nen amb el seu germà i el seu pare, que correspon a un mocador, la signatura del poeta i el títol de l'obra, a més del nom de l'autor.
- Portada: nom de la institució que publica el recull, el títol, el nom de l'autor i a sota la indicació del volum corresponent, el nom del prologuista, la ciutat d'edició i l'any.
- Volum I: pròleg de Josep Romeu i Figueras (pàgs. 11-31) i una nota editorial del mateix autor (pàg.7).
- Volum II: índex i dos apèndixs. El primer amb “poemes suprimits per l'autor en l'edició de la seva *Obra Poètica* (1924-1955), Barcelona, editorial Selecta, 1955” (pàgs. 761-766) i el segon amb “poemes no incorporats per l'autor en cap dels seus reculls” (pàg. 769).
- Nombre de pàgines relligades: 787. 368 en el primer volum i 419 en el segon.

TdV *Tria de versos*, Lleida, Universitat de Lleida, 2008.

- Coberta: Títol, autor, disseny de la col·lecció, editorial i nom del curador.
- Pàgina 1: títol i col·lecció. Es tracta del volum doble números 16-17.
- Pàgina 2: director de la col·lecció i consell de redacció.
- Pàgina 3: Títol, autor, col·lecció, i nom del curador.
- Pàgina 4: Dipòsit legal.
- Pàgina 5: índex
- Pàgina 7: presentació a càrrec d'Albert Manent,
- Pàgina 9: caricatura del poeta.
- Pàgina 11: introducció d'Enric Falguera
- Pàgina 79: edició. Es tracta d'un volum de tapa dura i enquadernació relligada.
- Pàgina 599: índex alfabètic de títols i de primers versos.
- Pàgina 629: llistat dels títols publicats per la col·lecció.
- Nombre de pàgines relligades: 632.

B) Estudis, antologies i publicacions periòdiques

Els poemes ageletians apareixen amb una certa freqüència en les antologies, estudis i publicacions periòdiques a partir dels anys vint del segle passat. Facilem primer les referències dels diversos volums que recullen obra ageletiana fins a la mort del poeta i després, en esquema, anotem quins poemes queden recollits en antologies o publicacions.

ESTUDIS I ANTOLOGIES

PEL Bonaventura Pelegrí Torné, *Lleida en la renaixença literària de Catalunya*, Lleida, Biblioteca Lleidatana, 1935.

RVT Martí de Riquer, Miquel Vergès i Joan Teixidor, *Antologia general de la poesia catalana*, Barcelona, Quaderns Literaris, 1936.

GUT Fernando Gutierrez, *La poesia catalana. Els contemporanis*, Barcelona, Josep Janés editor, 1947.

GAR Tomàs Garcés (Ant.), *Llibre de nadal*, Barcelona, Selecta, 1951.

TR1 Joan Triadú, *Antologia de la poesia catalana (1900-1950)*, Barcelona, Selecta, 1951.

RO1 Josep Romeu (Ant.), *Llibre del mar*, Barcelona, Selecta, 1953.

TR2 Joan Triadú, *Anthology of catalan lyric poetry*, Oxford, The dolphin book, 1953.

RIB Pere Ribot (Ant.), *Llibre de la mort*, Barcelona, Selecta, 1953.

TR3 Joan Triadú, *Panorama de la poesia catalana*, Barcelona, Barcino, 1953.

MAN Marià Manent (Ant.), *Antologia amorosa*, Barcelona, Selecta, 1955.

RO2 Josep Romeu (Ant.), *Llibre de la muntanya*, Barcelona, Selecta, 1959.

SOL Carles Soldevila, *Barcelona vista pels seus artistes*, Barcelona, Aedos, 1957.

TR4 Joan Triadú, *Nova antologia de la poesia catalana (1900-1964)*, Barcelona, Selecta, 1965.

TOT Albert Manent (edi.), *El llibre de tothom*, Barcelona, Alcides, 1965.

LLE *Lleida, vuit poetes*, a cura de Josep Vallverdú, Barcelona, Edicions Ariel, 1968.

FAB *Antologia homenatge a Pompeu Fabra*, Barcelona, Eler, 1968.

CAR Àngel Carmona, *Antologia de la poesia social catalana*, Madrid-Barcelona, Alfaguara, 1970.

ARI Miquel Arimany, *Quaderns de lectures catalanes*, Barcelona, Edicions Arimany, 1975.

BIC Jaume Bofill i Ferro i Antoni Comas, *Un segle de poesia catalana*, Barcelona, Destino, 1981.

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

LRE *La Revista*, que apareix entre 1915 i 1936 a Barcelona.

LEI *Lleida* publicada a la capital de Ponent entre 1921 i 1930.

VLL *Vida Lleidatana* publicada a Lleida entre el maig de 1926 i el gener de 1931.

LNR *La Nova Revista* publicada a Barcelona entre el 1927 i el 1929.

QdP *Quaderns de Poesia*, publicada a Barcelona entre el juny de 1935 i el març de 1936.

ACC *Acción Católica*. Una revista de Vilafranca del Penedès publicada des dels anys 40.

NRE *La nostra revista* publicada a Ciutat de Mèxic entre els anys 1946 i 1954.

RdC *Revista de Catalunya*, que es publica en diferents èpoques i indrets, de manera discontinua des de 1924 i fins a l'actualitat. Aquí, ens referim a la seva segona etapa de París l'any 1947.

CIU *Ciudad*, l'altra gran publicació de la Lleida sota el regim franquista que es publica entre 1949 i 1977.

RUB *Rubricata*, una publicació editada a Rubí des de juny de 1949 i fins a l'actualitat en diverses èpoques.

LAB *Labor*. Publicada a Lleida entre 1953 i 1959.

DdM *Diario de Mallorca* publicat a Palma, des de 1953 i fins a l'actualitat.

CCL *Centro Comarcal Leridano* publicada a Barcelona des de finals dels anys cinquanta.

CCM *Circulo Catalán* de Madrid que es publica des de 1957.

Vegem ara quins poemes de cada volum són recollits:

Domassos al sol

Domassos al sol					BIC					
Lluny, a sol ixent					BIC					
Ai, la boira plana										
Aquest setembre s'han marcit les roses										
Se sent la nit com udola										
Baixen els camins			RO2							
Ai, ja baixen les tramades!						BIS				
Boirines soles, cels alts		RO1		LLE						

Ja arriben de lluny				LLE	BIC					
Fas via, joiosa										
A la Mare de Déu de Butsènit					BIC					
Diada de Sant Blai, a Lleida	VLL									
Baixen barques que rellisquen										
Llums que dormiu sobre el mar		RO1								
Oh masovera endreçada						BIS				
Ara baixen les ramades			RO2							

La tarda oberta

Camino enlluernat dins la tenebra			LEI		CCL			LLE	
Xica oliva			LEI			PEL		LLE	
Cirerer vestit de sol									BIC
Els palmons i les branques de llorer							SOL		BIC
Pluja daurada de tardor	VLL								BIC
Gavines blanques sobre el mar							SOL		
Baixen la roba del							SOL		

terrat									
Diades de juny						PEL			
La nit, amb l'or fresc dels blats						PEL			
La primavera ha vingut					CCL				
Hortolana	VLL				CCL				
Pujada de Sant Llorenç	VLL				CCL				
S'estenen les boirades hivernenques					CCL				
A les fires				LNR					
Ara que el vent mola l'estelada				LNR					
Frisança de llums		LRE							
La polsina del camí	VLL								
Baixo de dalt de la muntanya	VLL								
Es gronxa l'hort	VLL								
Tarda de circ	VLL								
Oh ma finestra	VLL								
Oliveres	VLL								

Hostal de núvols

Dia dels morts					RVT	GUT	RIB	LLE	
Delit d'ésser una font									
A la teulada, els gats oliosos de lluna		LRE			RVT	GUT			
A l'estel d'una									BIC

finestra									
Nit que ets un hort de tenebra	VLL								
Quan la finestra s'esbatana	VLL								
Finestra clement	VLL		LNR						
Infants a la platja	VLL								
Mirall		LRE							
Davant d'un quadre d'Henri Matisse			LNR						
Sobre el Tamesi			LNR						
Nit. Carro negre amb rodes de silenci				LEI					
Delit d'èsser una font				LEI				LLE	

Els fanals del meu sant

Maria del Roser	VLL									
Elegia a la mola feixuga	VLL									
Teulades			LR							
Capvespre a la vinya			LR							BIC
La Meuca	VLL									
El llum de ganxo		LNR								

Els xiprers	VLL											
Nadal	VLL			DES		RUB			GAR			
Clara soledat de la cambra								GUT				
Missa major								GUT				
Cireres de juny	VLL											
Els llops i la lluna blanca							RVT					
Vila en festa							RVT					BIC
Carros	VLL											
Creu de terme											LLE	
El molinet de vent	VLL											
A estudi els bancs són verds	VLL		LR		LAB		RVT	GUT			LLE	BIC
Jorn de processó										SOL		
Celobert	VLL											
Pessebre									GAR			
El cavall de cartó										SOL		

Rosada i celística

Ocells emigrants	RdC							
Xuclen el got llavis de lluna								LLE
Saó								LLE
Pressentiment de l'alba	RdC					TR1		
Lluna vella			CIU					

Pluges a l'erm

La casa inconeguda								BIC
T'ha arrencada de ma pell			MA N		LLE			
Les hores								BIC
Encís de l'hivern	ACC							
Afusellat				TR2				
La tia Paula						FAB		
La primavera a la porta								BIC
Fred de gener	ACC							

Joia d'aigua al riu ferrer							BIC
Timoners encantats		RO 1					

L'escalf del graner

Molí				BIC
Portes			LLE	
Estens roba la bat del sol		SOL		
Es fa de dia a l'alcova				BIC
Botigues d'herbolaris		SOL		
La fusteria de Sant Josep				BIC
Trompetes i àngels	GAR			
Nadala	GAR			

Fauna i flora

Oreneta		BIC
---------	--	-----

Galls de la nit		BIC
Pregària matinal a la falcia	LLE	

Fonts de lluna

Sol de tardet	LLE	
Les pluges lentes	LLE	BIS
Bona son!	LLE	

La gàbia de la faula

El bosc màgic				BIS
Ocells del matí		BIC		
Boira del vell carreró			BOR	
La riuada	LLE			

Hort vell

Hora de juny	CCL		BIC
Palpa aquest pa	CCL		
La torre de la por		CCM	

Esbós	CCL		
El carrer vell es migra sol		CCM	
Flamenc		CCM	
La font de la nit			BIC

Ocells al teulat

Claror de sol absent	BIS
Punició	BIS
Eres en la foscuria, un jorn fulgent	BIS

Signes i abreviacions

i. A la capçalera dels aparats

- Test. Precedeix l'inventari de testimonis de cada poema.
- [En la línia de l'inventari de testimonis de cada poema, separa els testimonis pòstums.

ij. Al lemma

-] En l'aparat genètic, separa el lemma de la varia lectio.
- En l'aparat evolutiu, indica l'evolució d'una lliçó cap a la següent.
- ~ Substitueix un fragment del text base.

ijj. Dins les unitats crítiques

- | Separa les unitats crítiques d'un mateix vers.
- ~ En una variant, substitueix fragments d'aquesta que coincideixen amb els corresponents del text editat i, doncs, del lemma.
- [ ] Emmarquen l'abast d'un comentari de l'editor.
- [+++] Substitueix un fragment intel·ligible.
- ∅ Indica que la lliçó del lemma manca al testimoni especificat.
- / Assenyala el canvi de vers.
- // Assenyala el canvi d'estrofa.

iiij. Abreviatures

- T** A l'aparat crític i de notes, *Títol*.
- D** A l'aparat crític i de notes, *Dedicatòria*.
- altern.* Indica que la variant anterior a l'abreviació alterna amb la següent.
- prob.* A l'aparat crític, *probablement*. Indica la lliçó probable d'un fragment del text de lectura difícil.
- <> Enclouen una variant que és un error manifest del testimoni que la transmet.

Domassos al sol

Domassos al sol

- el jorn de la festa!
Pau del corriol
4 i llum de ginesta!
- Fonts arreconades
que canten de nit!
Façanes badades!
8 Brancam reverdit!
- Cristes amb els ulls lassos,
que entomen els sols
i allarguen els braços
12 quan vénen els dols!
- Finestres obertes
i baf de celler!
Llums totes despertes!
16 Or dolç del paller!
- Malls de ferreries
batent sobre els cors!
Bones alegries
20 refrescant els plors!
- Mosses festejades
per gais traginiers!
Campanes callades
24 dels dies feiners!

Test. *DS OP cOP P [PC TdV*

-
- 5 arreconades *DS* → arraconades *OP*
15 Llums totes *DS* → Rieres *OP*
20 refrescant *DS OP* → esborrant *cOP*
22 traginiers! *DS OP* → carreters! *cOP*

21-22 Mosses ~ traginiers! *OP* → Mosses festejades / per gais carreters *altern.* Carretes cansades! / Moixons tardaniers! *altern.* Carretes cansades! / [errants *rat.*] *P*

---

9 lassos, *OP* → lassos *PC*

Sol sobre els teulats
i sol a la cara!
Pits joves colrats!
28 Ulls blaus de la mare!

Bancal que verdeja
al cap del carrer!
Aigua que fresqueja
32 dins del càntir ple!

Fumera ajaguda!
Goig de picarol!
Cortina moguda
36 per un buf de sol!

25-32 Sol ~ ple! *DS OP* → ∅ *cOP*

25-32 Sol ~ ple! *OP* → ~ Pins joves ~ *altern.* ∅ *P*

Lluny, a sol ixent,
3 hi ha un missal que s'obre
fullejat pel vent.

6 Ciris cristians
cremen tremolosos
en els cels distants.

9 Dalt del cim eixut
un roure salmeja
en la solitud.

12 Pels camps corsecats
passen freturosos
uns ulls arborats.

15 Camins infinits.
Terres emmudides.
Cruiximent de pits.

18 Solcs assedegats,
que en el camp perduren
vora els blats migrats.

21 Campaneig sonor,
que cau per les planes
mateix que llavor.

24 Abrandades mans,
que serven frisosos
Crucifixs sagnants.

27 Reposat planar
de cels de retaule!
Claror de fossar!

Camí d'Àvila.

Test. *DS OP BIC P [PC TdV*

-
- 11 freturosos *DS* → fervorosos *OP* → *BIC*
16 assedegats, *DS* → assedegats *OP* → *BIC*
19 sonor, *DS* → sonor *OP* → *BIC*
21 mateix que *DS* → com si fos *OP* → *BIC*
22 mans, *DS* → mans *OP* → *BIC*
-
-

Ai, la boira plana

corrent per ciutat,
gratant per la serra
4 i amarant el prat!
Boira espellifada
damunt del sembrat!
Oh boira que esborra
8 el cloquer apagat,
que dolça es refrega
per dalt del teulat,
i lenta es destria...
12 Amor emboirat!
Ai, boireta, boira
fum arrossegat!

Tot avui que a l'horta
16 és clos l'horitzó,
i és blanca la plana,
fumós el turó.
Jo sento la boira
20 com una cançó.
Branden oliveres,
amb lleu resplendor,
entre boires fredes.
24 Oh, blanca foscor!
Al costat batega
la dolça clamor,
i un molí invisible
28 mol de bo i millor.
I roda la boira,
neguitosa; amb por
s'ajau i s'aixeca
32 son lleu tremolor.
Simfonia d'ombres
plenes de frescor!

Test. *DS OP P [PC TdV*

-
- 10 teulat, *DS* → teulat *OP*
21 oliveres, *DS* → oliveres *OP*
22 resplendor, *DS* → resplendor *OP*
24 Oh, *DS* → Oh *OP*
30 neguitosa; *DS* → neguitosa: *OP*
-

---

30 neguitosa: *OP* → neguitosa *PC*

- 36 Ja dansa la boira
al ritme del so
de l' hora esblaimada
d' un hivern d' enyor.
A ciutat, finestres,
40 casals emboirats,
i portes tancades,
i carrers penjats
que emplena la boira.
44 Fontinyols glaçats!
Tot joiós presento
els sols amagats
i el pas, lent, flexible
48 dels cels entelats.
Espero al capvespre
estels emboirats
i les campanades
52 —que en la boira sonen
com cristalls badats.

Lleida

---

43 emplena *OP P PC TdV*] omplena *DS*

35-38 Ja ~ d'enyor. *DS* → Ø *OP*
43 omplena *DS* → emplena *OP*
47 flexible *DS* → flexible, *OP*
52 badats. *DS* → badats—. *OP*

---

11 destria... *OP* → destria. *altern.* destria! *P*

---

52 badats—. *OP* → badats... *PC*

- A**quest setembre s'han marcit les roses,
 mes la vinya flameja com un cor,
 i les abelles, clapejades d'or,
 4 s'enfolleixen al sol, bronzint joioses.
- Feixucs que vessen, en la tarda bella
 els carros de verema van fent via.
 Entrarà en els cellers un raig de dia
 8 i el xurigueig de l'ocellada vella.
- Al vespre, tornen les veremadores
 enlluernades del vinyar vermell,
 i duen les mans dolces i el cabell
 12 tot amarat de les verdors sonores.
- Hora abrandada, de claror incerta
 i de pàmpols frescals entorn dels pits.
 Raïm feliç espremut amb els dits!
 16 Ara els cups fan la boca tota oberta.

Test. *DS OP cOP P [PC TdV*

-
- 2 cor, *DS OP* → cor. *cOP*
 3 i ~ d'or, *DS OP* → Les hores de tardor, tot just descloses, *cOP*
 4 s'enfolleixen ~ joioses. *DS* → voletegen al sol, bronzint joioses. *OP* → són un pur
 espurneig d'abelles d'or. *cOP*
 8 xurigueig *DS* → remoreig *OP*
 13 Hora ~ claror *DS OP* → Temps declinant, de claredat *cOP*

-
- 4 pur *OP* → viu *P*
 13 Hora ~ incerta *OP* → Temps de fines colors, de llum incerta *altern*. Posta abrandada,
 d'una llum incerta *altern*. Posta abrandada, d'una llum incerta, *P*
-

Se sent la nit com udola
 vagabunda per ciutat.
 Enllà, rera les finestres
 4 passen uns llums vacil·lants.
 Avui totes les campanes,
 tots els estels s'han glaçat.
 Al carrer, brillen les lloses
 8 i passen ombres errants,
 que branden com les senyeres
 de processons vesperals.
 Un fanal soliu degota
 12 el seu pler humil i clar,
 i apar la flama esmolada
 un clau tot humit de sang.
 Què ens durà demà la ignota
 16 i primera alba de l'any?
 Davant la llar embaumada
 cruix l'esperit i la carn,
 i ma dolor furga dintre
 20 i es fa espessa com un glaç.
 Ai, com les portes tancades
 encomanen feredat!
 Tinc al cor la melangia
 24 dels rellotges aturats.

Lucerna.

Test. *DS OP cOP P [PC TdV*

-
- 3 finestres *DS* → finestres, *OP*
  - 6 estels *DS* → estels, *OP*
  - 7 carrer, *DS* → carrer *OP*
  - 8 errants, *DS* → errants *OP*
  - 12 clar, *DS* → clar *OP*
  - 17 embaumada *DS OP* → tota encesa *cOP*
  - 18 carn, *DS* → carn *OP*
-
-

Ja s'acosten les gavines,
ja envolten tot el vaixell,
i en el cel dolç del capvespre
4 pengen com uns flocs de neu.

Tremolen totes les cordes,
branden alts i drets els pals,
8 pengen les veles marcides
i xopes d'aire salat.

Lluny, la ratlla de la terra
vibra com un llavi fi.
El cel i la mar onegen.
12 La proa flaira la nit.

Oh volades de gavines
que evoqueu l'encís dels ports!
Va creixent lenta la terra
16 dins el cor i a l'horitzó.

A les envistes de Plymouth.

Test. *DS OP cOP P [PC TdV*

-
- 3 dolç del *DS OP* → d'aquest *cOP*
  - 4 pengen ~ neu. *DS OP* → el sol esdevé vermell. *cOP*
  - 9 Lluny, *DS* → Lluny *OP*
  - 14 evoqueu *DS* → evoquen *OP*

-
- 4 pengen ~ neu *OP* → el sol es torna vermell *P*
  - 14 evoquen *OP* → evoqueu *P*

-
- 9 Lluny *OP* → Lluny, *PC*

Baixen els camins

de dalt de la serra,
vorejant avencs
i corrent sense esma
5 pendissos avall
com les torrenteres!
Camins solitaris
que solquen la serra!
Porten blau de cel,
10 sentors d'herba fresca,
quietuds de postes
i d'albes enceses
de la primavera!

Test. *DS OP RO2 P [PC TdV*

1-8 Baixen ~ serra! *OP → Ø P*

- V**i que flaires com les roses,
tot irisat i novell,
nodridor com bona saba:
4 vi jove del vinyar vell!
- Gots tots omplerts de rialla
i embaumats per l'oratjol.
Gots que a la tarda bateguen
8 tots curulls de goig de sol.
- Cant feliç de la bromera,
que s'escorre tot humit.
Vi calent d'amor i de lluna,
12 que fas solatge en mon pit!
- Fes brandar els estels enlaire,
com encensers dalt del cel,
i esbulla cabells de noia,
16 de la color de la mel!

Grinzing

Test. *DS OP P [PC TdV*

-
- 3 com *DS* → de *OP*
5 Gots tots *DS* → Veires *OP*
9 bromera, *DS* → bromera *OP*
11 i de lluna, *DS* → i lluna, *OP*

-
- 3 saba: *OP* → saba; *P*
4 vell! *OP* → vell. *P*
-
-

Tu i jo, que anàrem d'infants
per terres assolellades,
ara ens trobem de bell nou
4 amb el pes de nostres garbes.

Com hem anat madurant,
lentament, amb les anyades!
Tenim als ulls la dolçor
8 de les nostres vides lasses.

Quan fa sol pel teu camí,
també en sento la fiblada.
Veig en ta llar la claror
12 i la plenitud de casa.

Retrobo el ritme segur
de la meva vida pàl·lida,
en la fe del teu esguard
16 i en el foc de ta encaixada.

Has deixat pels viaranys
sons de nostra primavera.
Em cal ta pròpia llavor,
20 amic, per sembrar la terra.

T'acostaràs al meu pou
que a tota hora brilla i vessa;
l'aigua que estronca ma set,
24 també estroncarà la teva.

Quan vinguis a mon casal
et rebrà la meva amada:
et darà el front a besar
28 i les seves mans colrades.

Test. *DS OP [PC*

---

14 pàl·lida, *DS* → pàl·lida: *OP*

21 pou *DS* → pou, *OP*

22 a tota hora *DS* → tothora *OP*

23 set, *DS* → set *OP*

---

21 pou, *OP* → pou *PC*

Viaranys que s'enfilen cap amunt, afanyosos,
per trobar a les cimes alegries de sol.
Pendissos que escumegen a la tarda, verdosos.
4 Ocells i estols de núvols enduts per l'oratjol.

Goig de branques que pengen allà dalt, ufanoses,
degotant lentament serenor de cimals.
Aigües fresques i clares. Muntanyes remoroses.
8 Solitud airejada dessota dels cels alts.

Clotades amples, fondes. Comes totes humides
de cel, i fumejants com les tranquil·les llars.
Dins la verdor les cases s'aclofen encongides,
12 i s'aixeca en la plana l'orgull dels campanars.

Camí de la ciutat de Mèxic.

Test. *DS OP P [PC*

---

10 cel, *DS* → cel *OP* | fumejants *OP P PC*] fumejantes *DS*

12 la plana l'orgull *DS* → les planes el flam *OP*

---

12 s'aixeca ~ flam *OP* → s'alcen en les planes els flams *P*

Ai, ja baixen les tramades
 riu avall, saltironant!
 Ai, la gent com se les mira!
 Si tu i jo hi pugéssim ara,
 5 —ja fariem cap a mar.
 Oh la joia d'embarcar-s'hi
 amb els ulls enamorats,
 per veure planúries noves
 i muntanyes verdejants:
 10 vora meu ta galta bruna
 i el doll viu del teu esguard!
 Si et feien goig les riberes,
 hi eixiríem a cantar
 mentre passa l'ocellada
 15 sobre els cims ennuvolats.
 Veuríem dolces finestres
 curulles de claredat,
 i ulls encesos de minyones
 amb delit de veure el mar.
 20 Oh clapes de la verneda
 i canyars remorejants!
 Es gronxarien els salzes
 com si els servés una mà.
 Seria nostra tramada
 25 franca com els foguerals
 escabellats i olorosos
 de la nit de Sant Joan.
 Al pic de la matinada,
 foren verds i nous els camps,
 30 i hauries la cara fresca
 i tot reverdit l'esguard.
 Com unes ombres joioses
 en la blavor matinal,
 al damunt de la tramada
 35 correríem riu avall.

Test. *DS OP P [PC TdV*

---

4 ara, *DS* → ara *OP*

5 —ja *DS* → ja *OP*

12 riberes, *DS* → riberes *OP*

29 camps, *DS* → camps *OP*

---

12 riberes *OP* → riberes, *PC*

Oh el goig d'albirar arbredes
i solitaris cimals,
i sentir clares campanes
de cloquers mig emboirats!
40 Ai, com baixen les tramades
riu avall, saltironant!

Boirines soles, cels alts,
 clara soledat d'onades!
 Desolació d'alta mar,
 4 planúries inacabables!
 Fendeix el blau, poc a poc,
 nostra proa enlluernada.
 Escuma vora el vaixell,
 8 i escalfor de cel i d'aigua!
 Quan calla amansit el mar,
 sentim l'esperit que parla
 amb veu que retruny al cor!
 12 Els nostres rostres s'apaguen.
 Estem sols amb els estels
 i amb l'afany de les onades.
 Passa a la vora un vaixell
 16 que tremola com una ànima.
 Les llums ens donen conhort,
 tèbies com una alenada.
 I van fent via les naus
 20 empeses per l'esperança.

Al matí es desvetlla el mar,
 tot fresc com una mirada.
 Degota llum l'horitzó,
 24 matinegen les onades.
 Passa el vaixell vincladís
 i tot carregat d'albada.
 Es mou el blau enjoiat
 28 i som feliços com l'aigua.
 El cel llisca tremolós,
 la mar s'obre confiada,
 i es va tornant sota el sol
 32 untuosa, plena i blanca.

Test. DS ROI OP cOP LLE P [PC TdV]

-
- 3 Desolació DS OP → Desert vivent cOP LLE
  - 8 escalfor DS OP → escalf cOP | d'aigua! DS OP → d'onada! cOP
  - 9-12 Quan ~ apaguen. DS → Ø ROI OP
  - 17 Les DS → Els OP
  - 18 tèbies DS → tebis OP
  - 21 mar, DS → mar OP
  - 31 tornant ~ sol DS → tornant, sota el sol, OP

---

3 Desolació OP → Desert vivent P

---

23 llum OP → llum, PC

Ja arriben de lluny,
en llargues fileres,
els carros de juny,
4 brillant com fogueres.
Llur eco retruny
camí de les eres.
El dia s'esmuny
8 seguint les roderes.

Test. *DS OP LLE BIC ARI P [PC TdV*

---

3 juny, *DS* → juny *OP*

Xiscladissa de falzies

en el cel coent d'estiu.
Carrers sonors com una arna!
4 Vailets que afollen un niu!
Ocells bategants i encesos
com les brases d'un caliu!

8 Plana silent i ajaguda
com un foc mig encalmat!
Finestres assolellades,
obertes de bat a bat!
12 Estols rabents de falcies,
que ombregen tot el teulat!
Aus joioses de la tarda!
Dolç enyor del camp segat!

Test. *DS OP P [PC TdV*

---

9 assolellades, *DS* → assolellades *OP*

11 falzies, *DS* → falcies *OP*

El ponent empeny les veles
cap a la dolçor del port,
i tremolen les esteles
4 clapejant el blau somort.
Oh dona! vaig com les veles
vers la joia del teu port!

8 La blancor de les gavines
torna el capvespre més clar,
i bandeja les boirines,
i encalma tota la mar.
12 Ací, vora el blau, tes nines,
vibren mateix que un cantar.

Oh, les cares marineres
que els sols han anat colrant!
Ja tremolen les banderes!
16 Els homes canten remant.
Quan tornin mes primaveres
vindrà ma nau blanquejant.

20 Pengen desmaiats tos braços,
com rems cansats de remar.
Per remar jo amb els teus braços,
deixaria camp i llar.
24 Pengen veles com domassos
i els estels fan un ull clar.
Quan tos ulls se sentin laços
et duré a esguardar la mar.

Test. *DS OP cOP P [PC TdV*

-
- 5 dona! *DS* → dona!, *OP*
9 boirines, *DS* → boirines *OP*
11 nines, *DS* → nines *OP*
12 vibren ~ cantar *DS* → canten, canten sens parar *OP*
13 Oh, *DS* → Oh *OP*
17 mes *DS* → més *OP*
19 Pengen ~ tos *DS OP* → Ara, pengem els teus *cOP*
21-26 Per ~ mar. *DS* → S'obren veles com domassos / i els estels fan un ull clar. *OP*

---

5 dona!, *OP* → dona! *P*

La carena s'allarga escantellada,
 eixuta, tremolosa, terra endins,
 tot l'aire s'empolsina de vesprada,
 4 i són ressecs i límpids els camins.

Arbres esgrogueïts, migrats, s'aixequen
 enllà, com uns penons tots relluents,
 i s'esfullen, s'esberlen i es corsequen
 8 cremats per l'alenada dels ponents.

Els ocells esmolats, anguniosos,
 solquen el cel coent, mateix que un crit,
 i la rella fendeix els plans cendrosos
 12 amarats de silenci i d'infinít.

Baixen carros sonors de la collada,
 rodolant amb la posta camps enllà,
 i els torrents, apagats, a la vesprada
 16 s'obren mateix que uns cors, en sent al pla.

Hontanares

Test. *DS OP cOP P [PC TdV*

---

10 mateix que *DS* → igual que *OP* → talment *cOP*

12 i d'infinít *DS OP* → enfervorit *cOP*

16 mateix que *DS* → talment *OP* | cors, *DS* → cors *OP*

---

12 i d'infinít. *OP* → adolorit. *P*

Els esbarzers ja floreixen

4 i són dolços d'esguardar,
totes les punxes fremeixen
roges de sang d'un germà.

8 Ai, qui hagués una ferida
ben oberta enmig del pit,
i una punxa tota humida
de ponent i d'infinít!

12 Esbarzerar del camí
que no em saberes fiblar
amb el teu fibló més fi,
i duus la sang d'un germà.

Test. *DS OP [PC*

---

3 fremeixen *DS* → tremeixen *OP*

6 pit, *DS* → pit *OP*

12 germà. *DS* → germà! *OP*

Mig arrossegant-se,
ve la processó,
i passa daurada
4 pel vell carreró.

Lluen com ginesta
els ciris brandants.
Té frescors d'albada
8 el cor d'escolans.

Un Crist encomana
la seva dolor.
Cau damunt les testes
12 claror de perdó.

Dones resadores
passen vacil·lants,
fent dringar, asprives,
16 rosaris penjants.

Els cors de donzelles,
quan passa el Senyor
s'obren ufanosos
20 com les flors d'olor.

Test. *DS OP cOP P [PC TdV*

-
- 1 arrossegant-se, *DS* → arrossegant-se *OP*
2 processó, *DS* → processó *OP*
7 frescors *DS* → frescor *OP*
13-16 Dones ~ penjants. *DS* → ∅ *OP*
18 Senyor *DS* → Senyor, *OP*
17-20 Els ~ d'olor. *DS OP* → ∅ *cOP*
-
-

24 Els pendons que brillen
abrusats de sol,
es mouen en l'aire
tràgics com un dol.

28 Vénen Verges blaves
com un doll de llum,
vestides de festa.
El jorn es consum.

32 El poble davalla
tot esmaperdut,
la testa acotada,
—com cercant la joia
de la solitud.

21-24 Els ~ dol. *DS* → ∅ *OP* → Els pendons, com veles / de cèliques naus, / onegen en l'aire / vermellencs i blaus. *cOP*

25 Verges blaves *DS* → verges blaves, **25-28** Vénen ~ consum. *OP* → És un encenser / el sol que es consum. /

26 com un doll *DS* → trèmules *OP*

28 jorn *DS* → dia *OP*

29-33 El ~ solitud *DS* → ∅ *OP*

S'acosta la Verge / trèmula de llum *cOP*

21-33 Els ~ solitud *DS* → Els pendons, com veles / de cèliques naus, / onegen [en l'aire *altern.* enlaire, *altern.* en l'aire,] / vermellencs i blaus. // És un encenser / el sol que es consum. / S'acosta la Verge / trèmula de llum *P*

23 en l'aire *DS* → enlaire, *altern.* en l'aire, *P*

Oint a Gabriela Mistral.

Vesteixes com una santa
i a tots allargues la mà;
ton cabell és herba negra
4 i fas olor de bon pa.
Vesteixes com una santa
i a tots allargues la mà.

8 T'han obert amples ferides
l'amor i la veritat;
l'oli de la solellada
poc a poc les ha tancat.
Ta veu és matí, llum, bronze,
12 ressò de pit agitat.
T'han obert amples ferides
l'amor i la veritat.

Test. *DS P [PC*

5-14 Vesteixes ~ veritat. *DS* → T'han empès, dia per dia, / els mots de la veritat. / Ta veu és matí, llum, bronze, / ressò de pit [abrandat *altern.* agitat] *P*

Fas via, enjoiada,
 vermella de sol;
 tens la boca fresca
 4 com un fontinyol.

Pengen els teus braços
 com ramells vinclats,
 i vessa ta falda
 8 de fruits abrandats.

L'alegria jove
 del teu esperit,
 com saba d'ufana
 12 colora ton pit.

El teu cos és dansa
 que té el ritme ardent
 de la primavera.
 16 Tens l'esguard clement!

Test. *DS OP cOP P [PC*

---

1 enjoiada *DS* → joiosa *OP*
 6 vinclats, *DS* → vinclats *OP*
 11 ufana *DS* → ufana, *OP*
 12 ton *DS OP* → el teu *cOP*
 14 que *DS* → i *OP*
 15-16 de la ~ clement! *DS* → d'una primavera / flamejant al vent. *OP*

---

6 vinclats *OP* → vinclats, *P*
 11 ufana, *OP* → ufana *P*
 12 ton *OP* → el teu *P*

Mare de Déu de Butsènit

com m'abrandàreu el pit!
Camins humils em dugueren
a Vós, que sou l'infinit.
La multitud s'apressava
6 com un llevant beneït.

Lluïen altes les comes;
lla, furgava el corriol;
les oliveres cantaven
empolsinades de sol.
Mare de Déu de Butsènit,
12 lliureu-nos de mort i dol!

Els fadrins i les fadrines
duien domassos al cor.
Els fadrins i les fadrines
llançaven arreu claror.
Madona, la jovenalla
18 us portava el seu amor!

Oh Mare de Déu formosa
i arborada com un cant,
guaridora de ferides
i que havíeu un infant
matiner com la rosada
24 i que mai es feia gran.

Test. DS OP cOP BIC P [PC TdV]

-
- T Ø DS → A la Mare de Déu de Butsènit OP
1-2 Mare ~ pit! DS → ~ Butsènit, ~ OP → Ø cOP
4 que ~ infinit. DS OP → de joia entendrit. cOP
6 beneït. DS OP → de neguit. BIC
11-12 Mare ~ dol! DS → ~ dol. OP → Ø cOP
15-18 Els ~ amor! DS → Madona, la jovenalla / us portava el seu amor. / Els fadrins i les fadrines / llançaven arreu claror. OP → La llum d'aquesta diada / us retia el seu tresor. cOP
20-21 i ~ ferides DS OP → Ø cOP
22 i ~ un DS OP → que havíeu un bell cOP
24 gran. DS → gran! OP
-
-

Resti, l'ànima compresa,
davant Vós, agenollat,
amb els sentits nets de culpa
i una gran por del pecat.
Mare de Déu de Butsènit,
30 estel de la soledat!

La gentada es removia
mateix que una flama d'or,
i les veus enamorades
se us atansaven al cor.
Mare de Déu de Butsènit,
36 blau consol del pecador!

En eixint de vostra ermita
trobí l'enyor i la nit.
Vostres ulls espurnejaven
en el fons de l'infinit,
i sentia fredor d'ombra
42 dins l'abisme del meu pit!

25-30 Resti ~ soledat! *DS* → ∅ *OP*

31-36 La ~ pecador! *OP* → ∅ *cOP*
OP

42 pit! *OP* → pit. *cOP*

---

40 infinit, *OP* → infinit *P*

---

37 ermita *OP* → ermita, *PC*

32 mateix que *DS* → talment

La neu que cau ensenyada

ha omplert la nit de blancors.

Dona, tanca la finestra,

que no se'ns gelin els cors.

Sota el blanc de la pineda

6 hi somien les verdors.

Les façanes són més fosques

sota la neu dels teulats,

i les ombres més lluentes,

i els llums pensen tots callats.

Els repics de les campanes

12 cauran humils i glaçats.

Test. $DS P [PC$

---

4 gelin $DS \rightarrow$ glacin P

6-7 Sota $\sim$ verdors. $DS \rightarrow \emptyset P$

9 lluentes, $DS \rightarrow$ lluents. P

10 i els $DS \rightarrow$ Els P

Ja passen les donzelles endolades,

que avui és la diada de Tots Sants.

4 Va arrossegant-se el vent per les teulades
i s'ajau remorós damunt dels plans.

La sombra dels xiprers ens vela els rostres;

hi ha tremolors de creus dalt dels serrats,

8 i sentim al bell fons dels records nostres
punyides de dolors ressuscitats.

Mes sóc feliç, en aquesta diada,

d'ésser humil i bo pel goig de Déu,

12 i de veure formosa l'estimada,
i de sentir-la viva vora meu.

Test. $DS \text{ } OP \text{ } P \text{ } [PC$

---

5 La sombra $DS \rightarrow L'$ ombrada OP

9-12 Mes ~ meu. $DS \rightarrow \emptyset OP$

Veig, en obrint la finestra,
 cims i pendissos nevats.
 La blancor ens enlluerna.
 4 Oh clar turó de Jaman!
 Dies ha que s'esborraren
 els joiosos viarany.
 Amb tal que la primavera
 8 els sàpiga retrobar!
 El brancam de la pineda
 es vincla tot carregat.
 L'aigua del llac vidriosa,
 12 balba, immòbil, verdejant,
 sense alegries d'escuma
 sembla un esguard apagat.
 Neu dolça sobre els pendissos
 16 i en la pau blanca dels plans!
 Bon bleix de les hores tèbies,
 quan bufaràs pel cimals?
 L'ànima guaita, esblaimada
 20 i tremolosa, lliscar
 les hores blanques i llises,
 totes iguals a l'esguard.
 Plana, fum de llars somortes,
 24 dolç, grisenc i destriat.
 En els estables les vaques
 esperen els dies clars
 i el conhort de les esquelles
 28 ressonant arreu pels prats
 i que vingui l'estiuada
 amb els estels rutilants.
 L'hora dolça ens embolcalla
 32 el mateix que un somni blanc.
 S'ouen, com tocs de campanes,
 els nostres cors bategants.

Les Avants.

Test. *DS OP P [PC TdV*

---

13 alegries *DS* → alegria *OP*

25 estables *DS* → estables, *OP*

---

23 Plana, *OP* → Plana *PC*

Ve la tarda de desembre

i, amatent, li obro el portal.
La casa s'omple de grisor
4 i de cel fresc i morat.
Els camins arriben dolços,
fatigats de caminar.
Ara que la vida es glaça
8 l'esperit es torna balb.

Per fer l'hora passadora
has dut, aimia, la pau
tota humida de tos llavis
12 i l'escalfor de ta mà.
Has trobat la casa oberta,
tranquil·la i franca la llar,
la llet fragant en la gerra
16 i el pa moresc a l'abast.
Ple de delit t'esperava
per a veure't madurar
com una fruita molsuda
20 i de colors enjoiats.
D'ençà que tu ets arribada
que és or i recer el mas
i verdeja la pineda
24 al capdamunt del tossal.

Així que arribi la festa
sentirem repics llunyans.
Quan s'alci la nuvolada,
28 el front s'asserenarà
i per damunt de la serra
veurem cloquers arborats.
Mes avui, els arbres nusos
32 esglaien la soledat.
Oh la terra corgelada
sota un cel baix i pesant!

Test. DS OP cOP P [PC TdV

-
- 9 passadora DS → lluminosa OP
11 de tos DS OP → dels teus cOP
16-17 abast. / Ple DS → abast. // Ple OP
20 enjoiats DS → abrandats OP
22 el DS OP → aquest cOP
31 avui, DS → avui OP
33 corgelada DS → corglaçada OP

---

22 el mas OP → el bell mas P

- O**h pa beneït
a missa primera,
que escalfes el pit
4 com la primavera!
- Misteri dallat
dels bancals ardents!
Bé de Déu creat
8 dins els forns clements!
- Damunt de la taula
brillaràs com or!
Mística paraula
12 trasmudada en flor!
- La mare, encisada,
et repartirà.
Fes via, oh amada,
16 per tastar el pa!
- Car farem claror
quan a dins del pit
durem l'escalfor
20 del pa beneït.

Diada de Sant Blai, a Lleida

Test. *VLL DS OP cOP (cIOP) P [PC TdV*

- 1 Oh] O *VLL*
2 primera,] primera; *VLL*
13 encisada,] encisada *VLL*
15 oh] o *VLL*

-
- 2 primera, *DS OP* → primera! *cOP*
3 que escalfes el *DS OP* → Germines el *cOP altern.* Germines al *cIOP*
5-8 Misteri ~ clements! *DS OP* → ∅ *cOP*
10 or *DS* → l'or *OP*
16 el *DS* → aquest *OP*

-
- 3 que escalfes el *OP* → Germines al *P*
4 primavera! *OP* → primavera. *P*
12 flor! *OP* → flor. *P*
-

Baixen barques que rellisquen

aconseguides pel sol.

4 La tarda poleix les aigües
i és llis i fresc l'horitzó.

8 Les barques van carregades
de fruits madurs i de flors,
i són tèbies com les núvies,
i pesantes de claror.

12 Duen índies llangoroses
que esguarden de cara el sol,
estàtiques, somrientes,
com santes en processó.

16 Caminen les barques clares
amb els núvols i amb el sol,
entre verdors de riberes
i amb un ressò de cançó.

Xoximilco.

Test. $DS \text{ } OP \text{ } P [PC$

---

7 núvies, $DS \rightarrow$ núvies OP

8 pesantes $DS \rightarrow$ feixugues OP

11 estàtiques $DS \rightarrow$ extàtiques OP

---

10 sol, $OP \rightarrow$ sol P

11 somrientes $OP \rightarrow$ somrients P

Llums que dormiu sobre el mar,
i barques i naus cansades!
Remor d'ombres en el port,
4 gronxament de veles blanques.
Aigua negra de la nit!
Son dolça de la mirada!
El port és tou i calent,
8 mateix que el si d'una mare.
Demà veurem la dolor
de clares terres llaurades.
En el fons de la ciutat
12 ja s'acluquen les campanes.

Cherbourg

Test. *DS ROI OP P [PC TdV*

-
- 1 mar, *DS* → mar *OP*
4 blanques. *DS* → blanques! *OP*
7 calent, *DS* → calent *OP*
8 mateix que *DS* → talment *OP*
-
-

Oh, masovera endreçada

que menes pel carreró,
la somera, carregada
de pa fresc i calentó.
D'aquest pa de matinada
6 Déu en dó.

Amb el dia que clareja
embaumes tot el carrer,
i la somera rumbeja
sentint el sarrió ple.
Es deixonda i remoreja
12 el cloquer.

Portes pa calent de vida
com ta galta de setí.
Portes coca beneïda
a la jove del molí,
i a la boca desguarnida
18 del padrí.

Quan acabis la farina
vull buidar tot mon graner
dins la calma de ta sina.
Et voldria per muller:
si fossis encar fadrina,
24 quin plaer!

Test. *DS P [PC TdV*

---

7 Amb *DS* → Ara *P*

8 embaumes ~ carrer, *DS* → deixondeix el vell carrer *P*

9-11 i ~ i *DS* → i de sobte *P*

---

1 Oh, *DS* → Oh *TdV*

2 carreró, *DS* → carreró *TdV*

4 calentó. *DS* → calentó! *TdV*

5 matinada *DS* → matinada, *TdV*

6 dó. *DS* → do! *TdV*

8 embaumes *DS* → enflaires *TdV* | carrer, *DS* → carrer. *TdV*

9-10 i ~ ple. *DS* → Ø *TdV*

13-14 Portes ~ setí. *DS* → Ø *TdV*

16 molí, *DS* → molí *TdV*

19-24 Quan ~ plaer! *DS* → Ara, l'aire, al teu entorn, / té una lleu rojor de forn. *TdV*

Ara baixen les ramades
 totes roges de ponent,
 i s'apropen com onades
 4 calentes i il·luminades,
 que solca i destria el vent.
 Baixen de les serralades,
 les tristes, blanques ramades,
 8 totes roges de ponent.

Duu el bestiar de la serra
 bona olor de romaní;
 la llana té asprors de terra
 12 i la llum viva del lli.
 Llana fresca de la serra,
 que escalfaràs el meu si!
 Encara és tèbia la gerra
 16 de la llet munyida ahir.
 La posta amara la terra
 i l'aire és flairós de pi.

Dorm dessota la porxada
 20 de la pleta, el clar ramat.
 Hi ha una lluna enamorada
 que s'enfila pel teulat.
 De tant en tant la ramada
 24 es mou com un camp de blat,
 espolsant-se l'argentada
 blancor d'un estel penjat
 en la nit lleu i embaumada.
 28 Plana el cel asserenat.

Test. *DS RO2 OP cOP P [PC TdV*

---

2 ponent, *DS* → ponent *RO2 OP*
 6 serralades, *DS* → serralades *OP*
 13 serra, *DS* → serra *RO2 OP*
 17 terra *DS* → terra, *OP*
 20 pleta, *DS* → pleta *OP*
 24 blat, *DS OP* → blat. *cOP*
 25-28 espolsant-se ~ asserenat. *DS OP* → ∅ *cOP*
 27 lleu i embaumada *DS* → embalsamada *OP*

---

24 blat, *OP* → blat. *P*
 25-28 espolsant-se ~ asserenat. *OP* → ∅ *P*

Dintre la cuina fumeja
tot olorós el sopar.
La veu del pastor fresseja
32 com el vent per un canyar.
Veu aspra de fondalar!
En la fosca encar llustreja
el sarró feixuc de pa.
36 El camp, enfora, negreja.
Lladra planyívol un ca.

Així que arribi l'albada
el ramat, fresc de matí,
40 quan faci la portalada
de la pleta un grinyol fi,
eixirà com torrentada
envers l'alta serralada
44 curulla de romaní.
El pas lleu de la ramada
farà bo i clar el camí.

29-30 cuina fumeja / tot olorós *DS OP* → cuina, olorós, / va fumejant *cOP*

33-35 Veu ~ de pa. *DS* [→ ~ del pa. *RO2*] *OP* → Al fons de les tenebrors, / lladra, planyívol,
un ca. *cOP*

36-37 El ~ ca. *DS* → Ø *OP*

38 albada *DS* → albada, *OP*

45 pas lleu *DS OP* → delit *cOP*

46 farà bo i clar *DS OP* → farà, vivent, *cOP*

La tarda oberta

CAMINS INTERIORS

C amino enlluernat dins la tenebra
i m'encomana sa fervor la nit.
Suren en l'aire obscurs olors de roses.
Penja la fosca com herbei marcit.
5 El silenci s'enrosca com una heura
en el tronc solitari del meu pit.

Test. *LEI TO OP LLE CCL cOP cTO P [PC TdV*

La polsina del camí
 els ulls i l'ànima entela.
 Clara pols-cendra del sol
 4 sobre el turó brilleja.
 Si el vol vibrant d'un ocell
 aixequés mos ulls de terra
 i de vesprada sentís
 8 el cant d'una estrella tendra!
 Ai, si fos mon esperit
 un bon manat d'herba fresca
 i flairós respir de sol!
 12 Si avui una mà serena
 de sobte em tragués del fons
 de la meva ànima trèmula!

Test. *VLL TO OP cOP cTO P [PC TdV*

- 1 polsina] tristesa *VLL*
- 3-4 Clara ~ brilleja.] i posa allà a l'horitzó / un grapat tebi de cendra. *VLL*
- 8 cant ~ tendra!] cant encès d'una estrella! *VLL*
- 9 Ai *VLL*
- 10 menat *VLL*
- 11 flairós] seré *VLL*
- 13 de sobte ~ fons] em tregués del pou pregon *VLL*
- 14 meva ~ trèmula!] trista ànima meva! / Qui fos ressó dels verds clars / i de la llum
 matinera! / Si m'escolés com un riu, lliberant-me d'aquest pes / de tenebra! *VLL*

-
- 4 sobre ~ brilleja. *TO* → fulgura a la carena. *OP*
  - 10 fresca *TO OP* → fresca. *cOP*
  - 11-14 i ~ sol! *TO OP* → ∅ *cOP altern.* i flairós respir de sol!
  - 12-14 Si ~ trèmula! *TO OP* → Si avui una mà serena / de sobte regirés el fons / de la meva
 ànima trèmula! *cTO* ∅ *cOP*

-
- 10 fresca *OP* → fresca! *P*
  - 11-14 i ~ trèmula! *OP* → ∅ *P*
-

Ànima que pit endins
fas un so de veu llunyana!

4 Puges ardorosa al front
amb una empenta d'onada
i deixes els llavis molls
de ton eco i de ta saba.

8 Omples el vas del meu cos
com un vi que glorifica.

Quan tremolosa et desclous
punxes igual que una espiga.

Test. *TO OP cTO P [PC*

---

6 ton ~ ta *OP* → la teva fresca *cTO*

---

6 ton ~ ta *OP* → la teva viva *altern.* la teva fresca *P*

Em veig passar lentament
—riu encès de migdiada—.
Se'm vol endur mon corrent,
4 mes resto, silenciós,
a la ribera ensonyada
mentre ma joia vivent
—escuma de mon corrent—
8 solca la tarda abrandada.

Test. *TO OP [PC*

D óna'm, ànima, el teu bleix,
 dóna'm ta claror morada
 i l'inconscient delit
 4 d'anar amunt com una flama.
 Dóna'm, ànima, el teu cor,
 dóna'm ta carn, flonja i pàl·lida.

8 Dóna'm, oh cos!, ta frescor
 i ton gronxament de branca;
 tos llavis per a abastar
 nua i flairosa l'amada.
 12 Oh cos! fes-te rosa i sol,
 fes-te gloriosa paraula;
 clou-te com un ull cansat
 i tanca per sempre l'ànima!

Test. *TO OP cOP cTO P [PC TdV*

---

6 carn, *TO* → carn *OP*
 9 per a *TO* → per *OP*
 9-10 tos ~ amada. *OP* → Ø *cTO*
 11 Oh ~ sol, *TO* → Oh cos!, ~ *OP* →
 Fes-te rosa i sol ixent *cTO*

5-14 Dóna'm ~ ànima! *TO OP* → Oh cos!,
 tasta l'aire matiner, / fes-te abrandada
 paraula. *cOP*

5-14 Dóna'm ~ ànima! *OP* → Dóna'm, ànima, el teu cor, / dóna'm ta carn flonja i pàl·lida. //
 Dóna'm, oh cos!, ta frescor / i ton gronxament de branca; / fes-te rosa i sol ixent, / fes-te
 abrandada paraula; / clou-te com un ull cansat / i tanca per sempre l'ànima! *P*

Floriré en la pau d'un bell matí?
Si presentís el moment de florir,
prou posaria el turment del meu si
arran mateix de la flama del dia,
5 esperant que les vespes autumnals
vinguessin a xuclar la mel dels mals
en l'arbre de ma carn, que fremiria.

Pudícia de la gràcia de florir!
S'aixecarien tiges en mon si,
10 trèmules de ma joia continguda.
Oh la frisança aguda
de clarors per obrir!

I, tan bon punt el meu cos floriria,
tot temorós, mon esperit soliu
15 lleument s'encongiria
en la closca del cor, tota caliu.

Test. *TO OP cOP cTO P [PC TdV*

2 florir *OP P PC TdV*] florí, *TO*

---

1 en *TO OP* → dins *cOP cTO*

5 autumnals *TO OP* → tardorals *cOP*

T En *OP* → dins *P*

1 en *OP* → dins *P*

14 temorós *OP* → temerós *P*

OP (i, amb ell, *PC*) edita aquest poema després del següent.

No talléssiu les espines
del meu roserar florit,
que si les servo amb llurs fines
fiblors al fons de mon pit
5 les roses seran vermelles
i tindran com les abelles,
en la entranya, una dolçor
i la sagnant escalfor
de les roselles corpreses.

Test. *TO OP [PC*

---

4 pit *TO* → pit, *OP*

6 tindran *TO* → tindran, *OP*

OP (i, amb ell, *PC*) edita aquest poema abans de l'anterior.

Quan vinguis, Mort, entra en la meva cambra,
a l'hora més serena,
a l'hora dels moixons
4 i les campanes fresques.
Entra-hi en fer-se dia, despullada,
amb una rosa encesa,
i escalfa, arrecerada en el meu si,
8 ton cos ardent de gebre.

Test. *TO RIB OP P [PC*

---

1 Quan ~ cambra *TO* → Quan vinguis, Mort, entra en la meva cambra *RIB* Quan vinguis, mort, entra en la meva cambra *OP*

CIRERES I BOIRES

Cirerer vestit de sol,
ple de cireres corpreses,
de dia i de nit enceses
4 vora el cant del ventijol!

Arbre tebi de caliu,
que s'irisa i enlluerna:
vermella i verda llanterna
8 on crema el ble de l'estiu!

Cireres que omplen cistells
i boques breus de minyones!
Oh, les cireres rodones,
12 picades d'amor d'ocells!

Test. *TO OP BIC P [PC TdV*

8 estiu *OP BIC P PC TdV] istiu TO*

---

3 de dia i de nit *TO* → de nit i de dia *OP*

11 Oh, *TO* → Oh *OP*

---

3 de nit i de dia *OP* → de dia i de nit *PC*

11 rodones, *OP* → rodones *PC*

Es gronxa l'hort amb son fullatge gai
i es transparenten ses feixugues tanques.
Cau la blancura de les roses blanques
4 i es torna tendre el vidre de l'espai.

El raïm posa cor i s'il·lumina.
Lluu la perera vora els oms donzells.
La tarda és una branca que s'inclina
8 esfullant-se entre núvols i oronells.

Xipollegen les rames de l'arbreda
dins l'aire que es destria en regalims.
Serva la llum blavor lleu de pineda
12 i la mel encantada dels raïms.

Al crepuscle, la fruita omple flairosa
de fresques vermellors tot el casal.
Deixa als llavis sabor de claror fosa
16 amb un pic d'acidesa capvespral.

Test. *VLL TO OP P [PC TdV*

- D** Al plorat mestre Magí Morera i Galícia
- 3** Cau la blancura] Tomba l'albura *VLL*
- 8** esfullant-se entre núvols] degotant nuvolades *VLL*
- 9** Xapollegen *VLL*
- 11** La llum serva *VLL*
- 12** mel encantada] dolçor quieta *VLL*
- 13** crepuscle *VLL* | omple flairosa] cau rodona *VLL*
- 14** de ~ casal.] al bell damunt de la taula pairal *VLL*
- 15** Deixa ~ fosa] i té el sabor de la tarda pregona *VLL*
- 16** amarguesa vesperal. // Windsor, juny de 1927. *VLL*

---

3 blancura *TO* → blancúria *OP*

El cel és morat,
morada l'oliva.

4 L'oliver gemat
té una plata viva.

El cant del cloquer
és or que s'esbrava.

8 Al lluny un xiprer
fa una punxa blava.

Test. *TO OP P [PC*

---

7 lluny *TO* → lluny, *OP*

Sant Crist del Miracle,
del braç despenjat!
Com és abrandada
ta mà adolorida
5 que s'és desclavada!
Lluminós forat
de la mà ferida!

Sant Crist que fremeixes
en el groc silenci
10 de ta nuditat!

Sant Crist del Miracle,
del braç despenjat!

Test. *TO OP cOP cTO P [PC TdV*

---

4 ta *TO OP* → la *cOP*

8-10 Sant ~ nuditat! *TO OP* → Ø *cOP*

11-12 Sant ~ despenjat! *TO OP* → Ø *altern.* Sant Crist del Miracle, / del braç despenjat! *cOP*

---

4 ta *OP* → la *P*

5-6 desclavada! / Lluminós *OP* → desclavada! // Lluminós *P*

8-12 Sant ~ despenjat! *OP* → Ø *P*

Pel camí emboirat
 el matí s'escorre
 amb colors humits
 4 —morat, gris, taronja—.

Al flanc del camí
 la clamor aboca
 el batec sonor
 8 i verdós de l'horta.

Les aigües que duu
 fan una veu nova
 d'hivern renascut
 12 i són com una ombra.

Arran del camí
 l'olivera cova
 sos fruits relluents
 16 i, ufanosa, dóna,

com ciris, sos brancs
 al flam de la boira.
 Brilla el pensament
 20 com la fruita molla,

mos ulls són brunyits
 i les mans em ploren.
 Mes tinc el cor viu
 24 i tot fresc de boira

per aquest camí
 entelat de l'horta.

Test. *TO OP cOP cTO P [PC TdV*

-
- 6 la clamor *TO OP* → el rec viu *cOP cTO*
  - 15 sos *TO OP* → els seus *cOP cTO* | relluents *TO OP* → lluents *cOP cTO*
  - 17 sos *TO OP* → els *cOP*
  - 21 mos ulls són *TO OP* → tinc els ulls *cOP*
  - 23 tinc *TO OP* → sento *cOP*

-
- 6 la clamor *OP* → el rec viu *P*
  - 15 sos *OP* → els seus *P* | relluents *OP* → lluents *P*
  - 17 sos *OP* → els *altern.* sos *P*
  - 21 mos ulls són *OP* → tinc els ulls *P*
  - 23 tinc *OP* → sento, *P*
-

Ara que el vent esmola l'estelada,
 com fumeja el sopar
 al bell damunt de la taula parada!
 Veniu muller, fillada,
 5 que la taula pairal escalfa com la llar.

Oh els gots vermells de vi,
 vibrants com lires! Oh paraula
 d'amor de la llum de la taula,
 i l'estovalla amb candors de matí,
 10 i el setrill servant en son si
 or i gràcia de faula!

Veniu muller, fillada,
 que jo vull aplegar
 la vostra ànima pura, ja ensenyada,
 15 entorn de la gràcia escumosa del pa.

Test. *LNR TO OP cOP cTO P [PC*

- 4 Veniu, *LNR*
- 6 Oh, *LNR*
- 8 amor, *LNR*
- 12 Veniu, *LNR*

-
- 4 Veniu *TO* → Veniu, *OP*
  - 8 de la llum de la *TO* → del llum d'aquesta *OP* → del llum damunt la *cOP cTO*
  - 10 el *TO* → aquest *cTO* | son *TO OP* → el seu *cOP cTO*
  - 11 i gràcia *TO OP* → transparent *cOP*
  - 12 Veniu *TO* → Veniu, *OP*
  - 15 entorn ~ escumosa *OP* → tot a l'entorn de la blancor *cOP cTO*

-
- 8 d'aquesta *OP* → damunt la *P*
  - 10 el *OP* → aquest *P* | son *OP* → el seu *P*
  - 11 i gràcia *OP* → transparent *P*
  - 15 entorn ~ escumosa *OP* → tot a l'entorn de la blancor *P*
-

S'estenen les boirades hivernenques
com una espessa polsina de veus,
i són enceses les llars primerenques
4 que perllonguen el cant dels dies breus.

Aquesta tarda el finestral enyora
el dring del sol i el desvari del vent,
i va abocant-s'hi el rostre que s'arbora
8 amb la claror d'un lleu eterniment.

Tenen les hores resplendors germanes
i avancen ertes amb caputxó blanc.
Omplen la cambra el so de les campanes
12 i crits d'ocells amb escalfor de sang.

El viu argent de l'esperança es glaça
dins l'aire de blancor embalsamat.
Beatitud d'aquest dia que passa
14 arran del cor i amb el rostre tapat!

Test. *TO OP CCL cOP cTO P [PC*

5-8 Aquesta ~ eterniment. *TO → ∅ OP cTO*

10 caputxó *TO → un mantell OP cTO*

13 viu argent *TO OP → flamareig cOP cTO*

---

13 viu argent *OP → flamareig P*

Torrents cantadors,
 torrents de muntanya,
 que aneu davallant
 de les comalades
 5 amb un fresc delit,
 blancs d'escuma càndida:
 porteu oratjols,
 ressons de campanes,
 olors de timó
 10 i brins d'argelaga.
 Torrents que baixeu
 com un cor que salta
 i dueu el cel,
 joiós, a l'espatlla:
 15 teniu una llum
 i una veu que escalfa,
 feu olor ardent
 de sol de muntanya.
 Torrents fressejants
 20 que quan guaita l'alba
 tots us removeu
 llançant la volada!

Test. *TO OP cOP cTO P [PC TdV*

-
- 13 cel, *TO* → cel *OP*
  - 14 joiós, *TO* → joiós *OP*
  - 17 ardent *TO OP* → roent *cOP cTO*

---

17 ardent *OP* → roent *P*

---

10 argelaga. *OP* → argelaga *PC*

4   **R**etornen els ocells
de llunyanes contrades.
Retornen gais i bells.
S'acosten remorosos.
Els fèrvids oronells
es gronxen en les cordes
dels ventijols novells!

Test. *TO OP P [PC*

---

7 novells! OP → novells. P

La primavera ha vingut
tota calenta de roses.
Vibren portes i balcon
4 al frec de les aures noves.
El cel tendre és tot curull
de claredats clamoroses.
Els ocells són transparents,
8 i emplen els aires vius
de volades llangoroses.

Test. *TO OP CCL P [PC TdV*

---

7 transparents, *TO* → transparents *OP*

Sota els núvols argentats
els ocells dansen.

Damunt les branques del cel
els ocells canten.

5 Quan agafen brins de llum,
corpresos, callen.

Oh ramells de sol flairós
que els becs aflamen!

10 Ocellada consirosa
que travessa cels i valls!
Punxegudes orenetes
totes mullades de blau!
Sota llurs esguards la terra
brilleja com un mirall.

15 Oh dolç espurneig d'ocells
en el cel ample!
Clars moixons enamorats
de la blanor de les albes!
Quan les onades de sol
20 flairoses els embolcallen,
rodolen esmaperduts
amb les ales mig plegades.
Els cants frescos dels ocells
l'arbreda dauren.

25 Amb llurs becs,
els moixons
plomen la tarda.

. . . . .
Els teulats degoten cants!
Com hi vola l'ocellada
30 estenent les ales lleus
i espolsant-se l'or de l'alba!

Test. *TO OP cTO P [PC TdV*

3 Damunt *OP cTO*] Dumunt *TO*

2-3 dansen. // Damunt *TO* → dansen. / Damunt *OP*

33 teulades *TO* → teulades, *OP*

---

8 aflamen! *OP* → aflamen. *P*

Tristor dels ocells cansats
de renglera en les teulades
devora els abeuradors
35 i sobre tibants baranes!

. . . . .
Des de ma finestra ardent
el món és com una gàbia.

---

33 teulades *TO* → teulades, *OP*

B aixen la roba del terrat
amb sa tendror humitejada,
i encara serva olor de sol
4 i apar esquinços d'una flama.
Com es gronxava, estesa al vent,
amb sa rossor de carn rosada!

8 Ara és un munt de claredat
dins la penombra de la cambra.

Test. *TO OP SOL cOP (cIOP) cTO P [PC TdV*

---

2 tendror *TO OP* → tendresa *cOP cTO*

6 sa *TO OP* → la *cIOP altern.* sa *cOP*

---

2 tendror *OP* → tendresa *P*

Per l'escala
puja olor
tota ardent de nova brisa.

5 Una llum de ganxo es frisa
i regala
vermellor
quan darrera el porticó
passa el vent flairós de brisa.

Test. *TO OP cOP cTO P [PC TdV*

---

4 Una *TO* → Ara un *OP cTO*
5-6 i regala / vermellor *TO* → i regala vermellor *OP*
7 darrera el *TO OP* → arran del *cOP cTO*

---

7 darrera el *OP* → arran del *P*

Avui, que és diumenge,
 com és transparent
 el cel del matí!
 De les branques penja
 5 el fruit per collir.
 Avui, que és diumenge,
 el panelló és bla,
 la claror és daurada,
 i la font rosada
 10 té un doll fresc i clar.
 Com ens aconhorta
 aquest horitzó
 on plana el fum místic
 d'una processó!
 15 Ara el sol escampa
 l'or viu dels seus brins.
 Avui, que és diumenge,
 juguen tots els nins
 per les places tristes
 20 pentinats de fresc
 i rosegant llesques
 de panell moresc.
 Diada flairosa
 sota el blau novell!
 25 És blanc, el diumenge,
 com un blanc anyell.
 Ara el carrer es torna
 tendre i vellutat.
 Avui el silenci
 30 és tot virolat.

Test. *TO OP cTO [PC*

-
- 6-10** Avui ~ clar. *TO* → ∅ *OP*
 de l'hort *cTO*
19 tristes *TO* → tristes, *OP*
22 panell *TO* → bon pa *OP cTO*
-

Passa el Rosari de l'aurora.

Cel llefiscós del matí!
Senyeres blanques de l'alba!
4 Cossos servats per la fe
i amb l'alta ardor de la flama!
Els rosaris a les mans
vibren amb la matinada
i fan bona olor els cants
8 com una florida blanca!
Balcons closos
que, tot just desensonyant-se,
s'aboquen a l'infinit
12 amb les cares totes pàl·lides!
(Dins les cambres nostra carn
vibra i canta amb les campanes.)
Els ulls fidels van obrint
16 clares vies somiades.
El vent esbullia els cabells
i atia el fogar de l'ànima.
Verges tristes dels penons
20 brodades amb l'or de l'alba!

Test. *TO OP cOP cTO P [PC TdV*

Passa ~ l'aurora → Passa ~ l'aurora títol OP

3 Cossos servats per *TO OP* → Ombres que serven *cOP cTO*

7 olor *TO OP* → flaire *cOP cTO*

---

1 matí! *OP* → matí. *P*

3 Cossos servats per *OP* → Ombres que serven *P*

4 i amb *OP* → amb *P*

7 olor *OP* → flaire *P*

10 que, *OP* → que *P*

A les fires,
a les fires
s'hi encanten els infants!

5 A les fires
s'hi aturen homes grans!

Oh les fires
virolades
amb cornetes
i tambors,
10 amb banderes, escopetes
i rossos de gastadors!

Oh les fires
amb uns llums eixordadors
i amb boteruts cavallets
15 que s'aplanen
consirosos
i de sobte es posen drets!

Oh la joia lluminosa
de pujar als cavallets
20 i de veure rioleres
unes cares a l'entorn
i cases arrengrerades
que corren il·luminades
quan fina, cendrós, el jorn!
25 Oh les cases que s'aturen
així que som de retorn!

Test. *LNR TO OP cOP cTO P [PC TdV*

10 banderes,] relluents *LNR*

24 fina cendrós el jorn. *LNR*

---

2 fires *TO* → fires, *OP*

4 fires *TO* → fires, *OP*

6-7 Oh les fires / virolades *TO* → Oh les fires virolades *OP*

19 de pujar als *TO OP* → d'ésser enduts pels *cOP cTO*

24 fina, cendrós, *TO* → fina cendrós *OP*

3-4 infants! // A *OP* → infants! / A *P*

19 de pujar als *OP* → d'ésser endut pels *P*

25 cases *OP* → cares *P*

---

13 amb uns *OP* → amb *PC*

18 joia *OP* → joiosa *PC*

Amb delit jo cercaré,
oh barraca de la fira,
l'escalfor del teu recer
30 per viure-hi amb el silenci
nocturn dels tambors cansats
i amb els ninotets que hi dormen
tots mudats,
per daurar amb el so humit
35 de platerets i cornetes
l'esperit,
per sentir la fressa tèrbola
de la fira que es remou
i mirar per una escletxa
40 petita,
les nits que plou.

A les fires,
a les fires
s'hi encanten els infants!

45 A les fires
s'hi aturen homes grans!

---

34 daurar amb el so humit *TO OP* → aixecar amb el brogit *cOP cTO*

43 fires *TO* → fires, *OP*

45 fires *TO* → fires, *OP*

---

34 daurar amb el so humit *OP* → aixecar amb el brogit *P*

La casa és buida mes lleument sonora.
Dintre el seu clos s'han refredat els sols.
Els miralls m'hi retraten
amb un obscur ressò,
5 i em menen per les cambres
les mans flonges i humides del record.
Els rellotges, exhaustos,
tenen l'esguard parat i el llavi clos.
Recorro enlluernat aquestes cambres
10 on jau l'ombra enyorosa del meu cor.

Test. *TO OP P [PC*

-
- 1 buida *TO* → buida, *OP*
4 ressò, *TO* → ressò *OP*
9-10 Recorro ~ cor. *TO* → Ø *OP cTO*

---

4 ressò *OP* → ressò, *PC*

Diades de juny
fines com arestes.
Verdor de les vestes
4 dels serrats al lluny.

Camí del fondal,
tot sonor d'espigues.
8 Neguit de formigues
pel blanc caminal.

Carretes untades
de sol i verd viu.
Fumejant caliu
12 de fonts amagades.

Trèmula complanta
del cel odorant.
Blatar que decanta
16 tot l'or del seu cant.

Test. *TO PEL OP cOP cTO P \ PC TdV*

-
- 4 dels serrats *TO* → del serrat *PEL OP*
5 fondal, *TO* → fondal *PEL OP*
15 Blatar *TO* → Bladar *OP*
-

Pujada de Sant Llorenç
 sadolla de boires fresques
 que s'estarrufen de nit
 4 i es despleguen com senyeres!
 Carreró que es torç humil
 amb cases totes corpreses
 i que fervorós estén
 8 la carn bruna de ses pedres.
 Cada llum és un cor fresc
 que batega;
 cada finestral tancat
 12 un caliu cobert de cendra.
 Oh camí de Sant Llorenç
 quan fa boira i quan vespreja!
 Quina olor de pa moresc
 16 i de palla de pessebre!
 Al bell fons dels casals bruns
 deu haver-hi llars enceses
 i son flairosa d'infants
 20 damunt les sines maternes.
 Al davant de Sant Llorenç
 s'estén la Creu tota oberta,
 bategant,
 24 repenjada en la tenebra.
 Carrer amunt
 la boira és com una bresca.

Test. *VLL TO OP CCL P [PC TdV*

- 2 fresques, *VLL*
- 9 fresc, *VLL*
- 10 batega, *VLL*
- 16 Pessebre! *VLL*
- 23 bategant,] en èxtasi, bategant, *VLL*

-
- 10 batega; *TO* → batega: *OP*
  - 11 tancat *TO* → tancat, *OP*
  - 16 pessebre! *TO OP* → pessebre *CCL*
-

OP (i, amb ell, *PC* i *TdV*) publica aquest poema després del següent.

Hortolana
 lleidatana.
 Porronet de vi rogent.
 Hortolona
 5 lleidatana,
 que camines
 pel camí de Vallcalent.

 Cistelleta de recapte camperol.
 Hortolana
 10 lleidatana.
 Mans de sol.
 Perdigana.
 Viu pinyol
 de les prunes
 15 que es fan brunes
 quan les fuma el ventijol.

Test. *VLL TO OP CCL cOP (cIOP) cTO P [PC TdV*

2-3 lleidatana, / porronet *VLL*

8-9 camperol, / hortolana *VLL*

10-11 lleidatana, / mans *VLL*

---

8 Cistelleta de *TO OP* → Cistelleta / de *cOP cTO*

12 Perdigana. *TO OP* → $\emptyset$ *cTO*

---

8 Cistelleta de *OP* → Cistelleta / de *P*

9-10 Hortolana ~ lleidatana. *OP* → $\emptyset$ *P*

OP (i, amb ell, *PC* i *TdV*) publica aquest poema abans de l'anterior.

- Hortolana
 lleidatana.
 Batall fi
 20 d'una campana
 del matí.
 Batall fi
 de la campana
 que desvetlla el serení.
- 25 Hortolana
 lleidatana.
 Herbei fresc.
 Hortolana
 lleidatana.
- 30 Pa moresc.

-
- 18** lleidatana.] lleidatana, *VLL*
19-23 Batall] batall *VLL*
24 serení.] serení, *VLL*
26 lleidatana.] lleidatana, *VLL*

19-23 Batall ~ campana *TO* → ~ / d'una campana del matí. / ~ *OP* → Batall fi / de campana / que desvetlla el serení. *cOP* Batall fi / de campana del matí. / Batall fi / de campana *cIOP altern.* Batall fi / de campana / del matí. / Batall fi / de campana *cTO*

-
- 20** d'una *OP* → de *P*
23 de la *OP* → de *P*
-

Baixo de dalt de la muntanya
enlluernat del flam del cel,
i, tot fent via, m'acompanya
la gran tristor de la muntanya
5 fina i plorosa com un bel.

Hi deixo viva la fontana,
la lluïssor dels viaranys,
l'aura que plana
sobre la seda dels estanys.

10 El cel s'hi abranda
de revols auris de moixons.
El cor hi plora
i va enyorant els horitzons
que el cim, tothora,
15 veu onejar com gonfarons.

I faig una ombra tota pura
en ser a la plana de retorn
de la muntanya que fulgura
en els confins rosats del jorn.

Test. *VLL TO OP cOP cTO P [PC TdV*

- 2 cel *VLL*
- 3 i *VLL* | via *VLL*
- 5 vel *VLL*
- 6 fontana *VLL*
- 10 El ~ abranda] La claredat del cel s'hi arbora *VLL*

-
- 2 cel, *TO* → cel *OP*
  - 12 El cor hi plora *TO* → ∅ *OP cTO*
  - 13 i va *TO* → Vaig *OP cTO*
  - 15 gonfarons *TO OP* → gonfanons *cOP cTO*
  - 17 plana *TO* → plana, *OP*

-
- 16 ombra tota pura *OP* → ombra, tota pura, *P*
-

La nit, amb l'or fresc dels blats,
és pa tot untat de bresca.

4 En fer-se fosc, els xiprers
fan una ratlla més plena,

s'afinen els rierols,
és blanca de xais la pleta,

8 traspua fresca la lluna
com un càntir a la serena.

La nit té el penediment
de la foscor que l'ombreja.

Test. *TO PEL OP cTO P [PC*

-
- 1 blats, *TO* → blats *PEL*
2-3 bresca. // En *TO* → bresca. / En *PEL*
4-5 plena, // s'afinen *TO* [→ plena, / s'afinen *PEL*] → plena; // s'afinen *OP*
5 rierols, *TO* → rierols; *OP*
6-7 pleta, // traspua *TO* [→ pleta, / traspua *PEL*] → pleta; // traspua *OP*
8-9 serena. // La *TO* → serena. / La *PEL*
9-10 La ~ ombreja. *TO* → ∅ *OP cTO*

-
- 1 blats, *OP* → blats *P*
4-5 plena; // s'afinen *OP* → plena; / s'afinen *P*
6-7 pleta; // traspua *OP* → pleta; / traspua *P*

-
-
- 5 rierols; *OP* → rierols, *PC*
6 pleta; *OP* → pleta, *PC*

Xica oliva
—ull de griva—
al bell cim de l'oliver.

5 T'arrugues,
blanca i morada,
dins l'argent
del teu recer.

10 Fas la cara fredeluga
quan t'aboques
al bell cim de l'oliver.

15 Xica oliva
—ull de griva—
mel aspriva,
carn rodona
i amargant
a damunt la branca viva
que es va lenta decantant.

20 Ets poruga com la joia,
com la pobra llum d'un ble.
Com t'amara, la boirada!
Com t'eixuga, el vent serè!

25 Xica oliva
—ull de griva—
xica oliva
del cor ple.

Test. TO LEI PEL OP LLE cOP cTO P [PC TdV

4-5 T'arrugues, / blanca TO → T'arrugues blanca PEL

16 a TO OP → al cTO | la TO OP → de la cOP

20 t'amara, TO → t'amara PEL

21 t'eixuga, TO → t'eixuga PEL

---

16 a damunt la OP → damunt la *altern.* damunt de la P

---

23 griva— OP → griva—, PC

Els coves regalen
de raïm curulls.
Els pàmpols són rulls
4 a la vinya jove,
i la tarda cova
el cant viu dels trulls.
Clams de vinyes grasses
8 de vinyes sagnants!
Ventijol que passes
i encens tots els grans
de raïm, i portes
12 fines vermellors
i ungeixes les portes
amb vibrants clarors!
Oh porta que oneja
16 com pàmpol eixut!
Cup ple on remoreja
el vi no nascut!

Test. *TO OP [PC*

---

7 grasses *TO* → grasses, *OP*

Té avui, la llar, l'alè grogós de l'ambre
i la ufanor d'un roserar florit.
La fosca fa bombolles dins la cambra.
4 Vibra l'arpa del vespre reverdit.

Obscuritat que l'ànima arbores
i que agites un veire tot sonor!
Remors del vell rellotge, vetlladores,
8 que cruixen com les branques de tardor!

Vénen veus oloroses de donzelles.
Tiba blanca la ratlla dels camins.
En el cel ja maduren les estrelles
12 damunt el tebi lirisme dels pins.

Les hores blanques de Nadal s'aturen
vora la llar com un ramat cansat.
Els pensaments nocturns suaus fulguren
16 a l'entorn del fogar desconhortat.

Test. *TO OP cOP cTO P [PC*

5-8 Obscuritat ~ tardor! *TO OP → ∅ cOP cTO*
9-12 Vénen ~ pins. *TO OP → ∅ cTO*
10 Tiba blanca *TO → Tiba, blanca, OP*
15 nocturns suaus *TO → nocturns, suaus, OP*

5-8 Obscuritat ~ tardor! *OP → ∅ P*

---

4 **P**el carreró estret
el sol hi fumeja,
el sol hi blanqueja
la negra paret.

8 Ara el cel s'hi aboca
amb son blau molsut.
El matí s'hi ajoca
amb ulls de vellut.

12 Els ocells cantaires
—grans de sol espès—
foraden els aires
amb el bec encès.

Test. *TO OP P [PC TdV*

---

1 estret *TO* → estret, *OP*

Els palmons i les branques de llorer
creixen en la mà tendra dels infants.
Canten pel viu carrer
4 i van vinclant-se sota el pes dels cants.

Ixen del temple degotant claror
de pregàries daurades i de ciris.
L'aire novell té una llangor de lliris
8 i brilla lluny el glop de l'horitzó.

Com s'aixequen les branques d'olivera
i es destrien solemnes els palmons!
El cor s'atura i la ciutat espera
12 quan pels carrers, morats de primavera,
passen les palmes ombrejant els fronts.

Test. *TO OP SOL BIC P [PC TdV*

---

3 Canten pel viu *TO* → Salmegen pel *OP*
10 destrien solemnes *TO* → destrien, solemnes, *OP*

---

10 solemnes, *OP* → solemnes *P*
12 carrers, *OP* → carrers *P*

O liveres
 —claredats
 dels dies ennuvolats—
 que caminen en rengleres
 5 lentes, lentes,
 a palpentes
 a damunt de les voreres
 duent ja l'oli covat
 en el si glorificat!
 10 Com molsudes llumeneres
 brillen pures a l'entorn.
 La grisor espessa del jorn
 revifa les oliveres
 i, quan s'obren lleus les portes
 15 a la blanor de les hortes,
 s'acosten per les dreces,
 amb llurs guspises retortes,
 molles clarors d'oliveres.

 Lluny, són unes fumeroles
 20 camperoles
 que ajagudes
 vibren mudes
 a damunt de les voreres.
 Transparents oliverars
 25 com aures crepusculars
 plens de la grisor aturada
 dels estornells i dels tords!
 Olivers dels camps somorts
 amb la fulla extasiada!
 . . . . .

Test. *VLL TO OP cOP cTO P [PC TdV*

6-9 palpentes ~ glorificat! *TO* → palpentes. *OP* → palpentes / per les +++ *cTO*

10 Com molsudes *TO* → El mateix que *OP cTO*

13 oliveres *TO* → oliveres, *OP*

14 s'obren lleus *TO* → s'obren, lleus, *OP*

19-23 Lluny, ~ voreres. *TO* → ~ vibren mudes. *OP* → Ø *cOP* ~ mudes, / per les +++++. *cTO*

19-23 Lluny ~ mudes *OP* → Ø *P*

---

30 Al mig de les nits d'hivern
amb el llur argent etern
fulguren les oliveres,
i caminen
lentes, lentes,
35 a palpentes.

S'acosten per les dreces,
dins la gran obscuritat,
amb llur argent corglaçat,
com molsudes llumeneres.

---

30 hivern *TO* → hivern, *OP*
32 oliveres, *TO* → oliveres *OP*
38 corglaçat, *TO* → corglaçat *OP*
39 com molsudes *TO* → i claror de *OP cTO*

---

30 hivern, *OP* → hivern *P*

---

31 amb el *OP* → amb *PC*

LA MAR IL·LUMINADA

- L**es gavines volen blanques,
 suaument blaves de mar,
 ran de les cordes mullades
 i dels pals.
 5 Cel escumós de gavines,
 sobre el càntic de la mar!
- Xarxes de sol
 damunt de la sorra esteses.
 Carrers blaus
 10 a vora de la mar fresca.
 Marinera d'ulls brunyits
 i alenada salobrenca.
 Oh mar —domàs, ample i verd,
 que allisen ventijols tendres!
- 15 Lluny, s'apropen uns vaixells
 barbotejant.
 Al bell mig del port s'escorren,
 decantades, unes naus.

Test. *TO OP cOP P [PC*

-
- 8 esteses. *TO* → esteses! *OP*
 10 a vora *TO OP* → devora *cOP* | fresca. *TO* → fresca! *OP*
 11 Marinera *TO OP* → Pescador *cOP*
 12 salobrenca. *TO* → salobrenca! *OP*
 13 domàs, *TO* → domàs *OP* | verd, *TO* → verd— *OP*
 14-15 tendres! // Lluny, *TO* → tendres! / Lluny, *OP*

-
- 10 a vora *OP* → devora *P*
 11-12 Marinera ~ salobrenca. *OP* → Pescadora ~ *altern.* $\emptyset$ *P*

-
- 13 Oh *OP* → Oh, *PC*
-

OP (i, amb ell, *PC*) publica aquest poema després del següent.

Pels camins vagarosos de la mar
 ve l'onada.
 Hom diria una llenca d'horitzó
 que s'atansa.
 5 En arribar fervorosa
 a la platja,
 es desplega irisada i solemne
 com una ala,
 encomanant a la carn nostra
 10 una tebior d'entranya.

Test. *TO OP cOP P [PC*

---

4 es desplega irisada i *OP* → i va desplegant-se *cOP*
 10 una tebior. *OP* → un punyent escalf *cOP*

---

3 Hom ~ llenca *OP* → Una llenca en diríeu *P*
 7 es ~ i *OP* → va desplegant-se *P*
 9 encomanant *OP* → i encomana *P*
 10 una tebior *OP* → un punyent escalf *P*

OP (i, amb ell, *PC*) publica aquest poema abans que l'anterior.

On aneu, ones rebels,
 mar endins esperitades?
 Aneu d'esma o bé us duu
 4 el neguit de la ventada?
 Ones —garbes de la mar
 amb cordes de sol lligades!
 Com us desfeu resplendents
 8 i us refeu blanques i blaves!
 Hom diria els cossos fins
 d'uns infants que van vinclant-se.
 On aneu, ones del cor?
 12 On aneu tan esventades?
 Com marciu les flors del mar
 trencant les tiges de l'aigua!
 Vostra tèrbola cançó
 16 s'arrossega per les planes
 del mar tot enfervorit.
 Oh blavors amuntegades
 sota un cel tumultuós!
 20 Oh la ufana de les aigües
 que se'n van vers l'horitzó,
 tremolós, assedegades,
 a gratar els murs de la nit
 24 i les margeres de l'alba!

Test. *TO OP cOP P [PC TdV*

---

3 Aneu d'esma o bé us duu *TO OP* → Se us enduu *cOP*
 6-7 lligades! / Com *TO* → lligades—, / com *OP*
 11 cor? *TO* → cor, *OP*
 21 horitzó, *TO* → horitzó *OP*

---

3 bé us duu *OP* → se us enduu *P*
 24 alba! *OP* → alba. *P*

A la finestra
el cel,
la mar.
Lluny, tristesa de gavines
5 blanquejant,
llangor de veles i barques
i fum blanquinós de mar.
A la cambra olor d'onades,
llum de sol escumejant.
10 La meva cambra és oberta
a l'ampla bondat del mar.

Test. *TO OP [PC*

---

1 finestra *OP* → finestra, *PC*
8 cambra *OP* → cambra, *PC*

La mar es regira ardent
 i es recerca cabussant-se!
 Hi ha una claror en son si
 4 que la serva encesa i alta.
 La mar s'enfonsa blavenca
 i pren ampla revolada.
 Per ofegar sa remor
 8 va cloent sos plecs de plata.

Test. *TO OP cOP P [PC TdV*

---

2 cabussant-se *TO* → capbussant-se *OP*
 3 claror *TO OP* → llum *cOP* | son *TO OP* → el seu *cOP*
 8 sos *TO OP* → els seus *cOP* | de plata *TO OP* → de viva plata *cOP*

---

3 claror *OP* → llum *P* | son *OP* → el seu *P*
 8 sos *OP* → els seus *P* | de plata *OP* → de viva plata *P*

A *OP* (i, amb ell, *PC*) aquest poema apareix després del següent.

Gavines blanques sobre el mar!
 Blancors difoses!
 Gavines blanques de la mar,
 fetes d'escumes lluminoses!
 5 Ocells cansats!
 Que sia l'ona
 ferm penyal,
 clara escullera!

 10 Gavines —cants
 de la mar plena!
 Ocells tots blancs
 de la polsina de la terra
 i que pensius
 revolen
 15 devora els vius
 xiscles de l'ona!

 Batecs del cel
 sobre la mar,
 que lluu flairosa!

Test. *TO OP SOL cOP P [PC TdV*

---

13 que pensius *TO* → que, pensius, *OP*

---

9 —cants *OP* → , cants *P*

13 que, pensius, *OP* → que pensius *P*

A *OP* (i, amb ell, *PC*) aquest poema apareix abans que l'anterior.

5 **M**ar caiguda.
Mar eixalada,
que bota, coixa,
ferida per un dard
de la tarda.
Mar que s'ajoca
temorega i plomada!

Test. *TO OP P [PC*

---

6 *s'ajoca OP → s'aixeca P*

La dolça mar remorejava:
ja no soc més que espessor blava
i que adormida claredat.
S'ha fos l'estela
5 que obrí la vela
d'un jorn daurat.
Sento, de nit,
pes bla d'estrelles,
que brillen vives com roselles,
10 sobre el meu llom,
i sento dintre mon entranya
l'empenta estranya
d'una tendresa
que vol ser escuma
15 sobre el meu plom
que tiba i fuma.
Cerco el camí
que em dugui a platges
totes vibrants
20 amb romiatges
de blanques ones escumejants.

Test. TO [PC

La mar s'apaga serena.
Mes quina amor tan abrandada
la de les ones que es dobleguen!

Test. *TO OP [PC*

Cada matí torna la mar
amb ses clarors enlluernades,
amb son etern escumejar
4 —rosat respir de les onades—.
De matinada torna i duu
blavors cansades,
i és amarada de cel nu,
8 plena d'olors il·luminades.

Test. *TO OP P [PC TdV*

---

6 cansades, *OP* → cansades *P*

O h ma finestra sobre el mar!
 Que entri en la cambra sal d'onada
 i que perfumi aquesta llar
 la mar alada!
 5   Que dugui el vent
       estels, gavines;
       que a sol ixent
       deixi amatent
       planar flairoses les boirines!

 10   Que vora el mar
       hi hagi la serra vetlladora!
       Que vora el mar
       hi hagi un pi verd
       com una llum
 15   conhortadora!

       Que arribin barques amb batec
       de llunyania!
       Que senti el frec
       de veles blanques d'harmonia!
 20   Que sia el mar penediment,
       clam vagarós d'ones perdudes,
       mestral vivent!

       Que sia el vent
       un glop fragant
 25   d'aigües molsudes!

Test.   *VLL TO OP cTO P [PC TdV*

6 gavines;] gavines, *VLL*

19 d'harmonia!] d'harmonia *VLL*

11-14 vetlladora! ~ llum *TO* → vetlladora / i un pi ben blau / d'una blavor *OP*

Les barques solquen la terra del mar.
Es bada fresc el pomell de les veles
i voletegen les aigües vivents
4 com unes fulles verdes.
Arrosseguen, els pals, penjolls de cel,
i sostenen, tibants, els aires tendres.
Aigua que s'amuntega, que s'escorre
8 i dóna resplendors d'escuma mansa!
Passa el cel, remorós,
i es plega a l'horitzó com una xarxa.

Test. *TO OP P [PC*

---

9 *Passa TO → Passa, OP*

TIGES

Matinada.
Carn sonora de donzelles.

4 Bell migdia.
Cirerer moll de cireres.

Tarda pura.
Doll encès de fontanelles.

8 Vespre, vespre.
Llum triomfal de fogueres.

Nit flairosa,
atapeïda d'estrelles
—vius ràims
12 encesos en la tenebra—.

Test. *TO OP cOP cIOP [PC TdV*

---

2 Carn sonora *TO OP* → Cant ensenyat *cOP cIOP*

---

2 Carn sonora *OP* → Cant ensenyat *P*
12 tenebra—. *OP* → tenebra. *P*

Parpellegen les campanes
al matí.

4 Tendres, tendres,
van rosant-se com uns nins.

Pètals auris
de la flor del cel humit!

8 Gots que es buiden
i es reomplen de llur vi!

Les campanades s'escolten
aturades pels camins.

12 Quan retrunyen,
el camp és un vidre fi.

Espurnegen les campanes,
a la tarda,
en l'infinit.

Test. *TO OP cOP P [PC TdV*

---

6 del *TO* → de *OP*
14-15 tarda, / en *OP* → tarda, en *cOP*

---

6 de *OP* → del *P*
8 vi! *OP* → vi. *P*
9 escolten *OP* → escolten, *P*
10 aturades *OP* → aturades, *altern. Ø P*
14-15 tarda, / en *OP* → tarda, en *P*

De la falda del dia assolellat
 ixen les oques blanques
 i nedem fredes
 en el llac de la tarda.
 5 S'acosten
 amb llur complanta blanca,
 rossegant-se sota el pes
 de l'hora càndida.
 Oques que encalmen el camp
 10 i fan una ombra blanca!

Test. *TO OP cOP P [PC TdV*

---

2 blanques *TO OP* → totes blanques *cOP*
 7 rossegant-se *TO OP* → arrossegant-se *cOP*
 10 blanca! *TO OP* → tota clara. *cOP*

---

2 blanques *OP* → totes blanques *P*
 5 S'acosten *OP* → S'atansen *P*
 7 rossegant-se *OP* → arrossegant-se *P*
 10 blanca! *OP* → tota clara! *P*

Matí que et lleves clar:
posa'ns, prest, a la mà
un bell brot de ginesta.

5   **Matinada de festa:**
irisa i enriola
el rostre del germà.

Posa'ns a cada mà
un bell brot de ginesta.

10   **Escapça els esbarzers**
i encén els teus xiprers.
Bat tes campanes fresques.

Encomana'ns la pau
de les muntanyes noves,
i llur claror suau.

15   **Estova el nostre pa,**
que la nit assecà.

Matinada de festa:
irisa i enriola
el rostre del germà.

20   **Posa'ns a cada mà**
un bell brot de ginesta.

Test. *TO OP P [PC*

---

13 *noves, TO → noves OP*
15 *pa, TO → pa OP*

Darrera la pluja
vindrà l'aclarida.
Vindrà l'oli nou
4 després de l'oliva.
Darrera els teus plors
vindrà l'alegria.
Mes, si l'esperit
8 se'ns enfredorica,
no el retornarà
ni el vi de la vinya.
Les hores veurem
12 sempre enterbolides.
El món tindrà llum
de llàntia votiva,
i l'aire un regust
16 de roses marcides.

Test. *TO OP P [PC*

---

5 **F**a nit.
Una llum s'encén
—fulla verda
moguda pel vent
de la fosca—.
Com l'esquerda
d'un fruit que madura
una altra llum
dintre la nit fulgura.

Test. *TO cTO* [PC

---

2. Una *TO OP*→ Un *cTO*

8. una altra *TO OP*→ un altre *cTO*

Frisança de llums.
Desvari de roses.
Despertar sonor
4 de les amors closes.

El cel tot obert,
amatent, esguarda.
Es torna morat
8 el front de la tarda.

Arbret, arbrissó
tot joiós de saba.
Perfum llunyedà
12 de la serra blava.

Viaranys perduts
presos de basarda.
Riu clar amb batec
16 de cor i de tarda.

Test. *LRE TO OP cOP [PC TdV*

3 Despertar sonor] Clar desvetllament *LRE*

5 obert *LRE*

9 Arbret,] Gentil *LRE*

11 Perfum] Olor *LRE*

15 batecs *LRE*

---

15 amb *TO OP* → i amb *cOP*

La blancor del llençol damunt mon pit
encalma mes frisances,
i em dóna les fermances
4 d'una beata nit.

Vull que em trobi tot blanc
la foscor paorosa que mossega
mon pobre cos de fang
8 que dins la nit batega.

Vull que em trobi tot pur
l'ocell nocturn que a mon entorn volteja.
Vull que em trobi tot pur
12 el vagarós silenci que em cobeja.

Oh mon coixí tot calent de desvari!
La febre
dintre el meu clos de malalt solitari
16 encendrà la tenebra.

Emergency Hospital
Washington D. C. 1923

Test. *TO OP cOP P [PC TdV*

---

2 mes frisances, *TO* → mes frisances *OP* → ma frisança *cOP*
3 les fermances *TO OP* → la fermança *cOP*
10 a mon entorn *TO OP* → ara em *cOP*

---

2 mes frisances *OP* → ma frisança *P*
3 les fermances *OP* → la fermança *P*
10 a mon entorn *OP* → ara em *P*

---

4 **P**rimavera que daures mon casal,
i mon cor i ma taula proveïda,
que t'escampes igual que un funeral
i arrossegues ta vesta re florida!

8 Embalsames de llum el caminal
i untes de sons novells la meva oïda;
mes fibres, desvetllada, com un mal
i tens la vermellor d'una ferida.

12 Duus a la mà un fresc ramell de flames,
desplegues tes novelles oriflames
i corones la mística fervor
dels dies d'or amb tanys fins com espines.
Ton cel és ple d'harmonies divines
i corprès de sa pròpia resplendor!

Test. *TO OP [PC*

---

1 *casal, TO → casal OP*

La pluja, a la nit,
el cel il·lumina,
i és ròssec d'estels,
cabellera humida,
5 soroll trencadís
i joia florida.
La pluja, a la nit,
és blanca i és viva,
i és fum i forment
10 i plata brunyida.

Test. *TO OP [PC*

Ara culls, Mabel, per a mi,
la claredat d'aquestes roses.
Les teves mans, aquest matí,
4 vessen frescors de flors descloses.

Fremeix ton braç
amb sa nuesa llarga i blanca,
i quan camines lenta, fas
8 una remor fulgent de branca.

T'apropes, alta, amb blau als ulls.
Duus al capell fruites somortes.
Brillen espessos els teus rulls
12 —rossors flairoses i retortes—.

Al lluny flamegen, triomfals,
clares campanes.
Les campanades matinals
16 es baden fresques com magranes.

Ara que duu
la teva mà claredats blanques,
et veig omplerta del madur
20 carnal misteri de les branques.

Test. *TO OP P [PC TdV*

---

1 mi, *TO* → mi *OP*

7 lenta, *TO* → lenta *OP*

13 flamegen, triomfals, *TO* → flamegen triomfals *OP*

19 madur *TO* → madur, *OP*

Pluja daurada de tardor
que el cor i l'ànima assaones
i mansa dónes
4 a aquestes hores ta llangor.

Aigua que emplenes les cisternes
del pensament.
Pluja que irises i enlluernes
8 els vidres purs del sentiment.

Aigua daurada que ara ens portes
dolça llavor del goig futur
i que les terres aconhortes
12 amb la fiblor del teu cant pur.

Pluja que clous nostres parpelles,
mes serves viu nostre desig.
Vas obrint, lenta, amples clivelles
16 en l'aire fresc amb ton trepig.

Aigua que corre, aigua que bota
per la llangor del carreró.
Ara la llar t'escolta tota
20 blanca i plorosa de claror.

Pluja d'argent, pluja que canta.
So de la pluja, tot humit,
que lentament vas allunyant-te
24 pels caminals de l'esperit.

Test. TO VLL OP BIC cOP cTO P [PC TdV

---

2 assaones TO → assaones, OP
3 i mansa TO → pluja que OP cTO
4 a aquestes TO → aquestes OP | ta TO → de OP cTO
12 fiblor TO OP → fibló BIC
17 corre TO OP → cau cOP
24 esperit. TO → esperit! OP

---

13 parpelles, OP → parpelles P
17 corre OP → cau P
24 esperit! OP → esperit. P

Fa un so desolat
la pluja divina.

4 Forada el teulat,
gota d'aigua fina
brillant com la nina
calenta d'un gat.

8 Aigua maragdina
damunt del teulat.

Test. *TO OP P [PC*

---

4 fina *TO* → fina, *OP*
8 del teulat. *TO* → el teulat! *OP*

---

8 el *OP* → del *PC*

O bro el finestró.
Al carrer hi ha l'alba.

5 S'esfullà la nit,
i és aquest matí
una tija càndida.

Quan apunta el jorn,
el cel és com aigua.

10 S'apropen les coses
amb el tremolor
encès de paraules.

S'escorre sonora
una alta campana,
i colga el meu cor
la blanca rosada.

15 Arriba clement
a ma porta l'alba,
degotant
i tota esborrada.

20 S'ajau sobre el món
com una ombra blanca.

Test. *TO OP P [PC*

2-3 alba. // S'esfullà *TO* → alba. / S'esfullà *OP*

6 jorn, *TO* → jorn *OP*

15 Arriba clement *TO* → Arriba, clement, *OP*

Fes via,
rellotge vell,
fes via.

5 Trill que esmicoles les hores
i ranqueges lentament
quan camines.

Abeura't, cada matí,
en les vives
clarors noves, i , a les nits,
10 en la fosca pensativa.

Camina, rellotge vell,
formiga
que duus a la boca el blat
de l'hora rosada i viva.

15 Fes via, rellotge vell,
rajolí
d'una font trista!
Ta veu
entela el teu vidre.

20 Vés trescant, rellotge vell,
per la pujada flairosa
del dia,
i davalla pel pendís
de la vesprada sonora
25 que fina.

Test. *TO OP P [PC*

17-18 trista! / Ta *TO* → trista! // Ta *OP*

17-18 trista! // Ta *OP* → trista! / Ta *PC*

En la mort de C.

Camins blaus de l'infinit.
Tritlleig de campanes blanques.

4 El cel despenja, allà dalt,
l'or flexible de ses randes.

T'espera la terra viva,
terra vibrant d'estiuada.

8 Es fon al lluny la pineda.
Les aus volen fines, altes.

Test. *TO OP P [PC TdV*

---

5 **L**es cambres s'han omplert d'una tendror molt viva.
El crepuscle regala igual que un fruit madur
i el consirós cristall de la finestra tiba
tenyit de la color llunyana del cel bru.

Test. $TO OP cOP P [PC TdV$

---

3 igual que $TO OP \rightarrow$ talment cOP

---

3 igual que $OP \rightarrow$ talment P

Tarda de circ. Corren cavalls frisosos
 i cavalcats per ma joia d'infant.
 Donen un tomb per la pista tibanta,
 i, quan s'aturen, brillen argentats.
 5 Cavalls que salten el buit de la tarda
 i posen un neguit en mon esguard!
 Pengen dels alts trapezis
 uns cossos aflamats,
 mentre desplega vivament la música
 10 sos domassos llampants!

Al vespre, encar rodolen en ma pensa
 pallassos desinflatos
 i tambors,
 cucurulles i cèrcols i timbals.
 15 Ara mon pit és una capsa trista
 amb titelles marcits i arrengrerats.
 On sou, cavalls llustrosos?
 Partíreu deixant tèrbol mon esguard!

Test. *VLL TO OP cOP cTO cIOP P [PC TdV*

- 3 tibanta *OP cTO P PC TdV*] tivanta *VLL* tivanta, *TO*
- 4 i *VLL* | aturen *VLL*
- 9 vivament, *VLL* | vivament la música] la música cridaire, *VLL*
- 11 Al vespre] Ben després de la festa, *VLL* | rodolen / en *VLL* | pensa, *VLL*
- 17 sou *VLL*

-
- T** Tarda de circ *OP*
  - 1 Tarda de circ. *TO* → ∅ *OP*
  - 3 un tomb *TO OP* → tombs *cIOP* | pista *TO* → ∅ *cOP*
  - 9 desplega vivament la música *TO* → desplega, vivament, la música *OP* → la música desplega *cIOP*
  - 10 sos *TO OP* → uns *cOP*
  - 15 mon *TO OP* → el meu *cOP*

-
- 6 esguard! *OP* → esguard. *P*
  - 3 un tomb *OP* → tombs *P*
  - 4-5 argentats. / Cavalls *OP* → argentats. // Cavalls *P*
  - 9 desplega ~ música *OP* → la música desplega *P*
  - 10 sos *OP* → uns *P*
  - 15 mon *OP* → el meu *P*
-

20 Ocells de gai plomatge, camells, óssos,
elefants,
ases savis,
pels camins dels ensomnis escampats!
Vaig a ulls clucs sobre la doble corda,
vacil·lant?
25 És cendra la rialla en els meus llavis,
i és el meu cor un picarol badat.

---

25 És] Es *VLL* | llavis,] llavis *VLL*

---

22 camins dels ensomnis *TO OP* → caminals de somnis *cOP*

23 doble corda *TO* → dobla corda *OP* → fluixa corda *cTO altern.* corda tesa *cIOP*

Hostal de núvols

En la fulgència de migjorn
els núvols blancs són ombres blanques
amb tovers blaves a l'entorn.

5 Salten, pausats, totes les tanques
de l'hora ardent i es tornen rosa.

Els núvols auris dels estius
són clars ramells de llum desclosa
i brossa càlida de nius.

10 Els núvols fins de cap al tard
són amarats del nostre esguard
i tremolosos d'harmonia;
són coves fresques dels estels.

Els núvols alts són com uns tels,
subtils, d'aranya, al cim del dia.

15 Arran dels pàl·lids campanars
són fumarada de campanes;
pugen les cimes fresques, granes,
amb un alè de ramats clars.

20 Els núvols lleus de la tardor
rosseguen dolces blancors mortes.
Es van desfent dins la blavor
en llenques fines i retortes.

Test. *HN OP P [PC*

LES PLATGES ESPIRITUALS

Faig via, amatent,
a cavall de l'ànima.

4 El camí és pintat
d'elegia i d'alba.

L'arbre del camí
és desig i flama.

8 El cel m'entra endins
com una veu blava.

M'estreny el sarment
de la matinada.

12 Els moixons s'enganxen
a l'esquer de l'ànima.

Test. *HN OP P [PC*

Creixem amb la blavor del matí clar
i amb la joia verdosa de les planes.
El nostre cor es comença a badar
a dintre la rojor de les magranes.
5 Regalima esponjós el pensament
en mig de la flonjor de la boirina.
L'esbarzer que es regira furient
encomana l'ardència d'una espina.
10 Ens porta el caminal, com l'oratjol,
amb pollancre de llum a cada vora.
Tota l'aigua dels recs és vent i sol.
Rosseja el cos a la claror de l'hora.

Test. *HN OP P [PC*

---

6 en mig *HN* → enmig *OP*

12 cos *HN* → pi *OP*

Aquest afany d'èsser a demà
cada matí!

5 I la tendresa
de tornar a encendre
el ble d'ahir!

I caure al tard
amb dolç cruixir!

10 I de bell nou
alçar el meu tronc
cada matí!

I esperar el vent
per a fremir!

15 I ésser el ble
d'avui
i el ble d'ahir!

Test. *HN OP P [PC TdV*

---

9 tronc *HN* → cos *OP*

---

12 fremir! *OP* → fremir. *PC*

PASSIÓ

Tinc els ulls tancats
i rosego un fruit.
Als dits, extasiats,
4 el sento molsut.
Duc els llavis molls
i frescos del fruit.
És com sang, als dits,
8 l'ardència del suc.

Test. *HN OP cOP P [PC TdV*

---

3 extasiats *HN OP* → arborats *cOP*

---

3 extasiats *OP* → abrandats *altern. Ø altern.* arborats *P*

---

4 sento *OP* → sento, *P*

---

3 **V**an asclant un pi.
(Al bell fons del si,
cruix, viva, una branca.)

6 Ressona un estel.
(Fa un lluminós bel
l'anyell blanc de l'ànima.)

9 Passa un núvol clar.
(Quin solatge bla
de claredat alta!)

12 Remoreja un pi.
(Dins l'ànima un bri
de blavesa, branda.)

Test. *HN OP P [PC*

---

12 blavesa, *HN* → blau tendre *OP*

4-6 Ressona ~ ànima.) *OP* → $\emptyset$ *P*

Dolor, dintre el cos
vas rosegant l'os
de l'ànima avara;
el cor has corcat
5 i enteles la clara
fulgor de l'esguard.
Dolor, com un vent
agites el branc
fi del pensament.
10 I et tornes, dolor,
rogenc oli nostre.
Dónes formosor
vellutada, al rostre.

Test. *HN OP [PC*

---

13 vellutada, *HN* → vellutada *OP*

Porxo obscur de la nit!
Porxo fresc de mon ànima!

Al porxo de la nit
hi ha el forat
5 d'una llum molt pà·l·lida!

Test. $HN OP P [PC$

---

5 llum $OP \rightarrow$ lluna P

Sóc dintre meu
i sóc absent.

5 La set de dins
m'estronca
la font ardent
que, en els confins
de l'horitzó, blaveja.

(La font que sent
el pensament.)

10 I del pla estant
m'apago, enllà,
a la muntanya
quan el pi blau
desa sa flama.

15 I quan el jorn s'esmuny,
la fosca em tanca lluny.

Test. *HN OP P [PC TdV*

---

12 muntanya *HN* → muntanya, *OP*

15 esmuny, *HN* → esmuny *OP*

Delit d'èsser una font
amb la ferida oberta,
amb el seu fresc alè
4 i la paraula incerta!

Goig de dur, com la font,
la nit dintre l'entranya
i, a la boca, claror
8 i l'or fresc d'una canya!

Frisança de brollar
i d'obrir un clot a terra
i d'èsser sota un raig
12 una trèmula gerra!

Voluntat d'èsser doll
—claredat que es decanta—
i tendror d'aigua pura
16 que verdeja i que canta!

I d'haver com la font
una frescor escondida,
d'esguardar amb ulls blaus
20 i d'aspirar l'oreig
amb una boca humida!

Test. *LEI HN OP LLE P [PC TdV*

- 1-3 Delit ~ alè] Qui tingués com la font / una ferida oberta, / un delit tremolós *LEI*
5 Goig de dur,] Qui tingués *LEI* | font *LEI*
7 i *LEI* | boca *LEI*
9-11 Frisança ~ un] Si en rajar, com la font / obrís un clot a terra! / Qui fos sota son
LEI
12 gerra!] gerra! // Ai si fos el meu cor / fontinyol que s'escola / i sentís el goig viu
/ de l'aigua que rodola! *LEI*
13-14 Voluntat ~ decanta—] Ai si fos doll de font / brancal fi que es decanta *LEI*
17 haver, *LEI* | font, *LEI*
17 I ~ font] Si sentís com la font *LEI*
18 abscondida *LEI*
19-20 d'esguardar ~ oreig] i com la font veïés / el món amb uns ulls blaus / i aspirés
l'aire viu *LEI*

-
- 17 haver *HN* → haver, *OP* | font *HN* → font, *OP*
19 d'esguardar ~ blaus *HN OP* → Ø *LLE*
20 aspirar *HN OP* → espigar *LLE*
-

3 **L**a veu de la mort
(veu de mall retort)
l'escoltaré un dia.

6 El pas de la mort
serà pluja obscura
a damunt del sostre.

9 Amb fragàncies d'hort
l'alè de la mort
serà lluna al rostre.

12 Cessarà aquest vent
que remou cada os,
cada bri del cos.

15 Fugiran les aus
del pal alterós
de la meva nau.

Test. *HN OP cOP P [PC TdV*

---

2 (veu de mall retort) *HN* → (~ retort), *OP* → (l'esperit absort), *cOP*
6 a *HN OP* → al *cOP*

---

1 mort] *OP* → mort, *P*
2 veu de mall retort), *OP* → l'esperit absort), *altern.* l'esperit absort) *P*
3 escoltaré *OP* → escoltarà *P*
6 a *OP* → al *P*
9 rostre *OP* → sostre *P*

---

5   **L**a mort creua les mans del pensament
         i nostra carn apaga.
         Corglaça en nostra boca un alè ardent.
         La mort és una punxa desclavada,
         i deixa tan oberts tots els sentits
         en llur postura eterna,
         que prendrien, un branc, les mortes mans;
         xuclarien els ulls
         les ones vives de la llum serena.

Test. *HN OP cOP P [PC TdV*

---

2 nostra carn *HN OP* → la carn nostra *cOP*
3 Corglaça en nostra *HN OP* → Ens corglaça a la *cOP*
7 prendrien, un branc, *HN* → prendrien un branc *OP*

---

2 nostra carn *OP* → la carn nostra *P*
3 Corglaça en nostra *OP* → Ens corglaça a la *P*
6 eterna, *OP* → eterna *P*
7 mans; *OP* → mans: *P*
9 llum *OP* → nit *P*

LES NITS I LES ALBES

Nit. Carro negre amb rodes de silenci
i carregat d'estrelles vacil·lants.

4 Branca que dintre el pensament fulgura,
apagada a les mans.

Barca cega que avança
amb tots els remes penjats.

Test. *LEI HN OP P [PC TdV*

6 penjant *LEI*

---

4 **D**uent cistells de llum camina el matí infant
i té a cada ull un rusc tot envoltat d'abelles;
el matí duu un vestit de fragància i de cant;
torna els cims musicals i les terres vermelles.

Test. *HN OP P [PC*

Per la finestra, el cel, entra blau i sonor.
Ve fins al llit, encesa olor de matinada.
Degota pels barrons suc de claror nou nada.
4 Frega els llavis un fruit d'impalpable rojor.

El matí lluminós, que m'ha fet alt i blau,
al bell damunt del llit com una garba pesa.
Al vèrtex de l'esguard s'és aturada una au
8 i glateixen les mans una branca sorpresa.

Sota el doll del matí, la nostra ànima es sent
vellutada de llirs i picada d'abelles.
El sol novell escura el vas del pensament.
12 Rosseguen l'esperit nuvolades vermelles.

Test. *HN OP cOP P [PC TdV*

-
- 2 olor *HN OP* → sentor *cOP*
  - 5 El ~ sorpresa. *HN OP* → Ø *cOP*
  - 9 la nostra ànima es *HN OP* → ja l'ànima se *cOP*
  - 11 El sol novell escura *HN OP* → Escura el sol novell *cOP*

-
- 1 cel, *OP* → cel *P*
  - 2 olor *OP* → sentor *P*
  - 5 El ~ sorpresa. *OP* → Ø *P*
  - 9 la nostra ànima es *OP* → ja l'ànima se *P*
  - 11 El sol novell escura *OP* → Escura el sol novell *altern.* Escura, el sol novell, *P*

-
-
- 1 cel, *OP* → cel *PC TdV*
  - 2 llit, *OP* → llit *PC*
  - 3 nou nada *OP* → nounada *PC*

De bon matí tot l'aire és blanquejat
i el verd del camp a esbargir-se no gosa
mes els ulls són com vidre extasiat;
4 nostra carn és d'infant molsuda i rosa.

Hom diria que els recs duen estels,
talment l'aigua, al matí, clara, enlluerna.
Brilla l'herbei, amb ses fulles rebels,
8 com les agudes llums d'una lluern.

Per a sentir el matí ben pur i viu,
esguardarem, per les fresques senderes,
com va gronxant-se, entre el fullam aspriu,
12 el fruit opac i tou de les figueres.

El matí és veu d'alosa; serra avall
s'escampa tendrament i es policroma.
La matinada amara de cristall
16 els pendissos rabents de cada coma.

Tremola, desvetllant-se, el corriol.
Es descolguen ocells en la llum alta.
Passen, volant, les abelles del sol.
20 El matí té frescor d'aigua que salta.

Test. *HN OP cOP cIOP P [PC TdV*

---

2 a esbargir-se *HN* → esbargir-se *OP* → a esbargir-se *cIOP* | gosa *HN* → gosa,
OP

4 nostra carn és *HN OP* → havem la carn *cOP*

7 herbei, *HN* → herbei *OP*

8 com ~ d'una *HN* → fent lluors inefables de *OP*

---

2 esbargir-se *OP* → a esbargir-se *P*

4 nostra carn és *OP* → havem la carn *P*

6 clara, *OP* → clara *P*

10 esguardarem, *OP* → esguardarem *P*

---

2 esbargir-se *OP* → a esbargir-se *PC*

Q uan la finestra s'esbatana
 de bon matí,
 quan penja grana
 tota la fruita per collir
 5 de les brancades neguitoses
 i el cel és fi com un lament
 i passen llenques somioses
 de núvols blancs cap a ponent,
 el cor devé madur i sonor
 10 i vol ser un fruit sobre les rames
 i tija esvelta de les flames
 que fumen dintre la blavor.
 Quan el matí il·luminat
 porta un vestit de sol folgat
 15 i posa un floc de blau als llavis,
 quan carn endins punxen els glavis
 de la flairosa claredat,
 el ulls són molls d'aire i de cel;
 vibra la pensa
 20 igual que el vel
 de l'horitzó
 que infla la immensa
 àuria bondat de la claror.

Test. *VLL HN OP cOP P [PC TdV*

- 2 matí *VLL*
- 3 quan] i el blau és fresc i *VLL*
- 9 devé] s'omplena *VLL* | madur i sonor] de tendror *VLL*
- 11 i ~ esvelta] i vol ser tija *VLL*
- 12 fumen ~ blavor] pel cel fumen amb enyor *VLL*
- 13 matí, *VLL*
- 17 flairosa] llunyana *VLL*
- 18 cel, *VLL*
- 22 immensa, *VLL*

-
- 5 neguitoses *HN* → neguitoses, *OP*
  - 9 devé *OP* → esdevé *cOP*
  - 13 matí *HN* → matí, *OP* | il·luminat *HN OP* → tot just llevat *cOP*
  - 22 immensa *HN* → immensa, *OP*

-
- 9 el cor devé *OP* → esdevé el cor *P*
  - 13 il·luminat *OP* → tot just llevat, *P*
  - 14 folgat *OP* → folgat, *P*

-
- 5 brancades *OP* → branques *PC* | neguitoses, *OP* → neguitoses *PC*
  - 6 i *OP* → o *PC*
  - 9 devé *OP* → esdevé *PC*
  - 13 matí, *OP* → matí *PC*

Duc feixugues de fosca les parpelles
en eixir de la nit.

Les mans en serven un humit
record vivent, d'estrelles,
5 i l'ànima un encís de vaguetat
i una negrenca nosa.
(L'ànima que és un bri de claredat,
recolliment atapeït de rosa.)

Porto penjolls de boira adolorida,
10 rels de lluna al bell fons del meu cos.

Té cada arbre una pàl·lida florida
i cada tronc la blancúria d'un os.

Test. *HN OP cOP P [PC TdV*

9 boira *OP cOP PC TdV]* sombra *HN*

12 blancúria *OP PC]* blanquesa *HN*

---

4 estrelles, *HN OP* → estrelles. *cOP*

5-8 i ~ rosa.) *HN OP* → ∅ *cOP*

7 que *HN* → ∅ *OP*

10 rels de lluna al bell fons *HN OP* → ara al fons *cOP*

12 la blanquesa *HN* → té la blancor *cOP*

---

7 és *OP* → és tot *P*

10 rels *OP* → arrels *P*

12 blancúria *OP* → blancor *altern.* té la blancor *P*

---

4 Nit que ets un hort de tenebra
amb fum de jorn apagat,
dóna'ns les fruites de gebre
del teu arbre corsecat.

Nit que ara tota et travessa
el glavi agut d'un xiprer.

8 Veire tremolós que vessa
perfum, llangor de llorer.

12 Nit que fulgures vermella
al bell fons de l'infinit.
(Cada estel és una abella,
en el rusc fresc de la nit.)

16 Rera les finestres vives,
totes profundes d'enyor,
passes amb lluors asprives
i amb ciris de tenebror.

Test. *VLL HN OP P [PC TdV]*

1-16 Nit ~ tenebror] Darrera aquesta foscor / vindrà el fontinyol de l'alba? // Serà rosa l'horitzó? / Sentiré la passa balba / del jorn amb sol als cristalls, / amb claps de llum com escates / i amb els recòndits miralls / dels rius i de les cascates? // Hi ha la puresa del jorn / rera aquestes serres d'ombra? // Veuré el dia i el retorn / d'ocells vestits de penombra / que des de cimals de llum / cauen en el llac de l'aire? // Tindrà la claror perfum? / Tornarà el dia cantaire? // La nit és hort de tenebra / amb fum de jorn apagat, / amb negres fruites de gebre / i amb batecs de sol colgat. // Nit d'estels silenciosos. / Ardent flam d'ombres retort. / Es aquesta nit ulls fosos / l'humit forat de la mort? // Mes ara ja gota a gota / la blanca rosada, cau / —esquitx d'alba que en la pau / de mon ànima rebota—. // Quan vingui el jorn diré: salve! / eixint de ma tenebror / i abocant-me a la claror / de les finestres de l'alba. *VLL*

3 gebre *HN OP P PC TdV*] gebra *HN*

---

11 abella, *OP* → abella *P*

---

3. L'esmena al text de *HN* ve avalada, ultra per la resta de testimonis, per altres aparicions del terme en la forma correcta a altres poemes d'aquest recull, com ara «A la teulada els gats oliosos».

ESTAMPES DE COLOR

Finestra clement
que ara oberta enquadres
l'or trèmul del dia
i el meu pensament.

5 I cada matí
portes, oh finestra,
la joia d'ahir.

10 Quan la nit s'acosta,
ets la clara flor
que es marceix, clavada
al si de la posta.

Test. *VLL LNR HN OP P [PC TdV*

1 clement; *VLL LNR*

4 pensament.] pensament. // Finestra ets espill? / Ets gorc encantat / de l'ànima en pau? / Tapís, amb un brill / recòndit i blau? *VLL LNR*

6 finestra! *VLL LNR*

8 acosta *VLL*

9 ets la clara] finestra, ets la *VLL LNR*

---

10 clavada *HN* → clavada, *OP*

---

2 ara oberta *OP* → ara, oberta, *P*

DIA DELS MORTS

V énen, erts i crescuts,
els morts d'olor de rosa.
Arriben, blancs, amb els llavis eixuts
i la sina desclosa.

5 Obren les portes com planyívols vents
i fan l'estada freda.
L'alè glaçat dels morts
torna groga l'arbreda.

10 Sota d'uns brancs retorts
un estol d'infants morts
menja la fruita tendra.

Damunt la taula, avui,
el pa blanc s'esmicola com la cendra.

Test. *HN RVT GUT RIB OP LLE P [PC TdV*

---

3 Arriben, *HN OP* → Arriben *LLE* | eixuts *HN OP* → eixuts, *LLE*
9 brancs *HN OP* → bancs *LLE*
11 la *HN* → Ø *RVT GUT RIB*

BODEGÓ

A mb boques roges les magranes canten,
s'apilen les cireres bategants
al bell fons de paneres que es decanten
i serven fosques, invisibles mans.

Hi ha tallades de síndria dins la plata,
com unes llesques de pa sangonent,
i raïms blanquinosos i escarlata
igual que uns flocs de claredat roent.

Pengen fulles verdoses que degoten
la dolçor autumnal dels fruits madurs.
Al fons del quadre les colors reboten;
hi ha sabors clares i pinyols obscurs.

Test. *HN OP cOP P [PC TdV*

-
- 1 Amb boques roges les magranes canten, *HN* → ~ canten; *OP* → Ø *cOP*
2 s'apilen *HN OP* → S'apilen *cOP*
10 autumnal *HN OP* → tardoral *cOP*

-
- 1 Amb boques roges les magranes canten; *OP* → Ø *P*
2 s'apilen *OP* → S'apilen *P*
10 autumnal *OP* → tardoral *P*
11 quadre les *OP* → llenç les *altern.* llenç vives *P* | reboten; *OP* → reboten: *P*
-
-

DAVANT D'UN QUADRO D'HENRI MATISSE

- U**n peix vivent jau en la plata.
Brilla tèbia l'escata
i la pell d'argent bla
és blancor que s'escorre,
5 llum blanca que es desfà;
pell densa,
llenca de boirines
sobre la vibració de les espines.
- I com una aigua pesant
10 i espessa, vessa suau, en la plata,
el peix de viva escata.

Test. *LNR HN OP cOP P [PC TdV*

- 2 l'escata] sa escata *LNR*
3 la] sa *LNR*
5 blanca] clara *LNR*
6 densa] blanca *LNR*
8 sobre la vibració] damunt la vibració *LNR*

-
- T** quadro *HN* → quadre *OP*
8 sobre la vibració *HN OP* → damunt el tremolor *cOP*
10 espessa, *HN* → espessa *OP* | vessa *HN* → vessa, *OP*

-
- T** quadre *OP* → llenç *P*
8 sobre la vibració *OP* → damunt el tremolor *P*
10 espessa *OP* → espessa, *P* | vessa, *OP* → vessa *P* | suau, *OP* → suau *P*

-
-
- 10 plata, *OP* → plata *PC*

A la teulada els gats oliosos de lluna
juguen amb boles de foscor;
caminen deixondits,
presos
5 d'una ardent tremolor.

Amb els lloms fulgurants de tenebra
els gats, a mitja nit,
clapegen, lleus,
el gebre
10 que escampa la celístia
sobre els amples ampits
de les finestres apagades,
damunt els ràfecs enrampats.

Els gats,
15 a les teulades,
esguarden
la troca atapeïda
d'un estel.

Llepen la negra mel
20 de la nit entumida.

Test. *LRE HN RVT GUT OP cOP P [PC TdV*

3 deixondits *LRE*
7 gats, a mitja nit,] lleus de la nit *LRE*
8 clapegen, lleus,] clapegen *LRE*
9 el gebre] el nou gebre *LRE*
14 gats *LRE*
15-16 a ~ esguarden] caragolats / com roses negrenques, vellutades, / van esbullant-se
al pas de les ventades / dalt de tot dels teulats. // Enyorosos, esguarden *LRE*

---

1 teulada *HN* → teulada, *OP*
4-5 presos / d'una ardent *HN* → presos d'un ardent *OP* → presos d'un vívid *cOP*
7 mitja nit *HN* → mitjanit *OP*

---

5 ardent *OP* → vívid *P*

A *OP* i *PC*, aquest poema va després dels dos següents.

Jorn.
Candela blava.

5 Enyorança.
Fruit madur
dins el pit.
Boirina
i estelada.

Test. *HN OP P [PC*

2-3 blava. // Enyorança *HN* → blava. / Enyorança *OP*

2-7 blava. ~ estelada. *OP* → blava / amb tot d'espurnes a l'entorn. *P*

A *OP* i *PC*, aquest poema i el següent van abans de «A la teulada els gats oliosos de lluna».

Una plaça amb sol
és una font viva.

4 Un ocell volant
és punta d'esguard.

Un estel llunyà
és punxa d'espina.

Test. *HN OP P [PC*

A *OP* i *PC*, aquest poema i l'anterior van abans de «A la teulada els gats oliosos de lluna».

Duc un vestit
 amb moixons eixalats
 que regala una llum
 d'arc voltaic.
 5 Faig la cara
 de mort.
 Tinc el coll
 empegat
 i retort.
 10 Ara estiro,
 a mon grat,
 infants que m'esgardeu,
 enfarinat,
 les cordes lleus dels vostres cinc sentits,
 15 i us tinc
 amb els meus dits
 ben apretats.
 Quan avieu
 l'ocell de la rialla,
 20 l'ànima vostra balla
 sobre el palmell radiant
 d'aquesta mà
 que porto enfarinada.
 Els ulls, com diamants,
 25 faré saltar amb les mans,
 en fumosa cascada.
 I tot el vostre goig
 clouré
 dins mon paraigües roig.

Test. *HN OP P [PC TdV*

---

14 sentits, *HN* → sentits *OP*
 15-17 us ~ apretats *HN* → les sento, joïoses, als meus dits *OP*
 29 paraigües *HN* → paraigua *OP*

Rossinyol.
Penges d'un fil blau
i duus tèbies ales.

5   Bresca tremolosa,
rosa de la branca.

Ets pintat amb or
sobre el llenç de l'aire.
Rossinyol
que fas un cant d'aigua.

Test. *HN OP P [PC TdV*

Hivern. Moixons blancs.
So sec de campanes.
Arbres de cristall.
4 Claror de ventades.
Cel damunt del cim
com font corglaçada.
Espai cotonós,
8 tel subtil d'aranya.
Lívids viaranys.
Aigües desinflades.
Hivern amb les llums
12 fredes a les cambres,
amb carrerons erts
i amb pujols de nacre.

Test. *HN OP P [PC*

---

11 les *HN* → els *OP*

12 fredes *HN* → morats *OP*

Mirall
que tanques l'esperit
dintre d'un marc petit.
Armari tot obert
5 que en néixer el dia
penges als teus palmars,
un clap de cel
la taula i la cadira.

10 Quan passa un núvol d'or
el teu esguard s'entela.
Quan plou
et mulles, lluny.
Mirall
ets un vidre que bleixa.

15 Quan passa un ocell fi
s'agita la teva aigua.

I brolles de la nit
el mateix que una veu
de ressonàncies clares.

Test. *LRE HN OP cOP P [PC TdV*

7 cel, *LRE*

17 brolles] ixes *LRE*

---

6 palmars, *HN* → palmars *OP*

7 cel *HN* → cel, *OP*

13 Mirall *HN* → Mirall, *OP*

---

13 Mirall, *OP* → Mirall *P*

Sobre l'escena ardent
hi ha una claror d'escuma,
una dansa de vent.
Carn rossa que perfuma
5 els vestits d'or i argent.
En mig dels llums boirosos,
enyor resplendent d'ulls,
i braços vagarosos,
llavis de cor remulls.
10 Cossos lleus que s'allarguen
prims, punyents com un so.
Música de carn rosa
amb un sacseig de plor.

Test. *HN OP [PC*

---

6 En mig *HN*→ Enmig *OP*

Plou.
 Tapa la finestra
 l'eixuta cortina.
 Dins les caixes tosques
 5 dels rellotges, canten
 hores fines, fosques,
 amb la veu humida.
 Plou
 i la llum, al sostre,
 10 penjada,
 vacil·la.
 Els corredors foscos
 duen a la nit
 que de pluja, brilla.
 . . . . .
 15 Als teulats revolen
 ocells d'aigua viva.

Test. *HN OP cOP P [PC TdV*

-
- 1 Plou *HN OP* → Ara plou *cOP*
  - 8-11 Plou ~ vacil·la. *HN* → Plou, i penja al sostre / un llum que vacil·la. *OP*
  - 14 que *HN* → que, *OP*

-
- 1 Plou *OP* → Ara plou *altern.* Ara, plou *P*
  - 8 Plou, *OP* → Plou *P*
-

A L'ESTEL D'UNA FINESTRA

4   **C** ampana xica,
         gota de mel.
         Curulla pica
         de foc de cel.

         Bec de tenebra
         il·luminat.

8   Llavor que enfebra
         l'obscuritat.

Test. *HN OP BIC [PC*

A M. F.

3 **E**n vostres ulls sagna la nit,
s'hi mou un astre adolorit,
s'hi obren cristalls obscurs de rosa.

En vostres ulls, plens d'infinít,
hi ha el batec fi d'una veu closa.

6 El vostre esguard és pensament
i tenebror que s'il·lumina.

9 Duu veles trèmules de dol
la nau lluent de vostra nina.

Test. *HN OP cOP P [PC TdV*

T A M. F. *HN* → Ø *OP*
2 s'hi mou un astre adolorit, *HN OP* → Ø *cOP*
4 ulls, plens d'infinít, *HN OP* → ulls, *cOP*
9 vostra *HN OP* → cada *cOP*

---

2 s'hi mou un astre adolorit, *OP* → Ø *P*
4 ulls, plens d'infinít, *OP* → ulls, *altern.* ulls *P*
9 vostra *OP* → cada *P*

Es desplega el vent
amb alè de nacre,
despenja les aus
4 i les blavors altes,
agita els teulats
estesos com ales.
Duu un ròssec feixuc
8 d'arbres i façanes.
Retorç els camins,
els cossos decanta.
Desvetlla en els brancs
12 ocultes campanes.
Fa caure les pomes
enceses de l'alba,
i truca a les portes
16 amb veu de miracle.

Test. *HN OP P [PC*

COLORS

- R** ojol rodona de cirera!
Punxa abrandada d'esbarzer!
Escuma viva de crinera!
- 4 Forment de sol sobre el carrer!
- Fresc saltiró de qualque oliva!
Branca que encén el ventijol!
Trau sangonent de la font viva!
- 8 Raïm inflat de vent i sol!
- Pi vacil·lant de veu obscura,
embolcallat d'un alè blau.
Ocell que dalt del cel fulgura,
claredat àuria que s'ajau!
- 12

Test. *HN OP P [PC TdV*

-
- 10 blau. *HN* → blau! *OP*
11 fulgura, *HN* →fulgura! *OP*
12 claredat *HN* → Claredat *OP*
-
-

MARÇ

Clapegen l'aire, uns ocells, cercant
els tebis brins de les blavors novelles.
Tenen les comes el flameig d'un cant,
4 i els clars moixons un tremolor d'estrelles.

Es desglaça el cristall tibant del cel,
i l'ample finestral es desentela.
A l'ànima regala el darrer gel,
8 i l'aigua de la font, desfeta, bela.

Dins de l'amplària de l'espai lluent,
els moixons de volada lluminosa
sagnen ferits pels esbarzers del vent
12 dibuixant una ratlla remorosa.

El sol unta de mel les mans i el pa,
mes cada porta és encar malfiada.
Recomencen les branques a brostar
16 i és cada brot una espurna aturada.

Test. *HN OP P [PC TdV*

1-4 Clapegen ~ estrelles. *HN* → Tenen les comes el flameig d'un cant / i els clars moixons, amb tremolor d'estrelles, / clapegen l'aire del matí, cercant / els tebis brins de les blavors novelles. *OP*
16 és *HN* → és, *OP* | brot *HN* → brot, *OP*

1-2 Tenen ~ d'estrelles, *OP* → Tenen les comes el flameig d'un cant / i els clars moixons, amb tremolor d'estrelles *PC*

INFANTS A LA PLATJA

- R**odolen mesclades vostres carns damunt la sorra.
L'aigua i el sol us van posant lírics cinyells.
—Margaret corre regalimant de claror humitejada;
pel tors li munta saba de mar.
- 5 Duu Gladys un brill marí damunt l'espatlla.
A Peggy els ulls li couen d'horitzó,
vestida de cel fresc i d'ampla onada.—
Vostres cossos, mesclats,
units per la marina sal,
- 10 per la blavor,
amassats
amb la farina trèmula de l'aigua.

Test. *VLL HN OP P [PC TdV*

-
- 3 —Margaret *HN* → Margaret *OP*
6 Peggy *HN* → Peggy, *OP*
7 onada.— *HN*→ onada. *OP*
12 aigua. *HN*→ aigua! *OP*

-
- T** Infants *OP* → Nenes *altern.* Noies *P*
1-2 Rodolen ~ cinyells. *OP* → Damunt la sorra, *altern.* Ara, damunt la sorra, *P*
3-4 Margaret ~ mar. *OP* → regalimant claror, Margaret corre; *P*
5 Duu ~ espatlla. *OP* → Gladys duu lluïssors de mar damunt l'espatlla, *P*
6 A Peggy, *OP* → a Peggy *P*
7 onada. *OP* → onada; *P*
8 Vostres ~ amassats *OP* → embolcallades de marina sal / i de blavor, amassades
P
10-11 blavor, / amassats *OP* → blavor, / amassades *P*
-
-

Sobre el Tàmesi vibren
unes ratlles calentes de sol ponentí;
una ratlla blava,
una ratlla groga,
5 una ratlla carmí.

Cordes de lira
raspades pel vent.
Cordes amples que tiben.

10 Els moixons
munten en les crestes de l'aire
i salten
pels cims
de minúsculs, invisibles turons.

Test. *LNR HN OP [PC*

8 tiven *LNR*

---

1 vibren *OP* → vibren, *P*
2-5 unes ~ carmí *OP* → tot fent camí, / unes ratlles pintades de sol ponentí *P*

Els fanals del meu sant

Tenen en Leyda una capella de sanct Jaume al carrer del Peu del Romeu: y es fama continuada de pares à fills, que lo sanct en aquest seu passatge posà allí. Y los minyons la nit de la festa del sanct, van ab llanternetes de paper ab lums: à las quals diuhen sanct Jaumet en memoria de la predicació que lo Apostol feu en dita ciutat.

Hieronym Pujades, *Coronica Universal del Principat de Cathalunya*. – Barcelona, en casa de Hieronym Margarit. Any 1609. (Li. IV, cap. VI)”

CÀNTIRS DE TERRA

AL'HORTA

A l'horta se sent
un camí que passa
i un molí roent.

5   A pleret s'hi ajaça
la blavor del vent.

El verd viu de l'horta
bull com aigua al sol.

El fi reguerol
duu claror somorta.

10   Hi ha claps d'oliveres
amb blanc alenar,
i sol a les eres
picades de gra.

Test. *FS OP P [PC*

MARIA DEL ROSER

Ara, Maria del Roser,
amb un selló dessota el braç
per la llangor del vell carrer,
portes un pas
5 d'aigua, de sol.

Duus sota el braç
enyor, batec de fontinyol.

Brilla, damunt la teva testa,
un càntir groc,
10 color de foc
com una mata de ginesta.
Traspua i branda
mentre tu puges l'esglaó
del carreró.

15 El teu coll nu,
tibant, s'abranda
amb una viva morenor.

Test. *VLL FS OP P [PC*

5. d'aigua i *VLL*

8. Brilla ~ testa,] Damunt la testa *VLL*

9. un càntir] portes un càntir fresc i *VLL*

11. mata] clapa *VLL*

13. esgraó *VLL*

14. carreró *VLL*

15-17. El ~ viva] i quan s'abranda /el teu coll nu / amb una tendra *VLL*

---

5. d'aigua, *FS*→ d'aigua i *OP*

T. Maria del roser *OP*→ Roser *P*

1. Maria del roser *OP*→ Roser *P*

5-6. sol. // Duus *OP*→ sol. / Duus *P*

Ton càntir duu,
al broc, alfàbrega encar fresca,
20 i és ple de bresca
damunt el tou de cabell bru.

Tens a la galta
gotes de sol.
Puges encesa, pugés alta,
25 amb remoreig de fontinyol.

Pel carreró assolellat
voleien, blanques, les cortines
i guspiregen les codines
amb el cantell tot atzurat.

30 I vas pujant, pel carrer estret,
duent claror
de cantiret
i la frescor
del bru selló.

---

19. aufàbrega *VLL*

20. és ple de] tanca *VLL*

30. pujant *VLL* | estret *VLL*

---

26. carreró *OP*→ carrer tot *P*

17-18. morenor. // Ton *OP*→ morenor. / Ton *PC*

BOIRES

Boira per la plana estesa!

Penjolls d'ànima corpresa
a les obertes brancades!

5 Ombres de vibrant nuesa
que corren entrelaçades,
talment ones d'oratjol.

Boires que, pel corriol,
van amagant les rengleres
d'oliveres

10 amb llur espessa volada.

Oh boira tota amarada
de les candors del matí!

Llana escumosa d'anyell
amb la flongesa del lli!

15 Oli blanc damunt mes celles!

Boira que poses rovell
d'enyor sobre les parpelles.

Test. *FS OP P [PC TdV*

ELEGIA A LA MOLA FEIXUGA

C
onsirosa mola,
rodola
feixuga.
Vés aixafant,
5 mola,
l'oliva poruga,
i unta't de l'ardor
que porta escondida
dintre la pell closa,
10 entre la carn viva.

Test. *VLL FS OP cOP P [PC TdV*

Títol. Elegia ~ feixuga] L'oliva grisenca *VLL*

Abans 1. L'oliva grisenca
i l'oliva bruna
tenen una
dolçor aspriva
entre la carn forta,
sota la pell llisa. *VLL*

3. feixuga, *VLL*

4-5. Vés aixafant, mola *VLL*

6. poruga *VLL*

7. i ~ ardor] i amara't del sol *VLL*

8. escondida] l'oliva *VLL*

4-5. Vés aixafant, / mola *FS OP* → Vés aixafant, mola *cOP*

Consirosa
mola,
fes via,
rodola,
15 que l'oliva tendra
en acabar el dia
serà molla cendra.

---

12. mola *VLL*

13-14. fes via, rodola *VLL*

16. acabar] finir *VLL*

Després 17. Rodola,
oh mola,
rodola
feixuga.
Ves aixafant, mola,
l'oliva poruga. *VLL*

10-11. viva. // Consirosa *FS OP*→ viva. / Consirosa *cOP*

11-12. Consirosa / mola *FS*→ Consirosa mola *OP*

13-14 fes ~ rodola *OP*→ fes via, rodola *P*

CELÍSTIA

- U**n dens eixam d'estels escadussers
amb un afany il·luminat camina.
Un viu fulgor s'embulla pels rosers
i fumejant abriva cada espina.
- 5 Pels turons uns estels pasturadors
donen lleus tremolors a la pineda
i davallen amb grogues resplendors
a cremar borrallons a l'àuria cleda.
Aquesta nit hem abastat estels
- 10 enyorosos a dins de l'ombra tova.
Sentim que són amunt nostres arrels
i que ara vetllen, vívids, els estels
la solitud que en la foscor es renova.

Test. *FS OP P [PC*

---

5. turons *FS* → turons, *OP*

12. estels *FS* → estels, *OP*

---

12. estels, *OP* → estels *PC*

HORT

A trenc de dia l'hort és encès de rosers,
mes hom hi aspira encara solatge de penombra.
En espesses rengleres s'hi aixequen uns xiprers,
on la nit ha deixat una brillantor d'ombra.

5 Em tanco dintre l'hort amb tot l'eixam de roses,
quan se sent bategar dins l'ombra el fruit madur,
a l'hora matinal, tremolosa d'aloses
disperses dins el cant del cel novell i nu.

A l'hort s'hi aturen vius, balbucejants, els aires,
10 i es gronxen a les branques com uns fervents moixons.
Giravolten, arreu, tot just nades, les flaires
i remoreja el blau desfet d'ocultes fonts.

S'aguditza la ratlla de la blanca sendera
i una ombra trencadissa de l'alt fullatge hi cau.
15 Ingràvid, sobre l'hort, el cel de primavera
despenja, lentament, uns flocs humits de blau.

Test. *FS OP P* [*PC*]

---

9. hort *FS* → hort, *OP*

RUSC

Un dens brunzir, com vent tancat,
roda pel rusc i s'hi regira
incessantment, meravellat
de sentir el frec d'una guspira
5 en la pregona obscuritat.

Test. *FS OP P [PC*

TEULADES

Els teulats verds de cel,
blancs de sol,
acotats,
mes a punt
5 de fremir,
de lliscar.

Els teulats
esquerdats
per columnes de fum
10 musical.

Vers el sòl
decantats,
els teulats,
vessen cel
15 i vols d'aus.

Test. *LRE FS OP* [*PC*

3. acotats] acotxats *LRE*

---

1. de *FS*→ del *OP*

10-11. musical. // Vers *FS*→ musical. / Vers *OP*

---

13. teulats, *OP*→ teulats *PC*

FALZIES

Falzie rabents
per la pista blava,
que descabdelleu
la troca vivent
5 del cloquer, a l'alba.
Perseguiu, pel cel,
xiscladores, altes,
les molles vibrants
del pa blau de l'aire.
10 La vostra negror
llarga i fina, sagna.
Porteu pes de cor
dessota de l'ala.

Test. *FS OP cOP P [PC TdV*

Títol. Falzie *FS OP* → Falcie *cOP*

1. Falzie *FS OP* → Falcie *cOP*

11. fina, *FS* → fina *OP*

Títol. Falzie *OP* → Falcie *P*

1. Falzie *OP* → Falcie *P*

CAPVESPRE A LA VINYA

Al capvespre, a la vall, la vinya és grana
amb ceps de marbre i amb els pàmpols erts.
La remor dels ocells es torna blana.
Caminen per la vinya els aires verds.

- 5 El primer estel, obert d'ales, s'acosta.
Davalla el cel amb un obscur ruixim,
i creix dintre l'ardència de la posta
la grogor corgelada del raïm.

- El viarany que la vinya travessa
10 té frescor viva d'un camí de font.
Rosega els pàmpols la blavor que cessa.
Es decanten els ceps, nimbats de son.

Test. *LRE FS OP BIC P [PC*

1. la ~ grana] les vinyes granes *LRE*
2. erts *LRE*
3. La ~ blana] degoten claredat com les fontanes *LRE*
4. per la vinya] pels vinyars *LRE*
6. ruixim *LRE*
9. la vinya] les vinyes *LRE*
11. blavor] claror *LRE* | cessa *LRE*
12. Es ~ nimbats] i posa arreu uns nimbes fins *LRE*

---

10. d'un *FS*→ de *OP*

---

7. creix *OP*→creix, *P* | posta *OP*→ posta, *P*

---

2. ceps *OP*→ cops *PC*

Els darrers carros, tots roents d'abelles,
cantant crepuscles i raïms collits,
15 travessen, saldrocant, terres vermelles.
Al cel hi ha pàmpols de vinyars marcits.

Mol harmonia fosca la vesprada
i, fina, roda amb aspes de llangor.
A la vinya de posta embolcallada
20 madura, gota a gota, la claror.

---

19. posta] sombra *LRE*

---

15. travessen, saldrocant, *FS*→travessen saldrocant *OP*

19. vinya *FS*→ vinya, *OP* | embolcallada *FS*→ embolcallada, *OP*

---

14. crepuscles i *OP*→ crepuscles *PC*

17. fosca *OP*→ fresca *PC*

LA MEUCA*

Vibra, tèrbola, la Meuca.

Els seus sons de llum i sang
escalfen els vidres tendres
i davallen murs avall.

- 5 Colpeix portes i finestres
el boiram desconhortat.
La Meuca, com una ocella,
esmola el seu bec picant
als meus polsos neguitosos.

**Campana de la Seu Vella de Lleida que
toca quan moren el bisbe o algun dels canonges.*

Test. *VLL FS OP cOP P [PC TdV*

1. Vibra tèrbola *VLL*
2. Els ~ i] Cada <sò> és gota de *VLL*
3. escalfen] que acalenta *VLL*
4. davallen] davalla *VLL*

Abans 7.   Ai aquesta nit la boira
                                  és com una ombra fragant
                                  i branca tota ufanosa
                                  d'un arbre trèmul i blanc. *VLL*

7. Meuca *VLL* | ocella *VLL*

8. el seu] son *VLL*

9. als meus] en mos *VLL*

---

2. seus ~ sang *FS OP* → sons de llum i de sang *cOP*

---

10 Els seus ressons, afilats,
es fonen dintre la cambra
a la flama dels miralls.

Ara, al llit, els llençols tenen
una lleu frescor de fang.

10-12. Els ~ miralls] Oh campana bategant!
Veus llunyanes de la Meuca!
Claus que es claven a les mans!
Les campanades s'aturen
i s'aclofen
i es fonen dintre els miralls *VLL*

13. Ara al llit *VLL*

9-10. neguitosos. / Els *FS*→ neguitosos. // Els *OP*

---

2. seus ~ sang *OP*→ sons de llum i de sang *P*

10. Els seus ressons, *OP*→ Els seus tocs, tan *P*

Abans 13. Planys ombrívols de la Meuca! / Claus que es claven a les mans! *P*

EL LLUM DE GANXO

Al pastor,
a l'albada,
quan hi entra
una claror
5 mig vermella,
mig morada,
llum de ganxo,
amb la teva flama fina
daures, àvid,
10 la blancor
espessa de la farina.

A sol post
puges viu
del celler i del rebost.
15 Penjat a la biga tosca
fas claredat de raïm
i socarres el polsim
de la fosca.

Test. *LNR FS OP cOP P [PC TdV*

Títol. Al pastor a l'albada *LNR*

7. ganxo *LNR*

9. àvid] lenta *LNR*

11. farina *LNR*

13. viu] fresca *LNR*

14. rebost; *LNR*

15-18. Penjat ~ fosca] i fas claror de raïm, / i sucарres el polsim / de la fosca. / Penjada en la / biga tosca / ets un bleix rogenic i prim *LNR*

A la sala
20 tens, oh llum,
tremolor tebi de nit;
fas un fum
de fruit cremat i endolcit;
poses toies
25 d'albor blana
a les parets entendrides;
a la mà de la germana
dónes fulgors beneïdes;
i t'abaixes
30 trèmul al fons de les caixes.

Entres, roig, a dins l'alcova
i deixes veure el llit pulcre
amb la gira
ben marcada,
35 com alçada
pedra blanca de sepulcre.

Abans 24. i et decantes,
i dónes color de santes
a les noies; *LNR*

25. d'albor] de llum *LNR*

26. entendrides] eternides *LNR*

28. fulgors] clarors *LNR*

29. t'abaixes, *LNR*

30. trèmula, *LNR* |] caixes; *LNR* | a dins] dins *LNR*

30-31. Caixes. // Entres] caixes; / i *LNR*

31. Entres ~ alcova] i entres, roja, dins <l'alcoba> *LNR*

34. marcada *LNR*

---

34. ben marcada, *OP* → *Ø PC*

I quan, tard, ens adormim,
deixes, llum,
a damunt els nostres rostres
40 ta claredat de raïm.

36-37. sepulcre. / I *LNR*

37. adormim *LNR*

40. raïm.] raïm / i fumes, fremint els sostres. *LNR*

---

39. a *OP*→ al *cOP*

---

39. a damunt els] *OP*→ al damunt dels *P*

ELS XIPRERS

Amb punxes de clau
els xiprers fervents
fan un camí blau,
ratllen els ponents,
5 esquerden els vents.

Vasos fins del llamp,
dols trèmuls del camp,
veus de la foscor.
Vénen de les nits;
10 duen, penedits,
una erta blavor.

Test. *VLL FS OP P [PC TdV*

T. Amb punxes de clau *VLL*

2. fervents] ardents, *VLL*

9. nits, *VLL*

10. duen penedits *VLL*

Tiges dels estels,
alts xiprers, pels vels
de lluna cremats,
15 humits de les mels,
dels vespres gebrats.
Els xiprers dels horts
s'allarguen somorts;
són planys replegats,
20 bleixos de la nit
fins, coagulats:
ombres d'infinít.

---

12. del *VLL*

15. mels *VLL*

16-17. gebrats. // Els *VLL*

18. somorts, *VLL*

21. fins, coagulats:] tots coagulats. *VLL*

22. Ombres *VLL*

---

13. alts *OP*→ als *PC*

NADAL

El pa de Nadal
és neu que fumeja.

Rera el finestral,
el jorn de Nadal,
5 de blancor fresseja.

Penetra molsut,
el fred, a l'estada.

És or remogut
la llar aflamada.

10 Revolen pausats
àngels d'àuries ales.

Hi ha nimbes glaçats,
de llum, a les sales.

Test. *VLL FS GAR OP RUB cOP P [PC TdV*

5. de ~ fresseja] tothora, blanqueja *VLL*

6. Penetra, *VLL*

10. Revolen, pausats, *VLL*

12. nimbes, *VLL*

13. de llum *VLL*

---

5. de ~ fresseja *FS OP*→ tot blanc remoreja *cOP*

6. Penetra *FS*→ Penetra, *OP*

7. fred, *FS*→fred *OP*

13. de llum, *FS*→ flotant, *OP*

---

5. blanc *OP*→ blanc, *P*

---

15 Un rellotge es sent
caminar, amatent,
amb la passa forta.

Hi ha una ànima absent
rera cada porta.

---

15. caminar *VLL*

---

14. es *OP* → se *PC TdV*

SETEMBRE VERMELL

Carrers vermells de setembre!

Tines vessant claredat!

Tarda daurada de brisa!

Portadores fumejants!

5 Sol que escalfa

olorós i fermentat!

Les cabelleres onegen

com els pàmpols verdejants.

Totes les portes obertes,

10 els carrers i els finestrals

tenen l'alenada forta

dels cups encesos del tard.

Hora de vinyes de rosa,

de vinyes guspirejants

15 i totes amorosides

en la dolçor de les valls.

Aturades, somnioses,

es desmaïen bategants.

Ara els raïms, entre els pàmpols,

20 són gotes de sol gemat.

Test. *FS OP* [*PC*]

---

10. finestrals *FS*→ finestrals, *OP*

CLARA SOLEDAT DE LA CAMBRA

Ni sol, ni vent:
només una remor de pensament
i el batec de la fosca.

5 Tan sols ones de nit
a la finestra tosca.

Només tot l'infinit
a la cambra tancat.
Tan sols aire corprès.
Només la soledat
10 amb el ble encès,
i un ruixim desolat
d'obscuritat.

Test. *FS OP GUT P \ [PC TdV*

---

1. sol, *FS*→sol *OP*

10. encès, *FS*→ encès *OP*

CARRER A L'ALBA

Per les parets dels casals
baixa rou de campanades.

Les finestres, vacil·lants,
escumegen rossors cànides.

5 Pels esglaons dels teulats
rebota el cel de l'albada.

Ixen els primers infants:
s'amunteguen com les aures.

10 Duu el matí cresta de gall,
vermellenca, redreçada.

El carrer fa olor de fonts
i de pedres desvetllades.

S'obren les portes amb veus,
imprecises, de mans balbes.

15 Passen carros degotant
tenebra espessa d'estable.

Test. *FS OP* [*PC*]

---

13. veus, *FS* → veus *OP*

Els dos darrers poemes intercanvien l'ordre en l'edició de *PC*.

MISSA MAJOR

Les noies clares, dretes,
envoltades de ciris il·lusoris;
sura l'encens damunt llurs fronts marmoris.
Els sants duen corones d'orenetes.

5   Hi ha rengleres de nins rossos de sol.
Té grogor de donzella cada marbre.
Darrera el finestral, el ventijol
remou la blana música d'un arbre.

S'agenolla la llum davant l'altar.

10   Fumeja la pregària i es mustiga.
S'agita el cant amb vinclaments d'espiga.
Arriba el vi d'un abrandat vinyar.

Hom gira els fulls espessos del missal
i en brollen olors vives d'assutzena.

15   Camina la campana matinal.
S'allisa l'or brillant de la patena.

Test. *FS OP GUT P [PC*

---

16. S'allisa *FS* → -S'allisa *OP*

---

1. noies *OP* → noies, *PC*

CIRERES DE JUNY

El fruit vermell que al cirerer fulgura
abrandarà mans i cistells,
serà frescor per als ocells,
gota lluent de claror dura.

5   Quan el nou fruit va madurant,
      el cirerer, tot tremolant,
      amb ales verdes l'arrecera.

      Dins l'aigua fúlgida del sol,
      en mig dels vels de l'oratjol,
10   salta, rodona, la cirera.

Test. *VLL FS OP P [PC TdV*

T. El fruit vermell que al cirerer fulgura *VLL*

3. per als ocells] pels becs d'ocells *VLL*

6. cirerer *VLL* | tremolant *VLL*

10. rodona *VLL*

---

9. en mig *FS*→ enmig *OP*

INFANTS AL CIRERER

Sobre el brancatge hi ha un revol d'infants.

Cel amunt l'ocellada

obre un camí melangiós de cants.

Lluu la cirera per l'esguard gronxada.

5 Munten, alt, els infants.

Avideses de mans

per a copsar la vermellor sencera!

Les fulles es remouen verdejants

vora el batec agut de la cirera.

Test. *FS OP cOP P [PC TdV*

---

2. amunt *FS* → amunt, *OP*

5. Munten ~ infants *FS OP* → Hi munten, infants *cOP*

---

5. Munten ~ infants *FS OP* → Hi munten, infants *altern*. Hi munten els infants *altern*. Hi pugen uns infants *P*

---

2. amunt, *OP* → amunt *PC*

LA PLUJA

Plou densament i plou seguit.

L'aigua s'afanya tot fent via.

Ara, amb la pluja, l'esperit
es torna fang de melangia.

5 L'aigua fa cordes de neguit;
deixa per terra un so marcit
i una sentor de claror forta.

La pluja clava lleu sos claus
d'enyorament, aguts i blaus,

10 a la pell viva de la porta.

A dins dels tolls, al nostre entorn,
jau nostra joia diluïda.

La pluja, espessa tot el jorn,
duu una alenada pressentida.

15 Mes l'aigua cau sense voler
i fa sensible cada sostre.

Ben delerosa d'un recer,
camina blava vora nostre.

Test. *FS OP cOP P [PC TdV*

---

8. lleu sos *FS OP*→ tot de *cOP*

---

8. lleu sos *OP*→ tot de altern. els seus *P*

13. jorn, *OP*→ jorn *P*

---

14. duu *OP*→ du *PC*

PRIMAVERA A L'ERMITA

Amb tecles de neu
l'harmòni^um regala.
El cel blau arriba.
A l'altar la creu
5 se sent fusta viva.
Entra l'aire nou
i els colors remou
dels llirs de la gerra.
Els sants de bell nou
10 tenen l'esguard tou
i la carn de terra.
Al mur es desgl^aça
la finestra estreta.
El sol d'abril passa
15 amb mirra desfeta.
El vetust altar
dóna or, reïnes.
Silenci es desfà
com les teranyines.

Test. *FS OP cOP P [PC TdV*

---

4. altar *FS*→ altar, *OP*

9. sants *FS*→ sants, *OP*

18. Silenci *FS OP*→ Cada so *cOP*

---

18. Silenci *OP*→ Cada so *P*

ELS LLOPS I LA LLUNA BLANCA

La fam dels llops és nodrida
de fred i de lluna blanca.
Per les brancades els núvols
pengen llur humida llana.
5 Uns mastins de roca nua
escometen la llopada.
Al cel vívides tremolen
runes de pletes llunyanes.
La fam creix com les fogueres
10 de la celístia argentada.
Porten anyells a les nines
els llops aquesta nit aspra.
Senten, corglaçats, l'ardència
de fam desperta a les barres.
15 El vent té una flaire seca
de brancades despullades.
El fred rosega les hores,
que trontollen totes balbes.
Els llops, famolencs, udolen
20 amb un so vermell que esglaia.
Flairen uns brins de crepuscle
llops de cues enrampades.
Ara duen l'alta lluna
a la boca, esbocinada.

Test. *FS RVT OP P [PC TdV*

7. cel vívides *FS*→ cel, vívides, *OP*

11. nines *FS*→ nines, *OP*

12. llops *FS*→ llops, *OP*

19. llops, *FS*→ llops *RVT*

AIGUA DE POU

Amb un feixuc revol,
munta del pou, curulla, la ferrada,
vessant aigua de sol
que té frescor de claredat glaçada.

- 5 Emplena l'aigua el got de guspireig,
ens posa als llavis sabor lleu de terra,
i encén amb son fresseig
l'argila de la gerra.

Test. *FS OP cOP P [PC TdV*

---

1. revol, *FS*→ revol *OP*

4-5. glaçada. // Emplena *FS*→ glaçada. / Emplena *OP*→ glaçada. / I *cOP*

5. Emplena l'aigua *FS OP*→ I l'aigua emplena *cOP* | guspireig, *FS*→ guspireig *OP*

6. ens *FS*→ i ens *OP*

---

2. curulla, *OP*→ curulla *P*

4-5. glaçada. / Emplena *OP*→ glaçada. / I *P*

5. Emplena l'aigua *OP*→ I l'aigua emplena *P*

6. terra, *OP*→ terra *P*

VILA EN FESTA

- A**rriben carros auris a la vila
tots fumejants, encara, d'horitzó.
A la placeta cada arbre refila
bressolat per l'alè de la claror.
- 5 El dia amb picarols pels carrers balla
i ens corona de joia amb sol i crits.
Per l'aire roden cèrcols de rialla
i els estels se'ns escapen, vius, dels dits.
Hi ha efusió de flautes i cornetes
- 10 i nins de llum serena pels teulats,
i una ardent melangia d'orenetes
i, a la fira, uns ninots esgarriats.
S'estenen ufanosos els domassos
i degoten colors vermells i verds.
- 15 Hom veu focs de blavor, feliços, grassos,
i una alegria de balcons oberts.

Test. *FS RVT OP BIC P [PC*

---

2. fumejants *FS*→ fumejant *OP*

11. orenetes *FS* [→ orenetes, *RVT*] *OP*→ orenetes, *BIC*

13. domassos *FS OP*→ domassos, *BIC*

15. grassos, *FS*→ grassos *RVT*

---

10. teulats, *OP*→ teulats *P*

PICANT PEDRA

Sot l'escarpra la pedra s'irisa;
sota el cop de l'escoda dringa i cruix
i va desfent-se llisa
i perd l'aigua compacta del seu gruix.

- 5   Quan el punxó la trenca
fa una pregon, polsinosa veu,
i, en saltar, cada llenca
esquitxa tota fresca com la neu.

Test. *FS OP* [*PC*

4-5. gruix. // Quan *FS*→ gruix. / Quan *OP*

---

6. polsinosa *OP*→ polsina *PC*

VOLEN ALTES LES FULLES DE CLAROR

Volen altes les fulles de claror.

Cruix la tendror
dels arbres.

Les aigües, a l'estany,
5 tenen la tibantor
fina i freda dels marbres.

Deixa la mà del vent
a cada fruit madur,
ditades vermellenques.

10 Ressona llargament l'orgue del cel
i hom veu tot un neguit de fulgors primerenques.

Test. *FS OP* [*PC*

_____

_____

---

8. madur, *OP* → madur *PC*

CAMÍ DE LA MARIOLA

Un verd humit d'oliver
colora tota la tarda.

Un fum blau de formiguer
amara el cotó de l'aire.

5 A dins de l'hort hi ha un xiprer
opac i dur com un marbre.

A cada banda, els bancals,
amb la ufana desplegada,
pugen, fins, en esglaons.

10 La terra té un toc de sarja.

Test. *FS OP P* [*PC*

---

7. banda, *FS*→ banda *OP*

CARROS

Els carros curulls,
estirats pels vents,
s'allarguen,
s'arrosseguen
5 lents.

Envoltats dels brucs
blancs de la polsina,
els carros feixucs
roden pels camins
10 llunyania endins.

Amb flocs d'horitzons
i amb afany avancen
saltant els graons
lluents de la tarda.
15 Llurs rodes cansades
cruixen amb esglai.
Hi ha una flaire errant
de posta i d'espai.

Test. *VLL FS OP P [PC*

6-7. Envoltats ~ la] Oint els lladrucs, / de l'aspra *VLL*

8. feixucs, *VLL*

12. afany, *VLL*

14. lluents de la tarda] de les hores àuries *VLL*

15-18. Llurs ~ espai] I cruixen llurs rodes / amb esglai. / Hi ha una flaire / errant / de posta / i de camp *VLL*

---

4. s'arrosseguen *FS* → s'arrosseguen, *OP*

9. camins *FS* → camins, *OP*

L'HORA DE NEU

La neu
que cau, arreu,
colga l'ayet,
colga la lluna
5 a la muntanya.

La neu
té resplendors
mudes de veu.

La neu
10 davalla lleu
fins a l'entranya.
Fa blancs els dies
i els camins
i m'emblanqueix de dins.
15 Fa vacil·lar, viva, la llar.
Deixa al trespol
un borriçol
de llum glaçada.

L'hora de neu
20 roda pel freu
enlluernada.

Test. *FS OP [PC*

MOIXÓ

Ara el moixó refila, gai,
de viure, verd, lluent entre el fullatge,
tancat en el fanal del cel en romiatge,
resistint l'avidesa de l'espai.

Test. *FS OP* [*PC*

---

1. gai, *FS* → gai *OP*

2. lluent *FS* → lluent, *OP*

CREU DE TERME

Sobre el turó s'aixeca viva
la creu de pedra sangonent
amb cada braç que recte tiba,
clavat al cel amb claus de vent.

- 5 La palpen mans entenebrides
de cansament i soledat.
La pols escura les ferides
que duu, despertes, al costat.

- 10 La creu de pedra escantellada
té molsa d'albes i de cel;
penja al seu flanc la nuvolada
i porta al cim caliu d'estel.

- Colra la creu el romiatge
del gran silenci bategant.
- 15 La densa olor del sec herbatge
grata sa pedra panteixant.

Test. *FS OP LLE P [PC TdV*

9-12. La ~ estel *FS* → *Ø OP*

13. Colra la creu *FS* → Va emmorenint-la *OP*

A TRENC DE MATÍ

A trenc de matí
s'encén la sendera.
S'alça cada bri
d'herba a la margera.

5 Fumat de la nit
ix el fruit de l'ombra.
L'albada amb un crit
la tenebra escombra.

Passa el rieró
10 sota el pont del dia.

Ran del senderó
fa salts de blavor
l'aigua que fa via.

Test. *FS OP P [PC TdV*

CLARES OLIVERES

Clares oliveres
d'argent ensonyat!
Les boires primeres
us han aflamat.

5 Tremolor del branc!
Vivor de l'oliva!
Clapeja el jorn blanc
el vol de la griva.

Arran dels camins
10 de brillant nuesa,
la grisa tendresa
dels olivers fins!

Test. *FS OP P [PC TdV*

---

2. ensonyat! OP→ ensonyat. P

Poema que a PC es troba inserit entre “Creu de terme” i “A trenc de mat?”.

CEMENTIRI

Sobre el planell hi ha el cementiri.

El jorn fa ardent olor de ciri

i el cel és marbre vellutat.

Entre el rocam hi ha tombes nues,

5 i els vells xiprers de blavors crues

tenen uns claps de sol glaçat.

Vibren les creus dintre aquest clos

i hom colga un clot amb terra blanca.

Cruix, a la vora, com un os,

10 la melangia d'una branca.

Damunt les lloses entumides

van passant ombres de moixons

com martellades abaltides.

Són els ocells, als horitzons,

15 petites flames esculpides.

Jauen els cossos, grocs i erts,

sota l'aspror de cada llosa.

Dins uns sepulcres entreoberts

es mou la fosca vaga i rosa.

Test. *FS OP P [PC TdV*

---

13. martellades *FS*→ martellades, *OP*

BITLLES I CÈRCOLS

The child is father of the Man.

William Wordsworth

EL MOLINET DE VENT

Ara torno de la fira.

Duc a la mà
un molinet de vent,
roda vermella que gira.

5 Molinet
d'aspes dolces,
rosa roja, guspira.

Roda, roda,
molinet

10 a la mà;
roda roig,
roda dret,
amb el goig
de les aspes entendrides,

15 que ara l'aire
es mou net
i cantaire.

Test. *VLL FS OP cOP P [PC TdV*

8. roda *VLL*

10. mà, *VLL*

11. roig *VLL*

12. dret *VLL*

14. les] tes *VLL* | entendrides,] eternides. *VLL*

Abans 15. Roda, roda / molinet / amb tes rojors humides *VLL*

5-6. Molinet / d'aspes *FS*→ Molinet d'aspes *OP*

9. molinet *FS*→ molinet, *OP*

16. net *FS*→ dret *OP*→ net *cOP*

---

9. molinet, *OP*→ molinet *P*

---

16. dret *OP*→ net *PC*

Roda, roda
a la mà
20 amb un fresc alenar
oh molí
vermellós,
consirós!

Cabdella
25 or de sol.
Brunz, molí,
amb el dens brunzir
de l'abella.

---

20. alenar. *VLL*

21. Oh, *VLL*

23. consirós. *VLL*

Abans 24. Mot incert / a la mà / tot obert. // Clar molí *VLL*

26. Brunz molí *VLL*

27. dens brunzir] fresc brunzí *VLL*

---

20. alenar *FS*→ alenar, *OP*

23-24. consirós! // Cabdella *FS OP*→ consirós! / I cabdella *cOP*

---

20. amb un fresc alenar *OP*→ amb un fresc / alenar *P*

23-24. consirós! // Cabdella *OP*→ consirós! / I cabdella *P*

Roda, roda,
30 amb les vives colors
del jorn clar;
tendre estel,
roda fresc,
roda viu,
35 a la mà.

---

29. roda *VLL*

Abans 30. molinet, / roda roig, / roda dret *VLL*

30. vives] fines *VLL* | colors, *VLL*

31. clar. *VLL*

32. Tendre *VLL*

34. viu *VLL*

A ESTUDI ELS BANCS SÓN VERDS

A estudi els bancs són verds.

Hi seuen uns infants que fan brandar llurs cames,
amb els llibres oberts.

La llum és mel i vi a la finestra.

- 5 Hi ha un rellotge arrupit en un recó.
Un sant a la paret aixeca la mà destra.

Hi ha un cel picat d'ocells i amb uns lleganys
de claredat humida.

- 10 A la pissarra els nombres són uns tanys
de fi color de cendra.

Finestra enllà s'albira
una teulada tendra.

Test. *LRE FS RVT GUT OP cOP LAB LLE BIC P [PC TdV*

6. Sant *LRE*

9. els ~ uns] els números són *LRE*

10. de fi] d'ardent *LRE*

---

2. llurs *FS*→ les *OP*→llurs *BIC* | cames, *FS*→ cames *RVT*

4. finestra *FS*→ minestra *OP*→ finestra *cOP*

5. recó *FS OP*→ racó *LLE BIC*

10-11. cendra. // Finestra *FS*→ cendra. / Finestra *OP*→ cendra. // Finestra *BIC*

---

5. recó *OP*→ racó *P*

---

5. recó *OP*→ racó *PC*

La paret té blancor extasiada.
El sostre és tot fumat de melangia.

15 La mar, al mapa, es mou enjogassada.

Al bell fons del tinter
hi ha ninots, veles blanques.
Les hores, al jardí,
salten, lasses, les tanques.

---

15. La ~ enjogassada] Hi penja la fredor d'una llum apagada *LRE*

---

13. La ~ extasiada *FS OP* → Té la paret una blancor encantada *cOP*

15. enjogassada *FS OP* → enjojassada *LAB*

---

13. La ~ extasiada *OP* → Té la paret una blancor encantada *P*

JORN DE PROCESSÓ

Jorn de processó.

Duc un vestit blanc.

He deixat a casa
tots blancs els miralls.

5 Quina viva joia
l'anar carrer avall
duent la fulgència
d'un ciri a la mà!

Hi ha claror de noies

10 als balcons més alts!
Porten bruses roges,
jo duc vestit blanc.
El ciri il·lumina
l'esperit infant

15 i a la mà encomana
tremolors de flam.

Test. *VLL FS OP cOP SOL [PC TdV*

3. casa, *VLL*

5. viva] clara *VLL*

7. duent ~ fulgència] tot duent l'ardència *VLL*

10. alts. *VLL*

11. bruses roges,] vestits rojos. *VLL*

12. Jo *VLL*

21. tàlem, *VLL*

---

1. processó. *FS OP*→ processó, *SOL*

2. Duc *FS OP*→ duc *SOL*

Els sons de campanes
són ocells daurats.
Els brots de ginesta
20 posen sol fragant
a damunt del tàlem
encensat de blau.

De nit, en ma cambra,
dins l'obscuritat
25 veig files de ciris
amb flam vacil·lant,
- rosaris d'estrelles
que van caminant-.

---

22. encensat de] dintre l'aire *VLL*

23. nit *VLL*

24. l'obscuritat, *VLL*

26. vacil·lant. *VLL*

27. Rosaris *VLL*

Després 28. M'adormo amb el ciri / fumant a les mans. *VLL*

---

26. vacil·lant, *FS*→ vacil·lant *OP*

24. l'obscuritat *FS*→ l'obscuritat, *OP*

---

28. caminant-. *OP*→ caminant. *PC*

28. caminant-. *cOP*→caminant.- *TdV*

LES OMBRES QUE M'ACOMPANYEN

Pels murs de la cambra fosca
unes ombres s'allargassen,
amb nocturnes transparències,
degotant, fumoses, càlides.

5 Salten per unes finestres
ombres amb dents esmolades.
Es treuen i es posen vestes
fragants de fosca irisada.
Del fons de la nit arriben

10 eternament renovades.
Oculen estels verdosos
a dintre llurs sines àvides.
Vora meu fruiten les ombres
amb espurneig d'estelada.

15 El cos esdevé retina
entre les ombres que em palpen.

Fent ganyotes doloroses
pengen, tot desfent-se, a l'alba.

Test. *FS OP* [*PC*]

16-17. palpen. // Fent *FS*→ palpen. / Fent *OP*

NIT D'INFANT

Coixí de neu, frescor al front i als llavis!

Blancúria de llençols al pensament!

La cambra es gronxa com un clar navili

enduta per l'oneig d'un son d'argent.

Test. *FS OP cOP P [PC TdV*

---

1. frescor *FS OP* → tan fresc *cOP*

---

1. frescor *OP* → tan fresc *P*

ALBA D'INFANT

Apunta el jorn. Cada rajola és freda.

Al celobert hi lluca un llum perdut.

Damunt la taula una alta espelma crema.

Hi ha un caliu blanc de lluna

5 a l'amplada del cel

i s'obren les remors amb joia fina d'aigua.

Baixa pels murs un degotís de mel.

Test. *FS OP [PC*

2. celobert *FS*→ celobert, *OP*

3. taula *FS*→ taula, *OP*

CELOBERT

Baixen al celobert ocells perduts,
i s'hi escampa, rabent, llur claror obscura.
Revolen, en eixam, vidres eixuts
a les finestres altes. Una impura
5 sentor de flor de test, lenta, s'enlaira.
Estesa ací i allà, la roba humil
fa una groguenca, apegalosa, flaire.
D'una finestra estant, un clar minyó
avia en l'aire fressejant d'abril
10 les flames d'unes grues d'il·lusió.

Test. *VLL FS OP P [PC*

1. ocells] moixons *VLL* | perduts,] perduts *VLL*
2. s'hi ~ obscura] hi canta fríosa llur negrura *VLL*
6. Estesa] Pengen *VLL* | allà *VLL* | la ~ humil] robes humils *VLL*
7. fa ~ apegalosa,] d'esgrogueïda, apegalosa *VLL*
- Abans 8. Sobre els empits uns fruits s'obren tranquils. *VLL*
- 7-8. flaire. / D'una] tranquils. // D'una *VLL*
8. estant *VLL* | minyó, *VLL*
9. avia ~ abril] ara avia cometes d'il·lusió, *VLL*
10. les ~ il·lusió] i a cada mà li <tiven> quatre fils *VLL*

---

10. d'unes grues *OP* → d'uns estels *P*

ORACIÓ A L'ÀNGEL DE LA GUARDA

Vetlla'm amb la teva neu
i amb els teus vols de silenci
fins que l'alba nova llenci
el dard de la seva veu.

5 Com que la fosca esborrà
els plecs de la teva vesta,
brodada amb or de ginesta,
fes que jo els senti a la mà.

La quietud de la nit
10 em glaça cada sentit.
Finità l'obscura via?
Temo caure en l'infinit
i no veure més el dia.

Planta a l'entorn del meu son
15 la blavor d'una pineda.
Estronca amb el dit la font
d'aquesta obscuritat freda.

Guareix la negror del cel
posant oli a cada estel.
20 I, en ésser demà al matí,
que sigui el teu vol fidel
un fresseig blavenc de pi.

Test. *FS OP cOP P \ [PC TdV*

4. dard *FS* → crit *OP* → dard *cOP*

4. crit *OP* → dard *altern.* dard, *P*

6. teva *OP* → seva *P*

18-19. Guareix ~ estel *OP* → Guareix la negror / del cel posant oli a cada estel *P*

PESSEBRE

Davallen els moixons del pensament
damunt dels brancs a picar la farina.
Tinc les mans blanques de tocar anyells.
Porto cristalls de rius a cada nina.

Test. *FS GAR OP cOP P [PC TdV*

---

3. anyells *FS OP* → els anyells *cOP*

---

3. anyells *OP* → els anyells *P*

TARDA DE DIJOUS

La tarda –cèrcol viu- roda pels plans
i ara és tota animada de senderes.

La tarda rossa és plantada d'infants.

Les pedres pels camins són diamants.

5 Hi ha pilotes de llum a les rieres.

Test. *FS OP cIOP P [PC TdV*

---

5. a *OP* → per *cIOP*

EL CAVALL DE CARTÓ

- A** cavall
d'un cavall
de cartó,
aturat, jo, minyó,
5 feia via.
Pressentint l'horitzó
el cavall de cartó
es dalia.
A la cambra el trebol
10 es pintava de cel.
Trist el sol
en el mur feia mel.
Vorejava una serra – la cadira
al vell mur adossada - .
15 Oh planell de la taula que gira!
Blau caminói de l'estampa penjada!
Amb son trot el cavall
tarda avall
aixecava
20 polseguera
de goig. Flamejava
la crinera
del cavall de cartó.
Jo em perdia, minyó,
25 dintre la llum de la lleu polseguera.

Test. *FS OP SOL P* [*PC*]

3. cartó, *FS OP* → cartó *SOL*

6. horitzó *FS* → horitzó, *OP*

8. dalia *FS* → delia *OP*

11. sol *FS OP* → sol, *SOL*

---

12. el *OP* → un *PC*

LA POR

- L**a por alça als teulats les negres teules,
escampa per la cuina el fum del foc,
menja a l'armari panellets i neules
i a les cambres s'endinsa a poc a poc.
- 5 Fa gestos apagats i mansa calla
devora el nostre llit;
amb la fosca es baralla
i fa batre les portes de la nit.
Amatent, foragita
- 10 la calma del recó;
presa d'enuig, de tant en tant, es gita
fent grosses riallades de foscor.
La por tota vestida
amb túnica de fum,
- 15 que apar que ara ens oblida
bufant el flam d'un llum,
tossuda, fina, truca
a la blanca paret
i consirosa lluca
- 20 pel passadís estret.

Test. *FS OP P [PC*

---

11. tant, *FS*→ tant *OP*

---

5. calla *OP*→calla, *PC*

10. recó] *OP*→ racó *PC*

La por s'amaga rera les cortines
amb aspres tremolors.
Passa amb les lluïssors, negres i fines,
dels mosquits brunzidors.

25 Mou la feixuga porta
que en el silenci cruix.
Té una alenada forta;
fa una ombra sense gruix.

La por, arreu, belluga:
30 la nit l'exalta i bruny.
La por, tota poruga,
que amenaça, indecisa, des de lluny.

EMOCIÓ DEL PRIMER ENAMORAMENT

L'aire és amorosit de pensament
i frega el front com una flor desclosa.
A cada mà s'hi bada un fruit fulgent.
La carn es mou entre velluts de rosa.

Test. *FS OP P [PC*

---

3. mà *FS* → mà, *OP*

PALS

Oh els pals drets i torts
que es fan companyia
espessos, somorts!
Oh els pals que fan via
5 nus i desvagats.
Oh monotonia
d'estar arrengrats!
Emplenen la tarda
feixuga d'enuig.
10 (Fa pals de basarda
la claror que fuig.)
Pàgines iguals,
tristes, sens ninots.
Dos, quatre, sis pals
15 trepitjant gargots.

Test. *FS OP P [PC*

---

5. desvagats. *FS*→ desvagats! *OP*

L'ENDEMÀ DE SANT SILVESTRE

Ja clareja. Les bruixes han fugit
i han deixat les parets tacades de desvari.
Fulguraven llurs mans, a mitja nit,
amb brillantor de glavi.

5 Duien mantells de núvols moradencs
i trenes socarrades.
Han rossegat a l'entorn del meu llit
rams d'estrelles corcades.

Esquinçaren la viva teranyina
10 del vidre del balcó.
Hi ha olor de lluna i malva
al fons del recambró.

Test. *FS OP P [PC TdV*

---

7. rossegat *FS*→ rossegat, *OP* | llit *FS*→ llit, *OP*

---

3. mans, *OP*→ mans *P*

Rosada i celístia

OCELL I FINESTRA

OCELLS EMIGRANTS

Quins bleixos vius de freds llunyans,
quines neus invisibles
us foragiten, bells ocells errants?

Deixeu teulats encara plens de sol
5 i campanars amb campanes calentes.
Passeu, talment un riu d'onades lentes.

Es fon el vostre vol
i roman, com un rastre, aquell esglai
de la buidor pregona de l'espai.

Test. *RdC RC OP P [PC TdV*

2. invisibles *RC*→ invisibles, *OP*

EL LLIR I LA PLUJA

A l'hort plou.
L'aigua cou.
Un goig nou
ens sopluj,
5 i tu i jo
fem olor
de cel fresc
i de pluja.

Ple de vesc
10 de sol bla
el llir puja.
Oh el perfum
que el llir fa
sota el fum
15 de la pluja!

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

15. pluja! *OP*→ pluja. *P*

LA TAULA PARADA

Palpa els gots, oratjol,
i remou les tovalles!
Oh pa! Talment un sol
a la taula davalles!

5 Oh pomes, amb perfum
difús, als plats de pisa!
Oh oliva molla i llisa!
Oh taronges de llum!

Porta'ns aquell caliu
10 vaporós de fogó,
oh brou bullent d'un viu
i greixinós olor!

Cel d'encís hivernal
amb ors clars de retaule:
15 deixa'ns damunt la taula
uns grans eixuts de sal!

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

9. aquell *OP* → aquest *P*

AURA

Ens porta l'aura cels desfets;
regira, al bosc, les harmonies
dels verds molsuts, dels ors secrets.

Du tremolor vivent de plor
5 i regalima com la bresca
damunt el flam de cada flor.

I fa tornar, com els ocells,
totes sonores les muntanyes.
Sembra blavor pels alts planells
10 i mou, com l'aigua, joncs i canyes.

Test. *RC OP P [PC*

4. Du *RC* → Duu *OP*

PRIMERIES D'HIVERN

Encenguem l'esperit! Barrem la porta!

Hi ha angoixa de blancors a la paret.

Penetra als vidres una llum de fred.

5 Del celler puja una bravada forta.

Se'ns corglaça la son al fons del jaç.

Brilla al quinqué la flama enfredorida

i s'entela l'espill. Fumeja, al vas,

la llet calenta ara mateix munyida.

10 A la llar ens escalfa un bé de Déu

de fulles enrogides i tions;

hi crepiten les pinyes de pinyons.

Cau a muntanya la primera neu.

Dóna caliu de cor aquest pa nostre.

15 Hi ha, al casal, un silenci radiant.

Al rebost enfosquit, de tant en tant,

una poma macada cau del sostre.

Test. *RC OP P [PC TdV*

Aquest poema el llegim després de "Got onejant de vi novell" a OP PC TdV

XUCLEN EL GOT LLAVIS DE LLUNA

Xuclen el got llavis de lluna.

Got onejant de vi novell,
amb or de nit i blau de pruna,
bullint d'olor com un clavell!

Test. *RC OP LLE cOP P [PC TdV*

T. Xuclen el got llavis de lluna *RC OP* → Veire vibrant de vi novell *LLE* Got onejant de vi novell *cOP*

1. Xuclen el got llavis de lluna. *RC OP* → Ø *LLE cOP*

2. Got onejant *RC OP* → Veire vibrant *LLE*

4. clavell! *RC* → clavell. *OP*

T. Xuclen el got llavis de lluna *OP* → Got onejant de vi novell *P*

1. Xuclen el got llavis de lluna. *OP* → Ø *P*

AQUESTES FLORS QUE VIUEN TAN ENDALT

Aquestes flors que viuen tan endalt,
al flanc de la muntanya i al cim,
hom les creuria pures flors de cel
que tenen fils de lluna per arrel.

- 5 En veure-les tan gràcils jo diria
que la Verge les cull a trenc de dia.

Tenen un roig alat i un blau molt breu.
De nit es gronxen de celístia plenes,
humides de la gràcia de serenes

- 10 i són un bleix de Déu
allà en la solitud de les carenes.

Test. *RC OP P [PC*

5. gràcils jo *RC*→ gràcils, jo *OP*

6-7. dia. // Tenen *RC*→ dia. /Tenen *OP*

FLORS BOSCANES

De bon matí,
sota el fanal de clarianes,
sentint el frec del ventolí,
que fan de bon collir
5 les flors boscanes!

Aletejants,
al peu dels sants
i al teu gipó
que ara esbatanes,
10 faran olor
d'ombra i fontanes.

Violes xiques: degotim
de llunes blanques!
Or tremolós, blau tendre, prim
15 de flors boscanes!

Test. *RC OP P [PC*

---

2. sota ~ clarianes *OP* → sota el fanal / de clarianes *P*

CLAM DE LA TERRA ASSEDEGADA

Oh cel d'agudes blavors,
fes tornar pluja el teu vidre!
Dins mes entranyes vivents,
aigua, com un cor, regira't!
5 La meva set s'ha fet cant
gronxada per llunyanies.
Sota la fulgor del sol
xuclo les aures errívols.
Sempre cel, només blavor
10 sobre la meva pell viva;
tan sols batecs, cruiximents
de pedres desentumides;
amples, aspres soledats
i vents de veu endurida.
15 Cel amunt, esbarts d'ocells
de negrors envidreïdes!
Aigua, davalla rabent
amb tes mullades guspïres!

Test. *RC OP P [PC TdV*

3. vivents *RC*→ ardents *OP*

4. cor, *RC*→ cor *OP*

Diuen set tots els ullals
20 de la meva plana grisa
i l'aspror densa dels rocs
i l'or fos de la polsina!
Oh els rius de silenci espès,
d'alenada eixarreïda
25 que palpen àvidament
alzines d'escorça lívida!
Cau pluja! Cel llunyedà,
desfés-te en aigua infinita!

---

28. infinita! *RC*→ infinita. *OP*

PI, QUE T'HE PLANTAT

Creix, pi, fes-te ben gran,
arrapa't, ben fidel,
al tros de terra on creixes
i al teu bocí del cel.

5 Creix, fill, amb sol i neu,
corprès de blau, boirós
de l'auri perfum teu.

Puja rodó, lluent
i digues les paraules
10 que ja t'ensenya el vent.

Test. *RC OP P [PC*

---

8. lluent *RC* → lluent, *OP*

TEST AL BALCÓ

Quines flors de vent
al test bonyegut,
i quin verd content,
quin vermell molsut!

5 Hi ha terra de cel
dins el test encès
i amara l'arrel
amb son blau espès!

Com s'enganxa al verd
10 un cant de moixons!
Oh test auri i gerd
regat d'horitzons!

Hi sura un perfum
de vent i de blau.
15 Oh el pètal que cau
rebregat de llum!

Test. *RC OP P [PC*

---

14. blau. *RC* → blau! *OP*

CUINA PAGESA

A la cuina la penombra
té la sabor de fums morts.
A dins de l'armari l'ombra
devora pomes dels horts.

5 El ventall de palla alada
foragita malvestats.
La cadira foradada
serva el son vivent dels gats.

Allà a l'aigüera s'escola,
10 a poc a poc, la foscor.
Rondineja la cassola
abrandada de sentor.

Al plat entelat de fum
brilla la blancor d'un ou
15 i fa una clapa de llum
el setrill ple d'oli nou.

El flamareig inquiet
de la llar blaveja i grana.
Ara la nit s'encomana
20 la blancor del pa i la llet.

El rellotge es mou amb una
fressa de revol d'ocell
i cauen dins del gibrell
gotes pansides de lluna.

Test. *RC OP P [PC*

Cap al cim, per un aspre viarany,
llum sorda d'aigua i de rocam ens mena.
El cel tot escampat a la carena,
és fet de fulla nova i d'or d'estany.

5   Ran mateix de l'abisme el pi fidel
fa foc, al sol, i aroma ben madura.
Duem, pendís amunt, feixos de cel.
L'aire ve esquerp i remorós d'altura.

Revola la miloca, fuig l'isard.

10   Ens enfonsem en tous de solitud
i ens sobta la claror de cap al tard
que estava les colors de cim agut.

Olor de cel, de fulles, goig de vent!
Herba migrada a la coma cendrosa!

15   Topa amb els rocs, s'estimba clamorosa
la claredat abrupta del torrent.

Test. *RC OP P [PC*

MAGNOLIERA D'ALBATÀRREC

Abastes, al teu clos,
el cel i les serenes
amb la polpa de lluna de tes flors.

Corpresa de perfum al blau t'ofrenes
5 velada de silencis opalins.
L'aire, al teu volt, de pol·len viu emplenes;
alens d'or t'anuncien pels camins.

Entre tes fulles ertes
fas les teves blancors, a poc a poc;
10 mig closes, mig obertes,
totes les torra un invisible foc.

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

6. volt *RC* → vol *OP*

---

6. L'aire ~ emplenes *OP* → L'aire, al teu volt, *P*

7. alens ~ camins *OP* → t'anuncia pels camins *P*

9. blancors, *OP* → blancors *P*

LES OLIVES

Verdeja el fruit opac de l'oliver
en l'aire remogut de tords i grives.
En la fredor grisenca de gener,
fareu oli calent, llises olives.

- 5   Untareu d'or les pedres del molí
      i cremarà vermell, en llànties vives,
      el ble, tot amarat d'aquest diví
      oli ros, oli blanc que feu, olives.

- El vostre suc espès omple la pica
10   que té lluors daurades d'un espill
      i es corgela a l'hivern de mica en mica
      i llagrimaja al vidre del setrill.

Test. *NRE RC OP P [PC TdV*

5. molí, NRE

6. cremarà ~ en] el vostre suc farà les NRE

7. el ~ amarat] tot amarat el ble NRE

Després 12. De l'oli vostre, oliveres dels horts, / en son untats els peus, les mans dels
morts. NRE

---

6. vermell, *RC* → vermell *OP*

SAÓ

La terra s'infla de cel remullat.

Branda, el jorn, encallat.

Els horitzons mesquins

s'han fet fang regirat.

- 5   Lentament pels camins
s'aixeca un baf terrós.
Darrera l'om espès
el sol es pon, fangós.

S'enfonsa a terra el pas.

- 10   Cada llavor s'ha encès
dins el bancal tot gras.

Test. *RC OP LLE P [PC TdV*

---

8. pon, *RC*→ pon *OP*

---

6. baf *OP*→ bat *PC*

PRESSENTIMENT DE L'ALBA

Ja l'òliba es remou en la foscor
tota picada d'humitat de l'horta;
penja l'entranya de la lluna morta,
degotant, groga i roja, a l'horitzó.

5 Els rierols cap a l'albada enduts
blanquegen, en la fosca, enmig d'arbredes.
Lluen els còdols com estels caiguts.
Les ramades groguegen a les cledes.

Oh nit bullent, tenebra cristal·lina!
10 Silenci que s'eleva com un fum!
Ara, darrera l'ombra, s'endevina
l'alterosa muntanya de la llum.

Test. *RdC RC TR1 TR2 OP P [PC TdV*

11. ombra, *RC*→ ombra *TR2*

CLOQUER A LA FINESTRA

Cloquer badat
apuntalat
per tramuntanes!

5 Cloquer aixecat
pel so encrespat
de les campanes.

Cloquer eixalat,
bullent de cel,
al sòl clavat
10 com una rel!

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

1. badat *RC* → badat, *OP*

LA MASIA EMBOIRADA

Boira als vidres, al cup, a l'establia
talment l'alè glaçat dels bens, dels bous;
boira al jaçot i a la pallera humida
i boira als ponedors que vessen ous.

- 5   Cuina tota emboirada, boira al forn,
als veires del palmar i a la pastera,
i boira, com l'encens, tot a l'entorn
de la Verge damunt la calaixera.

Boira aturada i tremolosa al sostre!

- 10   Nit blanca, polsinosa de sol blanc!
Boira que ens frega el cos, que ens menja el rostre
i puja pegallosa del barranc!

Test. *RC OP P [PC TdV*

1. establia *RC* → establia, *OP*

EL FUM DE LA LLAR

Arbre fràgil sense arrel,
furgues dins el blau del cel;
de cop t'esfulles. Oh fum,
mut en l'aire, negra llum!

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

3. cop *RC* → cap *OP*

4. llum! *RC* → llum. *OP*

---

1. fràgil *OP* → fràgil, *P*

---

3. cap *OP* → cop *PC*

CAMÍ POBRE DE MUNTANYA

Amb petges de cel
i magres timons,
lluents de l'eixut
cridar dels moixons,
5 davalles ossut,
groc com el forment
i amb flaire de vent.

Test. *RC OP P [PC TdV*

CANÇÓ DEL TIMÓ

Polsós de terra,
a un flanc de serra
visc arrapat,
pel flam del cel
5 fins a l'arrel
escarbotat!

Faig una llum
grisa de terra.
Dono perfum
10 eixut de serra.

Duent colors
de solitud,
tot tremolós,
lliurant asprors
15 al vent hirsut,
visc encrespat
al pedregós
flanc del serrat.

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

6. escarbotat! *OP*→ escarbotat. *P*

13. tremolós, *OP*→ tremolós *P*

CANÇÓ DEL FANAL DE LA CANTONADA

Fanal de la cantonada
que fas llum de sol pansit,
blanc i mullat de rosada,
febrós de febre de nit.

5 Com t'engoleix d'hora en hora
la fosca espessa que bull,
però tibes a la vora
de la nit com un escull.

Clapes de claror somorta
10 empegues a la paret,
i m'esperes, a la porta,
despullat, trèmul de fred.

L'obscuritat s'amuntega
al teu entorn, oh fanal;
15 la flama tota es rebrega,
rovellada, al cap del pal.

Test. RC OP \ [PC

---

14. fanal; RC → fanal!; OP

LLUNA VELLA

Tot fent fumerola
de pàl·lid caliu,
la lluna d'estiu
es desclava i vola.

5 Du feixos calents,
daurats, de ginesta,
i avança feresta
pel camí dels vents.

Oh lluna a les mans!
10 Lluna a la garriga!
Arestes vibrants
de lluna a l'espiga!

Amb roig de cirera
i groc clar de llet,
15 la lluna ara ha fet
la nit primavera.

De cop s'han tornat
les ombries blanques.
La lluna ha penjat
20 llençols a les branques.

Dins el cor estret
s'encabeix, sencera,
la lluna de cera
amb el seu calfred!

Test. *RC CIU OP [PC*

---

22. *s'encabeix, RC → s'encabeix OP*

MUR EMBLANQUINAT DE L'HORT

Al llarg del mur
fan un atur
el sol i l'aire.
Oh mur pastat
5 amb viva flaire
de sol gemat
i amb terra d'aire!

Al mur rasat
pel cantussol
10 del rec, pel vol
viu dels pardals,
el sol traspua
damunt la nua
blancor de calç!

Test. *RC OP P [PC TdV*

VELA BLANCA

Fes-te vela de cel,
oh vagarosa fita!
i arrenca't amb la rel
de l'ona que crepita.

5 I pesca, amb xarxes d'or,
les llunes estimbades
i el sol vermell que mor
en aigües despintades.

Vés d'aire proveïda.

10 Encén fanals de sol
per si es fongués el dia
rera del blau lluent
i el mar s'estengués sol
sense platges ni vent!

Test. RC OP [PC

---

2. fita! RC→ fita!, OP

8-9. despintades. // Vés RC→ despintades. / Vés OP

LLUM DE TERRA

En un cel d'orenetes i falzies
punxat d'arbres aguts i de cloquers,
el sol hi bat joiós i maura els dies.
Hi ha un escalf polsinós dins els graners,
5 i, als balcons, claredat de carderoles,
una vidres fulgurants i noies soles,
i cortines blavenques d'oratjol.
La plaça és viva i de colors cofoia.
Fa l'alfàbrega olor roent de noia:
10 du taques blanques i llisquents de sol.

Al riu hi ha cel felíç. El cirerer
té vermellor de posta i d'alba viva.
Entre el boiram, a l'hivern cru, l'oliva
tremeix, tota mullada a l'oliver.

Test. *RC OP P* [*PC*

14. mullada a *RC* → mullada, a *OP*

---

15 Bru i amb una bravada de celler
que ens sobta en la foscor de cada porta,
fa marrada el carrer;
hom diria un camí tot fresc de l'horta
on passen carros lents, en romiatges,
20 amb recapte del tros i amb or de boll
i que, de tant en tant, trenquen miratges
de l'aigua que blaveja dins el toll.

I la terra que xucla ombres de morts
com l'aigua ardent i fosca de la pluja,
25 dóna llum de raïm als ceps retorts
i verdor fresca a l'arbrissó que puja.

---

19. lents, en *RC* → lents en *OP*

CEL ROMEU

On van els cels tan lluminosos
per no sé quins mestrals enduts?
On van florits, tan olorosos
amb flonjors clares i amb velluts
5 rasant els cims i les arbredes?

Per quins camins, a quines cledes
eixos ramats de porpra i blau
van deixondits, dintre la pau
inacabable de les hores,
10 deixant escumes a les vores
i al pit solatge espès de llum?

On van talment un auri fum,
amb rems de sol, amb amples ales,
densos de goig, humits de cales,
15 amb majestat de cants i d'ona?

Oh cel que s'alça i que s'afona!

Test. *RC OP P [PC*

-
1. On *RC* → ¿On *OP*
  3. On *RC* → ¿On *OP* | olorosos *RC* → olorosos, *OP*
  6. Per *RC* → ¿Per *OP* | cledes *RC* → cledes, *OP*
  12. On *RC* → ¿On *OP*
-

ÀNGELS CREPUSCULARS

Àngels, brises corpreses, en l'espai,
a les carenes i la mar tranquil·la!
Llangor d'àngels al blau! Oh giravolts
ran dels cloquers dispersos de la vila!

- 5 Diluïts, encarnats en resplendors,
els àngels joves de cent mil colors
fan al bell cim del cel una rotllana
i, aconseguint-se ingràvids en la plana,
menen foc d'or a la verdor del branc
- 10 i pugen fets deliri de fum blanc!

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

2. la *RC* → a la *OP*

---

6. joves *OP* → joves, *P* | colors *OP* → colors, *P*

PRADES ALTES

Que us sobti, vaques, aquest verd
de les prades, tan gerd,
i l'ample espai
damunt les serres, mai
5 com avui tan obert
i amb un aire de prades tan verd!

L'herba fresca que arreu,
ara, vaques, trobeu
és ungida de cel,
10 bona fins a la rel.

Deixeu penjar els braguers
com, el cep, els raïms.
Que el sol ponent us caigui en regalims
pel coll i per les anques.

15 Als estables feu cap,
tot abaixant el vostre cap,
vaques rosses i blanques.

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

8. trobeu *RC*→ trobeu, *OP*

---

8. vaques, *OP*→ vaques *P*

LA VELLA

D'un mes ençà que hom no la veu enlloc,
ni riera els vidres ni devora el foc,
la vella que s'asseia a l'escaleta,
agradada de llunes i moixons.

- 5 Ha fugit om un xiscle d'oreneta.
S'és perduda potser pels carrerons
o s'és fosa en la boira de la pleta.

Test. *RC OP P* [PC

EL QUINQUÉ

Damunt la taula,
roig de ta llum,
trenes la falla
de flama i fum.

5 Et ceneix l'ombra
que et fa glatir.
Llum i penombra
fas en florir.

(La fosca tiba;
10 al carrer plou.)
Ta flama viva
és bleix i rou.

(A la pantalla
traspua el sol.)
15 Ton flam davalla
i puja sol.

(Hi ha al finestró
fosca mullada.)
Llum, fas olor
20 d'aigua cremada.

Test. *RC OP* [*PC*]

_____

_____

=====

RELOTGE DE GOLFA

S'han estimbat les hores mortes
dins el rellotge de paret,
i les agulles primes, tortes,
s'han aturat, grogues de fred.

5 Dins de la seva buida entranya
on es floreixen sol i gel,
fila el silenci, com l'aranya,
el tremolor grisenc d'un tel.

Pintat de pols de blau i lluna,
10 corcat de sons, penja retut.
Sempre assenyala tres quarts d'una
sota el boiram del vidre brut.

Test. *RC OP P [PC*

---

3. agulles primes *RC* → agulles, primes *OP*

RELOTGE DE LA NIT

El pèndol mogut
per un vent eixut
i vivent de fosca
es gronxa golut
5 dins la caixa tosca.

El rellotge pasta
ressons sense atur.
Les hores embasta
amb un fil obscur.
10 Es mou cada agulla
menada pel dit
negrenc de la nit.

Test. *RC OP P [PC TdV*

ELS CARROS ETERNES

Carros lents, pegrins,
per la ruta fidel,
obren solcs, entre pins,
pugen costes de cel.

5 Troben closos hostals
i petges de rabosa.
De nit duen fanals
d'una llum polsinosa.

On faran un atur
10 aquests carros d'atzur?
Arribaran a lloc
un dia a poc a poc?

Vénen lívids pels plans
amb seguici de cans
15 i curulls de buidor,
rossegant la tristor
dels dies i dels pins.

En veure'ls pels camins
dels estius, dels hiverns,
20 sol i pluges endins,
semblen carros eterns.

Test. *RC OP LLE cOP P [PC TdV*

T . Els *RC OP* → Als *LLE*

1. pegrins, *RC* → pegrins *OP*

9. On *RC* → ¿On *OP*

11. Arribaran *RC* → ¿Arribaran *OP*

---

9. ¿On *cOP* → On *TdV*

11. ¿Arribaran *cOP* → Arribaran *TdV*

JORN NEVAT

El jorn blanc de neu es lleva.

Blanc bullent, bellugadís!

Rera els vidres, quin encís
de veure que neva i neva!

- 5 Cau la neu sobre els fogons,
i dintre la pleta aspriva
s'enganxa morada i viva
a la llana dels moltons.

Goteja la neu al blanc.

- 10 La cortina s'encarcara.
Totes les campanes ara
matinen amb gipó blanc.

Clapeja aquests caputxons
de les dones, la nevada.

- 15 Es pregunten els moixons
si cau pa damunt la prada.

Test. RC OP [PC]

---

11. campanes ara *RC* → campanes, ara, *OP*

LA GUINEU

Lladra el gos.

La guineu,

tan vivent

de rojors,

5 va corrent,

travessant

el conreu

ennegrit,

amb els ulls

10 plens d'agrors

de la nit.

LA PLUJA EL SÒL CAVA

La pluja el sòl cava
per a fer-se un jaç.
No sé quina saba
abriva el cos las!

5 L'aigua escadussera
quin oli que posa
a la polleguera
de la porta closa!

Furga, arreu, la pluja
10 igual que una rel.
De sòl mullat puja
la frescor del cel.

Quin viu tremolor
de sostres i escales!
15 Oh pluja, - moixó
que remou les ales!

Com vessa vibrant
un gerro a la cambra!
Hora fina d'ambre,
20 als vidres, dringant!

La rosa plorosa
es desfulla al trau.
Oh pluja olorosa
vestida de blau!

Test. *RC OP P [PC*

---

5. escadussera *RC* → escadussera, *OP*

15. pluja,- *RC* → pluja – *OP*

VOLADA D'OCELL

L'ocell a la fontana beu cançons
d'aigua vivent; després, joiós s'enlaira;
menja cel desgrunat; pels branquillons
pica la fruita fumejant de flaire.

- 5 Revola cel amunt. Canta corprès
de l'aigua de la font, del verd espès
i cerca les blavors i l'aura eterna.
Com ditada de cel es posa al branc,
blaveja als pins marins, rasa el barranc
- 10 i d'espai escumós tot s'enlluerna.

Els cants joiosos, amb regust de fruit
primaverat, ressonen dintre el buit
de l'ànima i del cel. Encès de so
puja l'ocell amb un desig de flor.

Test. *RC OP [PC*

---

1. vivent *RC* → d'estiu *OP*

6. espès *RC* → espès, *OP*

MAGRANA

Magrana d'or, lluna fendida,
fruita rodona, espurnejant,
llum esclatada, envidreïda,
clapa de posta degotant!

Test. *RC OP P [PC*

CAMINADA

A dalt del pla,
que alat! que encès
el caminar!

5 El pas quin so
ingràvid fa
pel tou espès
d'herbei, al pla!

L'aire hi és bo,
viu de perfum.

10 Als ulls hi ha llum
de bruc en flor!

Test. *RC OP P [PC*

---

2. alat! *RC*→ alat, *OP* | encès *RC*→ encès, *OP*

4. pas *RC*→ pas, *OP*

9. viu *RC*→ fresc *OP*

---

2. encès, *OP*→ encès *PC*

AL JAÇ

Ariben homes lassos; un a un
es desplomen de son, a la pallerà.
Duent als ulls uns brins de la darrera
claror de la vesprada, fan un munt
5 de penombra vibrant. Uns cauen de genolls
d'altres s'ajacen, punxats de rostolls,
somiquen oblidats de l'alta nit
respirant tenebrors, lluna olorosa.
Cada home estès, esblanqueït,
10 mastega lentament la son polsosa.

Test. *RC TRI OP DdM CAR P [PC TdV*

5. genolls *RC*→ genolls, *OP*

7. somiquen *RC*→ dormiten *OP cOP*

10. polsosa *RC OP*→ plorosa *CAR*

---

7. somiquen *RC*→ dormiten *PC TdV*

L'ESTANY I EL CEL

U ns peixos neden pel cel enfonsat
en l'aigua de l'estany compacta i muda.
Blavor de dalt, tot d'un plegat, caiguda!
El cel amb ones vives estancat
5 giravolta amb la seva immensitat
i clava dins el llot la rel molsuda
i vermellenca de la tempestat.

Test. *RC OP [PC*

---

3. plegat, *RC* → plegat *OP*

OCELLS AL FOSSAR

De rams de cel les tombes són curulles
i els ocells que pasturen al fossar
se'n pugen dalt dels arbres a cantar
cançons vives i fresques com les fulles.

5 Salten enjogassats, de creu en creu,
penjant corones de cançons arreu
i escalfant, amb el pit, les lloses grises.

Cerquen, picant la terra, sol colgat,
escarboten, tossuts, l'aire morat
10 i enterren la cançó dins de les brises.

Test. *RdC RC OP P [PC TdV*

---

9. escarboten, *OP* → escarboten *P*

EL DUC

D'ombres molsudes tot vestit,
enforancat en l'infinít
llegeix els signes de la nit.
A cada nina li fulgura
5   verda i vermella l'hora obscura.

Test. RC OP [PC

---

2. infinit *RC* → infinit, *OP*

VILA DE GUIMERÀ

Carrers rampants i torts,
fumosos de sols morts!

Oh campanar espellat,
de vents i ocells fendit!

5 Cases d'os rosegat!

Finestretes que al bat
del sol d'or, ploren nit!

Test. *RC OP P [PC*

---

7. d'or, *RC*→ d'or *OP*

L'ORIÈGE

Aigua que brum! Cel fos,
llençat de pedra en pedra!
Blau infant, blau frisós!
Aigua de flama freda
5 que enlluernada esclata
ferida per l'escull!

Aigua que bull
amb lluïssors d'escata
i s'enfila a la roca cantelluda
10 i menjada de cel i de mullenes,
estimbant-se sonora amb ses cadenes
de blancor fresca i de blavor molsuda!

Test. *RC OP [PC*

LLOGARRET

- E**l sol fa tels de teranyina
de cap a cap dels carrerons.
Cada teulada que s'inclina
degota cel sobre els balcons.
- 5 Hi ha candor grisa de colomes
i ascensió vivent d'aromes
de flors de testos mig romputs.
Silenci blau. Colors eixuts
dels vells casals amuntegats
- 10 entre frescor verdenca d'horts
i amb fumeroles als teulats.
Oh cada eixida amb sol i vent
i amb una estesa de fruits morts!
Murs esquerdats de sofriment!
- 15 Piques omplertes de bromera
blanca de sol i de cel fos!
Forat rodó de la gatera
on entra el sol com un gat ros!
Pedres amb molsa eixarreïda!
- 20 Negror lliscant dels falziots!
Llunes negades dins els clots
d'aigua de pluja envermellida!
Fortor de jaç, olor de pa!
Carrers ferits per les roderes!
- 25 Polsina rossa com el gra!
Aspra frescor de les rieres!

Test. *NRE RC OP BIC P [PC TdV*

6. vivent *RC*→ roent *OP*

9. dels *RC*→de *OP*→ dels *BIC*

20. falziots *OP*→ falcíots *P*

NADAL S'ACOSTA A LES PALPENTES

Conec que ve Nadal
en la blancor de cada caminal
de l'horta,
en el caliu del fred
5 que flameja a la porta,
en aquesta flonjor
sensible de la palla,
en l'àuria llüïssor
de la neu que davalla,
10 en l'amorós esguard
del bou a l'establia
i en aquest color
de nit il·luminada que té el dia.

Test. *RdC RC OP P [PC*

AL MAS

Al mas de terra aspriva i bruna
el sol vermell ha fet el jaç;
la pluja hi cau amb groc de lluna,
els murs es pinten de cel ras.

5 De la boirosa llunyania
arriben vents de solitud.
Puja del pou la melangia
de sol mullat, de cel caigut.

El son hi és fresc com la serena
10 i tot inflat de cants de gall.
Raja com font la lluna plena.
Hi passen núvols a cavall.

Test. *RC OP P [PC*

TORNEN ELS BOUS OLOROSOS DE TERRA

Tornen els bous olorosos de terra,
xipollejant en la claror del tard,
pels camins, pels pendissos de la serra,
rossegant la tristesa de l'esguard.

- 5 Duent, al pèl, fines lluors de posta,
rentats de cel els ulls,
avancen lents. El gran ramat s'acosta
als estables calents, d'ombra remulls.

- Els bous negres i blancs,
10 - blocs de pedra molsuda-
esgarrinxats pels brancs,
amb la suor apegalosa als flancs
serven escalf de terra remoguda.

- Al vespre, tou de veus d'ocells,
15 bleixen amb bleixos frescos de pradells.

Test. *NRE RC OP cOP P [PC TdV*

8. calents,] pregons *NRE*

9. blancs *NRE*

10. pedra] terra *NRE*

14. tou de veus] tot ungit de pius *NRE*

---

9. blancs, *RC* → blancs *OP*

10. molsuda- *RC* → molsuda-, *OP*

12. apegalosa *RC OP* → regalimosa *cOP* | flancs *RC* → flancs, *OP*

---

10. molsuda-, *OP* → molsuda- *P*

EL RUC

Dretes les orelles
i picat de mosques,
vas entre roselles,
plores a les fosques.

5 Portes unes branques
per al nostre foc,
vermelles de posta.

Vas a poc a poc.
L'herba et fa content

10 quan el sol l'encén;
t'entristeix la pluja.

A patir t'ensenyà
el camí que puja.
Brames quan ets sol

15 al bancal de l'horta.

A l'estable, oh ruc!
escoltes el truc
que el vent fa a la porta.

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

16. ruc! *RC*→ ruc!, *OP*

EL PEIX AL SORRAL

El peix, al sorral,
fulgura amb l'esmalt
humit de l'escata.

Batega suau
5 amb un foc de blau
i amb un or que esclata.

Porta llum del fons
de la mar pregona.
Té, al cove curull,
10 blau movedís d'ona.

Test. *RC OP* [*PC*

ARBRE SEC

Ens mostra els ossos i una fulla encara
cremada de rojor, si cau no cau;
tot desolat les seves branques para,
i quan de tant en tant el vent s'escau
5 a travessar la claredat de l'hort,
se sent el crit eixut de l'arbre mort.

Test. *RC OP [PC*

L'ESPÍGOL

Té l'espígol callada resplendor
com si tot ell esdevingués olor
i ens reca de deixar-lo tan endins
del vent i dels camins,
5 com de collir-lo, encara fresc de terra,
feixuc d'aroma i de color,
car som presos, com ell, de tot l'enyor
de la brisa morada i de la serra.

Test. *RC OP BIC P [PC TdV*

---

2. olor *RC*→ olor, *OP*

6. color, *RC*→ color; *OP*

CELS DE PAPER D'ARGENT

GERMÀ GRAN!

Puja'm a coll-i-be,
oh germà gran!
De terra estant
el dia és trist, sense un colom
5 i amb un soldat de plom.

El cor se'm fon,
ai, tot pensant
que podré veure el món
i els nins, de dalt estant.

10 Puja'm a coll-i-be,
oh germà gran!
car no es veu re
de terra estant
i el dia és trist, sense un colom
15 i amb un soldat de plom.

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

13. estant *RC*→ estant, *OP*

---

9. de dalt *OP*→ de terra *P*

---

1. coll-i-be *OP*→ collibè *TdV*
10. coll-i-be *OP*→ collibè *TdV*
11. gran! *OP*→ gran!, *PC TdV*

ANTONIETA

Em sento tot petit
quan tu passes tan alta!
Veig trist i alegre el món
en la corba suau
5 i llisa de ta galta.

Et pinto al cartipàs
amb sol viu a la faç
i amb violes al pit.

Encabeixo el neguit
10 i qui sap quantes penes
en la blana escalfor
de les teves mitenes.

Llanguexo esgrogueït
com l'acàcia malalta.

15 Em sento tot petit
quan tu passes tan alta!

Test. *RC OP P [PC*

---

16. alta! *RC*→ alta. *OP*

LA BALDUFA

Ballant enfebra el nostre esguard.

Bola de llum que no reposa!

Gira rabent de l'alba al tard;

treu fulles vives com la rosa!

- 5   Apar moguda per un vent
que dins la seva entranya tanca.
Jo no sé pas quin vent l'encén,
adés tan verda, adés tan blanca!

- I donant voltes, tota sola,
10   com arrossega brillantors
amb son murmuri de colors
sobre el vermell de la rajola!

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

4. vives *RC*→ fresques *OP*

7. encén, *RC*→ encén *OP*

6-7. tanca. / Jo *OP*→ tanca. // Jo *P*

LA XINXETA

Verm pà·lid de la nit,
d'oli de por nodrit.

Viola sense olor.

Dit de llum que ara truca
5 al mur de la foscor.

Ull que s'obre i s'acluca.

Test. RdC RC OP LLE P [PC

1. nit RdC

---

1. nit, RC → nit OP

SON DEL DIUMENGE AL MATÍ

Oh son! et mescles amb les batallades
de campanes veïnes
i amb el verd i amb el groc de les cortines,
amb les ombres d'un vol
5 onejant d'orenetes
i amb les aures que vénen de puntetes
als vidres del diumenge.

Et gronxes lentament
amb la gàbia que penja.
10 Blanques als llençols
i ets escalf al coixí.

Son diluït, son dolç
del diumenge al matí!

Test. *RC OP cIOP P [PC TdV*

---

1. son! *RC*→ son!, *OP*

10. als *RC OP*→ els *cIOP*

VOREJANT LA SON

- **P**osa el cap al coixí.
No sents xiular la son?
Gira't, gira't ací.
- Puc endur-me els gegants
- 5 dels contes, les sirenes, els tres nans,
els àngels amb trompetes,
les llunes de les pletes?
- Emmena-ho tot amb grans farcells.
- Podré volar amb els àngels i com ells
- 10 tocaré les trompetes?
Igual que ells volaràs,
seràs músic del cel
bell punt t'adormiràs.
- I si es fonen les llunes i l'estel,
- 15 les fades, les sirenes i el gegant?
- Serà que s'aniran endormiscant
com ara tu, foscúria endins,
en llits de vent, pensant en cels i nins.

Test. *RC OP P [PC*

---

4. - Puc *RC* → - ¿Puc *OP*

9. - Podré *RC* → - ¿Podré *OP*

14. - I *RC* → - ¿I *OP*

MARIÀ, INFANT

Infant, digues d'on véns,
de sobte, tan corrents,
amb passes vacil·lants
i amb blaus tremolaments
5 a les nines brillants?

De quina llunyania,
per quina clara via
vingueres fins ací?

Puges a la cadira,
10 t'enfiles a la taula
que cruix i que es capgira;
no dius mai cap paraula.

Conta'ns, infant, quin buit
omple els teus pensaments?
15 Quin invisible fruit
et fa mostrar les dents?

Test. *RC OP P [PC TdV*

-
1. digues *RC* → digues, *OP* | d'on *RC* → ¿d'on *OP*
7. via *RC* → via, *OP*
10. taula *RC* → taula, *OP*
13. quin *RC* → ¿quin *OP*
-

-
1. ¿d'on *OP* → d'on *PC*
13. ¿quin *OP* → quin *TdV*

Digues, infant, on vas
que de tot et desfàs?
El teu esguard sospesa
20 una pilota encesa?

Ai, digues, ara, sota
quin cel puríssim, en quin món
vagarós i pregon
sents que brunz i que bota?

---

21. sota $RC \rightarrow \zeta$ sota OP
19. esguard sospesa $RC \rightarrow$ esguard, ζ sospesa OP

---

17. Digues $OP \rightarrow$ Conta'ns P | on $OP \rightarrow \zeta$ on P

---

17. on $OP \rightarrow \zeta$ on PC

NENA MORTA

Duus un vestit
blanc, esquifit
i un llaç que et penja.

Vas pentinada
5 com si avui fos diumenge.

Deixes la llum de les joguines.
Calces botines
per tal de fer camí
demà de bon matí.

10 Prou aniràs
al blau mercat dels cels
on cuegen, com peixos,
una colla d'estels.

Demà al punt de les nou,
15 bé faràs cap, mudada,
al teu col·legi nou.

Test. *RC OP cOP P [PC TdV*

2. blanc *RC OP* → tot blanc *cOP* | esquifit *RC* → esquifit, *OP* → renyit, *cOP*

13. una colla d' *RC* → innombrables *OP*

2. blanc, esquifit, *OP* → tot blanc *P*

15. cap, *OP* → cap *P*

---

2. esquifit, *OP* → cenyit, *TdV*

SOL I AIGUA D'ABRIL

Un so d'aigua puja
del carreró estret.

Ve a l'aula un sol fred,
esquitxat de pluja.

5 Un cel fresc i prim
als vidres rebotà.
Com grans de raïm
cau l'aigua del cim
del cel, gota a gota.

10 Duent uns serrells
de pluja, uns ocells
pleguen, a picades,
lletres escampades
per tots els cartells.

15 Goteges les hores
al rellotge eixut.
Hi ha sol a les vores
del meu tinter brut.

El matí revola
20 fet d'aigua i de mel
i cada rajola
és molla de cel.

Test. *RC OP P [PC*

---

11. ocells *RC* → ocells, *OP*

---

11. ocells, *OP* → ocells *PC*

DÈCIMA AL SENYOR MESTRE

Deixeu que avui entri a l'aula
el sol amb el seu esplet,
que les lletres tenen fred
al llibre obert de la taula.
5 Feu cantar el grill de la faula;
i en comptes de nombres blancs
que faci el guix uns pollancs
amb brillantor de casulles:
que l'aire hi mogui les fulles
10 ara que llanguim als bancs.

Test. *RC OP P [PC*

---

5. faula; *RC*→ faula, *OP*

QUIOSC DE DIUMENGE

Desemparat un ranci carquinyoli
s'ofega dins un pot de vidre brut.
S'assequen, a les coques, els raigs d'oli.
Es despinta el cartó d'un cavall boterut.

5 El sol feliç, com un infant, alena
fent sonar consirosos els xiulets.
El cel d'estiu, pròdigament, emplena
d'aigua de blau els dòcils cantirets.

S'estova, al sol, un tros de xocolata;
10 una mosca s'enfila al cim d'un dolç.
Ara trobo l'espessa i agra pols
d'aquest dia, als confits de la safata.

Test. *RC OP P [PC*

QUINZE MINUTS DE DESCANS AL CIRC

Dos pallassos eixuguen la rialla
al davant d'un mirall.
S'atura un cèrcol d'or. Encara balla
abaltit un cavall.
5 Darino calla,
enyorós i pintat, vestit de gall.

Bob porta al gep cosida
una lluna de drap.
Peggy, fent moure el cap,
10 xucla, ensopida
el vermell dels seus llavis.

Tono fa un capgiró.

Repassa la lliçó
un estol d'ases savis.

15 Neddy, vestit de rojor flonja
fa saltar una taronja
i se'l miren absorts
quatre nans camatorts.

L'equilibrista fuma.

20 Una gossa galdosa
la tristor polsinosa
d'aquesta nit ensuma.

Test. *RdC RC OP P [PC*

15. flonja, *RdC*

12-13. capgiró. // Repassa *RC*→ capgiró. / Repassa *OP*

15. flonja *RC*→ flonja, *OP*

RELOTGE D'ARENA

FULGOR AL CAMÍ

Tiba, blanc, el camí.
Hi haurà cims a la fi?
S'hi alçarà l'hora obscura?

Fa tremir
5 la blavor
que, al planell, es detura.

Oh l'anar, a poc a poc,
sense atènyer aquell lloc
on vigila el destí:
10 i sentir-ne la llum,
l'alè fi!

Test. *RC OP P [PC*

---

9. destí: *RC*→ destí, *OP*

BLAU TRIST

Aquest enyor de coses
entre blavors i roses!

Aquest anhel
dels ulls,
5 avui, oh cel,
que hi poses
un blau tranquil
i sense noses!

Oh fred del cel
10 i de les roses!

Test. *RdC RC OP P [PC TdV*
1. coses, *RdC*
5. cel *RdC*

CORPRÈS DE NIT

Escolto l'alta nit a cada cantonada.

Canto llunes minvants, núvols d'argent i nard.

Porto dins el fanal una estrella encantada

i és molla de foscó la gota de l'esguard.

- 5 Allà amunt, als balcons, hi ha cortines marcides;
llençols que regalimen; canaris oblidats.
Se'm tanquen, als carrers, les portes adormides.
L'ombra fa terbolins als racons embuixats.

- Buit hostal de la nit, amb flam de lluna plena,
10 amb taules de foscó i llits parats, de fum!
A un gaudi negre i groc la nit callada em mena:
m'entaulo, menjó fruita mullada de serena
i enceto un carretell tot esquerdat de llum!

Test. *RC OP cOP [PC TdV*

-
5. marcides; *RC*→ marcides, *OP*
6. regalimen; *RC*→ regalimen, *OP*
8. racons *RC*→ reacons *OP*→ racons *cOP*
9. amb *RC OP*→ i amb *cOP*
10. i llits *RC OP*→ i amb llits *cOP*
-

-
-
8. reacons *OP*→ racons *PC*

NO DIRÉ PAS EL CANT QUE EM FURGA ENDINS

No diré pas el cant que em furga endins
fins que em caigui del cor, així com cau dels pins
la blavor resplendent; no pas abans que cessi
el seu bull encrespat dins de ma sang,
5 fins que el so es torni ble
i cera fràgil el meu fang.

Test. *RC OP P \ [PC TdV*

---

4. sang, *RC*→ sang; *OP*

A L'HOSTE NOCTURN

Caminant: heus ací
el pa, la mel, el vi
novell, el jaç,
la blanca tovallola
5 per a la vostra faç
humida i el flam gras
de la llar que revola,
l'auri castell roquer
de la pantalla roja del quinqué
10 i els llargs silencis fets
de cors i estels quiets.

Test. *RdC RC OP P [PC*

JORNS I MES JORNS ANEM COLGANT

Jorn i més jorns anem colgant.

Sols i més sols la posta enterra.

Anem cavant el jaç per al repòs

i decantant el cos

5 cap a la terra,

tot esperant que arribi l'hora dolça

quan l'ombra nostra, en plors,

s'enganxi lenta al cos

com al roquer la molsa.

Test. *RC OP P [PC*

---

5. terra, *OP* → terra; *PC*

AL BELL PEU DE LA CLAROR

Quan al bell peu de la claror,
oh nit, em deixis, faré via
pels caminals lluent de dia,
ple de la teva tenebror.

5 Duré a l'esquena el teu sarró
vessant llurnes.
Pujaré aigua de foscor
de tes cisternes.

Llum de celístia portarà
10 l'herba del jorn.
D'haver cantat tota la nit
serà encar las i enterbolit
cada rec trèmul de l'entorn.

Menjaré pa
15 de lluna blanca.
L'aire farà
una mullada olor de branca.

Per un camí de sol i brucs
et sentiré, oh nit fragant,
20 tot caminant
amb els ulls clucs.

Test. *RC OP P [PC*

---

2. nit, *RC*→ nit!, *OP*

3. de *RC*→ del *OP*

19. fragant, *RC*→ fragant!, *OP*

FA FRED I PLOU

Fa fred i plou.

Penso en el bou
que jau a la palla calenta,
en la cirera fent

5 la seva rojor lenta,
en el verd, en el brou,
en el bull de la menta,
en el sospir de la flauta corpresa
i en el perfum de sol

10 que fa, al bon temps, la roba estesa.

Test. *RC OP P [PC*

L'HOME QUE CANTA SOL

Ets sol. Ningú no passa
per aquest carrer. Massa
esguardes allà amunt;
com t'encanta aquest munt
5 tumultuós de blau!
Sona suau
la teva veu.
Ai, de quina alta deu
raja etern aquest blau?
10 T'oblides de captar
en aquest dia clar.
Fas ressonar ta veu
pels carrers i camins,
corpresa de la deu
15 que raja cel endins.

Test. *RC P [PC*

PUNXA D'ARÇ

El vent de març,
fresc de reines,
m'enganxa a l'arç.

5 Cremor d'espines
al cor espars!

Sentida crua!
Oh punxa nua
i viva! Oh sang
- roja reina -
10 que cau del flanc!

Test. *RdC RC OP P [PC TdV*

---

8. viva! *RC*→ fina. *OP*

9. reina - *RC*→ reina *OP*

---

8. fina. *OP*→ ardent! *P*

---

8. fina. *OP*→ fina! *PC* ardent. *TdV*

Heus ací que camino amb el matí
viu d'espígol i d'ona riallera.
Allà la serra blava i fresca. Ací
la mar. Davant, el goig de la sendera.

5 Poc et veig, però sento el teu trepig
i l'olor de la teva cabellera.
Et crea la bonança, ací, al bell mig
d'aquesta hora vibrant de primavera.

Travessant la carena i el conreu,
10 abrivat per la brisa falaguera,
em corprèn el teu frec, la teva veu.

Oh tu, noia impalpable! Sento arreu
ton bleix de sol i ets al turó i al pi,
invisible dins l'aire del matí!

Test. *RdC RC OP P [PC*

---

4. davant, *RC* → davant *OP*

EL JORN CANTA

- E**ntra a la cambra un cant feliç
d'aigua vivent i de cel llis.
Al pensament verdegem prades.
Oneja el sòl com un estany.
- 5 S'obren les portes sense un plany,
amb pregonesa de mirades.
- Caminen llums en processó.
Al quadre negre del recó
uns nins es drecen deixondits.
- 10 Als vidres clars s'agiten branques:
hi ha ocells contents i ocells ferits.
Tresquen, pels murs, ovelles blanques.
- I aquesta noia que entra cauta,
amb tot de roses al vestit,
- 15 és com un so vivent de flauta
amb foc de llavi amorosit.

Test. *RC OP P [PC TdV*
2. vivent *RC*→ fervent *OP*
4. sòl *RC*→ sol *OP*
15. vivent *RC*→ trement *OP*

---

12. Tresquen, *OP*→ Tresquen *P*

---

4. sol *OP*→ sòl *TdV*
8. recó *OP*→ racó *PC*

ASSUMPTA I EL DIUMENGE

El dia fa lluents
els vidres de l'estada.
Avui, Assumpta, tens
manta llum a les dents
5 i la boca ensucrada.

Ara sorpresa et sents
com l'aigua i com les fulles.
De sol, Assumpta, et mulles.
Aquest diumenge tens
10 aquell encís tan roig
i llis de la cirera
i dus, al rostre, un goig
de lluna finestrera.

Aquest diumenge el tens
15 als llavis, a les dents,
tot fresc el descabdells,
el portes en cistelles.

Brillants són els palets
i blanques les parets.
20 La teva espatlla és bruna.

Test. *RC OP [PC*

---

12. dus *RC* → duus *OP*

El diumenge, tot d'una,
s'aprima malmirrés,
s'omple d'ombres molsudes.
Ve el vespre apegalós
25 de sucre de begudes
i de passeig de polsós.

Al rengle de tes dents,
de sobte, Assumpta, hi sents
una fredor de lluna,
30 quan, dreta, al teu balcó,
veus que la nit, tot d'una,
ruixa llirs de foscor.

---

28. hi sents *RC* → sents *OP*

ARRIBES AL CASAL BLAVA DE PINS

Arribes, al casal, blava de pins
i amb el nimbe diàfan del pujol,
olorosa de l'herba dels camins
i amb la joia bullent del rierol.

5   Trement d'espai, penetres en l'obaga
profunda del meu clos.
A la mà portes resplendor de flors
i tota cremes amb cremor de llaga.

Fan un ressó pregon d'immensitat
10   tes passes sobre el fresc enrajolat.

Test. *RC OP P [PC*

---

1. casal, *RC* → casal *OP*

CATERINA

Sobre el coixí s'estenen els teus rulls
negres, empolsinats de blanc de lluna.
Les neus, les cendres de la testa bruna
deixen frescor a les mans i llum als ulls.
5 Els fils blancs i subtils dels teus cabells
amanyagats pels teus cinc dits vermells,
són regalims d'albada dins l'ombriu.
Guspires blanques d'un obscur caliu!

Test. *RC OP P [PC*

---

3. bruna *RC*→ bruna, *OP*

5. cabells *RC*→ cabells, *OP*

7. regalims *RC*→ regalim *OP*

---

3. bruna, *OP*→ bruna *PC*

COM UN BOSC ELS TEUS ULLS

Bosc delirant, rentat de pluges brunes,
amb tot de fulles fresques revolant,
ple de despulles fúlgides de llunes!
Oh bosc com una pira fumejant!

5 Destralades de sol hi fan clivelles
i s'hi escometen vents sense remor.
Bosc animat de negres fontanelles
amb aigua d'una fosca salaborr!

Test. *RC OP P [PC*

---

8. salaborr! *RC*→ salaborr. *OP*

ELS ULLS DE BEULAH

U
lls, horitzons, paratges
amb un esplet d'ocells
de bategants plomatges.
Oberts i francs cancells!
5 Ulls plens de romiatges
d'onades opalines.
Tot just els ulls es clouen,
les aigües que s'hi mouen
m'empenyen a unes platges
10 obscures de boirines!

Test. *RdC RC OP P [PC*

10. boirines. *RdC*

---

10. boirines! *RC* → boirines. *OP*

PLOR DE MAAS

Oh plor llibert que s'esbarria i calla,
amarant el vellut del teu vestit;
plor que davalla
sacsejat pel teu pit
5 i vessa de ta falda i a les mans
et salta esponerós;
plor blanc, tumultuós
que emboira tes pupil·les verdejants!

Llàgrimes tèbies, fulles
10 del teu arbre trement. Amb els teus plors
desconhortada mulles
la pedra rossa i llisa del teu cos!

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

6. esponerós; *RC*→ *esponerós, OP*
7. tumultuós *RC*→ *tumultuós, OP*
10. plors *RC*→ *plors, OP*
11. desconhortada *RC*→ *desconhortada, OP*

---

1. calla, *OP*→ *calla P*
2. tumultuós, *OP*→ *tumultuós P*
12. llisa *OP*→ *grisa P*

---

8. emboira *OP*→ *emboirina PC*

TOT JUST ENCESA L'ALBA

A l'alba, el pare, baixa de la nit;
roden ombres desfetes a l'escala.
Ve l'avi tot d'alcova entenebrit
i alena, el jorn, als vidres de la sala.

5 La germana fa olor del pa que llesca,
amb la cara rentada de fa poc,
gropa de l'alba trèmula i del foc
que encén joiós les seves nines d'esca.

10 Ja som de cara al jorn ressuscitat
i encar presos del somni. A les palpentos
ens recerquem. Pel fred enrajolat
arrosseguem les nostres passes lentes.

15 Als dalts del mas es sent batre una porta,
mes dalerosos, esperem en va;
hi ha un silenci a l'escala i al replà:
no baixa pas la nostra mare morta.

20 Creix, a pleret, el jorn. Seguts a taula
sentim el pes de l'esperit despert.
L'aire s'irisa al finestral obert.
Ja retorna a les coses la paraula.

Test. *RC OP cOP P [PC TdV*

---

14. mes *RC*→ mes, *OP* | dalerosos *RC*→ delerosos *OP* | va; *RC*→ va: *OP*

13. es *RC OP*→ se *cOP*

16. baixa *RC*→ baixa, *OP* | pas *RC*→ no, *OP*

---

13. dalts *OP*→ alts *P*

---

1. pare, *OP*→ pare *PC TdV*

13. es *OP*→ se *PC*

14. va: *OP*→ va; *PC*

FINESTRES DE MAIG

- E**strenyeu-vos, oh morts!
al vostre llit de terra;
feu lloc al moliner:
ara el fosser l'enterra.
- 5 No sentiu com arriba
el llarg i trèmul so
de la campana viva?
- No temeu l'enrenou
d'avui, oh morts, que prou
- 10 tornarà el greu silenci
menjant àvid les lloses,
podrint-se als cossos,
obrint els llirs, les roses,
fins que un dia el fosser,
- 15 entre alegre avalot
de pinsans i d'aloses,
obrirà un altre clot,
com una finestreta,
en el vostre casal.
- 20 Treieu-hi el cap, a l'hora matinal,
Joanot, hereu Blai, tia Cinteta:
hi farà un sol de maig,
hi veureu l'oreneta
- 25 i caure el cel a raig.

Test. *RC OP P [PC TdV*

---

1. morts! *RC*→ morts!, *OP*

5. No *RC*→ ¿No *OP*

9. morts, *RC*→ morts!, *OP*

20. Treieu *RC*→ Traieu *OP*

20. Treieu ~ matinal, *RC*→ Traieu-hi el cap, / a l'hora matinal, *OP*

7-8. viva? // No *OP*→ viva? / No *P*

9. morts!, *OP*→ morts! *P*

---

5. ¿No *OP*→ No *TdV*

LA COMPLANTA DEL MORT

Terra freda, amb fred
que el cos li encomana!

Sento caure fruits
que a la terra es claven,
5   rodons com uns sols
      i sucosos d'alba.
      Presento uns ocells
      de negres volades.

Oh feixuga nit,
10   tan fosca, sense aures,
      amb estels colgats
      i amb rels que la carn
      i els ossos foraden!

Test. *QdP RC OP P [PC*

1. freda *QdP*

2- 3. encomana! / Sento *QdP*

Abans 3. Sento caure fruits] Escalfor del cuc / que joiós davalla /a xuclar la llum /dins
mon si amagada! *QdP*

6. alba! *QdP*

8-9. volades. / Oh *QdP*

12. la carn] foraden *QdP*

13. i ~ foraden!] els ossos, la carn, / entumida, d'ambre! *QdP*

---

1. freda, *RC*→ freda *OP*

Oh set de la pols
 15 que els llavis esmalta!
 Respiro l'alè
 de la terra blanca.
 Hi ha dins el meu clos
 una fosca albada.
 20 Graten el sòl viu
 boires, campanades.
 L'ombra dels xiprers
 té una escalfor d'ànima.
 Pogués esguardar
 25 amb nines glaçades
 i de cop tremir
 amb la carn corcada!

13-14. foraden! // Oh] foraden / el *QdP*

14. Oh ~ pols] Té una set la pols *QdP*

18. Hi ~ dins] A dintre *QdP*

19. una] hi ha una *QdP* | albada! *QdP*

20. viu, *QdP*

24. Pogués] Anhel d' *QdP*

25. glaçades! *QdP*

26. i de cop tremir] Ansia de fremir *QdP*

---

19. albada. *RC*→ albada *OP*

20. Graten *RC*→ i graten *OP* | viu *RC*→ Ø *OP*

RÈQUIEM

Reposeu amb el bronze de campanes,
entre les pedres dels cloquers desfets,
vibrants de tramuntanes.

5 Feu, abelles, al trau de les ferides
un or espès de mel.
Asseca, sol, el fel
que amara les planures atüides.

10 Esdevingui vent blau
el fum dens dels incendis en la pau
beata del cel net.

Feu-vos, morts, terra grassa de guaret.
Gronxeu-vos amb els aires i el blatar,
mescleu-vos lluminosos en el pa!

Test. *RC OP P [PC TdV*

-
1. campanes, *RC*→ campanes *OP*
  4. ferides *RC*→ ferides, *OP*
  12. blatar, *RC*→ bladar. *OP*
  13. mescleu *RC*→ Mescleu *OP*
-

ALBA A JOSAFAT

Es descolguen, els morts, amb les mans blanques,
s'aixequen amb els ulls d'argila plens,
amb els braços oberts com unes branques,
els rostres emporprats, grocs els alens.

- 5 Ixen dels clots, de les obscures balmes,
caminen encorbant-se pels camins,
fent cruixir llurs blancors com unes palmes,
carregats amb el pes de llurs destins.

- Es redrecen, es palpen admirats,
10 cerquen llurs cors i el batec viu dels polsos.
Ve una morta amb els sins il·luminats.
Arriben morts trements, morts alts i dolços.

- Respiren lentament la brisa bona
amb la seva sentor de fruit madur.
15 Esperen que la veu que alta ressona
es faci entenedora a cadascú.

Test. *NRE RC TRIOP DdM BIC P [PC TdV*

1. descolguen *NRE* | morts *NRE* | blanques. *NRE*
  2. S'aixequen *NRE*
  6. encorbant-se ~ camins] encorbats pels llargs camins *NRE*
-
-
-
-

ENLLÀ DELS DIES

Del país de la mort no sé pas els topants,
i no en conec les viles ni el llenguatge.
Els morts que hi trobarem ens semblaran més grans?
Hi haurà pregones valls i una daurada platja?

5 Si fosca hi fa, m'aturaré perdut
tot esperant que nevi i faci dia.
Hi volarà un ocell? Tal volta, mut,
reposarà a un xiprer, si se n'hi cria.

10 Hi arribarem en hores capvesprals,
portats per carros amb uns verds fanals,
rossegats per cavalls amb picarols?

Ens sentirem, en la foscor, cantant?
Hi anirem caminant, tot caminant?
Potser hi serem a colles, potser sols.

Test. *RC OP cOP P [PC TdV*

-
1. Del ~ sé *RC OP* → Del vell país dels somnis no en sé *cOP* | topants, *RC* → topants *OP*
3. trobarem *RC* → trobarem, *OP*
5-8. Si ~ cria. *RC OP* → $\emptyset$ *cOP*
7. Hi *RC* → ¿Hi *OP*
13. caminant? *RC OP* → caminant, *cOP*
14. Potser ~ sols *RC* → Potser hi serem a colles, qui sap si hi serem sols *OP* → amb viu delit, per dolços senderols *cOP*

-
1. Del ~ sé *OP* → Del vell país dels somnis no en sé *P*
5-8. Si ~ cria. *OP* → $\emptyset$ *alter.* Si ~ cria. *P*
7. ¿Hi *OP* → Hi *P*
13. Hi *OP* → ¿Hi *P* | caminant? *OP* → caminant, *P*
14. Potser hi serem a colles, qui sap si hi serem sols *OP* → amb viu delit, per dolços senderols *altern.*
amb viu delit, per dolços senderols? *P*

---

7. ¿Hi *OP* → Hi *TdV*

AMOR

- J**a no ets flama viva socarrant
la meva faç, ni l'ona delirant
que em gronxa, no ets brisa matinera
que respiro, ni joia de sendera.
- 5 Ja no m'aguantes si trontollo las.
No ets forment que tasto, ni el meu jaç,
ni sento ja el teu si vora ma galta,
ni navego en tos ulls de sol i glaç.
Poc neixes amb el jorn, ja no m'assalta
- 10 el perfum de maduixa que tu fas.
Tot és u: dia llarg i curta nit.
Ja no ets un afany ni una ferida.
En tu visc enterrat i diluït,
en mi vius enterrada i diluïda.

Test. *RC OP cOP P [PC TdV*

-
3. que ~ matinera *RC*→ que em gronxa dins la mar matinera, *OP*→ que dins la mar,
em gronxa, matinera, *cOP*
4. que respiro *RC*→ ni brisa que respiro *OP*
5. m'aguantes *RC*→ m'aguantes, *OP*
-
1. flama ~ socarrant *OP*→ flama, viva, socarrant *P*
3. que em gronxa dins la mar matinera, *OP*→ que dins la mar, em gronxa, matinera,
altern. que dins la mar em gronxa, matinera, *altern.* que, dins la mar, em gronxa,
matinera, *P*
11. u: *OP*→ u! *P*
-
5. m'aguantes, *OP*→ em suportes, *PC*
13. diluït, *OP*→ diluït *PC*

PARAULES DEL PARE AL FILL

- L**a teva mà, tot fumejant d'atzur,
em foragita, cega, del meu hort;
tu creixeràs en l'aire de ma mort;
caminaré prop teu i sense atur.
- 5 Et veuré blanc en el meu món obscur.
Duràs, als peus, la meva pols daurada,
et seré ombra al sol, a la tardada
seient rústic i font del teu camí,
i, tindràs el meu bleix, la meva febre,
- 10 et faré claredat amb ma tenebra.
Seré trèmul i viu del teu glatir!

Test. *RC OP cOP LLE P [PC TdV*

-
1. La ~ d'atzur, *RC OP*→ A poc a poc la teva mà, *cOP* A poc a poc, la teva mà *LLE*
3. tu creixeràs en l'aire de ma mort; *RC*→ tu creixeràs en l'aire de ma mort: *OP*→ però
dins l'aire de la meva mort, *altern.* espera dins l'aire de la meva mort *cOP* però, dins
l'aire de la meva mort, *LLE*
4. atur. *RC OP*→ atur, *LLE*
5. Et *RC OP*→ et *LLE*
9. i, *RC*→ i *OP*

-
1. La ~ d'atzur, *OP*→ A poc a poc la teva mà, *altern.* A poc a poc, la teva mà, *P*
2. cega, *OP*→ cega *P* | hort; *OP*→ hort, *P*
3. tu creixeràs en l'aire de ma mort: *OP*→ però dins l'aire de la meva mort, *altern.* però,
dins l'aire de la meva mort, *altern.* però dins l'aire de la meva mort: *altern.* però dins
l'aire de la meva mort *P*

-
3. tu creixeràs en l'aire de ma mort: *OP*→ però dins l'aire de la meva mort, *TdV*

CANTILENA DEL FILL VELL

- O**h mare que em dugueres com un cant
i com un món dins el teu sí;
no nat encar, em veies, fulgurant,
amb l'or del sol novell, cada matí,
5 i em senties cantar,
joiós, d'àngel vestit,
al teu entorn!
- En ta carn m'has sentit
a poc a poc granar
10 i coure com un pa
a dins del forn!
- Obstinat he colpit
cada dia el teu flanc,
dintre la meva nit
15 il·luminada de la teva sang.
- Ara tot encongit,
ja vell, duent les claus
feixugues de la nit,
sóc ací de retorn,
20 i tot palpant la terra on ara jaus
cerco altra volta aquell escalf de forn!

Test. *RdC RC OP CCL P [PC TdV*

3. encar *RdC*

5. cantar *RdC*

7. entorn. *RdC*

20. jaus, *RdC*

7-8. entorn! // En *RC*→ entorn! / En *OP*

16. Ara *RC*→ Ara, *OP*

---

2. sí *OP*→ sí *PC*

Pluges a l'erm

BARCA D'ÀNIMES

CAMINEM, CAMINEM AMB JOIA D' AIRE

Caminem, caminem amb joia d'aire.

La tarda té color de verderol.

Caminant, caminant veiem al caire
dels rocs de cel esbadellar-se el sol.

- 5 D'olor d'espígol són els dits remulls;
pugem amunt amb calma de carena.
Duem a l'horitzó, com una ofrena,
l'encantament dels ulls.

Test. *PE OP cOP P [PC TdV*

3. caminant *PE*→ caminant, *OP*

6. pugem amunt amb calma de *PE OP*→ llum verda la *cOP*

6. pugem amunt amb calma de *OP*→ s'enlaira la *P*

ESCOLTA EL BLAU DEL CEL

Escolta el blau del cel
com canta!

Escolta el blau fidel
del cel

5 fet de complanta
d'esquelles fugitives dels turons,
de remors de moixons
i carregat de tanta
tristesa de tants mons!

Test. *PE OP [PC*

LA CASA INCONEGUDA

Ja som davant la nostra porta
i no sabem qui ens obrirà,
quina presència viva o morta
de cop i volta ens sobtarà.

5   Perduts dessota el nostre sostre,
      sens reconèixer el que s'hi veu,
      ni nostres mans, ni el nostre rostre,
      preguntarem d'on ve la veu
      que dins ressona i que és la nostra.

10   Penetrarem tots malfiats
      dins de les nostres fosquedats
      i tots sorpresos de les traces
      i del soroll de nostres passes.

Test. *PE OP BIC P [PC TdV*

EL VISATGE

Heus ací, dona, aquest visatge.

Dóna'l als fills en heretatge:

en ells haurà llavis vibrants

i els ulls omplerts de llum de cants.

- 5   Que el duguin sense afanys
         i sense plor,
         al fons boirós dels anys
         com un ressò.

Test. *PE OP [PC*

7. anys *PE* → anys, *OP*

---

7. anys, *OP* → anys. *PC*

T'HAS ARRENCADA DE MA PELL

T'has arrencada de ma pell.

La teva passa sona lluny,
rera els serrats, allà on s'esmuny
el so de l'aire i de l'ocell.

- 5 Portes senyals ardents al puny
de les cadenes del meu cant.
Ets meva encar, tota vibrant,
roja de pomes del meu juny.

Test. *PE OP MAN LLE P [PC TdV*

---

3. els serrats *PE*→ el serrat *OP*

---

7. tota *OP*→ tot *PC*

AL FONTS DE MES INTERNES PRIMAVERES

M'has deixat amb las nit i amb les quimeres,
però et sento alenar als fons mateix
de les meves internes primaveres.

5 Creixes bon punt la meva joia creix:
passes com l'aigua ran de mes riberes.

Test. *PE OP [PC*

DEIXONDIMENT

Una bandada d'ombres flonges
s'estimba al celobert.
Enllà del balcó obert
prem l'hora matinera ses taronges.

5 El sol estava la blancor del mur.
Cremen, al rostre, llàgrimes d'atzur.

S'escampa el cel d'una volada
tot remorós de veus.
Nodrit em sento d'amagades deus

10 i l'ànima es remou assaonada.

Test. *PE OP [PC*

LES HORES

Obren les portes;
seuen al nostre entorn.
I van cremant: llànties somortes.
Passen farina nit i jorn.

5   Obren finestres d'alegria
a blaus humits de llunyania.
Trescolen vins de marriment.
Canten, sense esma, com el vent.

I compassades
10   van prement llunes i raïm.
Pinten de nit, mentre dormim,
cels retrobats a les albaades.

Test. *PE OP BIC [PC TdV*

---

1. portes; *PE* → portes: *OP*

7. Trescolen *PE* → Trascolen *OP*

CANÇÓ DE BRESSOL

Quan cloguis els ulls
un món baixarà
a la teva mà.

Obre'l amb els dits.

5 Infant, dóna pa
als estels petits.

Test. *PE OP [PC TdV*

RETORN

S'atansa el pas
del pare, las.

Hi ha aquella olor
d'armari obert
5 i roentor
de domàs verd.

Endalt, els cels,
ferits d'estels
dels jorns antics.

10 Lluny, oms amics
amb branques fidels.

Crida el duc mort
al fons de l'hort.

Test. *PE OP [PC TdV*

INVOCACIÓ ALS OCELLS

Fan els ocells crides de blau;
baixen a l'hort lluent de cel;
amb espessor d'allau
volen obscurs, amb vol fidel.

5 Així que paren de cantar
s'emplena l'hort d'aquell silenci
del cel menjat de rodolar.

Hi ha vols roents a flor de rec.
Matí de cants, fes-me fontana!

10 Veniu-hi ocells, duent, al bec,
un blau de cel que s'esbatana.

Test. *PE OP [PC TdV*

---

10. Veniu-hi ocells, duent, al bec, *PE* → Veniu-hi, ocells, duent al bec *OP*

SÓC ARBRE AVUI

Sóc arbre avui per tal que el vent hi canti,
i per gronxar braços de cel.
Enlaire tinc frisança ardent de fulles
i terra endins, la febre de la rel.

5 Sóc arbre per sentir batre les pluges
i gotejar l'estel.

Test. *PE OP [PC*

---

3. fulles *PE* → fulles, *OP*

BOIRA ENDINS

Boira que al prat espessa bulls
enfredorida i tota blanca!
Tendror empegada als ulls!
Oh fulgor tova, paret franca!

- 5   Tot d'una em sento diluït
a dins d'aquesta fresca nit
que fas, oh boira! al mig del dia.
Tot delirós de llunyania
palp els contorns de l'infinit.

Test. *PE OP [PC TdV*

---

7. boira! *PE*→ boira!, *OP*

ENCÍS DE L'HIVERN

Que s'emboiri el pa
a la nostra mà,
i s'enteli el crit
del gall, en la nit.

5 Que tot sigui enyor
i mansa remor
de rieres lentes,
i flors de blancor.

Amb boira a la faç
10 trobar a les palpentos
la porta del mas,
la calor del jaç!

Test. *PE OP ACC* [*PC*]

---

7. lentes, *PE* → lentes *OP*

CALIU DE LA HIVERNADA

Que de cap i de nou
comenci la hivernada
a fer llunes de rou
i blancors de nevada.

5 Que retorni l'hivern
glaçant cels, batent portes
i despenjant del vern
i del cor fulles mortes.

10 Que ens estronqui la set
eterna que ens consum
i s'apropi de dret
amb aquell dolç perfum
de la fruita penjada.

15 Que vingui la hivernada
que amb les neus i els vents folga
i torni el boiram viu
que el sol cada jorn colga,
fent-ne un tendre caliu.

Test. *PE OP [PC TdV*

JAIOS

Asseguts al pedrís
s'abandonen al sol
que els amanyaga i els abriga;
amatents el respirem, prou els dol
5 si s'amaga, si triga.

Els daura el pa a la taula,
els escalfa la son i la paraula.
El duen a la mà com una flor
i els mulla lentament amb el seu plor.

Test. *PE OP [PC TdV*

---

4. amatents *PE* → amatents, *OP* | respirem *PE* → respiren *OP*

T. Jaios *OP* → Iaios *PC*

A UNA VELLA SERVENTA

A uns visitants imaginaris

obre de nit la nostra porta!

Tanca els estels dins els balcons – armaris
del cel – i porta

5 grans de sol als canaris!

El rostre dels jorns renta!

Fes a les ombres llum duent
una candela de flameta lenta!

Espolsa els clars vestits

10 dels somnis! Lleva dels miralls
el fum que hi fan les nits!

Fes i desfés la blancor tova
i acarontant dels llits!

Test. *PE OP [PC TdV*

LA VISITADORA

Vindrà potser la nostra mort
amb un cistell curull de l'hort,
amb la flor tendra de pomera.

Vindrà potser amb l'isard
5 i ens sobtarà un cap al tard,
com una lluna
a la cinglera.

Qui sap si un jorn la sentirem palpant
el nostre cos, la faç, absorta.
10 Tal vegada el llevant
ens la durà, talment un cant,
al llindar de la porta.

Test. *PE OP [PC*

6-7. com ~ cinglera *PE* → com una lluna a la cinglera *OP*

AFUSELLAT

- H**as caigut, agenollat,
mort, a dins de la fossana,
groc de terra, blanc de calç
i vestit amb parracs d'alba.
- 5 Arran del camí de sang
tots els xiprers s'encarcaren.
Colgat amb pedres i amb sol,
amb cants aguts d'ocellada,
has deixat en l'aire el bull
- 10 encrespat de ta mirada.
Plou cel. Brillen a l'entorn
tolls de sang i de llum balba.
La grava fa salts eixuts
i roses vermelles l'aire.
- 15 Batega sobre el teu cos
la terra calenta d'ànima.

Test. *PE OP TR4 cOP [PC TdV*

T. Afusellat *PE OP* → L'afusellat *TR4 cOP*

1. caigut, *PE* → caigut *OP*

8. aguts *PE OP* → aguts, *TR4*

GUARDIÀ DE CEMENTIRI

Guardo, amatent,
els rancis morts del cementiri.

Quan ve la nit, tanco aquest clos
i apago un ciri

5 que crema blanc, groc com un os.

Quan ve la nit, tanco aquest clos
flairós de lliri,
de mantes flors
roges, morades,

10 feixuc de lloses ajaçades.

Penjo les claus.
Fan claror blanca les peretes
pels caminois de xiprers blaus.

Ni morts esclaus,
15 ni bruixes boges, ni poetes
despenjaran les grosses claus.

Les ombres de tants morts que tot el dia
em segueixen el pas,
quan ve la nit s'estenen
20 trements i fatigades al meu jaç.

Test. *PE OP [PC*

8.mantes *OP*→ moltes *PC*

VIURE AMB ELS MORTS

Oh sentir els morts cada matí,
dur-los al coll, captius, i als braços,
sentir-los en el glaç, en el so fosc d'uns passos,
i moure's dintre el pensament,
5 a frec de rostres,
veure'ls l'esguard punyent,
interrogant, a l'entorn nostre,
respirar-los arreu,
i seure amb ells a taula,
10 trobar en la vostra veu
el so de llur paraula!

Test. *PE OP* [PC

CRUÏLLA

Un camí mort
ai, qui em dirà
el senderó
que he de petjar!

5 Hi veuré clar
amb els ulls clucs?
Hi sentiré de nit
el crit
punyent dels ducs?

10 Jo no sé pas
si seré las,
si em farà llum
el sol o el glaç.

Test. *PE OP [PC*

---

5. Hi *OP* → ¿Hi *PC*

7. Hi *OP* → ¿Hi *PC*

COLGAT EN TERRA OBSCURA

Oh sentir el vent,
la pluja obscura,
colgat, jaient
en terra dura!

5 Oh la paüra
de jeure mort,
al fons de l'hort,
en terra obscura!

Test. *PE OP [PC TdV*

ESPIGA

Al fons del clos on jauen pare i mare,
sóc espiga que porta
claror del pare mort
i de la mare morta.

5 El jorn que seré endut,
si deixo al sòl eixut
mal no sigui que un gra,
tornaré a granar,
de bell nou seré espiga
10 amb promesa de pa.

Test. *PE OP [PC TdV*

LA TIA PAULA

M'ensenyàreu un jorn que d'aquest sostre
que plana, trèmul, damunt nostre
cal dir-ne cel,
que d'aquell llum humit
5 que lluu dintre la nit
cal dir-ne estel;
que se'n diu fontanell
de la grossa ferida que hi ha al flanc
pedregós de la serra;
10 aigua, de l'àuria sang
que brolla de la terra;
ventada, de l'alè que al bosc delira
fent del cel una lira;
mar blau, d'una greala immensa i plena
15 i cim, del cant joiós de la carena.
M'ensenyàreu a dir:
pa, llum, espiga,
raïm i mel, espígol i formiga
i el nom de cada fruit,
20 de cada cosa que es mou en el buit.

Test. *PE OP FAB [PC TdV*

---

2. nostre *PE*→ nostre, *OP*

5. nit *PE*→ nit, *OP*

14. plena *PE*→ plena, *OP*→ plana *FAB*

18. formiga *PE*→ formiga, *OP*

¿De quin pou tan encès de meravella
trèieu eixes paraules
que tenen un encís de cantarella
i parlen com les coses de les faules?

- 25 Encara penso: ai, que és bell
de dir pluja, ginesta, passarell.

Fa llum cada paraula:
n'ha fet el vi i el pa que ara em nodreix;
la sento als llavis amb escalf de bleix.

-
26. dir *PE* → dir: *OP* | passarell *PE* → passerell *OP*
28. n'ha *PE* → n'he *OP* | em *PE* *OP* → ens *FAB*

-
-
21. ¿De *OP* → De *TdV*

VERMELL DE POMA

CAMÍ RAL

Hi passen les someres carregades
de llenya tendra que la posta encén;
hi envelleixen carretes, lentament;
s'hi arrossega l'enyor de les ramades.

5 El camí tot oneja al buf del vent.

I a la nit, encaçat d'ombra lluent,
s'allarga amb ses blancúries desolades.

Test. *PE OP [PC*

NEU A MUNTANYA

Ara a muntanya neva tant
que és blanc el cor de les alzines.
A l'arç degoten les espines.
Passen bens negres, blanquejant.

5 La neu feixuga va llucant
i els sons aguts del dia enterra.

Munyen les vaques dalt del cel.
És neu el flam del foc a terra.
El cel opac es va fonent.

10 És blanc, tot blanc, el llit calent.

Fibla la neu. Als troncs es clava.
El pi la sent com si fos saba.

El cim s'acota, s'humilia
sentint el pes

15 de tanta neu que ara s'hi cria.

Oh blanc encès!
Oh blanca lletania!

Test. *PE OP [PC*

_____

_____

=====

DE CACERA

Enlà d'enlà sonen els trets.

S'alcen lluors a la ribera.

S'esventa el gos.

Es sent un crit

5 tot angoixós

de cel ferit

entre la sang de la fumera.

Test. *PE OP cOP* [*PC TdV*]

---

4. Es *PE OP* → Se *cOP*

---

4. Es *PE OP* → Se *PC*

LA PRIMAVERA A LA PORTA

Heus ací la primavera.
S'encén el fanal del món.
Groguenca i dura, la cera
del cel hivernal es fon.

5   Espurneja la fontana.
L'horitzó es pinta de blau.
La finestra s'esbatana.
El mas es torna palau.

10   Davalla d'una escomesa,
ple de cel, el rierol.
Toca la campana encesa
feta de bronze de sol.

15   La teranyina del dia
es fa tota transparent.
Es palpa la llunyania.
Cauen les plomes del vent.

20   El sol jove, allà al cimal,
els flocs de la boira esventa.
Es fa tendre el caminal.
La lluna és verda, de menta.

Test. *PE OP BIC* [*PC TdV*]

---

11. encesa *PE OP* → encesa, *BIC*

CÀNTIRS FRESCOS AL PEDRÍS

Els càntirs opulents, d'un vermell llis,
amb alegria de sentir-se plens,
en filera, s'ajoquen al pedrís.

Coberts d'un borrisol
5 humitejat, guarden endins l'ofrena
de la claror del rierol
refredada de nit a la serena.

Test. *PE OP [PC TdV*

ESTELS

Canta el gall en la nit viva
cants de sang, enmig del fum
delirant de la foscor
i el cel – immens ponedor –
5 va emplenant-se d'ous de llum.

Test. *PE OP [PC*

MÚSICA AL CARRER VELL

Arriba un so de cornetí
i es mouen, blanques, les cortines.
Amb un esclat de clavellines
sonen la flauta i el flautí.

5 Al cambró fosc els mals endreços
es desempolsen abrivats.
Salten perols. Es gronxen bressos.
Dansa la roba dels terrats.

10 Es posa flors la tarda lassa
i es deficien els moixons.
Oberts, escolten els balcons
aquesta música que passa.

Test. *PE OP [PC TdV*

---

5. fosc *PE* → fosc, *OP*

LA SON FUMEJANT

Passa l'aire i fa: calleu!
als galls i a les aus nocturnes.

La son va trescant, arreu;
pobla els jaços, les cofurnes.

5 Feta flama devorant,
va lentament fumejant
als alcovats, a les pletes.

Els estels es fan xinxetes.
La claror calla a la font.

10 Les teulades de la son
cruixen quan el sol es lleva;
són pesants de neu, quan neva.

Test. *PE OP [PC*

---

1. calleu! *PE*→ calleu!, *OP*

TOMBA VELLA AL CEMENTIRI DE CHARONNE

Llosa enfonsada
pel pes del cel
i foradada
per una rel
5 d'arbre retort
que puja al cel
amb brancam mort.

Test. *PE OP* [*PC*

A TRENC DE DIA

És una mar el cel

a trenc de dia.

Neix la serra, l'arbreda, la masia.

Hi ha barques amb banderes al matí.

5 El fruit penja rentat i ben flairós.

El món fa un so boirós

de caragol marí.

Test. *PE OP* [*PC TdV*]

---

4. al *PE* → de *OP*

LA SALA BONA

S'esguarden al mirall quatre cadires
i ja es saben de cor
els respatllers amb les callades lires,
les potes ertes i pintades d'or.

5 Té unes roses passades la catifa:
la llum hi posa tendre borrissol.
El roig de la butaca s'espellifa.
Fa un posat de tristesa un gerro sol.

S'encaren dues velles calaixeres
10 amb un parell de canelobres torts.
ocells de vidre, d'ales barroeres,
miren els sostre, absorts.

Test. *PE OP [PC*

FRED DE GENER

Aquest fred de gener,
fred de flor d'ametller
i que es fa punxegut
al llumet del llagut
5 i lluent al rocam!
Fred del foc,
de l'aram,
del sol groc,
del camí llarg i dret.
10 Oh tremor d'aquest fred!

Test. *PE OP ACC* [PC]

VENT D'ARAGÓ

Vent descarnat, vent que es despulla
i xiula al pany de cada porta,
eixut de cor i sense fulla.

5 Beu a les piques i al reguer,
passa xuclat, amb cruixir d'ossos;
topa amb els murs i es desfà a trossos
amb ses espines d'esbarzer.

Test. *PE OP [PC TdV*

VAIXELL AL PORT

Cansat de cels, aturmentat d'onades
ara ancora el vaixell al nostre port,
groc de lluna, sonor de les ventades
i flairós com un hort.

Test. *PE OP [PC*

1. cels, <aturmentat> *PE*→ cels i turmentat *OP*

CAMINS, CAMINOIS

Vorejant els flancs
de la serra bruna,
baixen camins blancs
i llisquents de lluna.

5 Ombrejats de vols
van els camins sols,
carregats de sols
i de polsegueres.

Els camins es van
10 tornant d'ambre ran
mateix de les eres.

Baixen als ombrius,
entre rocs asprius,
els camins solcats
15 per vents i roderes.

Sé d'esma els camins
que s'estimben dins
les valls odorants
com aspres rieres,
20 amb còdols vibrants
i argent d'oliveres.

Test. *PE OP [PC*

AL PLÀTAN HI PLOU

El plàtan es mulla
i fa un enrenou
de vent i de fulla.

Al plàtan hi plou
5 i l'aigua s'hi embulla.
Es gronxa la fulla
humida del rou
del cel que es despulla.

Test. *PE OP [PC*

---

4. plàtan hi *PE* → plàtan, hi *OP*

L'HIVERN QUE DURA

Es gira un airet.

Encara fa fred
a dalt de la coma.

5 Exhala el braser
una olor de poma.

Allà amunt, als cels,
encara hi ha vels
d'una grisor crua.

10 Encara allà al cim
és cant el plugim
i la roca és nua.

Test. *PE OP [PC*

JOIA D'AIGUA AL RIU FERRER

Ve l'aigua descalça,
vivent del miratge
del dia que s'alça.
Rosega els palets.
5 Se'n va al romiatge
amb or de llumets
i va devallant,
blanca i opalina,
amb un bull de cant;
10 cega va palpant
l'herba que matina.

Test. *PE OP BIC* [*PC TdV*]

---

7. devallant *PE* → davallant *OP*

MIGDIADA D'ESTIU

S'eixuga a les rajoles la frescor.
A l'arbre encén el cant una cigala.
Fumeja el sol als vidres. Un selló
a la taula, panxut i gris, regala.

- 5 El peix a la peixera ni es belluga.
El batec del rellotge s'afeixuga.
Allà a l'hort cremen rojos els rosers.

Pesa l'aire olorós dels presseguers.

Test. *PE OP [PC*

PLUJA DE JULIOL

És tot el bosc d'aigua pintat.

Es desfà el sostre de la tarda;

s'hi fan uns traus: el cel hi esguarda.

A terra bull un verd mullat.

5 Enlaire munta a poc a poc
una escalfor d'aigua i de terra.

Torna's plugim encès i groc

el bleix de l'aire de la serra.

L'aigua, a la pleta, entomen drets
10 els tristos bens de la ramada.

Regalen, tèbies, les parets.

Cau a bocins la llum mullada.

Test. *PE OP [PC*

PANÍS

Cel nocturn, era rodona,
plena de grans de panís.
Els galls ardents de l'aurora,
el blanc, el negre i el gris,
5 piquen a l'era pregona
del cel, els grans de panís.

Quan fa dia pel pendís
ja l'era del cel és neta
i pintada de blau llis.

Test. *PE OP [PC*

A LA FONT

Quan el sol roent es pon
els ocells
beuen l'aigua de la son.
Els colors del sol que es pon,
5 rojos, verds,
es fonen, lents, aigua endins.

A la nit, als brancs dels pins
dormen dolçament, inerts,
ocells rojos, ocells verds.

Test. *PE OP [PC*

PA MATINAL

Ara mateix, oh pans!
eixiu del forn amb crostes rossejants,
resseguits pel foc i per les mans
que us han fet compactes i rodons.

- 5 De l'albada dueu la sorda llum.
Oh panets crepitants, panets bessons,
embolcallats de fum!

Test. *PE OP cOP c2OP [PC TdV*

-
1. pans! *PE*→ pans!, *OP*
4. que us *PE OP*→ que ara us *cOP altern* i que *c2OP*
5. llum. *PE*→ llum, *OP*
6. Oh *PE*→ oh *OP*
-
-
-

LES TRISTES NUES MUNTANYES

Les tristes, nues, muntanyes
a poc a poc van creixent
i esdevenen firmament,
esquerpes, dures, companyes
5 de la soledat i el vent.
L'aurora aixeca, clement,
les tristes, nues, muntanyes.

Test. *PE OP [PC*

---

1. nues, *PE* → nues *OP*

7. nues, *PE* → nues *OP*

PLORICÓS, EL SOL

Ploricós, el sol
travessa cortines
i aboca al llençol
pomes, mandarines.

5 L'empeny amb la mà
aquest vent que fa,
moradenc d'olives;
als vidres desfà
ses entranyes vives.

10 Goteja al batall,
fumeja a la vall,
al turó i al coll,
i es clava al mirall
amb el rostre moll.

Test. *PE OP [PC*

EL DESCONHORT DEL VENT

El vent que mou les alzines
arriba, febrós, de lluny.
Té lluïssor de petxines;
per les gateres s'esmuny;
5 obre al nostre cos clivelles
i fa de l'ànima estelles.
Troba les portes barrades,
galls encesos, ulls de cans;
deixa llisquents les vessants
10 i les llunes rosegades.

A la porta de l'hostal
aquest aspre vendaval
demana jaç i vianda.

Aquest vent s'enyora sol;
15 xiulant, sense atur, es dol
de córrer de banda a banda
de la nit, sense consol.

Test. *PE OP [PC TdV*

-
-
1. mou les alzines *OP*→ mou alzines *PC*
9. les vessants *OP*→ els vessants *PC*

RENTADORA AL BRAÇAL DE LA MARIOLA

L'aigua fa espurnes
al teu cabell
i et regalima
pel braç vermell.

5 La roba canta
entre els teus dits.
(Oh draps de tanta
claror, fendits!)

10 Poses, al cove,
flams de llençol.
Rentes la roba
amb aigua i sol!

Test. *PE OP [PC*

---

8. claror, *PE*→ claror *OP*

BOIRA A MUNTANYA

La boira va davallant
i escapça el cim a muntanya.
El pendís, tot verdejant,
du tels immensos d'aranya.

5 La boirada va colgant
els pins, els avets, el cant
esquerp de les torrenteres.

El tou de boira ara ha dut
blancúria al cim al agut
10 per unes altes dreceres.

De sobte es va escantellant
el castell de la boirada.

La blancor tova es va alçant
i lluu la verdor, mullada.

Test. *PE OP [PC*

---

4. du *PE* → duu *OP*

PASSES DE L'HIVERN

Amb sol al banc
i glaç al blanc
del vern,
ve blanc
5 l'hivern.

Arriba ert
al blau desert
del mar,
- quin flam incert,
10 boirós, al far!

Ve amb naus
de gel,
amb cel
sens aus,
15 fent uns palaus
de fred.

Corglaça el vol
l'esplet
del sol.

Test. *PE OP [PC*

PUBILLA

Un cor de lluna pel teu cel rodola.
L'aire, al teu volt, fa estesa de miralls.
A la plaça, de sol emblanquinada,
veus passar jorns com un seguit de balls.

- 5 Tes finestres s'aboquen a les albes
tenyides de vermells i blaus roents.
Als plecs de ta faldilla es reflecteixen
violes fresques, rossinyols punyents.

Test. *PE OP [PC TdV*

LA CASA TOT JUST PINTADA

Han mullat les parets escumes d'ona;
les albes han tenyit vidres, teulats.
A les rajoles, de rojor pregona,
neden uns peixos argentats.

5 El sostre és pròdig de miratges.
Tot a l'entorn hi ha claredat de platges.
Corre brisa salada que es difon.

És la casa pintada com un món
de sobte eixit de l'alta mar.

10 Van creixent, al llindar, plantes marines.
Hi ha brillantor de sorra i de petxines
sota un sol mullat d'aigua, com un far.

Test. *PE OP [PC*

---

3. rajoles, *PE*→ rajoles *OP* | pregona, *PE*→ pregona *OP*

FULLS DE CARTIPÀS

EL COTXE DE BALAGUER

El cotxe lentament
arrenca tot plorós de picarols
deixant-nos amb el nostre pensament,
darrera els vidres, sols.

5   Se l'enduen els cels
      que blavegen llunyans
      i ens vénen a l'esment uns camps brillants
      que el silenci de tant en tant apaga
      i que s'encenen altra volta, sols,
10   cada cop que sentim els picarols.

Test. *PE OP [PC*

1. cotxe lentament *PE*→ cotxe, lentament, *OP*
9. volta, sols, *PE*→ volta sols *OP*

A CLASSE DE DIBUIX

Amb llapis groc faré la lluna
i faré el sol amb llapis roig,
amb llapis negre faré el goig
i amb un de blau faré la pruna.

- 5   Amb llapis llarg, de cent colors
      faré la pluja i les remors
      dels vents que habiten les boscúries,
      i amb llapis blanc, d'un blanc eixut,
      faré la freda solitud
- 10   de les planúries.

Test. *PE OP [PC TdV*

---

5. colors *PE*→ colors, *OP*

7. les boscúries *PE*→ la boscúria *OP*

10. les planúries *PE*→ la planúria *OP*

FELICITACIÓ A LA PADRINA

Que els vostres dos canaris facin anys,
que us porti cada dia la berlina
i us revingui la imatge de fadrina,
a la nit, per uns cànids viaranys.

- 5 Jo no us demano pas presents estranys,
ni pots de confitura, ni paranys
per a caçar l'alosa i la cardina;
si fos gosat demania un so
de flabiol, un ase de debò
10 i un enfilall de dies de joguina.

Test. *PE OP [PC*

8. gosat demania *PE* → gosat, demanaria *OP*

LA CORTINA ANIMADA DE LA MEVA CAMBRA

Els ocells estampats de la cortina
revolen al bell mig de flors i rams
així que el sol de l'alba la il·lumina.

5 En la seda onejant, verdegem camps,
corren cérvols i isards. Lenta hi camina
una veremadora entre sarments.

Al fons dels plecs hi cauen els torrents.

Cada campana de bon cor hi branda.
La cortina de sol ixent s'abranda
10 tota olorosa de clavells i nards,
remoguda pels cérvols i els isards.

Test. *PE OP [PC TdV*

---

4. onejant, *PE* → onejant *OP*

7. plecs *PE* → plecs, *OP*

TIMONERS ENCANTATS

Naveguem al terrat. La nostra nau
porta escuma de sol, cordes d'aurora.
Es despleguen, vibrants, veles de blau.
Sentim rodar pel cel l'aigua sonora.

- 5 Una alta correntia se'ns emporta;
el goig, entre falzies, es difon.
La proa encesa esquinça la mar forta
i oïm les ales fressejants del món.

- Timoners encantats, a la barana,
10 sentim als ulls clavar-se els blaus confins.
La cançó de l'espai se'ns encomana,
cercant cales de sol, hores endins.

- Es desfilen, al tard, els amples cels.
S'encén un llum, oh far! S'apaga l'ona.
15 Vestits de mariners, duem estels
cosits a la valona.

Test. *PE ROI OP [PC TdV*

---

14. llum, *OP*→ llum. *PC*

L'escalf del graner

I

A LA MAR

Fes-me blau i enyorós de llunyania,
vibrant de tes fredors,
fes-me cast – oh ma carn que desvaria!
Cobreix-me d'harmonia!

5 Fes l' instant clamorós!

Test. *EG OP [PC*

---

3. carn *EG*→ carn, *OP*

---

3. desvaria! *OP*→ desvaria!- *PC*

DAVANT LA MAR

T'esguardo, oh mar, tot com aquell que espera.

Només arriba cel,
només blava fumera.

T'interrogo debades, vella mar,
5 i, tota la resposta,
és un seguit d'onades fressejant
a les roques esquerpes de la costa.

Test. *EG OP [PC*

1.mar, *EG*→ mar!, *OP*

---

5. i, *OP*→ i *PC* | resposta, *OP*→ resposta *PC*

A UN FOC D'ESTELS OBRIM LA PORTA

A un foc d'estels obrim la porta
quan ve a l'eixida la foscor
i l'ocellada se'ns emporta
tot el graner de la blavor.

Test. *EG OP [PC*

LA SON DE CADA NIT

Ens duu de la mà.

Tanca amb clau el jorn.

Quina ombra que fa

de salze a l'entorn!

- 5 Els ulls enfosqueix
i amb nostre cos folga.
És mar que engoleix
i sorra que colga.

Test. *EG OP* [PC

MOLÍ

Jo sóc un molí
i ben poc viuria
sense l'alegria
que el riu deixa en mi.

5   Negre, el pa, seria
si no fos la llum
que l'aigua en mi cria.

Oh blat que consum
la meva alegria!

Test. *EG OP BIC P [PC TdV*

ELS VENTS DUEN ROSES

Els vents duen roses
i les roses goig.

El jorn de sol, roig,
i amb portes descloses,
5 tremeix amb un goig
de vent i de roses.

Test. *EG OP [PC*

A UNA MORTA

Ets ço que resta
del vent i de la rosa de la festa.
Ets raïm d'ambre trepitjat,
cançó per l'alta nit collida,
5   bocí de terra pasturat,
claror llunyana, esblanqueïda;
pàl·lida escorça d'arbrissó.
Tota ets nodrida de foscor,
en fosc casal, sots negre sostre.
10   D'ànima tens, oh morta!, el rostre.

Test. *EG OP cIOP P [PC TdV*

---

6. esblanqueïda; *EG*→ esblanqueïda, *OP*→ esblanqueïda i *cIOP*

---

3. trepitjat, *OP*→ trepitjat. *P*

---

6. esblanqueïda, *OP*→ esblanqueïda; *PC*

PORTES

Anar obrint, tancant portes
dels dies, tot cercant
claredats, ençalçant,
com un vent, ombres mortes,
5 fins que no es sentiran
batre mai més les portes.

Test. *EG OP LLE P [PC TdV*

---

5. es *OP* → se *P*

DESTÍ

Viure com herbei prim
a dalt del cim;
cantar amb el vent al pla;
i debades cercar
5 el port i la calanca;
donar amb escreix
la nostra amor, el bleix;
sentir com cada jorn
s'obre i es tanca,
10 i deixar-se collir
com la poma a la branca.

Test. *EG OP* [*PC*]

II

AI, QUIN SOL!

Ai, quin sol
hi ha a la cleda!

Quin silenci
a l'abís!

5 Oh remor
de verd llis
a l'arbreda!

El jorn sagna roent.
Alça teules el vent.
10 Tot el blau és perfum.
L'esperit va creixent.
Caminem pel pendent
de la tarda de llum.

Test. *EG OP P [PC TdV*

4-5. abís // Oh *EG*→ abís / Oh *OP*

L'ESPERA DE LES MUNTANYES

Muntanyes i muntanyes, en filera,
van allargant-se a sol ixent,
on apunta la nova primavera.

Cada muntanya espera,
5 tota presa d'un blau tremolament.

Test. *EG OP P [PC*

EL LLAC PUR DE LA NIT

L'obscuritat emplena
el llac pur de la nit;
cau runa de cel negre,
desferres de jorn trit.

5 Peixos amb pell de lluna
romanen clars, quiets;
van arribant a l'una
guineus i conillets.

Una remor de fulles
10 de fosca i de llangor
escombra les vedrunes
del vent de la claror.

Caminem de puntetes:
el sol s'és adormit.

15 Van vestides de nit
les ombres altes, dretes.

Test. *EG OP* [*PC*]

---

13. puntetes: *EG* → puntetes; *OP*

ESTENS ROBA AL BAT DEL SOL

Estens roba.

Ai, quin sol!

Quina mà morena d'aire!

Estens, blanc, aquest llençol.

5 Passa el braçal rondinaire.

Dreta, contra el mur de l'aire,
estens roba al bat del sol.

Test. *EG OP SOL P [PC TdV*

MUNTANYES DOLOROSES

Tant de neu i de vent, tanta de nit
prou us han espellat i consumit,
doloroses muntanyes!

De dalt a baix us clivelleu,
5 de tant en tant, un roc us cau al peu,
amb un so que penetra les entranyes.

Velles, moriu a trossos,
cremant a poc a poc,
sense un alè de foc,
10 amb lividesa d'ossos.

Test. *EG OP cOP P [PC TdV*

---

1. Tant de ~ de nit *EG* → Tant de neu i de vent, tanta de nit, *OP* → Tant de vent i de neu,
tanta de nit, *cOP*

---

1. Tant de neu i de vent, tanta de nit *OP* → Tant de vent i de neu i tanta de nit *P*

A UN CIM DE MUNTANYA

A un cim de muntanya
deixí el sol xaruc
i un vent fort que endanya
el morat del bruc.

5   Hi deixí un poruc,
errant pas d'isard
i, immòbil, el tard,
amb ulls verds de duc.

Test. *EG OP* [*PC*

---

5. poruc, *EG* → poruc *OP*

AL TARD, LA MASIA

Hi entren els horitzons,
els llauradors, el vent,
els parells, els moltons
i l'aviram lluent.

5 S'hi mesclen els alens,
el fum espès dels blens,
la son negra, corcada,
als llits durs enclotada;
els crits trèmuls dels galls,
10 i tot l'espurneig d'or
que salta dels brancalls
al fogueral que mor.

La masia és un trull
que fermenta i que bull.

Test. *EG OP P [PC TdV*

EL CORB

Aquest corb envescat
de sutja i malgirbat,
la terra ara esgratinya.

Camina de gairell.

5 El fosc mantell
li cau, menjat de tinya.

Test. *EG OP* [PC

EL FRED DE LA NIT

Ve el fred de la nit.

Tanca, l'esperit,
finestres i portes.

Oh esguard enrogit
5 d'estrelles somortes!

Gronxat per les naus
del port, encabit
al fons dels cataus,
s'adorm, encongit,
10 el fred de la nit.

Test. *EG OP* [PC

_____

_____

=====

ES FA DE DIA A L'ALCOVA

Es sent, de part de fora, al carreró,
el galop dels cavalls de la claror.
Es desvetllen remors a les escales.
Penetra, el jorn, amb minses ales:
5 i van maldant per pujar al llit;
es fa sedós de sol el cobrellit.

Apar que als junts de l'alta finestreta
tot un eixam d'abelles faci mel.
Al sostre hi ha com lluïssors de cel.
10 Es sent al lluny, un xiscle d'oreneta.

Test. *EG OP BIC cOP P [PC TdV*

---

1. Es *EG OP*→ Se *cOP*

3-4. escales. / Penetra *EG*→escales. // Penetra *OP*

5. van *EG*→ va *OP*

10. Es *EG OP*→ Se *cOP* | lluny, *EG*→lluny *OP*

VERD PRIMAVERAL

Que és agafadís
el verd dels teus ulls,
i el que es fa al pendís!
Prou en són curulls
5 els turons de l'alba,
la plana i l'abís.
Ni un terròs se'n salva:
tot en duu el vernís.
El cel que era gris,
10 verdeja, i l'airina
duu un verd que camina
fent-se el trobadís.

Test. *EG OP [PC*

9. cel *EG*→ cel, *OP*

---

8. duu *OP*→ du *PC*

11. duu *OP*→ du *PC*

VELERS

Els estrets carrers
de la blanca vila,
es tornen velers,
amb blaus mariners
5 que passen en fila.

Es gira garbí.
Al cor del matí
s'enfilen les cortines,
- veles onejants - .
10 Als balcons, ondines,
esbandeixen cants.

Els blaus mariners,
avancen i van
tot d'una els carrers
15 ingràvids, vogant.

Test. *EG OP [PC*

---

2. vila, *EG*→ vila *OP*

8. cortines, *EG*→ cortines *OP*

12. mariners, *EG*→ mariners *OP*

14. carrers *EG*→ carrers, *OP*

---

10. ondines, *OP*→ ondines *PC*

LA NOIA DE SANTA PAU

Pel carreró estret,
on cada paret
crema de negror,
véns amb la gerdor
5 i amb passa d'airet.

Tu, feta de cant
i de bresca bruna,
camines rasant
les cases de lluna.

Test. *EG OP P [PC TdV*

---

5. i amb *OP* → amb *PC*

BEULAH

Obres la nit que avara es tanca,
amb sols d'estiu fas via
i dónes fruit amb goig de branca.

Amb passa franca
5 puges a serres d'alegria.

Recer del vent i de la rosa,
culls als arbrets de la sendera
fruits de tardor, de llum desclosa,
amb tèbies mans de primavera.

10 Mare esdevens de cada cosa.

Test. *EG OP P [PC*

Aquest poema en les edicions de OP i PC es publica abans que "La noia de Santa Pau".

BOTIGUES D'HERBOLARIS

Olorosa polsina dels armaris
de les fosques botigues d'herbolaris,
ben plenes d'herbes sense un bleix de vent.
Oh romaní! Oh farigola ardent!

- 5 Herbes seques i blanques, herbes ertes,
amb la sentor de muntanyes desertes
que embalsamen el nostre marriment!
Bullen a l'olla amb fum de sol ponent.

Test. *EG OP SOL P [PC TdV*

---

3. herbes sense un bleix *OP* → herbes, sense un bleix *P*

DIUMENGE

La tarda ha perdut portes i cancells.

Als cloquers hi ha flamada de sarau.

Fan les campanes un repic de blau

i volen, desvagats, els oronells.

- 5 Els infants canten, serven els branquells
la vermellor mullada de la fruita.
El cel és a l'abast i plana, obert.
El sol roent s'acuita
i al mar es torna blau, i als arbres, verd.

Test. *EG OP [PC*

---

5. canten, serven *EG*→ canten. Serven *OP*

9. blau, *EG*→ blau *OP* | arbres, *EG*→ arbres *OP*

---

9. blau *OP*→ blau, *PC*

LA FUSTERIA DE SANT JOSEP

El sol encenia
un vol d'encenalls,
a la fusteria.
Per uns espiralls
5 fets en la blavor
i a la mida justa,
àngels de cançó,
dels boscos del cel
portaven la fusta.

Test. *EG OP BIC P [PC TdV*

OFRENES A LA MARE DE DÉU DE CARRASSUMADA

A ulls clucs,
escolans
argenters,
candelers
5 fan dels llucs
d'olivers.

Cacen cants
de pinsans
al turó,
10 on Vós feu
amb color
de conreu
una olor
de timó.

Test. *EG OP [PC*

TROMPETES I ÀNGELS

Fulgor de neu,
trompetes clares i àngels
pregant a Déu,
agenollats en l'aire.

5   Branden uns pins de neu.
      Fan encens les fogaines.

L'estable és blanc.
El cel baixa pel flanc
de les muntanyes.

Test. *GAR EG OP P [PC TdV*

---

9. de les muntanyes *OP* → de la muntanya *P*

NADALA

Els pastors obren els braços.
Què esguarden amb tant d'anhel?
Passen àngels amb cabassos
de pa, de neu i de cel.

5 Ja són enlestits els bressos.
¿Qui esperen tan abrandats
al fons dels vells alcovats,
entre murs de llum, espessos?

A mitja nit brilla el boll;
10 l'aire s'omple del soroll
d'un dolç gronxament de bressos.

Test. *GAR EG OP P [PC TdV*

9. mitjanit *GAR*

---

9. mitja nit *EG* → mitjanit *OP*

---

6. ¿Qui *OP* → Qui *TdV*

EL CAVADOR

El cavador cavant,
de tant en tant,
cansat s'atura.
Resta, escoltant,
5 mes va callant
la terra dura.

Escalf de rels,
pòsit de cels
bé desenterra.

10 Sent, escoltant,
com va callant,
callant la terra.

Test. *EG OP P [PC TdV*

---

1. cavador *EG*→ cavador, *OP*

3-4. s'atura. / Resta *EG*→ s'atura. // Resta *OP*

1.cavador, *OP*→ cavador *P*

3-4. s'atura. // Resta *OP*→ s'atura. / Resta *P*

EL BON TEMPS QUE VINDRÀ

Vindrà de trascantó.

Asclarà el finestró
el bon temps que no espera.

5 Obrirà forats blaus
a la paret mitgera.

Durà les claus
del recambró
on el vell sol reposa.

Farà saltar la balda, el forrellat.

10 Als vidres farà esclat
roent de rosa.

Canviarà els maons
menjats dels horitzons;
adobarà la lluna;

15 veurem com pinta els grans balcons de verd,
deixant el portaló del blau, obert,
tot fent del cor un viu pinyol de pruna.

Test. *EG OP P [PC TdV*

Fauna i flora

ORENETA

L'oreneta,
la joia de l'aire enceta.

Menja sol
i rasa, amb el seu caliu,
5 el bassol,
la blavor fresca del riu.

Xiscla al balcó de l'estiu.

Test. *FF BIC* [*PC TdV*]

1. L'oreneta, *FF* → L'oreneta *BIC*

---

1. L'oreneta, *FF* → L'oreneta *PC*

PAPALLÓ DE MUNTANYA

Oh papalló de muntanya!

Mirall

de l'alta flor, ta companya!

Retall

5 de llum matutina!

Volva de cel a cavall

de l'airina!

Test. *FF* [*PC TdV*]

CANARI

L'ocell gai, l'ocell groc,
en la pau nocturnal,
fet d'invisible foc
i vidre musical,
5 emplena, delirós,
el meu pis solitari
i esquifit, amb desvari
del seu cant esponjós.
Quan esclata el tresor
10 infinit del seu cant,
l'hora es fa tota d'or
i de fulla dringant.

Test. *FF [PC TdV*

ANYELL

Prodigi de blancors
i madeixa de planys!
Atur humil dels anys!
Herbes de sentiment,
5 bé creixen, cada jorn,
pels dòcils viaranys,
del teu cèlic sojorn!

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

4. sentiment, *FF*→ sentiment *PC*

OH FLORS XIQUES DE L'ENTORN!

Oh flors xiques de l'entorn!

La terra no us serva gaire:
sureu, en l'aigua del jorn,
flors corpreses, fetes d'aire.

5 De les mans us escapeu,
amb blavor de cel i freu,
totes pròdigues de flaire.

Oh flors xiques que vagueu
amb fum de colors arreu,
10 enlluernades, enlaire!

Els vostres cristalls desfeu,
sens ferir-vos, sense veu,
flors petites, fetes d'aire.

Test. FF [PC TdV

CARDEROLA

La carderola,
al pis de baix,
obre el calaix
de les corrandes, tota sola.

- 5 Son cant encén les clavellines,
s'enfila, dret, al cel difús,
bota al cantell de les codines
i, al brancam, penja fruits madurs.

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

6. s'enfila, dret, *FF* → s'enfila dret *PC*

L'ALFÀBREGA

La lluna blanca la flaira;

la frega el rostre del dia.

Oh sa esponjosa verdor!

Passa l'aire

5 i destria

el foc de la seva olor.

Test. *FF* [*PC TdV*]

COLOM

Allà dalt, al colomar,
és oberta la portella.
Sota un cel color de plom,
vola gris, blau, el colom.

5   ¿On durà la meravella
del seu gris de cantarella,
del seu blau pregon de mar?

Cel amunt vola l'atzar,
més enllà del pensament,
10   el colom, clapa de vent.

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

5. ¿On *FF* → On *TdV*

ROSA VERMELLA

La rosa ha maldat,
per a ser vermella.
La clapeja l'or
del sol i l'abella.

5 L'escorcolla el goig
de les brises balbes.
Es gronxa, al roser,
entre nits i albes.

Goluda, beu cel
10 la rosa desperta.
Regala claror
sa rojor oberta.

Rosa –ala de llum-
que tremeix, tot d'una.
15 Al calze calent
sospesa la lluna.

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

1. maldat, *FF*→ maldat *PC TdV*

ANEMONES

Oh flors, al toc, fines
i, com les petxines,
dures a l'esguard.

Oh el dard
5 dels pròdigs colors!
Oh el morat rugós!
Oh el roig que tremeix!
Oh el blanc dolorós!

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

1. toc, *FF* → toc *PC*

GAT CASOLÀ

Cerca la rajola
més tova de sol.
Al jardí miola:
s'hi sent l'oriol.

5   Salta, ardent, la tanca
entre dos foscants.
Els ulls, golós, tanca
si l'alço amb les mans.

Ingràvid camina;
10   tasta l'escalfor
del llit, del fogó.

S'adorm espiant
ombres a l'entorn
i s'esmuny fregant
15   les sedes del jorn.

Test. *FF [PC TdV*

LES ROSELLES

Dins el bladar fan les roselles
unes vermelles cantarelles.

Cada rosella, en el blat groc,
encén la joia del seu foc.

Test. *FF [PC TdV*

ELS BOUS

Els bous humils,
duent el pes del jou,
punxats pels fils
d'aigua, quan plou;
5 s'afanyen, sens lament,
pels conreus tebis de sement
i amb solcs de terra enlluernada.

Van, pels vials, a la vesprada,
caminant lentament,
10 tot allargant cada hora,
i amb un esguard que implora
llum clara al cel, bondat al vent.

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

5. afanyen, *FF* → afanyen *PC*

MOSQUES DE TARDOR

Al llarg dels murs es van arrossegant.
Cauteloses i músties van volant.
El fred primer, de l'hort nostre, les treu.
Esgarriades van per tot arreu,
5 cercant el sol groguenc damunt les lloses,
ficant-se dintre els plecs de les cortines;
temoroses de pluges i boirines
es migren al bell fons de cambres closes.

Test. *FF* [*PC TdV*]

-
-
3. nostre, *FF* → nostre *PC*
4. per tot *FF* → pertot *PC TdV*
7. boirines *FF* → boirines, *PC*

GOS GUARDIÀ

Brolla la fosca enfebrada
i, lent, la beus glop a glop.
La teva nit és solcada
de passes roents de llop.

5 T'enquimera el so de branques,
la remor del rierol
i el revol
de les ombres a les tanques.

De vegades prou t'atardes
10 oint l'esquella sonora.
Corre la nit, tu l'esguardes.
Oh nit, llebre corredora!

Test. *FF [PC TdV*

A CA L'OCELLAIRE

Baixa, al matí, del cel, cada canari
i dins la gàbia, tot solet, es tanca.
La carderola torna de la branca.
Verdeja el lloro,
5 vell plagiari.

S'ouen uns cants d'uns altres mons.
Hi ha una claror de plomes rutilants
i trements d'horitzons.

Cada ocell, dintre l'aigua dels seus cants,
10 febrosament, es banya.
Branden branques al mur.
És picada d'enyor, lluent, la canya
de la gàbia d'atzur.

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

1. cel, *FF* → cel *PC*
10. febrosament, *FF* → febrosament *PC*

PEIXOS

I

Arrenco del camp del mar
un peix, a l'aigua fidel:
s'esmuny, regalima i branda,
agafat com una rel.

5 Als dits batega i s'abranda.

II

A la peixera
tot és oblit
i lleu sendera,
peix entristit.

10 Res no t'espera
si no és llangor
de solitud
dins la claror
d'aigua, perdut.

Test. *FF* [*PC TdV*]

L'ISARD

Tenen, els cims i l'isard,
color de lluna de juny.

Tremola l'arbre del tard.

5   Amb passa rabent d'isard
la torrentera s'esmuny.

Colpeix el cel i l'esguard,
un llampec, al cim: l'isard.

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

6. esguard, *FF* → esguard *PC*

CALÀNDRIES

Ens mena el cant
que les calàndries fan.

Palpem el verd, el goig
del fruit tan ple, tan roig.

5 De sobte, cessa el cant.

El cel és buit,
ja no és vermell el fruit,
ni blau el pi,
i ens perdem pel camí

10 que es va enfosquint i va girant,
debades, sense fi,
doncs, eren cant
la llum del jorn, la recta del camí.

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

7. fruit, *FF* → fruit *PC*

GALLS DE LA NIT

Es sent un crit
de gall. Respon un eco agut:
potser és la veu d'un gall perdut
al fons de l'infinit.

- 5 Potser respon la nit,
interrogada per tants galls,
dins la tenebra, amb trèmul crit.

Test. *FF BIC* [*PC TdV*]

1. Es sent *FF* → Se sent *BIC*

---

1. Es sent *FF* → Se sent *PC TdV*

PREGÀRIA MATINAL A LA FALCIA

Fes corones de vol!

Deixa caure, a la pleta,
ton ombra d'oratjol!

Cels, casals, assossega!

5 Fes silenci, planant!
Encén el blau, xisclant!

Fes la volada pura
amb ta negror turgent ,
i la nit, estenent

10 tes ales! Fosc ocell,
encomana una mica
de vol al teulat vell!

Test. *FF LLE [PC TdV*

EN LA DIADA DE LA BENEDICCIÓ DE LES POBRES BÈSTIES

Oh porcell rondinaire;
i tu, plàcid colom
amb tes ales de cel
d'una color de plom;
5 i tu, anyell d'auri bel,
amb blaus i grisos llaços;
i tu, bou dels ulls lassos,
que obres solcs per al gra;
i tu, mula que portes
10 els sacs d'olives mortes
i les sàrries amb pa;
i tu, oh blanc cavall,
bell com l'aire; i tu, gall
vestit d'alba i de posta;
15 ruc cansat de la costa,
que heu estat beneïts
en aquesta diada;
i vosaltres, ocells
que maldeu, blaus i bells,
20 en l'aire, en la brancada;
bèsties que a l'establia
viviú en la foscor,
que la pobra alegria
que als vostres jorns es cria,
25 tingui avui més gerdor
i que arreu la pastura
sigui bona, ben pura.

Test. *FF* [*PC TdV*]

---

24. cria, *FF* → cria *PC*

Fonts de lluna

CANÇONS MORADES

RERA LA NIT HI HA UNA ALTRA NIT

Rera la nit hi ha una altra nit,
una altra nit més bella,
amb llum d'estel entenebrit,
amb llum d'estel i fontanella.

5   Hi ha un cor de nit,
       roent d'un crit
       de gall i envermellit
       per un clavell i una rosella.

10   La nit és un paller
       de palla tendra i bruna.

I només té
un sol, vivent carrer
que mena a fonts de lluna.

Test. *FL cFL [PC TdV*

BOIRETA

Rosegues el finestró,
amb dents blanques. Al balcó
estens la malenconia
de grans mocadors en plor.

- 5 Poses una blanca flor
al test fumejant del dia.

Test. *FL cFL [PC TdV*

---

3. malenconia *FL*→ melangia *cFL*

BEUHLA, PROP I LLUNY

No sé pas si era prop, si era lluny,
només sé que lluïa l'arbreda,
i que l'hora era d'or i cristall,
olorosa de flor matinera.

- 5 No sé pas si era lluny, si era prop,
només sé que la terra glatia,
i que el mar onejava, cantant,
i de sobte de blau s'encenia.

Test. *FL* [*PC*

_____

_____

---

2. arbreda, *FL*→ arbreda *PC*

6. glatia, *FL*→ glatia *PC*

SOL DEL TARDET

De la finestra
a la paret,
pren revolada,
sol del tardet!

5 Rosseja l'aigua!
Llima el palet!

Amb ton or, canta!
i vés de dret
a la teulada

10 groga de fred!

Test. *FL LLE cFL [PC TdV*

---

8. i *cFL* → I *TdV*

CANÇÓ DE MUNTANYA

Al sostre blau de l'estiu
cada estel, de nit, fa niu
i la lluna alça garberes
a les eres.

- 5 I sagna el cor de l'estiu,
- cor de rossinyol i abella.
Reguerol de sang vermella
de la nit que mor i viu!

Test. *FL* [*PC*

---

5. estiu, *FL*→ estiu *PC*

6. abella. *FL*→ abella-. *PC*

NIT DE LA CANDELERA

A la finestra enfosquida,
un llum virginal, abstret,
crema, lent, amb flam quiet,
de vermellor engelabrida.

- 5 Llums a les mans! Llums al cel!
Llums al cim de les carenes!
Llumets a l'aigua del riu!
Pel vell caminal aspriu,
les ombres, van amb candeles.

Test. *FL cFL [PC TdV*

CANÇÓ DE LA NOIA BLANCA

Ara canto,
ara sé
quina cosa m' enamora
i quina altra cosa enyora
5 l' ametller.

M' enamora
el teu esclat matiner,
noia blanca. L' ametller
a recer
10 del sol s' enyora.

Prou, si goso, colliré
una flor a l' ametller
del teu cos. Oh flor que plora
rosada del teu voler!

Test. *FL cFL [PC TdV*

---

9. a recer *FL* → a recer, *cFL*

10. del sol s' enyora *FL* → el sol enyora *cFL*

12. a *FL* → de *cFL*

CAMINS D'AMOR

Parles d'una clavellina
amb la veu d'un fontinyol.
Ai, quina aigua matutina
per a la set de qui et vol!

5 Jo et parlo de la boirina,
dels estels, de l'oratjol.
No sé pas si s'endevina
que un foc, entre els mots, camina,
un foc que crema tot sol,
10 sense rastre de boirina,
ni d'estels, ni d'oratjol.

Test. *FL cFL [PC TdV*

CANÇÓ DEL FRED I DE L'ENYOR

Ai, si ve el fred,
si ve l'enyor
tenyit de posta!
Ai, si s'acosta
5 amb sa boirosa lluentor!

Ai, si ve nu,
el fred, si ve dejú,
morat com les violes!

Oh fred plantat al cor!
10 Oh enyor! Oh lentes fumeroles
de ses flametes d'or!

Test. *FL cFL [PC TdV*

MÚSICA A LA CANTONADA

PASSADA LA JOIA DE NADAL

Es despinta l'or
als pessebres d'alba.

Fa, la neu que es fon,
una aigua apagada.

5 Se'n tornen, a peu,
ensonyats, els àngels.

El bou, lentament,
per les planes, llaura.

10 S'eixuga la llum
dels càntics, en l'aire.

És buit el bressol
i freda la palla.

Test. *FL* [*PC*]

_____

_____

---

8. planes, llaura *FL* → plantes llaura *PC*

LA LLAR DESERTA

Les aus
tenen les claus
de les estades.

5 La primavera puja
per les escales ensorrades.

El sol hi encén un llum penjat.
La lluna hi beu aigua de pluja.

Hi ha molsa de silenci allà al teulat.

Test. *FL cFL [PC TdV*

FRESCOR DE LLUM S'INICIA

Tot i que fa nit encar,
frescor de llum s'inicia.
L'altra finestreta espia.

5 Neden, al mar fosc del cel,
petits peixos de claror.

Al bell fons del meu cambró,
la taula, l'espill rodó,
les cadires altes, dretes,
es retroben, cautament,
10 quan degoten les aixetes
de la llum, a sol ixent.

Test. *FL cFL* [*PC TdV*]

---

3. altra *FL* → alta *cFL*

---

3. altra *FL* → alta *OP*

La variant de *FL* sembla un error evident de composició

I

Salta, joiós, de branca en branca,
un cant vermell, alat de flam.
Ha nevat cendra groga i blanca.
La cambra fa sentor de camp.

- 5   Apar que als socs ara s'embulla
      un sol cansat que se'n va a jóc.
      Tot esguardant la flama sóc
      branca assecada i sense fulla.

Test. *FL* [*PC*]

_____

_____

---

1. Salta, *FL* → Salta *PC*

II

Sigues, oh foc, tendra pastura
per l'afamada nit!
Els cans de l'ombra atura!
Sigues el greix de l'esperit!

5 La mà el teu llom ara acarona.
Mon esguard munta als teus merlets
i m'embolcallen com una ona
els teus calfreds.

10 Foc, de tes branques
prou colliré pomes de sol.

Tot d'una em tanques
en cels de vol.

Test. *FL* [*PC*]

III

El flam, als peus, talment un ca s'ajau.

- Vela roja de nau

que entre els rocs de la nit, roent, s'encalla - .

Davant el foc la nostra ànima calla

5 i s'aboca a l'abisme de la nit,

sentint el cant del gall, el crit

del duc, el vent que clama.

Hom sent que el món és tot nodrit de flama.

Test. *FL* [*PC*]

---

3. encalla-. *FL*→ encalla. *PC*

RECTORIA DE MUNTANYA

La rectoria

dóna al camí dels horts
i al clos dels morts.

5 El vent és lletania
al seu entorn,
i les finestres, es diria
que esperen àngels, nit i jorn.

Hi ha pa, hi ha mel.
El foc fa un xic de llum de cel.

10 Hi ha lloc a taula
per als sants pobres del retaule.

Test. *FL cFL [PC TdV*

COLGAT EN L'ESCALFOR DEL LLIT

Dins el llit,
arrupit
i calent,
sento el vent.

5   Sóc golut
d'escalfor i solitud.

Un blau llumet
dóna neguit de foc follet.

10   Del llit estant,
se sent la nit arrossegant
la son i el fred.

Test. *FL* [*PC*]

NOCTURNS

I

Va cremant la nit
amb foc d'estelada
i avança amb un pas
d'obscura ramada.

- 5 Pels camins ardents
la guineu l'encalça.
Entre un so de grills,
amb veu de duc canta.
Obre els negres ulls.
- 10 Els acluca a l'alba.

Test. *FL* [*PC*]

II

Ve la nit a peu.
(Mossega la terra
un pas de guineu).

5 La nit duu una vesta
bruna de romeu.

Obstinada mira
la nit, que no hi veu.

I parla i parla
la nit sense veu.

10 Va encenent candeles,
candeles de sèu.
Exhalen un fum:
és l'obscura llum
de la nit, arreu.

Test. *FL* [*PC*

_____

_____

---

3. guineu). *FL*→ guineu.) *PC*

III

Baixen, gràvids, els estels,
les boires desfan llurs vels.
La nit crema de tan pura
i l'anem tu i jo escalant,
5 corpresos. De tant en tant
la palpem negra i madura.

Test. *FL* [*PC*

CANT INCERT

No sé si és cant
d'ocell o bé de pi,
el que fendeix el blau d'aquest matí;
doncs, ai, hi ha tant
5 d'or delirant
i un verd tan fi
en aquest cant,
que em sembla sentir un pi
cantar, més alt que cap ocell,
10 en l'aire bell
i tendre del matí.

Test. *FL cFL* [*PC TdV*]

4. doncs, ai, *FL*→ perquè *cFL*

LA PADRINA

Morada sou de fred.

Amb tremor d'alba feu ganxet.

El vostre esguard s'esfulla.

El foc, amb bec vermell, us pica.

- 5 Damunt la vostra falda
el sol del tard, com un infant, somica.

Test. *FL cFL [PC TdV*

ROSEGONS

Rosegons

florits pels racons
del calaix i al fons
de la saca!

5   Sou, oh rosegons,
de l'arbre del pa
la mústia fullaca!

Test. *FL* [*PC*]

ALS CANTONS DE LA NIT

Als cantons de la nit,
dins el llot de tenebra,
trista com un fanal
i amb una mà de febre,
5 t'he trobada
amb un bes oblidat,
amb freda cabellera,
amb l'esguard doblegat
d'un sol morent que espera.

Test. *FL* [*PC*]

EL VESTIT PENJAT D'UN CLAU

D'un clau rovellat,
a la paret, penja
el vestit morat
i buit del diumenge.

5 Nit i dia penja
rugós i tacat
del ball del diumenge.

La tristesa el menja.

Pansit i cansat
10 el teu vestit penja
d'un clau rovellat.

Test. *FL cFL [PC TdV*

ONES AL ROQUISSER

L'ESTRANGER

Se va apropant:

reconeixem, de cop, son rostre;
és el que fem nosaltres somniant,
quan es va desvetllant

5 el dia que penetra a casa nostra;
quan esguardem finestra enllà
i l'horitzó que ens ve a cercar
pinta de cel el sostre.

Mengem plegats el pa.

10 Canta amb el seu el nostre pàl·lid rostre.

Test. *FL* [*PC*]

FANG

Rossega's el cos, lent.

Cos! Llàgrima i polsina!

Fang dels llavis, trement!

Fang sonor de la sina!

5 Oh cos cansat, que seu

i s'agenolla!

Hom sent dessota el peu

la terra que sorolla.

Ai, que s'asseca el fang!

10 Oh el cos vell que es desgruna!

Oh el dard dels jorns al flanc!

Oh el front color de lluna!

Oh cel, opac cristall,

amb llum de plors!

15 Oh terra, bru mirall

del nostre cos!

Test. *FL cFL [PC TdV*

SENDERA DURA

Sendera dura!

El cansament
dóna set pura.

5 Set d'herba obscura,
de roca ardent.

Eixut, clivella's
el pensament.

S'asseca, casta,
la flor del vent.

Test. *FL* [*PC*

LES PLUGES LENTES

- S**ota un cel ras
ens enfonsem en un estany de glaç
a poc a poc.
Endins del pit
5 ja minva el foc.
No hi val el sol d'estiu
ni aquell escalf de niu
del cel de primavera.
És amarga la pruna i la cirera.
10 Els dies són pintats de vent.
L'alè dels anys ens va fonent.
S'emboira el rostre.
Gotes tossudes i dolentes,
de pluges lentes,
15 van foradant
el nostre sostre.
Es fan els dies magres
amb llums cansats i llavis agres
i ens van acompanyant
20 sense tendresa, sense cant.

Test. *FL LLE cFL [PC TdV*

---

6. val *FL*→ vol *LLE*

13. dolentes *FL*→ calentes *cFL*

DIES AVALL

El cel fa olor de clos;
erma és la mar; lívid el cos,
i l'esperit fa molsa.
Els nostres ulls són plors;
5 el pensament s'empolsa.

Els jorns branden al vent;
el sol, al mur, es glaça.
Vénen, amb tova passa,
les nits que van creixent.

Test. *FL cFL [PC TdV*

PASSES FUGISSERES

Qui m'ha deixat el sol al llindar de la porta
i el fruit penjat al blanc?
I l'alba, qui la porta?

5   ¿Qui m'ha vestit de nuvi avui
i m'ha posat cel a les mans?

Al meu entorn ningú no s'afigura.
Se sent només, als plans,
i al llarg de les senderes
un lleu fresseig
10   de passes fugisseres.

Test. *FL cFL* [*PC TdV*]

---

4. ¿Qui *cFL* → Qui *TdV*

FULLEJANT UN ÀLBUM DE VELS RETRATS

Heus-nos ací, cansats de caminades
pels boscos, pels barrancs de les anyades,
entre despulles de tants dies morts,
sota la llum de llàntia dels records.

Test. *FL cFL [PC TdV*

ABSÈNCIA

Ets lluny i em sento sol, més que la nit.

T'has endut el timó de mes senderes.

El jorn s'és escondit

i sols fulguren, blanques, les geleres.

- 5 I, de sobte, em pregunto: tot és nit?
I tu, claror de l'aura, vers on voles?
Udola, al meu voltant, el buit pregon.
Per què brillen estrelles, altes, soles?
S'aturen, lentament, els rellotges del món.

Test. *FL cFL [PC TdV*

---

5. I, de sobte, *FL* → I de sobte *PC*

7. Udola, *FL* → Udola *PC* | voltant, *FL* → voltant *PC*

EL GEGANT DE L'HORTA

Que n'era de gran
el camí de l'horta,
quan jo era un infant.
Un home, vagant,
5 amb mirada absorta,
semblava un gegant.
M'hi feien por els rucs,
els bous pasturant,
els gossos xarucs.

10 He tornat, de gran,
com ombra somorta,
al camí de l'horta.
Com s'és fet petit
i gris i esquifit!

15 On és el gegant?
Ai, potser
s'és tornat infant
i juga al paller!
Ja no sóc poruc:

20 el bou, l'oca, el ruc,
la cabra, la mula
que ara va a la dula,
el gos negre, el blanc,
els ànecs, les fures,

25 em semblen figures
innocents, de fang.

Test. *FL cFL [PC TdV*

---

3. infant. *FL*→ infant! *PC*

JO T'HE NODRIT AMB PA I AMB VI

Jo t'he nodrit amb pa i amb vi.

T'he fet, oh fill, per a morir.

Jo t'he nodrit amb pa i amb vi

i t'he ensenyat

5 a caminar

per a enyorar

el jorn d'ahir

i sentir anhel per l'endemà!

Jo t'he nodrit amb pa i amb vi.

10 T'he fet amb sang,

t'he fet amb fang

per a morir.

Test. *FL cFL [PC TdV*

LA SON SENSE FAÇ

Si l'esguard vaga trist
és potser
pels camins
que no he vist.

5   Ja sóc las
del ressò del meu pas,
del lament
i de l'eco del vent.

10   Cerco el jaç
sota un cel sec i ras
i la son
sense faç
que bequeja el meu front.

Test. *FL cFL [PC TdV*

SENYORA I SERVENTA

Mort, sorda veïna,
t'apropes amb pas
de freda boirina.
Estoves i fas
5 el nostre últim jaç.

Oh mort macilenta!
Senyora i serventa!

Ombra de les vetlles.
Guarda de la son.
10 Mort que no desvetlles
i apagues la font
que les albes cria.

T'esperem al tosc
banc de cada dia!
15 Oh segura guia!
Llum del camí fosc!

Test. *FL cFL P [PC TdV*

BONA SON!

Bona son,

oh morts, amb els llums apagats

dels blaus poblats,

amb la font

5 dins el bosc estroçada,

amb les hores que, al pont de tota nit,

van esperant l'albada!

Bona son,

de dia, amb els estels,

10 amb les seques arrels,

amb els pins de la nit assossegada!

Bona son,

amb l'aigua que davalla somnolent,

amb la treva

15 lluminosa del vent,

amb el fum que s'eleva!

Bona son,

amb el sol que es pon!

Oh morts, bona son!

Test. *FL LLE cFL P [PC TdV*

---

3. poblats, *FL*→ poblats *LLE*

6. hores que *FL*→ hores, que *LLE*

13. l'aigua *FL*→ el riu *LLE cFL* | somnolent, *FL*→ somnolent *LLE*

---

13. l'aigua *FL*→ el riu *P*

EN EL MEU JAÇ DE MORT

En el meu jaç de mort maldaré sol:
comptaré els graons de cada estona,
clavat a l'aspre sòl,
ert i quiet en la foscor pregona.

- 5 Dels dies giraré, pausat, els fulls,
las de viure un silenci que no acaba
i d'esguardar el buit amb closos ulls.

Test. *FL cFL [PC TdV*

-
1. sol: *FL*→ sol *cFL*
2. comptaré *FL*→ i comptaré *cFL*
7. i d'esguardar *FL*→ tot esguardant *cFL*
-

La gàbia de la faula

CORRE L'AIGUA I CANTA

NEIXEN ELS JORNS AMB ULLS D'INFANT

Neixen els jorns amb ulls d'infant
i desvetllen el cant
de l'ocellada.

Pinten de blau el fontinyol
5 i menen les ramades a la prada.
Van, lents, de porta en porta, amb pa de sol,
i fan sonar el flautí del ventijol.

Test. *GF [PC*

VENT IRAT

Es gira un vent, a camp obert,
que fa patira;
apaga l'arbre verd
i el cel escura.

5 Als vidres deixa un dens alè
de boca ardent i envermellida,
es clava al pit de ple
i eixampla, irat, cada ferida;
empeny, al campanar,
10 campanes boges;
pren, a la nostra llar,
grapats de brases roges.

Ens deixa a trossos el vestit
damunt la carn malalta.

15 Esquerda l'esperit
i el castell blau del cel assalta.

Test. *GF cGF [PC TdV*

ACÍ, PER L'ABRUPTA VIA

Ací, per l'abrupta via,
que hi fa de mal caminar!
Però l'alba ens hi amanyaga,
delerosa de brostar!

5 Oh l'olor de l'herba tendra
i l'aspror del garrigar!
El tou de l'olivereda
no para de grisejar.
El fruit penjat a la branca
10 està ja a punt d'esclatar.
Ai, quan sento que batega,
calent, a la meva mà!

La via esdevé planera
i joia franca el trescar.

Test. *GF cGF [PC TdV*

NIT CLARA DE NOVEMBRE

Hom diria
que ha nevat, que fa dia.

S'encanta l' hora tan callada!
Tot l' atzur
5 de la nit s'esbandeix.

L'aire blanc és un bleix
d'estelada.

Test. *GF cGF [PC TdV*

CEL FRESC DE CANT D'ALOSA

Bé m'abelleix de seure
ran la font del camí,
i beure al doll
d'aigua que és transparenta,
5 sentir el bleix del fonoll
i el perfum de la menta.

I reprenc el camí
sota el cel, que reposa
fresc del cant de l'alosa
10 i humit del rajolí
de la font del matí.

Test. *GF cGF [PC TdV*

---

4. d'aigua que és transparenta *GF*→ de l'aigua transparent *cGF*

5. sentir el *GF*→ sentint *cGF* | del *GF*→ de *cGF*

6. i ~ menta *GF*→ i de menta en el vent *cGF*

ARBRE ROBUST DE VIDA LENTA

Arbre robust de vida lenta.

Oh pare d'ombres i de rels!

T'estreny el sol que argenta.

Arbre robust de vida lenta,

5 cisellador ardent de cels.

Test. GF cGF [PC TdV]

---

3. T'estreny GF → Ara t'estreny cGF

5. ardent GF → roent cGF

PLOVISQUEIG

S'estova l'or de les espigues.

Hi ha espurnes d'aigua a l'om del cim.

S'apressen, neguitoses, les formigues.

5 L'hora és cristall desfet. Ara, el plugim,
al bell fons de les llars, de pau curulles,
fa un ressò vague de trepig de fulles.

Esdevé el pensament aigua que llisca.

Allà al teulat onegen les colors.

Arreu hi ha corredissa de tremors.

10 Plovisca.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

CAMÍ SOLITARI

Sols resten pel camí unes despulles
de tènues ombres que se'n van
i remoreig d'un col·loqui de fulles
que l'aire va gronxant.

Test. *GF P* [*PC*

---

2. tènues *GF* → manses *P*

EL BOSC MÀGIC

Al bosc, avui, d'or i verdor tan ric,
ens sobta el seu murmuri de paraula.
L'ombradiu s'hi escampa, fredolic.
Oh màgic bosc! Oh gàbia de la faula!

- 5   Hi descavalca el vent.
         Hi ha un bell encantament
         de lluïssors
         i esclaten les sentors
         de menta i de viola.
- 10   Hi creix, a les palpentès, el brancam.
         Hi apaga el vol l'ocell que vola.
         Entre les fulles guaita un cel d'aram.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

CEL NOVELL

Avui el cel és un vol
de falcies i orenetes,
i tot l'aire un cantussol;
és de ploma el fumerol
5 de les pletes,
i amb l'hivern ja fugitiu,
és tendra l'aigua del riu
i fa estiu
al planell i a les fontetes.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

OCELLS DEL MATÍ

¿Heu après de cor
cants de fulles d'or
al fons de l'arbreda?

5 ¿Cantàreu ahir,
ocells del matí,
pels volts de la cleda?

10 ¿Enterreu, de nit,
la vostra harmonia
i la descolgueu
a punta de dia?

Oh aquest cant d'avui,
al llarg del camí,
amb ecos d'ahir!

Test. *GF BIC cGF P [PC TdV*

-
-
1. ¿Heu *cGF*→ Heu TdV
  4. ¿Cantàreu *cGF*→Cantàreu TdV
  7. ¿Enterreu *cGF*→ Enterreu TdV

AU NOCTURNA

La fosca és son niu;
en la fosca viu
i dins ella canta.

Jo penso, escoltant
5 la seva complanta,
que potser és un cant
dolorós que enyora
algun sol perdut
i que, lent, s'ofega
10 en la solitud.

Test. *GF P [PC*

L'HERBA

Avida, entoma el fresc plugim,
i la verdor brilla més pura.
El crit del vent la dreça al cim.
Oh joia tendra de la terra dura!

Test. *GF P [PC*

FI DE TARDA

La solitud habita aquest paisatge.
Ja l'aviram se n'és anat a jóc
amb la llum destenyida del plomatge.

5 S'obre al repòs del cel cada bassal
i s'acluquen els ulls de la masia.
Esperem que s'apagui el cel del dia
i s'encengui la fosca al cimadal.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

BOIRA DEL VELL CARRERÓ

Boira del vell carreró,
t'esponges allà a l'eixida.
Oh blanquinós flamaró
de foguera engelabrida!

5 Vagareges a l'atzar,
ben callada, a les palpentes.
No t'apresses ni t'esventes,
amb el teu oneig de mar.

Emplenes, amb ta flonjor,
10 la més secreta foranca.

Ets, allà, al nostre balcó,
alfàbrega, tota blanca,
que ha perdut la seva olor.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

MAGNÒLIA

Quan s'endinsa aquella olor
de magnòlia, oh flor d'ambre!
per les juntes del balcó,
al fons de la nostra cambra,
5 els instants es tornen fulles
de llangor
i, a l'entorn, tot són despulles
d'un sol que perd resplendor.

Test. *GF LLE cGF P [PC TdV*

---

2. ambre! *GF*→ ambre!, *LLE*

4. cambra, *GF*→ cambra *LLE*

---

2. ambre! *GF*→ ambre!, *PC*

2. ambre! *cGF*→ ambre!, *TdV*

A l'edició de *LLE* aquest poema es reproduïx sota el títol de “La riuada”, que és el següent poema del volum.

LA RIUADA

L'aigua, tota adolorida,
es rebrega, desbocada,
d'aspra vermellor vestida.

Amb un tenebrós rogall
5 rossega cel, s'abraona,
s'obre pas a cops de mall.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

RACÓ DE MUNTANYA

Entre rocs s'enfila, ardent
de flor roja i de flor blava,
el camí rentat del vent.

5   A les pedres del torrent
l'aigua es clava i es desclava.

Dels ofegats carrerons,
on la fosca densa es cria,
els moltons
ixen, blanquejant, al dia.

10   Hi ha foc blau als horitzons.
Cel amunt, ara, s'afanya,
tota verda, la muntanya.

Test. $GF \text{ c}GF P [PC TdV$

---

12. verda, la $GF \rightarrow$ verda la P

EL FOC – MATA VERMELLA –

El foc – mata vermella –
fa viva flaire al tard,
cria l'abella de l'espurna.

La flama enlaira el nostre esguard.

5 La llum del dia cau malmesa.

Cerquen els ulls,
en el sostre fumat,
l'adveniment de l'hora encesa.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

FORMIGUES

Ara, formigues,
- petites gotes de tenebra -
arreplegueu or viu d'espigues,
que allà a l'hivern, dessota el gebre,
5 esdevindrà el caliu
de les fogueres de l'estiu.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

INVOCACIÓ A LA BONA PLUJA

Renta, pluja, els ulls

de tèrbols deliris!

Ai, cau lentament

com cera de ciris!

5 Despenja els estels,
altes meravelles!
Fes-te oli al llum,
i remor d'esquelles.

Posa fulla al bosc
10 i molsa a les soques!
Ruixa el son pesant
i espès de les roques!

Fes-te herbei sonor
a les pletes closes
15 i pica l'ardor
grisa de les lloses!

Oh el cel que es consum
i gràvid davalla!
Oh blava muralla!
20 Oh pluja de llum!

Test. *GF cGF P [PC TdV*

EL VESPRE ARRIBA AL CAMP

El vespre arriba al camp
i, ben prest, el despulla
de sons i pensaments.
La vinya perd son or i sa verdor la fulla.

- 5 Aus de fosca s'aturen, vacil·lant,
i vagareja la riera
amb aigua febronseca que no espera,
tota joiosa de saber-se cant.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

A LES ENVISTES DEL POBLAT

Ja som a poblat.

Ho diu la volada
del pardal beat;
i aquella ajaçada
5 rojor d'un teulat;
i la veu plorosa
d'una campanada;
i la lleganyosa
finestra que bat.

10 Presonera ho diu
la trista perdiu;
i l'estès llençol
que, blanc, es bressola;
i el gris torterol
15 d'una fumerola;
l'olor que se'n vola
del dinar que es cou.

Ho diu l'enrenou
de la senderola;
20 i aquest aire espès,
tebi, que ens acull;
i el bleix, tan encès,
del trull.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

ALBA AL DEFORA

Alba al defora.

El sol és fred.

Es lleven d'hora

l'om i l'avet.

5 El camí estret,
de joia, gira.
El vent delira
i l'escomet.

De bon matí
10 punxa l'olor
del romaní
i del timó.

S'encén la branca.
Passa volant
15 l'ocella grisa i blanca,
fent resplendor de cant.

Test. *GF cGF [PC TdV*

DEU CAURE NEU EN ALGUN LLOC

Avui el fred
de blanc ens pinta la paret.

Deu caure neu en algun lloc.

5 Fa un llarg xiulet
d'ocell el foc.

La flama creix. No triga
a treure arestes com l'espiga.

10 Deu caure neu en algun lloc,
silent i lassa,
colgant, a poc a poc,
el rastre tebi encar de cada passa.

Test. *GF [PC*

SERRA AMUNT

Serra amunt, les pedres,
van tornant-se blaves,
i alats els timons
de morades flaires.
5 L'estany vessa cel,
vibrant de volades.
Se senten remors
de fonts que s'amaguen.
Rengleres d'avets,
10 amb aguda passa,
escalen els cims
coronats de tarda.
En ser a dalt de tot
hi ha una joia d'aire
15 i sons que perduren
d'apagades flautes.

Test. *GF cGF* [*PC TdV*]

---

1. pedres, *GF cGF* → pedres *PC TdV*

COLORS DE LES ESTACIONS DE L'ANY

I

Primavera, ara ens véns d'hores gebrades
i encetes els camins de la verdor.
S'il·luminen les llunes apagades
i els cels de la fredor.

- 5   Són els ulls de les noies, violetes.
S'alcen bels transparents dins de les pletes
i apunta, als arbres, la joia del tany.
Els horitzons aboquen orenetes.

Test. *GF CCL P [PC*

_____

_____

---

5. Són *GF* → Són, *PC*

II

L'aigua s'infla a la cala.
Sona, a l'hort, el carrau
de la cigala.

Encès, el verd s'adorm feixuc.
5 No es mou la branca ni la fulla
i s'arrossega, lentament, un cuc.

Tija de llum, l'espiga es va daurant
i esguarden, als estanys, les aigües calmes.

Pels camins hi ha polsina sedejant
10 i el sol davalla amb palmes.

Del riu arriba, ardent, el brum.
Oh dies lents! Oh pegallosa llum!

Test. *GF CCL P [PC*

III

A la tardor, trèmuls i fins,
se'ns obren els camins,
proveïts de remors
diluïdes, d'esparses lluïssors.

- 5 Es tenyeixen els cels de color de raïm,
i l'aire és degotim
de la fruita sucosa, ja madura.

- Les hores arrepleguen el caliu
que, fumejant, perdura
10 de l'esvanit estiu;
s'arruguen a pleret.

S'atarden al llindar vibrant del fred.

Test. *GF CCL P [PC*

11-12. pleret. // S'atarden *GF* → pleret. / S'atarden *CCL*

---

1. fins, *GF* → fins *PC*

10. estiu; *GF* → estiu: *PC*

IV

Les hores de color de cap al tard,
amb camins on la neu és pols de fred,
malden desabrigades. Un esbart
d'ocells esbulla

5 un esplet
de blancor.

El dia ens encomana el seu tremor.
Al bosc, la neu és erta fulla.

Test. *GF CCL P [PC*

RECORDANÇA D'UNA VELLA FUSTERIA

Amb so de tic-tac
de rellotge vell,
els claus de les hores
clavava el martell.

5 La cola era, al pot,
sol fos. El ribot
mossegava fusta
que, ronca, es planyia.

10 Una olor de bosc
n'eixia.

Una olor de bosc
plorós de reïna.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

DE CARA AL CEL NOCTURN

De cara al cel nocturn,
el pensament errant
per càlides estrelles,
a poc a poc, es va ensonyant
5 i diluint-se amb elles.

Test. *GF P* [*PC*

_____

_____

---

4. poc, *GF* → poc *PC*

ACORDIÓ

Cels i primaveres
recites de cor.
Descabdelles cintes
de maragda i d'or.

5 Disperses retalls
petits d'harmonia.
Fas brillar els miralls
virolats del dia.

10 Volen oronells
amb els casacavells
de ta melangia.

Test. *GF* [*PC*]

RELOTGE VESTIT D'ACER I D'OR

Si no comptem les hores, prou les cantes
tu, las de tantes
passes i que bategues sense cor,
vestit d'acer i d'or.

5 Oh, reposa!
Para del temps la font,
deixa que els ulls es tanquin en la llangor del son,
que és ja nit closa.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

---

5. Oh *GF* → Ara *cGF*

EL RELLOTGE DE CA LA CIUTAT

I

Si un matí corgelat
el rellotge s'entela de boirina,
sentim que un sol cobert camina
i que canta les hores d'amagat.

Test. *GF P [PC*

II

Els jorns d'estiu, quan de sobte s'atura,
un pes d'angoixa dintre l'aire sura,
i va volant per la placeta,
esmaperduda, l'oreneta.

Test. *GF P [PC*

III

De nit les hores desvetllades
sonen amb compte, com si fossin fetes
al repòs de les ànimes cansades.

5 Caminen de puntetes,
mes desperten la llum de les albaades.

Test. $GF \rightarrow PC$

_____

_____

---

1. nit $GF \rightarrow$ nit, PC

4-5. Caminen ... albaades. $GF \rightarrow \emptyset PC$

ENTERRAMENT A MUNTANYA

Heu deixat el mort tot sol,
amb son vestit de les festes.

Hi ha neu d'enyor a muntanya.
La boira hi rosta les crestes.

- 5 Quan, al mas vostre, el jorn cau,
tanqueu el recapte amb clau,
i barreu, d'esma, la porta,
car, de fora estant, l'empeny
una ombra que la nit porta.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

1.Heu *GF* → Has *P*

VILA VELLA DE TOSSA

T'ha foradat ací i allà la lluna.

Un blau tot innocent s'aboca als esvorancs.

Miques de llum podrida entre la runa!

Cases amb crostes de sol ros als flancs!

Test. *GF cGF [PC TdV*

---

3. podrida *GF* → polsosa *cGF*

VERDAGUER, COLLINT MÀGIQUES PARAULES

Collíreu, com espígol, la paraula
on s'emmirallen bosc i cel,
plena de so de faula
i de sentor de rel.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

BENEÏDA SIGUI TOTA COSA

Que beneïda sigui la gota de pluja
al palmell de la mà,
i la blava palmera d'aquest cel que ens sopluga.

Beneït sigui el pa,
5 i el foc a terra que ens estima,
amb sa llum que pel rostre i les mans regalima.

Beneït sigui el sol que ens espera al llindar,
quan el jorn s'inicia,
i aquell instant que atia,
10 de nit, el somni clar.

Beneït sigui el caminal que es perd
tan lluminós, tan verd,
i el fontinyol que sens parar es prodiga,
i el moment bo que triga
15 d'arribar
i perllonga el bell flam de l'esperar.

Test. $GF \subset GF \ P \ [PC \ TdV$

---

8. s'inicia, $GF \rightarrow$ s'inicia P

LES CANÇONS

EL GOIG ES CULL DE BON MATÍ

El goig es cull de bon matí

com el timó i el romaní.

Bada's com la magrana.

Blaveja al pi.

5 Es beu com aigua de fontana.

Als cims es cria,

tot moll de serení,

daurat de l'or primer del dia.

Test. *GF* [*PC*

LA NOIA DE CLAROR

Camina alta i bella.

S'esbadella

la portella

d'un verger.

5   Canta un gall; s'esgargamella
a dalt de tot del cloquer.

Va encenent-se una campana.

La magrana

sagna el cor del magraner.

10   Oh la rara formosor
de la noia de claror,
feta de so de campana,
de cant de gall de cloquer,
d'encís sobtat de verger

15   i de rojor de magrana!

Test. *GF LLE cGF [PC TdV*

_____

_____

=====

VERD DE FULLA, VERD DE PRADA

Mires amb uns ulls tan verds
i és tan verda ta mirada!
(Verd de fulla, verd de prada).
Mires amb uns ulls tan verds!

5   Amb mots àgils i diserts
interroga ta mirada.
(Verd de fulla, verd de prada).
Mires amb uns ulls tan gerds!

10   Camins plàcids, camins verds,
els camins de ta mirada!
(Verd de fulla, verd de prada).
Mires amb ulls tan desperts!

Test. *GF cGF [PC TdV*

_____

_____

=====

JOIA AL CARRER

O negen, al vell carrer,
banderes de primavera.
Té gust tendre de cirera
aquest aire matiner.

- 5 La joia que arreu esclata
amb una fulgor d'escata,
ens pren, talment un esquer.

- Al carrer,
hi raja una font encesa,
10 i ens hi enlluerna una estesa
de sons daurats de cloquer.

Test. GF cGF [PC TdV]

10. una estesa $GF \rightarrow$ l'estesa cGF

NOVA CANÇÓ DE BRESSOL

Hauràs son de pi
i son de fontana.

A punt de dormir
s'acluca el robí
5 de la flor boscana.

Pren la via dreta!
Els anyells del son
entren a la pleta.

Rera el sol que es pon
10 té el cel llis del son
color d'oreneta.

I calla el rellotge:
al teu pit allotja
l'ocell del seu toc!

15 Si a la teva riba
el bell somni arriba,
redossa't als plecs del seu foc.

Test. *GF cGF [PC TdV*

LA CRIDA DE L'ALBA I DE LA NIT

*... But at my back I always hear
Time's wingèd chariot hurrying near...*
Andrew Marvell

SOM HERBA, POTSER

¿Som herba, potser,
dels dies pastura?

¿Som aigua insegura
d'un pobre reguer?

5   Ens crea la falla?

¿Som l'eco darrer
d'alguna paraula
que hom no sap d'on ve?

Test. GF LLE cGF [PC TdV]

-
-
1. ¿Som cGF → Som TdV
  3. ¿Som cGF → Som TdV
  6. ¿Som cGF → Som TdV

SOTA EL SOSTRE BAIX DEL CEL DE PLUJA

Duent a coll
uns flocs de cel tot moll,
amb l'esperit
regalimant,
5 i amb lassitud de nit,
pugem pel senderó, callant, callant.

L'aigua que cau rosega l'arbrissó
i llepa nostra mà.

Dins el sarró
10 s'esquerda, moll, el pa.

Ens pesa el sostre baix del cel.
S'enfonsa el pas com una arrel.
La pluja ens va corbant
i, com ara l'espai, ens anem escolant.

15 Pugem pel senderó, callant, callant.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

ESGARRIAT

Sols l'eco del meu pas m'és companyia,
enmig d'aquest paratge que hom diria
irreal.

Tot esdevé alat i vaporós.

5 Escapa a la mirada el cimadal,
i el mar, tot lluminós,
és llunyania.

En aquesta hora resplendent,
ni un senderó, ni un riu, ni un nuvolet em guia,

10 i desesmada es perd la passa.
Sento la inútil claredat del dia.

Test. GF cGF P [PC TdV]

---

4. esdevé $GF \rightarrow$ va tornant-se cGF

9. nuvolet em $GF \rightarrow$ nuvolet no em cGF

---

4. esdevé $GF \rightarrow$ va tornant-se P

9. nuvolet em $GF \rightarrow$ nuvolet no em P

NIT D'ESTELS ENVERMELLIDA

Ara et vaig contemplant amb les mans juntes,
oh nit, d'estels envermellida!
Oh esguard que vers el cel, amb afany, muntés!
quina llum t'enlluerna, quina alta veu et crida?

Test. *GF cGF P [PC TdV*

---

4. quina *cGF* → Quina *TdV*

TURONS DE SOLITUD

S'arrosseguen les hores; els camins
abasten els confins
de la tarda deserta,
i la blavor del cel és tota oberta
5 sobre el paratge
eixut;
resten, per tot, senyals de romiatge.
Ens envolten turons de solitud.

Test. $GF P [PC$

1.hores; $GF \rightarrow$ hores, P

COMPANYONS DE RUTA

Al cor de la tarda ardent,
crida una veu. No és el vent,
ni fressa de cap torrent,
ni angoixa de l'ocellada.

5 És una veu emboirada
dintre l'aire transparent.

¿Què vol donar-me entenent
la passa que ara m'encalça,
i l'empenta que el cos sent
10 i que l'ànima em traspals?

Hi ha tot al llarg de la ruta
una ombra que m'abassega
i un ull tenaç que m'escruta.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

_____

_____

---

7. ¿Què *cGF* → Què *TdV*

S'ESTOVA EL SÒL DEL MEU INTIM DESERT

He begut a la font. Al meu entorn,
de cop i volta, veig que el jorn,
suara emmusteït i tot blanc de polsina,
es torna gerd i s'il·lumina.

- 5 S'estova el sòl del meu íntim desert.
Ara el matí, de banda a banda obert,
és blau com l'aigua i com l'herba verd.

Test. *GF P [PC*

FULGUREN LLUMS OBSCURES

Fulguren llums obscures
en la prada del son,
i s'hi ablaneixen pedres dures.
Un sol boirós s'hi pon.

- 5   Ens enfonsem en la buidor
      com si una mà ens deixés.
      Sentim que el llit, de sobte,
      va esdevenint un bres.

Test. *GF P [PC*

EL RETRAT DE LA PADRINA PARLA

Escolta tu, argila del meu tros,
si la mort, tan boirosa, m'ha allunyada,
recer jo em sento encar en mon repòs,
mal que jo et sembli claredat glaçada.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

---

3. sento ~ repòs *GF* → sento en el meu repòs *P*

INSOMNI

Papallons de foscó al volt de la xinxeta!

Petit, boirós soroll

de l'aigua que degota allà a l'aixeta!

Corrua d'ombres encongides,

5 rondant, mig despullades, mig vestides!

Lluor profunda, entelada,

dels miralls!

Foc negre d'encenalls!

Oh pensament que culls

10 pansides roses de tenebra!

Hora magra, sens ulls!

Test. $GF \ cGF \ P \ [PC \ TdV$

---

6. entelada, $GF \rightarrow$ entelada P

---

11. sens $cGF \rightarrow$ sense TdV

FRUIT MATINAL OFERT EN CADA BRANCA

Fruit matinal ofert en cada branca!

Blavors del cel, tan altes, en repòs!

Espai que enmig de murs de llum em tanca!

Ai, heu-me ací de l' hora clara espòs!

Test. *GF P* [*PC*

_____

_____

---

4. heu *GF* → heus *PC*

PLANYEU LA HUMANA FAÇ

Planyeu la humana faç
que el verm de la recança es va menjant
i l'esguard que interroga bo i perdut,
i el front que, a poc a poc, es va ombrejant,
5 i els ulls que celen llàgrimes roents,
i els rulls de noia, tan amats dels vents,
moridors com l'espiga;
i la seva rialla
- o cirera picada que tan gerda es prodiga!-
10 Planyeu la faç que calla.

Test. *GF cGF [PC TdV*

_____

_____

---

9. prodiga!- *GF*→ prodiga! *PC*

LA TÈNUE LLUISSOR

Fes via, hivern, que espero hores serenes,
plega tes veles de pluja i boiram.
Veuré altra volta desvetllar-se el camp?

Ara comença a penes
5 a clivellar-se la gelor,
mes del cloquer, on s'esbatana
el cor trement de la campana,
ja ens arriba una tènue lluïssor.

Test. *GF cGF [PC TdV*

T. tènue *GF* → vaga *cGF*

8. tènue *GF* → vaga *cGF*

EL POETA INGENU

Creu que, al paper, sempre que escriu,
s'hi va escorrent un filet viu
de llum diamantina.

Llavors a si mateix es diu:

5 heus ací que ma joia ja camina.

Test. *GF P [PC*

BONANÇA

Oh, sentir l'aire tebi a flor de pell,
i dintre el pit una frescor de saba,
i veure espurnejar cada arbrissell
i adonar-se que el fred, lentament, se'ns desclava,
5 i que ara tot és a l'abast
dels ulls, del cor; que el dia folga;
que minva el llast
de la recança; que el cel és vast;
que la grisor de l'hora es colga;
10 que ressuscita el sol;
que travessant l'espai, un oronell
porta un brot d'oratjol!

Test. *GF TOT cGF [PC TdV*

---

3. arbrissell *GF* → arbrissell, *TOT*

4. desclava, *GF* → desclava *TOT*

---

3. arbrissell *GF cGF* → arbrissell, *PC TdV*

SE N'ANAREN LES VELLES PRIMAVERES

Se n'anaren les velles primaveres;
s'arrencaren del sòl amb les arrels,
enduent-se les punxes dels anhels,
deixant fosques i eixutes les senderes.

Test. *GF cGF [PC TdV*

CONVALESCÈNCIA

Es daura l' hora, lentament,
però és encara trencadissa.
Es desentela el pensament.

Al bat del sol trem la palpebra.

5 Eixint de boscos de tenebra,
sento com un desvetllament.

Test. *GF P [PC*

CANT DELS MAJORS

Anem a les palpentès. Perdurem sense pa.

I som a cada sostre
el fum dens del fogar.

Caminem sense rostre,
5 oblidats pels racons;
fem estades als ulls dels vells moixons.

Dormim al fons
dels caixabancs
i som grocs i som blancs.

10 És de tenebra el nostre esguard
i som la mà calenta a les espatlles vostres
i les passes del tard.

Test. *GF cGF P [PC TdV*

T. Cant *GF*→ Cantilena *cGF*

T. Cant *GF*→ Cantilena *P*

1-11. Anem ~ vostres *GF*→ Som ombres amatents, / el batec d'hores lentes, / les paraules silents. // Som el tust a la porta / per a dir: Déu vos guard, / quan l'alba llum us porta. // Som l'incansable esguard / i la càlida mà damunt l'espatlla vostra *P*

EL FRED DE LA MORT

La mort, oh traspassats!, us purifica.

Oh àngels enterrats i de gest franc,
somrient una mica!

Oh llarg somriure blanc!

- 5 Oh el fred dens de la mort que ara us abrigo,
després del foc del viure cada jorn!
Oh la pols que revola al vostre entorn!
que és terra esmicolada de fatiga.

- La passa dels vivents,
10 camí de l'hora obscura,
esberla el gran silenci, amb ecos lents.
Aixequen els xiprers llur blavor dura.

De cel ungida és cada llosa.

Oh morts,

- 15 abandonats del sol, oblidats de la rosa!

Test. *GF TOT LLE cGF P [PC TdV*

---

7. entorn! *GF*→ entorn!, *LLE*

---

7. entorn! *GF*→ entorn, *PC*

8. fatiga. *GF*→ fatiga!. *PC*

Hort vell

A poem should not mean

But be.

Archibald Macleish

VENT A LES ERES

A MUNTANYA

Ja som al cim. La passa fa un atur,
mes creix la flama de l'encís.
Canta un reclam dintre l'atzur?

Oh goig proveït d'ales!
5 Oh cel ingràvid que acabales
tant d'or errant de sols,
i t'esbatanes net,
tot eixamplant el nostre esguard!

Oh món abrupte de l'avet!
10 Oh esquerp paratge de l'isard!

Test. *HVP [PC TdV*

HORA DE JUNY

Al cirerer
de l'hort, s'hi fa,
a poc a poc,
no sé
5   quin inefable foc.

Té el so d'un bel
tota remor,
i el cel
pasta farina de blavor.

10   Enceta el cor
del juny, cada formiga.
Es gronxa el jorn com una espiga
i en serva l'or.

Test. *HV BIC CCL P [PC TdV*

NIT MUDA

Ja ve la nit muda,
amb un fred d'estels.

Oh la nit viscuda
pels morts,
5 colgats com arrels!

Va estenent, goluda,
els seus negres vels,
covant morts i arrels,
tremint amb la freda
10 lluor dels estels.

Test. *HVP [PC TdV*

PALPA AQUEST PA

Palpa aquest pa, calent encar del forn,
tu que has tocat l'espiga!

El pa de cada jorn,
un or de foc prodiga
5 tot a l'entorn.

Se sent pura la mà
que el llesca, generosa.

Oh la claror fumosa
de l'albada i del pa!

Test. *HV CCL P [PC TdV*

---

9. del pa! *HV*→ el pa! *altern.* del pa. *P*

---

3. jorn, *HV*→ jorn *PC*

8. Oh la claror *HV*→ Oh claror *PC*

LA TORRE DE LA POR

Ets sacsejada de soroll
i de recòndits passos,
olorosa del boll
agrós dels jaços.

- 5 En fer-se nit, a poc a poc, et tanques
inflada de miols i de tenebra.
Allotges unes bruixes, nodrides de pa negre,
que a l'alba volen i revolen blanques.

Test. *HVP [PC TdV*

DIADA DE SANTA CECÍLIA

Vibra el metall

del jorn. Un àngel l'arpa afina.

Hi ha brostada de flautes bosc endins

i violins

5 de sol en la boirina.

Test. *HVP [PC TdV*

A LES RIBERES DE L'ALBA

Es tanca la ferida d'un estel.

Neix el jorn. Aleteja tota cosa.

Canta un ocell les hores d'aquest cel

i s'encén el silenci de la rosa.

Test. *HVP [PC TdV*

HORES DE BEULAH

Plana l'ocell del teu esguard
pels camins alts de cap al tard.

Es dilueix la serra dura,
van ablanint-se el cim i el roc.

5 És aigua bruna la pastura.

Entre les cendres del foscant
fas ara via amb passa ardent.
Vibra encisat el pensament
i calla el jorn, lassat de cant.

Test. *HV P [PC TdV*

ESBÓS

Ve d'un campanar vell
un crit fresc d'oronell.

Com somni que fugís
revola un núvol llis.

- 5 Les altes planes ruixa
un vent apegadís
i vermell de maduixa.

El fontinyol és verd
i embarbussat el doll.

- 10 Va gronxolant-se, gerd,
angèlic, el bedoll.

Test. *HV CCL P [PC TdV*

11. angèlic, *HV* → angèlic *P*

FUM

El vent cru,
amb sotrac,
com parrac,
se t'enduu.

5 Flonja flor!
Fum. Oh plor
esquinçat!

Vell ninot,
amb tarot
10 foradat.

Oh gargot
blanc i gris,
esborrat
pel blau llis!

15 Fum opac,
el vent cru,
com parrac,
se t'enduu.

Test. *HV P [PC TdV*

---

8. ninot, *HV*→ ninot *P*

17. parrac, *HV*→ parrac *P*

CAMPANES D'ÀVILA

Fan caure sons en l'eixutor,
sons d'un tremor
de veu tancada
al fons dels dies.

5 Van encenent candeles pies,
a la vesprada,
rera un seguit de gelosies.

Test. *HVP [PC TdV*

EL CARRER VELL ES MIGRA SOL

El carrer vell es migra sol,
amb tot de cases desvalgudes
i escorrialles d'aigua i sol.

Silenciosos, hi ha uns infants
5 que hi arrosseguen llurs jocs tristos.
Una font raja sense cants.

Carros de l'horta, panteixants,
a poc a poc, hi passen, en corrues,
deixant un rastre efímer de verdor.

10 Degoten els teulats la lluïssor
enfredorida de les teules nues.

Test. *HVP [PC TdV*

EN EL CELLER

U ns fantasmes hi escuren cada got
quan dins el pit i als polsos crida el fred.
El vi els retorna com l'escalf d'un mot.
Toquen l'or mentider de la paret.

Test. *HVP [PC TdV*

L'HORT DEL PI

Es pinta d'un color d'encantament.
És un esclat de cor cada magrana
i es crien pomes al pomer d'argent.

5 Flairós de terra, puja al cel, el pi;
revolen unes aus al seu entorn,
amb una joia que no saben dir.

Test. *HV P [PC TdV*

_____

_____

=====
4. cel, *HV*→ cel *PC*

CAMÍ DEL VESPRE VA EL RIU

Camí del vespre va el riu
i s'afanya,
verd, amb verdor de muntanya.

La ribera l'acompanya
5 tota vestida d'argent
d'olivera.
S'hi dessagna la riera
amb un barboteig geliu.
Camí del vespre va el riu.

Test. *HV P [PC TdV*

8-9. geliu. / Camí *HV* → geliu. // Camí *P*

LLUNA EMBRUIXADA

Fa unes ganyotes de morta,
avui, la lluna embruixada,
allà al cim del cel, absorta,
l'esguard trist, la faç pigada.

- 5 Fa una claror emmetzinada;
s'atura a la branca seca
de l'alzina,
sinistra, com la xibeca.

Test. *HVP [PC TdV*

ELS REIS MÀGICS DE CADA ANY

Cada any veniu
pel temps geliu,
amb camells d'or
i el somni viu
5 d'un vell tresor.

L'estel no es mor
en la nit breu.

De lluny veniu,
roent el cor,
coberts de neu.

Test. *HVP [PC TdV*

UN RELLOTGE

Tanca un cor errant.

S'emporta les hores
que tornen, cantant.

I sent

5 un bull en la caixa
del seu pensament
i el diu
amb un so d'argent.

El temps puja i baixa

10 sens heure'n esment.

Test. *HVP [PC TdV*

OCTUBRE, PLOVIA

Octubre, plovia
i l'aigua, al voltant,
anava esborrant
les colors del dia.

5 Parrac degotant,
l'hora s'estremia.

El foc delirant
de l'aigua creixia
nodrint el seu cant.

10 Octubre, plovia.

Test. *HV P [PC TdV*

FLAMENC

T raspua sol ponent el teu plomatge,
un sol rosat i moll.

S'aixeca al cel
l'anhel
5 obstinat del teu coll.

Reflecteix l'aigua tes colors
escampant-les com fum.

Et serven dues tiges
d'esborradissa llum.

Test. $HV P [PC TdV$

---

6. tes colors $HV \rightarrow$ les teves colors P

CAMELL

Amb posat de vell,
per un mar de sorra,
navega un camell.

Test. *HV P [PC TdV*

CANT DELS GRILLS

Oh parpelleig del cant
dels grills! A poc a poc es va arborant.

Oh miracle escondit!

Oh negres bulls

5 als trulls

immensos de la nit!

Test. *HV [PC TdV*

ESCALANT DELEROSOS LA MUNTANYA

Escalant delerosos la muntanya,
verdor de pins
ens acompanya.
Vivim l'afany asprívol dels camins.

- 5 En davallant de la muntanya
la nit –ombra dels pins- ens acompanya,
amb la llur velada d'auris brins.
És el pinar fosca foganya.
Vivim la son desperta dels camins.

Test. *HV [PC TdV*

UNA ALBA

Cau, innocent, la llum del cel
i encén el foc de cada anhel.

A poc a poc l'alba es fa gran
i perd el seu vestit d'infant.

Test. *HVP [PC TdV*

LA FILADORA

Per bé que et planys
de viure encara,
vas filant anys,
avara
5 d'hores i guanys.

Oh jaia blanca!
si el cànem manca,
amb ulls pansits,
tu vas filant,
10 lenta, el teu plant,
amb els teus dits.

Test. *HV P [PC TdV*

---

6. blanca! *HV*→ blanca!, *PC TdV*

CAPTAIRES DE DESOLADES TERRES

Els bat sina endins
el pa de la capta.
Malden pels camins.

5 El so consirós
de llurs parenostres
és salat de plors.

El buf del mestral
els puny i embolcalla.

10 Fan olor de terra,
de sol i de palla.

Test. *HVP [PC TdV*

BARQUES

Amb la llum desplegada de les veles
solcaren mars de mel,
vorejant costes flamejants de cel,
i, ara, a la platja, jauen esventrades,
5 amb cruiximents de fusta adolorida
-taüts oberts al cel i a les onades -.

Test. *HV* [*PC TdV*]

_____

_____

=====

6. onades -. *HV* → onades. *PC*

PESCADORA

Ara, amb el llavi salobrenc,
véns de la mar verda del fenc
de les onades de tardor.

5 La teva xarxa s'esbadella
amb peixos de resplendor.

Tens la màgica rossor
de l'aigua que s'assolella.

Test. *HVP [PC TdV*

LA BRUIXA DE LA NIT

S'estatja a la fosca
amb les teranyines,
bruna com la mosca.

Riu esdentegada,
5 tota sorneguera
i té la mirada
de rata encongida
d'una claveguera.

La nit li escau
10 i crida
amb so de carrau.

Els sous enforinya.
Folga amb focs follets;
es grata la tinya.

15 I, d'estalzim bruta,
ruixa, en l'hora eixuta,
l'escardot, les malves.
Les boires escruta.

L'apaguen les albes.

Test. *HV P [PC TdV*

---

5. sorneguera HV → sorneguera, *PC TdV*

EL FOSSER

Porta fadrines al fossar,
de bon matí,
trements encara de dansar,
i infants que a mig camí,
5   davallen a folgar;
i jaies blanques
que es van planyent
del vent,
del fred tardà
10   i fosc que fa;
i albats
que no es desvetllen
del somni que han viscut
i que perdura
15   tancat dins el taüt.

Test. *HV* [*PC TdV*]

_____

_____

---

4. camí, *HV* → camí *PC TdV*

BOIRA QUE PASSA SILENT

Encegues el cor, les mans,
i l'oliva de la branca.

Bull, als vidres, ton alè
i suscites en el ble
5 lluïssors de flama blanca.

Embusses tot el carrer.
La melangia tragines.
T'enduus amunt el cloquer
i el somni de les campanes.
10 Punxen, fredes, tes espines
i van espuntant-se, blanes.

Rabent, esbosses uns rostres
que s'escampen, diluïts.
Alces tanques i fas sostres,
15 amb ta llum de blanques nits.

T'esquinces i t'apedaces.
Duus ròssec fumós i las.
Oh el silenci de tes passes!
Oh boira, pol·len de glaç!

Test. *HV P [PC TdV*

---

1. mans, *HV*→ mans *PC*

CORRUES D'OMBRA

L'ÀNIMA I EL BOSC

La llum al bosc esdevé encís de fulla
i rossor grimpadora d'esquirols.

Enyorosos anem pels senderols,
entre els arbres sorpresos del boscatge,
5 tot sentint-nos, com ells, acompanyats i sols.

Test. *HV P [PC TdV*

EL PA DE LA MORT

Deixa la mort el seu pa
rossejant damunt la taula.
Va ensumant-lo un gat i maula;
àvid el pica un pinsà,
5 i el tasta un infant de faula.

Cap hora no passa en va.
Cada jorn, sens gens ni mica
de malfiança, el pinsà
i el bell infant que somica,
10 van nodrint-se amb aquest pa.

Test. *HVP* [*PC TdV*]

SER ARBRE

Ser arbre voldria
i fer ombra mansa
a l'hora que es cansa,
devora la font.

5 Fóra companyia
i recer del son.

Oh, com sentiria
el vent que fa via
i el brancam decanta!

10 Seria
fullatge que canta.

Test. *HVP* [*PC TdV*]

---

3. cansa, *HV*→ cansa *PC*

LA FONT DE LA NIT

Hi ha encar brins de dia
al doll de la font.
És la nit que hi raja,
la nit sense son.

5 Com l'aigua malmesa
em sento espargit,
tot errant, com ella,
perdut dins la nit.

10 Quan m'adormo, apar,
oh font!, que mig calles
i que, lentament,
l'hora es fon tot fent
bruit d'escorrialles.

Test. *HV BIC [PC TdV*

NAUS I ESTELS

Les lluminoses naus
que deixaren, per seguir camins blaus,
els ports de l'alba nostra,
carregades de somni i fantasia,
5 si avui les embolcalla
la boira densa de la llunyania,
són a l'abast dels nostres nous anhels;
les carreguem, d'ací estant, cada dia
i enllà d'enllà s'aventuren, fent via
10 i fulguren, distants, com els estels.

Test. *HVP [PC TdV*

ELS PROMESOS

De la nit alta baixant,
cantats per brises sonores,
talment novelles aurores,
somrients van clarejant.

Test. *HV P [PC TdV*

ESCALES AMUNT

Enfilar, rabent, escales
i en ser al terrat alterós,
trobar el cel cridant blavors
i trement de fines ales,
5 entre roba estesa al sol
que tot de colors gronxola,
i un aire prim que revola
com un límpid fumerol,
i veure la mar al lluny
10 i la vela que s'esmuny
deixant una clapa blanca,
i ésser company d'un cloquer,
i fer-se el cor viatger
en aquest món sense tanca!

Test. *HV P [PC TdV*

---

3. el cel *HV*→ al cel *P*

11. clapa blanca *HV*→ capa blanca *P*

14. tanca! *HV*→ Tanca. *P*

---

2. i en *HV*→ i, en *PC*

LA JOIA DEL DIUMENGE

La joia del diumenge
llagrimaja al mirall.
Es desfà el clavell tendre
i la fulgor del ball.

5 L'aigua gerda del dia
corre pendent avall,
tenyida d'or de fulla
i de porpra de ball.

Test. *HVP [PC TdV*

FÓSSIM SAULES

Fóssim saules

i oms i pins

al bell fons d'un bosc de faules,

sentint, com brancam endins,

5 en nit obscura, l'oratge

batega i fa remolins.

Fóssim en cels, sens confins,

un núvol en romiatge

i onada encesa a la platja

10 dels matins!

Fóssim saules

i oms i pins!

Test. *HV P [PC TdV*

---

4. sentint, com *HV*→ sentint com, *PC*

7. sens *HV*→ sense *PC*

MALTEMPSADA

Ja el nostre esperit
no apuntala el cos
i s'ennuolà
el sostre del clos.

5 El crit
del vent sona sec.

El pa s'és florit
i és sense batec.

10 Volen uns ocells
duent vestits vells.

El cel és tnyat.
A les mans, cada hora,
és un fruit corcat.

Test. *HV [PC TdV*

UNA OMBRA LLEU

Hi ha una ombra lleu
a dintre meu,
flonja com fum,
com floc de neu,
5 amb un deler
d'èsser guspira.

Tota es regira
i es fon com fum,
com floc de neu,
10 com el deler
d'èsser guspira.

Test. *HVP [PC TdV*

EVOCACIÓ DELS ALPS

Quan l'aigua ja no desaltera
i l'esperit es torç eixut,
de cop sentim que una renglera
de pics nevats, d'un blanc agut,
5 van emergint d'hores llunyanes.

De cop i volta l'esperit
se sent gerdor de pic humit,
desalterat per les fontanes.

Test. *HV P [PC TdV*

---

4. pics nevats *HV* → pins nevats *P*

EN EL MEU MÓN D'INFANT

En el meu món d'infant
em feien companyia
unes serres de cant.

5 I l'ànima tremia
amb l'àlber fressejant.

Les foscúries primeres
dels meus dies
van ésser les fumeres
i les altes falcies.

10 Al fons del celobert
queien pàl·lides molles
de l'alt espai desert.

Per un vell senderol,
tot menant un estol
15 d'ombres imaginades,
jo corria tot sol.

Test. *HVP [PC TdV*

LA PARTENÇA

Casal que restes ert,
ens veus partir,
des del teu balcó obert,
per un estret camí.

5   No tens esma de dir
      si allà en la llunyania
      som una fita pia
      o bé si som un pi,
      si ens duu la melangia
10   o el bon sol de la mà.

No saps endevinar
la frisança que ens guia.

Test. *HV [PC TdV*

A ÇO MEU

M'hi encomana fred
el fred de l'oliva,
hi canta l'esplet
de la claror viva.

5   Hi sento la joia
      de l'arbre fruitat
      i d'aigua que corre
      pel reguer del prat.

      El cos s'hi aferra.

10   Sento muntar al pit
      la saó de terra.

      El cel hi davalla.
      És joia a les mans
      l'or tou de la palla.

Test. *HV P [PC TdV*

12-14. El ~ palla. *HV→ Ø P*

ROMIATGE DEL PI

La nit, d'una volada, se t'enduu,
amb el teu cant, amb el teu blau madur,
però deixes l'encís del teu perfum,
la clapa espessa de la teva llum.

5   Retornes a trenc d'alba,
tot lluent, amb ta brancada quieta,
amb tot el goig de ta mirada balba
i amb la teva blavor tota refeta.

De bell nou et sents ferm, de cel, golut.

10   Ens fonguérem com tu i hem renascut.

Test. *HV P [PC TdV*

---

1. nit, *HV*→ nit *P*

---

9. cel, golut *HV*→ cel golut *PC*

ONOMÀSTICA D'UN COL·LEGIAL IL·LUSIONAT

M'esguarden els miralls, i les rajoles
són blavoses de cel aquest matí.
Tot l'aire és tremolós de banderoles.

Tot murmura: bon dia et doni Déu.

5 Em fan costat les hores amansides
i ara sento a les mans enfervorides
el pes angèlic d'aquest dia meu.

Test. *HV P [PC TdV*

---

6. sento *HV*→ sento, *P* | enfervorides *HV*→ enfervorides, *P*

L'ESPERA

S'atura el vell rellotge de la tarda.

El cel té una color d'endevinalla.

El pensament debades crida.

Tot és quiet. Fins el silenci calla.

Test. *HVP [PC TdV*

EL DIA NEIX PLORÓS DE SOLEDAT

El dia neix plorós de soledat.

No sabem cap on menen les senderes.

Van passant les ventades, oh transparents fumeres!

interrogant, en va, l'espai callat.

Test. *HV P [PC TdV*

---

3. fumeres! *HV*→ fumeres!, *PC TdV*

JA S'ÉS CREMAT EL TEU DESIG

Ja s'és cremat el teu desig,
atur es féu el teu trepig,
bon silenci el teu goig
i ombra el flam roig
5 de l'estimar. Vestida de puresa,
de grogor tota encesa,
en el paratge de la mort
va entenebrint-se el teu esguard absort.

Test. *HVP [PC TdV*

LA INVISIBLE MÀ

Oh mort que esborres la sofrença!

Si apagues la candela de la pensa
obeïm a la màgia de ta invisible mà.

La còrpora se sent, de sobte, enduta,
5 camí del terme de la nostra ruta,
desalterada i sense caminar.

Test. *HV P [PC TdV*

---

4. se sent *HV*→ es sent *P*

LES OMBRES QUE M'ENCALCEN

A encalçar-me encar veniu
en mon racó. Mes no hi viu
ja el càntic. L'estiu
de l'hort ufanós no hi puja,
5 i al bell damunt de la taula
el rellotge, sens paraula,
és pres d'una son de pluja.

Temps ha que és buit el rebost
i tota eixuta la gerra
10 i sols trobeu, a sol post,
tot morent, el foc a terra.

Mes heu-vos ací fidels
i humils, ara, en aquest lloc,
retingudes
15 per unes velles arrels,
mentre mes hores retudes,
cada jorn, a poc a poc,
van enderrocant-se a miques.

Mentrestant
20 vosaltres aneu xuclant
l'alè d'aquest pobre foc,
famolenques, fredoliques.

Test. *HVP [PC TdV*

Ocells al teulat

EL SO DE LES HORES

LA VEU DEL BOSC AQUESTA NIT

La veu del bosc aquesta nit
té la tendror
d'herbei humit
i el so del pas
5 d'ombres perdudes, sense jaç.

Aquest respir de l'alta nit,
entre les fulles,
és transparent, pura, boirina.
Blanca celística que els pins mulles!
10 Hora daurada de reina!

Test. *OT* [*PC TdV*]

---

8. pura, *OT* → pura *PC TdV*

LLAVOR

Vivent com un niu,
bri de cor, caliu,
rau tota colgada.

5 Esquerda l'argila,
lentament s'enfila,
amb verdor encantada
i tendra refila.

Test. *OT [PC TdV*

MONTSERRAT

Quin afany d'ànimes i roques
escalant blaus i or de cels!
Furguen joioses les arrels
i tota saba és beneïda.

5   Cau cera límpida d'estels
damunt la serra emmorenida.

Test. *OT [PC TdV*

LA LLUNA TAN SOLA

*Lune, vagabonde lune,
faisons cause et moeurs communes?*

JULES LAFORGUE

La lluna tan sola,
tan alta, què fa?
De dia se'n vola
cels i cels enllà.

5 Tornarà demà,
de nit, encar sola.
Potser la consola
el goig d'esguardar.

La cridem en va;
10 tants anys de carrera
que el teulat l'espera
i el verd comellar!

La nostra pineda
la vol entomar.
15 La lluna tan freda,
tan alta, què fa?

Test. *OT P* [PC TdV

AQUEST VENT, AI, TAN AUDAÇ

A quest vent, ai, tan audaç
em rebrega l'alegria
d'aquesta aurora fugaç.

I, cridaire, em desfà el jaç
5 i l'esperit em destria
i em fueveja la faç.

Oh ventada que delira!
Blanca pira!
Oh buf que ronca voraç!

Test. *OT P [PC TdV*

---

4. jaç *OT* → jaç, *P*

---

1. audaç *OT* → audaç, *PC TdV*

JOIA DE FULLA

Quan, no pas en va,
el cel el bosc mulla
hi ha joia de fulla
que se sent brillar.

Test. *OT P [PC TdV*

---

2. mulla *OT*→ mulla, *alter.* mull, *P*

---

2. mulla *OT*→ mulla, *PC TdV*

ARRIBADA DEL JUNY

Si et menja el sol i et corquen les formigues
prou arribes, oh juny!
quan l'escalfor primera ens puny
amb un oneig daurat d'espigues.

Test. *OT* [*PC TdV*

---

1. formigues *OT* → formigues, *PC*

2. juny! *OT* → juny!, *PC TdV*

DIA D'AGOST

El sol atúdor, cremant, regira
planes, rocam, arbredes, herbassars,
fent-ne una densa i embullada pira.

Del cel davallen brases de blavor.

5 L'aigua del riu sospira
amb càlida remor.

Test. *OT P [PC TdV*

ELS OCELLS TOCATARDANS

Volen, revolen vagorosos,
tots els ocells tocatardans.
Adés s'encanten somniosos,
adés s'esveren com infants
5 perduts en mons sense topants.

Test. *OT P [PC TdV*

---

1. vagorosos, *OT*→ *vagarosos PC TdV*

ESGUARDANT UNA PINTURA DE JANSEM

El rostre és plor i plor el cabell,
pluja de plor la llum que cau
i aquell ciri tan alt de flam vermell
i de fum blau.

5 Un món, tot lent,
que es va fonent
i despullant,
silent.

Test. *OT [PC TdV*

UNS INDIS

Els uns rosseguen llur somriure trist
i l'enclotat fervor de la mirada
i un rostre mai no vist
de fusta clivellada.

5 I d'altres, asseguts,
tot esperant, sense esperança,
van gemegant dessota uns cels eixuts.

Test. *OT P [PC TdV*

LLUM DE BOIRA

La boira ufana,
de nit, fa llum
i ens encomana
tremor de fum.

5 Té un alenar
de somni pur.
Fa veure clar
el món obscur.

10 És sol que es glaça,
blancor madura.

Va a l'aventura
la nostra passa.

Test. *OT [PC TdV*

A UNS INFANTS MORTS

Us veig, infants,
al fons d'una penombra cristal·lina,
en paratges distants.
Massa llum, ben segur, us desvetllaria.

5   Reposeu, hom diria,
en un món de silenci transparent.
Us veig endormiscats i somrient.

Test. *OT P [PC TdV*

ALBA TÈRBOLA

La nit ha perdut
la flama de la tenebra
i sa flonjor de vellut.

5 Ara ha tancat la xinxeta
els seus ulls de ratolí;
entre fums de nit enceta
el seu senderó el matí,
las de néixer cada jorn
i petjar el mateix camí.

Test. *OT P [PC TdV*

DEVORA EL FOC

Del capvespre al toc,
dones, homes grans,
amb ulls clars d'infants
esguarden el foc
5 que els daura i irisa
els gots del palmar
i els vells plats de pisa.

La flama crepita,
amb eco de vents.
10 El dia s'allita.

Guspireja un soc.
Cada hora arreplega
la cendra del foc.

Test. *OT P [PC TdV*

CAMÍ DE NEU

Petjada blanca
pel camí dret.

Plena és la branca
de brots de fred.

5 El jorn es tanca
amb murs de neu.

És tota blanca
la faç de Déu.

Test. *OT* [*PC TdV*]

---

2. dret. *OT*→ dret! *PC TdV*

EL CAMPANER

El campaner toca tant,
i amb tanta amor les campanes,
que, brandant,
les sent dòcils i germanes.

5 Alcen llur veu radiant
amb son or aletejant.

El campaner viu, tocant
les campanes,
en aquell so que, enllà, fan
10 al fons de blavors llunyanes.

Test. *OT* [*PC TdV*]

---

1. tant, *OT* → tant *PC*

CAMPANES

Van envellint dins unes urnes
de cel, amb sols
i aus nocturnes.

5   A poc a poc, compten estels
darrera els vel
de boires blanques.

I van sonant amb veu
profunda, greu,
de tramuntanes.

10   Oh el màgic vol
de les campanes
nodrides d'aures i de sol!

Test. *OT [PC TdV*

LES CAMPANADES

Les campanades
obren uns clots a l'infinit
i van gronxant-se
damunt les tiges de la nit.

- 5 Alcen de dia una polsina
melangiosa de blavor
tot estimbant-se
amb lleu escuma de remor.

Test. *OT P [PC TdV*

HI HA CEL DE MAR AL TEU CARRER

Hi ha cel de mar al teu carrer.

L'aire frescal i llaminer

de cop t'assalta,

el sol t'esmalta

5 el front, la galta,

i ara t'encens com un roser.

Test. *OT P [PC TdV*

PASTOR AL PLA

Vora del ca rondinaire
sent al seu entorn uns bels
tots enyorosos de cels,
de cims, de glops frescos d'aire.

5 I jaient a la pallissa,
dessota l'esguard de Déu,
va filant somnis de neu,
somnia de neu fonedissa!

Test. *OT [PC TdV*

A UNA HAITIANA

Tota goluda et tanques
en el teu món entenebrit
mes si somrius,
amb la blancor de tes dents blanques,
5 el dia neix en ta pregonna nit.

Test. *OT P [PC TdV*

---

2. entenebrit *OT*→ entenebrit, *PC TdV*

3. mes *OT*→ mes, *PC*

CLAROR DE SOL ABSENT

Finestra blanca de boira, què amagues?

T'acoloreixes sols de tant en tant.

Allà d'enllà tal vegada s'hi fan

pinedes, prats, muntanyes vagues.

- 5   Ací no arriba més que un plant
silenciós, molsut,
d'un dia errant,
mig cec i mig perdut
i la claror latent
- 10   d'un sol absent.

Test. *OT* [*PC TdV*

---

8. perdut *OT* → perdut, *PC TdV*

NIU

Amb brossa i fang
calent d'enyor,
bastí el moixó
un niu al blanc.

- 5   Torrat de sol,
      tremant del vol
      de cels i d'aures,
      oh niu que et daures
      de cantussol!

Test. *OT [PC TdV*

TERRA DESPULLADA

Terra despullada,
amb llisor de ruta,
que ressona eixuta
de petges besada.

5   Ample planell blanc!
      Només l'escardot
      beu ta pobra sang
      al bell fons d'un clot.

Test. *OT [PC TdV*

MIRA AMUNT COM LES CAMPANES

Mira amunt com les campanes
salten i fan capbussons!
Guaita com al cel esclata
la florida dels moixons!

- 5   ¿No sents el so de les flautes
d'aquests aires rodamons?
¿No veus com alegres dansen
els infants i els ginebrons?

- Esguarda el riu: s'hi rebolquen
10   joiells ebris de colors!

Test. *OT P* [*PC TdV*]

---

5. ¿No *OT* → No *TdV*

7. ¿No *OT* → No *TdV*

PA

Bo per als moixons
en pena.

Oh pa que emplena
d'or els sarrons
5 i que es desgruna,
sec, a la mà.

Amb una crosta
color de lluna,
damunt la taula,
10 bategues, pa.

Test. *OT P [PC TdV*

_____

_____

=====

6. mà. *OT* → mà! *PC*

9. taula, *OT* → taula *PC*

DONEU-ME MATINS

Doneu-me matins
i la llum velada
de boscos endins.

5 Doneu-me camins
perduts en la plana
i una ombra de pins.

10 Doneu-me els robins
de llum que traspua
finestres endins
i auris rajolins
d'aigua de fontana
i ones d'aire amb fins,
trèmuls, remolins
en hora tardana.

Test. *OT* [*PC TdV*

---

13. trèmuls, *OT* → trèmuls *PC TdV*

DUUS UN BRAÇAT DE FLORS

Duus un braçat de flors.

Els braços teus se senten branques
que gronxolen la llum
d'aquestes roses blanques.

Test. *OT P [PC TdV*

ELS VELLS DIES D'ASSUMPTA

Al vespre fa puntes
i prega pels morts,
trista, amb les mans juntes.

5 Sent bull de records
i veus soterrades,
cada jorn,
tot al seu entorn.

10 Per vies estretes
de la humil contrada
segueix la petjada
de les animetes.

Test. *OT P [PC TdV*

---

3. trista, *OT* → trista *P*

ALETEJA L'AMOR EN TA MIRADA

Aleteja l'amor en ta mirada.

¿No sents el seu escalf embrunint-te la pell
i el seu defici de cadell,
i al teu entorn fondre's el gel
5 i encendre's el fanal del teu anhel?

¿No t'adones que el goig va fent-se cant,
i que esdevens vibrant
d'un enlluernament,
i que somrius, de tant en tant,
10 al cel blau, a la gent?

Test. *OT* [*PC TdV*

_____

_____

---

2. ¿No *OT* → No *TdV*

6. ¿No *OT* → No *TdV*

NOUS FULLS DE CARTIPÀS

LA RATETA

Saltirona amb joia.

S'encabeix als ulls
verdencs d'una noia.

5   Li pentina els rulls
amb pinta calenta.
Rosegaabriülls
i fulles de menta.

No tem els perills.
Es nega als setrills.

10   En son romiatge,
un farcell de foc
és el seu bagatge.

Test. *OT [PC TdV*

CALCOMANIA

Sota la màgia del dit
naixerà un món escondit
regalimant de colors.

5 I sentirà el nostre dit
batre les fines lluors
que amb sa màgia ha deixondit.

Test. *OT* [*PC TdV*

_____

_____

---

2. escondit *OT* → escondit, *PC*

A SEGONA CLASSE

Perleja la tinta
ensopida als pots.
Esbotzen la pensa
quatre borinots.

5   Va fonent-se el cel
          als vidres de l'aula.
          D'un llibre tancat
          s'escapa una faula.

10   Un estol d'infants
          canta les lliçons.
          Duen a les mans,
          ingràvids, uns mons.

15   Apagat,
          hi ha un llum de petroli
          amb el tub badat.

Test. *OT P [PC TdV*

---

11. mans, *OT* → mans *P*

12. ingràvids, *OT* → ingràvids *P*

13. Apagat, *OT* → Apagat *P*

---

10. canta les lliçons *OT* → canta lliçons *PC*

PUNICIÓ

Per fer gargots
al cartipàs
i bolcar gots
plens, al repàs;
5 per portar el nas
de tinta, brut,
(jo un bordegàs
un xic sorrut);
per riure amb tots
10 els cinc sentits
i engreixar els mots
amb foc de crits;
per fer ganyotes
i atrapar mosques
15 de fràgils potes;
per fer a les fosques
el gos i el gat,
(oh jo un minyó
eixelebrat,
20 a cops liró);

Test. *OT P [PC TdV*

---

6. tinta, *OT*→ tinta *PC TdV* | brut, *OT*→ brut *PC TdV*

7. jo *OT*→ jo, *PC TdV*

18. jo *OT*→ jo, *PC TdV*

per portar el pas
del nostre ruc,
(un escarràs
un xic poruc);
25 per fer ninots,
no pas palots,
em trobo ara,
plorós, de cara
a la paret,
30 mentre aquest jorn,
al meu entorn,
s'esmuny, distret.

BREU BESTIARI

EL LLORO XAFARDER

El lloro xafarder

cada dia matina.

Sap secrets del carrer:

els tasta, els endevina.

5   Xerraire, tot ho diu,
          cridant, en un to aspriu.
          Es repensa. Es desdiu.

          En la conversa es fica:
          mira amb afrontament.

10   Com un savi s'explica.

          I repta la quitxalla
          tot posant-hi sordina.
          I pregunta. Rondina.
          Amb ombres es baralla.

15   Per tal d'escoltar a pler
          el mot que li pervé
          fa l'adormit i calla.

          A voltes jo no sé
          si el crit que llança té

20   un so agrenc de rialla.

Test. *OT* [*PC TdV*

_____

_____

=====

16. pervé *OT*→ pervé, *PC TdV*

EL GAT, REIETÓ DEL PIS

Se sent tot feliç,
reietó del pis.

Confiat s'entaula
el gat de la faula,

5 i va posant greix;
el pobre hi pateix.

Al mirall badat
veu un altre gat,

10 que creu que és cosí
d'un vell gat veí.

Va apropant-se al foc,
molt a poc a poc,

on bull el tupí
cansat de bullir.

15 S'atarda al balcó,
prudent, bon minyó.

Test. *OT [PC TdV*

Polit, es pentina
i, si la cortina,

20 jugant, ha malmès,
ell fa el desentès.

De negre vestit,
llisca com la nit,

i rosta les vores
del plat de les hores.

L'ÓS

Balles sense ganes,
tornes a ballar,
descances, badalles.

5   Amb posat mai vist,
pensarós i trist,
no saps què demanes
quan vas a captar.

10   Balles i més balles,
tornes a ballar;
tot ensopit, calles.

Test. *OT [PC TdV*

MURICEC

Vola baix

i prou sent

el pas lent

de la nit

5 que s'acosta.

I fa un crit,

socarrat

per la posta

d'aquest sol emporprat.

Test. *OT [PC TdV*

COLORS DEL VESPRE

EL LLIBRE NOU

Calent encara de la meva sang,
el llibre que he bastit
em sembla un esvoranc
obert en el meu pit.

5 De la veu meva espill,
és de l'ànima el clos.
Oh llibre nou, setrill
de l'oli del meu tros!

Test. *OT [PC TdV*

PRADA D'AMOR

Hi fa matí, pintat de verd,
al cel, de bat a bat, obert.

5 Hi cessà el goig del cant, també el foc de la dansa,
puix que s'atansa,
a poc a poc, la nostra nit.

L'herba, però, amb delectança,
pròdiga hi creix, amb foll delit.

Test. *OT* [*PC TdV*

_____

_____

---

2. bat, *OT* → bat *PC*

SYLVIE

Adolescent, t'esfumares un jorn,
amb aus de somni al teu entorn.

Sento, però, que, immarcescible vius
jo no sé en quines vagues llunyanies.

5 En la finestra del record somrius
dins la llum incorrupta dels vells dies.

Test. *OT* [*PC TdV*]

_____

_____

---

3. que, *OT* → que *PC TdV*

L'HIVERN VE ENCAR

L'hivern ve encar, l'hivern
etern,
d'hores pelades,
de silenci glaçat a les estades,
5 de finestres obscures,
de migrats horitzons,
de pluges dures,
d'adormits senderons.

Hivern que torna macilenta
10 la faç
i venta el vell caliu del pit,
tot fent trèmer els espectres de la nit.

Test. *OT [PC TdV*

ERES, EN LA FOSCÚRIA, UN JORN FULGENT

Eres, en la foscúria, un jorn fulgent
i en el silenci l'única paraula.

Entrares en el somni amb un pas lent,
portant-hi tots els lliris de la faula.

5 Oh fulla tremolosa del meu tronc!
en hora dissortada, la tempesta
va arrencar-te amb un so trèmul i ronc.

Callaren les llanternes de la festa.

Test. *OT* [*PC TdV*

_____

_____

---

5. tronc! *OT*→ tronc!, *PC TdV*

DE BON MATÍ CANTA EL SOL

De bon matí canta el sol.

Cada nit ve la recança.

De tant en tant lluu el consol

d'un diumenge amb jocs i dansa.

- 5   Es pinta el cel d'enyorança
des que la vesprada es clou.

Test. *OT* [*PC TdV*

_____

_____

---

3. lluu *OT* → lluu *PC*

L'HORA ÉS LLARGA I OBSCURA

L'hora és llarga i obscura;
s'enrogalla la veu d'interrogar
la fosca que perdura.

5 S'entenebreix la mà
d'estendre's, de palpar.

Al cor del buit se senten hores
tocar amb un so color de nit,
eco fidel del darrer so esvaït.

Test. *OT [PC TdV*

OH TU, INCONEGUDA

Oh tu, inconeguda
dels ulls, de la mà!
Oh tu, ombra muda
que et sento passar,
5 i em sobtes com l'aire
vibrant d'un jorn clar!

Oh tu, ai, que alhora
et sento a la vora
i en un món llunyà!

Test. *OT [PC TdV*

IN MEMORIAM

S'enderroca el teu cos, a poc a poc,
- ombra, amb els anys, en serà cada engruna -.
Es glacen ja les cendres del teu foc.
Va amuntegant el temps en aquest lloc
5 la massa inerta de la seva runa.

Caiguin flocs de neu blanca
i que es filtrin pel sostre del teu clos
per a la set postrema del teu cos.

Que brilli la celística dintre la nit que et tanca.

Test. *OT* [*PC TdV*

---

1. poc, *OT* → poc *PC*

LA SOLEDAT

La soledat m'apar
llepolia;
em sento ben avar
del gaudi que em confia.

5 Escalfa com el sol.
Vellutat,
el seu silenci em guia.

Farcida d'or preat,
aquesta soledat
10 tota ufanosa es cria.

Fontana del desert,
és joia i és metgia.

Test. *OT [PC TdV*

LES DARRERES PASSES

Maldo amb una passa
que es rossega lassa
per un camí blanc.

5   És un món de neu?
Perd la seva sang
el dia tan breu.

¿Amaguen verdors
de la primavera
les nues blancors?

10   El pas ressonant,
desvalgut, sens guia,
ara es va apagant
pel desert del dia.

Test. *OT* [*PC TdV*]

_____

_____

---

7. ¿Amaguen *OT* → Amaguen *TdV*

Justificació

Les cartes publicades en aquest annex són una selecció de la correspondència que Jaume Agelet i Garriga va mantenir amb diverses personalitats catalanes del segle XX, especialment escriptors propers al seu pensament literari com Marià Manent, Tomàs Garcés o Ramon Xuriguera però, també, amb personalitats com Pau Casals o l'editor Josep Pedreira encarregat de publicar un dels seus poemaris.

La selecció respon fonamentalment a l'interès literari i biogràfic de les epístoles. Publiquem aquelles que ens donen una informació rellevant sobre la vida del poeta o el seu pensament artístic i aquelles que hem fet servir en el corpus o en les notes del present treball.

Les cartes es publiquen sense editar i numerades cronològicament i per destinatari. En algun cas ens ha estat impossible desxifrar el significat del que s'hi deia i ho hem assenyalat així. En qualsevol cas, l'edició de l'epistolari del poeta és una tasca important (hem arribat a recollir unes tres-centes cartes, de les quals publiquem poc més de la meitat) que deixem per més endavant, com un nou projecte que lligui passat i futur a través del present treball.

14-8-1976

Sr Antoni Bergós

Estimat amic: vaig rebre la seva lletra del 12 de juliol d'enguany i em sorprèn el seu contingut. Com vostè em diu que ha enviat els meus versos a Comas esperava que ell em digués haver-los rebut però és persona tan enfeinada que des de que vaig tenir el gust de veure'l a casa amb la seva esposa, a primers de setembre de l'any passat no he tingut el gust de rebre cap lletra d'ell fins ara, fora d'una felicitació de Nadal, impresa d'ell i de la seva família. El mes vinent farà un any que no m'ha donat cap notícia dels versos. Jo no sé la seva adreça de vacances i la setmana vinent li pregaré d'enviar-me els versos per tal de corregir-los, és a dir, els que cal corregir. Em refereixo als que ha enviat a Comas vostè, i als que el nostre amic ja tenia. Quan ell li va manifestar que no podia fer el pròleg i no va indicar la data en què podria fer-lo vaig pensar que la pausa seria llarga. En aquell moment jo m'atansava als 88 anys (avui ja els he fet). Jo vaig pregar-li de fer el llibre sense pròleg. Ja estaria fet. En la seva lletra del 31 de desembre de 1975, V em deia “ no us estranyi que l'amic Dr Comas no tingui encara escrit el pròleg. Crec que no tenim més remei que seguir el seu pas, etc”. En la vostra lletra del 21 d'abril 1976 dèieu “Quan la fundació va decidir anar a la publicació de la vostra obra completa etc” en el paràgraf següent “ sense aquesta garantia del Dr Comas etc, la fundació haurà de reconsiderar l'assumpte de l'edició”. Es tracta de publicar un llibre més que es diu Tria de Versos sens publicar-los tots, que fet ara el compte, són 589. No em plau que tot depengui de la Fundació. Ja sé que Comas és un amic, he viscut molts anys sense tenir ni idea d'aquestes decisions. Vivir para ver com diuen a Madrid. No he tingut mai la idea de publicar-los tots ni la meitat. La meva salut cada dia pitjor. No he pogut anar ni en avió, com he fet ja fa bastants anys: no crec que pugui esperar una milloria. Un dia i ha parlat que jo era el degà dels que escriuen versos a casa nostra. ja no em queden amics del meu temps.

La data de la impressió no depèn fonamentalment de mi, si no de les circumstàncies.

Ben cordialment amic vostre.

J. Agelet i Garriga

[2]

Paris, 11 de juny 1951

Senyor Pau Casals

Admirat Mestre:

Moltes gràcies per la vostra amabilíssima lletra. Una curta absència m'ha privat de respondre abans. Me'n excuso.

Compteu amb la meva adhesió ben sincera a la lloable empresa d'EDICIONS PROA que de reeixir, com vivament desitjo, no dubto beneficiaria en alt grau, la vostra literatura.

Agraint de veres la vostè atenció us prego, però, i sentint-ho molt, de prescindir de mi per al lloc preminent en que la vostra amabilitat desitja veure'm, lloc que m'honoraria en extrem, però que no s'adiu amb la vida retirada, retiradíssima que porto. (En altres ocasions similars he declarat l'honor que se'm proposava i pel mateix motiu). Podeu, però, comptar amb la meva cooperació moral i diria que amb la meva material també si els meus limitats mitjans no fessin que aquesta no pugui ésser més que molt migrada. Seré de tot cor amb els catalans que al costat vostre s'identifiquin amb els nobles propòsits d'EDICIONS PROA.

Repetint-vos l'expressió del meu agraïment us saluda el vostre devot admirador

J. Agelet i Garriga

Barcelona 9 de juliol del 1969

Senyor ANTONI COMAS

Distingit amic:

Em permeto enviar-li un exemplar d'OBRA POÈTICA, amb les correccions fetes. Dintre el volum li he posat un full amb la llista de les pàgines corregides. He volgut simplificar, per tal d'estalviar-li el més possible, molèsties. En el volum inclòs queden corregides les errades que hi havia en edicions originals dels llibres que conté i també, les errades que he trobat en l'edició d'OBRA POÈTICA. També hi figuren les modificacions necessàries que he fet en alguns versos.

Així és que, en aquest volum que li trameto, queden les coses en la forma que desitjo que quedin.

Penso publicar una tria de versos, en la que figuraran algunes de les composicions esmenades.

Sóc, com vostè, contrari a fer modificacions però com ja vam veure l'altre dia, n'hi havia algunes d'imprescindibles i un cop n'hi ha una a fer, hom se sent decantat a fer-ne d'altres.

Ha estat un plaer per ami, fer la seva coneixença. Molt agraït per l'interès que li mereixen els meus versos i per la seva amable i eficaç ajuda. Com podrà veure, he reduït el nombre de modificacions, després de la nostra conversa de fa uns dies.

Me'n vaig uns dies al Santuari de Queralt, no gaire allunyat de Vilagrassa, on faig obres. Al mes d'agost aniré a Suïssa i a començaments de setembre, a Soria. Penso ésser de retorn a París, a mitjans de setembre. Si puc ser-li útil en alguna cosa, pot escriure'm a cas del Sr. Antoni Prim – Plaça d'Espanya, 12. LLEIDA i ell sabrà on em trobo.

Desitjo que passi un bon estiu i a amb atentes salutacions a la seva muller, cregui'm cordialment amic seu.

J. Agelet i Garriga

[4]

3, Avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

29 setembre 1971

Senyor Antoni Comas

Benvolgut amic: En la carta en la que el regraciava pel seu tan bell i tan amable article, li deia, si no vaig errat (car la memòria minva molt) que abans de retornar a París, després del meu sojorn a muntanya, m'aturaria a Barcelona i aniria a saludar-lo. Quan hi vaig ésser vaig quedar immobilitzat per la temperatura tan elevada i sense trigar vaig prendre l'avió de París, no sense haver-li telefonat abans a Granollers on em digueren que no era a casa. Vaig sentir molt de no poder-lo saludar. Pensava haver-ho fet, si hagués tornat a Barcelona aquesta tardor com em proposava i demanar-li al mateix temps, abusant de la seva amabilitat, les parts que queden inèdites del seu article que m'interessa molt tenir. Un cansament molt gran m'ha privat de fer el dit viatge. Goso pregar-li que em trameti les parts inèdites del article, si això no el molesta massa. M'excuso i moltes gràcies per endavant.

El mateix motiu ha interromput una tria de versos que preparo, esperant refer-me una mica. No mancaré pas de trametre-li, per tal d'evitar-li una molèstia, així que tingui llesta aquesta tasca, un exemplar d'"Obra poètica" on constaran les esmenes, supressions i noves versions de versos fetes posteriorment a les que ja vaig enviar-li. Pel que fa a les dels llibres posteriors li enviaré una curta llista car hi ha poquíssimes modificacions.

Li prego saludi atentament a la seva muller en el meu nom.

Cordialment devot amic vostre.

J. Agelet i Garriga

[5]

3, Avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

12 gener 1972

Senyor Antoni Comas

Distingit amic: Moltes gràcies pels seus amables vots amb motiu de les festes i de l'any nou i li reitero els que li vaig trametre fa poc.

He rebut l'article sencer, tan bell, que dedica als meus versos. Molt agraït pel generós acolliment que els fa.

Estic revisant els meus llibres. En alguns, entre els primers, les errades pròpies i d'impremta són nombroses. He fet canvis, no sense recança, i supressions de versos, de fa anys, que m'han semblat marcits. Sóc refractari de fer modificacions però he conegut els dies anteriors a les normes en què cadascú escrivia com volia. Aquest fet i el d'haver viscut molts anys lluny del nostre ambient literari, han deixat un rastre en mi.

Espero que serà a Barcelona quan hi vagi. Em fora grat de poder anar a saludar-lo.

Ací em té a la seva disposició.

Salutacions a la seva esposa.

Sóc devot amic seu.

J. Agelet i Garriga

Paris 16 -8 - 1976

Senyor Antoni Comas

Estimat amic: El fet que la meva memòria no és gens segura als meus 88 anys fets, m'obliga a molestar-lo, pregant-li que m'envii, certificats, els versos que vaig enviar-li i els que Bergós m'acaba de dir que va trametre a vostè els que ell havia rebut de mi. He oblidat sentint-ho molt de prendre nota de tots el que vaig enviar i aquests mesos, d'ençà que vostè tingué l'atenció de venir a casa amb la seva esposa el mes de setembre de l'any passat, després de parlar de diferents coses vaig preguntar a vostè si tenia enllestit el pròleg. Vostè em va dir que per Nadal, passades les festes. En Bergós m'ho va escriure sense dir-me si vostè li havia manifestat quan tindria el pròleg escrit. Jo he esmenat versos i he fet noves esmenes en versos que havia ja esmenat. Li prego em digui les despeses que hagi fet amb els segells i certificat. Jo escriuré a Lleida al meu administrador Sr Alfons Porta, Advocat, Zaragoza, 2, Lleida .

Dispensi tantes molèsties.

Saludi a la seva esposa i disposi vostè del seu bon amic.

J. Agelet i Garriga

Paris 11 -10 - 1976

Sr Antoni Comas

Estimat amic: Es van creuar, em sembla, les nostres felicitacions de Cap d'Any. Vaig agrair-li la visita que va tenir vostè l'atenció de fer-me, amb la seva esposa. Em fou especialment agradable de canviar impressions amb vostès.

Quan vingueren, em sembla que fou a primers de setembre, a casa, després d'una estona de conversació, vaig preguntar-li si tenia ja escrit el pròleg i vostè em contestà que per Nadal de l'any passat l'escriuria. Ben passades les festes de Cap d'Any, en Bergós m'escrigué una lletra dient-me que vostè li havia dit que encara no l'havia fet. Jo no he tingut noves seves des de fa més d'un any, llevat de la felicitació d'any nou que es creuà amb la meva. Em faig càrrec de la feina que té. Als 88 anys ja fets camino, si fa bo, 20 minuts i sempre acompanyat; camino molt, molt malament i sempre acompanyat.

Li agrairé em trameti els fulls que vaig enviar-li i els que Bergós em digué darrerament que li havia tramés. Li agrairé que me'ls trameti certificats. Dispensi la molèstia i li prego em digui l'import de l'envio. Si jo fos jove m'esperaria; ara sóc vell i estic malalt i tinc naturalment pressa.

No dubto que es farà càrrec de les circumstàncies que m'empenyen a publicar. L'estat de la meva salut no em permet de revisar, fins avui, alguna part que quedarà inèdita en Tria de versos, com més curta millor.

Li prego salutí a la seva esposa.

Ben cordialment amic seu.

J. Agelet i Garriga

Voldria aclarir que la tramesa dels fulls és per a mi. Gràcies encara.

Barcelona 24 -10 - 1976

Sr Antoni Comas

Estimat amic: Estic malalt als 88 anys i els metges em recomanen quietud. Demanaré a un amic que s'ocupi dels meus versos per si visc o que els porti a una impremta si moro. Així ho he escrit a Bergós remerciant-lo pel seu interès i del Patronat en facilitar les coses.

Pel que fa a vostè he respectat el seu silenci car, he cregut sempre que el deure, tenint un càrrec, ha de passar sempre davant de tot. A més a més, vostè ha escrit en un diari fa anys un comentari amabilíssim sobre els meus set primers llibres. I no ho oblidó.

En aquests dotze mesos que fora de les felicitacions seves i meves per Nadal (dic seves volent dir tota la família) no ens hem escrit perquè vostè treballava moltíssim i jo respecto el treball dels altres.

Li agrairia m'enviés els versos que li vaig trametre abans de veure'ns a París. Ja en tenia de modificats i en tinc ara bastants esmenats i es podien confondre amb els que no ho son. Gràcies per endavant.

Li prego de saludar a la seva esposa en el meu nom.

Disposi del seu bon amic.

J. Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre 1 de Serbie

Paris XVI

23 octubre 1954

Amic Garcés: El que també ho és meu Emili Sol em va escriure que havia parlat amb vos. Molt agraït per totes les molèsties que us dono.

Fins avui no he acabat d'enllestir la llista que em demanareu de poemes que podien, si calia, suprimir-se. No sé pas si he encertat o no. Com veureu hi figuren 29 composicions. No sé pas si en el cas que calgui suprimir-ne, aquest nombre serà suficient. Si no ho és, us prego de dir-m'ho. Quan sapiguen si hi ha supressions i llur abast us agrairia de fer-m'ho saber. Ho escriuré tot seguit a Romeu, que m'ha dit que havia quedat amb vós que ell faria el pròleg, a fi de que sàpiga quines són les composicions que figuraran en "Obra poètica".

Ja sabeu que Prim està a la vostra disposició.

Desitjaria que si cal suprimir poemes les supressions es facin, si és possible, tenint en compte l'ordre en que aquests figuren en la llista inclosa. Això no vol dir que si us sembla millor alterar-ne l'ordre, podeu fer-ho amb tota llibertat.

Em permeto recordar-vos el meu darrer desig de rebre les proves un cop corregides pel corrector.

Esperem l'hivern que no ve. Fins ara pluja i bona temperatura.

Gràcies repetides per tot.

Els meus homenatges a la vostra muller, bons records als vostres fills.

Una abraçada de l'amic de sempre.

J: Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre 1 de Serbie

Paris XVI

4 desembre 1954

Estimat amic Garcés: Moltes gràcies per la vostra lletra del 30 de novembre, per les molèsties que us dono i per l'interès que us mereix aquest assumpte.

Vaig trobar ahir a casa les proves i tal com m'indiqueu avui us les retorno incloses, valent-me una vegada més de l'extrema amabilitat del senyor Martí.

He corregit alguns errors d'impremta importants en les proves rebudes. Comprenc que és difícil per a un corrector veure'ls quan es tracta no d'errors ortogràfics sinó d'errors de sentit dels que sols l'autor pot adonar-se. Si el corrector veu escrit jorn trist (pàg. 21) creu que no hi ha res a tocar però l'autor sap que no és trist sinó trit (és a dir triturat segons el diccionari) i si veu calor de conreu tampoc ho troba estrany però l'autor sap que ha escrit color i no calor (pàg. 36). Us prego de fer reveure les pàgines on he corregit els errors d'impremta i que són la 11, 14, 21, 23 (on en lloc d'aire ha de dir alè) ; 25,29,36.

Us recordo el meu desig de rebre també les proves d' "Obra poètica" (gràcies per endavant) i dispenseu la molèstia però les faltes, no les ortogràfiques sinó les faltes de sentit són difícils de veure per tota altra persona que l'autor. Ha estat sempre un problema complicat. Ja sabeu allò que escrigué em sembla que fou Oscar Wilde "A poet can survive anything but a misprint".

Fa 35 anys que no vaig a retratar-me llevat de les vegades que hi he estat obligat per a passaports etc.. Com sé que l'editorial fa figurar el retrat en els volums de les obres completes, seria poc amable de la meua part de voler ésser una excepció. Aniré, doncs, el dilluns vinent a retratar-me i us transmetré el retrat tan aviat estigui llest.

Trobareu inclòs un full amb les dades que em demaneu.

Diré al meu amic Emili Sol (Villarroel 106) si em vol guardar els exemplars de "L'escalf del graner". Li escriuré que us telefoni per tal de saber quan i on pot enviar-los a buscar. No val la pena d'enviar-los a Prim a Lleida. Quedeu-se'n els exemplars que vulgueu.

Agraïdíssim, rebeu una bona abraçada de l'amic i company que espera veure-us aviat a París.

J. Agelet i Garriga

A Barcelona em diguéreu que us semblava que calia fer dos versos del primer poema "Estens roba al bat de sol" (pàg. 22) i que diu:

Estens roba. Ai quin sol

Jo faig un punt és a dir m'aturo al punt però vos em diguéreu que no tothom faria el mateix. Com trobo el vers tal com estava no he gosat a fer-ne dos. Ho deixo al vostre criteri. El que decidiu estarà per a mi ben fet.

Paris 29 març 1960

Estimat Garcés: Confirmo la meua lletra en resposta de la vostra del 6 del mes que som.

Desitjo que us trobeu millor.

Heu escrit a Prim? Us prego de fer-ho.

Vaig sentir molt causar-vos la molèstia que suposa la rectificació de la primera part del pròleg que vaig suggerir en la dita lletra.

Com en la vostra em dieu que anàveu a donar-ne l'original a l'impremta i em demanàveu naturalment una resposta ràpid si hi havia rectificacions a fer, em vaig concretar per no fer-vos esperar i no abusar de la vostra amabilitat, a suggerir, en ma dita lletra, la modificació més important, i per tal de no importunar-vos més no vaig voler amparar-me en el vostre ample i generós oferiment de fer les esmenes, totes les esmenes que cregués convenient. Les meves decisions precipitades, generalment no van acompanyades d'encert. I quan vaig rebre la vostra lletra tenia que prendre decisions importants i difícils d'assumptes pendents i estava, naturalment, preocupat. A mesura però que els dies passen, veig que hi ha, unes poques paraules, sempre en la primera part del prefaci, que desitjaria veure suprimides i no sense vigència us escric aquest mot, navré de importunar-vos de bell nou; però ens coneixem abastament com diu un conegut mallorquí, i goso creure que la vostra amistat i generositat m'ho sabran perdonar.

Desitjaria veure suprimides paraules referents a càrrecs que ja no tinc i desitjaria, veure-les suprimides per raons que us explicaré quan tingui el plaer de veure-us. I també algunes altres paraules referents als llibres publicats fora, doncs, de 1927 ençà els comentaris sobre aquest extrem han estat tan abundants i sobre tot, alguns, fets en forma tal que us sorprendrà quan us en parli i no estranyaríeu, si ho sabéssiu, que em senti decantat, àdhuc, en comentaris tan discrets com els vostres sobre aquest extrem a suprimir mots que puguin donar relleu a aquest fet. Com vos no estàveu assabentat ni del volum ni de la forma d'alguns d'aquells comentaris he trobat natural que els escrivíssiu, doncs podíeu suposar que podrien interessar a alguns lectors. El que em mou a fer les dites suggestions son com veieu circumstàncies que vos, naturalment, no

coneixíeu. Si arriben tard que hi farem! Si poden fer-se com son coses que no tenen res a veure amb el llibre, la vostra crítica guardarà naturalment, tota la seva valor.

Us envio les dos primeres pàgines del pròleg on son esborrades les paraules que desitjaria veure suprimides. Com veureu una ratlla vermella assenyala les ratlles que voldria rectificades. Suposant que el primer paràgraf de la primera part quedi suprimit, com us vaig pregar, si voleu conservar la primera paraula del segon paràgraf que, suprimit el primer, prendria el lloc d'aquest, podeu fer-ho per la meva part. No hi tinc personalment interès però no hi tinc inconvenient. El que m'interessa especialment és la vostra crítica, que com vaig dir-vos, m'ha satisfet molt. En el cas de que conserveu el dit primer mot us agrairia que passés en tercer lloc i que esmentéssiu, si és possible, que fou en 1924 que us arribà el primer llibre a la redacció. Pel que fa a les altres al·lusions sobre aquest punt voldria veure-les suprimides.

Perdó mil vegades.

Records als vostres.

Una abraçada del vostre amic.

J. Agelet i Garriga

[12]

Paris 2 juny 1960

Amic Garcés: Aquest matí he rebut les proves, claríssimes, amb una sola errada d'una certa importància. Les altres que hi ha, molt poques, són de detall. Avui mateix us retorno les proves corregides. Moltes i molt sinceres gràcies. Les correccions es troben en les pàgines 8, 26 (la sola important), 31, 50, la lletra l de soles m'ha semblat poc clara), 51,52,65.

Ja sabeu que Prim està a la vostra disposició. Li diré que passi a recollir els exemplar que m'estan destinats.

Vaig depressa per tal de no perdre el correu. Dispenseu aquesta lletra precipitada. Gràcies encara. Cordialment vostre.

J. Agelet i Garriga

Paris 4 abril 1961

Amic Garcés: Gràcies, moltes gràcies pel volum amb les tan belles traduccions de poemes italians. No he oblidat les que em donareu a conèixer el passat estiu. Àdhuc, sense haver llegit l'original, crec que hom pot apreciar la fidelitat i l'encert d'una traducció, observant si aquesta llisca, amb moviment segur, sense vacil·lacions, sense topades. Us felicito cordialment per les vostres que tinc per excel·lents. Esplèndida tasca! Coneixia alguns poetes dels que figuren en el volum. Ungaretti és l'únic que conec personalment. Vaig tenir l'ocasió de conversar amb ell una tarda a l'Haia, fa moltíssims anys. Té coses força interessants. També els altres poetes traduïts. Els poemes de Cardarelli són especialment impressionants.

Us agraeixo molt la tramesa de l'article de Fuster. Com la crítica que llegireu a casa i us interessà no puc enviar-vos-la encara impresa, n'he fet una còpia que trobareu inclosa. Pel que fa a la nota que es refereix a mi, en el llibre voluminós de que em parlareu, ho tinc ja resolt, així és que no caldrà que acudeixi a la vostra amabilitat.

Vaig agrair molt la vostra visita, tant més sabent com sabia, que estàveu molt ocupat.

Fou un plaer per a mi veure-us. Sols vaig sentir que no disposéssiu de més temps i de no poder conversar més llargament. Espero i desitjo que es presenti aviat l'avinentsa de reveure-us.

Tinc alguns exemplars de "La revue". Quan tingui contesta d'Obiols ja us ho diré.

Bons records als vostres.

Una bona abraçada de l'amic

J. Agelet i Garriga

Paris 25 novembre 1961

Estimat amic Garcés:

Us regracio molt vivament pel vostre bell llibre: “Obra poètica”. M’ha fet un gran plaer el rebre’l. Ja sabeu que he estat sempre un fervent admirador de la vostra poesia. He seguit la vostra producció amb atenció constant i devoció mai interrompuda. Els vostres llibres m’han obert sempre perspectives on l’esperit ha trobat un gaudi molt intens i oferit un contingut ben ric de vibrant lirisme. Molt sovint rellegeixo els vostres poemes. Amb motiu de l’arribada del volum que els reuneix, els he rellegit una vegada més i no cal dir-vos amb quina delectança.

En les antologies que conec – llevat d’una de Marià Manent en que hi inclou, amb força encert, poemes dels vostres primers llibres – opino que aquests no estan representats com mereixen ser-ho. Considero que obren un camí feliç, especialment “Vint cançons”, en la nostra literatura, i en el qual us heu endinsat amb resultats esplèndids per a la nostra lírica. Els devots de poesia hem sentit predilecció per la vostra. El “fonoll marí” hi fa olor de fonoll i les ones que arriben a la vostra platja tenen color de mar. Han gaudit de tanta fama els fonolls de paper i les ones pintades amb tinta blava que hom se sent content quan toca, com en els vostres llibres, la realitat poètica. La vostra obra posterior no sols ha confirmat els vostres dots de poeta autèntic mostrats ja en el primer llibre, sinó que també els ha arrodonit esplèndidament.

L’enhorabona i per molts anys.

Bons records als vostres.

Una bona abraçada de l’amic.

J. Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre I de Serbie

Paris XVI

11 gener 1964

Amic Garcés: Vaig sentir molt que fos interrompuda la vostra estada a Paris, i sobre tot, naturalment, el motiu tristíssim que en fou la causa. On aquests giravolts dolorosos de l'existència! Us reitero el meu sincer condol.

Com vareu insistir, tan amablement, per que us enviés l'original del meu nou llibre, goso fer-ho i us prego i us prego que quan us vagi bé doneu un cop d'ull.

Temo haver volgut aprofitar l'avinentesa d'ésser aquest el darrer llibre que publiqui, encabint-hi massa coses, sobre tot en la primera part.

El títol és tret de la composició "El màgic bosc" que em sembla poc lograda. Deixar-la de banda fóra – potser és una mania meva – deixar el títol sense justificació. Tenia el propòsit de reservar-li el primer lloc. No he gosat. Queda en segon lloc.

Vaig quedar molt satisfet dels editors que han fet els meus llibres, gràcies a la vostra amable intervenció. No sabent si els interessa aquest mena de treball que han fet altres vegades, potser pel sol fet d'ésser amics vostres i tement per altra banda amoïnar-los massa amb les proves, si bé no tinc fins ara compromís amb ningú, he pensat fer-ho en la forma que us vaig dir. En Prim anirà a recollir l'original inclòs quan hàgiu tingut la gentilesa de llegir-lo.

Dispenseu l'extensió d'aquesta lletra. Soc home de versos curts i de prosa llarga.

Gràcies per tot.

Bons records als vostres.

Ben cordialment

J: Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre I de Serbie

Paris XVI

27-2-1964

Estimat amic Garcés: Abans de tot rebeu la meva cordial enhorabona per la naixença dels vostres nets.

Moltes gràcies per l'atenció amb que heu llegit els originals i per haver-me fet adonar de la paraula repetida.

Com vaig dir-vos, el fet de creure que el llibre projectat serà el darrer llibre meu, em va moure a encabir-hi massa coses. Veig que també hi heu trobat caigudes. A despit de les supressions que hi he fet, sento, com vos, que encara hi resten. La vostra opinió em dóna la certitud que no és una mania meva el creure que el llibre necessita una nova revisió. Deixaré de banda una quantes composicions més encara que es perdi alguna imatge que volia salvar. Crec justes les paraules de Coleridge – si no vaig errat – de que les imatges, en els versos no són “mere decoration” sinó “the very essence of an intuitive language”. Però no basten, naturalment, per fer un poema. Gràcies, doncs, d'haver-me ajudat en aquest problema de la tria.

Pel que es refereix al meu llibre, com està, força allunyat de les tendències que avui predominen, no crec que pugui exercir aquell estímulo del que vos, tan amablement, el creieu capaç . En qualsevol lloc que es publiqui caurà en un pou.

L'altre dia amb motiu de la gravació d'uns versos vaig poder rectificar el que figura en “A estudi els bancs són verds” de que parlarem. Ara fa així: “Un sant a la paret alça la destra”.

Moltes gràcies pels vostres amables oferiments.

Jo per la meva banda, resto ací a la disposició vostra.

Espero reveure-us aviat a Paris.

Salutacions a la vostra muller i a tots els vostres.

Us abraça cordialment l'amic

J: Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre I de Serbie

Paris XVI

30-11-1971

Amic Garcés: Moltes gràcies pel vostre “Plec de poemes”, un llibre tan bell, que he llegit amb gran plaer. Són poesies plenes de < *incomprensible* > i de so penetrant.

Les impressions nadalenques són sadolles de records que esdevenen poemes d’alta qualitat, colpidors:

“ Quan ve aquest temps
el vent duu les petjades
dels tres cavalls de l’enyorança”

.....

“Cap a Betlem anem, anem...”

.....

“Què donaré a Jesús infant?
Una collita d’enyorança,
amb la simbomba d’altres temps
i les paraules oblidades”

.....

Dansaven els estels
Cantaven els ocells a les finestres.
Tot era neu i pau. I mel secreta.

“Cançó de Formentor” és plena d’encís. Recorda les caçons inoblidables del vostre primer llibre. “La porta daurada de Poblet” per on:

“El riu del temps hi passaria,
el temps i el seu esclat.”

Oh aquella “daurada cavalcada” tan rica de color

“amb les banderes de la posta,
banderes i cavalls”.

I en “Sense brida ni genet” aquells:

“Cavalls del bosc i del vent,
beveu l’aigua de la pluja
a les lloses clivellades.

.....
Correu, voleu a Santa Maria.

Retinc la lectura de “Diumenge a la platja” molt especialment, aquests versos:

“Sota la roba estesa, penjada a les finestres,
frescos miralls del dia”

.....
“Quin sol” Talment ambre lluent d’abella,
ho travessava tot, or de debò, litúrgia
d’aquell matí de primavera.”

Els moments més alts, a parer meu, de “Via Lliure” són: “Màgics salons m’atrauen
- fusta i metall en amples melodies,
pugen pels arcs al sostre sense perdre’s.

I en “El bedoll”: Quin desert de llum!, quin desert d’espai!

“Sempre solitari l’arbre és al bell mig.
El teu cor s’hi nua i el meu cor hi bat.

I del “Pont de Brooklyn” poema d’una extraordinària força emotiva:

“I tu i jo, ermà meu, els ulls cloem,
desparada la taula – guaites vençuts, a cap i cap del pont.”

.....
I, cendra d’aquest somni,
hi havia el dibuix negre sobre un xarol verd fosc.

No oblido “Escrit a Sant Benet”.

“Oh que lluny era! Resplendia
en la posta, com un castell daurat,
i al seu entorn mirallejava l’aigua.

Tampoc oblido “els dofins de l’aire” de “Núvol d’ocells”.

Us felicito ben cordialment.

Heu mostrat amb belles i emotives paraules la vostra fidelitat a records i també la vostra fe en l'esperança evocant l'alzina del Cementiri de l'Aspre.

No dubto de que tots els que admiren com jo, la vostra obra lírica veuen amb joia, com jo mateix, la publicació del vostre llibre després d'uns anys de silenci.

Una abraçada del vostre bon amic

J. Agelet i Garriga

[18]

3, Avenue Pierre I de Serbie,

Paris (XVI)

23 juliol 1959.

Sr. Albert Manent

Benvolgut amic:

Moltes gràcies per l'atenció amb que heu llegit el meu llibre i pels tan amables comentaris que en feu.

Estic preparant un altre volum – probablement el darrer – de tot el que em resta. Com fa temps que no escric res i no crec que retornin moments propicis que em permetin augmentar el nombre de composicions fetes, no voldria deixar-les envellir. Penso que el volum sortirà l'hivern vinent.

Us agraeixo que m'hàgiu donat a conèixer l'adreça de J. Fuster. Trobo que és un escriptor interessant. He escrit a Lleida encarregant li trametin un exemplar de "Fauna i Flora".

Em proposo passar per Barcelona aquesta tardor. Serà un plaer per a mi anar-vos a veure.

Disposeu sempre.

Bons records als vostres.

Ben cordialment

J. Agelet i Garriga

Paris 6-4-1960

Senyor Albert Manent

Benvolgut amic: Trobareu inclòs el fragment del poema “ A la voix de Kathleen Ferrier” del llibre “Hier Régnant Désert”. L'autor Yves Bonnefoy ha tingut enguany un dels premis de poesia, si no recordo malament. Potser n'esteu assabentat i no és cap novetat per a vos. Per si ho fos us ho envio confiat en que us plaurà.

Quan vingui el vostre amic (li vaig dir de telefonar abans per tal de que em trobi a casa) li mostraré els treballs de l'amic Domènec que he rebut fa poc. M'anuncia que en rebré d'altres.

Les gestions a que feia referència la meva darrera lletra no han donat fins ara cap resultat. He acudit a diferents amics. No ho oblidó, però, i no desconfio d'obtenir-ho.

Bons records als vostres.

Ben cordialment

J. Agelet i Garriga

[20]

Paris 13-5-1960

Senyor Albert Manent

Benvolgut amic: Heu rebut la meua lletra del mes proppassat?

Us han agradat els versos de Bonnefoy? Em sembla que és jove. De vegades , però, hi ha sorpreses. Sovint hom comença a parlar d'un autor quan ja té cabells blancs, doncs, ací, com sabeu, costa molt de percer.

He rebut, altra volta, noves – i bones – d'en Domènec.

Ací, com vaig dir-vos, he estat fent gestions per tal d'obtenir la col·lecció completa. Dec a l'amabilitat d'alguns amics d'haver-ho gairebé aconseguit. Manquen uns números, molt pocs, però serà difícil trobar-los. A l'Administració no els tenen.

Als vostres, bons records.

Ben cordialment

J. Agelet i Garriga

[21]

BARCELONA (6)
CRAYWINCKEL, 24

1r juliol 1962

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
París.

Estimat amic:

Voldria demanar-li un altre favor. M'interessa molt tenir unes pàgines que van publicar-se la setmana passada a la revista nord-americana "Time". Penso que és el número del dia 21 de juny. Faci el favor de mirar-ho en alguna gran llibreria; si en aquest número no hi ha cap tema que pugui interessar-me, consulti el del dia 28. Però penso que es tracta del que va sortir el dia 21. Un cop hagi identificat l'article que m'interessa, faci el favor de retallar-lo (no cal pas que m'envii tota la revista) i remeti'l per correu normal, en un sobre gran. Ja m'afegirà les despeses al compte pendent.

Perdoni tantes molèsties. Es tracta d'una informació que realment m'interessa.

A veure si es decideix a passar per Barcelona aquest estiu.

Gràcies per tot i disposi sempre del seu devot amic.

Albert

3, Avenue Pierre I de Serbie,

Paris XVI 8-3-1963

Sr. Albert Manent

Distingit amic: M'ha plagut força rebre noves vostres.

He tramés a Gomila les revistes a domicili. Manquen uns quants números de la col·lecció, molt pocs, però. Sembla que estan esgotats.

Agraeixo al vostre amic que s'hagi recordat de mi, amb motiu dels seus projectes editorials. Us dono les gràcies per les vostres amables paraules encoratjant-me a escriure les meves memòries.

L'any del trasbals, vaig perdre un carnets on havia escrit, esporàdicament, unes impressions; no gaire nombroses, i fins 1953 no vaig reprendre la tasca, però, amb pauses, a voltes, d'anys sencers. Això sembla indicar manca de vocació. Hi figuren, doncs, moments que no tenen més raó de ser-hi que d'altres que no s'hi consignen. Refer ara les impressions perdudes que foren escrites fa anys amb un cert calor no fàcil de retrobar; omplir els buits nombrosos per tal que les memòries tinguin un seguit necessari, ara que, als meus anys no escric ni versos, em sembla a despit de la meva bona voluntat, difícil.

He escrit versos quan aquests han trucat a la meva porta. Quan sóc jo que he trucat a la porta dels versos o de la prosa ha respost un silenci esfereïdor. No he gosat mai incloure en els meus llibres el que he escrit per consideració o compromís.

Per bé que trobi especialment complicada la publicació de memòries en vida dels autors, que el pes dels miraments fa tan sovint insípides, si un jorn ve a mi el moment propici, "el momento tierno" com vaig sentir dir a Gabriel Miró, a casa de Pedro Salinas, en la madrilenyíssima calle de Don Pedro, us ho diria per si hi fos a temps. Mentre no arribi aquest moment no m'és possible i ho sento, ni insinuar que un dia podré satisfer els amables desigs el vostre amic.

Vaig llegir amb interès l'article de Josep Vallverdú sobre Lleida. Potser sobre el mateix tema podré escriure un dia alguna cosa referint-me al temps de la meva adolescència. Si em surt bé us ho trametré preguntant-vos que en feu l'ús que cregueu convenient.

De Domènec rebo noves de tard en tard. Em sembla que publica molt menys.

Us veuré per París? Em plauria força.

Gràcies encara per la vostra lletra.

Salutacions als vostres.

Compteu amb l'amistat i l'afecte de

J. Agelet i Garriga

Paris 8 gener 1965

Sr Albert Manent

Benvolgut amic: Gràcies per la vostra lletra i per les noves interessants que em doneu.

Espero que quan torneu a Paris hi coincidirem. Desitjo que sigui aviat. Vaig sentir molt no ésser-hi quan vinguéreu l'estiu darrer.

He començat a esbossar alguns dels records a que us referiu en la vostra lletra. La bona voluntat no em manca. Amb la sola voluntat, però, ni aniré gaire lluny. Caldrà que vinguin, com us deien en lletres anteriors, hores propícies.

Dec afegir que àdhuc si aconseguixo, com desitjo, completar el que tinc escrit, no hi haurà matèria suficient per un llibre. Ja sabeu que soc concís. Si això és un defecte, no tinc pas cura.

Ací moltes exposicions de pintura. Massa. És impossible poder seguir la labor dels artistes que, demés, són cada dia més nombrosos.

Ací em teniu sempre a la disposició vostra.

Bons records als vostres.

Us saluda cordialment l'amic

J. Agelet i Garriga

[24]

Paris 10-3-1978

Sr Albert Manent

Estimat amic: Dispensi el meu llarg silenci. El 25 de juliol faré 80 anys.

He agraït molt la seva amable lletra.

El felicito cordialment pel seu casament. Saludi atentament a la seva esposa i que els fills creixin amb bona salut.

Jo segueixo malalt. Els versos esperen. No puc viatjar. Fa molts mesos que no surto de casa.

A la seva mare i al seu pare bons records així com als familiars.

Ben cordialment amic seu

J. Agelet i Garriga

10-IV-50

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
Pierre I de Serbie, 3,
Paris, XVI.

Estimat amic:

Estic avergonyit d'haver deixat passar mig any sense donar-li les gràcies per "Rosada i Celístia". De fet és que havia perdut la seva adreça i fins fa poc no se m'acudí demanar-la a l'amic Duran i Sanpere (que s'havia encarregat de fer-me arribar el llibre).

He llegit i regellit els poemes d'aquest volum, que és, indubtablement, el millor que ha escrit. Hi ha un ample registre poètic, que va des de l'emoció desvetllada per les coses humils i benignes – " la blanca tovallola" o " uns grans eixuts de sal" – fins al sentiment del misteri còsmic i de les pregoneses del destí. Només els qui posseeixen un gran do poden tractar amb igual eficiència poètica aquesta diversitat de temes. La imatgeria és nova, inesperada; el llenguatge és singularment noble; la música dels versos s'adapta sempre mestrívolament a l'emoció.

Entre les nombroses peces d'antologia que conté "Rosada i Celístia" em són especialment cars alguns poemes que tracten de la mort amb un contrallum cristià de sang i de vida: "Finestres de maig", "Rèquiem" i "Alba a Josafat" són extraordinaris. Només sé dos altres poetes europeus que hagin evocat la resurrecció de la carn amb tanta força: Péguy i Ramus. Coneix "Joie dans le Ciel" del gran escriptor suís? Si no ha llegit aquest llibre li recomano que se'l procuri.

Tant la meua muller com jo, conservem el millor record d'aquella tarda de juny passada amb vostè a Paris, en la seva llar plena de coses boniques. Ens va doldre no poder saludar-lo novament en tornar de Bèlgica.

Li agrairé que em posi dues ratlles per dir-me que perdona el meu llarg silenci. El saluda amb afecte el seu vell amic.

Em va fer molta tristesa la mort d'en Rafel Maspons; era un esperit finíssim i un gran amic; un dels senyors més autèntics que conegut. Vostè no era mai absent de les nostres converses.

[26]

BARCELONA
CRAYWINCKEL, 24

22-VII-1951

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
Pierre de Serbie, 3,
PARIS.

Estimat amic:

Tinc el gust de presentar-li la senyoreta Carme Sugrañes, que passarà una temporada a Paris per assistir a un curset de llengua i literatura francesa. Li he demanat que vulgui passar a saludar-lo i a dur-li els nostres afectuosos records.

La senyoreta Sugrañes és molt aficionada a les belles lletres, i li plaurà molt que vostè li llegeixi alguns dels seus poemes recents. A “Rosada i Celístia” hi ha peces meravelloses.

El saluda amb afecte el seu vell amic,

[27]

3, Avenue Pierre I de Serbie

Paris XVI

17-3-53

Senyor Marià Manent

Estimat amic: Aniré amb molt de plaer a rebre la vostra filla i l'acompanyaré a l'estació del Nord .Si arribés el divendres dia 27 sentiria molt no poder anar a Austerlitz fins a les dues tocadés, doncs, tinc aquell dia, a primera hora, una ocupació ineludible. Hi hauria, si arribés el divendres 27 dues solucions: podria esperar-me al restaurant de l'estació d'Austerlitz, o venir a casa on trobaria la minyona (la meva dona és ara a Itàlia) i jo faria cap a 3, Avenue Pierre I de Serbie cap a les deu. Qualsevol altre dia podré ésser a l'estació a l'hora de l'arribada amb el llibre a la mà i aturat al costat de la màquina del tren. És el millor lloc per trobar-se, doncs, és també el lloc de la sortida. La vostra filla no té més que seguir el corrent dels viatgers i aturar-se al costat de la locomotora, com he dit. Espero, doncs, les seves noves.

Disposi sempre de mi.

M'han agradat molt els poemes que he llegit del seu fill. És un goig veure néixer valors noves. I vos que feu? Lamento molt el vostre silenci. Jo no escric res fa temps. Els anys manen. És probable que aviat surti un llibre meu. Preparo la reunió en un volum de tots els meus llibres. Tasca difícil.

Homenatges a la vostra Muller

Cordialment vostre

Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre I de Serbie
Paris XVI 3-4-1953

Senyor Marià Manent

Estimat amic: Ha estat un veritable plaer per a mi el fer la coneixença de la vostra filla i acompanyar-la en el seu pas per Paris. És de doldre que temps tan escàs que hi ha de tren a tren, no li hagi permès d'endur-se'n una més precisa impressió d'aquesta capital, tant més que la vostra filla mostra força interès per les belles coses.

Agraeixo molt al vostre fill l'exemplar d'"Hoste del vent". Bell llibre de poeta autèntic. Li escriuré un dia d'aquests.

L'edició de què vaig parlar-vos és per la "Biblioteca Selecta". Confio tenir-ho enllestit per la tardor.

Molt em plauria es presentés l'avinentesa de poder veure-us aviat.

Potser aniré a Barcelona aquest estiu però no ho sé encara de cert.

Cordialment vostre

J. Agelet i Garriga

[29]

11 abril 1953.

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
3, Avenue Pierre I de Serbie,
París (XVI)

Estimat amic:

Moltes gràcies per la vostra carta i per la gentilesa amb què vauc acompanyar a Roser. Ella m'ha escrit explicant-me detalladament la llarga excursió que vauc fer per la ciutat, i us està agraïdíssima pel vostre guiatge i els vostres obsequis. París la va deixar enlluernada; gràcies a vós, en unes breus hores va poder veure els aspectes més bonics i els edificis més característics de la ciutat. La meua muller m'encarrega que també us regraciï en nom d'ella. Que Déu us ho pagui!

Celebro que publiqueu a la "Biblioteca Selecta" el vostre llibre. Precisament jo havia pensat de suggerir a l'amic Cruzet l'edició de la vostra obra poètica en aquella col.lecció. És una biblioteca que va introduint-se amb èxit i que aplegarà els llibres més representatius de la nostra literatura.

Estaria molt content de veure-us a l'estiu a Catalunya. Si decidiu fer el viatge, us agrairé que m'aviseu amb temps, ja que durant els mesos de la calor passem una llarga temporada a la finca del meu sogre, al Camp de Tarragona, en un poblet anomenat Aleixar. Jo, naturalment, vinc amb una certa freqüència a Barcelona. Des de principis de juliol fins a fi de setembre podeu escriure'm a: Mas de Segimón, per Reus, Aleixar.

Agraïdíssim, us saluda el vostre devot amic.

[30]

Hotel La paz
Jaca (Osca) 24-8-54

Estimat amic Manent:

Fou un veritable plaer per a mi el passar una estona amb vostè. Demà travessaré, probablement, la frontera. Abans, però, li poso aquest mot de record i m'apresso a dir-li que si bé creia que no hi haurà cap esmena en la composició que ha tingut la gentilesa de triar per a una antologia, ara m'adono que n'hi ha. On deia: els serrats ara diu: el serrat. En singular, em sembla, que es fa més fàcil la pronunciació del vers. Com veig que en les antologies hi figura l'any de naixença dels autors i el meu, en algunes, és equivocacat, no vull pas deixar de dir-li que he nascut en 1888.

Desitjo que hagi passat bon estiu. En aquestes muntanyes aragoneses fa molt de fred. A Sallent de Gállego, on he passat algunes setmanes, nevà, als cims, el dia 15.

A París, ja sap, em té a la seva disposició.

Bons records als seus.

El saluda ben cordialment l'amic i devot

J. Agelet i Garriga

[31]

MAS SEGIMÓN
ALEIXAR

14 setembre 1954.

Sr. J. Agelet i Garriga,
Pierre de Serbie, 3,
París.

Estimat amic:

Li agraeixo la seva amable carta i tindrè en compte les observacions que m'hi fa sobre el poema que he triat per l'Antologia amorosa. Efectivament: posant "el serrat" el vers guanya en eufonia.

També a mi em va ser molt agradable aquella conversa a Barcelona. Tant de bo que poguéssim veure'ns més sovint! No cal dir que si algun dia torno a passar per París, no deixaré de visitar-lo. Li envejo molt aquesta meravellosa ciutat.

Nosaltres, com cada any, hem passat l'estiu al mas del meu sogre, vora les muntanyes de Prades. També hi hem tingut frescor, però no hem vist, com vostè, nevar el dia de la Mare de Déu d'agost. Darrerament vam fer una excursió molt interessant pel bosc de Poblet, una de les regions més feréstegues que he vist a Catalunya. La restauració del Monestir ha estat feta amb gust, i fa emoció de veure-hi restaurat el culte.

Els meus records a la seva muller i vostè disposi sempre del seu devot amic.

17 maig 1955

Amic Agelet: Us agraeixo molt els dos llibres. La vostra “Obra poètica” fa una gran impressió; la coneixia tota, a excepció del darrer llibre, on hi ha poemes d’una gran bellesa. M’han agradat especialment: “ A una morta”, “ ES fa de dia l’alcova”, “La noia de Santa Pau”, “Botigues d’herbolaris” i aquella meravellosa “Fusteria de Sant Josep” que va fer-me conèixer en ocasió de la vostra última visita. Moltes de les vostres imatges són d’una extraordinària novetat i d’una gran força (“Ets raïm d’ambre trepitjat, - cançó per l’alta nit collida” o bé: “ ... la son negra, corcada – als llits durs enclotada”). És una poesia de gran qualitat, no gens llibresca, que ens dóna la presència, el contacte, el perfum i el secret de les coses. Us felicito d’aquesta esplèndida collita.

Sereu a París a principis de juliol o ja haureu començat les vacances? Es molt probable que hi passi uns dies amb la muller i amb la filla gran. Records a la vostra senyora i disposeu del vostre devot amic.

3, Avenue Pierre I de Serbie
Paris XVI
12-6-55

Amic Manent: És amb agraïment molt viu que acuso rebut de la vostra lletra tan plena de judicis amables sobre els meus versos i que confirmen la vostra actitud cordial i generosa de sempre envers la meva obra.

He dit adéu a les lletres no sense sentiment. Fan bona companyia i donen un escalf que em manca. No se m'acut res i no presento símptomes de represa. Estaria molt content que portéssiu a cap el viatge que projecteu, amb els vostres, el mes vinent. Penso ésser a Paris fins a mig juliol. No crec pas que uns assumptes que tinc pendants m'obliguin a anar-me'n més aviat. Penso, doncs, que hi coincidirem. Ho desitjo ben sincerament. Us prego de telefonar-me : Passy 69-68. Fins a no trigar, doncs.

Després d'adonar-me'n d'una errada important a "Obra Poètica" (pàgina 191) que he pogut fer corregir en alguns exemplars, he vist que n'hi ha d'altres. N'he fet una llista que us trameto inclosa. Si voleu fer les correccions us ho agrairé. Dispenseu-me la molèstia que us dono.

¿ Escriviu molt? Espero que ens llegireu nous poemes. I ho desitjo també.

Us envio una lletra per al vostre fill.

Els meus homenatges a la vostra muller.

Us saluda amb afecte el vostre amic devotíssim.

J. Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre I de Serbie
Paris XVI
2 octubre 1956

Estimat amic Manent: Gràcies molt sinceres per la seva amabilíssima invitació i per l'acolliment cordial que m'heu dispensat vostè i els seus. Guardo un excel·lent record de l'estona que vaig passar a casa seva.

M'apresso a dir-li que per motius imprevistos tinc que sortir demà cap a La Haia i no podré pas anar a esperar la seva filla a l'estació, sentint-ho moltíssim. Però la meva dona serà a l'estació el proper dimarts a l'hora de l'arribada del tren (dos quarts e nou del matí), duent un capell vermell i un diari a la mà. Serà al costat de la màquina. La meva dona acompanyarà la seva filla amb molt de plaer.

Compto restar a Holanda un parell de setmanes. Si li puc ser útil allí, la meva adreça serà

Chez Monsieur Garnier- Coignet
Rustenburgweg 2

La Halle

L'amic del seu fill Albert estigué a veure'm durant la meva absència, sentint no haver pogut fer la seva coneixença.

Els meus homenatges a la seva muller: La meva i jo enviem els nostres millors records a tots vostès.

Ben cordialment amic seu

J. Agelet i Garriga

13 octubre 1956.

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
Chez Monsieur Garnier-Coignet,
Rustenburgweg 2,
La Haia.

Estimat amic:

Moltes gràcies per la seva carta del 2. Lamento que la seva senyora s'hagi hagut de molestar per acompanyar la Maria. Ja sé que les dames a París solen llevar-se de jorn, però, tanmateix, el tren arriba massa aviat, i mobilitzar-se a aquella hora és un indubtable sacrifici.

Precisament avui hem rebut la primera carta que la meva filla ens escriu de d'Anglaterra. Diu que reconegué fàcilment la seva senyora, i que li va ser el millor dels guies. Des de l' autoòmnibus va poder contemplar París: li va fer una forta impressió, com era de suposar, i troba que els elogis que n'havíem fet eren pà·lids. Està encantada i agraïdíssima de la gentilesa amb què la va atendre la seva senyora, qui no va deixar-la fins que va estar instal·lada al tren de Calais. Aquesta companyia li va donar confiança i coratge per prosseguir el viatge sola. Per sort, la travessa del Canal va fer-la amb molt bona mar; no va tenir cap dificultat a les fronteres i sembla que n'hi hagué prou amb presentar les maletes, que ni tan sols van obrir.

Tots els agraïm molt aquest ajut prestat tan gentilment a un a viatgera inexperta. ¿Quan el tronarem a veure a Barcelona? També nosaltres conservem el millor record d'aquella estona de conversa i encara ens canten a la memòria versos del meravellós poema que va recitar.

Records de tots nosaltres per a vostès, i mani sempre al seu devot amic.

3, Avenue Pierre 1 de Serbie

Paris XVI
23 octubre 1956

Estimat amic: he rebut les seves lletres. He trobat la darrera, a casa, al meu retorn a Paris.

La meva dona va sentir molt que fos tan escàs el temps de tren a tren, doncs, hauria volgut mostrar Paris, amb més detall, a la seva filla. Esperem que quan torni a passar per aquesta ciutat tindrem el plaer de veure-la i ocasió per poder acompanyar-la més temps.

Pel que fa al seu encàrrec no dubti pas que ha d'estar sempre un plaer per a mi el poder-li ésser útil. No sé, però ateses les condicions en què indica has de fer-se la gestió si pot ser gaire eficaç la meva intervenció. Si algunes de aquelles condicions poden, potser, ésser acceptades de més o menys bon grat per l'antiquari de què em parla, no estic segur de l'acolliment que faria a la de no poder-se quedar amb la fotografia, a jutjar per les costums que em diuen són corrents ací, tant més quan es desitja que ell faci una oferta. Com el aconseguir-ho és el propòsit essencial crec s'han de cercar les majors garanties d'èxit i que faci la gestió algú més rompu aux affaires que jo. Cregui que sento molt no poder-li resoldre aquest assumpte.

Com em demana que li torni la fotografia un cop feta la gestió, no ho faig avui, doncs, aquesta no ha estat realitzada i a més a més com em diu que en el cas de que jo no m'ocupi d'aquest assumpte, vostè trobarà una altra manera de complaure el seu amic, no sé si li convé o no que la fotografia es mogui de París per ara. Espero doncs que vostè m'ho digui i jo faré tot seguit el que vostè m'indiqui. No cal dir-li que he guardat i guardo el silenci que vostè em recomana.

He pogut encara veure a Holanda l'exposició de pintures i dibuixos de Rembrandt on n'hi figuren molts que són de museus i col·leccions privades de fora el país. Ha estat un esdeveniment. Hi ha pures meravelles sobretot pintures que es troben al museu nacional de Stockholm i a l'Ermitage. He tingut que dir adéu a coses a coses que probablement no tornaré a veure mai més.

Els nostres millors records per a vostè i els seus.
Cordialment devot amic seu

J. Agelet i Garriga

[37]

10 novembre 1956.

Sr Jaume Agelet i Garriga,
París.

Estimat amic:

Amb la seva amable carta del 8 rebo la fotografia. Moltes gràcies. Li repeteixo que no ha de preocupar-se gens per no haver pogut fer aquella visita. Prenc nota de l'adreça que em dóna, i que desconeixia: només sabia el nom de l'antiquari.

Suposo que, com nosaltres, deuen haver passat uns dies d'inquietud. Sembla que ara la situació tendeix a ser menys dramàtica llevat, naturalment, dels fets extraordinaris d'Hongria, que giren un full de la història. Quin temps, Déu meu, ens ha tocat viure!

No deixi d'avisar-me quan torni a Catalunya. Ja sap com m'és de plaent una llarga conversa amb vostè.

Records de tots nosaltres per a vostè i la seva senyora, a qui repetim el nostre agraïment per haver acompanyat la meva filla.

Una cordial encaixada del seu affm. amic

[38]

12 maig 1957

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
3, Pierre 1 de Serbie,
Paris – 16.

Estimat amic:

Voldria demanar-li un favor. Si no li ha de causar molèstia, li prego que busqui un exemplar del número 72 (25 abril – 1 maig) de la revista Domain, que es publica a París (4, bis, rue de Cléry, 2º) i tingui la bondat d'enviar-me'l. Quan ens veurem, ja passarem comptes.

Suposo que enguany també vindrà a passar les vacances a Espanya. No deixi de telefonar-me si passa per Barcelona i convindrem una entrevista. Ja sap com més de plaent de canviar impressions amb vostè.

Els meus records a la seva senyora, i vostè disposi sempre del seu devot amic.

[39]

3, Avenue Pierre 1 de Serbie

Paris XVI
17 maig 1957

Estimat amic Manent: Vaig rebre la seva lletra del 12 i he feta amb molt plaer el seu encàrrec. (No sé si coneix la rue de Cléry, carrer típic del XVII. Hi visqué A. Chénier i sembla que també hi visqué Cornielle.)

Li he enviat ja l'exemplar que desitja. En aquest moment hi ha dues exposicions força interessants. Una a la Galeria Charpentier (1750-1950) i l'altra al Museu d'Art Modern des de Bonnard fins avui. Les pintures pertanyen a col·leccions privades. Hi ha pintors, entre ells, el mateix Bonnard, que són molt millor representats en la dita exposició que en el mateix museu.

Quan torni a Barcelona serà per mi un plaer el veure'l.

No oblidó la seva amable visita quan estava malat aquest hivern. Vaig agrair molt la seva gentilesa.

Disposi sempre de mi.

Bons records nostres per tots vostès.

Sempre cordialment amic seu.

J. Agelet i Garriga

[40]

23 maig 1957.

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
Paris.

Benvolgut amic:

He rebut la seva carta del 17 i també el número de la revista. Moltes gràcies per la diligència amb què s'ha ocupat del meu encàrrec. Certament, no conec la rue de Cléry, de tan bones associacions literàries. Cregui que li envejo el seu profund coneixement de París i que m'agradaria tenir-lo per guia en aquesta ciutat que admiro tant i en la qual m'agradaria viure (o almenys passar llargues temporades). Les dues exposicions de què em parla donen idea de la intensa vida artística que és a l'abast dels parisencs.

Quan jo vaig ser-hi l'any 1955, de pas cap a Londres, hi havia la gran exposició Picasso.

Espero veure'l, si Déu vol, el pròxim estiu.

Records de la gent de casa i una cordial encaixada del seu amic.

[41]

10 gener 1959.

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
3, Avenue de Pierre I de Serbie,
París (XVI).

Estimat amic:

Agraeixo molt la seva felicitació nadalenca. Fa pocs dies l'amic Garcés em va donar bones noves de vostès.

Voldria demanar-li un favor, si la gestió no ha de causar-li gaire molèstia. Li agrairia que adquirís ràpidament el número del setmanari nord-americà Time, edició continental (que s'imprimeix a París), corresponent al dia 29 de desembre passat, o sigui l'avantpenúltim. Faci el favor de retallar-ne un article que parla de Pasternak; penso que en algun indret també parla d'Espanya: si fos així, podrà retallar també l'article o els comentaris que siguin. Tot plegat pot enviar-m'ho per correu ordinari. No caldrà que hi posi nom de remitent. L'article sobre el poeta rus m'interessa de manera especial, ja que he d'escriure uns comentaris sobre la seva poesia.

Gràcies a l'avançada i disposi sempre del seu devot amic,

[42]

21 gener 1959.

Estimat Agelet:

Moltes gràcies per la diligència amb què s'ha ocupat del meu encàrrec. El llarg article de crítica literària és molt interessant; també he llegit amb gust les altres coses. Penso que li hauré donat més molèstia de la que preveia, ja que la data que vaig indicar-li era equivocada: l'article més extens havia aparegut en un número anterior. Quan ens veurem – espero que a Barcelona, ja que, per ara, no preveig cap viatge me a París – ja passarem comptes.

Una abraçada del seu devot amic

19 maig 1959

Estimat amic Agelet:

Us agraeixo l'exemplar de "Fauna i Flora". És un llibre deliciós, d'un to poètic ben vostre, d'una profunda tendresa. En Valls ha captat encertadament l'esperit d'aquests poemes.

Per cert, que vaig conèixer el vostre il·lustrador a casa d'un amic comú i em va ser molt simpàtic. Ara tinc la seva signatura en el llibre, espero que, quan ens vegem, me'l signareu vós. ¿Vindreu aviat a Barcelona o ens caldrà esperar fins a l'estiu?

Ben cordialment vostre

Marià Manent

Paris 10 juny 1959

Estimat amic Manent:

He agraït molt els comentaris amabilíssims que feu del meu darrer llibre.

Em plaurà molt signar l'exemplar quan vagi a Barcelona.

Els meus projectes d'estiu no son encara gaire concrets. Confio, però, que pel juliol o pel setembre passaré per Barcelona.

Vostre i ben cordialment

J. Agelet i garriga

30 novembre 1960.

Estimat Agelet:

Fa temps que us dec carta. Molt abans hauria hagut de donar-vos els gràcies pel present “Fonts de lluna”, que em va fer molta alegria, però he passat unes setmanes enfeinadíssim. No us he parlat del llibre, però vaig llegir-lo de seguida, i l’he rellegit amb plaer i admiració. Extraordinari llibre! La màgia de la vostra poesia no solament ens endinsa al cor de la vida i al bosc profund del misteri, sinó que ens dóna com una versió més viva, més intensa de la vida mateixa – i de la mort. Les estrelles fan niu al sostre de la nit, el silenci és palpable molsa, el foc us brinda pomes de sol o cels deliciosos, la nit es fa sòlida, madura com un fruit.

Hi ha en la vostra poesia – en contrasta amb la de tants revoltats d’avui, que ens ofereixen només la grisa i terrible monotonia de la desesperança – aquella “sublim aquiescència a les dispensacions del destí” i a tots els aspectes de la condició humana a què es referí Arnold, i que vaig retreure parlant d’un altre poeta amic. Entre els millors poemes del llibre posaria els que es refereixen a la vellesa i a la mort, aquells inoblidables “Fang”, “les pluges lentes”, “Dies avall”, “Jo t’he nodrit amb pa i amb vi”, i sobre tot “Bona son!”, una de les pàgines de poesia més admirables que he llegit mai sobre aquest tema. Però al marge d’aquestes ombrívoles imaginacions, la poesia encara us vesteix de nuvi, encara us posa cel a les mans que han escrit coses tan belles i profundes. Per molts anys!

Una abraçada del vostre vell amic

[46]

MAS DE SEGIMON
ALEIXAR

9 setembre 1961.

Sr. J. Agelet i Garriga,
3, Pierre I de Serbie,
PARIS (XVI).

Estimat amic:

Acollint-me una vegada més a la seva gentilesa, voldria demanar-li un favor. Per complaure una persona de la meva família, em convé obtenir, tan aviat com sigui possible, uns llibres francesos i belgues. Trobarà la llista inclosa. ¿Podria fer l'encàrrec a un llibreter diligent de la seva coneixença? Faci el favor d'enviar-me la factura i jo, si a vostè li sembla bé, podré satisfer la seva equivalència al seu Administrador. Si no, podrem liquidar l'import de la manera que vostè indiqui.

Els llibres m'hauran de ser enviats a la meva adreça de Barcelona: Craywinckel, 24, Barcelona (6), per correu certificat.

Si no li fos possible fer la comanda dels llibres, li prego que m'ho comuniqui ben aviat i miraria de trobar un altre camí. Perdoni la llibertat que em prenc posant-lo a contribució una altra vegada.

Ací estem acabant l'arreplec de les avellanes, que enguany han estat molt escasses. Però els arbres, carregats de flor, prometen bones perspectives per a l'any vinent.

Records de tota la gent de casa. Salutacions per a la seva senyora.
Ben cordialment seu, i agraït per endavant,

[47]

3, Avenue Pierre I de Serbie,

PARIS (XVI). 15-9 -1961.

Sr. M. Manent

Estimat amic: He rebut la seva lletra. He fet, amb plaer, el seu encàrrec tot seguit. El meu llibreter m'ha dit que se'n ocuparà sense trigar. Com els llibres belgues no els podrà obtenir amb la mateixa celeritat que els de Paris, farà probablement dues remeses a la seva adreça de Barcelona.

Com el correu triga bastant no s'estranyi del retard. Espero i desitjo que no sigui massa llarg.

Que acabi de passar bé les vacances.

Fins fa pocs dies Paris estava gairebé buit.

Ara va retornant la gent a poc a poc.

Disposi sempre.

Les vostres salutacions als seus.

Ben cordialment

J. Agelet i Garriga

[48]

28 setembre 1961.

Sr. J. Agelet i Garriga,
PARIS.

Estimat amic:

Moltes gràcies per la seva carta i per la diligència i eficàcia amb què ha fet el meu encàrrec. Fa un parell de dies ja va arribar una primera remesa dels llibres; el correu és més ràpid del que pensàvem.

Faci el favor d'enviar-me la factura i, si li sembla bé, giraré l'import al seu administrador. També podria fer-li arribar aquests diners el mes de novembre, des de Suïssa, on anirà un familiar meu. Espero, doncs, les seves instruccions.

Ahir es va morir el pobre Segarra, que es trobava en estat comatós feia més d'un mes i mig. Jo vaig sentir-li, el dia de Sant Jordi d'enguany, a La Garriga, un dels millors discursos de la seva vida. Ningú no hauria dit aleshores que ja el minava la terrible malaltia que ha acabat amb la seva formidable constitució.

Ben cordialment seu

[49]

Paris 4 – 10- 1961

Sr Marià Manent

Estimat amic:

He rebut la seva carta de 23 de setembre. Suposo que a hores d'ara haurà rebut la segona remesa dels llibres.

Per la seva carta m'assabento i amb molt de sentiment del traspàs del pobre Segarra. Fa tremir el pensar el la seva lenta, llarga, dolorosa agonia.

No es preocupi de l'assumpte de que em parla. No corre cap pressa. Antoni Prim l'anirà a veure el mes de novembre i ho podran resoldre en la forma que li sigui a vostè més còmoda.

Disposi sempre

Bons records als seus.

Ben cordialment.

J. Agelet i Garriga

[50]

27-10-61

Estimat amic: Anirà a saludar-lo amb aquest mot Antoni Prim. Amb ell pot resoldre en la forma que més convingui a vostè l'assumpte dels llibres. Suposo els haurà rebut tos. Trobarà inclosa la factura.
Disposi sempre.
Ben cordialment.
Jaume Agelet i Garriga

[51]

3 Avenue Pierre I de Serbie

Paris XVI – 26 – XII- 61

Benvolgut amic: Vaig rebre la seva lletra i tot seguit vaig fer el seu encàrrec. Acabo d'enviar-li certificat el catàleg. No he pogut fer-ho abans, doncs, correus ha estat tancat uns dies seguits, amb motiu de les festes.

En l'exposició hom enyora, naturalment, les obres del Prado però és un goig de veure-les que hi figuren.

Desitjo hagi passat bon Nadal

Ben cordialmente amic seu.

J. Agelet i Garriga

L'import del catàleg és 1000 francs antics, és a dir, 10 dels nous. No corre cap pressa. Ja ho trobarem quan ens veurem.

[52]

6 gener 1962.

Benvolgut amic Agelet:

Fa un parell de dies m'arribà el catàleg de l'exposició Goya anunciat en la seva amable carta del 26 de desembre. Moltes gràcies per la diligència amb què s'ha ocupat del meu encàrrec. És un catàleg molt interessant. Tant de bo hagués pogut acompanyar-lo a visitar aquesta exposició importantíssima.

Quan ens veurem ja li faré efectius els NF 10. Perdoni que tan sovint el posi a contribució, emparant-me en la seva gentilesa.

Moltes gràcies, també, per la seva felicitació nadalenca. Desitgem que hagin passat bones festes i els enviem els nostres millors auguris per a l'any que comença.

Ben cordialment seu

[53]

15 abril 1962.

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
3, av. Pierre I de Serbie,
Paris (XVI).

Estimat amic:

Torno a acollir-me a la seva gentilesa per demanar-li un altre favor. Em convindria rebre, per la meva cosina Walda Pla, els dos volums de l'obra indicada a continuació:

Robert Tricot: INTRODUCCION A LA
BIBLIA. I. Antiguo Testamento;
II. Nuevo Testamento; editor:
Desclée de Brouwer.

Com vostè ja sap, Desclée de Brouwer publiquen llibres en castellà i en francès. Aquest interessa en castellà (si existeix edició en aquesta llengua); si no, faci el favor de fer-me enviar l'edició francesa.

Li prego que doni la nota al seu Administrador, i li abonaré l'import juntament amb el d'aquell catàleg de l'exposició Goya que va tenir la bondat d'enviar-me.

Gràcies per endavant i una afectuosa encaixada del seu amic

3, Avenue Pierre I de Serbie,
Paris, XVI – 24- 4-1962

Sr Marià Manent

Estimat amic: Amb motiu de les festes moltes cases eren tancades així és que he esperat que Paris retrobes la seva fesomia normal per tal de poder fer el seu encàrrec. Avui he visitat la casa editorial i sembla, pel que m'han dit allí, que hi ha error pel que fa el nom de l'autor de la Introducció a la Bíblia, en dos volums (en francès). Es una obra recent (no ha estat publicada en espanyol) i els autors son A. Robert i A. Feuillet.

Hi ha un volum "Initiation Biblique" de A. Robert i A. Tricot. Com jo els havia parlat de Tricot m'ha mostrat el dit volum en el qual Tricot figura com un dels autors, però si be el títol és diferent, m'ha cridat l'atenció el fet de que, en la seva lletra, veig el nom de Robert Tricot i els autors del volum "Initiation Biblique" son A. Robert i A. Tricot. Però el nom d'aquest darrer no figura, com ja li he dit, com autor dels dos volums de l'"Introduction a la Bible".

No he gosat, naturalment, decidir sense consultar-li el cas. Espero la seva resposta i faré, amb molt de gust, la gestió que calgui.

He estat uns dies a Madrid on vaig trobar una primavera hivernal. En el viatge de retorn volia aturar-me a Silos però a despit de que el fred em plau extraordinàriament no vaig gosar a fer-ho.

Bons records als seus.

Disposi sempre.

Ben cordialment amic seu

J. Agelet i Garriga

[55]

BARCELONA (6)
CRAYWINCKEL, 24

16 maig 1962

Estimat amic Agelet:

Perdoni'm que hagi trigat tant a contestar la seva carta del 24 d'abril. Aquests dies hi ha hagut a Barcelona un congrés Internacional d'editors i hem estat enfeinadíssims.

Efectivament, crec que l'obra que interessa és INITIATION BIBLIQUE, per A. Robert i A. Tricot. Li prego, doncs, que vulgui encarregar-la i que s'envii per correu certificat. Ja em dirà l'import de les despeses.

Quan ens veurem? Jo probablement aniré a Alemanya a començos de juny. Passaré per Ginebra, però no penso anar a París. Suposo que vostè vindrà a Barcelona a l'agost o setembre. Avisi'm amb temps ja que em doldria no coincidir.

Gràcies per tot.

En cordialment el saluda el seu amic.

[56]

MAS DE SEGIMON
ALEIXAR
(prov. Tarragona)

18 juliol 1962.

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
3, Av.Pierre I de Serbie,
Paris (XVI)

Estimat amic:

Vaig rebre, ja fa dies, aquell assaig. Moltes gràcies. És interessant de debò. Faci el favor de carregar-me en el compte les despeses, que caldrà afegir a la nota que em portarà el seu Administrador. I perdoni'm que posi tan sovint a contribució la seva gentilesa.

Nosaltres som al Mas des de fa pocs dies. Ací tenim una calma que ens és molt convenient després de la llarga temporada passada a ciutat. És l'única època de l'any, ara a l'estiu, en què puc fer llargues lectures. No tenim ni telèfon ni electricitat i ens cal anar a peu al Mas, des del poble, o en cavalleria. Però aquest primitivisme no desplaça a ningú de casa.

Ben cordialment seu.

Allandre 21-8-62

Estimat amic:

Vaig rebre la seva lletra. Desitjo que hagi passat bones vacances. Em trobo en aquestes muntanyes d'Auvernia. Soc a Allandre, un lloc bell i tranquil. Retornaré a Paris a principis de setembre: En Prim l'anirà a veure i li parlarà dels resultats de les gestions fetes. Potser el vinent hivern vagi a Barcelona per uns dies. Si faig el viatge ja ens hi veurem. No s'estigui d'acudir a mi sempre que li convingui.

Bons records als seus.

Ben cordialment.

J. Agelet i Garriga

Paris 20- 4- 1965

Estimat amic Manent: Gràcies, moltes gràcies per les postres belles paraules tan cordials, tan ambles, tan generoses, sobre el meu darrer llibre.

Penso que m'he aturat de fer versos. Sempre queda, però brins de velles coses que, de tant en tant, sembla que maldin per verdejar una mica.

Hem passat una Pasqua amb fred de Nada. París ha quedat gairebé buit, com sempre en aquest moment de l'any. Un silenci impressionant.

Si vaig a Barcelona l'estiu vinent, com espero, no mancaré d'anar-vos a veure.

Bons records als vostres. Us abraça cordialment l'amic

J. Agelet I Garriga

Paris 29- X- 1965

Senyor Marià Manent

Benvolgut amic:

Els llibres deuen estar camí de Barcelona. El llibreter els va encarregar, car no els tenia.

Aquest és el motiu del retard. He abonat la factura que us envio, inclosa, com desitgeu.

Us repeteixo que no corre cap pressa. Disposeu sempre.

Fou un plaer per a mi veure-us a París. Esperem que no trigueu a revenir-hi.

Bons records als vostres

Ben cordialment

J. Agelet I Garriga

Paris 25-IV- 1969

Senyor Marià Manent

Estimat amic: Vaig rebre la vostra lletra tan plena de generosos comentaris sobre “Hort vell”. Us quedo molt agraït.

La impressió d’aquest llibre és perfecta. No he estat tan sortós amb el recentment publicat “ Lleida: vuit poetes”. Les errades hi són nombroses. Entre elles n’hi ha de greus. Han omès una r en el mot brancs i la composició “Dia dels morts” ha esdevingut grotesca. Sota el títol La riuada figura la composició Magnòlia. Cosa insòlita. Les errades més lamentables són però aquelles que no ho semblen. Tampoc no hi manquen. Dispenseu-me aquestes expansions però voldria dir-vos, per si teniu el llibre (on potser hi ha en els meus versos, encara més faltes de les que hi he trobat), que em sento una mica absent de les pàgines que m’hi ha estat reservades.

No sé si coneixeu la traducció d’un poema de Gil Vicente que he vist en un llibre de Longfellow. La trobareu inclosa. Em sembla ben reeixida.

S’ha inaugurat l’exposició “Mille ans ??? d’Art polonais”. Sembla que és extraordinària. Penso anar-hi un d’aquests dies.

Ja sabeu on em teniu sempre a la disposició vostra.

Ací una primavera de pluja.

Bons records als vostres.

Una abraçada.

J. Agelet i Garriga

[60]

BARCELONA 6
CRAYWINCKEL, 24

3 novembre 1965

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
Paris.

Benvolgut amic:

El mateix dia que m'arribà la vostra carta vaig rebre també l'avís per anar a recollir els llibres; ara ja els tinc. Moltes gràcies. Us agraeixo aquesta gestió, més sortosa que la meva recerca en vuit o nou llibreries de París.

En el número de "Serra d'Or" que acaba de sortir es publica, en el primer lloc de la secció, la vostra carta. L'he rellegida i la trobo molt encertada; a l'Albert també li plau molt. Podeu estar ben tranquil que la rectificació és habilíssima i no té cap dels perills que una altra mena de redacció hauria comportat.

A Brussel·les vaig passar tot un dia amb l'amic Carner i el vaig trobar força animat, no gens decrèpit. Ens va explicar, amb la brillantor de sempre, records autobiogràfics molt interessants. Després de sopar vam taral·lejar cançons catalanes i li espurnejaven els ulls. No vaig oblidar-me de donar-li records vostres i em va preguntar com estàveu.

Us repeteixo el meu agraïment per la vostra invitació; va ser per mi una vetllada molt agradable. Espero que ens veurem a Barcelona, si Déu vol, quan vingueu a finals d'any.

Us saluda amb afecte el vostre amic,

P.S. . us envio per gir postal F. 25'50

[61]

Paris 25-XI- 1965

Senyor Marià Manent

Estimat amic:

Vaig tenir el gust de rebre la vostra lletra.

He rebut també el gir postal. Disposeu de mi en tota ocasió.

He llegit amb molt de gust el vostre bell article. Exposeu el tema, de tan viu interès, molt intel·ligentment. No accepteu, ben justament, els exclusivismes i defenseu, amb força encert, el dret d'expressió d'altres maneres de dir, en el camp líric. La vostra opinió d'una valor autèntica orientarà molts desorientats.

Vivim una tardor freda. Ha vingut l'hivern abans del temps. Aquell "hivern lucide" de Mallarmé, amb la color del cel tan característica d'aquest moment de l'any, a París, i que tenien, una mica, les façanes de les cases fins ben recentment. Avui, com sabeu, un gran nombre de façanes l'han perduda. Una mica de color de París que se'n va. Sembla que Notre-Dame la deixen com està, per sort. "Nostra Dama negra i blanca" que deia Alexandra Plana.

Salutacions als vostres.

Us saluda amb tot l'afecte l'amic

J. Agelet i Garriga

[62]

2 juny 1968

Estimat Agelet:

La Nostra amiga Ester De Andreis us agrairia molt que, quan torneu a ser a París – això serà ben aviat - , li feu el favor de cercar-li un llibre que li agradaria tenir. És un assaig de Joan Estelric, escrit en francès, sobre Vives. Crec que el títol és VIVES i va ser editat per la Bibliothèque Nationale. Feu-li enviar, si us plau, i ella us ho abonarà amb un gir. Moltes gràcies.

Us envio adjunt un petit llibre que acabo de publicar, del qual ja vaig parlar-vos.

Una abraçada.

Paris 28 juny 1968

Estimat Manent: he retornat més tard del que pensava car els assumptes de casa em retingueren.

Ja sabeu com admiro les vostres traduccions. Les que heu fet d'Emily Dickinson m'han encisat. És una autora que a voltes fa poemes simples i d'altres que no ho son tant. Tasca difícil per a traductor, la que heu dut a terme, en forma, a parer meu, totalment reeixida. Sempre he cregut, com diu Teixidor, la part considerable de creació que hi ha en una bona traducció. La vostra diré és totalment creació.

He llegit el vostre dietari, amb gran plaer. Hi he vist un contacte serè i aprofundit amb ànimes i paisatges. Aquell origina un bells i penetrants comentaris i l'altre l'exaltació de la naturalesa, amb un grau elevat de lirisme.

Coincideixo gairebé sempre amb les vostres preferències per uns poemes de determinats autors: Coleridge, Browning. No sóc però lector de Kipling ni de tot Cladel, llevat d'alguns versos, entre els quals els primers de La Vierge à midi. També St Joan de la Creu, Fray Luis són poetes de la meva predilecció entre els castellans. Jo afegiria Juan Ruiz. Veig que no sóc sol en no trobar diví, Herrera. És molt encertat el retrat de Dario: "era allora greu salvatge i francès". Hi ha molta de palla en aquest poeta, però "Phocas el campesino" i "A Francisca" són poemes perdurables.

És una joia veure nous llibres vostres. Faig vots per tal de veure'n d'altres aviat.

Veig que no us desplaça el ravalement d'aquesta ciutat. La blancor em fa l'efecte d'una finestra tancada. Amaga les perspectives. A més les cases han perdut aquella vella color que era la del cel de París.

Escric a la senyora Andreis (Ganduxer 55, si és que la meva oïda una mica dura va entendre bé l'adreça que tinguéreu la gentilesa de donar-me per telèfon) dient-li, amb sentiment, que segons m'informen, els llibres editats per la Bibliothèque Nationale, no es posen a la venda i que cal anar a la dita Bibliothèque per tal de consultar-los. Ho lamento.

Bons records als vostres.

Una bona abraçada.

J. Agelet i Garriga

21 març 1969

Sr. Jaume Agelet i Garriga,
3, Av. Pierre I de Serbie,
PARIS – XVI

Estimat amic:

Fa temps – llargs mesos – que estic en deute amb vós. L'exemplar d'Hort vell em va arribar puntualment; us volia regradar de seguida, però ha anat passant el temps amb viatges i feina inesperada, i us escric amb un imperdonable retard.

En el darrer poema del llibre afirmeu melangiosament: “Mes no hi viu / ja el càntic” Però això no és cert. El càntic sona en la vostra vida amb la frescor i la senzilla profunditat de sempre; els vostres versos recullen com en els temps juvenils, els reflexos d'una imaginació enginyosa, tendra, extasiada. Amb versos d'una admirable precisió sabeu donar el color dels instants: “Degoten els teulats la lluïssor / enfredorida de les teules nues. O bé emmiralleu el misteri de la realitat com si la poesia s'alcés de puntetes a esguardar des d'un angle metafísic. Així en aquells dos versos que espïen el pas del Temps en la seva essència mateixa, en la seva implacable indiferència: “El temps puja i baixa / sens heure'n esment.” Versos als quals sembla fer eco aquella “son de pluja” que ha pres el rellotge en un altre poema.

Us felicito de cor per aquest nou llibre admirable: és deliciós i ric d'autèntica poesia com tots els vostres. L'Albert ja us escriurà més endavant.

Una abraçada,

3, Avenue Pierre I de Serbie

París XVI

1 Juny 1951

Senyor Josep Pedreira

Estimat amic: Rebí la seva lletra del 24 de maig. Per tal d'evitar un possible esgarriament, un amic li durà personalment, aviat, el contracte signat. És molt amable de la seva banda deixar a la meva voluntat la qüestió dels interessos, però, considero que això té una importància secundària i es pot, doncs, per la meva part, prescindir d'aquesta clàusula i ja parlarem més tard. Molt agraït pel seu amable oferiment.

En Prim o el seu fill l'aniran a veure i li entregarà les tres mil pessetes de que parlarem com ajut a les publicacions de llibres de poesia. En cas que les necessités, abans de rebre la dita visita, pot escriure a Prim i li farà la tramesa a la data que a vostè convingui.

Si les publicacions van endavant com desitjo, li prego m'avisi poc abans de la data que li calgui l'original de "Pluges a l'erm", doncs, amb el temps transcorregut d'ençà que li vaig trametre el que té al seu poder, he fet esmenes imprescindible com en "Caliu d'hivern" (p.17) i he escrit noves composicions que voldria afegir al llibre tot suprimint-ne d'altres com " Ens perdem sense el cant" (p. 6) trametre de Madrid estant. Les dues darreres seccions em semblen les més fluixes i potser les suprimiré salvant-ne, però, les composicions aprofitables incloent-les en la segona edició. Potser seria millor que li tornés a trametre l'original complet, tot enllestit, per tal d'evitar-li la molèstia de substituir quartilles per unes altres i d'afegir-ne.

Li agrairia un mot acusant-me rebut d'aquesta lletra, doncs sabent que ha arribat a les seves mans, estaré tranquil de que, si el llibre es publica, podré fer-hi les modificacions, en el text, esmentades.

Els millors records del seu amic

J. Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre I de Serbie

París XVI

30 juny 1951

Senyor Josep Pedreira

Estimat amic: Moltes gràcies per la seva lletra del 9 d'aquest mes.

En Prim em digué que l'aniria a veure abans de fi de mes. Suposo que ja ho ha fet.

Li trameto inclòs l'original de "Pluges a l'erm". No sé si li molestaria molt d'enviar-me les proves en el moment oportú. Si és possible, li agrairia que ho fes. Gràcies per endavant.

He demanat un exemplar del meu llibre "Hostal de núvols" i no el trobo enlloc. He suposat que està esgotat. Si en trobés algun exemplar li agrairia que el trametés a en Prim així com l'antologia de poesia feta per Tasis. Moltes gràcies.

He rebut el llibre de Vinyoli que m'ha interessat molt.

M'agradarà sincerament veure'l a Paris, i desitjo que sigui aviat.

Disposi del seu afm amic

J. Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre I de Serbie

París XVI

10 Abril 1953

Senyor Josep Pedreira

Estimat amic: Rebo la seva lletra que m'ha donat dos surts; el primer en veure que em posa, una vegada més Josep en lloc de Jaume, i el segon en llegir quan esmenta el títol del llibre de l'erm en lloc de a l'erm, doncs el títol és:

PLUGES A L'ERM

Com en lletres anteriors he esmentat el dit títol com és exactament, penso que en la darrera no ha estat així, per una equivocació momentània. Pel que fa al nom, com pot veure en la meva del 27 de febrer. No és la primera vegada que posa Josep enlloc de Jaume i per temença que l'errada persistís li he adreçat un telegrama, doncs, com em diu en la seva del 18 de Febrer que el dia del llibre serà al carrer el meu, he cregut que era urgent fer-li avinent aquell error.

Per si li calgués aquest detall, li recordo que vaig néixer en 1888. Totes les antologies on figura el meu nom, llevat de la de Triadú, porten la data equivocada.

Suposo haurà rebut la meva lletra del 27 de Febrer darrer, i les proves corregides que l'acompanyaven. Vaig fer, com ha pogut veure, poques correccions, una era, però, important, la del començament del penúltim vers de composició " La tia Paula" que ha de dir, com sap, n'he. Li agrairé recomani la major cura en les correccions, doncs, com sap, una petita errada por fer malbé una composició.

Em plau que hagi demanat el pròleg al poeta Romeu. Conservo una excel·lent impressió dels seus poemes.

Ben seu, amic i servidor

J. Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre I de Serbie

París XVI

13 d'Abril 1953

Senyor Josep Pedreira

Estimat amic: Rebo aquest matí la seva del 10, que s'ha creuat amb la meva de la mateixa data. M'ha agradat moltíssim el pròleg d'en Romeu que li retorno avui, inclòs, com vostè desitja. Voldria escriure-li i donar-li les gràcies. Li prego em doni la seva adreça.

Lamento vivament que no m'hagi previngut amb temps que "Fulls de cartipàs" figuraria en el llibre. Com sap, no hi figurava en les galerades que em va trametre vostè. Per tant, era inútil ocupar-se dels poemes que no anaven al llibre. No cal dir-li, doncs, la sorpresa de veure que hi van poemes com "El cotxe de Balaguer" on hi he get aclariments que esperava rebre les proves per a fer-hi les correccions necessàries. Com les proves d'aquesta composició no vinguérem, no havia, repeteixo, cap motiu per a ocupar-se'n. Eren coses que quedaven fora del llibre. Això ho puc corregir en el futur però, el que complica el problema és el fet que en Romeu en parla en el pròleg i ha interpretat el dit poema d'una manera molt justa, ha interpretat molt bé el que el poema realment diu, el que jo mateix hauria interpretat si hagués estat el lector. La veritat és que el poema no expressa bé el meu pensament. En el darrer vers de la primera estrofa on diu: "darrera els vidres" sols calia afegir de la cambra i el vers deu dir:

darrera els vidres de la cambra, sols.

L'omissió dels mots de la cambra desfigura totalment el sentit que vull donar al poema. És per no figurar-hi aquests mots justament, que Romeu diu, interpretant exactament el que ara diu en realitat el poema, que és una evocació del "carruatge que portava l'infant a Balaguer". Doncs bé, la meva intenció és dir que el carruatge portava espiritualment l'infant a Balaguer, sense moure's de la cambra. No vull dir que aquest mot, espiritualment sigui el mot precís per afegir, doncs no soc l'autor i seria gosadia de part meva pretendre imposar un mot. Em limito, doncs, a expressar el que vull dir en el poema i que confesso no he dit. Potser la supressió si en Romeu hi està, naturalment, d'acord, de tot el que fa referència a que el carruatge portava l'infant, fora una solució senzilla. Com vostè em demana, com ho faig, que li retorni tot seguit el pròleg, per si li fes falta, em diu, quan estiguin llestes les proves compaginades, dedueixo que potser, si

en Romeu no té inconvenient, podria fer-se la petita correcció al·ludida. No sé en l'estat en que es troba la impressió del llibre i per tant si es pot corregir "El cotxe de Balaguer", que queda així:

"El cotxe lentament
arrenca tot plorós de picarols,
deixant-nos amb el nostre pensament
darrera els vidres de la cambra, sols."

"I s'enduen el cotxe els amples cels
que blavegen llunyans
i ens vénen a l'esment uns camps brillants
que el silenci de tant en tant apaga,
tornant-se a encendre, sols,
cada cop que sentim el picarols."

Si fos més clar dir en el darrer vers de la primera estrofa: dintre de la cambra en lloc de dir darrera dels vidres de la cambra, sols, no hi tinc, per part meva, inconvenient. Les altres esmenes són per aclarir més.

Veig, si no m'erro que figura en el llibre una composició "A una morta" que no recordo figurés a les galerades i, en tot cas, era de les que havia separat, per esmenar-la, quan li vaig trametre l'original en 1951. Vaig oblidar llavors de pregar-li que destruís el primer original a fi d'evitar confusions. Si és que hi figura (que suposo que serà en la primera secció del llibre) s'hi haurien de fer esmenes en dos versos, els dos primers:

Ara diuen així : Ets ço que resta
del vent i de la rosa de la festa.

Això és menys greu si bé el final del segon vers és molt dolent (el que figurava en el primer original).

Si és tard dono per no escrita aquesta lletra.

M'excuso per les repetides molèsties que li dono. Les preveia i per això vaig proposar-li solucions que haurien facilitat les coses de tal manera com si jo em trobés a Barcelona.

En unes hores ho hauríem pogut resoldre tot.

Ara potser arribo tard. No puc pas anar més de pressa. Si arribo tard, què hi farem.

Ben seu amic i servidor

J. Agelet i Garriga

3, Avenue Pierre I de Serbie

París XVI

30 Juny 1953

Senyor Josep Pedreira

Estimat amic: Moltes gràcies pe la seva lletra del dia 17 del mes que som sobre la tramesa d'exemplars que ha tingut la gentilesa de fer darrerament a Prim. És massa amable de la seva part el que vostè ha fet. Jo creia que la primera tramesa era la que s'acostuma a fer a l'autor i considerava la segona com quelcom a part. És per això que en Prim s'adreçà a vostè. Li agraeixo l'atenció que ha tingut amb mi, però repeteixo que és massa amable de la seva part.

Disposi sempre del seu amic i servidor

J. Agelet i Garriga

[70]

3, Avenue Pierre I de Serbie

París XVI

15-12-53

Senyor Josep Pedreira

Estimat amic: En Prim ha rebut el volum “Més enllà dels sentits” que duu el número 17 de la col·lecció Óssa Menor, però no ha rebut el volum anterior que duu en nombre 16.

Us prego, doncs, de trametre-li l'esmentat volum (nombre 16). Gràcies.

Us desitjo bones festes i un feliç any nou.

Ben vostre afm. amic i servidor

J. Agelet i Garriga

[71]

Lleida 15-1-1928

Sr Ramón Xuriguera.

Distingit amic: He llegit el magnífic article que dediqueu a “La tarda oberta” en la revista “Lleida”. Agraïdíssim per la simpatia cordialíssima que mostreu pel meu llibre. A mes a mes les vostres paraules m’assenyalen moments que havia sentit però que no havia vist clarament. Gràcies encara per la vostra companyia reveladora a través de les pàgines del meu llibre.

Soc vostre afn. amic

(signatura)

9-8-1928

Amic Xuriguera

Veig, i ja ho preveia, l'encís que heu trobat a Paris. A vos que us agrada el Sena, no oblideu d'esguardar els arbres de les seves vores. Veureu, crec, Watteau.

Jo he viscut vora del riu Loire no lluny de Paris. Es el riu més transparent que he conegut. Els nostres rius, torrencials són generalment tenebrosos i espessos. A França són rius de plana i són lleugers i clars. El caminar dels nostres rius és un turment, el dels rius francesos es gairebé un repòs.

No dubto el benefici espiritual que traureu de la vostra estada a França. No oblideu els recons vells. Jo m'estimo molt la vella Anglaterra, els vells recons anglesos però sens dubte els de França són per nosaltres, al menys per a mi, més entenedors.

Sóc ací estiuejant. No he pogut anar a Anglaterra com desitjava. Crec que podré anar-hi a la tardor.

He escrit tres o quatre coses, em sembla que van un xic més enllà que les coses ja fetes. Però potser no.

Us suposo massa distret per a dedicar-vos a escriure. Però quan vingui el moment de repòs no dubto escriureu reflectint la bella claredat dels paisatges de França.

La meva adreça a Madrid és "Ministerio de Estado" [...?]

Amic Xuriguera

Vaig rebre la vostra lletra sentint el que em diuen sobre el vostre nomenament. Em diuen que aquests nomenaments acostumen a fer-los a favor de persones que treballen de temps amb els que indiquen els nomenaments i que coneixen personalment. Això no és una regla general però és una pràctica. Això no vol dir que no es pugui aconseguir altrament. Pel curs vinent, si voleu, m'interessaré a favor vostre novament. En parlaré a en Salinas que em sembla que té bo amb els que intervenen en aquests assumptes.

Us felicito ben sincerament per la vostra composició que us retorno amb qualche notes marginals. Es menys emotiva que "L'hora dolça" però molt forta i d'una línia molt segura. Es la cosa millor vostra que jo recordi. Hi ha mescla emotiva i cerebral potser amb un predomini de lo darrer. Aquest és el camí que segueixen, sensible, les coses en poesia. Esteu, doncs, al dia. La primera qualitat d'aquesta composició es la força. Hi ha imatges, que he assenyalat que em semblen de molt bona qualitat altres, que em semblen una mica volgudes, i violenten el vers. Us felicito i preveig que fareu molt bones coses. Aquesta es ja molt bona, i en teniu d'altres, inferiors a aquesta, però de bona qualitat.

Doneu-me notícies vostres. Us desitjo molt èxit.

Compteu amb tot l'afecte de vostre amic i company

(signatura)

[74]

23, Plaça de Sant Joan

Lleida 8-12-1928

Sr. Ramón Xuriguera.

Distingit senyor meu,

M'han dit que sou l'autor d'un bellíssim article aparegut a "El País" sobre el meu darrer llibre. Si és així, us dono les gràcies mes vives pels termes amabilíssims en que en parleu. Hi he vist finament endevinats els moments que he escrit amb més emoció. Agraïdíssim.

Pensava ésser a Lleida, com us deia en la meva darrera lletra, per la tardor de l'any passat mes circumstàncies imprevistes m'han retingut a Anglaterra i darrerament a França. Voleu que parlem de l'assumpte que motivà la lletra que tinguéreu la gentilesa d'escriure'm? Us agrairia, si no hi teniu inconvenient, que m'indiqueu el dia, hora i lloc.

Us repeteixo les gràcies i us saludo atentament

(signatura)

[75]

Hotel Principe de Asturias.

Madrid 24-12-1928.

Amic Xuriguera

Vaig passar ràpidament per París a la meva tornada de Londres. No hi podré tornar tan aviat com esperava per la simple raó que, contra totes les probabilitats, he estat destinat a Madrid a l'ascendir. Jo creia, a ulls clucs que aniria a fora però el destí té les seves sorpreses. Hauria pogut anar a fora però travessant la mar i aquesta perspectiva no m'atreia gaire. Ací restaré uns mesos fins que pugui permutar amb un lloc que em convingui.

Dieu-me si treballeu. Jo no faig gairebé res. Visc en un medi que m'allunya de tota activitat literària, tant és així que desespero de poder publicar cap llibre l'any vinent, com em proposo.

Com us vaig prometre, us escric aquestes ratlles, donant-vos la meva adreça. Tindré molt gust en que m'envieu coses noves vostres.

Fa uns dies vaig enviar els meus llibres a en Domingo. Saludeu-lo.

Bon any i disposeu de l'amic i company

(signatura)

Amic Xuriguera: Veig amb un viu plaer, per la vostra lletra, com us obriu camí a París. No ha estat aixó per a mi cap sorpresa. Teniu condicions, joventut i fe. Dúieu, doncs, bones armes. Us felicito.

Us retorno, amb notes marginals, manifestadores de la meva opinió, la bella composició que heu tingut la gentilesa de sotmetre a la meva consideració. És una cosa molt subtil, molt aguda, molt d'ara. Veieu de les coses la intimitat recòndita, l'impuls. Les vostres imatges van guanyant molt en qualitat.

Si creieu que puc fer quelcom a fi de que us pugueu quedar, a París, maneu-me. La meva influència és avui ben migrada. Però compteu amb tot el meu ajut.

No crec que pugui anar a París fins a l'estiu, de pas per l'Anglaterra. Si hi sou ja ens hi veure'm.

Se m'ha presentat una nova ocasió de poder anar a Suècia però he tardat una mica i la cosa ja no té remei. Em plauria Dinamarca, però no crec que es presenti oportunitat. A la tardor deixaré Madrid per poc que em convingui el lloc on em sia possible anar.

No m'avinc a restar massa temps parat.

Vaig rebre un amabilíssim mot de Domingo. Saludeu-lo.

I vos disposeu de l'amic que és ben afectuosament vostre

(signatura)

Madrid 28-6-1929

Amic Xuriguera: Tingui el plaer de rebre el vostre mot amabilíssim.

Potser aniré a Lleida dins tres ó quatre dies. En tot cas el quinze hi seré. Ens hi veurem i parlarem.

Us retorno avui la vostra composició, més arrodonida, mellor potser que l'anterior, en conjunt, però sense imatges o versos especialment a assenyalar, excepte aquells de "el limit xxxx les hores d'impotència" i els tres versos darrers.

Però, en general, és una cosa harmònica on cada paraula fa el seu fet i on cada imatge és un fil davant d'un teixit subtilíssim. Però on els detalls no són sobresortints. Us atanseu a ço que hom anomena poesia filosòfica en son sentit modern. Ara que això us posarà en front del surrealisme. És aquest un moment de desorientació, però crec que en poesia hi caben moltes escoles, àdhuc contradictòries. L'únic confort en aquesta desorientació que sofreixo és que crec no fer retòrica que estimo que és una modalitat dolenta. Vós no n'heu fet mai i els camins que seguíu no hi porten per això crec podeu confiar en la vostra obra ja positivament bona i moderna.

Fins aviat. Vostre amic i company

(signatura)

17 octubre 1929

Amic Xuriguera: Moltes gràcies per la vostra lletra. Ha estat ajornada per dos mesos la meva anada al Nord. Pels volts de Nadal penso ésser-hi. Si passo per París, com crec, us [...] per que us hi trobeu.

Arribà a les meves mans, l'article que tinguéreu la gentilesa de dedicar a la meva tasca literària. Us dono les gràcies per la manera amabilíssima amb que em tracteu i us felicito per la qualitat excel·lentíssima, madura, ben madura de la prosa, no tan sols d'aquell article, sinó d'altres posteriors que he tingut la joia de llegir, d'un alt, lluminós lirisme. Teniu un sentiment noble, moderníssim del paisatge. Tornant al primer dels esmentats escrits, em permeto dir-vos que hi ha una dada equivocada, sens dubte, per no haver-me jo expressat clarament: Aleixandre no és un seguidor de la manera Garcia Lorca, sinó de la de Guillén i amb tota fidelitat. Em creia en el deure de dir-vos-ho per tal de no desorientar-vos en les coses de moderna poesia castellana, si és que trigui en caure en vostres mans un llibre de l'esmentat autor, en qual cas, ja veuríeu naturalment, de seguida, la seva filiació.

Un amic va enviar-me un article d'en Carles Capdevila, publicat dos ó tres dies après el vostre en que parlàveu de la meva manera d'entendre la poesia, manera francament maragalliana. Com fa tan repetides al·lusions a les creacions de la sensibilitat, a les imatges, a la "paraula viva" de l'autor del "Cant espiritual" al concepte de poesia, en fi, que vos tan fidelment m'atribuíeu professar, em sembla que la lectura del vostre article el mogué a escriure el seu. Si no és així és una grossa casualitat fer comentaris sobre una manera tan poètica, dos dies després de l'aparició, en el mateix diari, d'un article en que es parlava de la mateixa. L'escrit d'en Capdevila que és un dels homes en que crec, és una ferma escomesa contra la paraula viva. Parla de l'eficàcia de la reflexió. Jo, naturalment, respecto aquesta opinió, crec que ha passat, no sé si per sempre o per temporada, l'art que no és més que sensibilitat. Rectifico. No ha passat, però no està més a la moda. ¿Ho tornarà a estar? No ho sé. El que crec és que la temperatura té un valor. I l'encomanar una emoció a una persona preparada, també: Aquestes dues condicions poden ésser senyals sinó de densitat, de batec i més mort batega. Crec més, en art, en la intuïció que en la reflexió. Lacretelle, en un llibre sobre Espanya, ha dit que creia mes en Goya i en Greco que en Velázquez, perquè en els dos primers hi ha un gran marge pel somni. Crec que Lacretelle té raó.

He sospès l'escriure aquesta carta, doncs, volia donar-vos impressions de Salinas sobre els vostres versos. L'havia de veure fa ja uns dies però no ha estat fins avui dia 17. Reenvio aquesta lletra per dir-vos que les vostres coses li han interessat. Creu teniu força condicions. Us felicito. En les quartilles incloses he posat les seves paraules de judici. Una de les composicions no li ha agradat. Crec, no us sabrà mal us ho digui. Amb la mateixa franquesa que us dic que les altres dues han estat del seu gust, estimo en deure el dir-vos ço de l'altra.

Feliços èxits. Dieu-me quelcom dels vostres treballs.

Vostre amic i company

(signatura)

Amic Xuriguera: L'aplanament espiritual de que parla el vostre mot no és mes que un atur en el vostre camí, vull dir, un repòs en la vostra lluita. Cosa passatgera en tot cas i estic ben segur que us retrobareu amb més embranzida encara.

El meu viatge al nord segueix ajornant-se. Jo no voldria anar-hi fins passats el fred, pel Maig. Vos que em sabeu enamorat de les temperatures baixes, us sorprendran potser aquestes paraules, però trastorns recents en la meva salut em fan témer el fred, físicament.

He decidit a la fi publicar dos llibres en lloc d'un. Llibres petits però. L'un aplegarà coses lleidatanes quin original penso entregar a darrers d'aquest any i l'altre coses sense localitzar que potser es publiquin abans de l'estiu. Sortiran sense entusiasme de la meva part. No crec que diguin res de nou. Voldria, relativament, fer coses més modernes. Dic, relativament, perquè les escoles moderníssimes, en general, no fan massa coses, pel meu gust, del tot temptadores. Em semblen experiències que no saben ben bé on van. Però segueixo amb interès aquests moviments.

Compteu-me de la vostra vida i treballs literaris i ja em sabeu vostre amic i company

(signatura)

11-VI-1930

Amic Xuriguera: La vostra lletra mostra un optimisme natural i esborra aquell encongiment espiritual, que res justificava, de lletres anteriors. De tant en tant llegeixo la vostra prosa de cada dia més bella, més densa. Fa mesos que jo, en canvi, visc al marge de tota activitat i passo setmanes i setmanes sense recordar-me que sóc escriptor. De seguir així, hom diria que vaig pel camí de l'estroncament. Bado i visc mecànicament. Cal esperar millors dies, vinguin ó no.

Vaig donar, els primers dies d'enguany, l'original de l'"Hostal de núvols" a Barcelona i encara no sé si està component-se ó no el llibre. Fa uns dies que vaig llegir que estava a punt de sortir "L'aire i la fulla" de J. S. Pons que, crec, és el primer volum que ha de publicar la col·lecció "La Branca" en la que també ha d'aparèixer el meu llibre. Això em fa pensar que potser el meu volum ja és mou. No tinc, però, cap impaciència, és a dir cap il·lusió. Veig tants "fumistes" en el món de les arts totes que em desorienta malgrat tota la meva voluntat d'orientar-me i acabo per perdre la noció del criteri per judicar el bo i el dolent. Ací, visc allunyat mes que mai de penyes literàries i sols de tant en tant veig a algun amic escriptor.

He ajornat indefinidament el meu viatge a Suècia. Quan estava a punt de realitzar-se s'aguditzaren els dolors reumàtics que venia patint i el metge m'ha prohibit anar-hi, no sols per la raó del clima si no pel gènere de vida a que obliga un lloc oficial a l'estranger que priva de seguir el regim alimentici que em cal. Paciència. En canvi ací puc fer la meva vida però que és d'ensopiment considerable.

Es possible que sigui a Lleida pel Juliol i ja ens hi veurem.

Us saluda amb l'afecte de sempre vostre amic

(signatura)

Amic Xuriguera:

Un mot per dir-vos que no estranyeu —vós que heu estat un amabilíssim testimoni en la creixença del meu darrer llibre— no us en hagi tramés un exemplar. Per raons llargues d'explicar i de les que us parlaré tan aviat com tingui el plaer de veure-us no he pogut encara fer tota la tramesa d'exemplars signats als amics. No es cap raó misteriosa. El sistema nerviós ho sap. Compteu, però, no cal dir-ho, amb un exemplar dedicat.

Us prego que si no us molesta i veieu en algun diari alguna crítica tingueu l'amabilitat de guardar-me-la.

No sé si la casa editorial haurà tramés exemplars als diaris de Lleida. Per si no ho hagués fet vaig encarregar a en Josep Prim us en lliurés un exemplar pel vostre diari.

Continuo estroncat. No escric res. Estic a les fosques.

Dieu-me quins projectes teniu i sí treballeu molt com suposo.

Dispenseu-me la molèstia que us dono amb el meu encàrrec, però, ací, tinc poques ocasions de veure diaris catalans; sols alguns de Barcelona. No vull però cansar-vos massa amb el meu encàrrec. Sols us demano que tingueu la bondat de guardar-me els articles que bonament caiguin a les vostres mans, que no crec siguin gaires, posat que ara la gent té, naturalment, altres preocupacions més importants, com jo mateix.

Disposeu de l'amic

(signatura)

Claudio Coello 47

Madrid 10-5-1931

Amic Xuriguera: Moltes gràcies per la vostra tan amable lletra. No he vist la vostra crítica a la “Jornada” sobre el meu llibre. Si no us molesta us agrairia me la trametéssiu. Dispenseu-me que abusi tan de la vostra bondat però m’interessa moltíssim saber el judici que heu fet de “Hostal de núvols” doncs ja sabeu l’estima que la vostra opinió em mereix.

Quan a ço que em pregunteu sobre la col·locació que desitgeu obtenir a Paris, he de dir-vos que es qüestió d’influència. Sols cal que us proposi el cap d’allí. Millor dit és suficient que ell us col·loqui i tot lo més donarà compte a n’aquí el nomenament però no crec que ni això calgui que faci. Doncs, ja ho sabeu, influència i res més, doncs, no hi ha oposicions, ni concursos, ni res semblant. El saber escriure a màquina serà sens dubte una condició necessària, doncs, fins el personal tècnic, avui, esta obligat a saber-ne. Això no vol dir que hi hagi cap disposició que ho estableixi així. Per tant és ben possible que hi poguéssiu entrar sense saber-ne. L’empleu que podríeu obtenir no té nom determinat, doncs aquests llocs no són part de cap cos organitzat. Així és que sols cal que demaneu una *col·locació*. Abans, des de fa segles, fins fa relativament pocs anys tots els treballs en aquests llocs posat el caràcter secret, eren desempenyats pels tècnics, inclosos els treballs de copia. Es a dir a les oficines i per a les coses mes simples i mecàniques no hi entraven mes que els tècnics. Després potser per l’augment de treball i per no disposar del suficient element tecnicos es donà entrada als no tècnics pels treballs de menor importància en els llocs de molta feina. Us sobranen medis avui, posat les coneixences que teniu de que us recomanin eficaçment. No cal dir-vos que a mi em teniu a la vostra disposició, encara que la meva influencia és gairebé nul·la, doncs depèn del cap (jo no el conec) però us serà fàcil fer-li parlar. Es remoreja que hi haurà canvis entre l’alt personal. Així que estiguin fets els nomenaments jo podré escriure i amb tot l’interès que podeu suposar a algun dels caps segon o tercer que segurament algun d’ells seran amics meus, per a que us recomanin al cap superior. Però vós no perdeu de vista el fer-vos recomanar a n’aquest. Si us calen aclariments, demaneu-me’ls. En tot cas dieu-me quan cregueu el que faci aquestes gestions de que us he parlat. Per la vostra

part sempre es oportú començar, per la meva crec que cal que esperi que se sapigui qui quedarà allí de segon o tercer cap. Escriviu-me el vostre parer. No cal dir que celebraria moltíssim obtinguéssiu un èxit, doncs, comprenc el vostre delit per anar a París.

Avui us he tramés un exemplar de “Hostal de núvols”. Aquest llibre ja em comença a caure de les mans: “La tarda oberta” ja fa temps que és per terra i les mans ja no se’n recorden. “Hostal de núvols” és el llibre on hi ha potser més nombre de composicions d’una emoció ben feble però n’hi ha una (la menys adient, potser, al meu temperament i que gairebé no sembla escrita per mi) que potser és l’única de tots els tres llibres publicats i del inèdit que no estigui penedit d’haver escrit: “Dia dels morts”. Per lo demás continuo estroncat, reclamat pels esdeveniments exteriors a fixar l’atenció en altres coses: em sento incapaç d’abstracció.

Tinc força curiositat per conèixer el vostre llibre de contes.

Ben cordialment vostre i amic

(signatura)

29-5-31

Amic Xuriguera: Gràcies per la vostra lletra i gràcies també pel bell article que dedicareu a “Hostal de núvols”. Agraïxo el seu to cordial i amabilíssim i n’admiro l’estil tan vibrant, tan vostre.

No cal dir-vos que estic plenament a la vostra disposició per a l’assumpte de París i en el moment que em digueu.

Acabo d’ésser enviat a la Legació de L’Haia. Hi seré dins d’un mes. Si passo per Barcelona, camí d’Holanda, faré el possible per veure-us. Si no us veies, a la dita Legació em teniu a les vostres ordres.

La marxa em té neguitós i enfeinadíssim. Un altre dia us escriuré més extensament.

Sempre ben cordialment amic vostre

(signatura)

Balneari Rius

Caldes de Montbui (Barcelona)

16-6-1931

Amic Xuriguera: Abans d'emprendre el camí d'Holanda he vingut ací uns dies a prendre els banys. Dissabte vinent, dia 20, seré a Barcelona unes hores. Voleu esmorzar amb mi, al Café Suís a les dues de la tarda, el dia esmentat? Seré dins el cafè a la banda de la Rambla. Si no podeu ésser-hi us prego em poseu dos mots a n'aquest Balneari. Ja parlarem.

Ben cordialment vostre,

(signatura)

12 agost 1931

Amic Xuriguera: No he oblidat pas el vostre assumpte però fins ara no arriba a les meves mans aquesta carta que us incloc. No vaig poder aturar-me a París com desitjava. Per alguna raó una nena petita, filla d'un amic, em diu "el senyor que va sempre tan de pressa". La resposta no és pas gaire xxx des del moment en que sembla que per ara no hi ha llocs que vaguin/vaquin, però per una altre banda si continua a París, com sembla, el meu esmentat amic, podrà fer bastant per vós quan arribi el cas. Ara bé no he obtingut resposta respecte a les preguntes que feia sobre les hores de treball i sous. Pot ser com, per ara, no veu la possibilitat de que obtingueu allí cap lloc ha cregut inútil parlar-ne. Però comprenc que per a vos són dades interessants, doncs, segons quines fossin les condicions desistiríeu o no d'aquests propòsits. Per això li tornaré a escriure per a que m'ho digui i ja us donaré una resposta.

Encara estic en període d'orientació però ja em vaig adaptant. El paisatge és meravellós. Les cases, mancades del prestigi del foc a terra anglès, són plenes, però, d'intimitat. Els mobles d'ací fan xxxxxx amb els anglesos. Les cases, externament més belles encara que a Anglaterra. Aquest és el reialisme de les flors. Flors per tot, més belles que arreu del món. Són flors que han estudiat el Doctorat.

Dieu-me dels vostres plans i treballs. Jo ara ací sóc sol i estic enfeinat i preocupat amb la responsabilitat del lloc. El Ministre, afortunadament, espero arribarà dintre tres o quatre dies.

He escrit quelcom. Us ho enviaré un altre dia, per si em feu el favor de dir-me la vostra opinió.

Ben vostre i amb tot afecte

(signatura)

[86]

Paris, 1° de Septiembre de 1931

Mi muy querido Agelet,

Tengo el mayor gusto en contestar tu amable carta del 28; por lo visto entendí mal la que me escribiste hace algun tiempo de lo que me excuso y trato a continuación de complacerte.

El personal auxiliar de la Embajada viene mañana y tarde; por la mañana desde antes de las 10 a la una y por la tarde de 3 a 7.

Los empleados que conocen taquigrafía y mecanografía y escriben con rapidez y correctamente el español y frances y son capaces además de redactar algunos escritos, ganan 1.500 francos; el resto del personal 800 frs.

No dudes en solicitar cualquiera otra nueva aclaración que se te ocurra y cuenta siempre con la amistad de tu viejo amigo que te abraza

(signatura: Aguinaga)

15-9-31

Amic Xuriguera: Rebi el vostre amable mot. Desitjo vivament coneixe totes les coses que m'anuncieu i no cal dir com és també ben viu el meu desig de que continueu treballant, doncs, tinc plena confiança en les vostres condicions.

A la meva tornada de Flandes trobo la carta inclosa del meu company Aguinaga en la que'm dona totes les dades que, crec, desitjaveu coneixer. Crec que elles us permetrán de decidir si us convé o no persistir en el vostre proposit d'obtenir el lloc que desitjaveu. Les hores de treball són, com jo suposava, mati i tarda. No sé fins a quin punt podrà convenir-vos aquesta subjecció. Però, ningú com vos, naturalment, per decidir-ho. El meu company em digué, com sabeu, en l'altra lletra, que m'avisaria quan hi hagués un lloc que cregués us podria convenir. Avui per avui, ja sabeu, em deia que no hi havia cap vacant. Però jo vaig insistir per a que'm dongués les dades que avui m'envia amb l'objecte de que vos estiguessiu en condicions de poder decidir si us convenia o no esperar el obtenir el lloc que desitjaveu.

No m'estranya que cada dia trobeu noves coses a Barcelona. La Barcelona vella té un encis inesgotable. Aquest caracter de ciutat de mar és interessantíssim. Jo sempre hi passo depressa i desitjo poder-hi passar una bona temporada.

He estat uns dies a Flandes. Bruges és encara Bruges la morte. Hi ha recons de barris amb un silenci únic. Havent-me interessat molt, no m'ha fet l'efecte, per qu'esperava, servant com servava, tan fresc, en anar, el record de Gant. Quin prodigi d'emoció! Gant no té potser l'intimitat dolcíssima i autèntica de Bruges, té però, em sembla, més grandesa. Disposava de poc dies. Ho he vist tot però molt depressa i temo que el meu record sia un xic confús.

No deixeu de donar-me noves vostres i disposeu sempre de l'amic

(signatura)

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra amable lletra. Agraïxo molt l'interès que preneu en l'assumpte referent a Maria Prim.

Veig amb plaer que treballeu. Cal no perdre l'habitus d'escriure. A voltes el desavesar-se'n suposa, vull dir, provoca l'assecamment de tots els presentiments. Jo ja no existeixo. Enfonsat en un món de visites, de tés i de dinars no em resta pas temps que dedicar a la literatura. El jo dels versos em semba un altre. Revindrà? Qui sap! Encara el mes vinent de febrer i retornarem, espero, al silenci i a la calma, encisos, justament, de Holanda. Passat Pasqua la gent s'en va al camp i hom/torn podrà novament dur una vida independent.

Tinc ací "L'hereu" i l'"Inutil Combat". Ambdos obres sense començar encara. No em resta temps.

He passat Nadal a Anglaterra i he dut d'allí una pila de llibres que esperen el torn. Els llibres anglesos són excelents pero les gents vacil·lants. Es caminar sobre terreny maciç, ferm. Londres formidable amb mist. La mar generosa, gairebé blava. Deixava Londres a dos quarts de nou del vespre i era ací, a la Haia, l'endemà a les 7 del mati. Si no fós tan car hom podria fer aquesta travessia cada setmana. A Londres treballava una companyia russa, però, en rus. Vaig dessistir d'anar-hi, malgrat tot el que m'interessa el teatre d'aquell país, doncs, creia que era perdre el temps no entenent la llengua. Em diuen però que'm vaig deixar perdre l'ocasió de veure representar de manera excelent, àdhuc no entenent una paraula. Crec (nosé si m'han informat malament) que hi ha una gran bellesa de festa/gesta.

No deixeu de donar-me noves de vos i creieu-me vostre bon amic

(signatura)

14-6-32

Amic Xuriguera: Moltíssimes gràcies per la vostra amabilíssima felicitació amb motiu de les meues noces.

He llegit amb interès molt viu les noves que'm doneu sobre el moviment literari a casa nostra. Veig amb dolor aquest estroncament de la nostre pensa/prensa i de la nostre activitat, així com la desaparició de revistes que mostraven les nostres inquietuds espirituals davant de tothom. També em dol aquest atur de llibres, d'iniciatives i de plans. Cal esperar que tot això passi aviat. Comprenc que tot això sie encara més tràgic viscut a la vora.

He tornat a Flandes. Sols dec afegir a les impressions que vaig donar-vos sobre aquell país que he estat intensament frapat pel costat místic de Rubens, doncs, a Ambers hi ha uns quadros rel·lijosos emociants. És tan abundós el costat, diguem-ne pagà, d'aquest pintor que la contemplació dels seus quadros aclapara, mellor dit mareja. Els de caracter rel·ligiós que es troben a la catedral i al museu són inflamats, fets amb fervent entusiasme.

Acaba d'obrir-se una exposició de Rembrandt a Amsterdam. Serà oberta tot l'istiu. Hi aniré un dia d'aquests. Harlem és el lloc del Franz Hals, frapants de veres.

Us incloc uns versos, pocs, els fets en un any. Com veieu s'ha estroncat des de fa temps el raig. Voleu dir-me que us semblen? Jo no tinc gaire fé en la valor d'aquestes composicions.

Ben cordialment vostre,

(signatura)

Deixeu-me llegir quelcom vostre.

1 novembre 1932

Amic Xuriguera: Moltes gràcies pels vostres llibres. Els he llegit detingudament, amb emoció. Jo que he vist, gairebé, els dies inicials de la vostra tasca literaria, no cal dir, el goig que em fa el sospesar realitzacions tan consistents i plenes.

“Volves grises” fa cara d’èsser escrit després de “Espills dormits”. En aquest darrer llibre hom pot constatar, de tant en tant, la presència de ratlles no del tot poètiques en “Volves grises”; no. No és un defecte certament el que en una obra en prosa hi manqui, en alguns moments, l’alenada poètica. Però en les pàgines dels vostres llibres, hom enyora la poesia en els instants en que no hi és. En “Volves grises” hi ha animació lírica del començament fins a l’acabament, de durada i sense unitat. En “Volves grises” tot s’hi mou fins la quietud. El mot “dispersió” que estimeu tant explica molts caires del llibre tanmateix pot ser abuseu una mica del mot. Però el trobeu tan sovint per què en les pàgines que heu escrit les coses suren, despenjades de l’ànima i del espai.

Jo em pregunto si malgrat l’impressió de neguit que donen les vostres coses, si no sou un contemplatiu. Crec que els contemplatius justament exceleixen en ésser amadors d’ànimes i de coses.

Resseguiu les cambres, els horitzons fervorsament. Els detalls prenen en els vostres llibres un relleu magnífic. Sóc de temps un admirador de la vostra prosa poètica que compta entre les més belles de Catalunya. Es vibrant, té finor i força altura. Es policromada, té color d’or i d’aire. El poeta que hi ha en la vostra prosa magnífica és, avui per avui, al meu entendre, superior al novel·lista. Teniu però molt bona vista per a copsar els colors i les harmonies d’ànimes i coses. Aneu per un camí que us pot dur, i us durà, molt lluny per a ésser un novel·lista modern. Avui per avui, ja triomfeu amb poca anècdota i amb soliloquis.

Sera, no sé, crec, per el lector un lector un interès passionant. Aquella noia del darrer conte (el millor de tots) de “Espills dormits” potser psicològicament no massa distant de l’altra, ofereix un interès més viu. Hi ha una desolació corprenedora en la “Aventura de l’home bo”. Finor en la història de Monsieur Pierre.

Gràcies per aquesta visió de París emboirat!

L’enhorabona. Espero un altre llibre. Es a dir molts.

Ben cordialment vostre

(signatura)

La Haia 31-12-2

Amic Xuriguera

Bon any nou. Que a tots els catalans ens creixi l'ànima. Pel camí que anem tan fangós. Tan fort risquem de que es fongui. He vist que "Romea" ha plegat. No representava gran cosa, però era l'exponent de tot el que hi havia en teatre a casa nostra. Mal averany. Sort que Royo encara viu, altrament ja seriem tots morts.

Hem tingut unes setmanes de gel. Ha estat una joia per als patinadors que sobre els canals glaçats anaven d'una ciutat a l'altra. Avui ja tres dies que neva. No hi ha ací muntanyes, per a mostrar-se, la neu, caiguda, amb certa majestat. Hi ha teulats, però, escaients, originalíssims a les cases de camp modernes. Coneixeu els teulats de Madrid vistos des dels turons on hi ha l'aplec de cementiris? Madrid té uns teulats d'un vermell suprem ple d'encís. Amor per a les teulades vol dir potser odi per a els terrats.

He vist que hom a atorgat a Carner el premi Folguera. Aquesta vegada la consagració oficial ha estat encertada. Però, jo em pregunto per què li cal a ell consagració oficial? Per què li cal a ell i a ningú?

El meu llibre el vaig deixar ja a casa l'impressor. Cada dia em sento mes decantat a publicar-lo en silenci. No sé si és bo o dolent, però si sé que és llunyà. Perquè, doncs, el publiquem si sentiu que és un pes mort? podeu dir-me, vos. Doncs, justament, per que el sento com un pes, us podria respondre. Un pes cal deixar-lo a algun lloc. I he xxxxx massa vegades escrivint les composicions que formen el nou llibre per a estar segur que estàn mancades de tot alè, encara que jo no el senti.

Us salude amb afecte l'amic

(signatura)

Amic Xuriguera: Vaig tenir el gust de rebre la vostra lletra. Espero que els crítics que no havien encara parlat dels vostres llibres ho hauràn ja fet i bé. Avui que hi ha tant d'artifici en les coses que hom veu, cal saludar amb entúsiasme les que com les vostres són una manifestació tan viva d'un temperament elevat i sensible.

El xx Merli em trameté els vostres records, que vaig agrair, a Amsterdam. Com vaig anar oficialment a l'inauguració de l'Exposició, no vaig disposar del temps de calma que cal per a veure bé les coses. Em proposava tornar a Amsterdam abans de que's cloqués l'Exposició, pero la feina m'ha privat, amb gran sentiment de part meva, de fer el viatge. Em trobo encara sol i estic enfeinadíssim. Creia que aquesta situació duraria setmanes, pero dura mesos. Volia anar a Catalunya aquesta primavera pero dubto que'm pugui moure mentre sia sol, ni pensar-ho.

Que hi ha de llibres nous? Que hi ha de gent nova? He llegit "Albada" que sembla un llibre d'una certa densitat, sempre al mateix nivell, i nou a casa. Arbó és més aflamat. Selva té un equilibri sense fadesa. L'assumpte duia dret al casolanisme. Crec s'en ha salvat.

He demanat a Bergés l'original del meu llibre, doncs, no puc esperar més. El publicaré en quan el rebi, mellor dit el donaré a l'impremta desseguida que pugui pero no crec surti fins d'ací uns mesos. El publicaré en silenci. Jo mateix no m'en adonaré. Es tan vell i tan lluny de mi que gairebé be em fa por. Aquest retard en la publicació ha fet que s'hagi esborrat en mi tota il·lusió.

¿Sabeu si en l'organització de l'ensenyament es compte amb professors estrangers? Un d'italià em preguntà l'altre dia si podria anar a Barcelona ó a Madrid com professor de llengües en una institució oficial. No hi tinc cap interès particular pero vaig prometre-li que m'en assabentaria. En molts llocs a l'estranger, com sap, hi ha professors que són d'un altre nacionalitat. Cas que fossin útils els oferiments de dit senyor caldria que donés referències, doncs, jo no el conec. Dispensi la molestia. Si bonament podeu donar-me noves sobre això us ho agraire.

Treballeu molt?

Vostre bon amic

(signatura)

La Haia 28 Maig 1934

Amic Xuriguera: Gràcies per la vostra lletra. Sentí molt també no veure us a Barcelona.

Estic de Encarregat de negocis des de fa aprop dos mesos. Penso que aviat vindrà el nou ministre. Prou em cal descans.

He sabut que a Lleida hi ha una revista "Art", segons hom diu, amb orientació moderna. En sabeu quelcom?

Aprofitant el temps clar he acabat de visitar els recons d'Holanda que no coneixia encara. Malgrat que el país és petit les provincies (algunes) són ben diferents les unes de les altres. Tot Holanda és meravellós, començant per la raça.

El meu llibre está de mala sort. Passem d'un mes a l'altre i no surt. Ara penso escriure que ho deixin fins a la tardor, doncs, encara que eixirà ben silenciosament, no voldria que veiés el dia en moments desertics d'estiu. Ara que'm molestaria que encara xxxxxxxxxxxx i escriuré a l'impressor en aquest sentit. Ara dubto que ho imprimiràn molt bé, però, s'ho prenen amb molta calma.

He vist el llibre de poemes de Benguerel, el millor dels que he llegit dels joves. Altres els he trobat massa científics, massa matemàtics. Abans quan algú es decantava vers les ciències hom l'aconsellava de fer-se engenieer/xxxxx per exemple, avui caldrà aconsellar-li de fer versos.

Us incloc unes coses per si les voleu llegir i donar-me el vostre parer. L'autor és el pitjor jutje. M'heu/M'han dit que "Les ombres que m'acompanyen" i "La por" son gairebé una mateixa cosa. Jo no ho crec així. Considero mes bé que son aspectes de diferents coses. "En el meu mon d'infant" és una composició que crec fluixa.

Gràcies per la molestia que us dono i creieu-me ben cordialment vostre

(signatura)

24-XI-34

Amic Xuriguera: Creieu que sento moltíssim que les circumstàncies que m'esmenteu en la vostra lletra, que he llegit amb força interès, hagin capgirat un xic la vostra vida i desbaratat els vostres projectes sentimentals. Faig vots per tal que tot s'arrangi aviat i rebeu la meva felicitació ben cordial per endavant.

Vaig passar darrerament com un llampec per Barcelona i Lleida, camí de Madrid on hi tenia feina precisa. El motiu de la pressa fou que retingut a Italia pel prestigi de tantes ciutats meravelloses que no coneixia encara, de sobte, vaig adonar-me que no disposava més que de/dos dies per anar a Madrid i tornar ací. És probable que a la primavera vagi a Catalunya amb més calma. Cas de que no pogués ésser així, ho deixaria per a mes endavant, doncs, ja estic cansat de fer viatjes ràpids.

És difícil parlar d'Italia per dir-ne coses que no hagin encara estat dites. No parlaré de les coses més belles sino de les coses que he estimat més. A Roma les fonts. A Siena les pintures mijevals, a Pisa el riu. A Florencia... tot. El paisatge de l'Ombria el més corprenedor i les ciutats de l'Ombria són adients al paisatge! No he estat a Nàpols ni a Venecia. Una altra vegada serà.

Claudiel acaba d'estar ací per tal de donar una conferencia sobre la pintura holandesa. El tenir acceptada ja una invitació per a l'hora de la conferencia m'ha impedit d'anar-lo a escoltar. Em diu —gent solvent— que ha estat interessant. Altres em diuen que no han entés gran cosa del que ha dit.

Els “fanals” “apagats”. Som on estavem fa més d'un any. Es inexplicable. Aquest llibre està de desgracia. Com aquesta trigança comença a tenir aires de plesanteria, un día d'aquest demanaré l'original a l'impressor per tal de donar-lo a un altre. Hauré de canviar el titol i batejar el llibre així “Els fanals dissortats”.

M'han interessat molt, els vostres judicis sobre les follies d'octubre. Deplorable, deplorabilíssim el que passà, vergonyós. XXXXXXXXX

Us saluda amb afecte l'amic

(signatura)

La Haia, 7 Febrer 1935

Amic Xuriguera: Rebo la vostra lletra escrita tot just sortit del retir de que'm parleu. Jo cada any faig una cura de soledat, generalment a Paris i si puc, com la darrera tardor, a Londres. Sóc allavors present i absent alhora sia dit sense proposit de fer paradoxes. Em passejo pels carrers amb cara d'home que fuig. Més com tinc amics tan en un lloc com a l'altre, no'm permeten els deures d'amistat, perllongar aquesta posició.

Espero anar a Barcelona uns dies a la primavera i que'm llegireu quan hi sigui la vostra novel·la que desitjo vagi creixent —i no ho dubto— amb encert i bellesa.

M'han retornat ja l'original del meu llibre, doncs, com podeu figurar-vos no he tingut mes remei que demanar-lo per posar terme a una situació insostenible i inexplicable. Gràcies pels vostres amables oferiments que no hauria deixat d'acceptar si hagués persistit en l'idea de publicar a Barcelona el llibre però vist el que he/ha passat —del que ja tindrem ocasió de parlar quan vagi a Barcelona— he decidit d'escullir una impremta de la vora de casa, a la mà, per tal de veure si és possible publicar un llibre per compte propi, o poguent-hi anar cada dia i verue com el componen. Tot l'ocorregut amb "Els fanals" em té esfereït i si tampoc puc conseguir que surti el llibre vigilant personalment la seua impressió aprendré d'impressor. Guardeu però el secret, doncs, aquet llibre ha estat anunciat ja tantes vegades que si hom sabés ara que intento publicar-lo aci, semblaria als pocs que segueixen les meves coses o que s'en assabenten, una verdadera broma. A més a més no sé pas si l'original ó l'impremta no es cremarán, doncs, posats en el camí de les desgracies no fora d'estranyar una nova tragèdia.

El meu estat d'ànim no m'ha permés treballar, doncs si la trigança m'hagués proporcionat l'avinentesa de poder fer coses que m'agradessin, encara hauria tingut una compensació. Però aquesta trigança m'ha irritat tan que no'm deixa fer res que sia ni passador.

Aci van algunes coses reformades i com no sé si tenen la mida de les altres del llibre, us les trameto amb el prec de que'm diueu la vostra opinió, doncs, jo no se mai la valor de les meves coses i en aquests moments m'és encara més difícil judicar. Sé que m'heu de dir la veritat i acudeixo a vos. Voldria que anessin al volum el major nombre possible de coses però no voldria pas carregar-lo de composicions sense alè.

L'oració a l'àngel de la guarda, em sembla fluixa i fàcil. L'he reformada però crec que no's serva. El meu dubte és que en el fons hi ha una veritat. Quan teniu 7 o 8 anys, potser menys associada amb la mort l'obscuritat de la cambra, cada nit, tenia el dubte de si veuria la llum novament. Es més viu el fet que el poema. Creu de terme es una composició reformada. L'original ja la coneixeu i crec que la trobaveu, com jo, retòrica. En la forma que ara ha quedat ho és encara però menys. Tinc dubte respecte d'aquesta composició. Palots potser és flux ó mellor dit lleuger pero no em sembla dolenta.

Dispenseu-me la molestia que us dono i creieu-me ben cordialment amic vostre

(signatura)

La Haia, 5-4-935

Amic Xuriguera: Moltes de gràcies per la vostra amable i encoratjadora lletra. No participo del vostre optimisme però estic satisfet de que estigui ja imprimint-se el llibre després de tantes ensopegades com ha tingut. El llibre ja és a l'impremta a punt de sortir, es a dir a punt d'anar al cementiri, doncs, per a mi un llibre meu, publicat, és un llibre enterrat. Ja no cueja més en dins meu. És un mal somni passat. He destruït el manuscrit, no resta res de l'original. M'ha/M'he donat massa neguit, massa mals de cap.

Pubilla resta fora. També La baldufa, de la que no'm parlareu en la vostra lletra per temença segurament de tenir-me que dir que era una composició dolenta. El metre li dona una certa embranzida. Era una embranzida de metre i prou. En canvi l'Oració a l'àngel de la guarda us deurà la vida que el desti li vulgui, doncs, jo pensava arreconar-la.

El llibre estarà llest d'ací deu o quinze dies (El treball de relligar és el mes llarg). Us prego de no dir-ne res. Es costum que els llibres siguin anunciats i pot ser és tort/fort natural però, a mi, per raons difícils d'explicar m'irrita.

Acudeixo a la vostra amabilitat per tal de pregar-vos de tramete'm una llista de diaris i revistes amb les adresses si és possible. Voldria sols trametre exemplars als diaris i revistes que normalment fan critica de llibres. La Publicitat i la Veu se que es troben en aquest cas. Els demés ho ignoro. "Mirador" veig que sols fa critica d'alguns llibres. Mateix "La Veu de Tarragona"? sé que hi ha "Diari de Mataró" i un a Sabadell quin nom no recordo. I a Lleida? I a Tàrrrega? Dispenseu aquest seguit de preguntes. Us prego de tenir l'amabilitat de contestar-me tan aviat com pugueu sobre aquests punts, però sols el que sapiguen bonament, doncs, no voldria que us molestessiu fent cap pas per esbrinar l'existència de tal o cual diari o revista. Jo que sóc un apassionat del silenci faig unes preguntes que semblen negar-ho. Però conve de enviar llibres a amics que fan critica, no per aquesta darrera circumstancia, sino per la d'ésser amics, no voldria fer distincions que poguessin fer pensar que trameto llibres a uns diaris i revistes i a altres no, ço que podrà per altra banda semblar desconsideració o por. I com no vull ésser desconsiderat ni sóc poruc prefereixo trametre exemplars al més gran nombre possible de diaris i revistes.

Tot seguit que surti el llibre us trametré un exemplar. Si per atzar caigués a les vostres mans alguna crítica us prego de guardar-me-la fins a la nostra visita. Jo sortiré cap a París i Madrid el dia 30 d'aquest mes i seré a Barcelona a mitjans de maig. Encara que no hi passi més que un dia, ens veurem.

Prepareu lectura de coses vostres. M'interessa molt conèixer el que feu.

Gràcies per tot.

Us saluda amb afecte el vostre amic

(signatura)

La Haia 21-4-935

Amic Xuriguera: Moltes de gràcies per la vostra lletra i per les adresses que heu tingut la gentilesa de donar-me.

Per raons que us explicaré a la vostra/nostra visita, que espero serà molt aviat, he decidit de trametre els exemplars per a la critica, no als domicilis particulars, sino a les redaccions, llevat, naturalment, de les persoens que conec personalment. Trametré a les redaccions els exemplars certificats i cal esperar que no s'esgarriin.

Ahir nasqué la “criatura”. Com m’heu ajudat tan amablement en el part he volgut que un dels primers exemplars fos per a vos i ahir us en vaig trametre un dels cinc primers que vaig rebre.

No crec que fins a mitjans de la setmana entrant disposi d’exemplars suficients per a fer una tramesa a Barcelona i per enviar-ne a la premsa. El relligar pren, veig, molt de temps.

Aquests mots són per a acusar rebut de la vostra lletra i per agrair-la. Gràcies també per endavant de voler guardar-me les crítiques. No estigueu de guardar també les desfavorables. Ja sé que el meu llibre no plaurà a tothom i que els molts joves el trobaran putrefacte. Com a l’impremta no entenen la llengua he tingut que fer de corrector de proves i llegir-les cent vegades lletra per lletra. Ara sols de veure el llibre em marejo.

El 30 surto cap a Paris i Madrid. Espero que molt aviat ens veurem a Barcelona i no amb la pressa d’altres vegades.

Ben cordialment vostre

(signatura)

La Haia, 21 juliol 1935

Amic Xuriguera: Dos mots per tal d'anunciar-vos el meu trasllat a Paris on espero ens veurem. Encara no tinc alli casa que penso trobar aviat, doncs, sembla que n'hi ha ara moltes per llogar. Mentrestant la meva adreça és a l'ambaixada

19, Avenue George V.

Quan tingui casa ja ho us faré saber.

Vaig amb gust a Paris doncs, encara que tindré més feina que aci, pero és Paris!

Sento de totes maneres deixar un pais on hi he passat més de quatre anys.

Dispenseu-me que no sigui avui mes extens, doncs, estic enfeinadíssim amb els preparatius del viatge.

Poseu-me als peus de la vostra muller.

Cordialment vostre

(signatura)

6 novembre 1935

Amic Xuriguera

Moltes de gràcies per la vostra lletra i per la tramesa del llibre tan bellament traduït. Us felicito. L'istil és magnific. Hi ha musica de paraules, musica de colors, musica de pensament. Em sabeu un admirador del vostre istil, un dels més fins i rics de color que conegui en la nostra llengua. Aquesta traducció n'es una prova més. Desitjo conèixer les vostres darreres coses i espero tenir l'ocasió de fer-ho el mes vinent si vaig, com penso, a Barcelona.

Altrament, la propera primavera a Paris, quan us hi vegi tindrem ocasió de llegir-les. De totes maneres espero que l'ocasió es peresentará abans, a Barcelona.

Ací molt enfeinat. Escric poc per que la feina m'ho priva. Literariament desanimat. No sé per què.

He estat al Saló de Tardor, no totes les estones que desitjaria, no per la calitat de les coses, no totes però desprovistes d'interés, sino per posar-me un xic al corrent del que passa en pintura, doncs, fora de Paris molts anys i d'ambients enterats, estic un xic a les fosques.

Casa vostra: 18 rue Jean Goujou Paris VIIIe.

Als peus de la vostra muller.

Cordialment vostre

(signatura)

[100]

18, rue Jean Goujou
Paris VIII
dissabte 1-Febrer 1936

Amic Xuriguera: Desgraciadament el dimecres no estem lliures. Però si ho som el dijous per esmorzar o ó el divendres. L'esmorzar seria a dos quarts de dues a casa. Triïn el dia que els caigui més bé i li agrairia m'ho digués, per telefon dilluns al matí. Sóc a casa fins a les deu del matí (telefon Balzac 58-67) i a la Cancilleria des de dos quarts d'onze fins a la una (telefon de Cancilleria: Elysées 56-21). Compto esser a casa el dilluns vinent de dos quarts de dues fins a les 3 però no és segur. Mes si no hi fos ja em donarien l'encàrrec.

Posi'm als peus de la seva muller.

Cordialment seu

(signatura)

Ja quedarem per a les passejades pel vell Paris.

Amic Xuriguera: Gràcies molt sinceres pel vostre bellíssim llibre tan amablement dedicat.

El vostre estil, cenyit, harmoniós, exacte, ha fet guanys sensibles encara. La vostra prosa té una riquesa i una profunditat lírica que les fa d'una valor de primer ordre a casa nostra. L'assumpte de "Desordre" té al meu entendre molta més densitat que el dels llibres precedents. És subtil, penetrant. Heu creat, a més a més, en la vostra novel·la, una atmosfera, "viva i il·luminada; sentiments, passions acolorides, vibrants. Potser l'amplada de les descripcions íntimes del començament demanarien una novel·la un xic més llarga. No hi ha res, precipitat, però. El ritme hi és tivant, vigorós, segur.

Us felicito cordialment i espero amb ànsia noves produccions.

Recordo amb molt plaer les vostres noves recents de París. Desitjo que es presenti aviat l'xxxxxxx de recomençar-les.

Vaig sentir molt no poder acabar de veure plegats l'Exposició. Mes, el deure em reclamava a Cancilleria.

Dels catalans, Pruna em sembla el més reeixit. Llàstima que la representació de Nonell fos, per bé que interessant, tan migrada.

Sóc sol. La meua dona és a Suïssa per unes setmanes.

Les millors salutacions a la vostra muller.

Gràcies encara. Devotament vostre

(signatura)

18, rue Jean Gonjou

Paris 6-5-36

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra amable lletra i posteriorment el vostre bell llibre sobre la contribució espiritual de la terra lleidatana a l'obra de la renaixença. Gràcies mil, i ben sinceres. Trobo que hi assoleix el vostre estil un grau de perfecció extraordinari. Feu judicis nous i, crec, justos sobre moments de la nostra història cultural, sobre homes representatius. Molt ben dit, molt encertat tot el tocant a assenyalar els trets característics de les lletres lleidatanes. Trobo el primer capítol especialment remarcable. El cas d'Ezequiel Llorac ha estat per a mi una revel·lació. Les consideracions que us suggereix ofereixen un interès ben viu. Devot de l'obra reduïda però intensa de xxxx i Tomàs, em satisfà molt veure el lloc preferent que, en el vostre llibre li féu. Era i és una de les valors més pures. Un antirxxxx com vos dieu. D'acord. Heu fet una obra bella i útil en la que amb criteri modern i, per al meu gust ben orientat, presenteu un pretèrit animat per figures, algunes encara vives i d'altres amb una valor d'antecedent gens negligible. Us felicito. Us agraeixo molt els cordials mots que adreseeu als meus esplais lírics. Vers la fi del llibre, en alguns capítols de caràcter informatiu, el to, naturalment davalla un xic. Són capítols que pel seu "sujet" no poden atenyir ni la bellesa ni l'intensitat de la resta del llibre, però, com no podien mancar a l'obra cal felicitar-vos d'haver-los sabut escriure amb una traça que els fa amables.

M'en alegro moltíssim de l'acollida feta a "Desordre". Quins projectes teniu?

Abans de trametre més composicions a "La Revista" voldria que llegissiu les incloses. No sé pas apreciar la seva valor si és que en tenen. Gràcies per endavant.

Els nostres records a la vostra muller.

Cordialment vostre

(signatura)

Paris, 12-2-37

Amic Xuriguera: Moltes de gràcies pel record que suposa la vostra amable lletra. Celebro molt que continueu be.

Feia dies que no sabia res de Josep ni de la seva família. Veig que els heu vist i que en Josep no està pitjor de la seva malaltia, ço que donada la seva edat ja es pot considerar com a relativament satisfactori.

Sento molt que se us hagi extraviat el manuscrit de la novel·la de que'm parlaveu. Es ben de doldre. Que la nova novel·la que'm diueu està a punt d'apareixer us rescabali de l'extravio de l'altra. Espero amb ànsia l'exemplar de la vostra novel·la que m'anuncieu i us dono les gràcies per endavant.

Cordialment vostre

(signatura)

[104]

18, rue Jean Goujou
Paris

28-8-37

Amic Xuriguera: Vaig rebre el vostre mot. Ja us contestaré un altre dia amb més calma.

Desitjo que vos i la vostra muller a qui saludo (també ho fa la meua dona) estiguen be.

Si en l'assumpte que afecte al meu cosí Joan a que deveu conèixer sobre tot d'ençà que prengueren possessió del vostre nova funció fa uns quants mesos, podeu fer quelcom us ho agrairé profundament.

Que seguiu bé amb els vostres i creieu-me sempre molt devotament vostre bon amic
(signatura)

2-3-46

Amic Xuriguera

Gràcies pel vostre cop de telefon, preguntant per la meva sort. Hores abans de tancar-se la frontera passava el pont, xxxxxxxx xxxx, després d'un parell de dies d'incertituts de si lograria ó no venir. Tot ha estat preparat en unes hores. Puc ara de miracle obtenir el billet i arranjar en unes hores els afers encara pendents. Ho he lograt. Es cosa com he dit de miracle però veig encara se'n fan.

Una nova. He deixat allà baix el llibre per a imprimir. Amb altres mutilacions algunes que no podré sospitar. Els moments de devallada han estat tots suprimits.

¿How did you like London? En parlarem dijous vinent a l'hora i lloc de costum, si us escau be. Hi seré si no rebo cap mot vostre.

Els nostres records a la vostra muller.

Ben vostre

(signatura)

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

París XIV

26 agost 1946

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra a Ax i ara Paris la que m'heu escrit des de la Dordogne. Feia dies que us volia escriure però com us volia incloure unes noves composicions he estat adobant-les i esperant moments propicis per a fer-ho.

Me n'alegro molt que us provi l'estada a la Dordogne. Desitjo que us entrin ganegues d'escriure. Veig que per ara, pel que em dieu no heu tocat la ploma. No perdeu pas l'entrenament!

Jo no sé perquè a muntanya escric coses i que no són de muntanya. Va durar uns dies que era un neguit que tenia que era per a caure malalt. Cap a les 4 del matí m'entrava un defici que es resolia a vegades a dos poemes seguits ero de resultats ben minsos. Pot ser n'hi he escrit una vuitena dels que amb bona voluntat se'n poden potser salvar dos, però no n'estic segur encara. Manca perspectiva.

He rebut l'original d'allà baix preparat per a l'impressió. Tinc por que els amics per a treurem preocupacions de damunt volen que aquesta vegada sigui la darrera que vegi els poemes abans d'ésser publicats. Crec que és perillós doncs l'absència de l'autor en l'esmena de les darreres proves podrà dur a catàstrofes. Hi ha coses que no mes les pot fer ell.

La meua dona ha sortit en avió cap a Amèrica després de 3 ajornaments, diuen, deguts a l'escassetat d'avions. Tornarà abans de Nadal.

Les coses d'allà baix semblen un xic aturades.

Bons records a la vostra muller.

Doneu-me noves vostres. Cordialment

(signatura)

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

París 16 – Setembre 1946

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra. Us trobo un xic aplanat. Cal reaccionar. Pot ser quan els anys s'apilen es despinten les coses, perden brillantor i les veiem despintades, mates. Vos no heu arribat encara i en sou ben lluny de l'edat en que es veuen així les coses. Proveu d'agafar la ploma.

Jo m'he aturat d'escriure. Potser la sacudada d'un canvi de lloc m'empeny a treballar. Però d'ençà que he tornat al lloc habitual m'he aturat de bell nou.

Han arribat dos nois de Lleida (20 anys) que han passat la frontera com han pogut. Probablement se n'aniran a Amèrica. Han fet, naturalment, donada la seva edat, els estudis en l'escola xxxxxxxx que us podeu pensar. Venen d'un altre món i per ells nosaltres som un altre món també. Com els comentaris la-dessus serien infinits ho deixarem per al vostre retó que suposo proper. Sentiré que es realitzin els nostres plans de deixar París dins tres mesos! Espero que no serà així!

Faig ara força passejades aprofitant els darrers bons dies de l'estiu. Anem de cara a l'hivern. Un hivern més.

M'excuso d'haver plantejat malament el problema que presenta "Blau trist". És un problema simple i complicat. Hi ha dues admiracions, l'una posada dins de l'altra. El corrector a Barcelona pregunta simplement on cal tancar la 1ª admiració. Si em voleu ajudar, us ho agrairia! Us incloc el poema complet.

A la vostra muller els meus millors records.

Ben cordialment vostre

(signatura)

Blau Trist

Aquest enyor de coses
entre blavors i noses!

Oh Aquest anhel
dels ulls,

avui, oh cel,
que hi poses
un blau tranquil
i sense noses!

On tancar la 1ª admiració?

Oh el fred del cel
i de les roses

10 nov 1946

Amic Xuriguera: Ací també tenim un temps fosc, germà / opinió, probablement del que'm parla en la vostra / darrera lletra. Aquesta boira encelada de Paris és única, però amb menys anys es més seductora. Aquesta calefacció parcial és empipadora. El passadis és glaçat. Llegeixo poesia anglesa a la vora del foc. M'han deixat "L'ofrena rural" de Guerau de Liost, que m'ha fet recordar altres dies i el paisatge de Viladrau.

En Climent és ací de pas cap a Praga. Em llegí traduccions molt bones. Les menys reeixides són les de Rilke, per be que n'hi ha alguna de molt bona. Les traduccions angleses i altres traduccions de poesia alemanya molt bones. Vingué a les 4 de la tarda i estiguérem plegats fins a les dotze tocadés. Aquestes coses fan perdre l'idea del temps!

Vos, veig que no treballeu. Jo tampoc. Us incloc un aranjament d'una cosa vella que no sé pas si va. Jo la trobo un xic desmaiada.

Desitjo que tingueu bones noves de l'assumpte de la vostra mare i que es resolgui d'acord amb els vostres desitjos. La fareu feliç.

El problema del meu llibre en l'aire. Ja us vaig parlar dels problemes que planteja. Pot ser més endavant les coses serán mes clares, pot ser més térboles.

Vaig contestar la lletra que vaig rebre sobre l'Exposició de que vareu parlar. Vaig dir-los que podràn disposar de dos llibres meus i que podràn passar a recollir-los. Els vaig indicar l'hora per a fer-ho i els dies. Vaig indicar el nombre del telefon per si no podien venir a les hores que els vaig indicar. Us dono tants detalls, doncs, com m'encarregareu de donar-los el llibre vostre. Com recordareu, vaig insistir varies vegades per tal que us encarreguessiu de fer arribar el vostre llibre a les mans del interessats, no certament perquè a mi em causés cap molèstia el fer-ho, sino per a mes seguritat, doncs, podria passar quelcom que fes anar malament les coses. Jo no vaig voler insistir més, doncs, una major insistencia podia semblar una cosa poc amable de la meua part. Però si hagués insistit el vostre llibre seria a l'Exposició i ara no hi és al menys l'exemplar que jo tinc a casa, doncs, després d'haver-me demanat quan podria passar a recollir els llibres i d'haver-los jo contestat, no han vingut. Jo deixaré les coses tal com estant, sene ofendrem, doncs prou veig que es xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx pero si vos voleu enviar-me un mot adreçat a l'organitzador i el faria portar el vostre

llibre, si es que ho desitjeu així, encara que l'Exposició és ja inaugurada, crec que s'obrí ahir. Sento el que ha passat amb el vostre llibre però no hi tinc cap culpa.

Dissabte passat fi s'inaugurà a "la Closerie des Lilas" la penya. Hi assistiren Cabot, Font, Rebull i jo. Avui no hi puc anar.

Molts records a la vostra muller. Vostre,

(signatura)

Amic Xuriguera: Moltes de gràcies pels vostres vots per aquestes festes i per l'any nou. Els nostres son també ben sincers però arriben a les vostres mans un xic tardans, doncs esperavem la vostra vinguda a Paris per a aquestes festes. Veig que resteu amb els vostres a Muleyire. Que acabeu de passar bé les festes és el nostre desig i que, amb tots els vostres tingueu un feliç any 1947.

La meva xxxxxxxxxx, com veieu, és un xxxxxxxxxx. La quantitat serà discutible però no l'abundància. Quan us vagui poseu un nombre al costat de cada titol, si us plau, com fem amb en Climent, del 1 al 10 si us sembla. Aixi simplifica la feina, doncs, no voldria prendre massa el vostre temps.

Quedeu-se amb les fulles.

Aci pluja i més pluja. Un altre hivern en perspectiva.

“Hi ha una faç nova a la porta” ha dit en un bell vers un poeta anglès dolent.

Veig al nostre compatriota que treballa molt. Té una sensibilitat i un gust / fust. Comença a comprendre els poetes francesos, però els castellans són veritablement els seus. Es sent a casa en l'atmosfera que creu podrà fer coses per be que per ara no fa més que jocs.

Estava malalt el dia que varen llegir coses meves a “Cultura”. No vaig poder anar-hi. No sé res del que hi va passar.

Els nostres records a la vostra muller.

Vostre

(signatura)

31 Maig 1947

Amic Xuriguera:

Rebo la vostra amable lletra. Us veig xxxxx en lectures variades. Crec és cosa sanitàosa per a l'esperit. La crida, insistent en una mateixa direcció no sé si pot ésser més bo que el nodrir-se amb un sol aliment. Deixo de costat les lectures que no es troben en el meu camí creient simplificar però remarco que les que s'hi troben són tan considerables que dubto sempre per on començar. I en el dubte passo dies i setmanes sense obrir un llibre.

He rellegit el vostre article sobre Londres. Molt bén escrit però m'ha fet mal com si haguessiu malparlat d'algú de la família. Sóc liberal i respecto, doncs, tots els parers.

Us torno a trobar enyoros. Us creia curat del tot però veig que la fresqueta de cap al tard us aturmenta de bell nou. Cal renunciar a fer plans, doncs, no trobo base suficient per a bastir-los, però a voltes surt de trasantó el que menys hom creia possible.

No he tingut encara ocasió de trametre l'original alla baix. Pot ser que aquest mes es presenti. Temo que no pugui fer ara aquesta despesa. De totes maneres estaré concretament / correctament orientat sobre de quin mal he de morir el dia que em decideixi.

No he escrit res enguany llevat d'una cosa "fracassada" que us vaig llegir. He esmenat algunes composicions que us trameto.

Seré a Perpinyà a darrers de Juny per a les noces de la filla d'en Jené. Encara no tinc plans sobre el que faré després. Ja os ho diré.

Els nostre bons records per a vos i per a la vostra muller.

Ben cordialment,

(signatura)

[111]

14 – agost 1947

Amic Xuriguera: Vaig rebre el vostre mot i de retorn a Paris us adreço aquest per a dir-vos que si voleu ens podrem trobar dijous vinent a la bouche de metro de costum i a l'hora de costum.

Als Pirineus molt bon temps. Aci trobo que fa bo també.

Els nostres records a la vostra muller.

Ben vostre

(signatura)

7-10-947

Amic Xuriguera:

Em fa plaer la nova que'm doneu en que us proposeu venir a Paris dins uns dies. Ja parlarem de força coses. Desitjo que les vostres ocupacions no us facin oblidar la ploma.

Visc totalment isolat i no veig ningú de casa nostra. Però fa cosa d'un mes vaig veure en Carner. No sé pas que ha passat a Londres. Espero i desitjo que en tingueu noves favorables.

He estat un parell de setmanes no lluny de casa vostra. He estat a casa d'uns amics a la Vendée. Quins arbres impusants! Vaig passar, entre tant, dos dies a La Souneliere un lloc de silenci i de quietut, els altres a Pultea / Sultea en ple camp però menys isolat. Racons bellíssims. Vaig aturar-me a Angers i Nantes en el viatge d'anada. En la darrera ciutat hi ha un Ingres esplendid, un Courbet, un Murillo molt interessant. No tinc gaire afició a Murillo pero la Verge que alli hi ha, és un retrat civil, un retrat de noia que duu un llibre de missa a la mà. De retorn vaig aturar-me a Niort que té records vells d'interés i vaig perllongar el viatge fins a la Rochelle, ciutat que m'ha encisat, reconciliant-me una mica amb la mar.

El pressupost que m'ha fet en Guimet està en camí. Quan ens veurem podem parlar-ne. Em faig càrrec del vostre punt de vista de que es força perillós el deixar composicions de banda, doncs pot comprometre l'unitat del llibre. Però com es tracte de suprimir-ne deu o dotze composicions cre que puc trobar entre la centena que n'hi ha, deu o dotze que tinguin un caracter d'acompanyants sense que afegixin res de nou. Si les condicions d'en Guimet són abordables per a la meva bossa, caldrà que no ho mediti una mica per tal de treurem de damunt un pes considerable.

Fins aviat.

Els nostres records a la vostra muller.

Ben vostre

(signatura)

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

22-XII-947

Amic Xuriguera: Foreu un valent en agafar el tren en circumtancies tan poc rassurants. Espero que em tornareu a veure aviat en altres que siguin millors.

En nom de la meva dona i en el propi us desitgem bones festes i any nou així com a la vostra muller i a tots els vostres. Hem posat tantes vegades esperances en tants caps d'any que no sembla pas possible que les coses puguin ésser altrament.

Si heveu emprés quelcom de nou digueu-m'ho. Jo no treballo gens. Llegeixo du Bos i rellegeixo XXXX després d'haver assistit a una matinee poética en sa memòria. Un romantic un bon xic diluït però amb to, amb una força i una noblesa.

No pateixo gaire en no produir, doncs, cada poema pose problemes i ja en tinc prou sense poemes.

Com jo no puc forçar res, esperaré la meva tornada a la muntanya que estàs vist que és l'únic lloc on treballo. Es un fenomen estrany però veig que no falla.

He vist la darrere obra de Salacrou. Val la pena de veure-la tot i que no sigui una cosa genial.

Molts records de part nostra per a vos i la vostra muller.

Ben cordialment

(signatura)

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

XVI.

Paris 12-gener 1948

Amic Xuriguera: Les nostres lletres de Nadal i any nou es creuaren. Me n'alegro molt que hague emprés el treball sobre xx Magi. No hi ha que vos que pogueu fer-ho. Tinc la temença de que les futures generacions, al nostre país, no s'interessaran ni per ell ni per cap conreudor de la llengua vernacla. Podria ben ser que els que avui a Lleida i goso a dir que a tot Catalunya, escrivim en idioma català en serem els darrers fidels.

La meva dona és a Holanda des de fa uns dies. Per ací la vida de sempre i amb les perspectives de sempre sinó pitjors.

L'altre dia varen avisar-me pel sopar d'amics de cada mes. No estava lliure però faré el possible per esser-hi el mes vinent. Doneu-nos una sorpresa venint-hi.

No tinc ganes ni humor de fer versos. De sobte han brollat com volets. Recentment una matinada, la meva hora, i al llit, el meu lloc habitual d'escriure, vaig fer tres composicions de carrera. Em vaig aixecar un xic espantat. Us trameto tots els poemes fets de poc. Llevat "Els carros eterns" que és de l'any passat, els altres són de l'any nou.

No trobo "coll be" al diccionari de Fabra. Es que es tracte de quelcom local? En tot cas jo empraré aquesta expressió. Dieu-me la vostre opinió sobre això.

Pluja persistent. Hivern benigne.

A la vostre muller els meus records.

Ben vostre

(signatura)

10-2-948

Amic Xuriguera: No he rebut pas el cop de telefon de la vostra muller. Espero que no li haurà calgut fer el viatge ço que voldrà dir que la salut va millor. Així ho desitjo.

Aci el temps plujós. Refredats, aire humit, pesant. Fa de mes ben estar a la vora del foc a terra que prop d'aquests aparells absurds de ciutat per a cremar llenya o carbó.

He vist a Soldevila. He parlat amb d'altres amics arribats d'allà baix. Tot plegat les impressions mes aviat desconhortadores.

Tornareu aviat?

L'amic Jené a tornat una altre volta a passar ací un parell de dies.

He fet esmenes a "Germà gran" i a "Amor". Crec que les dos resten millorades. No les ha llegides en Carner però penso que s'hauria espantat un xic amb la primera part del 2 vers d'"Amor", que deia en la 1ª versió "els meus peus nus" i pot ser hauria tingut un xic de raó, doncs, cal pronunciar 4 vegades s al final de 4 mots que tenen, en vers, una sola síl·laba cadascun i que venen seguits. En el tercer vers aniria millor pas que gota, però a mes a mes de que mancarà una sil·laba el pas faria lleig essent tan prop del mot faç. Crec que ara si no resta perfecte sí resta mes arredonit.

Ja m'haig aturat d'escriure per fortuna. Els dies que ereu aci que coincidiren poc més o menys amb els dies de febre, estava tan neguitós qui sóc content que no em vinguin més ganes d'escriure.

Vaig esser al sopar mensual divendres passat. A veure quan us hi veurem.

Els nostres records a la vostre muller.

Cordialment vostre

(signatura)

3 abril 1948

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra de fa un mes. Veig que no escribiu. Ho sento. Me n'alegro de les noves que em doneu dels estudis del vostre fill. Us trameto per a ell uns segells.

Els rumors de que em parleu tocant a canvis allà baix no sé pas quin fonament tenen. Sembla que aquell senyor es consolida. Hi ha l'insospitat, sempre possible. Tot, doncs, pot passar, el bo i el dolent, independentment de tots els rumors, creats de la ona de tants que s'anyoren.

No parleu de les coses que remouen el món, doncs, fan por.

He vist una antologia de poesia catalana (seleccionada per Fr. Gutierrez) i editada per Josep Janès. Ben presentada, ben relligada, bon paper, 100 pessetes com preu. Hi ha molts poetes que per a mi no ho són. Hi figuren des de Eugeni d'Ors, Ignasi Agustí, Esclasans fins a Carner Benguerel etc. Hi ha coses de Joan Llacuna que no están pas mal. El millor, pel meu parer entre els relativament joves. Hi ha dues ó tres coses de Josep Estadella. Pot ser en tindré un exemplar quan vingueu a Paris. Jo he tingut un disgust considerable. M'han copiat de l'antologia de 1935 (aquella de paper tan dolent i amb tantes faltes) "Dia dels morts" on hi havia una falta que ha estat reproduïda en aquesta antologia. Sort que no és un poema immortal, doncs no tindrà que coixexar tota la vida. Como les antologies en copien sempre d'altres anteriors, mentre els seleccionadors es recordin de "Dia dels morts" (deu vulgui que l'oblidin avi faran anar esguerrada aquesta composició. En lloc de posar allò del infant que "menge la fruita tendra" oblida l'article i ho fan malbé tot. I com sense l'article el vers és tanmateix comprensible ningú se n'adonará que hi manca una paraula però el de que s'adonaran és de que no hi ha un vers sinó prosa. He escrit a Durán per si pot fer-ho saber a Janés pel, cas improbable, que es fes una nova edició. Hi ha posat a més a més "A la teulada els gats oliosos de lluna", "A estudi els bancs són verds" i han suprimit "Vila en festa" i "Els llops i la lluna blanca" de l'altre antologia per a posar-ne dues dels "Fanals" "Clara soledat de la cambra" ben triat, i "Missa Major" mal triat. Dels 2 primers llibres meus no en coneixen ni l'existència.

De Lleida he rebut la trista nova de lamort del meu vell amic Josep Murillo. M'ha fet una impressió molt forta, doncs, era un dels meus mes vells amics.

He rebut de Barcelona un llibre d'en Llates, de versos, Paisatge i sentiment. Es millor el primer llibre pero hi ha quatre o cinc coses en aquest, molt bones.

Avui us trameto coses noves que són velles. "Marià infant" te molts anys i estava perdut en un carnet indesxifrabable. M'ha costat moltissim de poder-lo entendre. "Canari engabiat" ha resuscitat una mica. He fet 10 ó 12 canaris i he trobat en un vell carnet una de tantes provatures on hi havia dos versos i en rellegir-los vaig començar a arrencar el pas no sé amb quina fortuna. D'aquests dos versos inicials en conservo sols un, el segon. "Cançó de bressol" per aprofitar el final que no em desplaia he maldat per canviar la primera part que no m'agradaba. No crec que sigui xxxx reexit.

Espero noves anunciant-me que treballeu.

Els nostres records a la vostra muller. Ben vostre

(signatura)

3. avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

12 juny 1948

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra. Us sento, com mai, desanimat. Cal pensar que vivim una época d'enfonsament que no té parió. La gent dispersa corporalment o espiritualment no es sent gens solidaria.

Em sembla que us he dit alguna vegada que els fidels a la llengua som els darrers i escassos soldats d'una batalla perduda. Com no em sento gaire decantat a les imatges guerreres m'estimo més dir que som els darrers presents en una processó en que s'han perdut els Sants. Els nostres ciris fan resplendor en una tenebra. L'altre dia no se qui recordava una frase d'en Prat que feu de resposta a algu que li preguntava pel moviment català: "Va bé, ja som gairebé cent." La política ha desenfocat però les coses i ha inventat que eren molt centenars de mil. Anys enrere hi havia un grup qui estava lluny d'arribar al centenar que maldava per la conservació de la nostra fesomia espiritual que per a algu com jo, per exemple, que no sóc polític, era l'única cosa que comptava. Aquest grup principalment format d'escriptors i d'artistes és desfet. Si els dirigents/dividents no formen un grup important, el grup tanmateix existeix, i sóc de parer que les circumstàncies l'ajudaran a fer-se mes nombros i mes compacte. El sol fet de la seva existència és ja quelcom de catastrofí.

Teniu raó. Les coses que passen no encoratgen pas. No resta altra cosa que treballar de cara a un mateix i tenir present allò de que no hi ha que confiar massa en els altres. Com no crec en moltes coses el desengany és un mal del que mai no em veuré atacat. Aixó no vol dir que no comparteixi amb vos l'opinió de que és lamentable molt del que veiem.

Desitjo que hagi cessat la ratxa de malalties i que tots ja estigueu ben bons.

Encara no tinc plans d'estiu. Si aneu al Pirineu us agradarà molt.

Bons records nostres per als dos.

Ben cordialment

(signatura)

11-7-948

Amic Xuriguera: Estic content de saber que ja són fora les malalties i que el vostre fill podrà aprovar el curs. Potser que a hores d'ara aquest fet s'hagi realitzat. Així ho desitjo.

Us poso aquest mot, doncs com em dieu que un dia d'aquests partireu a Formigueres, lloc que no sé pas on para, si bé que pel nom sembla ésser un lloc pirinenc ó dels voltants, vull que arribi aquest mot al vostre poder abans del depart.

Ahir va venir en Canyameres i em dugué "L'ofrena". Tinc fama d'ésser un xic massa mirat pel que fa a les proves. Així es que no me'n trameten mai cap per a corregir, doncs, la gent té por que els compliqui la vida. Tenen potser raó però jo tampoc vull que els altres me la compliquin a mi. Estic ja tip de veure publicades les coses amb faltes. Així es que d'ací endavant demanaré garanties davant del notari o potser serà més simple refusar de dar res a publicar.

Me n'alegro que vingueu a Paris el curs vinent. Jo probablement hi seré. Tinc mandra de viatjar i el fred no convida a anar a montanya a cercar-ne mes. Tindré que anar a casa a l'octubre i potser m'aturaré uns dies el mes de setembre a algun lloc, pel camí, per tal de canviar d'aires.

No treballo gens. Se me'n passen les ganes.

Quan vingueu parlarem llarg. Hi ha moltes coses que enraonar.

He fet una traducció d'un poema anglés que us trametré un altre dia. D'original, aci va un poema casolà fet el mes de Gener que no l'he copiat a màquina encara, doncs em sembla inaprofitable. Es massa d'estar per casa. Us el trameto avui. Digueu-me si penseu com jo.

Els nostres records per a vos i la vostra muller i bon estiu.

Ben vostre

(signatura)

[119]

3, avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

17 agost 1948

Amic Xuriguera: Veig per la vostra lletra que heu trobat un lloc agradable i que us prova a tots: Aci un temps de tardor.

El dia 15, Paris buit, impressionant. Recordo un Nadal de Londres més desolat encara.

Bona sort en els retocs a “Destíns”. Es tasca, al menys per a mi, difícil aquesta de retocar, si hom no trobe la temperatura del moment en que és creà.

Avui us trameto coses que són justament velles, però retocades. La Tecleta és la Toneta de cent mil versions. He aprofitat una primera versió no posada en net potser per no ser gaire entenedora la lletra. Resulta nou però és vell. Les demás coses llevat de Fa fred i plou són mitjes soles.

La traducció de l’anglés l’he perduda entre un bosc de paper. No em dol pas gaire. No sóc bo per a fer traduccions.

Faig portar d’allà baix 3 quadres meus. Creia que era fàcil però em trameten un vagó de papers a signar que’m fan penedir d’haver-m’ho proposat. M’hi perdo.

La meva dona és a la Vendèè i l’espero un d’aquests dies.

Molts records a la vostra muller i el vostre fill.

Us espero veure a Paris aviat.

Tenim molt que parlar. Ben cordialment vostre

(signatura)

3, avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

30 setembre 1948

Amic Xuriguera: Veig per la vostra lletra que heu passat un bon estiu. Jo no m'he mogut per mandra. El pensar que d'ací quinze dies probablement tinc d'anar a casa m'ha llevat les ganes d'agafar el tren, doncs, pensava que havia de retornar a Paris per a arranjar papers i maletes. Potser vaigi al camp quan sigui allà baix. Hi vaig amb l'ànim que podeu suposar.

Sento no veure us abans de la meva partida. Confio que seré de retorn a darrers de Novembre i que us trobaré encara aci si ja hi heveu arribat. Porteu-me la vostra novel·la.

No us espanti aquest feix de coses. No més són noves La Guineu, Retorn, El ruc, Cami/Canço poca volta, M'he amagat d'estudi. Es pot dir també nou Abril brotant, doncs, ha sortit d'un vell poema del qual no en resta res. Entre aquest treball i els adobs he passat una pila de dies amb la febre que acompanya aquesta tasca. Són poemes recents, escrits aquests anys i de poc, esmenats: 1ª comunió, En xxxxx aquest anyell, L'home que canta sol, Les mores i L'Espigol. Hi ha coses molt velles i sóc del parer que massa floraresques com: A la Mare de Déu de Casasmunda, Els gegants de l'horta i sobre tot Sant Josep era fuster. Fa anys que les he deixades de banda. Darrerament les he esmenades però crec que no es salven, com tampoc la nova versió del Canari engabiat, mancat de to. Les demés coses les he tret de vells quaderns i les havia deixat de banda ja per no creure-les reeixides o be per incomprendibles, doncs, quan escric versos vaig tan de pressa que a voltes després no els entenc. He fet un esforç per a treure'n l'entrellat. Ho he aconseguit en part i he fet esmenes que no crec gaire afortunades.

Penso deixar l'original allà baix per a imprimir. La diversitat de xxxxxx em decanta a fer tres parts. Vidres pintats, Cels de paper d'argent i Relotge d'arena. Com a províncies hi ha censura per a llibres d'un nombre limitat de pàgines, sense que calgui demanar permis a Madrid, cas de que trobés facilitats a Lleida faria dos llibres, creient que sempre hi hauria deu o dotze composicions a cadascun per a que es sostingués una

mica dret. En fi donades les dificultats veuré la manera mes fàcil i rapida d'acabar amb aquest xxxxxxxxxx.

Fa un setembre estiuenc.

Rebeu aixi com la vostra muller els mellors records de la nostra part. Dispenseu la llauna que us dono amb aquest feix de coses.

Ben vostre

(signatura)

3, avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

20 octubre 1948

Amic Xuriguera: Em pensava ésser a Espanya a hores d'ara com us deia en la meua lletra de darrers del mes passat, però el fet de que esperava un piador que per fi han arribat ha retardat la meua marxa. A darrers d'aquest mes probablement me n'aniré cap allà baix per una mesada. Sentiria, com us deia en la meua darrera lletra, que la vostra vinguda a Paris coincidís amb la meua absència.

Us vaig trametre amb la meua darrera lletra un feix de versos alguns d'ells nous i molts de vells, doncs, abans d'endurme'ls cap allà baix, vaig voler repassar els meus vells quaderns on hi havia una pila de poemes sense copiar per creure que alguns eran esguerrats i altres per no entendre la lletra. Pel que fa als darrers he fet un esforç per a posar-los en clar, havent reeixit parcialment. Temo que aquesta lletra que feia un gros bulto s'hagi perdut, doncs la vaig fer pesar per a posar-hi els segells que calguessin però no la vaig certificar. Si s'ha perdut, el que l'hagi trobat, si imprimís els poemes em faria un gros favor. Avui us els trameto de bell nou per si em voleu dir en dos mots quin és el vostre parer pel que fa a llur inclusió. L'autor és com l'enamorat que no veu els defectes. Com us deia potser serà més facil fer dos llibres i si en fes un, hi faré divisions inclusions/incisios per tal d'evitar aquesta barreja caotica de 10 anys de treball. Gracies per endavant.

Us deia i us repeteixo que espero que em porteu quan vingueu el text esmenat de la vostra novel·la.

Jo no tic cap ganes d'anar allà baix. Però ja no puc excusar-me, doncs tinc que resoldre coses que no sols afecten a mi sino a d'altres persones. Els nostres records a la vostra muller.

Ben vostre

(signatura)

Si voleu res per allà baix ja ho sabeu.

30 octubre 1948

Amic Xuriguera:

Rebo el vostre amable mot i sento moltíssim la vostra malaltia i me n'alegro de que aneu força millor ara. Que aviat estiguen del tot restablert.

He sentit a dir que ha agradat molt un treball vostre per als Jocs Florals. Me n'alegro molt.

Gràcies per la vostra ajuda pel que fa als poemes. Totalment desorientat i amb els problemes múltiples que es presenten a darrera hora creieu-me que molt vivament m'ha interessat la vostra opinió.

Estic fent les maletes.

A reveure.

Bons records a la vostre muller de la nostra part.

Vostre

(signatura)

Paris 18-XII-48

Amic Xuriguera: Sé que estiguereu a Paris pels Jocs Florals (L'enhorabona encara). Aixó em fa creure que per ara i tant no tornareu a Paris i ho sento. Sóc de retorn després d'un viatge on no m'han mancat força amoïns i mals de cap. Un carbó encès que m'entrà a l'ull em deixà mig cego a Madrid durant una pila de dies. Això feu que tingués els darrers que hi vaig passar molt carregats ço que m'he donat una lassitut que encara porto damunt. Amb tot i això tenia que resoldre problemes literaris de detalls, abans de deixar allí l'original (En Guimet publicarà el llibre pel seu compte. Déu li dongui sort!). Com aquests problemes literaris era difícil de resoldre'ls entre visites a l'oculista, al notari, al sastre, he deixat de banda alguns poemes (cap però, d'essencial, crec, dintre de la meva obra). A darrera hora fins el títol ha canviat. "Ocell i finestra" passar a ésser el títol de la primera de les tres parts en que es divideix el llibre). Ara el llibre es diu "Rosada i celístia". Aquest títol no crec deixi fora, com l'altre, la tercera part de llibre que es diu "Relotje d'arena". En fi ja està fet.

Escriuiu-me. Què feu?

Les impressions que porto són com podeu suposar catastròfiques.

Ens espera una assistència de xxxxxxxx.

Que hi hagi salut!

Bon Nadal per a vos i els vostres i que l'any nou sigui el que de tants anys ença esperem.

La meva dona és a Suïssa amb motiu de la malaltia de la seva germana.

Bons records a la vostra muller. Vostre

(signatura)

3. avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

22-2-49.

Amic Xuriguera: Em sorprenen els projectes de que em feu esment i la vostra lletra. No voldrà pas enquimar-vos però no perdeu de vista que si penseu retornar, no és cosa fàcil. Sempre us he vist decantat a trobar solucions allà baix. Són problemes força personals. Cal convenir però que no és gens planer trobar, en aquests temps, camins fora de casa. Que el vostre no trigui a mostrar-se.

El meu silenci, del que m'excuso, té per causa una llarga crisi de pessimisme i em fa por agafar la ploma i encomanar-lo als altres. Estic passant una grippe física i moral. La primera des de fa uns dies, la segona des de la meva tornada d'allà baix. Vaig trobar-ho tot tan aclaparador que no puc pas refer-me. La manca de fe, de joia, d'esperança que plana per tot, lleva les ganes de fer, de treballar. Em sembla que fou Haú/Alaú que em revelà una cosa que jo havia viscut sense adonar-me'n prou clarament: que hi ha temporades propícies a la creació i d'altres a la lectura; en les primeres res té força suficient per a fer concentrar l'atenció, en les segones res acut al pensament davant un paper blanc. Ara conec una temporada que no és de creació ni de lectura. Una temporada de buidor. Quan hom veu un arbre i hom no hi veu més que el tronc, les branques, les fulles: malament. Recordo amb espant aquelles paraules de Joan Alcover a la seva vellesa: "ja no vibro". Sóc de parer que amb molts menys anys damunt restaria inactiu també. Si en escriure no s'ha de fer cabal de les circumstàncies aquestese avui són tan traigiques pel que fa a la llengua que l'esperit es flaca.

No tinc cap nova del meu llibre. Sé que hi ha autors que han tingut dificultats amb la censura. Es possible que hi hagi obstacles també per a mi. Tant se val.

La meva dona passa una temporada a Itàlia. Tornará dins uns dies.

Bons records a la vostra muller. Escriviu-me. Vostre

(signatura)

3. avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

18-3-949

Amic Xuriguera: He rebut la vostra lletra i he anat a preguntar al Centre d'Informació, rue La Perouse, que m'indiqueu. Allí em diuen que com Espanya no forma part de les "Nations Unies" no hi ha res a fer per als espanyols. Ho sento molt. Com veieu tot són obstacles.

Jo he passat uns mals dies amb un refredat persistent. Ja n'he sortit però a més a més he tingut mals de cap amb l'importació d'uns quadros de casa. Ho vaig fer sense pensar-m'hi massa, creient que no pagarien drets i he tingut que pagar molts milers de francs. No és cap ruïna però em reca d'haver obrat amb tanta lleugeresa; doncs, no tenia pas cap necessitat de dur-los a París.

Avui, per contra, quan ja em temia el pitjor he rebut les proves de 30 composicions de "Rosada i celístia". Ja sabeu que no em faig gaires il·lusions de res però em satisfà el treure'm un pes tan gros de sobre. Ho han fet amb bastanta cura. Hi ha poques faltes. Sento no poder donar-hi amb vos el darrer cop d'ull.

No sé si aquest contacte obligat amb els versos desvetllarà en mi el desfici d'escriure. No ho crec.

Quan veniu a París?

Em faig càrrec dels vostres dubtes i indecisions. Creieu que em plauria molt una bona solució al vostre problema.

Els nostres millors records per als dos.

Ben vostre

(signatura)

2 Maig 1948/1949

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra del 17. Veig que el vostre germà decidí de passar els Pirineus.

Sento molt que no vingueu aviat. Els meus projectes d'estiu són per ara i tant molt vagues. Em fa molta mandra d'agafar el tren.

Estic passant una temporada d'ensopiment. La correcció de proves m'obligà però a fer el cap viu per tal que no se m'escapés cap falta. Vaig donar per bones unes proves en que, veig ara, hi mancava una coma important. Es culpa meva; paciència. Estic molt satisfet del treball d'en Guiment. Ho fa amb una cura extraordinària. L'amic Areny hi pren també un interès que no sabia tampoc agrair mai prou. L'original mecanografiat està ple de faltes. No se sap mai quan hi ha coma si és punt o si és coma. Queda mal marcat així com els accents. Vaig cercar a Barcelona un especialista i ho van fer molt malament. Així es que el treball de l'impressor és un miracle. Les proves a penes tenen faltes. No sé pas com s'ho han fet. Això fa que els estigui força agraït pel seu treball. Ara estic esperant les proves de les 30 o 40 pàgines darreres del llibre. Crec que a darrers de mes estarà imprès. Us en trametré tot seguit un exemplar.

La correcció de proves m'ha posat de bell nou en l'atmosfera una mica. Us trameto la sola composició nova que he fet de 8 mesos ençà, A una vella serventa. Les altres són coses velles arranjades recentment. No crec que conegueu Caminem, caminem amb joia d'ai. Acabava en punta i ara veig que sols canviant l'ordre dels versos com ara he fet haurie pogut anar al llibre. Paciència. No crec que fora d'"Afusellat" hagi quedat fora del llibre cap composició essencial dintre de la meva obra. Ara veig que probablement "Afusellat" hauria pogut passar per la censura.

Fa el vent un udol qu'esglaia. D'ençà que he posat anys aquest udol m'esparvera. Abans m'agradava. Els nostres records per als dos. Ben vostre

(signatura)

Amic Xuriguera: Rebo la vostra lletra. Em faig càrrec del desig que teniu de veure la vostra mare.

Em diu el Consol que viviu a Dordogne cal que us adresseu al Consol a Burdeus per a obtenir el que ells en diuen carta de llamada. En la lletra al Consol cal que li digueu que desitjeu que vingui per una temporada la vostra mare; dieu-li el nom i sobre tot l'adreça on està actualment. En la dita lletra heu de dir que esteu disposat a pagar les despeses de la vostra mare durant la seva estada a França. Cal inclur-li la cédula de nacionalitat vostra i trameteuli trescents francs (drets per a fer la dita carta de llamada). Quan ell us trameti la dita carta de llamada, cal enviar-la a la vostra mare per tal que la mostri a les autoritats espanyoles per a que la deixin sortir.

Cal també (pel que toca al costat francès) que l'alcalde us faci (ací a Paris ho hauria de fer el comissari de Policia) un document certificant que es veritat el que dieu, que és veritat el vostre domicili i que esteu disposat a pagar les despeses de la vostra mare mentre sigui ací. Quan tingueu aquest document cal enviar-lo al Consol de Burdeus per a que legalitzi la signatura de l'alcalde. El consul us el retornarà legalitzat i allavors trameteu-lo a la vostra mare per tal que el mostri al consul francès a Espanya que amb aixó li donarà el visat. No entenc prou bé per què aquest document s'ha d'enviar de primer al consul d'Espanya a Burdeus però així m'ho han dit. Trameteu-li, doncs, i ell ja sabrà que fer-ne.

Si la Dordogne no fos del districte de Burdeus i hagués pogut fer-se aci, jo me n'hauria cuidat amb plaer.

Si quelcom mes puc fer per vos dieu-m'ho. Faré el que sigui amb molt gust.

No he sentit dir res d'en Cabot.

Vaig de pressa per tal que aquesta abarci el correu.

Bons records nostres per als dos

(signatura)

3. avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI.

29 juliol 1949

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra del 24 de juny.

Varen dir-me que us veieren a Paris no fa gaire temps. No puc creure que hagueu passat sense prevenir-me. Renyiríem de bo de bo. Espero, doncs, que el que m'ho digué s'ha errat.

No us envio avui res, doncs hem tingut una pila de forasters i estic en una d'aquestes èpoques en que hom no llegeix ni escriu. Fullejo de tant en tant la nova antologia de poesia feta per Gide, un xic decepcionant.

Rebo lletra de Prim. No em diu res de la vostra mare. Suposo que no haurà, doncs, tingut necessitat d'ell. Desitjo que tingueu el plaer de veure-la aviat si es que ja no l'heu vista a hores d'ara.

El meu llibre fet... pero cal encara el permís de la censura. No sé pas quan l'obtindrè i si l'obtinc. Jo creia que l'editor tenia resolt aquest punt, però veig que no. (Aixó va entre nosaltres.). Aquesta trigança m'hauria contrariat en moments d'il·lusió pero estic tan refredat per aquestes coses que l'espera no em desespera. En fi penso que aviat estarà tot enllestit.

Vaig veure en Manent que no està tan pessimista com jo.

Sé que l'Arbó i en Teixidor han estat aci. No els he vist. No conec personalment ni l'un ni l'altre.

Aneu a la fi a Savoia? Jo voldria anar a la montanya al setembre. Hom m'ha recomanat d'anar a Châtel. Si hi sou en aquella època potser ens hi veurem. Ara per ara em fa mandra d'agafar els trens plens, d'entrar en hotels plens i fins en paisatges a vessar.

Els nostres records a la vostra muller. Bon estiu. Ben vostre,

(signatura)

Paris 26 agost 1949

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra. Desitjo us hagi provat la muntanya. Us sento aclapat. Tot es conjuga, teniu raó, per a fer perdre l'estímul. Però a despit de tot, després d'aquest silenci més o menys llarg, sentireu la necessitat d'escriure, doncs, heu nascut escriptor. Totes les circumstàncies, ho reconec, en són desfavorables per bé que la gent qui ve d'allà baix diu que si hom manca d'entusiasme per a les nostres coses, també hom en manca per a les altres. Semble que no es creu en res. No mes hi ha diuen, el guany que xxxxxxxx. Però els de l'altra banda si són avui mandrosos ó distrets o simplement no interessats en les coses de l'esperit, el dia que vulguin trobarán un sostre. Nosaltres, cal convenció, que haurem de dormir al ras. Tenim un passat massa magre, un present massa prim. Els altres quan vulguin, petjaràn un sòl de pedra, nosaltres haurem de caminar sobre la sorra, no la d'una platja on s'arriba, ans la sorra de la platja on hom prepara el depart des del començament del món. Però ens hem casat amb una llengua i en una església que no accepta el divorci. Cal deixar tot el que es porta dins. Ni nosaltres sabem, ni els altres saben, la valor de les coses que escribim. El fer blanc o no fer blanc davant de gent, àdhuc entesa, no te cap importancia. El problema és fer blanc davant d'un jutge invisible. El problema es sentir quelcom endins. El problema es deixar-ho dit amb la majori sinceritat possible.

Avui us trameto algunes composicions. Llevat de "Neu a muntanya" i "Ja arriba l'hivern" coses noves (per be que hagi aprofitat algunes imatges de composicions sense remei) tot el demás són adobs. Ara descarregat de tot el que conté "Rosada i celistia" (del qual llibre no en sé encara res) em moc, amb més llibertat per a fer esmenes en composicions malaltes. "Canço de bressol" date, crec, de 1936. Si publico un altre llibre hi aniran els 5 darrers versos. Crec que poden anar sols. L'error meu ha estat en ensmenar la primera part de la composició. La darrera esmena que us vaig trametre, no crec fos, en si, dolenta, (àdhuc, potser podria constituir una composició apart) però el que passa és que fa mal efecte, com us fa a vos, per que no lliga amb la darrera part. Com en lirica el to es l'essencial, he canviat el metre en composicions com "El Rosari".

Heu resolt el problema de Burdeus?

Del 3 de Setembre fins cap al 20 seré, no a Chatel, com creia, sino a els muntanyes del Jura. La meva adreça es:

Hotel de France

Les Rousses

(Jura.)

Rebeu els dos els nostres millors records. Ben cordialment

(signatura)

París 1 octubre 1949

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra a Jura, d'on he revingut fa uns dies. Gràcies pel vostre parer que m'ha estat força útil. La major part de coses que us vaig trametre eren arranjaments. Heu adivinat on era la part afegida que gairebé sempre és dolenta. Avui us trameto coses també arranjades i altres de noves. He fet nous curs a les trameses anteriors, tallant més que afegint. En tallar hi ha menys probabilitats de fer disbarats. Com veieu sóc insistent. Voldria salvar, en lo possible allò de "Ja la meva alegria camina" doncs és la primera impressió que em dona un vers en eixint de dins.

Us volia contestar abans, però esperava el llibre. Ja és ací. Està ja empaquetat el vostre exemplar. Sóc en aquest moment sol a casa i espero que em donguin un cop de mà (sigui dit en secret) per a lligar-lo. Sí ho faig jo arribarà desfet. Demà, doncs, el certificaré a correus i el rebreu espero aviat.

Tinc ja 60 composicions. Voldria que el meu pròxim llibre no contingués més que les coses millors. Es difícil deixar de banda coses que no semblen malament però que no són de les millors. Es un etern problema. Per exemple: "El rosari" de la tramesa anterior. El llibre que ha arribat naturalment més aviat a Barcelona que a aci, ha produït una primera impressió a un amic que no és professional però hi entén. Naturalment el problema del gust és complicadíssim. Dues persones que hi entenguin poden tenir un gust ben diferent. Em sembla que la segona part del llibre la troba poc nova, és a dir massa aprop dels llibres anteriors. M'assenyala especialment varis composicions de la darrera part del llibre (sobre tot les darreres) i de la primera part no en cita més que tres. "Ocells emigrants", "La guineu" i "L'espígol".

Les reaccions dels lectors són una de les coses més interessants per als autors. Vos que coneixeu bé i heu parlat de totes les composicions en forma que la vostra opinió ha estat un eficaç ajut per a mi, no us vull pas marejar a repetir les coses. Em demanen una selecció per a una antologia (que potser trigui anys en sortir, si surt) i us agrairia que em digueu quines composicions (cinc o sis, d'aquest llibre) creieu que al vostre parer hi podrien figurar. El parer d'amics com vos pot ésser un gros ajut per a un autor com jo que no sap opinar sobre les pròpies coses.

Quan veniu a París?

El nostre record a la vostra muller.

(signatura)

Paris 21 Novembre 1949

Amic Xuriguera: Abans de tot desitjo que gaudiu de la companyia de la vostra mare. Em faig carrec com us ha de doldre aquesta separacio de tants anys.

Moltes gracies per les vostres dues lletres. Ja sabeu el molt que aprecio la vostra opinió. En aquest desert en que treballem els catalans, sé el que val la vostra correspondencia, la vostre companyie espiritual.

He fet distribuir el llibre el més possible. Alguns han acusat rebut i fet comentaris, altres no ho han fet. D'aquest darrers, alguns no tenen temps d'haver-ho fet, doncs algunes trameses, per manca d'adreces, no han estat fetes que darrerament, una pila d'anys de vida d'autor fa que no em sobtin els els silencis. Els llibres allà baix han estat distribuïts amb una tarja dient: "De part de l'autor", als ant." La manca de dedicatòries, el no figurar-hi la meva adreça potser han contribuït a que aquesta vegada els silencis siguin mes nombrosos que mai, a més a més som conreadors d'una literatura que gairebé tots o molta part dels que li han restat fidels creuen d'un pervindre molt prim. Fins ara he rebut un bell poema de López Picó que m'ha dedicat amb motiu de la publicació de "Rosada i celístia". He rebut una lletra molt llarga amb força comentaris amables d'Octavi Saltor. A més a més he rebut lletres amb molt amables comentaris també de Duran i Sanpere, de Calvet, de Rafael Tasis. De gent de lletres d'allà baix, fins ara cap més. Content de que un treball de tants anys hagi trobat resposta en alguns. Si hom aconsegueix ésser escoltat per un sol, ja és molt. Com veieu sóc home que puc treballar inalterable en el desert més desert.

Si d'aquesta tasca de tants anys voleu saber el que en penso us diré que, en un diari représ, on hi poso coses, molt de tard en tard, he dit que de la lectura d'aquest llibre en surto un xic carregat, sento que arrossego un cert pes, la qual cosa no em passava amb els anteriors. Entesos i no entesos em parlen de la darrera composició del llibre. Això m'enquimera. Temo que no tindrè força per anar més enllà i que el llibre que estic fent que sera, crec, més dens que cap dels meus, la darrera composició no hi serà però. A les meves velleses tinc una il·lusió que no he tingut mai. Aquesta neix de que penso eliminar tot el que no sigui essencial, es a dir tot el que no digui, dintre del meu, res de nou. Restaran fora composicions potser ben acceptables però cal tenir el coratge de tirar-les al cove. N'he salvat 35 ó 40. Ja n'hi ha prou; massa.

Avergonyit de parlar tant de mi, dieu-me el que feu, els vostres projectes i trameteu-me alguna cosa. I decidiu-vos a passar una temporada a Paris.

Els nostres records per als dos.

Vostre,

(signatura)

7 des. 1949

Amic Xuriguera: Dispenseu que no us deixi alenar. Es un abús, ja ho veig. Hi ha novetats. Una editorial nova exclusivament per a poesia, “Ossa menor” de Barcelona em demana un original. Encara que em diuen que no es publicarà fins al corrent de l’any vinent el voldria enviar a primers d’any per a un concurs que la dita editorial fa. La publicació de l’obra es independent del concurs pero com l’editor m’invita a prendre-hi part, crec que no tinc dret a fer reserves, doncs, si d’una obra se n’encarrega un editor l’obra es una mica seva. A més a més el guanyar o no no afegirà il·lusions en mi ni les llevarà. En el desert que treballem cal comptar amb si mateix i al capdavant adhoc si no treballessim en un desert, tambe...

Estic en les angoixes de la tria. Demano el parer d’alguns amics i en primer terme a vós. Això m’orientarà. Com potser tindrè mitjà de donar l’original a algú que se’n vagi cap allà baix voldrie orientar-me el mes aviat. M’excuso d’aquest atracament. Com no vull abusar massa de vos, us pregaria em posessi un mot dient-me exclusivament quines composicions de les que trobareu aci incloses i de les que us vaig trametre darrerament deixariu de banda. Mil gràcies. Si més endavant teniu lliure de dir-me la vostra opinió de les que haju trobat publicables us ho estimaré xxxxx xxxx del llibre (la mes lirica) es “Pomell de poma” i un altra “Fauna i flora”. El titol general “Aigua entre pedres”, “L’aigua que passa i bat la pedra (l’home el subjecte). Així ho va interpretar un amic.

Els nostres records per als dos.

(signatura)

Amic Xuriguera: Moltes gràcies per la vostra lletra i pel ajut que m'heu donat. Avui us deixo tranquil. No us trameto cap vers. Passades les festes us trametré potser quelcom de nou i una còpia de l'original que he tramès a Barcelona per conducte d'un amic. Hi serà a primers d'any, espero. Us agrairé que tingueu la gentilesa de guardar-lo. Deu vulgui que no tornin les circumstàncies en les que salvareu l'original anterior. Si tornessin, Déu no ho vulgui!, deixeu abandonat l'original i no us en preocupeu. Si no ho heu fet cremeu l'original del llibre anterior. Quan us trameti el del nou – “Aigua entre pedres” veureu que han estat suprimides moltes coses i que he aconseguit fer adobs que fan algunes composicions publicables, crec. “El colom” queda fora. Però “Anemonas” la flor de la violència hi va, esmenada. Entre les que tenieu dubtes hi van “Poeta” per bé que esmenada, “Vora la font” i “A una morta”, ambdues esmenades també. Les altres queden fora i “El ca” que no us desagrada però a mi no m'agradava gaire.

De Lleida males noves. Acabo de rebre la notícia de la mort del meu cosí Miquel Agelet i Jové. Un dels darrers cosins germans del meu pare. No en resta més que un, a Barcelona.

Ha vingut la vostra mare?

Bon Nadal i any nou us desitgem per a vos i els vostres. Ben vostre

(signatura)

29 d'Agost del 1.953

Estimat amic Xuriguera: Fa temps que us volia escriure. Perdoneu-me. Consti que no us oblidó, i ara que s'apropa la vostra festa patronímica no vull deixar-la passar sense expressar-vos els meus millors vots de prosperitat a vos i els vostres. Suposo que tots seguireu bé i que el noi estarà fet un home i haurà avençat en els estudis. Ho desitjo així, i us prego presenteu els meus respectes a la vostra esposa i saludeu l'heréu.

Vaig sentir la vostra veu per Radio, escoltant amb plaer l'interessant entrevista, que més semblava una conferència digna d'un home de la vostra alta categoria— Em va demostrar que no deixeu d'aplicar-vos i que aneu produint... ditxós de vos que teniu encara alguna dèria. Jo d'ençà que vaig arribar farà aviat dos anys, no he trobat l'equilibri, ni l'adaptació al nou ambient. M'han dit —no sé qui— que xxxxxx venir... per a orejar-vos et regagner Paris i la Dordogne. Dans ce cas... aprovo el vostre propòsit. Em sembla que la permanència no us fóra massa agradosa, atès els canvis operats en tots els vostres.

A mi se m'en va al cor cap a l'altre costat on hi tinc els fills i els nets. Sortosament venen a veure'm de tant en quant i la meua dona els visita cada tres mesos, per haver mantingut oficialment la tendència. Jo he demanat passaport d'aller et retour i me l'han atorgat, en contra de lo que suposava...

No he vist al amic Angelet; m'escrivi alguna vegada, ha estat a Espanya però, segons m'ha dit, no ha passat per Barcelona. Ja hauré llegit el seu nou llibre. ¡Com es veu que ens aném fent vells! Ja comença a tindre por...

Féu-me senyal el dia que decidí emprendre el viatge. Molt m'agradarà fer petar una llarga xerrada.

Si aneu a Lleida no coneixereu ningú i vos hi trobareu foraster, com em passa a mi quan hi vaig d'escapada — Renovant-vos la meua felicitació i espera de llegir-vos aviat us envia una forta i cordial abraçada el vostre vell i tan amic,

(signatura)

Com veieu, exerceixo la professió, el que em sembla un somni.

26-6-50

Amic Xuriguera: Veig que sou instal·lat i us suposo, doncs, tranquil després del canvi. Que vingui aviat el nou que teniu en projecte i que us durà a Paris. Compto anar-vos a veure però no sè encara quan. El problema de la casa (ja resolt) m'ha fet anar de coroneta i hi ha encara una pila de coses a resoldre. Puc anar a casa, en automobil, amb un amic el mes d'agost. Odio l'automobil pero els viatges sol em fan una mandra que si no m'anima una companyia no tinc cor de passar 24 hores al tren. El mes d'agost no crec que'm convingui anar a casa. Hi ha tanta de gent fora que no podria fer gaire feina. En fi ja veurem. D'anada o de tornada d'allà baix no mancaré pas d'anar-vos a veure.

Molt agraeixo el vostre judici sobre el llibre que confirma el meu, una vegada apagats els entusiasmes desorientadors del moment de produir. El llibre no afegeix res a "Relotge d'arena" i vos dieu que no fa mal paper al seu costat. Potser no, però, crec que no val la pena de publicar sino es diu res de nou. "Pluja a l'erm" (titol definitiu, sense altre explicació que la data: 1950) no conté, sóc del parer, que un sol poema: "La tia Paula". No sé res de l'editor però si hi ha un retard, potser és millor per tal de veure si amb el temps faig un poema, al menys un que faci companyia a "La tia Paula". No crec que es trobi entre els que avui us trameto (coses velles adobades, llevat dels poemes nos 4, 5 i 9, que són d'enguany, cap d'ells solament llest quan foreu darrerament à Paris). Els nos 7 i 8 tenen més anys que jo. El primer, encarcat en excès, no sé si l'adob li ha curat el reuma. L'altre amb les seves difícils deu sil·labes no camina tampoc gaire dret. No vull pas amoïnar l'editor trametent-li coses que no facin mes que companyia als poemes de "Pluja a l'erm" sinó sols aquells que diguin quelcom de nou.

He llegit el premi de poesia d'"Óssa menor" es diu: "Llengua de foc" de Mossen Ribot que publicà ja abans de la guerra un llibre de versos. És un retòric però bon retòric i d'una embranzida que sembla, a moments, un abandament. Això sí molts llocs comuns de la poesia mística i massa paraules amb maiuscula: "Justicia", "Pau", etc. Un bon llibre però, en aquest erm de casa nostra.

A "Germanor" de Santiago de Xile he llegit una crítica (em diuen que probablement és de Benguerel; l'estil ho sembla). Amb belles paraules parla de "cromatisme", d'enyor

etc que proven que el llibre no li ha agradat. No en parla malament, però. Ni una sola al·lusió a “Relotge d’arena”. Sembla la crítica de “Domassos al sol”.

Els nostres records per a la vostra muller. Cordialment vostre,

(signatura)

31 Juliol 1950

Amic Xuriguera: Gràcies per la seva lletra del 7 del mes que som.

Fa poc a mort el meu amic Climent. Un dels pocs amics amb que tenia correspondència sobre coses literàries. Era un home sensible, intel·ligent que veia la bondat fins en la dolenteria. Deixà traduccions en vers de Rilke i d'altres poetes de llengua alemanya. També i molt bones de poetes anglesos i francesos. La seva mort m'ha impressionat profundament.

Deixo per ara de banda el viatge a casa. El faré al setembre i us passaré a veure a Bergerac. Ja us preguntaré amb temps la millor manera d'anar-hi.

No sé si us hauré parlat del llibre de poesia "Llengua de foc" de Mossen Pere Ribot que ha guanyat el premi d'"Ossa menor". Hi ha molta retòrica però bona. Hi ha ardència, també. Un llibre com aquest fa neixer esperances.

Dels poemes que us vaig trametre no mes en penso aprofitar quatre. Els més importants. No voldria pas amoinar a l'editor amb poemes que no afeixegen res de nou. Aquests quedarán per un altre llibre, si tinc temps de publicar-lo. Els poemes que li trameto estan tots retocats i crec que guanyen.

Conforme amb el que em diuen sobre "Paliers" / "Saliers".

Jo treballo poc. Estic un xic las d'escriure contra el corrent. 30 anys de cerebralisme, d'habilitat! Quan es girarà el vent? Qui ho sap?

Doneu records nostres a la vostra muller. Ben vostre. (signatura)

8 Setembre 1950

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra. Veig que us sembla que he ensopgat un dels adobs fet en els poemes. Estic content de que us hagi agradat.

Quan s'arriba a aquestes altures d'edat la mandra per fer viatjes és extraordinaria. De més a més hi ha allà baix tants morts i tantes coses sepultades que fa feredat el pensar-hi. Cal afegir que la materialitat dels viatges, passar fronteres, prendre mal trens no són coses encarotjadores. Caldrà però que em decideixi, doncs, es necessari que vagi allà baix i per altra banda tinc la temença de que s'emboliqui el problema internacional. Com més aviat ho faci, millor serà. Penso, penso, sortir cap al 15 del mes que som i m'afanyaré per a tornar el més aviat possible. Deixo per la tornada d'anar-vos a veure. Estaré allavors més descarregat de preocupacions de viatge. Es a dir n'estaré descarregat del tot. Això que us dic és en el cas que us convingui en aquella època. Si res m'obliga a precipitar la tornada tindrè feina fins ben entrada la tardor.

El diari que surt a Lleida ha publicat un article signat Ignacio Maria Sanuy sobre els meus llibres. M'ha sorprès, doncs, no sospitava que hi col·laborés algú que, com ell, tingui un cert nas per aquestes coses. De més a més em sembla enterat de poesia i amb certes condicions per a parlar-ne. Em diuen que és un noi jove. Quan jo era allà baix crec recordar que hi havia un procurador d'aquest nom que'm sembla era carlista ó d'un partit d'extrema dreta. Potser és un fill d'ell.

L'editor no em diu fins ara res. Si està decepcionat no fa més que fer-me companyia. De bona gana retiraria l'original. El llibre no pesa. Avui us trameto dues o tres coses que llevat d'una, si bé que impressionista, no crec que siguin gran cosa.

Avui se m'ha acudit un títol de llibre. Golfa de somnis. Massa simbolista. Quan es neix amb un defecte ó una virtut s'hi mor. Benguerel, si és ell que ha fet la critica del meu llibre, diu que aquest té la cal·ligrafia de principis de segle. Naturalment!

Si la vostra mare no ha vingut encara i voleu quelcom per a ella digueu-m'ho. Em faig càrrec de la vostra joia davant la perspectiva de la seva visita. Records nostres per a la vostra muller. Vostre (signatura).

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

18 desembre 1950

Amic Xuriguera: He estat als xxx més temps del que projectava. Vaig deixar encara les coses a mig fer i tinguí que correr cap a casa, doncs tenia un afer a resoldre ací a una data determinada. Per això no vaig poder aturar-me a Bergerac, on m'havieu tant amablement invitat. Espero poder fer-ho a no tardar i us renovo les gràcies.

Suposo que la vostra mare haurà fet un bon sojorn al vostre costat, la qual cosa us haurà, naturalment, omplert de joia.

Vaig passar uns dies, poquíssims, a Barcelona. No vaig veure mes que a la família i un moment a l'editor. No sé pas si la col·lecció continuarà. De totes maneres, de Madrid estant, abans d'anar-me'n vaig trametre a l'editor algunes coses noves, vaig triar les que'm semblaven millors, deixant-ne de banda altres que no eren prou fetes. En vaig un igual nombre de les que figuraven ja a l'original i vaig pregar a l'editor que les substituís per les noves composicions que li trametia. Si la col·lecció s'atura no ho sentiré pas pel que fa a mi. No crec que el llibre estigui prou madur i m'estimaria més esperar. El desinterés per aquetes coses és allí total. Es treballa en plena congesta. No vaig tenir temps d'aturar-me a Lleida mes que unes hores. He estat a Madrid la major part del temps que és avui una capital esplèndida. Hi han abocat sacs de diners per tal de fer-ne una gran capital. Ho han aconseguit. Barcelona per contra, és ciutat caiguda, descuidada, plena de pols.

Vaig ésser a Sant Joan de les Abadeses unes setmanes. Vaig sentir un pastoral tocar la flauta en una vall.

Per cap d'any vaig a Londres potser per un mes.

Desitgem que passeu amb la vostra muller a qui enviem els nostres records, i amb tots els vostres, bon Nadal i un any nou amb pau.

Ben cordialment vostre

(signatura)

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

24-1-51

Amic Xuriguera: Rebo el vostre mot. Com us deia, el passeport està en regla però és pel que fa a la part espanyola. Ja suposo que sabeu que el que ara manca és el visat francès de sortida de França, però como us deia en la meva lletra que el passeport estava en regla, faig aquesta aclaració per tal d'evitar malentesos, doncs està efectivament en regla per als efectes espanyols que fou el que vos m'encarregareu. Em pregunteu per les despeses. Es una insignificància.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX quan ens veurem.

Heus-vos ací a les portes de la primavera. Tinc l'impressió de que l'editorial "Ossa menor" se n'ha anat al cel. És una tragèdia que no pugui mantenir-se una editorial que feia llibres a l'abast de les biblioteques més modestes.

M'ha escrit un escriptor jove dient-me que una editorial li ha encarregat una antologia que està mig impresa o gairebe del tot, però em diu que en Manent li ha parlat del meu llibre i em demana el permís per que hi figuri algun poema. No és d'estranyar que en aquests temps de poesia de concepte s'obliden verseos que no en tenen o millor dit hagin estat a punt d'ésser oblidats sense l'intervenció amable de Manent.

Us trameto dues coses. No treballo gens. Llegeixo.

Els nostres records per als vostres. Vostre, (signatura)

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

14 maig 1951

Amic Xuriguera: Veig per la vostra lletra que heu vorejat la frontera. Me n'alegro molt que a la vostra mare li hagi provat el sojorn a França.

“L'Ossa menor” no ha donat més senyal de vida que una “antologia poètica universitària”. L'any passat s'en publicà un altra. En la darrera hi ha molta fruita verda, naturalment, doncs els nois prodigis no abunden en lloc, però és aconhortador l'esforç i l'atenció que donen a matèries oblidades pel públic i àdhuc per molts professionals. Entre els nous poetes que no figuraven a l'antologia de l'any passat remarco la presència d'Agustí Tordera i la seva “Batalla en el bosc” així com els darrers cinc versos d'aquest poema:

“La llum que s'hi filtra (al bosc)
dibuixa per terra
els soldadets d'ombra
que han mort en la guerra
del sol i dels pins”

He parlat recentment amb un estudiant de la universitat de Barcelona que hem deia que els xxxxxxxxxxxx / conreadors del català i del castellà conviuen en bona harmonia. Entre els poetes universitaris que escriuen en castellà, segons ell, un dels millors és Costafreda de Tàrraga. Cal dir que l'estudiant esmentat bé que intel·ligent no és un especialista en aquestes matèries.

Me n'alegro que no us hagi desagradat “Nadala”. Avui us trameto coses, la major part, velles. Escric amb una anima constant d'entusiasme. I vos què escribiu?

Quan ens veurem per París. Què feu aquest estiu?

Els nostres records per als dos. Ben vostre. (signatura)

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

11 juny 1951

Particular

Amic Xuriguera: Gràcies per tot el bé que dieu dels meus versos.

Sembla que “Ossa menor” fa passos per a reprendre les activitats. No sé si reeixirà.

Sento molt que el vostre retorn a Paris no sigui cosa decidida, com desitjave. Ens veure'm, però, espero, al juliol.

Ha sortit l'Antologia de Joan Triadú el que vaig parlar-vos, fet a la “Biblioteca Selecta”. Fa reserves sobre autors consagrats que, fins avui, no crec que ningú les hagi fetes publicament. Hi juga molt el paper Bofill i Mates i Costa Llobera. Cal reconèixer que a desgrat de les seves preferències per als cerebrals sap admirar autors d'altres tendències com Costa i Llobera. Deixeu de banda una pila de poetes que al meu gust, bons. Fa grans elogis de Riba, de Salvat, de Rosselló Porcel. M'hi posa 3 composicions, les tres del darrer llibre: “Pressentiment de l'alba”, “Al jaç” i “Alba a Josafat”. Ja en parlarem a la vostra visita.

He rebut una de les lletres de que em parlaveu en la vostra, invitant-me a formar part del Patronat de “Proa”. Ja podeu suposar que el sol fet de figurar-hi vos representa molt per a mi, però, no veig manera de conciliar els meus refusos constants a ocupar llocs en vel / en vil amb l'acceptació en aquesta circumstància, tot i deixant de banda l'escassa afició que els hi tinc, per temperament. Vos heu viscut, si mal no recordo, una llarga temporada, en el món dels nervis en revolta. En vam parlar fa anys i tot i que cada cas és un món apart no ignoreu pas que una preocupació, en aquests estats, fa perdre l'equilibri. Es camine com el que duu un got d'aigua ple, a la mà, i ha de parar compte de que no vessi. “Tireu-vos-ho tot a l'esquena” em diu el metge. Però no ho aconseguixo. Quan es viu en un estat com aquest val més tancar-se a casa. Ja ho faig des de fa anys. No puc molestar-me de que m'hi vinguin a trobar. Quan ho fan amb el noble propòsit d'honorar-me però em posen en una situació violenta, tant més quan no hi ha altre camí que respondre, no, a una amabilitat. Bref, he contestat que m'adheria a una tan lloable empresa, que es pot comptar amb el meu concens moral no gosant dir el

mateix del material, posat que amb els meus mitjans limitats (aixís ho dic) aquest no potser més que molt reduït. Afegeixo que agraint molt l'atenció demano que es prescindeixi de mi per al lloc preeminent que se'm proposa, doncs, no s'adiu amb la vida retirada que porto. Dic també que en altres ocasions he refusat llocs per les mateixes raons. En resum una lletra difícil que m'ha produït una contrarietat natural, havent de refusar el lloc que amablement se'm proposa. Us ho dic a fi que n'estiguen assabentats i sento haver tingut que donar aquesta resposta. No cal dir que faré el que pugui per tal de cooperar com ho dic en la meua lletra. Si hi ha una subscripció i s'accepten contribucions modestes, les sols possibles per a mi, jo hi seré.

Dispenseu-me una xerrameca com aquesta. Però he cregut que us deia un mot d'explicació. Els nostres records a la vostra muller.

22 agost 1951

Amic Xuriguera: Me'n vaig a la Alta Savoia demà passat, probablement. Una grossa mandra em té clavat a Paris però un canvi d'aire el crec necessari per a la salut. Seré de retorn cap al 10 de Setembre. Com la meva dona compta anar a Holanda així que jo retorni per a aprofitar encara un xic la vida de platja, crec que aquest any no em serà encara possible d'anar vos a veure, doncs, sempre restem un dels dos a casa. Anant o tornant d'Espanya, l'any vinent, m'hi aturaré sens falta.

Vaig escriure a Jené sobre la tramesa de la pintura. Ja us informaré del que'm digui, quan em contesti. Li he dit que ho trameti amb ports pagats. Suposo que serà possible. Si no ho fos i es tingués que abonar el transport a l'arribada, us molestaré encara una volta més per a pregar-vos de dirme'n l'import i us el trametré de seguida. M'excuso una vegada més per tota la molèstia, així com per la que us ha donat el marc. Com no hi era la portera, el vaig deixar amb un mot per tal de no molestar-vos, a la porta de la porteria, on, com us dic, no hi havia ningú. Us ho dic per que en el cas de que s'hagués extraviat no passeu cap quimera, doncs, no tendria cap importància. El que té importància és la llauna que us he donat i me'n excuso una vegada més.

He sentit molt que la vostra estada a Paris hagi estat tan curta. Espero que no trigareu a venir de bell nou i que escoltareu a la vostra muller, que s'hi coneix i molt, i escriureu coses sobre art. Crec també, que seràn força interessants.

Ha vingut a Paris per uns dies, camí d'Itàlia, Riu, aquell lleidatà de que vaig parlar-vos. Es dedica, a Caracas, a estudis filosofics; es fa camí i crec que té condicions. Ha deixat de banda, un xic, la poesia, però, ha publicat un llibre i en té un altre en preparació, si bé crec que, com us dic, l'ha deixada un xic de banda. Té gust i sensibilitat, però, s'ha format en un moment poc propici per aquestes coses. No sent altre camí que el de Juan Boscán. No n'hi ha ensenyat d'altre.

I ací va un feix de coses noves i velles arranjades. No més fa dos o tres dies que ha cessat la febre que començava a enquimerar-me, doncs, no sóc prou fort per resistir sense dany un esforç / estoc, una tensió pareguda.

Els nostres bons records per a vos i la vostra muller.

Ben vostre,

(signatura)

He tramès al vostre simpàtic fill la postal promesa.

Paris 13-9-51

Amic Xuriguera: Sóc de retorn de la muntanya i faig de guardià de casa, doncs, la meva dona va sortir ahir cap a Holanda.

Vinc enamorat de les muntanyes. M'han donat la serenitat que'm calia i a poc d'arribar allí va aturar-se feliçment aquell impuls gairebé morbós d'escriure que'm dominava.

Avui us trameto el poc que he fet com a continuació a les composicions que us vaig trametre abans del meu viatge. No us apresseu pas a respondre. No corre cap pressa. Avui us faig aquesta tramesa per tal de que ho tingueu tot a mà, esperant deixar-vos en pau una temporada, doncs la font s'es troncada.

Em diu en Jené que m'ha tramés el quadre, a domicili i ports pagats com jo vaig encarregar-li. Estic avergonyit de la molèstia que us dono. Encara moltes gràcies.

Doneu records a la vostra muller.

Vostre,

(signatura)

4-10-51

Amic Xuriguera: Gràcies pels vostres amables comentaris sobre els meus versos i per totes les molèsties que dona la pintura. No passeu quimera per això.

¿Heu llegit l'antologia de poesia de Triadú?

He vist alguns joves d'allà baix. Veig que els que viuen fora d'una atmosfera literària catalana, tot i estar poc més o menys interessants, en coses de l'esperit, ignoren totalment les nostres. No són, però, totalment ignorants dels de fora de casa.

No us trameto cap poema. Doncs, he començat l'època de l'inactivitat. No ho sento. La salut hi guanya. ¿I vos? Us veig desanimat. Les circumstàncies presents no són per gaire rialles, però, vos, si voleu, teniu prous recursos interiors, per a deixar-les de banda.

Demà s'obre el "Salon des Tuileries", a la Galerie Charpentier. Ja veurem el que ens porta.

Avui s'obre, sembla, el Saló de l'automòvil. No l'he visitat mai i no penso pas ara trencar la costum.

Els nostres records a la vostra muller.

Cordialment vostre,

(signatura)

Paris 23-11-951

Amic Xuriguera: Gràcies per les vostres lletres del 5 i del 15 del mes que som. Amb la darrera m'arriba el bell próleg al llibre sobre Verdaguer.

Veig (i n'estic molt content) que heu représ la ploma i que us sentiu, com vos dieu a la vostra lletra del 5, desvetllat per a les lletres. Espero i desitjo que segueixi la ratxa. Sembla endegada pels camins que, sóc del parer, s'adiuen mes al vostre temperament d'escriptor. Es, crec, seguint els camins de l'assaig que us sentireu més vos mateix. Camins certament de creació. Teniu coses essencials que dir en literatura i en art.

Passant-hi una mica el ribot el vostre pròleg quedarà esplèndid. Els vostres escrits tenen una vibració lírica. En els moments que aquesta manca hom s'atura de llegir com si de sobte es fongués la llum. Quan dieu per exemple que hau rellegit els escrits
 XXX
plaer molt viu; les persones que el tractaren (pàgina III) (Són defectes insignificants) però trobo que són frases, com diuen els anglesos, massa "colloquial". En la pàgina I el mot retut i en la pàgina II el mot ens, potser sobren. Les dues negacions de "del qual no és possible de no tenir-ne compte (pàgina III) no m'agraden massa. Si en lloc de dir "des dels contemporanis de Verdaguer" (pàgina III) diguessim "des dels dies o temps de Verdaguer" potser em plauria més. En la pàgina IV mes m'estimaria escriure al cap i a la fi que al fi i al cap. Són petits comentaris que se m'acuden. No se si us seràn o no útils.

Per contra el paràgraf que comença a la fi de la pàgina I és alt, dens, sostingut. El que dieu en la pàgina IV d'una xxxxx representativa és una troballa i molt ben escrita. Heu fet un bon pròleg que obre les portes al llibre que heu escrit sobre Verdaguer i que serà un llibre que quedarà.

Ha estat ací Tomàs Garcés. Em digué que està a punt de sortir una Antologia de poesia religiosa. Em demanà si tenia res d'inèdit que pogues anar-hi. Li vaig donar les Nadales que tinc. Crec que hi van coses velles meves, ja publicades.

Ha estat ací Gomà de Lleida. Crec que es arquitecte. Es un dels joves que publica la revista "Ciudad". Està ben orientat, especialment pel que fa a la pintura. Coneix autors i escoles. Em sembla intel·ligent. No conec res d'ell. Crec que pinta. No sé el que escriu. Pertany a una generació que no és la vostra ni la meva. No crec per tant que consideri

essencial el problema de l'idioma. Es la meva impressió personal. També ho és (i no parlo per ell especialment) que a casa nostra hi ha lleidatanisme agut que fa que la gent prengui un interès en la vida i obra de lleidatans que de l'art a la administració pública ocupen llcos d'un cert relleu. Tot això, es a dir aquest interès, s'estén a tota la provincia. Un tarragoní il·lustre no crec que interessi mes, a les persones de que parlo, que un hom il·lustre de qualsevol altra banda del ón.

Jo no he escrit res. Llegeixo. He estat aquests dies devorant el darrer llibre de Graham Green "The end of the affair". Es passionant.

Sols he rectificat els començaments de "La noia de Santa Pau" i el de "La fusteria de Sant Josep", una mica coixos. La primera estrofa del primer fa:

"Pel carreró estret
on cada paret
crema de negror
vens amb la gerdor
i amb passa d'airet etc.

La primera estrofa del segon dels dits poemes fa:

"El sol encenia
un vol d'encenalls
a la fusteria"
etc, etc

Espero noves de la represa de les vostres activitats literàries. Molt m'ha satisfet el saber que heu recomençat.

Els nostres records a la vostra muller.

Ben vostre

(signatura)

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

XVI

Paris 19 Desembre 1951

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra i el catàleg. El pròleg m'ha agradat força. Espero molt de vos en aquest gènere dit "assaig" que crec més alt que la crítica mateixa posat que comporta els elements d'aquesta i a més a més els que resulten de prendre el pols a les coses. Envieu-me tot el que aneu fent.

M'ha sorprès ben dolorosament la mort de Josep Estadella. Els amics van caient en aquest pou obscur de la mort i és trist veure'ls desaparèixer i malenconiós el restar, quan hom ateny una edat que pesa. Crec, com us he dit alguna vegada, que com a poeta ha estat un xic negligit. Les nostres sensibilitats, ni els nostres camins no eren coincidents però això no vol dir que no apreciés els seus moments feliços. Els trobo en els cants dels carrers, dels vells costums, dels vells mobles.

Romà Sol és mort també de fa poc. Tenia amb ell una amistat vella, familiar gairebé. Si no hagués estat la mandra que el dominà i l'amor a parlar (un home que tenia extraordinàries condicions per a escriure), hauria deixat coses perdurables. La seva mort m'ha dolgut molt.

Coneixieu Ramon Aige? Era un amic meu d'infantesa. És mort també.

Estic d'acord amb vos sobre l'antologia de Triadú. És un jove guanyat pel cerebralisme. La malaltia es va encomanant. Ja hi estic fet. Deçà que vaig començar a escriure em toca nedar contra corrent. Que hi farem! No sé pas nedar d'altre manera.

Bones festes i un any nou felicíssim per a vos i els vostres, de la nostra part. Ben cordialment,

(signatura)

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

XVI

Paris 3-3-52

Amic Xuriguera: Moltes gràcies per la vostra lletra i per l'ajut que m'ha portat per tal de resoldre el problema difícil de la tria.

El vostre assaig –que trobo excel·lent– sobre Bofarull prova una vegada més que camineu amb un peu força segur per aquesta ruta. Molt intel·ligentment reveleu la significació i els caires de l'“xxxxxxx”. La frase tan justa i correcta “tota depressió és, en principi, redessable amb tal que es mantingui desperta la xxxxxx” és lleix amb els ulls del 1952 amb un xic d'inquietud. Crec que a més a més del seu autèntic valor literari i el que té, com penetrant treball crític, recrea l'atmosfera del món intel·lectual de l'època, en tal forma que el vostre assaig constitueix un conjunt de pàgines d'història literària d'un valor indiscutible. No feu marrades com vos temeu, ans be feu un obra que mereix tots els encoratjaments. Veig els obstacles amb que topeu per la manca de documentació! Els vostres escrupols us fan encapçalar cada treball amb el títol del llibre que comenteu. Cal felicitar-se d'aquest “joc negre / xxxxx per be que sigui de doldre que per manca de documentació no pogueu sensalitzar / generalitzar i fer un estudi total de l'obra i vida dels escriptors que esmenteu. Es de desitjar que aquesta documentació pugui arribar a les vostres mans. Poso la meua biblioteca a la vostra disposició, però temo que no us pugui ésser gaire útil, doncs, tinc escassos llibres, sobre tot de l'època que us interessa. Espero que aviat em trametreu altres assaigs.

He remarcat el mot “empleu / emplen” (primera paraula en la 2 pàgina) xxxxxxxx / ulli que no el trobo al diccionari, el mot en si no m'agrada. Potser “us” aniria millor. Pel que fa a les “nits crues i llargues de l'hivern” la frase m'agradaria més sense adjectius.

M'han agradat molt les vostres impressions sobre l'art de Fran / Juan Sala.

He vist l'exposició de Rouault. El que he vist és el millor d'ell per al meu gust. He vist el puadrich / quadrich / xxxxxxxx Buffet (crec que s'escriu així). No sé pas que dir-ne. Són coses que no sé si m'agraden o no m'agraden.

És mort Pou i Pagès. Un altre que cau. Les fulles no cauen sols a la tardor.

Em diu que el Premi de Poesia de l'ajuntament de Barcelona l'ha guanyat Sanchez Juan amb un llibre en català.

Del meu no en sé res encara. Deu haver-hi dificultats sobre tot penso, econòmiques.
Em va dir un amic que el llibre marxava, però pel que veig és a pas de tortuga.

Jo no escric res. Estic estroncat.

Els notres records a la vostra muller.

Ben vostre

(signatura)

Tinc “La família dels Garrigas” de Pin i Soler per si us interessa.

Paris 24 – març – 1952

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostre amb el text de la conferència. Us felicito ben sincerament pel seu contingut tan sòlid, tan complert. Llegint-lo he après mantes coses. És un admirable resum. Tot l'essencial hi és vist i hi és sospesat. No és pas possible de dir més en menys nombre de paraules. Hi llegeixo molts paràgrafs que poden, cadascun d'ells, ésser origen d'un llibre. La vostre conferencia m'ha interessat força. Us repeteixo la meva fervorosa felicitació. Us retorno inclòs el text com destijeu. Us trameto un paquet contenint l'obra de Pin i Soler.

Rebo poques noves de Barcelona. Millor dit, cap. La major part dels amics amb qui em cartejo están molt enfeinats i crec, desil·lusionats.

Esperaré un parell de mesos encara pel que fa a la publicació del llibre. Si allavors no està llest o començat demanaré que'm retornin l'original. Un retard mes perllongat complicaria la publicació de l'“Obra Poètica” projecte de que vaig parlar-vos.

Des de l'estiu passat no he escrit res. No sembla, per ara, que torni l'epoca de febre.

Ja'm direu si va endavant la revista de que em parleu.

Crec que ha obrat molt assenyadament

Els nostres bons records per als dos.

Vostre

(signatura)

tramés a Lleida. No se m'ha presentat avinentesa de comprobar-ho, d'allavors ença. Les meves coses están disperses i en desordre. Demanaré que ho mirin i que'm trametin l'exemplar si es troba. Altrament encarregaré l'exemplar de la "Biblioteca Selecta", sinó està esgotat.

Disposen de "Marines i boscatges", si el voleu.

Jo tinc dificultats en rebre llibres d'allí. Alguns llibreters les tenen, sembla, en fer expedicions, doncs, els pregunten
xx trameses a l'estranger. Cal que sigui un particular que ho faci. Allavors no diuen res, doncs, ho consideren com un present que es fa. De seguida que el rebi us el trametré. Oller és un constructor de novel·les, bones o dolentes, però un constructor. Anatole France i Joan Valera no han fet novel·les, Oller sí.

Guardo el vostre treball. Si voleu que us el retorni digueu-m'ho. 1ª pàgina, 9e paràgraf trobo "de la qual sorgeix el nivell". Pot ser és correcte però no m'agrada.

He vist l'exposició italiana. Formidable. Demà veuré la de quadros moderns, especialment tramesos que son de col·leccions nordamericanes.

L'exposició italiana vol un viatge.

He demanat a l'editor l'original. Aixó resoldrà el problema donant-lo amb les alteracions a la "Selecta".

Els nostres records per als dos

28-10-52

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra. Me n'alegro molt que el vostre fill vagi millor. Espero que força aviat estarà del tot bé.

Us volia escriure fa dies per a dir-vos que l'atzar ha fet que conegués Lesfargues. Justament és el Professor d'espanyol al Lyceè on faig de lector. Ja us vaig anunciar la possibilitat d'aquest nomenament que havia demanat fa anys. Ara ha vingut. Ja suposo que ho sabeu per Lesfargues segons m'ha dit. És un jove intel·ligent i simpàtic. Crec que farà camí, doncs, el crec dotat i endemés es ple d'entusiasme. Les meves funcions no sols em distreuen de preocupacions (la de la mort i la de l'incertitud del pervindre d'aquet planeta), sinó que m'interessen. Apagada la febre dels versos, trobo un interès en aquesta tasca d'anar formant els alumnes. Em ve de nou pero ho trobo, com us dic, força interessant.

El nostre comú amic m'ha demanat uns versos per a una revista de Tolosa. Entre els darrers que tinc inèdits penso donar-li dos o tres per tal que trii. "Portes" que abans es deia "Anar obrint i tancant portes" en la seva darrera forma. Després "El bon temps que vindrà" i pot ser "Muntanyes doloroses" o "Molí". xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx ma verd primaverall" que a vos sembla que no us agrada gaire, però a mi em sembla que se sosté.

Diue-me, si us plau, el vostre parer d'aquesta versió de "Portes". No sé si suprimir els dos mots "dels dies" en el segon vers. Em diuen que sobra la coma en el darrer vers, darrere del mot més. Aixó es tan personal que dubto sempre.

Els nostres records per als dos i desitjant em trameteu alguna cosa vostre, ja sabeu sóc ben vostre.

(signatura)

dissabte 15-11-952

Amic Xuriguera: Molt content de saber que el vostre fill va millorant. Aviat es posarà bo del tot. Així ho desitjo.

Em plau de saber que vindreu aviat. Potser per Nadal (no és segur, encara) hauré de tornar a Espanya per arranjar un afer de casa. Sentiria que coincidís amb la vostra vinguda i que no ens veiessim. Com us dic, però, no tinc encara res decidit, dependrà de les noves que rebi.

XX
novel·la el trobo de tot primer ordre. Heu trobat la mar més favorable per a la vostra nau. És un assaig penetrant. Toqueu les tecles que s'han de tocar amb encert, amb intel·ligència. Heu treballat molt i bé. Heu vist just i pregonament. Esteu dotat endemés de paciència, qualitat indispensable per a aquesta mena de treballs. Heu llegit B. de Saint Pierre. Yo no he pogut mai passar de la segona plana. Cal esmentar especialment les parts dedicades a Rousseau i a Balzac; són de molt pes. Són plenament bones. També m'agrada molt el que dieu de Malraux, de Camus. Les vostres consideracions sobre el surrealisme són les més diàfanes que conec. Tot el que he llegit fins avui definint el surrealisme és d'una complicació tal que enfosqueix per comptes de fer llum. El vostre comentari té una transparència que foragita totes les confusions. M'hauria agradat saber el vostre parer sobre la "Femme pauvre" de Bloy. També el que penseu de les "Liaisons" de Laclos. No em sembla a mi que els personatges de Hemingway siguin germans dels dels altres autors americans que citeu. Potser m'erro. De Rilke conec la lírica (part traduïda esplèndidament per l'amic malaguanyat Joan Climent) però de novel·la no en conec cap ni sabia que n'hagués escrit.

Us dono l'enhonorabona. Us retorno l'original. Conserveu-lo. Cal que això es publiqui en català.

He vist una col·lecció esplèndida de pintures d'un col·leccionista de Rotterdam. Classics i moderns enlluernadors.

La musa morta. Estic ple de febre pedagògica.

Els nostres records per als dos.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

3. Avenue Pierre 1er de Serbie

Paris XVI

19-12-52

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra. Molt m'ha interessat el que em dieu del llibre de l'Arbó. Pel que fa al de Zunzunegui, jo trobo que és, com us he dit, crec, un eco de Baroja.

Avui us trameto els nostres vots de felicitat per a vós, la vostre muller i el vostre fill al que suposo totalment restablert. Bon any nou també per a tots.

Resto a Paris aquestes festes. Us espero el curs vinent. Hi ha molta pintura a veure i passejades a fer.

He rebut lletra de l'editor i em diu que a tota pressa està corregint la composició del llibre i que aviat em trametrà les proves. Ha estat tantes vegades a punt de sortir que ja no hi crec gaire.

He rebut una lletra interessant de Federic Riu que és a Venezuela, com vaig dir-vos. He vist l'altre dia a Sanuy pensionat a la Sorbona. Són els dos joves de Lleida que crec, entre els que conec, mes dotats. Un i altre pertanyen a una generació espiritualment allunyada de nosaltres. Riu que és el que conec més i que és un noi excel·lent i al que tinc afecte, està, sense reserves, al costat de Juan Boscán. L'altre no el conec tant, ni molt menys. Aparentment sembla menys incorporat en aquest grup.

He donat a Lesfargues uns poemes per a publicar en la revista de que vaig parlar-vos. Entre ells un (del que us trameto la còpia) fet fa anys en lletra gairebé indescifrabla i que, darrerament, carregat de paciència he pogut posar en clar poc més ó menys.

Els nostres records per als dos i bones festes.

Ben vostre

(signatura)

“OBRA POETICA”

“Domassos al sol” (1924)

D’aquest llibre es suprimeixen les composicions següents:

1. “Vi que flaires com les roses” (pàg 21)
2. “Viaranys que s’enfilen etc” (pag 25)
3. “El ponent empeny les veles”. (Pàg 35)
4. “La carena s’allarga etc.”.... (pàg 37)
5. “Mig arrossegant-se” ..... (pàg 41)
6. “Vesteixes com una santa” .. (pàg 43)
7. “Fas via enjoiada” .... (pàg 45)
8. “La neu que cau ensonyada (pàg 49)
9. “Llums que dormiu sobre el mar” (pàg 61)
10. “Oh masovera endreçada” (pàg 63)

i

Les altres composicions han d’ésser publicades, la major part d’elles amb algunes esmenes i que figuren a continuació: (pàg 5)

En la composició “Domassos al sol” canviar el tercer vers de la quarta estrofa:

“Llums totes despertes” per aquest altre

“Claredats despertes!”

En la composició “Lluny, a sol ixent” (pag 7) que podria dur el títol de: “Camí d’Avila” cal canviar el primer mot de la primer estrofa: “Lluny” per “Allà” o per: “Ara” i el mot “mateix” (tercer vers de la septima estrofa) per “igual”.

En la composició “Ai, la boira plana” (Pàgs 9 i 10) suprimir els versos següents (pàg 10): “Ja dansa la boira –al ritme del so- de l’hora esblaimada d’un hivern d’enyor”. Total 4 versos suprimits.

En la composició “Aquest setembre s’han marcit les roses” (pàg 13) cal canviar el un mot de la primera estrofa, quart vers,: “s’enfolleeixen” i substituir-lo per “voletegen” i posar “xiuxiueig” o millor, “remoreig” en lloc de “xurigueig” (cuart vers, segona estrofa).

En la composició “Boirines soles, cels alts” cal suprimir els següents 4 versos de la primera estrofa: “Quan calla amansit el mar – sentim l’esperit que parla – amb veu que retruny al co! – Els nostres rostres s’apaguen”

En la composició “El ponent empeny les veles” cal suprimir en la darrera estrofa (pags 35 i 36) el 3 i 4 vers: Per remar jo amb els teus braços” – deixaria camp i llar” i els dos darrers: “Quan tos ulls se sentin lassos – et duré a esguardar la mar”.

En la composició “Mare de Déu de Butsenit” que podria titular-se “A la Mare de Déu de Butsenit” cal suprimir en la 1ª estrofa els dos primers versos: “Mare de Déu de Butsenit – com m’abrandareu el pit! En la 2 estrofa els dos darrers: “Madona, la jovenalla us portava el seu amor! La 5 estrofa que comença: “Resti l’ànima corpresa etc quedarà totalment suprimida. Quedaràn també suprimits els dos darrers versos de l’estrofa 5 que fan: “Mare de Déu de Butsenit – blau consol del pecador” i en el segon vers de la mateixa estrofa cal substituir “mateix” per “igual”.

En la composició “Ja passen les donzelles endolades” em decanto a suprimir la darrera estrofa, sino puc esmenar-la a gust. He trobat solució per al darrer vers que podria dir “així com de sentir-la vora meu” en lloc de “i de sentir-la viva vora meu” restant fora el mot viva que mata el vers. No he trobat solució per a per a 2 vers d’aquesta estrofa. Potser aquesta composició podria quedar fora.

En la composició “Ara baixen les ramades” (pàg. 65 a 67) cal suprimir els dos darrers versos de l’estrofa 4 que fan “El camp enfora negreja – lladra planivol un ca”

Entre les composicions suprimides la unica que m fa dubtar es “Vi que flaires com les roses” (pag 21; les demés, gens.

Pot intentar-se de salvar la composicio “Mig arrossegant-se (pàg 41) del llibre “Domassos al sol” (que figura entre les suprimides al full que porta el nombre 1), en la forma següent:

Suprimir la quarta estrofa i substituir-la per la següent:

“Els pendons, com veles
de cèliques naus,
onegen en l’aire
vermellencs i blaus.”

Suprimir les tres darreres estrofes i substituir-les per la següent:

“És un encenser
el sol que es consum.
S’apropa la Verge

trèmula de llum.”

“La tarda oberta” (1927)

Cal excloure les composicions següents:

“Em veig passar lentament” (pàg 12)

“Per l’escala” (pàg 34)

“Avui que és diumenge” (pàg 35)

“La casa és buida etc” (pàg 41)

“Baixo de dalt de la muntanya” (pàg 47)

“La dolça mar remorejava” (pàg 69)

“La mar s’apaga serena” (pàg 71)

“La blancor del llençol etc” (pàg 87)

Dubto si excloure les següents composicions:

“S’estenen les boirades etc” (pàg 26)

“Mar caiguda” (pàg 68)

“La mar s’apaga serena” (pàg 71)

Frisança de llums (pàg 86)

La resta de composicions han d’esser publicades salgues, però, amb esmenes: les següents:

En la composició “La polsina del camí” (pàg 10) cal canviar el 4 vers: “que sobre el turc brilleja” i substituir-lo per: “que fulgura a la carena” i canviar, amb lleugeres modificacions l’ordre dels versos 10 i 11; l’onze passa a ocupar el lloc del 10 i aquest el lloc de l’onze:

“un flairós respir de sol
i un bon manat d’herba fresca”!

Els tres darrers versos d’aquesta composició queden exclosos. Temo que aquesta quedi coixa i que hauré a l’últim de suprimir-la.

En la composició “Hortolana” (pàg 45) caldrà suprimir “Perdigana”. A Lleida ho diem així però sembla que està mal dit i que es diu “perdiganya”.

En la composició “La nit amb l’or etc” (pàg 48) cal excloure els dos darrers versos.

En la composició “Els palmons etc” (Pàg 54) en el 3 vers en lloc de: Canten pel viu carrer” cal dir: “Salmegen pel carrer”

Canviar en la composició “Pluja daurada” el 2 i 3 vers de la 1ª estrofa que han de dir:

“i al dia dónes
ton alè moll i ta llangor.”

“Hostal de núvols” (1931)

Cal excloure la composició “Sobre l’escena ardent” (Pàg 55).

En la composició “Aquest afany etc” (pag 13) si la 4 estrofa que comença “I de bell nou” fa l’efecte de cosa per al “Papitu” caldrà suprimir-la.

En “Van asclant un pi” (pàg 16) el darrer vers ha de dir “de blau encès, branda” en lloc “de blavesa, branda”.

En “Soc dintre meu” (pàg 19), 3 vers corretgir set (en castellà sed) i que al llibre està escrit amb d.

En “Duent cistells etc” (pag 30) cal posar al 4 vers una coma darrera terres?,

En “De bon matí tot etc” (pàg 32) el 4 vers de la 2ª estrofa ha de dir: “fent lluïssors agudes de lluerna”

En “Quan la finestra s’esbatana” (Pàg 34 i 35) en el penúltim vers cal posar coma darrera “immensa”

En “Duc un vestit (Pàg 49 i 50) els versos de la pàg 49 que diuen “infants que m’esguardeu, -enfarinat-, han de dir:

“infants petits
que m’esguardeu, enfarinat,
etc

i posar un punt darrera el mot sentits, del vers següent, i suprimir els tres versos primers de la plana 50 que diuen “i us tinc – amb els meus dits – ben apretats.”

En “Hivern etc” (pàg 52) els versos 11 i 12 han de dir

“Hivern amb els llums
glaçats a les cambres”

en lloc de llums despertes com diuen ara.

En “Plou” (pàg 56) el 2 i 3 vers de la 2 estrofa han de dir”:

“i la llumenera
encesca,”

en lloc de “i la llum, al sostre, - penjada”.

En “En vostres ulls etc” (pàg 59) la a de la dedicatòria ha d'ésser minúscula.

En “Colors” (pàg 62) Posar punt i admiració al final del 2 i 3 vers de la 3a estrofa i començar el darrer vers amb majúscula.

En Marc (pàg 63) evitar repetició d'ocells

“Els fanals del meu sant” (1935)

D'aquest llibre es suprimeixen les composicions següents:

<u>“Hort”</u>	(pg 15)
<u>“Teulades”</u>	(Pàg 17)
<u>“La Meuca”</u>	(pag 21)
<u>“Setembre vermell”</u>	(pag 28)
<u>“Aigua de pou”</u>	(pag 40)
<u>“Picant pedra”</u>	(pg 42)
<u>“Volen altes les fulles de claror</u>	(pàg 43)
<u>“L’hora de neu”</u>	(pag 46)
<u>“Moixó”</u>	(pag 48)
<u>“Les ombres que m’acompanyen”</u>	(pag 65)

Cal suprimir els dos darrers versos de “Falzies” (pàg 18) que fan:

“Porteu pes de cor
dessota de l’ala.”

Veure a “Capvespre a la vinya” (pag 19) si el mot “saldrocant” és just.

Canviar en la composició “Els Xiprers” (pag 24) el mot “penedit” per “corferit”.

Canviar en “Nadal” (pàg 26) el mot “llum” per “flotant” i entre comes.

Veure si es pot dir “trebol” en lloc de sostre en la “El cavall de cartó” (pàg 73)

“Rosada i celistia” (1949)

En aquest llibre cal suprimir: “Vela blanca” (pag 35); “L’Oriège” Pàg 60): “El peix al sorral” (pàg 63) i “L’home que canta sol” (pàg 100)

Cal corregir: a “Prades altes” segon vers posar “tan” en lloc de “tant”.

En “Al jaç” posar “dormiten” en lloc de “somiquen” que vol dir “ploriquejar” (pag 55)

A “Nena morta” posar “innombrables estels” en lloc de “una colla d’estels” (pàg 81)

El darrer vers de “Enllà dels dies” ha de quedar així: “Serem una collada? Serem sols?” (pàg 119)

En “Amor” (pàg. 120) tercer vers dir “tampoc” en en lloc de “no ets.

Posar a “Cloquer a la finestra” (pag 26) “sòl” en xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Paris 16 Juny 1952

Amic Xuriguera: Rebuda la vostra amb el capitol dedicat als tres pintors conceptistes. Té un só / tó major i és ben proveït d'idees. Podria dirse que és treball de tècnic. Us moveu amb pas segur en aquest món dels colors i de les formes. Jo em perdo un xic, i potse més que un xic, en el camp del concepte que sabeu que no és pas el meu. És un camp sense fites i pot ser sense camins. Tot hi es camí, potser. Tal volta tot s'hi fa possible, també. Aparentment, hom veu en el concepte un subjectivisme arbitrari. Em fa l'efecte que el que s'hi dona surt a l'aventura i crea un món per a ell sol. Si aquest exercici els atansa a l'essència de les coses, no us sabria pas dir. Pel que fa al vostre bell treball, el fet de que hagueu penetrat en el món de les intencions i que hagueu trobat tantes raons per a explicar-les és ja força important i que siguin raons que descansin no sobre la lògica corrent, que no compta per a res en aquestes matèries, sinó en aquella altra que no sé com anomenar-la, però, que no té curs més que en l'esfera de l'art, augmenta encara la valor dels vostres assaigs. No en conec cap a casa nostre que, en aquest terreny, arribin al seu nivell. Us felicito i faig vots per a que seguiu fent, segur de que us trobeu en camins que s'adiuen força amb els vostres dots. Ja m'enviareu el que aneu fent. M'interessa molt.

És de doldre, repeteixo, que la manca de texts no us permeti parlar dels escriptors catalans amb l'amplada que fora de desitjar. Quan vagi a Espanya, veuré si trobo coses. El problema angoixós és que (ja crec que os ho he dit) els llibrers no volen saber res amb la tramesa d'obres a l'estranger. Cal que siguin els particulars que les facin com presentes personals. Així està disposat.

Jo continuo no fent res. Em sento trist. És molt amable de part vostra el dir que l'impuls tornarà. Cal pensar que si bé literariament tinc dos anys de menys, en realitat l'edat real mana en aquestes coses. Deia el gran Don Joan Alcover "Ja no vibro" quan arribà a amuntegar un nombre un xic considerable d'anys.

Dic que literariament tinc dos anys menys dels que en realitat pesen sobre mi, perquè totes les antologies (llevat de la feta per en Triadú a "Biblioteca Selecta" on vaig arribar a temps, per a qui hi figura la data justa de naixença) em fan dos anys més jove.

El primer que parlà de l'esmentada data fou Mossen Pelegrí, em sembla. Algun que l'envoltava, creient-se enterat, potser li assegurà que la sabia, dient que havíem anat plegats a estudi, o eram de la mateixa quinta. Doncs, bé, va equivocar-se. La cosa no té importància però es absurd que una cosa tan fixa es converteixi en mòbil com certes festes del calendari. Quan Garcés fou ací vaig oblidar de dir-li i en el "Llibre de Nadal" ediatat per la "Biblioteca Selecta" en el que ha fet la tria Garcés, surt de bell la data equivocada. No té remei.

Estic preparant la publicació de les obres de "Domassos al sol" però és molt dur. Soc l'home dels dubtes i em sembla que no acabaré de resoldre'ls mai.

No aniré a Espanya fins a mitjans d'agost. Podré aturar-me a Bergerac abans si els trens no fossin tan plens en aquella época, així és que m'aturaré a la tornada.

Els nostres bons records per als dos.

Ben vostre,

(signatura)

Us retorno l'original i us trameto un cartell de l'institut.

18-8-52

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra i espero que al meu retorn d'Espanya ens veurem.

Me'n vaig avui a Aragó (alta muntanya) pel moment a Jaca. Des d'allí veuré on vaig.

Poques ganes d'agafar el tren però em cal un canvi d'aire.

Me n'adono que quan torni no sabré pas el camí recte per anar a Bergerac: Si voleu posar-me un mot a Lleida a casa de Josep Prim per a entregar a Av. Plaza de España 12 Lleida us ho agrairé. No sé pas la meva adreça ara i de casa el Josep em faràn seguir la correspondència.

El meu propòsit es quedar-me a Bergerac camí de París, en retornar d'allà baix. Espero que res m'ho impedirà.

Us posaré un telegrama preguntant-vos reservar-me habitació a l'Hotel. Els nostres afectes per als dos. Vostre (signatura)

1 octubre 1952

Amic Xuriguera: Gràcies, moltes gràcies així com a la vostra muller, pel vostre cordialíssim acolliment. No oblidaré pas els dies passats en la vostra companyia tan agradables per a mi, ni les vostres múltiples atencions. Tenen encara més valor atesa la circumstància lamentable que coincideix amb la meua estada i que us tenia, naturalment, preocupats. Faig vots per a que l'estat del vostre fill, per sort ben millorat ja a la meua partida, segueixi anant per a bé.

Servo un un record de les hores d'amistat i de les impressions tan belles que m'entraven pels ulls, travessades pel pas ample i seré de la Dordogne.

He rebut el llibre occità. He trobat coses bé. Remerciaré a l'autor un d'aquests dies.

Els nostres bons records per als dos. Ben vostre

(signatura)

9 Mars 1953

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra i abans de tot desitjo que s'hagi esvanit tot rastres de gripa a casa vostra. Joestic des de fa molts dies com si fos a la vetlla d'agafar-la, però, fins ara, per fortuna no la he tingut.

Us volia escriure fa dies pero he tingut una temporada moguda. En primer lloc la feina d'omplir la fulla dels impostos és per a mi d'una complicació que a primera vista pot semblar exagerada, posat que no tinc gaires coses a incloure-hi, pero el món dels nombres m'esgarrafa. Després he tingut amics de Nordamerica i per fi les proves del llibre a corregir a corre cuita, doncs, el vol publicar per al dia de la festa del llibre que crec és a l'abril. L'editor m'ha escrit i em posa Josep! Después diu que se li ha esgarriat l'original i sols m'envia les proves de les dues primeres parts del llibre. Jo volia engegar-ho tot a dida, però, como les dues parts que manquen són les més fluixes, on hi ha composicions que volia suprimir i corregir, no he plantejat cap problema, doncs, trobo que el llibre queda més arredonit. Sols hi ha una o dues composicions de les que no hi figuren que tenien per a mi intrèes. Però com preparo el material per a les "Obres completes" la cosa no té importància.

He tingut la sorpresa de rebre un llibre de versos de Miquel Lladó. Trobo que té una força, una sensibilitat i molts moments d'empenta. El cantó que m'interessa menys és el filosòfic, com el darrer vers que figura en la fulla inclosa. Viu a Castellldans, molt prop de Lleida, com sabeu. Ha publicat un llibre en castellà abans d'aquest llibre en català. Per les dedicatòries dels versos veig ha estat primer en relació amb els elements que fan "Ciudad" a Lleida i darrerament amb López Picó, Sagarra, Riba, Arbó, etc.

En aquest moment veig Lesfargues que'm dona records per a vos i em prega us recordi que desitjaria uns articles vostres per a la seva revista.

Sóc sol. La meva dona és a Italia fins a darrers de mes.

Bons records als vostres. Vostre,

(signatura)

Paris 6 maig 1953

Amic Xuriguera: Des de fa dies pensava contestar la vostra lletra del 31 de març però, com d'un moment a l'altre, confiava rebre noves del llibre, he anat ajornant la resposta fins avui, desesperant ja de rebre-les mai. D'aquesta feta acabaré cardíac. Figureus (no sé si us ho havia ja dit) vaig rebre fa algunes setmanes un telegrama de l'editor anunciant-me que el llibre estava imprès. En enviar-me les galerades, em posà un mot dient-me que s'havia esgarriat part de l'original i em demanava que reconstituís el llibre i que li trametès tot seguit, doncs, havia de sortir el dia de St Jordi, festa del llibre. Jo vaig pensar que reconstituir-lo era tan com ajornar la publicació fins al segle XXI. Li vaig dir que publicués sols els poemes que figuraven a les galerades (es a dir les dues primeres parts, de les quatre de que constava el llibre, per tal de no complicar les coses.) Vaig corregir les proves a corre cuita amb l'amable ajut de Mercè Rodoreda i Obiols, doncs, sovint l'autor no s'adona de les faltes. L'editor m'adreçava la lletra a nom de Josep. Realment, quan el que corregeix les proves allà baix em diu Josep, hi ha motiu per a esverar-se. Li vaig posar un telegrama, repetint-li per segona o tercera vegada que em deia Jaume. M'anunciava que havia demanat un prefaci al poeta Josep Romeu (és dels millors entre els joves (deu tenir 30 i tants anys/) Sense acusar-me rebut de les proves (els antecedents el passat, per important que sigui, no existeix per a ell) va enviar-me còpia del llarg prefaci. Romeu ha llegit, em sembla, amb atenció les meves coses i en ha descobert aspectes, alguns d'ells, que jo mateix no havia mai remarcat. En alguns punts coincideix amb opinions vostres que figuren en lletres que m'haveu escrit. Romeu em dona l'impressió d'ésser un home de talent i que no fa les coses a la lleugera. En fi ja ho llegireu, si el llibre surt un dia o altre. En la lletra en que m'enviava el prefaci de Romeu em deia que la setmana vinent imprimirien el llibre i afegia que hi aniria una de les parts esgarriades es a dir: Fulls de cartipàs. Vaig caure d'esquena, doncs, tenia de temps anotades rectificacions a fer, però com no va enviar-me les proves d'aquesta secció del llibre, que s'havia esgarriat, i que per consegüent quedava exclosa del volum, no tenia per a que ocupar-me de les esmentades correccions. No me'n vaig, doncs, naturalment ocupar. L'editor decideix de publicar la dita secció sense enviar-me proves. N'hi ha per a devenir cardíac. La cosa es complicava encara doncs en el prefaci es citaven coses que figuren en una composició que volia esmenar. Romeu feu el

comentari de les coses que li van donar com a definitives i tenia raó de fer-ho. El que no tenia raó és l'editor de donar com a bons versos que no figuraven en les proves que m'enviaren. A més a més en la versió de l'original que li vaig enviar en 1951 vaig excloure per a corregir-la, una composició que figurava en el primer que vaig enviar a l'editor en 1950. És la composició "A una morta". Doncs bé, a l'editor li ha agradat i sense demanar-me permís l'ha inclosa, sense les rectificacions que jo hi he fet posteriorment. Com veieu tot això és dramàtic. Ara be enfadar-se en aquestes circumstàncies seria augmentar encara el nombre de desastres. Vaig escriure una lletra descoratjat a l'editor dient- les correccions que calia fer si encara hi havia temps. No he sabut res més des de llavors. Si el llibre ha sortit el 23 (ara, no ho crec) no hi havia certament temps d'esmenar res. Si la publicació s'ha ajornat, pot ser sí. En fi no sé res. No m'estranya pas que l'editor no m'escriu, atès que no escriu mai. No m'extranyaria que per fi el llibre no sortís. En aquestes afers es sorprenent ja.

Vaig continuant preparant "Obra poètica" que aquest estiu, si vaig allà baix, faré a mans de Garcés, preguntant que no la publiquin fins l'any vinent i així hi posaria la data 1924-1954.

Continuo la correspondència amb Miquel Lladó. És certament un home interessant i d'un talent original. La seva obra té llampecs sorprenents. Pel que veig (dates dels versos en els llibres) escrivia en català de molt jove. Després feu versos i prosa castellana. Després ha tornat al català. S'ha posat en contacte amb Riba, amb Bofill i Ferro. Deu ésser amic d'Arbó. Li ha dedicat un vers. Escriu al diari que es publica a Lleida (us incloc un article seu, que us agrairé em retorneu per si me el demanés. Acaba de publicar un llibre de versos en castellà, que a despit del títol: "Hacia la vida" em sembla un llibre bo. El millor llibre de versos que ha fet un català en llengua castellana. Li he dit així mateix. Com els que s'han fet són mediocres aquest elogi seria migrat sinó afegís que el llibre em sembla excel·lent. L'esmentat títol ajuda a conèixer aquest poeta. Vull dir que al costat de coses molt bones en té de xibte d'altres del tarannà del títol. És a dir que de cop puja molt i de cop cau, no gaire sovint, però cau. Quan puja, puja de bo de bo. M'ha enviat "Mi perro i jo" publicat fa uns anys. Ple de preocupacions filosòfiques, té moments lírics esplèndids. Són poemes en prosa, editats a Lleida per la "Biblioteca de Escritores Leridanos". Aquesta editorial anunciava llavors l'aparició del segon volum de la col·lecció: "De les meves boïgues" versos catalans de, crec, Espert. He confiat el nom a la memòria i no és gaire segura. No sé si s'ha publicat. Lladó em diu que hi ha un poeta (en català; vivim uns moments en que calen aquestes

precisions per tal de poder-se entendre) que es diu, em sembla de Pedrolo que viu a Tàrrrega i sembla que és molt bo. Lladó el pensa incloure en una antologia que té encarregada, en la que hi figuraria també Torres i jo. Lladó té a punt de publicar un altre llibre en castellà i un llibre de poemes en prosa en català. Bref és un escriptor bilingüe, millor dit trilingüe, doncs té fet (no publicat) un llibre de versos en portugues. Ell mateix se diu camperol i es sorprenent en un camperol el trilinguisme. Sembla que ha tingut correspondència seguida amb Teixeira de Pascoaes, que ara és ja mort. Cal reconèixer per estrany que sembla que fins ara els poemes castellans de Lladó em semblen superiors als catalans.

S'ha publicat a Oxford "Anthology of catalan Liric Poetry" estupendament editada per Gili que com sabeu fa molts té llibreria a Oxford. El llibre fa molt goig, bon paper, excelent relligadura. Un llibre angles cent pre cent. Semble que hom té a les mans un llibre de Blake. Va desde Lull fins als joves. El prefaci és en anglès. El text no té traducció. La tria és de Triadu. És poc més o menys l'antologia que feu en 1950 a Barcelona que causà un cert escàndol pels seus comentaris sobre alguns poetes i per les seves omissions. Aquí les omissions s'accentuen, doncs queda exclòit, per exemple, Mossèn Riber (cosa injusta) que figurava en l'antologia de 1950, redueix el nombre de poemes d'alguns autors (de tres poemes meus que figuraven en l'antologia de 1950 en deixa un no més: "Pressentiment de l'alba") i en canvi augmenta el nombre de poemes d'alguns altres autors. Hi figura una corrua de joves. De Folguera hi ha un poema sols, i dexa fora els clàssics Pere March, tan fresc amb allò de: "e platsme la matinada-ans que el sol sia llevat" i Turmeda (grossa injustícia de no haver-hi al menys inclos un fragment). Dels moderns deixa fora andemes de Mossen Riber; Llates, Pijoan, Sanchez Juan, Plana, Mossen Ribot, Albert. Boix i Selva.

M'aturo, doncs m'engegareu a passeig per pesat. Estic un xic espantat de les proporcions d'aquesta lletra. Dispenseu-me.

Us trameto adobs. Alguna cosa nova feta sense gran entusiasme. Mala senyal.

Sóc sol. La meva dona es a Hollanda per uns dies.

Dieu-me que feu. No sé si vaig dir-vos que no em fou possible, amb força sentiment, d'oír-vos a la radio. Estava pres per forasters amics, i no em fou possible combinar les coses al meu gust. Envieu-me el que aneu fent sobre el llibre de pintura.

Bons records als vostres.

Ben cordialment

(signatura)

En Lladó em demana un pròleg per al seu llibre de poemes en prosa, en català. Tinc por d'estrenar-me, als meus anys en la prosa. Per altra banda em sembla poc amable refusar.

[160]

26-5-53

Amic Xuriguera: Gràcies per la vostra lletra tan amable i encoratjadora.

Us retorno, com desitgeu, inclòs, el magnífic assaig sobre Sunyer. Aneu fent una obra admirable. Davant d'una pintura és un món de coses que se us acuden. Les hi doneu una plasticitat, una claredat sorprenent a despit de la complexitat del tema. Nedeu en mar per a vos propicia. Us adoneu i amb quina penetració! de les relacions, dels contactes que possiblement els autors mateixos no han remarcat. Teniu un sentit / sentis / instin pregon d'adivinació. Tot això coronat per un estil feliç, felicíssim. Veig i amb goig que us doneu de tot cor a aquest treball. Os he dit –ho repeteixo– és el vostre millor camí. Cal reunir aquests assaigs en un volum. Continueu. Hi confio. No és possible que no hi trobeu, escrivint, el plaer i la llum que hi trobem els altres. En parlar per mi penso que serien amb mi tots els qui els llegissin.

Veig que heu fet la demanda per ésser assistant. Desitjo de tot cor que ho obtingueu. Em farà molt de plaer veure-us a París.

A desgrat d'haver anotat a les galerades que calia corregir dues errades capitals (sobre tot una) i d'haver-ho especialment demanat en lletra a l'editor de tenir-hi cura, doncs, bé no hi ha fet cap cas (no llegeix les lletres o les oblida o les perd). En fi això ja no té remei. En la pàgina 29 al final de "La Tia Paula" diu n'ha en lloc de n'he. Trobo que això fa malbé el poema.

En el que duu per títol A trenc de dia, diu banderes al mati en lloc de banderes de mati com hauria pogut dir banderes de foc. Tot això li explicava a la meua lletra, doncs, bé, és com si no l'hagués escrit.

Un amic em diu que troba el pròleg tebi. Potser si, no crec que el prologuista sigui un devot de la meua poesia, però trob el seu pròleg honest, i ha posat el que hi ha vist i ha llegit amb atenció el llibre. Doncs bé jo crec que l'autor no pot demanar mes.

He dit a Lladó que provaria de fer un pròleg per al seu llibre, doncs, no em puc comprometre, sense ésser un imprudent, a fer un proleg. Ja sabeu la meua manera de treballar i que no puc fer res per encàrrec. Veuré, doncs, si em sortirà.

Potser dins un mes hauré d'anar a Barcelona. Pensar en la calor i en el viatge em té esfereït. No sé pas encara si estaré a estiuejar allí o retornaré ací.

Un incloc uns poemes arranats uns, altres nous.

Els nostres records per als vostres.

Vostre

(signatura)

Paris 24 juny 53

Amic Xuriguera: Moltes gràcies per la vostra lletra. La setmana vinent me'n vaig a Espanya, no se per quan temps. En Grau em diu que hi anireu a la tardor. Desitjo que no en sortiu masa decebut. En tot cas veureu els vostres i aixó és molt.

Desitjo vivament que rreixiu en l'afer d'ésser nomenat "Assistant". Espero que l'hivern vinent sigueu a Paris.

Jo preparant el viatge i enfeinat fins a coll... Endemés han vingut amics forasters i es dificil, combinar les coses.

Us trameto el pròleg per el llibre de Lladó. Voleu llegir-lo i tornarme'l? Dieume francament que us sembla. Potser toco problemes fora de lloc. El fer pròleg no és el meu camí. I la puntuació?

Rebo poques noves sobre el llibre. La gent no escriu. Alguns si, però. He rebut una lletra de dues pàgines del puny de Antonia Maria Salvà. Té 83 anys i acaba de veure la mort de molt aprop. Es una lletra molt amable i emocionant. Tinc una lletra del jove poeta Albert Manent (fill de Marià) on diu coses força interessants.

No sé si tornare a passar l'estiu ací o restaré alla baix fins a l'octubre. Ja us ho escriuré. Men'alegro molt que continueu treballant. Al meu retorn espero m'ho fareu conèixer.

He vist l'exposicio de Miró. Potsre a poc a poc m'hi faria.

Dispenseu-me que no pugui avui eser mes estens.

Els nostres records per a tots.

Ben vostre,

(signatura)

Paris 19-9-53

Amic Xuriguera: Retrobo amb plaer la casa després d'un viatge accidentat.

De primer, parlem de vos. Com va la salut? I la qüestió de la vostra vinguda a Paris? Desitjo vivament que es realitzi i aviat. Haveu aconseguit el nomenament que desitjàveu? Espero satisfactoris noves vostres.

Dispenseu el perllongat silenci. Vaig arribar a Madrid encarregant a Lleida em trametessin unes xxx xxxxxxxxxxxxxxxx que trigaren força en arribar. Quan arribaren les persones que havia de veure, alguns estaven ja de vacances i altres a la vetlla d'anar-hi. Bref: Vaig fer poca feina, restant molt dies a Madrid cercant un lloc per fer una cura d'altura. Tot era ple. Els trens a vessar. La calor asfixiant. A la fi un amic va trobar-me un lloc a 1,400 metres a la província d'Avila a Las Navas del Marquès. Pins, bon aire sec. El problema de l'aigua és pecorós / pavorós. No plogué una gota. Aigua escassa per rentar-se. Feia anys, molts anys, projectava anar a Galicia. Si no si va en avió, l'anada a Galicia és un problema. Via única entre muntanyes. 24 hores de tren. Al menys, el meu Correo, va arribar al cap de 24 hores. La gent al tren amuntegada. Calor asfixiant. Però val la pena el viatge. Santiago potser és la primera vila d'Espanya. Les ries una delícia. El paisatge verd, humit. Un altre Espanya. De retorn, tot arriscant de no poder agafar el tren el dia següent, per manca de lloc vaig aturar-me a Leon. Esglésies impressionants.

He llegit coses de nous novel·listes castellans. L'únic amb tron Camilo José Cela.

No he escrit res. Espero que vos haureu continuat treballant.

Espero noves vostres.

Els nostres records per als dos.

Ben vostre (signatura)

Paris 25 octubre 1953

Amic Xuriguera: La vostra lletra em dona la mala nova que, fins ara, no hi ha res del vostre nomenament. M'havia fet ja a l'idea de que enguany us reinstal·lariau a Paris. No desespere de que el nomenament es faci més endavant. Ho desitjo de veres.

Veig que continueu treballant en el vostre admirable llibre sobre la pintura. Em plau de saber-ho i també el que hagueu tramès a Barcelona el vostre "Verdaguer"! Es una obra important i no seré sol a pensar-ho. Agradarà i interassarà molt quan sigui coneguda.

Jo no he escrit res. Això em fa recorda aquell vers de Garcilaso y fallece el sentir para sentillo.

Treballant en la selecció de poemes per a "Obra Poètica" passo algunes hores, no totes les que caldria. No sé si us vaig dir que Josep Romeu ha publicat "Llibre del mar" i em demanà permis per a incloure-hi "Boirines soles, cels alts" i "Llums que dormiu sobre el mar" ambdós de "Domassos al sol" i la darrera composició de "Pluges a l'erm". Doncs bé, "Llums que dormiu sobre el mar" és una composició que jo havia suprimida. Romeu va dir-me que li havien agradat especialment els dos següents versos de la mateixa: - "Demà veurem la dolor

de clares terres llaurades"

Això del gust és una matèria molt personal i aquesta opinió m'ha fet reconsiderar el problema de la supressió de la dita composició i em decanto a tornar-la a incloure. Es una tasca de no acabar mai. En Lladó entre els poemes del meu primer llibre que més li agradaven va citar Oh masovera endreçada" de "Domassos al sol". Sóc del parer que no més hi ha la primera estrofa que tingui una certa ànima. Les demás les trobo lamentables, tot i que respectant el paper de l'esmentat poema.

Ací l'Exposició de pintura del neure / veure de San Paulo és plena de xxxxxxxx velles. He vist l'obra de Claudel. Bo com espectacle. L'obra fluixa. La darrera part de la mateixa a penes si s'aguante. El teatre ple de gent aplaudint molt però sense deliri. Homenatge pot ser als actors i al vell poeta. Un espectador, un sol, va xiular. La primera vegada que sento xiular a França.

Vindreu a Paris a passar uns dies?

Els nostres records per als dos. Ben cordialment vostre

(signatura)

Paris 17 Novembre 1953

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra lletra i vaig escriure a Josep respecte a l'encàrrec per la vostra mare. Esperava poder-vos donar noves de que ja està fet, però Josep, triga, esperant potser, poder-me'n donar al mateix de coses pendents de casa. A hores d'ara estic segur que ja està fet. Si no rebo noves li escriuré altre cop. No us amoineu per la tramesa de que em parleu. Ja ho trobareu quan vindreu a Paris que espero sigui aviat.

Es de doldre que no pogueu consulta obres sobre el tema del vostre llibre. Però hi ha en vos més que l'espurna, hi ha la flama creadora.

M'adono i ho sento que es closa l'exposició del pintor de que em parlaveu. Dispenseu-me. No ho havia oblidat però no vaig fixar-me be en les dates. Creia tenir temps i ja no hi sóc a temps. Dispenseu-me encara. Aci forasters, molt sovint, parents i amics, sobre tot en aquesta época de tardor. Això fa que hom visqui un xic fora dels camins de cada dia.

Per aquestes raons i la malaltia del dubte l'"Obra Poètica" avança poc. Un altre dia us trametre un petit poema que vaig trobar oblidat entre els meus papers, a Madrid, no recordo la data. No val gran cosa. En faré una còpia i us la trametré quan us escrigui de bell nou.

He vist En attendant Godot de Beckett, anglès qu'escriu en francès. Molt bo.

Els nostres bons records per als dos. Vostre

(signatura)

Paris 12-12153

Amic Xuriguera: Acuso rebut de les dues lletres vostres i dels capítols –bellíssims, pregons– del vostre llibre. Us els retorno inclosos.

L'empenta de de les obres espanyoles al Prado ha devorat les catalanes. S'ha parlat tant –i amb raó– de la virtut d'aquelles que no han restat elogis oficials, ni, fins darrerament els dels cívics, per a els primitius iberics. Dia vindrà que el viatger entès i fins el curiós visitarà els nostres museus i esglésies i comprendrà que no n'hi ha prou, veient sols el Prado, per a endur-se una idea completa de la pintura peninsular. El vostre llibre serà un dels més ben orientats, dels mes ardents que s'hagin escrit sobre la matèria i dels que més han penetrat en l'essència, en el cor de la mateixa. Hi ha punts de vista personal d'un gran interès i d'una aguda originalitat. Davant d'una obra d'art us venen a la ploma dolls d'idees, i descobriu camins que aneu seguint amb devoció i amb passa intel·ligent. Heu trobat el vostre camp on hi feu créixer tan bells judicis. Us felicito cordialment. El llibre té un ordre lluminós. Hi he après força coses i m'ha permès de situar autors i obres que nedaven en la memòria una mica caòticament. Us planyeu de no disposar de fonts d'informació més completes. Sóc de parer que no manca cap anella en la vostra cadena. Això és l'essencial. Ara bé a còpia d'informació i de dades cada anella pot agrandir-se. Anelles més riques de detalls serien sempre susceptibles de devenir mes grans i és que com dieu vos és tracta d'un univers immens. No té fi. L'essencial és que no manquin anelles. No en manquen en la vostra obra i són d'una solidesa i d'una qualitat admirable de la vostra manera. Hauria de copiar bona part del llibre si m'aturés a esmentar les parts mes colpidores. La pàgina 20 per exemple cridà especialment la meua atenció però vaig seguir la lectura i vaig veure que el to que m'havia encisat continuava pàgines i més pàgines. El capítol que trobo és el millor és el que tracta de l'art gòtic. S'hi desplega en major grau que en els altres, vigorosament, armoniosament el vostre talent. Heu escrit un llibre no sols pera lectors d'un llibre d'art mes també per a tècnics.

No veig clar el que significa el mot virtud quan dieu vers la fi de la pàgina 26 que Ferrer Bassa “encarna la virtut”. Més amunt expliqueuque volen dir “virtuds” pero en el punt a que faig referència si no es fa al·lusió de bell nou a aquella definició, el mot pot

donar lloc a confusions sobretot en “singular”. En la pàgina 27 on diu “aconsellat” per Florencia” no m’agrada el mot aconsellat. Com veieu són petites coses i les cito per si considereu que val la pena d’esmenar-ho. No estic segur si es pot dir monasteri. A Lleida ho diem. En altres llocs diuen “monestir”. En la pàgina 16 hi ha un error de màquina “gogmatisme” en lloc de dogmatisme. I “breçol” es “breçol” o “bressol”,?

No tinc temps de llegir novel·les però em sembla que enguany el Goncourt i el Fémina són millors que els dels anys passats.

Deixo per un altre dia parlar-vos d’altre coses. Van a tancar la “poste” i no voldria passar d’avui en retornar-vos l’original. He volgut llegir-lo sense precipitacions. Per aixó he trigat.

Els nostres records per als dos.

Ben cordialemtn vostre

(signatura)

Del llibre de Miquel Lladó “Els anys, els dies i les hores” Impremta Abardia. Lleida
1952

“Sembla que el sol es vulgui ennuvol·lar:
somiquen els mussols; potser plourà.

Potser plourà. Pro llaura el camperol
i les abelles brunzen sota el sol
i dalt d’un cirerer canta el puput...

Oh solitud, escolta!

Sóc només una mica de tot això que em volta.
I visc com els ocells i els pins i les carenes
d’eixa mica de sol que porto dins les venes.

-----

penso en les solitàries
llunyanes illes on gemeguen sempre
els meus fills sense món

Dins el mirall puríssim del silenci

“Oració a la mort” Vindreu... “amb els cabells plorosos”

“Sóc l’ànima carnal d’aquesta terra ardent,
sóc la veu de les pedres, dels arbres i del vent

“Els ulls dels animals” reflectint “la meua imatge humana

“Vinc dels cims on la vida sempre es blava”

“Tinc sol al cor—i esguardo el món amb els ulls closos”

“Vago..... amb l’ànima a la mà”

“Sóc la vostra sentor, Senyor

“Sóc tot allò que esguardo i no sé com em dic,

Perque la benaurança no té nom, sol amic.”

Diu d’una figuera que com ell “ets un fill de l’amor sense rostre

-----

“No penseu en la mort, no penseu en allò que no pensa

Sou la fam de la terra, la veu de la pluja, una musica fonda

que no sap quan comença o acaba.

És la mort una boira que es mengen els vents de la vida”

[...] bé. Però com l'anunci de la seva arribada es feu de manera massa discreta, ningú gairebé (fora dels catalans) sabia què era l'Orfeó. El Palau de Chaillot estava, però, bastant concorregut el primer concert, un xic menys en el segon i plé el darrer (donava una Missa de Bach). Si ho haguessin anunciat amb veu més forta, hi hauria pogut haver plens a vessar. La cançó popular té per a nosaltres un encís especialíssim, per als altres, tot apreciand-la, no tant. Però la música no popular catalana, coses del Millet (pare) i de Vives de qui donaren una cosa meravellosa (La mar llunyana) i els poemes corals de Nicolau "La mort de l'escolà" i "Captant" han estat els cims del concert, sense oblidar coses de Morera. Figurava al programa també Ravel, Debussy, Saint Saens, de Victoria, Palestrina i una Càntiga de Pontevedra, Serrana" (popular castellana) i "Romance de Navidad" amb música de l'actual Director. Aquestes darreres aportacions deuen probablement arrencar del moment de la represa de les activitats del Chor, després d'anys de silenci. Això no ha agradat a tothom. Potser es poseva / posava / posada, per a el mateix, la qüestió d'existir o de no existir. Ací hi ha el vell problema de les virtuts o dels defectes de la intransigència. Es un problema que no es resoldrà mai.

Cantaren també en una misse a Notre Dame. Sentir allí la "Pregaria a la Verge del Remei" i les paraules "plana d'Urgell" fa un cert efecte.

L'editor diu que es publicarà el llibre aquesta tardor. Si no ho fa li demanaré per darrera vegada l'original. Ara "Ossa menor" acaba de publicar un llibre molt dens de Rosa Leveroni. M'ha sorprès l'accent romàntic que té. (Coneixia coses d'ella que no semblava la decantessin per aquest cantó. És un llibre clar, amb coses que'm semblen bones, amb altres retòriques, però, clares també. Hi ha coses fresques / poques de paisatge i de cançons i elegies que son (algunes) el millor del llibre.

El problema de les "Obres Completes" em té amoinat i com sóc l'home dels dubtes no ho acabo de resoldre.

Potser vagi a passar l'estiu a l'alt Aragó i em deixaré caure al setembre unes hores a Lleida per tal de resoldre un assumpte. Si hi vaig no serà fins a darrers d'agost. Que feu aquest estiu? Si sou a Bergerac m'hi aturaré a l'anada o a la tornada.

Be voldria que s'arrangés l'afer de la vostra vinguda a Paris. Insistiu.

La meva dona es a Holanda per uns dies.

Bons records per als dos.

Vostre

(signatura)

En tornar d'Espanya us portaré "La papallona". No recordo prou be "La parada" pero si "Marines i boscatges". Envieu-me el que heu fet sobre pintura.

Paris 10-3-54

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra del 3. Molt em plaurà veure-us la setmana entrant. Us telefonaré a l'hotel Lutece el dia 20 al mati, i ens posarem d'acord per veure'ns. Hauria volgut esmorzar amb vos o sopar aquell dia pero tinc el concurs de 12'45 a 1'45 i el vespre veig que no sereu lliure. Quedarem, doncs, per a menjar plegats un altre dia. Potser ens podriam veure de 2 a 4. Ja quedarem per telefon. Cas de que tinguesseu que sortir de l'hotel telefoneu-me abans de les onze del mati. Tenim molt que parlar.

He llegit amb molt de plaer el vostre admirable original. Heu escrit una obra vertaderament important. Tracteu d'una matèria que us suggereix, a munts, idees penetrants. Us moveu en un món que us es familiar, amb talent i agilitat. Hom diria que les idees us assalten com assalten a un novel·lista uns personatges que reclamen viure. Tot és dit amb aquell estil tan bell i tan saborós, tan vostre. Heu nascut amb el do d'escriure. Les vostres pàgines tenen escalf i lirisme, sense perdre, però, el llur caracter critic. He rellegit el capitols que ja coneixia i en ells he pogut veure amb goig, de bell nou, com sabeu trobar el moll de les coses. El capitol "Anexio" és de primer ordre. Es d'un alt interés el que dieu sobre l'"absencia de convencionalisme" com una característica de l'escola espanyola. De primer ordre també es el que dieu de Velazquez, del Greco, de Zurbaran, (pintor que admiro molt: conec els seus quadros de Sevilla, de Cadiz i Guadalupe) De primer em semblava que deieu poc de Ribera. Despres he vist que n'heu tornat a parlar i que en dieu l'essencial. Es remarcable la fi de la pàgina 48. Ignoro malauradament molta pintura moderna de casa nostra. La lectura del vostre original m'ha ensenyat una pila de coses. M'ha agradat molt el que dieu de Nonell, de Picasso. Molt bell el capitol de "La sensació". "El concepte" sobreix d'idees. No conec Miró de l'epoca de "La riera". Molt encertat el que dieu de Sunyer, Togores, Nogués, Domingo, Villà, Grau. No penseu dir res de Samarra? I de Gosé? He vist que heu esmentat aquest darrer. En la pagina 52 al parlar d'escriptors trobo a mancar Raimond Caselles. Acabo de rellegir "Els Sots Ferestecs" que no ha perdut res amb els anys, malgrat el mal efecte que de tant en tant fan certes paraules que pertanyen al català impur que es parla.

Quan ens veurem parlarem de coses de detall que he observat, però si creieu com jo que seria millor no tocar-les és un problema de 5 minuts.

La meva enhorabona cordialíssima.

Els nostres records a la vostra muller.

Sempre ben vostre.

(signatura)

Amic Xuriguera: Vaig rebre la vostra amable lletra. Faig vots per a que tot surti a mida del vostre desitjos que són, creieu, també els meus.

En Viñas sentí molt no veure-us. Tenia el propòsit d'invitar-vos un dia per a sopar els tres, segons em digué.

Jo aci veient passar els dies des del balcó de l'inactivitat lirica. Ara em dono compte d'on ve tot aquest esgotament. Com veieu, m'ha costat de trobar la raó. Però ara, a la fi, la veig clara. L'altre dia en parlavem amb un amic i coincidíem. Heus aci el fet. Desde que em faig mirar pel metje homeopata que m'ha fet recuperar forces físiques, i m'ha posat en ordre els nervis la font s'ha anat estroncant fins arribar a l'esgotament present. M'ha fet més fort però més trist. M'ha fet conèixer moments d'aburriment i fins dies d'aburriment que m'eren fins fa poc, desconeguts.

Ha estat aci Francesc Masferrer de Vic. Pertanyia a una vella família d'aquella ciutat. A casa seva es fundà l'“Estat de Vic”. A casa seva hi anaven els intel·lectuals de vic,, entre ells Mossen Cinto que ell recorde de quan ere molt petit. Té la meva edat. Ens coneixerem a Madrid fa 50 anys. Ere de la fatulie dels floralistes a Barcelona. Viu a l'Argentina per ve cada any a Europa. He pensat que us interessaria.

He llegit amb molt de plaer els poemes del vostre amic. Tenen un so noble i elevat —em sembla un devot de la poesia de finals del XVI i de començaments del XVII. El poema “Life is what you make it” em sembla el més reeixit. Es un doll de lirisme autèntic. L'alenada es manté segura des de el començament fins a la fi.

En el poema “Things that pass in the night” em plauen especialment versos com:

Are you yet free?

Or can I xxxx/narr you visage see

and still be unaware

aquella atmosfera densa que crea

“an unknown gloom”

També és “Rain song” un ben bell poema.

He retingut allò de

That says for noise that man is free”

i allò de “the sky sea's bottom into night and submarine creed”

i també

“The rain xxxxxxxx,

in sorrow

i els sis darrers versos d'aquest poema.

Si fa la traducció la seva solvència intel·lectual és garantia d'encert.

Veig que heu revisat “Destins”. Molt em plau que treballeu.

He sabut que en Riba ha estat aci. En Victor va convidar-me per prendre un aperitiu en honor seu a Mirador. Estava ocupat i no vaig poder anar-hi.

La meva dona és a Portugal per uns dies.

Escriuiu-me. Bons records a la vostra muller. Ben vostre

(signatura)

1 Juliol 1954

Amic Xuriguera:

Acuso rebut de la vostra amable lletra. A última hora em decideixo a anar a Barcelona a mitjans de mes per feina. Hi estaré el menys possible. Si puc enllestir les coses en 24 hores o en 48, aniré tot seguit al Pirineu aragonès, probablement a Sallent. Passaré per Lleida abans o després. Hi passare també corrent. Tinc pressa en ésser de retorn. A Lleida hi trobaré la família de Madrid.

Faré el possible per veure-us. Quan sigueu a Lleida, pregunteu, si us plau, a Prim si hi sóc.

Si no us veig a Catalunya espero veure-us a Paris a l'octubre i definitivament fixat aci.

Bon viatge! Ja sabeu que podeu disposar d'en Prim per l'assumpte de que em parlaveu, si us convé.

Rebeu els dos els nostres records. Ben vostre

(signatura)

Paris 20/30-8-54

Amic Xuriguera:

Us suposo de retorn. Espero i desitjo que tingueu bones noves sobre el vostre afer.

Jo acabo d'arribar mig mort de fred de la muntanya.

Demà vaig a Londres (Déu ens dongui bons dies / bon mes). Hi seré per deu dies només i a darrers de la setmana vinent seré doncs de retorn.

En arribant he trobat una lletra de casa Larouse (llibreria) proposant-me que col·labori per a mettre en pages un ouvrage encyclopédique que compona en espanyol.

Em dien que si m'interessa a mi si els puc indicar el nom d'algú altre. Jo no puc pas fer-ho, doncs ja tinc molts problemes damunt. Els he suggerit que s'adressin a vos, els he donat la vostra adresa dient-los que creia saber que us proposaveu venir a habitar Paris i que potser us interessaria. No he tingut temps de consultar-vos doncs, els corre pressa aquest assumpte. Naturalment, aixó no us compromé't a res. No sé si us escriuran o no, però, no he volgut deixar de fer aquesta suggestió per si us podia convenir.

No sé on posaré a Londres però aci va una adresa per a trobar-me:

c/o Miss Kerr

19. Draycott Avenue

Chelsea

London S.W. 3

Els nostres bons records per als dos i fins a Paris aviat, espero. Ja ens donareu noves del vostre afer sobre el nomenament.

Vostre

(signatura)

[170]

3, Avenue Pierre 1 de Serbie

Paris XVI

2 octubre 1954

Amic Xuriguera:

Vaig rebre a Londres la vostra lletra. Esperava en arribar a Paris el vostre cop de telefon donant-me bones noves. No sé res de vos i no vull creure que el silenci sigui una mala senyal. Ja sabeu quan desitjo que aconseguiu els vostres desitjos. En Viñas m'escrigué des dels Estats Units dient-me que us havia recomanat amb tot interes. Doneu-me noves i que siguin bones.

He arribat un xic cansat de Londres. Enlluernat com sempre però cansat. No tinc les cames de 20 anys enrera i a Londres les cal tenir joves.

Espero amb impaciència noves vostres referents al vostre afer. Que siguin totalment satisfactòries.

Els records nostres per als dos.

Ben cordialment

(signatura)

8-10-54

Amic Xuriguera:

Sento molt que a la vostre lletra, no em pogueu encara donar noves concretes i bones sobre el vostre afer.

Si veniu a Paris no dubto podreu donar-hi una empenta.

Ja podeu suposar el molt que desitjo que tot es resolgui bé.

Us felicito pel premi que heu guanyat i per unanimitat. No en sabia res. Com sabeu visc molt isolat.

Rebo una lletra de Josep Romeu i em diu que farà el pròleg per a "Obra poètica". Com aquesta té un nombre de pàgines limitat em demanen una llista de poemes que es poden suprimir, en cas de calgui suprimir-ne. Un problema.

Doneu-me bones i si veniu telefoneu-me.

Bons records nostres per als dos.

Ben vostre

(signatura)

2-11/12-1954

Amic Xuriguera: Agraïm molt els vostres amables desitgs per a l'any nou. Nosaltres també desitgem per a vos i els vostres molta felicitat.

Aquest mot us arribarà en retard. He trigat en escriure esperant que es normalitzes el servei de correus. Però ara veig al diari que la setmana vinent potser empitjorarà encara el servei. M'apresso doncs a trameteus aquest mot.

Quan vindreu per Paris? Espero que sigui aviat i que per a la tardor vinent sigui, si no és possible en data més propera, el retorn definitiu amb el nomenament que desitgeu, en vostres mans. Molt em plauria que fossiu a Paris.

Tinc poques noves d'allà baix. El conegut grup (mitja dotzena de persones) continuen enverinant-se de poesia hermetica. Mentrestant la llengua va malmetent-se en la boca de la gent sense guia.

Us trameto inclosa la composicio de que vaig parlar-vos. Tot plegat poca cosa.

L'obra poètica en el mateix estat d'institut/inexactitud. Potser l'any nou em doni/dona coratge.

Els nostres records per als dos.

Ben vostre

(signatura)

[173]

21-12-54

Amic Xuriguera: Crec que us puc avançar l'enhorabona, doncs, pel contingut de la vostra lletra veig que el vostre nomenament es pot considerar com cosa feta. Me n'alegro molt. Com veieu ha bastat la vostra presència i el fet d'ocupar-vos personalment d'aquest assumpte per a obtenir un resultat favorable.

Fins ara no he rebut les proves pero penso rebre-les aviat.

Gràcies pels vostres vots; la meva dona i jo us desitjem així que a la vostra muller i al vostre fill que passeu també un bon nadal i que tingueu un feliç any nou.

Bons records. Fins aviat.

Ben cordialment amic vostre

(signatura)